

Karel Makoň

Srovnání jogy s křesťanskou mystikou

Mystika II.

Překlad II. dílu Šri Aurobinda Ghose "Syntéza jogy"

1987

Autor zakazuje jakékoliv úpravy textu (včetně gramatických)

Joga integrálního poznání

Motto: "Moje mínění o Bohu a o přírodě se liší od mínění, které hájí obyčejně novodobí křesťané. Tvrdím totiž, že Bůh je vnitřní, nikoliv vnější příčina všech věcí. To proto, tvrdím se sv. Pavlem, že v Bohu všechny věci žijí a se hýbají."

Baruch Spinoza (1632-1677)

1. Předmět poznání (A II, 9 - 20

"Veškeré duchovní bádání směřuje k předmětu Poznání, za které většina lidí nepovažuje mysl: tíhnou k někomu nebo k něčemu Věčnému, Nekonečnému, Absolutnímu, co není časnou skutečností nebo časnou silou, kterou pociťujeme, i když tento Někdo nebo Něco se nachází v nich nebo za nimi jako jejich původ nebo stvořitel. Duchovní bádání směřuje ke stavu poznání, ke stavu, který nám dovoluje dosáhnout tohoto Věčného, Nekonečného, Absolutního, vejít do něho nebo poznat Ho ztotožněním; aspiruje na poznání jiné než běžné uvědomování si myšlenek, tvarů a věcí, na poznání, které není tím, co nazýváme znalostí, nýbrž co existuje samo o sobě, věčné, nekonečné. Protože člověk je tvorem mentálním, toto bádání může začít nebo také nutně musí vycházet z našich obvyklých nástrojů poznání; ale právě tak nutně musí je překonat a používat metody a schopnosti nadsmyslné a nad myslí, pokud se snaží o skutečnost, která se nachází za smyslovými a myšlenkovými možnostmi, a přestože se vymyká vládě smyslů a myslí, přece jen občas i skrz ně prozařuje něco ze světla jako jeho vzdálený odraz.

Tradiční systémy, bez ohledu na jejich vzájemnou rozdílnost, všechny jsou založeny na víře nebo na vědomí, že jen Věčné nebo Absolutní může obstát v čistém transcendentním stavu nesvětském nebo v neexistenci. Světská existence čili to, co nazýváme existencí, je stavem neznalosti. Tatáž individuální dokonalost, i ta nejvyšší, stav nejblaženější, se nedá hodnotit v nejzazší analýze než jako totální nevědomost. Všechno, co je individuální, co je světské, musí být dokonale opuštěno hledačem absolutní Pravdy." (A II, 9)

Tento výrok je dokonale pravdivý, ale mám obavu, že bude brán jako stejně dokonale neuskutečnitelný. Proto jej včas komentuji a budu podobné výroky Ghosovy dále velmi přízemně komentovat.

Berme na vědomí, že v celé východní tradici i v mytologii se nestalo něco podobného, co nám předvádí Ježíš Kristus svou smrtí na kříži a následným zmrtvýchvstáním a konečně nanebevstoupením. Ovšem velmi vzdáleně o tomtéž mluví báj o Fénixu, který povstává z vlastního popele k dalšímu životu, a báje této podobné. Jenže u Ježíše jde o důsledné opuštění všeho pozemského a o ukázkou, co z takového opuštění **zákonitě** pochází. Východ, počínaje Indií, a pak dále na východ plně nedoceňuje transformační schopnost pozemského života, i když z něho umí vytěžit mnohem více než křesťanská tradice. I tam se ztratila téměř úplně znalost existenční cesty, jejímž posledním představitelem před Ježíšem byl Eliáš, který žil devět století před Kristem. Dalo by se ve zkratce říci, že tato cesta přestala být schůdnou přímo nepochopením vlastního žáka Eliášova - Eliši. Ten je zase představitelem potomního soustavného nepochopení Existenční cesty až po naše časy. Ovšem v této věci zaintervenoval Ježíš a svým životním příkladem ukázal, co může pro lidstvo znamenat znovuzrození této cesty: Vzkříšení v těle. Ovšem jen za podmínky, dodrží-li se norma daná Ježíšovým životem, a tato norma bohužel nebyla brána vážně, nebo byla brána jen tak, jak bral Eliáš svého Mistra Eliáše, ze kterého si Eliáš vzal jen plášť Ducha.

Zopakujme si ještě jednou, co se tehdy stalo ve srovnání s Ježíšem. Začněme u Ježíše, neboť v jeho životě snadno nalezneme ztracený klíč k jeho existenční cestě.

Ježíš na kříži odevzdává svého Ducha. Ničeho dalšího se už nemohl vzdát. Je to nejvyšší míra sebevzdání.

Ježíš zde ukazuje poslední ze tří mistrovství, která předvedl jako vzor svým životem: 1. sebezpoznání (do 30 let), 2. poznání sebe v bližním (další tři roky) a 3. spojení s Duchem (od smrti na kříži po nanebevstoupení a seslání Ducha svatého apoštolům, čili opět od člověka k člověku). Máte-li tomuto poslednímu mistrovství porozumět - a ono se mu dá porozumět -, nesmíte nic vynechat ze spojení Ježíše s Otcem (ustavičně bez ohledu na sebe byl ve spojení s Otcovou vůlí a plnil ji), neboť k Duchu božímu přidával postupně něco svého, co potom na kříži odevzdal (a to je pravý a nejzazší smysl lidského života), jenže měl-li nám ukázat poslední mistrovství Ducha, musel se na kříži vzdát všeho, co k Duchu božímu přidal během celého svého pozemského života a co nazval na kříži **svým** Duchem; Opakuji: Odevzdal **svého** Ducha, nikoliv Ducha, zjednodušeně řečeno, odevzdal všechno, co z Ducha božího (ze hřivny od Otce svěřené) zde na světě

přihospodařil, a odevzdal to tak dokonale (jako v podobenství o hřivnách), jako by to byl neučinil (protože nic z toho nebylo jeho).

Elíša si neprozřetelně přál dvojnásobného Ducha Eliášova, a tím, jako v Ježíšově životě nebylo nic víc než plášť Ducha božího, nebyl to Duch sám ve své nekonečné celistvosti. Co Ježíš svým životem přidal k Duchu božímu (a my všichni k Duchu božímu svým životem něco přidáváme, tj. nějak, třebaže velmi nedokonale stavíme na stále připlývající milosti boží, která spočívá v tom, že jsme chrámem božím, Chrámem božího Ducha, jakousi utajenou rozdělovnou Ducha), toho i my se v malém ve svém životě držíme, a pak ovšem máme k dispozici jen plášť Ducha a nikoliv Ducha samého. Je to správné počínání až ke smrti na kříži. Kdybychom se toho pustili dříve, zmařili bychom celý svůj pokrok jako Jidáš, a páchali bychom na sobě sebevraždu v tom nejzazším a nejdůslednějším smyslu slova, přestože bychom přítom na sebevraždu ani nepomysleli. Kdo páše sebevraždu úmyslně, ten je hotovým břídilem proti nám, kteří ji nemíníme provést, ale přesto ji mnohem důsledněji provádíme, neboť svým způsobem vlastně ztrácíme život, který pro sebe hledáme.

Existenční cesta spočívá v tom, že důsledně všechno, co považujeme za sebe, tedy i svůj tělesný život, odevzdáváme Bohu. Nic si neponecháváme pro sebe. Je-li takové počínání prováděno tak, aby nebylo pouhým prohlašováním (např.: "Bože, v Tobě žiji, v Tobě umírám, Tvůj jsem živý a mrtvý."), nýbrž aby bylo faktickým konkrétním odevzdáváním, pak k tomuto způsobu vede i víra, že s tělem odcházíme k Bohu. Tato víra, prováděná na podkladě návodu daného Ježíšovým životem, opravdu vede ke vzkříšení v těle, ale ne při nějakém pomyslném obecném fyzickém konci světa, nýbrž na konci světa individuálně prožívaném v lidské duši.

Protože Elíša věřil, že nebe je místem někde nahoře (a jeho mistr jej v této víře ponechával asi tak jako dost dlouho v ní ponechával Ježíš své učedníky), viděl očima víry vystupovat Eliáše na oblohu v ohnivém voze (podobně jako učedníci Páně viděli Ježíše při jeho nanebevzetí stoupat k nebesům, protože se to stalo ještě před sesláním Ducha svatého na učedníky!). Protože však víra nedovedla až k poznání, že jde o vnitřní stav, zbyl z toho stavu pro Elíšu jen jeho obal víry, symbolicky plášť Eliášův. Také křesťanům, kteří věří v těla vzkříšení na konci světa, se dodává jen plášť jejich neuskutečněné víry, tj. naděje, že i oni budou v těle vzkříšení. A to je věru málo.

Nestalo se náhodou, že se Ježíš ukázal třem učedníkům na hoře Tabor v oslaveném těle společně právě s Mojžíšem a s Eliášem. Byla to zkratka určená pro jejich víru a právě tak pro naši, aby lidé věděli, čeho se mají přidržet na existenční cestě. A ta cesta je zvláště vhodná pro vrcholně zmaterializovaného člověka.

Mojžíš představoval Zákon, který do všech podrobností stylizoval lidský život! Ježíš nepřišel tuto stylizaci zrušit, nýbrž ji přestylizovat, jak ukázal svým pozemským životem podle smyslu života "od Boha přicházíme a k Bohu se vracíme právě svým pozemským životem." Stylizace navržená Mojžíšem se zatím dostala do slepé uličky (také podstatnou změnou životních podmínek), tj. nevedla k osvobození, nýbrž k zotročení různými předpisy ctěnými bez pochopení jejich pravého ducha. Z těch všech nás příklad Ježíšův vymaňuje, i když v křesťanské tradici znovu a záhy narostl do otrockého pojetí stylizace a nepřešel do osvobozujícího pojetí téže.

Eliáš představoval vnitřní stránku existenční cesty, pravého Ducha cesty. Proto znovu přišel v podobě sv. Jana Křtitele, nikoliv tělesně, nýbrž Duchem, kterého měl na mysli sv. Jan, duchem pokání a odpuštění hříchů, a opět ne formálním aktem. Proto tělesnosti Janově musela být sřata hlava: Tělesné pojetí cesty nelze oddělit od duchovního pojetí.

Také já jsem se domníval od dubna 1930, po prvním závanu Ducha, že se mám Bohu odevzdat i tělem, a podle toho jsem se zařídil zcela primitivním, ale velmi účinným způsobem. (Popsal jsem v komentáři k Wattsově Svrchované totožnosti)

Přesvědčil jsem se o transformační schopnosti lidské tělesnosti, pomocí níž lze všechno pomíjející, celý mikrokosmos, jímž je člověk, převést do bezčasového a do věčného. (Upozorňuji, že jsem nešel za tímto experimentem, nýbrž prostě k Bohu i se svou tělesností, takže celé čtyři roky jsem nevěděl, co se s mou tělesností děje při mém odevzdávání se Bohu.). Opouštění sebe nabylo reálnou podobu. Základy sebeztráty jsem zvládl právě existenční cestou tak dlouho ztracenou a znovu objevenou Ježíšem Kristem a bohužel pochopenou jen nezávaznou vírou o konci fyzického světa ve velkém, k němuž však nedojde. Přibližně po dobu sedmi let jsem procházel vnitřním koncem světa a výsledek toho byl, že se ten konec promítl aspoň na chvíli též do mého činného života roku 1937 a od 21. 11. 1939 na pět měsíců, protože byl doprovázen znovuzrozením, tedy znovuzrozením po konci světa.

Proč mohu usuzovat s naprostou jistotou, že Ježíš šel cestou existenční a proč pro běžné lidi je tato cesta téměř uzavřena?

Ježíš si nepotřeboval dělat lidskou představu o Bohu, protože vědomě od Boha přicházel na tento svět, a dokud byl před narozením na svět jen u Boha, vlastně byl jen jím, a nikoliv lidsky jím, nýbrž božsky jím. Po narození se ujal božího, nikoliv lidského úkolu. Nás mylí, že se choval jako člověk. To patřilo k jeho úkolu. Jenže i přitom musel být v tom, co je jeho Otce, jak se vyjádřil ve 12 letech. Předváděl nám Boha jako Otce, protože je to pro lidskou představu nejpříhodnější a nejsnazší. Považujeme-li však my Boha za otce nebo za matku, vystavujeme se nebezpečí, že jej tak budeme brát jen lidsky, tj. jen v lidské představě o otci a matce, jen obrazně. A tu se setkáváme na existenční cestě s překážkou, která velmi omezuje naše poznání věčné skutečnosti. Usuzujeme podle lidské představy o něčem, co je nepředstavitelné. Bůh totiž není naším otcem tím, že by nás zplodil, nýbrž že nás ustavičně udržuje v naší existenci. Kdyby tomu tak nebylo, okamžitě bychom přestali existovat. To je tedy jiné otcovství nebo mateřství, než lidské. My se nikdy nemůžeme od existence boží osamostatnit. Takhle pojatá existenční cesta je ovšem nejdokonalejší ze všech, pokud se jen nevmyšlíme do zmíněné situace ustavičného vyvěrání z Boha a do ustavičné závislosti na NĚm, nýbrž pokud do té situace postupně vrůstáme.

Napsal jsem už několikrát, že jsem měl do tohoto vrůstání do vývěru z Boha poměrně blíže než ostatní lidé, protože lékaři přerušovali v mém raném dětství opakovaně operacemi za vědomí mé vrůstání do tělesnosti jako do zdroje života (a husy v tom se mnou pokračovaly, když mě opětovaně braly do svého transu, v němž neměly těla a v němž jsem je neměl ani já)... a člověk si musí být nějakého výběru života z těla, tím je přidržován v úctě k tělesnému životu a pak snáze a přirozeněji jej zachová. Cena, kterou za to platí, je velká. Ztrácí vědomí svého původu. Přirozeně ani já jsem hned nenabyl vědomí o svém božském zdroji života (teprve v 17 letech temně a ve 26 letech jsem začal odvozovat lidský život z božského), nýbrž tělo jsem považoval za pomocníka toho, který myslí. To byl relativně správný krok na existenční cestě. Tělo pro mne bylo tedy něčím zevním vzhledem k tomu, kdo ve mně myslí. Stačilo potom se přesvědčit o tom, kdo myslí, a to už nešlo úsilím, které by bylo nesmyslné, nýbrž

1. odvrácením se od povídacé a úvahové funkce mysli v situacích propojení celé mysli s předmětem, na který se myslí, a po neúspěchu s tím něco pořídít,

2. přivrácením se ke zdroji myslí, ke zdroji, který není povídavý a úvahový, protože ví a má za sebou moc poznávané uskutečňovat, zkrátka je to Bůh.

Samozřejmě toto sebeobrácení na rub se projevovalo napřed v drobnostech (byl jsem správně jednajícím jen v maličkostech, jejichž tíhu můj organismus dokázal unést) a teprve potom jsem dorostl do úplnosti odevzdání sebe, ale zase milosrdně napřed ve spojení se základním omylem, že všechno před tím bylo špatné, zatímco to bylo nutné. Měl jsem jen jeden společný styčný bod s Ježíšovou (případně s Eliášovou cestou, že jsem nepotřeboval lidskou představu o Bohu a že jsem nepotřeboval v Boha věřit, nýbrž jsem od počátku o něm velmi vzdáleně věděl, tak vzdáleně, že jsem víru v Boha, aspoň u sebe, odsuzoval.

Každý živý organismus se brání všemi dostupnými prostředky smrti. Mně šlo záhy po narození tvrdě o život a ne jednou. Vyčerpával jsem mnohokrát vždy znovu běžné prostředky obhajoby života, takže jsem vykonával velký tlak na nástup prostředků neobvyklých, jaksi zálohových, v záloze stojících. Jedním z hlavních těchto prostředků je poznání, jímž se člověk může řídit v konkrétních situacích. To se pak přirozenou řetězovou reakcí záhy změnilo na duchovní poznání. Má cesta hned od 17 let měla znaky cesty poznání, a u mně tento její trend se navodil trvalým ohrožením pozemského života. Proto si troufám komentovat Ghosovu cestu integrálního poznání.

Celou tuto poznámku ke Ghosově větě jsem napsal proto, abych k ní směl připsat jediné slůvko "zvnitřku" nebo vnitřně". Věta by byla srozumitelnější s tímto slůvkem a zněla by takto:

"Všechno, co je individuální, co je světské, musí být **vnitřně** dokonale opuštěno hledačem absolutní pravdy." A dodám, že nebýt lékařských zásahů, nebyl bych získal základní trénink v tomto dokonalém opuštění všeho individuálního. Pokračuje text Ghosův: *"Nejvyšší Já, nehnuté nebo absolutní Nic, jen to je Pravda, jediný předmět duchovního poznání. Tento stav poznání, který máme dosáhnout, toho nečasová znalost je Nirvána, vymazání ega, zastavení všech mentálních, vitálních a fyzických činností, nejvyšší a osvícený klid, čistá blaženost neosobního klidu, nevýslovné soustředění v sobě. Prostředkem k dosažení tohoto stavu je meditace, bytí usebrané v soustředění, které vylučuje všechno, co není cílem, kterého chceme dosáhnout: absolutní sebeztráta myslí v jejím předmětu. Činnost je povolena jen v prvních údobích hledání za účelem očistění hledajícího, aby*

se z něj stal mravně a uspořádaně čistý nositel poznání. Toto praktikování se však má omezit jen na praktikování kultovního ritu a na život předepsaný podle přísně stanoveného hinduistického Šastra (podle Svatých písem), neboť má, jako v buddhistické disciplině cestu osmi stezek, aby se dovršila nejvyšší praxe činností lásky, která vede ke zničení ega pro dobro jiných, druhých. Na konci cesty, jako v každé přísné a čisté džnanajoge (cestě poznání) činnost musí být opuštěna, aby se docílil úplný klid. Činnost může připravit spásu, ale nemůže ji přinést. Trvalé setrvávání v činnosti je neslučitelné s nejvyšším pokrokem a může představovat nepřekonatelnou překážku k dosažení duchovního cíle."

To všechno je pravda, ale výklad může být dvojitý. Naštěstí Ghos nehájí klasickou čistou džnanajogu, jako už před tím nehájil klasickou cestu činnosti, karmajogu, nýbrž přivádí člověka k integrální činnosti a k integrálnímu poznání. To má za následek, že se nedopouští běžných chyb karmajoginů nebo džnanajoginů. Ve skutečnosti ani u nich nejde o běžné chyby, které by se jim daly vytknout, nýbrž o exkluzivitu jejich cesty, při které se zametá kolem sebe.

Při rozboru cesty činnosti jsme si řekli, že lidský život představuje vrcholnou činnost na úrovni dualismu a že tedy činností může být dokonale připraveno poznání, které je za činností. Jenže činnost, která není oním nám známým máváním rukama a nohama (pohybem), ani přemítáním (myšlenkovým pohybem), ani používáním vlastní vůle (volním pohybem), což jsou obdobné druhy pohybů, ta činnost, která nevychází ani v nejmenším z lidské vůle, ani z jakéhokoliv obdobného pohybu, jak jedinečně ukázal svým životem Ježíš, nejen připravuje spásu, ale je přímo výrazem spásy. Ježíš byl zároveň představitelem spaseného člověka i učitelem člověka, který míří ke spáse. Nikdo nemůže vést k věčné svobodě než ten, kdo v ní je. Ježíš "si přál" nám dát příklad právě touto, zevnímu pozorovateli nezřejmou stránkou svého života. Učedníci se naučili - pomocí dvou věcí: že se vzdali svého a že věřili v Ježíšovu moc - dělat zázraky, tj. jednat nikoliv svou vůlí, nýbrž v dokonalém souladu s vůlí boží. Nebylo pro ně těžké uhádnout boží vůli, protože Ježíš jim předcházel svým příkladem, a o něm věděli, že jedná pouze v souladu s Otcovou vůlí. (Jejich jednání bylo obdobné s jednáním Eliši, který měl k dispozici Eliášova Ducha). Jakmile však byla porušena tato souhra tří zmíněných prvků, odpadla víra a s ní i schopnost jednat na úrovni spaseného člověka. Tedy byla to činnost založená na víře a teprve odvozeně na poznání. Kdyby byl postup opačný a

východiskem bylo poznání, nebyla by musela odpadnout víra, nebo kdyby byla odpadla, nebyl by nastal tak hluboký odliv duchovních sil, jaký se projevil u Ježíšových učedníků v okamžiku ukřižování Mistra. Ghos bude mít příležitost vysvětlit toto východisko a následky postupu z něho. Přededu jeho výklad osobní zkušeností. Po 21. 11. 1939 (= po odevzdání života) dostavila se taková úroveň poznání, že činnost nemohla být nepřekonatelnou překážkou v dalším postupu, nýbrž soustavná činnost byla jedinečným dokumentem, že činnost vychází z Boha, že Bůh je jediným činitelem, čili činnost umožňovala čilý a živý styk s Bohem, respektive s jeho Mocí. To se ovšem sporadicky vyskytovalo neuvědoměle od začátku té cesty poznání. Jenže od 3 a půl roku života jsem se dovídal jen o tom, jak je možno v maličkostech jednat správně a bez námahy vůlí, tedy bez chtění. Tedy ještě jednou:

Činnost, při které člověk nejedná, neboť poznává, že Činitelem je Bůh a že se člověk jen připojuje k moci a činnosti boží, taková činnost pomáhá k osvobození, není překážkou, nýbrž je prostředkem k osvobození až do konce. Má tedy dojít k **vnitřnímu** opuštění veškeré činnosti, nikoliv k opuštění činnosti jako takové. Víme, že velmi činná sv. Terezie z Avily o tom řekla. "Mýma rukama pracuje Kristus, mýma nohama chodí Kristus." Zevně není poznat, že člověk vnitřně odstoupil od činnosti, neboť tento odstup je vnitřní záležitostí a je jen malou součástí odstupu od lidského ega. Odstup od nepravého já (ega) je doprovázen usnadněným přístupem k pravému Já, a tento přístup je pro zevního pozorovatele neznatelný. V žádném případě oba tahy nepřinášejí sebou žádný druh zahálčivosti, spíše něco opačného, ale nikdy ne horečnou činnost, nýbrž prostě nové řešení, poklidné řešení i zevních událostí. Vnitřní odstup a vnější přístup mají být na kterékoliv úrovni cesty poznání v dokonalém souladu. Nemá tam místo ani úprk ze světa, ani holdování světu. Obojí je nesmyslné a svědčí o nepochopení této cesty. Ovšem vrcholná umírněnost ve všem není ničím chtěným, nýbrž pouhým připojením člověka k vrcholné a nestranné toleranci lásky boží. V této soustavě má své místo i nekompromisní zásah proti nepravosti v čemkoliv, jak ukázal Ježíš svým vystoupením proti penězoměncům ve chrámě a proti farizeům, stejně jako blahosklonné odpouštění, jak ukázal Ježíš na případě Jidáše, Petra, Tomáše, cizoložné ženy apod. Vždyť Ježíš byl vrcholně a dokonale poznávajícím, vnitřně spojeným s Otcem, zevně nerozpojeným se světem. Bůh miluje své stvoření, ale nestává se stvořeným.

"Stav nejvyššího klidu je v opozici k činnosti a nemůže být dosažen těmi, kdo setrvávají v činnosti. Právě tak oddanost, láska, jsou disciplinami užitečnými pro duše ještě nezralé; jsou to v nejlepším případě metody platné tam, kde jimi může vládnout nevědomost. Jsou obětí něčemu mnohem vyššímu než čím jsme sami; ale v nejvyšším poznání neobstojí nic z toho, jelikož tam je jenom Já, a proto tam není nikoho, kdo by uctíval a komu by se prokazovala láska a oddanost a není tam nikoho, kdo by tyto projevy mohl přijímat.

"Právě tak se musí rozpustit činnost myšlení v čistém vědomí o Ničem nebo ve vědomí Totožnosti. Pomocí obecného klidu se způsobí klid celé naší přirozenosti. Jen absolutní Totožnost (Ztotožnění) musí zůstat nebo Věčné Nic." (A II, 10)

Nezapomeňte, že Ghos zde mluví jen o čisté džnanajoge, kterou si ctí, ale nepovažuje ji za nic víc, než za exkluzivní přístup k osvobození, nikoliv za integrální přístup celým životem, přístup nejen přes myšlenkový postup. Než se o tom dozvíme z jeho výkladu více, považuji za vhodné něco k tomuto obecnému přístupu předeslat.

Kdyby se někdo nevzdaloval od běžného života mezi lidmi, a tam praktikoval jak uvnitřnění, tak i nekompromisní soužití se světským životem na bázi vnitřní čistoty, aby správné, nikoliv jen ctnostné, bylo jediným pravým měřítkem činnosti i myšlení, pak by muselo během jediného života dojít ke Ztotožnění s nesmrtelnou podstatou boží, s oním Nic přirozenosti boží, jak by se vyjádřil mistr Eckhart, odněkud odjinud než z pouhého uvnitřnění (to už je také exkluzivita), z celého stavu vědomí a ze všech životních příležitostí a okolností. Pak by toto ztotožnění vešlo nejen do vnitřní komůrky srdce nebo mysli, nýbrž aktuálně i do všech životních okolností, i těch, které jsou nejtvrďšího charakteru a stojí na opačné straně klidu, jako ne náhodou se mně stalo v koncentračním táboře. Nejvyšší ztotožnění (Watts by řekl Svrchovaná Totožnost) se pak projeví jako vědomý tok z Věčnosti do časovosti, ale nejen jednosměrně, nýbrž i zpět z časovosti do Věčnosti, jako uzavřený velký kruh, který na rozdíl od logického kruhu nevisí ve vzduchu, nýbrž je zavěšen do Nozder Nekonečna.

Mluvím-li zde o toku, používám srozumitelného obrazu, který jen odpovídá skutečnosti. Je to jeden z obrazů bezčasového promítnutý v zrcadle časovosti.

"Tato čistá džnanajoga se dovršuje pomocí intelektu i tehdy, kdy překročí intelekt a jeho činnost. Myslíci v nás se oddělí od ostatní naší bytosti a od všeho, čím se projevujeme; odmítne

srdce, stáhne se ze života a ze smyslů, oddělí se od těla, aby dosáhl svého exkluzivního úkolu a spojil se s tím, co je za ním a za jeho funkcí." (A II, 10)

Není bez zajímavosti, že tento stav dosáhli lékaři opakovanými operacemi za vědomí (bez anestezie), když způsobili, že jsem odcházel od smyslů pocitu tělesnosti, protože jsem neunesl tak velké fyzické a duševní utrpení. Výsledek však byl jen dvojitý, vzhledem k použitým prostředkům a věku pacienta: 1. Po operacích jsem se začal ztotožňovat s tím, kdo myslí, nikoliv s tělem, které zůstalo jen pomocníkem myslícího; 2. začal jsem občas rozeznávat správné po novém propojení celé zevní přirozenosti (už ne bolestí, jako při operacích, nýbrž třeba zlostí, že mi něco nejde provést) a po opuštění této přirozenosti (tj. i po rezignaci na cíl, proponovaný touto přirozeností).

Tento stav trval až do 17 let, a kdyby bylo nedošlo k opuštění svého ve velkém (přírodních věd jako jediné mé lásky), nebylo by došlo ani k poznání správného ve velkém. Přesto však, že to bylo poznání absolutní Skutečnosti, ani toto poznání nevyřadilo mnohé omyly, jejichž existence bylo zapotřebí jako pomocníků na další cestě.

"Tento postoj utvrzuje pravdu a zkušenost, zdá se, jej ospravedlňuje. Ve skutečnosti je Esence, jejíž přirozenost je klid, nejvyšší Klid Esence, neměnný, nacházející se za veškerým vývojem a změnou, a proto nadřazený veškeré činnosti, jejíž je v nejvyšší míře svědkem. V hierarchii našich psychických funkcí je myšlení v jistém smyslu něčím, co se přibližuje nejvíce aspektu vědomého Znatele všeho, toho, který pozoruje veškerou činnost, ale může se od ní zcela oddělit. Srdce, vůle a ostatní činnosti v nás jsou v podstatě aktivní, tíhnou přirozeně k činnosti a spatřují v ní svůj úkol; mohou však také automaticky dospět k určitému klidu, jsou-li plně uspokojeny se svou činností, nebo naopak, jsou-li vyčerpány nespokojeností a neúspěchy. Myšlení je také aktivní schopností, ale většinou dosahuje klidu, jen když si jej vůlí zvolí. Myšlenky se snáze uklidní intelektuálním vnímáním pomocí osvíceného Já, klidného svědka za veškerou činností a dospěje-li konečně ke vjemu nehnutého Ducha, pak je schopno, považuje-li své poslání za splněné, objevit pravdu, sestoupit do klidu a stát se samo nehnuté. Vskutku, myšlení svým charakteristickým pohybem samo má sklon stát se svědkem, soudcem, nezainteresovaným pozorovatelem věcí spíše než horlivým a zaujatým pracovníkem, takže je dost snadné dosáhnout klidného a odtažitého duchovního a filosofického odpoutání. Není-li myšlení právě tím nejlepším, ani nejvyšším způsobem, jak zbavit lidi nevědomosti,

přece jen je prostředkem nejstálejším, nejnormálnějším a nejúčinnějším k překonání nevědomosti za předpokladu, že lidé jsou bytostmi mentálními. Ozbrojen svou schopností soustřeďovat se, přemýšlet, meditovat, neustále kontemplovat, a vybaven schopností zůstávat zahloubán do zvoleného předmětu, šravana, manana, nididhyásana, je člověk na vrcholu svého bytí jako nepostradatelného prostředku k uskutečnění smyslu našeho hledání, nemělo by nás proto překvapit, že považujeme myšlení za průvodce na cestě, za jediného vůdce, kterým můžeme volně disponovat, za přímou a hlubokou bránu ke svatostánku.

Ve skutečnosti slouží jen k prozkoumání cesty, na níž je pionýrem; může vést, nemůže však řídit nebo uskutečňovat. Průvodcem na cestě, kapitánem, prvním a nejstarším knězem naší oběti je Vůle. Ta však není touhou srdce, neodpovídá preferencím a nárokům mysli, které rádi pojmenováváme vůlí. Je to naše vědomá síla a ve všech bytostech hluboká, dominující a často zastřená, tapas, šakti, šradhá, určující naši orientaci. Intelkt a srdce jsou jejími více či méně slepými či automatickými služebníky a nástroji. Nehnuté Já, v klidu, prosto všech věcí a událostí, je subjektem a základem existence, kladným kanálem nebo hipostazí něčeho, co je Nejvyšší, i když není jedinou existencí úplně skutečnou. Nejvyšší, Věčné je Pán a Duch způsobující vše. Nadřazen nad veškerou činností, nepřipoután k jakékoli činnosti, je zdrojem. V této činnosti se vyjadřuje vědomá Vůle nebo Šakti Ducha, puzená k projevu své existence v těchto nekonečných aspektech, Vůle nebo Moc vědoucí, ale opatřená vlastním sebeuvědoměním a znalostí, co je jejím úkolem, který má vyjádřit."

Myslím, že by bylo vhodné tento abstraktní pohled doplnit konkrétním poznáním, jakého se mi dostalo v předškolním věku po zásahu lékařů. Jak jsem už napsal v komentáři k prvnímu dílu Syntézy jogy, k cestě činnosti, rozeznávám na podkladě zmíněného poznání dvojí vůli:

1. Jednu lidskou, která je podkladem pro činnost. O ní se dá říci ve srovnání s Vůlí boží, že je to vůle bezmocná v tom smyslu, že nevede k vybědnutí z uzavřeného okruhu všeho pomíjejícího, tedy nemá charakter spojky s Věčným.

2. Pak rozeznávám Vůli boží, která se však v člověku neprojeví dříve, než člověk dokonale opustí svou vůli nevědomého člověka. Tato druhá Vůle je dokonale opatřena znalostí o všem, co je jejím úkolem. Nastoupí-li nebo vstoupí-li do našeho vědomí, hned ji poznáme, protože je to vědoucí Moc, jakýsi ostrov jistoty v moři lidských nejistot. I když ji ještě neumíme nazvat božskou,

jako jsem neuměl od 4 do 17, nic to neubírá na jejím působení, pokud se zapřeme trojím způsobem:

a) napřed odstoupíme od vůle, která nás nechala na holičkách; a toto odstoupení se musí dít v klidu a bez pocitu poraženectví;

b) přestaneme se snažit záležitost, kterou jsme nedokázali vyřešit vlastními schopnostmi, přece jen s neklidem řešit. Odstoupíme od řešení důsledně, nebudeme se ucházet o pomoc odjinud nebo zhůry, když jsme předtím vyčerpali všechny disponibilní zdroje pomoci **zvnějška**. Pravá pomoc přichází zvnitřka, nečekaně, nechtěně.

c) Jakmile tato pomoc nastoupí, chopíme se jí všemi lidskými silami, které jsem před tím opustili nebo nechali stranou jako neužitečné a nepotřebné. Tomu bychom měli rozumět jako podřízenosti lidské vůli vůli boží, jako bezvýhradné poslušnosti. (Je možné, že vám tohle velmi připomíná Foxův Zlatý klíč, o němž jsem psal v UNK. Fox však radí znovu se vracet k opuštěnému řešení. Kdybychom měli tento záměr, vyřešili bychom možná nějaký problém nebo dostali bychom se možná z nějaké svízelné situace, ale pravděpodobně bychom nevyšli z tzv. malého okruhu, z časného do časného a neotevřeli jej směrem ke vědomému spojení s Bohem.)

Přece však se dostavuje něco obdobného, čeho jsme svědky při použití Zlatého klíče. Připojí-li se ke třem zmíněným bodům čtvrtý, který bych nazval chováním člověka k dojně krávi, dostaví se ztráta Moci po jejím využití. Když člověk krávu jednou podojil, dá ji napást a napít a znovu ji podojí. Tento způsob zacházení s mocnou Vůlí by způsobil, že by se Vůle s jí příslušnou Mocí nedostavila. Jinak řečeno: Mějme zatím za to, že použijeme-li poslušně a ihned boží vůli, vyčerpáme její Moc na případě určité její realizace. Nejsme vlastníky ani té Moci, ani té Moudrosti, kterými byl daný případ proveden. Bylo by chybné, kdybychom se stavěli třeba jen na chvíli do pozice vlastníka Moci a Moudrosti. Tento postoj by odporoval svobodné a osvobozující povaze oné Moudrosti a Moci, takže by se s nimi člověk minul tak, jako by jich vůbec nebylo.

Sledujte se mnou nástup boží Vůle do lidského díla dále. V první fázi, aniž si je člověk toho vědom, stírá tuto Moc ve svém nitru, počíná-li si podle pravidel poslušnosti 1. až 4. Teprve když je této Moci dosti nastřádáno, aby mohla přemoci lidskou vůli, ujímá se bez jakéhokoliv předběžného upozornění celého lidského díla, ale ještě ne tak jako později, až se nastřádá další její Moc

správným jejím používáním, tj. pro dílo samo, nikoliv pro sebe. V této druhé fázi se jeví boží Moc jako moc převažující nad lidskou nejen vnitřně, ale i vnějšně, což nazývám vedením událostmi. Události se uspořádávají podle vnitřních potřeb hledajícího, ovšem jen tehdy, když si ani v nejmenším nepřeje, aby tomu tak bylo. Jinak by se tok událostí postavil proti vlastníku. Nedivím se, že běžně člověk toto působení událostí proti vůli člověka považuje za nepřízeň boží, za hněv boží apod. V tomto období, zvláště na cestě víry, bývá tohoto "hněvu božího" až dost a člověk nepoznává, že se to děje k potřebám duchovního vzestupu, zkrátka, že je to láskyplný, nikoliv hněvivý způsob vedení. Od 17 let jsem byl nucen přiznat, že tato Moc je Mocí boží, a tak jsem se ji naučil soustavně rozeznávat od své lidské vůle. Od té doby stály napořád vedle sebe dvě moci: lidská a božská. Toto provozorium v poznání vydrželo téměř do 27 let. Tehdy po vzdání života nemohlo dále sloužit. Všechny pozice lidské vůle jako rozhodující síly zastoupila Vůle boží se vším jejím příslušenstvím, především s moudrou znalostí poměrů stvořeného k Nestvořenému. Teprve tehdy jsem poznal, co je to milovat, poznávat, existovat. Už jsem nepodřazoval lidskou existenci, lidské poznání a lidskou lásku příslušným ekvivalentům božím těchto hodnot, protože se v mém vědomí objevila Existence, Poznání a Láska boží, které láskyplně sestupovaly všude, kam jsem jim dovolil vstoupit, ale prýštily z Boha ustavičně, tomu nikdo nedokáže překážet. Pokud přece jen překáží, pak jen tím, že ji "reguluje" nepřipraveností tělesného a duševního organismu. Bůh je v nás a ve všem stvoření ustavičným Stvořitelem a jeho stvořitelská činnost je umožňována rozvinutostí a povahou organismu jak organického tak neorganického (atomového). Bůh je v nás a ve veškerém stvoření obdobně ustavičně Spasitelem a ustavičně Duchem osvětitelem. Souhrnně se dá říci, že ve všem (i v čase a v prostoru) je jediným originálním činitelem a původcem. Není rozhodující, zda jsme si toho vědomi, ale náš stav uvědomování si tohoto proudu nás staví do pozice, která se totálně liší od pozice nevědomosti, a to fakticky. Jakmile jsem toto začal poznávat v koncentračním táboře, netýkaly se mě bědy, které tak nemilosrdně dopadaly na všechny nevědomé. To je jedna z podstatných ukázek duchovního poznání. Má povahu osvobození od nevědomosti se všemi důsledky. Indové by řekli "osvobození z karmy". V koncentračním táboře bylo hodně utrpení, ale ve mně nebylo trpícího. Dalo by se také říci slovy sv. Pavla, že proto, že jsem nežil já, nýbrž živ byl ve mně Kristus.

"Existuje v nás nesnadno dosažitelná a uchopitelná, protože hlubší než povrchová činnost a vnitřně blízká Totožnému a Absolutnímu, tajná duchovní vůle, víra duše, zastřená síla, která

řídí naši přirozenost, individuální nástroj Moci, a je v úzkém styku s Nejvyšším, řídí osvíceně jistěji než intelekt a lidská vůle. Poznat tuto Vůli v sobě a ve vesmíru, následovat ji v jejích božským cílech, ať jsou jakéhokoliv druhu, je jisté a nutně prostředkem nejvznešenějším a úspěchem největším jakého jak na cestě poznání tak na cestě činů může dosáhnout hledající v životě a v joze.

"Poněvadž myšlení není nejvyšší částí Přirozenosti a také ne nejhlubším ukazatelem Pravdy, nemělo by se mu dovolit, aby šlo výhradně za svým uspokojením, ani, aby toto uspokojení považovalo za známku nejvyššího Poznání. Do jisté míry je myšlení vůdcem srdce, života a jiných částí naší existence, ale nemůže nahradit nejvyšší Poznání. Cesta exkluzivního uspokojení abstraktním myšlením dala by se ospravedlnit jen v případě, když by odpovídalo úkolu nejvyšší vůle, což je úkolem její vesmírové povahy, sestoupit do nevědomé činnosti - prováděné v mysli, do činnosti, která se pro tuto nevědomost stává vězením a prostřednictvím falešných myšlenek a dojmů svádí s cesty - a znovu vystupovat až k tichu poznání, vždycky podporována myslí, ze které se v tomto případě stává nástroj spásy a osvícení pomocí zlepšovací obnovy způsobu myšlení. Je pravděpodobné, že svět má smysl méně absurdní a méně nesmyslný a že jeho vzepětí k Absolutnu je méně suchopárné a abstraktní, že opravdovost světa je plnější a komplexnější a vznešenost Nekonečného je bohatší. Je jisté, že abstraktní logika dospívá vždycky a nutně k nekonečné Negaci a ke stejně nekonečnému a prázdnému Tvrzení nás přivedly staré systémy: taková logika, protože je abstraktní, vede k abstrakci, a Negace a z nás pocházející Tvrzení jsou pouhými abstrakcemi absolutně absolutními. Ale klíčem k božskému supramentálnímu poznání je pravděpodobně moudrost konkrétní, která se trvale prohlubuje a živí se stále rostoucím bohatstvím, nekonečnou zkušeností, a nikoliv abstraktní logikou, která je si sama sebou jista za pomoci omezené a zkušenosti neúměrné mysli. Srdce, vůle, život a také tělo jsou, právě jako myšlení, formy Vědomého Bytí božího a důležité známky jeho přítomnosti. Také ony jsou mohutnostmi, pomocí nichž duše znovu dochází k úplnému sebeuvědomění, nebo jsou prostředky, jimiž se z něho může těšit.

Je možné, že cílem Nejvyšší Vůle je vrcholek, ze kterého celé lidské bytí může dospět k božskému zadostiučinění, až z výšin se osvítlí hlubiny a nevědomé se stane božským ve styku s nejvyšším Vědomím.

"Tradičně cesta poznání se dostává kupředu osvětlením; postupně zamítá tělo, život, srdce, samotné myšlení, aby zmizela v nehnutosti Já a nejvyššího Nic, v nedefinovatelném Absolutnu. Naproti tomu cesta integrálního poznání předpokládá, že jsme určeni k integrálnímu úkolu, a že jediné, co máme vyloučit, je naše nevědomost, Neznalost a následky nevědomosti. Vyloučíme-li klamnost bytí, která se projevuje jako ego, pak se může projevit naše pravé bytí v nás. Vyloučíme-li klamnost života, která se projevuje jako čistá vitální chuť nebo jako mechanická rutina naší tělesné existence, objeví se náš pravý život v Moci božského a v radosti Nekonečného. Vyloučíme-li liknavost smyslů a jejich porobu materiálním přeludům, dualitě pocitů, otevře se nám větší smysl pro božské v nás a ve všem pomocí naší hmotné citlivosti a bude odpovídat na stejně božské volání. Vyloučíme-li klamnost srdce s jeho bouřlivými vášněmi a s jeho přáními a s dualitou jeho emocí, otevře se v nás hlubší srdce s jeho božskou láskou ke všem tvorům a s jeho vášnivě DYCHTIVÝM ZAUJETÍM k odpovědem Nekonečného. Vyloučíme-li nepravost myšlení s jeho nedokonalými mentálními konstrukcemi, s jeho tvrzeními a drzými popíráními, s jeho omezenými a exkluzivními soustředěními, pak se může otevřít větší schopnost poznání nefalšované Pravdy Boha a duše, přírody a vesmíru. Poslední cíl je úplné naplnění já."
(A II, 15)

Byl bych rád, kdyby tento konec věty o naplnění nejvyššího smyslu malého lidského já byl přeložen z angličtiny správně (mám k dispozici jen italský překlad Ghosova žáka Naty), protože tak jak je napsán, má správný smysl. Ocitáme se tu u skutečnosti dvojí tváře, kterou mnozí i výteční náboženští myslitelé a filosofové nedokázali rozlišit účelně.

Malé lidské já (ego) vzniká od chvíle narození člověka a rozvíjí se do dvou podob:

1. Jedné říkáme egoismus, sobectví nebo tak nějak podobně. Člověk dělá všechno pro sebe nebo především pro sebe a pak teprve pro ostatní, nebo, když se mu to hodí do krámu, také pro nějaké neosobní cíle. To je stránka já, kterou kdekdo z náboženských učitelů pranýřuje, **a do jisté míry** právem, jestliže se člověk nedostane za úroveň svého egocentrismu. Mějme však přítom na mysli, že člověk krajním sobectvím podporuje rozvoj svých duševních i tělesných schopností, které mají být jednou využity jinak než sobecky a které by se bez pomoci sobectví nerozvinuly.

Ponižme se na chvíli svým pohledem až ke zvířatům, třeba k těm nejznámějším, ke kočce a ke psu. Jsou sobečtí v rozsahu:

a) zachování sebe a svého,

b) zachování druhu.

Ale i u nich možno vyzorovat něco jako vděčnost a jiné vlastnosti, které už nejsou pouhým sobectvím, ba často ani ne vypočítavostí. Dál se se svým já nedostanou, neboť ani okruh jejich představ, ani transformační schopnost jejich těla proměňovat přes určitou mez nižší časné na vyšší časné, a nakonec časné převádět na věčné, jim nedovolují vyšínout se ze zvířecí povahy života. Čili nemohou za to, že jsou přízemními sobci. Vedle představ, často navozených genetickým záznamem, však zvířata mají také schopnost soustředění, trpělivost a jiné vlastnosti, pro které by mohla být člověku vzorem. Jistě jste si všimli číhající kočky na myš, nebo předstírající, že nečíhá atd. Ostatně příroda vybavila zvířata např. mimikriem, jímž ony zastírají nebo předstírají i nevědomě. A mohli bychom se poučit i z jiných zvířecích vlastností. Ale ani obsáhlý výčet zvířecích vlastností by neobsahoval žádnou schopnost vybavit se z časoprostoru a dualismu. (Možná, že tu trochu křivdím slonům a delfínům, ale zde se tím nebudu zabývat.)

2. Lidské já však dovede být též netrpělivé a někdy předčasně a přespříliš. (Nesrovnávejte tuto netrpělivost s netrpělivostí psa). Lidská netrpělivost není způsobena jen větší inteligencí nebo schopností předvídat, byť často mylně. Je způsobena podvědomou znalostí nejvyššího smyslu lidského já: být prostředníkem návratu do věčného života. Co člověk napáchá hříchů, kolik ctností člověk vyvine, kolik uměleckých a technických zázraků přivede na svět, než dojde klidu v tomto nejvyšším uskutečnění sebe, uskutečnění, které zaplatí svou smrtí, ale o tom nepřemýšlí (vždyť i mnohem nižší uskutečnění jak v lidském, tak i zvířecím životě stojí život). Sv. Augustin praví, že lidské srdce nenajde klidu, dokud v sobě nenalezne Boha.

Prošli jsme si už dříve, jak Ježíš dovedl na lidském já svých učedníků a na jejich sobectví vybudovat nejvznešenější stavbu poznání. Také jsme si už vysvětlili proč jedenáct z dvanácti sešlo přitom ze světa násilnou smrtí. Jen ještě opakuji, že sv. Jan Evangelista je příkladem rovnováhy mezi láskou a poznáním, pročez nemusel podstoupit násilnou smrt.

Pro zmíněnou transformační schopnost člověka: *"Žádná z částí naší přirozenosti nemá za konečný cíl něco, co by jí bylo úplně cizí, nebo z čeho by se dalo odvodit její vyhlazení a zničení, nýbrž něco svrchovaného, jímž se překračuje a znovu nachází*

tatáž její absolutnost, její nekonečnost a harmoničnost za veškerými lidskými omezeními."

"Za tradiční cestou Poznání a za ospravedlněním intelektuálního procesu negace a vylučování, stojí duchovní zkušenost, která je vskutku neodolatelná." (A II, 15)

Protože u mě lékaři už v předškolním věku otevřeli její brány, zakoušel jsem, jak postupně vstupovala do mého vědomí, až se mě napřed zmocňovala v maličkostech, později ve stále širších okruzích činností a myšlení, ale vždycky se projevovala její neodolatelná moc. Ani mě nenapadlo, abych jí odporoval, protože to nebylo možné. Osobní vůle odpadla dříve než vstoupila do vědomí. Před ní všechny lidské síly vyhasly a staly se ničím. Jenže ze začátku zasahovala tato Moc jen v maličkostech. Ale dnes i o té mohu říci, že Bůh se vkládá do všeho, i do maličností, s veškerou svou mocí. Měl by nám to prozradit náboj atomů. A mělo by nám to být upozorněním, že máme být opravdoví a úplní v maličkostech. V tomto principu dnes vidím nejpodstatnější složku cesty za poznáním.

"Hluboká, intenzivní, upoutávající, rozdělující se všem, kdo překročili určitá omezení mysli a její činnosti, aby se ponořili do vnitřního prostoru, v němž už neexistují horizonty, to je velká zkušenost osvobození, vědomí o něčem, co je za vesmírem se všemi jeho formacemi, zájmy a účely, okolnostmi a událostmi - klidná, neochvějná, nezávislá, neomezená, nehnutá, svobodná, vznešená vize něčeho, co nás překonává, něco nepopsatelného a neuchopitelného, v čem se můžeme rozpustit zrušíc svou osobnost; přítomnost Puruši, věčného a všudypřítomného, pocit Nekonečného bez času, něčeho, co nás pozoruje z výše vznešeného popření celé naší existence: On je jedinou Skutečností. Tato zkušenost představuje největší zjemnění mysli, vrhne-li pohled na vlastní existenci. Jen ten, kdo prošel tímto osvobozením, může se považovat za úplně prostého všech mentálních svodů; nikdo však není nucen, aby zůstal zakotven v této zkušenosti. Ať je jakkoliv velká, a je to nepochybně jedinečná a přemáhající zkušenost, je to přece jen zkušenost mysli, která pozoruje, co existuje za ní a co může vnímat. Je to vznešená negativní zkušenost, která, je-li jednou překonána, otevírá nevýslovné světlo nekonečného Poznání, Poznání bez konce - kladné absolutní Přítomnosti." (A II, 14)

Pohledme pod tímto zorným úhlem na zázračné rozmnožení chlebů a ryb Ježíšem pro tisíce shromážděných lidí. Těmi prakticky z ničeho nakrmenými tisíci chtěl Ježíš ukázat na smysl svého a **našeho** života. Z nepatrného základu, jímž se nedají

nakrmit zástupy, vzniká všechno potřebné k životu. Co provedl Ježíš skutkem rozmnožení jídla, to mělo prakticky vysvětlit zázrak velkého stromu obsaženého v nepatrném seménku. Žalud je zvláštním způsobem podoben dubu. Zázraky Ježíš provedl dokument podobnosti a skutečnosti, podobenství a života, nedostatečnosti a všestranné možnosti. Se zázrakem rozmnožení chlebů a ryb souvisí, jak víme z evangelií sv. Jana, symbolika pěti ran, tak úzce spjatá s křížem a vykoupením.

"Předmětem duchovního poznání je Nejvyšší, Božské, Nekonečné, absolutní. Toto Nejvyšší má své vztahy k naší individuální bytosti i k vesmíru, ale obojí převyšuje, nás i vesmír. Ani vesmír, ani individuum nejsou tím, čím se zdají být podle těch informací, které o nich přináší naše mysl a naše smysly; pokud tyto nejsou osvíceny vyšším způsobem poznání, supramentálním a nadmyslným, představují klamné údaje, nedokonalé konstrukce, neúplné a nepřesné obrazy. Nicméně všechno, čím se vesmír a individuum zdají být, jsou přece jen vždycky obrazem a symbolem toho, čím ve skutečnosti jsou, obrazem, který nám umožňuje, abychom uhádli, jaká skutečnost se skrývá za já. Pravda se v nás rozvíjí přes hodnotící korekce naší mysli a přes naše smysly prostřednictvím vyšší inteligence, která objasňuje a opravuje, pokud jen může, závěry nevědomé smyslové mysli a omezené fyzické mysli, což je metoda veškerých lidských věd. Ale za tím vším existuje Poznání, Poznání Pravdy, které předčí náš intelekt a vede nás ke pravému světlu, z něhož náš intelekt je jen malým zlomkem." (A II, 15)

Takhle podaný výklad člověku bez zkušenosti s přímým poznáváním Pravdy může nahánět strach z té vznešenosti a výjimečnosti. Protože by bylo chybné, kdyby se domníval, že nic takového se u něho nemůže dostavit, a dokonce by se u něho mohla dostavit poráženecká nálada, pocit méněcennosti a neschopnosti něco takového zažít, vnesu do výkladu trochu více světla podle konkrétní drobné zkušenosti s Pravdou. Nejvyšší Pravda se netýká jen těch nejvznešenějších věcí, nýbrž prostě **všeho**.

Opisuji tento text na stroji ze sešitu, kam jsem jej naškrábal v Ošelíně v červenci 1986, a dnes je 21. ledna 1987. Protože Pravda je také až malicherně milosrdná, ztratil jsem právě včera před setkáním s přáteli peněženku s několika stovkami, tj. s celým jměním, které mně mělo stačit do konce měsíce k obživě a ke krytí jiných běžných výdajů. Kdyby se tohle stalo někomu, kdo není ve styku s Pravdou, velmi by se tímto faktem ztráty zneklidnil a dostavil by se ke svým přátelům tak znepokojen, že by s nimi

nemohl pojednávat z pozice poznávajícího, nýbrž z pozice zmítaného, tápajícího a starajícího se člověka. Věděl jsem, že kdybych k nim přišel v takovém stavu, byl bych u nich zbytečný. (Ovšem také oni jsou zbytečně se mnou, nedovedou-li se aspoň na dobu styku se mnou zbavit svých starostí. Ani nevíte, jak si vážím každého, kdo při mé řeči usne klidným a tvrdým spánkem. Je vidět, že si odpočívá od svých starostí a že mně důvěřuje. Připadám si tak trochu jako kvočna s kuřátky, která spí pod jejími křídly. Už méně si ctím těch, kteří sice neusnou, ale spí s otevřenýma očima, mají oči a nevidí, uši a neslyší, jak by se vyjádřil Ježíš.). Takového mě prostě nepotřebují. Prohledal jsem důkladně všechny kapsy a pak celý byt, zdali jsem peněženku neodložil na nějaké neobvyklé místo. Když jsem ji nikde nenašel, usedl jsem na chvíli a přemýšlel a vzpomínal, kdy jsem ji měl naposled. Přišel jsem na to, kde jsem ji pravděpodobně nechal, že asi ve škole, kam jsem šel platit odborářské příspěvky na rok 1987. Víím, že poté jsem ji už nepotřeboval. Ukázalo se, že tento rozumový úsudek byl chybný, ale stačil mně právě k tomu, abych se uklidnil a dále nehledal, abych u přátel mohl ukázat na svém klidu, co je to duchovní poznání a jaké blahé následky nese. Shodl jsem se svorně se všemi na tom, že by za takové situace nebyli tak klidní jako já. Lekce jim tedy byla udělena, ale celý smysl ztráty peněženky nebyl vysvětlen. To jsem poznal už bez nejmenšího hledání, tedy až další den, kdy jsem měl už jistotu, rozumějte intelektuální jistotu bez příslušné moci. (Byl bych musel zajít do školy, kde jsem předpokládal, že v kanceláři hospodářky leží na stole.) Peněženka však ležela velmi okatě na stole na telefonním seznamu, ničím nepřikryta, nikým neodkryta, jasně viditelná. Víím, že žádný skřítek ji tam nepřinesl. Byla tam i včera, ale já ji neviděl, abych mohl napřed přesvědčit své přátele o moci duchovního poznání a pak dodatečně sebe, do jakých podrobností funguje milosrdenství Pravdy, popřejeme-li jí možnost, aby posloužila komu jen ona chce moudře být ku prospěchu. Ježíš Kristus se mohl bez obav zeptat na konci tří let svého poučování učedníků: "Zdalipak vám něco chybělo, dokud jste chodili se mnou?" Věděl, že jim nechybělo ani to nejmenší, pokud jej poslouchali. Výjimku činila např. bouřka na jezeře, za které málem mohli přijít o život, jak se jim zdálo. Vyčítali Ježíšovi: "Pane, my toneme, a ty spíš." Právem za to dostali lekci, které bychom si měli být pamětlivi i my. Nezapomínejme, že poznávání Pravdy není cílem, nýbrž prostředkem naší cesty k Bohu, a těch prostředků je víc než jsou ty, které známe. Všimněte si, jak obezřetně Pravda jedná, s dokonalým ohledem na množství lidí, na které může působit, a jak trpělivě a shovívavě poučuje domýšlivé lidské já, v uvedeném

případě mé já.

Jak se může Ghos soustavně dopouštět tak vznešeného výkladu? Kromě jiného prozrazuje, jak k němu došel a že ve svém životě dával přednost ústraní před konfrontací nitra s běžnou skutečností všedního života. Zkrátka, jako každý indický zasvěcenec, přišel k poznání u nohou mistrových a nikoliv běhu za tramvají. Buďme mu vděční za jeho vznešené poznání, ale nepodceňujme kterýkoliv okamžik svého světského života a nestavme ho stranou duchovní cesty. Pak si Pravda vezme slovo ve všem a za všech okolností a dopomůže nám k tomu, abychom nasedli na dvou židlích. Ježíš zároveň kázal o Pravdě i krmil hladovící, uzdravoval nemocné a zkrátka miloval bližního takového jaký je ve všech svých projevech, pokud se jimi sám člověk neklamal, jako třeba farizeové, kteří klamali sebe i své věřící. A dále Ghos:

"V této oblasti abstraktní pojmy čistého rozumu a mentální konstrukce mizí nebo jsou přepodobněny převratnou skutečností duchovní zkušenosti. Toto poznání může zůstat upnuto na absolutní Věčnost a ztratit z očí duši a vesmír, nebo může patřit a nahlížet na samotný vrcholek Věčného. Tehdy objeví, že nevědomost mysli a smyslů a veškeré malichernosti lidského života jsou jen neužitečnou cestou vědomé lidské bytosti a neužitečným omylem. Všechno však bylo připraveno zde na zemi k tomu, aby se zde založilo první zkušenostní pole Duše přicházející z Nekonečna... duchovní zkušenost v nás si přeje, abychom dospěli k pravému Já... Je pak zapotřebí, aby se pomocí tohoto poznání zjistilo, že naše tělo není pravým já, základem existence, nýbrž pouze citlivým aspektem Nekonečného. Předpokládat, že hmota je jediným základem světa a že mozek, nervy, buňky a fyzické molekuly jsou jedinou pravdou ze všeho, co je v nás, jak by se vyjádřil materialismus... to je omyl, který spočívá v tom, že část se považuje za celek, temný základ a stín věcí za světelnou substancí, nula za dostačující Číslo. Materialistická koncepce zaměňuje stvořené s tvůrčí Mocí, výrazové prostředky s tím, co je vyjádřeno a co se vyjadřuje. Hmota a náš mozek, naše nervy, naše hmotné tělo, jsou akčním polem a základem vitální síly, která udržuje Já spojené s tvarem svých činů a jejich účinky pak zachovává energií téhož Já. Hmotné pohyby jsou zevním obrazem, pomocí něhož duše představuje dojem, který má o určitých rozmanitostech Nekonečného a zefektivňuje je v termínech Substance. Všechny věci hmotného světa jsou mluvou, záznamem, hieroglyfem, systémem symbolů;

nejsou ani nejhlubším smyslem, ani nejpodstatnějším z toho, co nám chtějí ukázat." (A II, 16)

Právě tento posun uvědomování u mě způsobili lékaři opakovanými operacemi za vědomí v předškolním věku. Jejich působením se mi dostalo školení z jiné strany, než ze které mne potom vyučovala lidmi řízená škola smyslů a rozumu. Zkrátka: ocitl jsem se čtrnáctkrát (tolik bylo operací, za kterých jsem ztrácel kontakt se smysly, ale nikoliv s vědomím jako takovým) za oponou, kterou je celý hmotný svět se vším všudy, a z lidského hlediska především za lidským tělem, ale ne tak, že bych byl vklouzl do jiného těla (jako se stává lidem, kteří při klinické smrti pohlíží na své hmotné tělo očima duše ze svého astrálního těla jako na něco sobě cizího), nýbrž, že jsem se ocitl ve stavu duše oproštěné od těla a dočasně nezávislé na těle, nezávislé na smyslových a rozumových projevech, na písmu, zobrazení, jak by se vyjádřil Ghos. Pro vědomí se vlivem lékařů uprázdnila v lidském organismu pozice, ze které se já nikdy nedalo vytlačit tak úplně jako je tomu u jiných lidí, kteří sebe zaměňují za tělo. Věděl jsem, že tělo je nástrojem toho, který myslí. Nebylo to příliš vznešené pojetí, ale stačilo k tomu, aby se z něj mohlo vykročit bezpečněji dál. Věděl jsem vlastně, že tělo je nástrojem ducha, který jím vládne dvojím způsobem:

1. Spokojím-li se s funkcí nástrojů téhož ducha, jako jsou smysly, rozum a tělesnost sama, pak duch zůstává za nimi ukryt, nechává je za sebe působit, jako by to byl on sám, který působí. V tom případě jsem žil jako jiní lidé z činnosti nástrojů soustavně dotovaných vitální silou automatismu (1) a ten zase přijímá tuto sílu z funkcí těla, z jídla, pití, odpočinku a dýchání) a nepotřeboval jsem zažívat a být si vědom působení ducha, asi jako spotřebitel elektriny si nemusí být vědom činnosti elektrárny, která mu energii dodává, a přesto může elektrickou energii používat jakoby vědomě odebíral elektřinu z elektrárny.

2. Jen když jsem si nevystačil s odvozenými silami a mohutnostmi, zastavil jsem příjem z jejich strany, jako příjem k ničemu nesloužící, nebo nesloužící k tomu, co jsem chtěl provést (a tomuto zastavení příjmu mne naučili lékaři a byl jsem v něm utvrzován posunem vědomí do nových pozic v živém lidském organismu) a dostavila se chvilková nezávislost nebo pocit nezávislosti na odvozených zdrojích a převážil samovolný příjem přímo z neodvozeného zdroje. Ghos by ten stav nazval supramentálním. Nejtíže jsem nesl od svých 17 let, že lidé mají tento osvobozující stav na dosah a nevědí o tom. V 17 letech jsem se totiž dověděl, že nejsem tím, který myslí, nýbrž že schopnost

myslet je pouhou závislostí na někom, kdo je zdrojem myšlení. Začal jsem podle vzoru věřících toho někoho jmenovat Bohem, jako ostatní lidé, pro něž však tento pojem nemá pravý obsah, nebo je pouhou klasifikační pomůckou. Myslel jsem si, že pro mne obsah má, ale mýlil jsem se. Teprve o devět let jsem přišel na tento omyl, když jsem vzdal "svůj" život, a ejhle, přede mnou se objevil život boží jako zdroj "mého" života. Tehdy se stal v tomto smyslu Bůh pro mne jediným činitelem, a já jsem mohl být svědkem jeho činnosti buď se svým souhlasem nebo bez něho, samovolně, pomocí automatismu (2), který mezitím ve mně nastolil svou vládu. Tedy ono "s mým souhlasem" bylo velmi zanedbatelné vedle toho "bez mého souhlasu", tj. pomocí automatismu (2) samovolně probíhající tak jako se samovolně dýchá a lidský souhlas do toho nemá co mluvit.

"Ani život není naším pravým Já, ani energie nebo vitalita, která působí v mozku, v nervech a v těle, je to moc Nekonečného, ale není tím Nekonečným. Předpokládat, že vitální Síla, se Hmotou jako nástrojem je základem, zdrojem a pravou úplností věcí, jak by si přál vitalismus se svou neurčitou koncepcí vibrací, aby tomu tak bylo, to je omyl; je to jako bychom brali část za celek a jako bychom příliv, který dosahuje břehu, považovali za celý oceán. Vitalistická teorie zaměňuje esenci s něčím, co je sice velmi mocné, ale vnější. Vitální síla je dynamismem vědomí, které ji předčí; toto vědomí samo o sobě je pociťováno a jedná, ale stává se zjevným naší inteligenci teprve tehdy, když se ocitneme na vyšším stupni, když dospějeme k myslí, která je toho času naší nejvyšší činností. Mysl, zde na zemi, se jeví jako vytvořená životem, ale ve skutečnosti je jen jeho následným smyslem a smyslem toho, co je za ní, nikoliv konečného, je to formulace navíc z jemného vědomého, z jeho tajemství; mysl není výrazem života, ale výrazem toho, čeho samotný život je méně světlým výrazem".

"Právě tak ani mysl, část naší bytosti, která myslí a chápe, není naším Já, ani jím, ani cílem, ani principem, nýbrž jeho stínem promítaným z Nekonečného. Předpokládat, že mysl je tvůrkyní tvarů a věcí a že ony existují v myslí, jak učí idealismus se svou důvtipnou a vzácnou teorií, je rovněž mylný předpoklad, také zde jde o mylnou záměnu části za celek, je to jako bychom bledé světlo, které vychází ze zářícího reflektoru, považovali za slunce. Idealistická filosofie nedospívá k podstatě bytí, ani se jí nedotýká, jen chápe jeden ze způsobů bytí Přírody. Mysl je pochybný zevní polostín vědomé existence, která se neomezuje na mentalitu, nýbrž ji předčí. Když vyloučíme toto všechno - Hmotu, Život a

*Mysl - tradiční cesta poznání dospěje pak k čisté vědomé existenci, nepodmíněné životem, myslí a tělem, sama uvědomující si sebe, která je nositelem vlastního štěstí a dospívá ke své nejzazší zkušenosti, k Atmanu, k Já, k původní a podstatné přirozenosti naší existence. Dospěje tak k něčemu opravdu pravému; ale toto poznání, příliš dychtící po konečném řešení, končí tím, že nepostřehne už něco mezi přemýšlivou myslí a nejvyšším buddheh parastu sah (toho, co je za intelektem), a zavírajíc oči ve svém "samadhi" (v jogické extázi), snaží se potlačit, co se nachází na její cestě, aniž by se přiměla k tomu, že by pohlédla na rozsáhlé a světlé panství Ducha. Tato cesta pravděpodobně dojde ke svému cíli, ale jen k tomu, že usne v nekonečnu, nebo zůstane v bdělém stavu, aby se ponořila do vyšší zkušenosti Nejvyššího, do které může dospět mysl, která se anuluje, ale už ne v nejvyšším Nejvyššího **parátpara**. Mysl může vnímat Já jen ve své duchovní slabosti ještě mentální, která je mentálním odrazem Sat-čitananda. Není to však skok naslepo do Absolutna, jímž se má už dosáhnout nejvyšší pravda, integrální poznání Já, nýbrž jen trpělivým přecházením za mysl do Poznání pravdy, jímž může být Nekonečné poznáváno, pociťováno, viděno v plnosti jejích nekonečných bohatství. Tehdy se také poznává, že toto Já, jímž jsme my sami, není prázdné a statické Atman, nýbrž široký dynamický duch, individuální a zároveň universální, imanentní a transcendentní. Je to Já, které nemůže být vyjádřeno abstraktními generalizacemi myslí, jejíž veškeré popisy inspirované jasnovidci a mystiky nemohou vystihnout jeho plnost a nádheru." (A II, 17)*

Ghos píše také proto tak vznešeně, že neměl příležitost stopovat (třeba i dodatečně, jako činím nyní já) pomalé a postupné přeplývání vědomí o Já do malého lidského já od raného věku.

V předešlé poznámce ke Ghosovi, kde jsem líčil události kolem ztracené peněženky, jsem vám chtěl ukázat, jaké je soužití malého já (pokud není rušeno neklidem malého já) s nesmrtelným Já i v malých drobnostech. Po poznámce následující Ghosův text mluví o vrcholném soužití Já s já. Na ně si musí malé já teprve zvykat. Pokud jsme naživu, nebo máme být naživu, nelze malé já zrušit, protože bychom možná fyzicky zemřeli dříve než se duchovně úplně znovuzrodíme či přerodíme. Promluvím o tomto přerodu jen jak probíhal od 17 let, i když před tím existoval latentně, jako v každém živém člověku (okruh od Boha k Bohu je v každém člověku ustavičně uzavřen. Jenže člověk si z něho uvědomuje jen tu jeho část, která není ani výstupem z Boha, ani vstupem do Boha. To ovšem má za následek, že se necítí být na Boha vázán. Je to velmi moudré zařízení, protože se člověk má

plně soustředit na prostředí, do kterého byl zasazen svým narozením. Také jeho automatismus jedna není ještě hotov pro tak náročné úkoly jako je návrat do Otcova domu s plným vědomím. Teprve když je fyzicky všechno připraveno pro tento návrat, může k němu bezpečně dojít, aniž by se porušil stav organismu, který musí sloužit nebo je připraven, aby sloužil k dalším vyšším úkolům. Vždyť člověk není oddělenou bytostí a v další fázi vývoje musí z toho vyvodit důsledky nejen ve hmotných vztazích, ale i v mentálních a duchovních. Viz trojí mistrovství, jímž učí Ježíš Kristus svým životem.). Od 17 do 26 let jsem dobudovával sebepoznání, a v tom, jak jsem dal nahlédnout malou ukázkou o ztracené peněžence, mám ještě velké mezery. Víte-li, co se rozumí např. relativním přelidněním, relativní nasyceností roztoku apod., pak pochopíte, že člověk ve svém životě nedosahuje nic absolutně, nýbrž relativně, a proč tomu tak je. Nevadilo tolik, že jsem v 17 letech zažil křest vodou, neboli znovuzrození z vody jen relativně dokonale. Toto znovuzrození z vody se postupně zdokonalovalo náznakovým vstupem znovuzrození z Ducha. Bylo to jakési dotahování prvního znovuzrození způsobem zhora. A jinak tomu u nikoho není.

Důležitá je myšlenka Ghosova o spánku ve věčnosti, což je základní nedostatek každé exkluzivní, nikoliv integrální, celoživotní cesty k Bohu. Ježíš ukazoval, jak jít k Bohu celou existencí s veškerými pozitivními i negativními jejími jevy a též za pomoci všech uskutečnitelných úrovní vědomí.

"Vzhledem k vesmíru, Nejvyšší je Brahman, jediná Skutečnost, která není jen duchovní, materiální a vědomou substancí ideí, sil a tvarů vesmíru, nýbrž také jejich původcem, jejich udržovatelem a jejich autorem, kosmickým a suprakosmickým Duchem. Nejzazší pojmy, do nichž můžeme vtěsnat vesmír: Síla a Hmotá, Jméno a Tvar, Puruša a Prakriti, nejsou ještě úplně ani skutečně vesmírem, jakým je on sám ve své přirozenosti. Stejným způsobem jak všechno, co jsme, je hra a tvar, mentálně psychický, vitální a fyzický výraz života a těla, také vesmír je hrou, formou, kosmickým výrazem duše a přirozenosti nejvyšší Existence, nepodmíněné ani hmotou a silou, ani ideou, jménem a tvarem, ani základním rozlišením mezi Purušou a Prakriti. Naše Já a nejvyšší existence, která se stala vesmírem, jsou jedním a tímtéž druhem, jednou a toutéž existencí. Podle své přirozenosti individuum je výrazem universálního Bytí, a podle Ducha, který je v něm, je výronem transcendence. Objevíme-li své Já, zjistíme, že ono není stvořenou individualitou, nýbrž universálním bytím ve vztahu s jinými bytostmi a s přírodou,

a ve svém nejvyšším živém aspektu nevyšším transcendentním Duchem."

"Tato svrchovaná existence není závislá ani na individuu, ani na vesmíru, protože duchovní poznání může dokonale předčít tyto dva aspekty Ducha (individuum a vesmír) a dospět k pochopení čistého nepojmenovatelného a pro mysl nepoznatelného Transcendentna: Absolutno. Tradiční cesta poznání vylučuje jednotlivce a vesmír. Absolutno jím hledané je nedefinovatelné, bez přívlastků, bez vztahů, ani tím, ani oním, netí, dokonce se ani nedovede hlásit k Jednomu, Nekonečnému, Blaženému, Vědomí, k nevýslovné Existenci. I když Ono pro mysl zůstává nepoznatelné, můžeme se přiblížit pomocí pojmenování a tvarů vesmíru k uskutečnění nejvyššího Já, Brahmana, a pomocí tohoto uskutečnění realizovat také, v určitých mezích, Absolutno, jehož pravé Já je podstatným tvarem našeho vědomí (svarúpa). Tohoto druhu jsou zkušenosti, k nimž se lidská mysl utíká, chce-li si učinit nějakou představu o transcendentním a nepodmíněném Absolutnu. Metoda negace je nutná, máme-li se zbavit definic a omezení. Aby vnikla do nekonečného, mysl je nucena vyhnout se sobě samé pomocí nejasného nedefinitivního, jinak žije normálně uzavřena v kruhu konstrukcí a představ nutných pro její akci, a to není pravda sama o sobě a pro sebe, ani hmota, ani život, ani mysl, ani Duch. Když však projde konečně přes polosvětlo mentální hranice a vnikne do širokých rovin supramentálního Poznání, tyto prostředky z nouze přestanou být potřebné. Nadmysl dospívá ke zcela jiné zkušenosti o nejvyšším Nekonečném, ke zkušenosti přímé, pozitivní, živé za hranicemi veškerých představ osobních i neosobních, a v této zkušenosti je zahrnuta nejvyšší Osoba neosobně a podobně všechny osoby. Absolutno je za veškerým rozlišením mezi jednotou a mnohostí, jelikož Jedno a nesčetná Mnohost jsou současně nedílnou součástí všeho ve vesmíru. Přesahuje všechna kvalitativní omezení, ale není omezeno prázdnotou bez kvality, ani nekonečnými kvalitami, ani individuální duší všech duší a souhrnem tvarů a Brahmanem bez tvaru. Je to kosmický a nadkosmický duch, vznešený Pán, nejvyšší Já, nejvyšší Puruša a nejvyšší Šakti, Ten kdo nikdy nebyl zrozen a bez přestání se rodí, Nekonečný a nesčetně konečný, mnohonásobné Jedno, Jednoduchý souhrn všeho, Jediné za všemi aspekty, stav pocházející z nevýslovného ticha, všudypřítomná neosobní Osoba, Tajemství pro sebe samé průzračné, ale zastřené přemírou svého světla a navždy nevyzpytatelné nižším vědomím. To jsou nesmiřitelné protivy pro tradiční mysl, ale pro vizi a zkušenost supramentálního vědomí jsou tak prostě a tak nevyhnutelně propojené jedny s druhými, že

třeba jen pomyslet na to, že se sobě protiví, je nehorázně násilné. Zdi Intelktu, který měří a odděluje, tyto zdi neexistují pro supramentální Vědomí a pravda se jeví ve své jednoduchosti a ve své kráse a zjednodušuje všechno do pojmů své harmonie, jednoty a světla. Rozměry a rozdíly zůstávají už jen jako užitečné obrazy, avšak už neoddělují od ducha, který v nich zapomíná na sebe."

"Vědomí absolutního Transcendentna se všemi svými následky pro jednotlivce a pro vesmír, je konečným poznáním, věčným poznáním. Naše mysl může zacházet s tímto Poznáním různým způsobem, může si jím posloužit k tomu, aby zkonstruovala protichůdné filosofie, může je omezovat, pozměňovat, zveličovat jejich význam nebo zmenšovat význam toho nebo onoho aspektu poznání, vyvozovat z něj pravdu nebo omyl; ale naše intelektuální variace a naše nedokonalá objasňování nemění ani v nejmenším něco na faktu, že když dotlačíme myšlení a zkušenost až k jejich nejzazší mezi, shledáme se nezměněně s oním Poznáním. Předmětem jogy duchovního poznání nemůže být nic jiného než tato věčná Skutečnost, toto Já, tento Brahman, toto Transcendentno, které je nad tím vším a ve všem, projevuje se v jednotlivci a přece zůstává skryto, projevuje se ve vesmíru a přece zůstává utajeno."

"Vrchol života poznání nevyžaduje nevyhnutelně vymazání naší existence ve světě, protože Nejvyšší, kterému se připodobňujeme, onomu Absolutnímu, Transcendentnímu, s nímž se slučujeme, je dohromady nejzazším a úplným Poznáním, které se promítá do pozemského jha. Nicméně, je třeba věřit, že naše existence v tomto světě končí, jakmile její poslední předmět a poslední smysl byl dosažen ve chvíli, ve které jsme dosáhli poznání a už proto tu nezbyvá nic uskutečnit. Avšak náš první zisk při osvobozování je klid a ticho bez konce, a to je jen věčné uskutečnění esence jeho vědomí bytosti jako jednotlivce: uskutečnění samo o sobě statické. Zbývá kromě toho na téže základně nezměněné tichem a připojené ke svobodě, pustit se do nekonečného vývoje Ducha, který spěje k jeho úkolu, k jeho dynamickému projevu v jednotlivci, a pomocí jeho příkladu jeho působení na druhé a na celý vesmír, provést komplexní dílo, které Velcí právě uskutečňují na Zemi. Náš dynamický vývoj nemůže dospět ke svému naplnění, dokud se zdržujeme v egoistickém vědomí, v otroctví temné mysli ozářené jen slabým přísvitem. Naše nynější omezené vědomí může být jen přípravou zastávkou; pomocí něho se nedá provést nic skutečně pozitivního, protože všechno, o co se snaží, je úplně pokaženo egem, obojí

pak přináší nevědomost a omyl. Právě božské uskutečnění Brahmana v projevu je možné jen na základě vědomí Brahmana, když od něj samotná osvobozená duše, dživanmukta, přijímá život."

"To je integrální poznání, protože všude a za všech okolností všechno je Jedno pro oko, které vidí; pro božskou zkušenost všechno je jeden jediný celek. Jenom mysl zvláštním způsobem a pro své dočasné potřeby myšlení a pro své zájmy, snaží se stanovit ztrnulé dělení a myšlenky o neslučitelnosti mezi jednotlivými aspekty věčné Jednoty. Kdo má poznání a je svobodný, nejenom nezužuje svůj život, ani nespoutává svou duši jako nevědomí lidé, nýbrž naopak žije mnohem širším životem, neboť jeho činy, sarvakrt, provádí podle pravého poznání a pomocí vyšší uvědomovací síly."

Ghos staví do protivy život smyslů a neosvíceného rozumu s životem osvíceným, v němž tělo a s ním jeho smysly a rozum jsou nikoliv středem života, nýbrž prostředkem poznání. Snad si takhle počíná, jak občas je patrné, jen proto, aby nevybočil z tradičního způsobu výkladu cesty poznání a aby si zároveň usnadnil celý výklad. Jenže život, v němž je uznávaným středem hmota, tělo a všechno, co se nazývá časoprostorovým prostředím, v němž žije člověk, který na nic jiného nevěří než na to, co mu zprostředkují jeho běžně rozvinuté duševní mohutnosti, není zbytečně žitým životem. Automatismus v člověku zakotvený a pro lidský život absolutně nezbytný (se stejně nezbytnou jeho údržbou a rozvojem) je už velmi vznešenou transplantací věčného života do živého organismu. Všimněme si přitom aspoň ženy a její funkce. Vždyť ona dokáže během devíti měsíců těhotenství asimilovat miliardy let trvající vývoj života na naší planetě tak zázračným způsobem, že malý lidský tvor, vycházející z jejího lůna, není obrán o nic, co vývoj života na této planetě přinesl. Z ženy povstává fantasticky vybavený tvor, který, kdyby si byl toho vědom, by mohl právem o sobě prohlásit, že prošel celým vývojem života, který v přírodě trval miliardy let, aniž by potřeboval být před tím pouhou buňkou, vodním živočichem, a opicí. Žena se tím stává opravdovou královnou nejbujnější fantazie, překonavatelkou věků, a když ji potom srovnáváme s mužem, vidíme, jak se muž snaží velmi neobratným způsobem tuto fantazii ženy reprodukovat ve svém životě. Stává se ve více případech než žena vynálezcem. Jaké je to brídilství vedle činnosti přírody v matce. Zdá se, že se máme ještě mnohému naučit od zvířat, jejichž "moudrost" začínáme oceňovat. Zvíře neví, proč je tak "moudré" (že např. umí předvídat zemětřesení, změny v počasí, tuhou zimu atd.), ale tato

neznalost není na závadu "vlastní" moudrosti, nebrzdí onu moudrost. Protože jsem s touto moudrostí zvířat v předškolním věku úzce spolupracoval, mohu dodatečně prohlásit, že je to moudrost zaměřená čistě účelově, jako život embrya v matčině těle. Není v ní nic zbytečného. Umožňuje žít zvířeti bezpečněji než jak může žít člověk. Musí tomu tak být, protože zvíře je více odkázáno na přírodní podmínky než člověk. Kam s tím výkladem mířím? Člověk je více odkázán na životní podmínky za zvířecím životem, protože zvláštním způsobem má zvířecí a nižší organický život už za sebou. Člověk je pro tento život také lépe vybaven než zvíře, a dokonce mnohá zvířata to vědí, ale nemohou učinit více než vzhlížet k lidskému životu, nemají v sobě zažito oněch devět měsíců lidského těhotenství s jeho průvodními jevy, nýbrž zažily jiný vývoj s menším rozsahem asimilace planetárních a vesmírových prvků. Zatímco však zvířeti nevadí, že neví nic o původu své moudrosti, člověku vadí, že vůbec nic neví o transformačních schopnostech svého organismu, o schopnostech, které sahají daleko za hmotný život až do věčnosti. Nemůže se plně řídit něčím, o čem neví, že to existuje. Ale ani v tomto tvrzení není obsažena úplná pravda. Přesvědčil jsem se o tom, že pozastavením přírodního, řekl bych zvířecího způsobu přístupu k věcem, samočinně se objevuje, co je v člověku zapsáno navíc oproti zvířecímu genetickému zápisu, že se tedy objevuje moudrost, o které člověk neví. Dokáže-li sebe zapřít, sebe jako tvora žijícího zvířecím způsobem, pokračuje cestou poznání za úroveň zvířete. A protože i běžný lidský život skýtá nescísná množství příležitostí, jak sebe zapřít, má už od svého vzniku velký význam pro duchovní vzestup. Výtečné však jsou i omyly na této cestě, řekl bych, že jsou stejně důležité jako relativní pravdy. Při každé operaci za vědomí jsem si mylně myslel, že se lékaři ucházejí o můj život, a když jsem se nedokázal jim vzepřít, rezignoval jsem na život. Tak velký sebezápor nese dodnes po 70 letech své kladné následky. Obdobně jsem se mýlil, když jsem se ocitl v 17 létech tváří v tvář své věčné podstatě, o níž jsem před tím nic nevěděl a na kterou jsem před tím ani nevěřil. Myslel jsem si, že můj dosavadní život bez Boha byl zbytečný a planý. Chyba! A zároveň jedinečná příležitost navozená tímto omylem: Mohl jsem bez soucitého ohlížení zpět vykročit do nového smyslu života. Totéž se dělo při extázích bez tvaru a bez představy, a pak při novém sebevzdání 21. 11. 1939. Nespokojím se proto s ukázkami dokonalého duchovního života, které předvádí Ghos. Je to klasický způsob výkladu, který znali též evangelisté. Načrtli začátek a přivěsili naň konec. Oprávněně: protože všechno mezi začátkem a koncem musí být prožíváno individuálně. Ale není-li

prožíváno, pak čtenář takových myšlenek nachází v textu řadu nedopatření a nesouvislostí.

Výklad o předmětu poznání může být veden dvojitým způsobem:

1. Klasickým, ke kterému se přiklání Ghos, od přeslavného a převznešeného začátku k ještě vznešenějšímu konci. Tímto způsobem si počíná také sv. Jan ve svém evangeliu. Kolik dohadů už způsobilo ono jeho slavné "Na počátku bylo slovo" a přece by stačilo vědět, že začátek něčeho takového, jako je stvoření, je vždycky slavný.

2. Druhým, neklasickým způsobem se postupuje při výkladu od konce nebo od začátku konce ke slavnému začátku, který je tím slavnější, že není začátkem v časovém slova smyslu. Vizte např. text v evangeliu sv. Lukáše, XX, 34 - 44, který svědčí o zkušenosti konce něčeho, co nemá začátek.

Ježíš jim řekl: "Lidé přítomného věku se žení a vdávají. Avšak ti, kteří byli hodni dosáhnout budoucího věku a vzkříšení z mrtvých, nežení se ani nevdávají. Vždyť už nemohou zemřít, neboť jsou rovni andělům a jsou syny Božími, poněvadž jsou účastni vzkříšení. A že mrtví vstanou, naznačil i Mojžíš ve vyprávění o hořícím keři, když nazývá Hospodina Bohem Abrahamovým, Bohem Izákovým a Bohem Jákobovým. On přece není Bohem mrtvých, nýbrž živých, neboť před ním jsou všichni živi." Někteří ze zákoníků na to řekli: "Mistře, dobře jsi odpověděl." A už se neodvážili položit mu jinou otázku.

Řekl jim: "Jak mohou nazývat Mesiáše synem Davidovým? Vždyť sám David praví v Knize žalmů:

Řekl Hospodin mému Pánu:

Usedni po mé pravici,
dokud nepoložím tvé nepřátele
za podnož tvých nohou.

David tedy nazývá Mesiáše Pánem; jak potom může být jeho synem?"

Tento text jsem předeslal konci světa, o kterém bude dále řeč, a to z mnoha důvodů, které teď všechny nevysvětlím, protože k tomu budu mít jindy lepší příležitost. Na něco však přece jen musím upozornit. Mluví se v tomto textu o synech Božích, kteří jsou účastni vzkříšení. Nad těmito slovy by se měli pozastavit všichni, kteří očekávají nějaký fyzický obecný konec světa. Synové Boží už jsou účastni vzkříšení, a mezi nimi jsou konkrétně ve větě

před tím jmenování Abraham, Izák a Jákob. Kdy tedy nastane konec světa, kdy budou vzkříšeni, když už vzkříšeni jsou?

Stejně důležitá je další věta, že Bůh není Bohem mrtvých, nýbrž živých, neboť před ním jsou všichni živi. Vidíte, jak tomu rozumět. Na jedné straně v téže větě mluví Bůh o mrtvých a hned potom říká, že před Bohem jsou všichni živi. To znamená, že Bůh předává život všemu tvorstvu, pro něho není mrtvých. A tím životem se nemyslí jen život nějakých organismů, nýbrž existence vůbec. Ježíš dobře ví, že vedle živých organismů lidé rozlišují mrtvé věci, ale i těch je Bůh Pánem, a proto existují a mají v sobě skryt život Boží. To bylo jedno z mých prvních dílčích poznání v předškolním věku, když jsem poznal, že je správné, co mi říká matka. "Nebouchej s tou židličkou, bolí ji to." Když člověk vnitřně poznává, co je správné, jak málo je mu třeba k tomu, aby se jeho poznávání správného stále rozrůstalo. A k tomu vnitřně poznávanému správnému mě poprvé dovedli lékaři svými operacemi za vědomí. Tam začínal můj individuální konec světa, a byl mnohokrát opakován, abych si na jeho jednotlivé fáze zvykl. Každé pravé duchovní poznání začíná koncem panství předešlého, a tak se musí rozumět také výroku, že vzkříšení se nežení ani nevdávají. Cožpak se Abraham, Izák a Jákob neženili? A přece byli vzkříšenými! Marně si slibují asketi, že jejich pohlavní nedotčenost je přivede k pravému poznání nebo ke vzkříšení z mrtvých. Všechna slova Písma jsou hluboce symbolická. Který muž touží po ženě, už se oženil, která žena touží po muži, už se vdala. Vzkříšení nemohou mít tyto touhy, neboť ty jsou možné jen v rámci dualismu, ze kterého už vyšli, Watts by řekl, že vstoupili do neduálnosti, a to důsledně i s událostmi kolem sebe. Ale než dojde ke vzkříšení, děje se mnohé, co se před tím nedělo. Tak např. Lukáš XII, 49-53 cituje slova Ježíšova o tom v kap. XII, verš 49-53: (Je příliš povrchní výklad, že člověk se postaví proti člověku pro Ježíše, kterému dává přednost před tím, co považuje za vlastní.)

"Oheň jsem přišel uvrhnout na zemi, jak si přeji, aby se už vzňal. Křtem mám být pokřtěn, a jak je mi úzko, dokud se nedokoná! Neboť od této chvíle bude rozděleno v jednom domě pět lidí: tři proti dvěma a dva proti třem; budou rozděleni otec proti synu a syn proti otci, matka proti dceři a dcera proti matce, tchyně proti snaze a snacha proti tchyni."

Cesta poznání se dá opravdu nejvýstižněji vyjádřit ohněm, který spaluje starý svět, rozuměj vztahy člověka ke světu, vztahy, které byly vytvořeny za jiným účelem, než aby lidské vědomí spojovaly s vědomým vstupem do společenství s věčným životem.

Dá se tedy říci, že vztahy, které máme ke světu, jsou jen pomocnými vztahy (bez vztahů ke světu a bez vztahů vůbec člověk nemůže žít), ale mají obrovskou moc přidržit nás výhradně v pomíjejícím a po všelijakém jejich natahování nás s nimi zničit. (Proto Ježíš svým příkladem volí cestu namísto ztráty života ztratit jen tyto náhradní a pomocné vztahy nebo jim vyhradit jejich oprávněné, nikoliv první místo. Poznání, které přináší s sebou na svět, spaluje tyto vztahy a pokud se mu to podaří, na jejich místo dosazuje vztahy s věčným životem. Ježíš hned doplňuje obraz ohně ilustrací změny ve vztazích nejbližších příbuzných, které mají povahu protekčního způsobu jednání. Příbuzní si navzájem nadržují na úkor obecných vztahů ke kterémukoliv bližnímu, tyto vztahy v ohni poznání přestávají být protekční. Proto mohl Ježíš po Jordánu, který znázorňuje první fázi cesty poznání, prohlásit: "Kdo je má matka, kdo jsou mí bratři?" Předchuť toho jsem zažil po každé operaci za vědomí v předškolním věku. Maminka nade mnou plakala, jak jsem se jí každou takovou operací odcizil. Musela mně připomínat, že je mou matkou atd. Byl to snad Ježíš Kristus, který do mne už tehdy zaséval během čistého vědomí neprotekčnost v jednání s lidmi, na to se dá odpovědět jednoduše takto: Vědomí ve mně existovalo, i když nebylo obohacováno smyslovými vjemy a jejich zpracováním rozumem; a vědomí pochází z věčnosti a jako takové je věčné, odtamtud pochází, odkud přichází i Kristus. Kdybych se měl vyjádřit velmi stručně, řekl bych, že situace z předškolního věku po operacích za vědomí se opakovala na vyšší úrovni v 17 letech a pak 21. 11. 1939, kdy jsem vzdal svůj život. Tehdy jsem také poprvé pochopil s Mojžíšem, že oheň poznání věčného života hoří, ale nespálí keř, jenom přetváří, ale mohutně.

V citovaném výroku Ježíš mluví z pozice člověka, kterého po křtu vodou čeká křest krví na kříži, a proto je mu úzko. Vyjadřuje stav, kterému při kterémkoliv zbourání starého nikdo neujde. Mohlo by se stát, že bychom tuto důležitou poučku nedokázali vyčíst přímo z Ježíšova života. Ta úzkost přichází na člověka už při jeho odchodu z věčného života během narození na světě. Už novorozenec se začíná trápit. Našli jste ten moment v Ježíšově životě? Prchá před Herodesem do Egypta, do země plných hrnců (Vysvětleno v jiném spise). Po křtu v Jordánu se utkává se Satanem. A co se dělo na dalším přechodu na kříži, nemusím znovu vykládat.

My jsme se však dostali se svým výkladem teprve k počátkům konce. Než budu citovat další pasáž o těch počátcích z Lukáše, musím se ještě jednou vrátit, nevím už po kolikáté, ke své

zkušenosti, neboť bez této zkušenosti byste lehko podlehlí dojmů, že Ježíš věřil v konec světa ve spojení s pádem Jeruzaléma. Poznám jsem další zákon dualismu: páry dvojic jsou za vlády dualismu tak dokonale spolu spojeny, že např. pravda vyvolává omyl a opačně omyl přivádí ke pravdě. Ježíš soustavně pomáhal ohni poznání a tedy přiváděl ke konci světa lidi jejich vědomostmi i nevědomostmi. Tak např. správně předvídal pád Jeruzaléma a předpokládal, že řada lidí tehdy žijících si vzpomene na jeho prorocká slova, uvěří na fyzický konec světa a budou činit pokání, které by bez té chybné víry neprováděli. Ježíš si byl vědom toho, že moudrost přichází sama branou utrpení, jak se vyjádřil řecký básník dávno před Kristem. Není proto správné se vystavovat utrpení nebo si je přát, ale když tu nevyhnutelně je, nutno je přestat považovat za břemeno, nýbrž za něco, co přinese nečekaný užitek, a dokonce poznání a moudrost. Kdykoliv jsem měl být operován za vědomí, vždycky jsem znovu podlehl omylu, že mě lékaři chtějí zabít, nebo že to se mnou nemyslí dobře, a zároveň došlo i ke skoku v oblasti duchovního poznání, ze kterého jsem měl užitek až do 17 let. Pak došlo k dalšímu významnému omylu, že všechno co jsem dosud dělal, bylo chybné a celý dosavadní život zbytečný a také světský život pro světské cíle vedený se mi jevil jako zbytečný, nevyjímají jídla, pití, spánku apod. I při tak velké sérii omylů nastoupilo poznání, ve kterém shořel celý můj dosavadní svět a na jeho místo se dostavila poutanost k věčnému životu s přehodnocením všech vztahů protekční povahy. Obdobně mezi 26. a 27. rokem při zajetí v koncentračním táboře jsem podlehl celé řadě omylů, jako že jsem všechno před tím dělal chybně a že v koncentračním táboře zhyju. Byl jsem si tím dokonce jist, tak jist jako před tím, když jsem poznával správné bez pomoci úvah a rozumu, takže mě nepřekvapilo, když mě esesman řekl, jedinému z 1200 zatčených vysokoškoláků, že mě zabije a já jsem svůj život už bez lítosti opustil. K tomuto opuštění sebe mne nevedla ani v nejmenším víra, že se tak stane, nýbrž jistota o mém fyzickém konci života. Tu jistotu jsem už dávno dobře znal. Byla neomylná, a přece tentokrát obsahovala omyl v rozsahu ztráty života. Kdyby jej byla neobsahovala, vůbec bych se byl tak dokonale nevzdal svého. Tenkrát mně omyl posloužil co do poznání relativně vrcholně. Začal jsem trvale poznávat, že má existence, poznání a láska prýští z Boha, že nic z toho není mé, že jsou to propůjčené hřivny, s kterými mám hospodařit. Kdo dnes může říci, kolik lidí, za dob Ježíšových žijících, bylo dovedeno k duchovnímu poznání mylným, doslovným pochopením Ježíšových slov? Bylo jich jistě dost, protože zažili pád Jeruzaléma a s ním pak slavný příchod

Syna člověka, přesně tak, jak se dočítáme ve slovech evangelia sv. Lukáše, v němž jsou reprodukována slova Ježíšova. Luk. XXI, 5-36:

Když někteří mluvili o chrámu, jak je vyzdoben krásnými kameny a pamětními dary, řekl: "Přijdou dny, kdy z toho, co vidíte, nezůstane kámen na kameni, všechno bude rozmetáno."

Otázali se ho: "Mistře, kdy to nastane? A jaké znamení bude, až se to začne dít?" Odpověděl: "Mějte se na pozoru, abyste se nedali svést. Neboť mnozí přijdou v mém jménu a budou říkat: Já jsem to a nastal čas. Nechoďte za nimi. Až uslyšíte o válkách a povstáních, neděste se. Neboť to musí nejdříve být, ale konec nenastane hned."

Tehdy jim řekl: "Povstane národ proti národu a království proti království, budou veliká zemětřesení a v mnohých krajinách hlad a mor, hrůzy a veliká znamení s nebes. Ale před tím vším na vás vztáhnou ruce a budou vás pronásledovat; budou vás vydávat synagogám na soud a do vězení a vodit před krále a vládcy pro mé jméno. To vám bude příležitostí k svědectví. Vezměte si k srdci, abyste si předem nepřipravovali, jak se budete hájit. Neboť já vám dám řeč i moudrost, kterou nedokáže přemoci ani vyvrátit žádný váš protivník. Zradí vás i vaši rodiče, bratři, příbuzní a přátelé a někteří z vás budou zabiti. A všichni vás budou nenávidět pro mé jméno. Ale ani vlas z vaší hlavy se neztratí. Když vytrváte, získáte své životy."

Když uvidíte, že Jeruzalém obkličují vojska, tu poznáte, že se přiblížila jeho zkáza. Tehdy ti, kdo jsou v Judsku, ať uprchnou do hor, kteří jsou v Jeruzalémě, ať z něho odejdou, a kteří jsou po venkově, ať do něho nevcházejí, poněvadž jsou to dny odplaty, v nichž se má naplnit vše, co je psáno. Běda těhotným a kojícím v oněch dnech! Neboť bude veliké soužení na zemi a hněv proti tomuto lidu. Padnou ostřím meče, budou jako zajatci odvedeni mezi všechny národy, po Jeruzalému budou šlapat pohané, dokud se jejich čas neskončí. Budou znamení na slunci, měsíci a hvězdách a na zemi úzkost národů, bezradných, kam se podít před řevem valícího se moře. Lidé budou zmírat strachem a očekáváním toho, co přichází na celý svět. Neboť mocnosti nebeské se zachvějí.

A tehdy uzří Syna člověka přicházet v oblaku a moci s velikou slávou. Když se toto začne dít, napřimte se a zvedněte hlavy, neboť vaše vykoupení je blízko."

Vypravoval jim podobenství: "Podívejte se na fíkovník nebo na jiný strom: Když už se zelenají, sami víte, že léto je blízko. Tak

i vy, až uvidíte, že se toto děje, vězte, že je blízko království Boží. Amen, pravím vám, že nepomine toto pokolení, než se to všechno stane. Nebe a země pominou, ale má slova nikdy nepominou.

Mějte se na pozoru, aby vaše srdce nebyla zkažena nestřídmostí, opilstvím a starostmi o živobytí a aby vás onen den nepřekvapil jako past. Neboť přijde na všechny, kteří přebývají na zemi. Buďte bdělí a prostě v každý čas, abyste měli sílu uniknout tomu všemu, co se bude dít, a mohli stanout před Synem člověka."

Ujišťuji vás, že jsem to všechno zažil, ale celý ten symbolismus toho, co jsem zažil, jsem pochopil až dodatečně 21. 11. 1939, neboť člověk to nemá napřed pochopit, aby se do něčeho nevmýšlel, aby si něco nepředstavoval, co by nebylo ještě skutečností. Takové schopnosti člověk má, a těmi by všechno pokazil. Jedno byste mně však vyvrátili velmi snadno, kdybyste se mě ptali: "Kdy jsi byl těhotný, když nejsi žena? Kdy jsi kojil?" K tomu bych vám řekl aspoň pár slov, protože je nevyvratitelné, co jsem zažil, a kdyby se to mohlo vyvrátit, dokázalo by se, že Ježíš nemluvil pravdu, nebo že svazoval fyzický konec světa omylem s pádem Jeruzaléma. Těhotenství ženy, která rodí hmotné dítě, a těhotenství, při kterém povstává do vědomí věčný člověk, kdy se dítě člověka mění na dítě boží. Při tomto těhotenství nesmí být lidské srdce zatíženo nestřídmostí, opilstvím a starostmi o živobytí. Je-li tím zatíženo, přehluší se známky upadajícího starého světa a v lidském vědomí řádně nevyvstanou známky nového života. Zoufalství člověka se pak stane nesnesitelné. To je výňatek z věčného zákona vzestupu duše k Bohu, a proto o tomto výňatku mohl Ježíš říci, že jeho slova nikdy nepominou, i když země a nebe pominou. Vykladači Písma by si měli zvlášť dobře všimnout těch slov o nepomíjejícínosti toho zákona, aby přestali hledat např. ve Zjevení sv. Jana mezi událostmi ze zevního světa známky blížícího se fyzického konce světa. Proč se v biblickém textu uvádí, že se ten konec týká všech lidí? Člověk je složitá bytost, jsou v něm obsaženy zkušenosti nejen celého stvoření, ale i celého vesmíru. Kdyby cokoliv dvojného, dualistického zůstalo zachováno při tom konci světa, nemohlo by dojít ke Vzkříšení z mrtvých, a kdyby napřed nebylo v člověku obsaženo všechno, co obsahuje celý vesmír, nebylo by možno to všechno překonat a převést z dualistického na neduální, a nebyl by to potom život boží, který v sobě obsahuje všechno, mrtvé i živé.

Pak ovšem kapitola: Předmět poznání, by mohla být napsána z opačné strany, zdola nahoru, jak si začne Ghos

počínat teprve v dalších kapitolách. Projdu tou kapitolou ve zkratce:

Celý lidský život je velkolepou příležitostí k duchovnímu poznání, že jsme věčnými bytostmi od Boha přicházejícími a k Bohu se vracějícími. Aby k této realizaci mohlo dojít, musí se lidský život postupně a vývojově přebudovat na dílnu věčnosti, kterou i bez našeho vědomí beztak je. Tak se celý život postupně stane do všech podrobností hospodařením s hřívnami pro Hospodáře, a to dvojím způsobem, prací na poli Hospodářově a prací v domě Hospodářově. Tyto prostředky je dobře tak dlouho rozlišovat od sebe, dokud se nemodlíme neustále. Pak splyne práce na poli s prací v domě, čili na poli jsme v domě a v domě jsme na poli, a pole i dům se stanou jediným prostředkem Boží Vůle. To je integrální cesta poznání.

My si zatím v Hospodářově dílně jen hrajeme, ale není to hra zbytečná. Dítě se učí hrou skutečné práci. Nepodceňujme význam světského života prožívaného jen pro sebe a ne pro Boha. Tento život totiž prožívá člověk a ne zvíře nebo rostlina, a v tom je velký rozdíl. Zvíře a rostlina žije jen pro sebe, a my dobře víme, že tomu tak není. Je nedílnou součástí přírody, ve které např. udržuje rovnováhu, která by jinak nemohla být udržena. Člověk čím dále, a to vědomě, žije kromě pro sebe také pro lidskou společnost a kéž by také žil pro přírodu. Nevědomě daleko dokonaleji a úžeji spolupracuje na tažení božím na okruhu z věčnosti do věčnosti.

2. Stav poznání (A II, 21-27)

"Já, Božské, nejvyšší Skutečnost, Vše, Transcendentno, Jedno, to jsou aspekty, které jsou předmětem jogického poznání. Běžné předměty, zevní zdání života a hmoty, psychologie našich myšlenek a našich činů, vnímání sil viditelného světa, mohou být součástí tohoto poznání, pokud se berou jako projevy Jednoho. Zdá se tedy zřejmé, že poznání, ke kterému míří joga, se nutně liší od toho, co pod tímto pojmem rozumějí lidé. Obecně se rozumí poznáním intelektuální způsob hodnocení životních faktů, myšlenek, hmoty a zákonů, které v ní vládou; poznání založené na smyslovém vnímání na rozumovém zpracování vjemů, které slouží na jedné straně k uspokojení intelektu a na druhé straně k dosažení praktického efektu a moci, která slouží k organizaci vlastního života a života jiných a směřuje k využití lidských cílů pomocí viditelných a tajných sil přírody, k tomu, aby se mohlo provádět dobro nebo zlo, zachraňovat nebo ničit bližní, pozdvihovat je nebo je utiskovat. Joga se týká téhož rozpětí života

a může v sobě obsahovat všechny tyto subjekty, a objekty. Také je joga, která může sloužit k vlastnímu uspokojení, jako k dobývání já, k děláním zla jiným nebo k jejich zachraňování. Joga rozvíjí moc, i když si to nepřejeme nebo když se na ni vědomě neupínáme; a moc je vždycky nožem se dvěma ostřími, může sloužit nebo ničit, činit zlo nebo pomáhat a vést ke spáse. Berme při tom na vědomí, že ne každé ničení je zlem.

"Životem se nesmí rozumět jen způsob, jakým jej prožívají toho času lidé. Joga si všímá spíše vyšší existence vědomě prožívané jako její pravý úkol, existence, kterou si naše polovědomé lidstvo neuvědomuje a které nemůže dosáhnout, dokud nepřekoná samo sebe duchovním vzestupem. Toto vyšší vědomí a tato vyšší existence jsou pravým a vlastním předmětem jogické disciplíny."

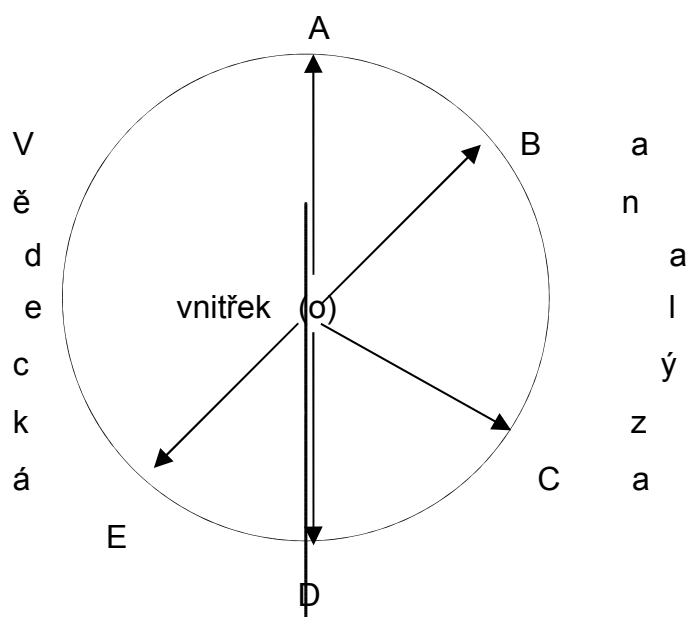
"Široké vědomí, vyšší existence neznamenaají osvícenější mysl, řízenou větší dynamickou energií nebo čistší mravní charakter. Nadřazenost ve vztahu k lidskému vědomí není nadřazeností ve stupni, nýbrž v kvalitě a energii; nejde o změnu, která by se musela projevit na povrchu nebo v nástrojovém systému, nýbrž v původu a v dynamickém principu, který jí vládne. Jogické poznání se snaží proniknout do tajného vědomí, které se nachází za myslí a může být vypátráno jen okultními silami, skrytými v hloubce za každou existencí. Jedině tímto vědomím se skutečně poznává, a pouze máme-li je, poznáváme Boha a známe přímým způsobem svět, jeho pravou přirozenost a jeho tajné síly. Námi pociťovatelný nebo viditelný svět je prostě projevoným výrazem něčeho, co se nachází za myslí a smysly. Znalost, která nám může být poskytnuta smysly a intelektuální úvahou, která je založena na smyslových vjemech, není pravým poznáním, nýbrž jen znalostí v projeveném a dokonce ani tyto projevy nemohou být dokonale poznány, nezná-li se skutečnost, která je za jejími obrazy. Ta je jejich Já a existuje jen jediné Já pro všechno a pro všechny; dosáhne-li se tohoto Já, může být všechno známo ve své pravdě a nejen podle zevního projevu."

"Je zřejmé, že zanalyzujeme-li fyzické a pociťovatelné, nedospějeme nikdy k Poznání Já, nás samých a toho, kterého nazýváme Bohem. Teleskop, mikroskop, skalpel, křivule, nemohou dosáhnout za hmotu, i když mohou postihnout pravdu fyzického řádu stále dokonaleji."

Zatím se ukazuje, že vědecké prohlížení povrchu nám přináší stále nové poznatky a že v něm budeme moci pokračovat ještě velmi dlouho, aniž bychom třeba jen zavádili o vnitřek. Na počátku tohoto století jsme se učili, že atom je nejmenší část

hmoty. Dnes už analyzujeme atom, ale ať jde naše analýza jakkoliv daleko, zůstává svým výsledkem na povrchu věcí. Pouhá analýza povrchu věcí může dokonce posloužit k tomu, abychom se začali domnívat, že pod povrchem nic není, protože ono tam z hlediska smyslového a rozumového opravdu nic není. Smysly a rozum nejsou povolány k tomu, aby samy od sebe se octly za sebou. Jak těžko se vysvětluje, co je uvnitř a jak lehko se dovnitř vstupuje, zbavíme-li se smyslových vjemů, zachováme-li si vědomí a přestaneme-li aspoň na chvíli přemýšlet. Tak má vypadat začátek sebezáporu, nebo jeden ze začátků sebezáporu.

Vědecká analýza se dá znázornit obvodem kruhu:

obr. 1

Pohybem po obvodu zachycujeme jen účinky (A , B, C, D, E), emanace zvnitřku, nikoliv vnitřek, zdroj samotný. (Seřazením bodů na obvodu je záměrně znázorněn záporný smysl otáčení). Postavení atomu je na tomto obrazu znázorněno bodem A na obvodu kruhu. A tak je tomu se všemi ostatními vědeckými analýzami. Jsou periferijní povahy, nahlížíme-li své postavení na obvodu kruhu, které je na tomto obrazu znázorněno obvodem výseče kruhu AB, a neupadneme-li přitom do bezvědomí, čili nepřestaneme-li vnímat emanační sílu uvědomovací prýstící ze středu (o).

"Omezíme-li se jen na to, že budeme naslouchat, co nám zprostředkují smysly a jejich fyzické nástroje a budeme-li odmítat ze zásady jinou skutečnost nebo jiný prostředek poznání,

usoudíme, že nic není skutečného kromě toho, co je hmotné, že neexistuje Já v nás ani ve vesmíru, ani vnitřní nebo vnější Bůh, ani my vně celku nervů, mozku a těla. To se stane jen proto, že a priori předpokládáme, že tomu tak musí být a že okruh úvah se musí opakovaně vracet k jejich původu." (A II, 22)

Podle našeho obrazu B (rozum) se uchází jen o další vstupy A (o smyslové a jim podobné vjemy zprostředkované smyslovými nástroji, jakými jsou např. naše živá těla s jejich možnostmi a schopnostmi zabydlit se na povrchu věcí nebo skutečnosti. Ne náhodou nebo omylem bod A na obrázku zároveň značí atom) (Víme jakou časovou expansivní a protisměrnou funkci zastává atom. Míří k B, C atd.), aby si člověk dalšími důkazy ověřil, že má pravdu. Ovšem při tomto jednostranném výběru poznávacích prostředků se nikdy nedozví, co by se dověděl, kdyby opustil tento úzký výběr a použil dalších schopností obsažených v témže lidském těle, jimž Ghos říká "okultní". Míjí jimi opravdu skryté a dosud neprojevené síly, nikoliv něco okultního, mysteriózního. Používám obvykle obrazného přirovnání lidského organismu k universálnímu transformátoru. Používat smyslů a rozumu, znamená používat jen jednu sedminu transformačních schopností našeho organismu, přičemž i celek, sedm sedmin (7/7) představuje jen samotnou transformační schopnost organismu, nikoliv původ transformace (0). Tedy zmíněnými 7/7 není nic více než povrch, nikoliv vnitřek a původ. Zmíněný celek (7/7) představuje mikroreprodukcí veškerého stvořeného, tedy zevního, a protože je komplexní reprodukcí, může být z této její pozice zahájeno ztažení stvořeného do nestvořeného (0). Protože však tato mikroreprodukce je nedílnou součástí makrostruktury vesmíru, není třeba se vymaňovat např. z tělesnosti při postupu ztahování do nitra (0), nýbrž naopak souvislost s makrostrukturou je zárukou a záštitou úspěchu ztažení. Protože však zároveň není možno oddělit stvořené od nestvořeného (0), aniž by se stvořené nezhroutilo, není možno se zříci Boha a není možno s ním nespolupracovat, i když se to zatím děje neuvědoměle. Pro zmíněné souvislosti není možno individuální činností nepůsobit na celek ve velkém a také na jeho původ (0), a tím je založena možnost poznání Boha i v periferijní součásti živého stvořeného.

Existuje-li tedy Já, Skutečnost, která není zřejmě našim smyslům (nebo přesněji, je jim přístupna jen přes obraz, a to v malé míře, bez hlubšího poznání Skutečnosti), je třeba ji hledat jinými prostředky, než těmi, které má k dispozici na rozumu založená věda. Intelekt není pro tento úkol úměrně vybaven. Např. idea o Energii, na které vědě tolik záleží, je koncepcí, pravdou, ke

kteří intelekt nemůže dospět jinak než když sám překročí své vlastní možnosti. Sami o sobě nejsme schopni ji pociťovat, leda její výsledky, a z nich potom usuzujeme na její existenci.

Podobně je tomu ve všech přírodních vědách. Tak např. biologie, nauka o životě, usuzuje zatím o životě jen z jeho účinků a projevů, kdežto se životem samým se dosud nesešla, a prostředky, které má k dispozici, se s ním nikdy nesešle. Měla by se zatím jmenovat vědou o projevech a účincích života a nikoliv vědou o životě. Podobně matematika zachází s proporcionálními a obrazovými symboly pravdy a života, s čísly a nikoliv se životem samým a podobně je tomu v jiných přírodních vědách.

"Právě tak, když se intelekt řídí jistými zásadami přísné analýzy, může dospět k intelektuální koncepci Já a intelektuálně sebe přesvědčit o jeho existenci; toto přesvědčení může být reálné, osvícené, mocné a může přinést objevy velmi důležité. Intelektuální analýza může vést k objasnění konceptů, kterými se řídí joga, ale nikoliv k poznání, za kterým joga míří, protože tomuto poznání neodpovídá její vnitřní struktura. Člověk může dospět k vrcholům a zůstat takový, jaký byl před tím dosažením, zůstane-li u pouhého širokého intelektuálního osvícení. Tím se nezpůsobí optimální jogická obnova."

Dovolím si zde uvést malé a jen zdánlivé odbočení. Když mě husy v mém předškolním věku uvedly do transu, do jakéhosi husího ráje, ve kterém jsem s nimi vnímal žluté světlo obdobně jako někteří lidé při klinické smrti, nikdy jsem nevyšel z toho transu nezměněný. Minimálně jsem se utvrdil v jistotě, že nejsem jen tělo, nebo dokonce, že za pocitem tělesnosti je stav daleko dokonalejší, než ten který zažíváme, jsme-li stroze a neúprosně svázáni s pocitem tělesnosti nebo aspoň s asistencí těla. Byl jsem totiž s husami ve žlutém světle bez těla a husy tam byly rovněž bez těla a přece jsme tam společně byli a věděli jsme tam o sobě. Husy z toho vyvodily jen jediné. Věděly, že jsem s nimi byl ve žlutém světle a poznávaly mne i tělesně, že jsem to já, který tam s nimi byl. Napadá mě, že když jsme tam nebyli tělesně, že mě potom mohly poznávat ne podle tvaru těla, nýbrž podle světla, které se u mě zachovalo a které bylo totožné s jejich auro. Rozlišovaly mě od jiných lidí, kteří nebyli nositeli onoho žlutého světla. Od té doby mně husy byly bližšími tvory než ostatní zvířata. U hus dochází v jejich transu ke stejnému odpočinku jako u člověka a navíc k navázání kontaktu s husami bližším než tělesným způsobem. Připadá mně však, že potřeba transu kolorovaného žlutým světlem je u hus daleko větší než u lidí potřeba spánku. Ony ze svého spánku-transu žijí. Ani v bdělém stavu nejsou od něho tolik

vzdáleny jako člověk je vzdálen v bdělém stavu od spánku. Ale to není vše. Já jsem z transu stráveného s husami obohacen o poznání, že tělo je jen prostředkem poznání žlutého světla a že toto světlo má závaznou povahu zaříditi se podle tohoto pojetí podřízenosti a nadřazenosti. Začal jsem rozhodněji než jiní lidé rozlišovat v bdělém stavu pudový život od intelektuálního. Co bylo nerozumné, to bylo pro mne špatné. Co bylo rozumné, to bylo dobré, pokud jsem nepoznával jinak než rozumem, co je správné. Řečeno náboženskou mluvou: Jednat nerozumně bylo jednat špatně a jednat špatně bylo hříšné. Když jsem se dostal v 17 letech do vyššího a závaznějšího světla než je žluté, začal jsem považovat za hříšný celý život do 17 let, který nebyl postaven na poznání z tohoto vyššího světla. A tak se dá říci, že jako jsem nedokázal po transech prožitých s husami žít tak jako před tím, nedokázal jsem po 17 letech (tj. po stavu poznání nesmrtelné podstaty člověka) žít stejným způsobem, jako před tímto poznáním. Stav vyššího druhu vědomí než bdělý stav byl stavem pro mne závazným, a ne tak, že bych si musel tuto závaznost připomínat, nýbrž že tento stav byl dynamické povahy, prohluboval se pocitem závaznosti vším, co mně sdělil. Abyste tomu lépe rozuměli, ukážu tento stav obrazně, podobenstvím. Když člověk něco zajímavého vidí nebo slyší a podobně, je tím zaujat a poután. Vyšším způsobem poznání, které nezačíná smyslovou činností, rozumím stav zaujatosti, který není vzbuzen smyslovou činností ani rozjímáním, nýbrž přílivem poznání nezávislého na smyslových vjemech a rozumových úvahách, na rozněcování pozornosti uměle vzbuzované zmíněnými prostředky. Budu mít ještě později možnost o tom říci více. Nazval bych zatím tento stav bezpředmětnou poutaností. Máte radost a nevíte proč a nepotřebujete to vědět. Něco víte, co vám nikdo nenapověděl, co smysly nezprostředkovaly ani žádný dojem nezpůsobil, a neptáte se, jak jste k tomu stavu dospěli, protože on je vám svou kvalitou a náplní zárukou, že vás vnitřně osvobozuje všelikerým způsobem, především svou transformační schopností.

Troufám si říci, že intelektuální přijetí myšlenky, že existuje nesmrtelné Já, má daleko menší transformační schopnost změnit člověka, než třeba ono pouhé přebývání s husami v jejich ráji, a teprve menší než extáze, se kterou jsem se setkal v 17 letech. Ale extáze je něco, co bych nerad propagoval, protože ona končí pádem do běžného vědomí, třeba obohaceného poznáním, někdy jen pocitem zažití nevýslovné blaženosti a svobody, byť přechodného rázu, přece však mění lidské sklony natrvalo a taktéž je ukázkou svobodnějšího způsobu poznávání. Vymaňuje člověka z područí mysli a intelektu.

Propaguji snad nějaké snění namísto bdělého stavu při smyslech a při rozumu? Nikoliv. Bdělý stav je solidním základem pro zdokonalení rozumové činnosti, ale člověk si v něm záhy najde cesty a cestičky, jimiž se kráčí bez nejmenšího odporu, mechanicky, a tedy duchovně sterilně. Vypáčit člověka z duševního pohodlí je velmi těžké.

"Je jisto, že rozumová úvaha a správné rozlišování jsou velmi důležitými prvky v joze poznání, ale jejich účelem je spíše odstranit ze stezky těžkosti, než zaměřit se rozhodně na dosažení konečného cíle. Naše rozumové pojmy jsou překážkami na cestě poznání, protože jsou vystaveny smyslovým omylům a nadto jsou postaveny na předpokladu, že hmota a tělo jsou skutečností, že život a síla jsou skutečností, že vášně, emoce, myšlenky a dojmy jsou skutečností, a toto všechno jsou překážky na cestě k pravému já. Je proto zapotřebí, aby ten, kdo hledá pravé poznání vyloučil tyto překážky a dospěl k přesnému pojmu samotného já a světa. Jak by bylo možné hledat pravé já, aniž bychom měli minimální představu o tom, čím ono je a zůstávali zatíženi přesně opačnými než správnými myšlenkami? Správný způsob myšlení je nutnou předběžnou podmínkou. Jakmile si jednou zvykneme na oproštění sebe od smyslových omylů a přání, od starých asociací a rozumových předsudků, naše chápání se očistí a nepředstavuje už dále překážky při vývoji poznání. Ovšem správný způsob poznání je účinný jen tehdy, když očištěné chápání je následováno viděním, zkušeností a uskutečněním.

"Co je to? To všechno se neomezuje na pouhou analýzu a na psychologické pozorování sebe. Vnory mají právě tak jako správný způsob myšlení nesmírnou cenu a jsou prakticky nepostradatelné; jsou-li dobře vedeny, mohou nás dovést ke správnému způsobu myšlení a ke značně účinným schopnostem. Jako třeba rozumová rozlišování pomocí meditativní stezky, mohou mít očistný účinek a mohou vést k určitému typu poznání sebe a k nápravě neshod v duši, srdci a v rozumu. Všechny procesy poznání sebe se nacházejí na cestě, která vede k poznání pravého Já. Upanišada nám říká, že jsoucí v Já zajistil dveře duše takovým způsobem, že se mohou otevřít jen zvnitřku navenek, velká část lidí hledí zevníma očima a noří se do zdání věcí; jen málokteré duše jsou zralé při klidném myšlení a s pevnou moudrostí dokáží řídit pohled do nitra a do nitra zevních věcí, protože věci, které se nacházejí mimo nás, nám překázejí svým zevním vzezřením! Nemáme žádnou předběžnou zkušenost o tom, co v nich je za jejich fyzickou substancí. Mysl očištěná a uklidněná zajisté může zachytit reflex boží ve světě, mocné

soustředění může dospět k objevu Boha ve světě a spatřovat já v přírodě ještě dříve než v nás samých, ale jsou to vzácné a velmi nesnadně dosahované možnosti. (Je také pravda, že pod určitými aspekty je snazší objevit Boha ve světě, protože zevními věcmi nejsme tolik rušeni naším egoismem jako když se zabýváme sami sebou. Je tím vlastně vyloučena jedna z překážek k uskutečnění Boha.). Normálně jen v sobě můžeme pozorovat působení Já v jeho vzniku a postupu, při kterém se zase stahuje do nitra své existence. Následkem toho starověká rada "poznej sám sebe" je stálým příkazem poznání."

"Psychologické poznání já je ovšem je zkušeností o různých proměnách Já, nikoli o realizaci Já v čistotě jeho existence."

"Stav poznání, který joga předpokládá, není tedy pouhou rozumovou koncepcí nebo jasným rozlišením pravdy, ani osvícenou psychologickou zkušeností o způsobech naší existence. Je to "uskutečnění" v plném smyslu slova; jde tam o uskutečnění pro nás a v nás Já, Božského transcendentního a universálního při důsledném vyloučení možnosti vidět různé způsoby bytí jinak než ve světle Já a v pravém vztahu, jako tok jeho uskutečňování, sebe za psychologických a fyzických podmínek naší pozemské existence. Toto uskutečnění pozůstává ze tří po sobě nastupujících hnutí: vnitřní zření, úplná vnitřní zkušenost a ztotožnění."

"Vnitřní zření, **drsti**, je moc, které staří mudrci přikládali nejvyšší cenu, jelikož přetvářela prostého myslitele na Rišiho nebo Kaviho (Riši a Kavi védského období byli ti, kdo viděli Věčnou Pravdu a naslouchali jí. Později se pod těmito pojmy mysleli jasnozřiví básníci); je to zvláštní druh světla prýstící z duše a činí věci neviditelné tak skutečnými a zřejmými (a nejen pro rozum), jako oko činí zřejmými fyzické věci. Ve fyzickém světě existují vždycky dva způsoby poznávání, způsob přímý a nepřímý: **pratyakša**, co se nachází v rámci zrakových možností, a **parokša**, vědomí o tom, co se nachází za našimi zrakovými možnostmi. Nachází-li se předmět mimo náš rozsah vidění, jsme nuceni učinit si o něm představu pro druhé představivostí, analogií, uznáním popisů těch, kteří jej viděli nebo si o něm udělali obraz studiem nebo jinak. Srovnáním všech výsledků je možno nabýt představu více či méně výstižnou nebo vyvolávající skutečnosti odpovídající představě o předmětu, aniž bychom došli až k věci samé; neuskutečňujeme ji, není pro nás ještě skutečností vskutku potvrzenou, nýbrž pouze koncepční představou skutečnosti. Jedenkrát viděný předmět vlastníma očima (žádný jiný smysl nemůže v tomto případě zastoupit zrak) je předmětem

vlastněným, realizovaným, nachází se dobře zakotven v našem bytí, které je tím velmi uspokojeno, protože nyní je součástí nás samých, našeho poznání. Totéž pravidlo je platné o věcech psychické povahy nebo o Já. Můžeme naslouchat filosofům, mistrům, starým Písmům, které k nám mluví o Já jasnými a osvícenými slovy; můžeme pomocí myšlení, dedukcí, představou, analogií nebo nějakým jiným prostředkem, které máme k dispozici, si učinit nějakou představu o něm, nebo mentální koncepci; můžeme pevně uložit tuto koncepci v našem myšlení nebo ji uchovat úplnou nebo exklusivní koncentrací (Tato idea řídí trojí operaci džnanajogy: šrarana, manana, nidhidhyásana, zamýšlet, myslet nebo mentalizovat, a upevnit pomocí soustředění.), čímž jsme však ještě neuskutečnili Já, neviděli jsme Boha. Teprve když po dlouhém a vytrvalém soustředění se uvolnil a spadl mentální závoj, teprve když proud světla se vlije do probuzené mysli (Džiotirmaya brahman) a koncepce ustoupí před poznáním vizí, ve které je Já tak přítomno a tak skutečné, jak by mohl být fyzický předmět pro fyzické oko, pouze tehdy máme poznání, protože vidíme.) (A II 25)

Upozorňuji, že tímto viděním není myšlen zrakový počitek, nýbrž **contemplatio**, vnitřní nazírání, dost nepřesně nazývané zíráním, protože s ním nemá nic společného kromě obrazu slovního. Pořád platí, že Boha nikdo neviděl, jak řekl sv. Jan. Toto vnitřní nazírání by se dalo také vyjádřit jiným obrazem: vidění odjinud a jinak než zrakem. Zrakem vidíme vnější stránku věcí, kdežto vnitřním zrakem vidíme vnitřní stránku věcí, a ta nemá ani barvu, ani tvar, a přesto působí skutečněji než barevné vidění tvarů. Kontemplovat může i slepý, a dokonce dokonaleji než vidoucí, protože mu ve vnitřním nazírání nepřekáží obraz. V jednom smyslu však přece jen pojem vnitřního nazírání něco prozrazuje, co je správné. Na co zíráme? Na to, čím jsme zaujati. A toto vnitřní nazírání je tak mocnou poutaností, že z vlastní vůle se nemůžeme od nazíraného odtrhnout. Je to aspekt Moci Pravdy. Není to zasnění v nějakém polovědomí, nýbrž naopak zbystření vědomí jeho nazíravou soustředěností. Je to mocná odezva nazírání božího na nás.

"Po tomto objevení může světlo ještě zmizet, období temna mohou ještě duši zarmoutit, ale čeho bylo jednou dosaženo, nikdy víc se nenapravitelně neztratí. Zkušenost se nevyhnutelně obnoví, stane se stále častější a nakonec se ustálí trvalým způsobem. Rychlost tohoto dosažení závisí na naší oddanosti a na naší houževnatosti, s jakou se přidržujeme stezky a děláme z naší existence pomocí vůle a lásky sídlo skrytého Božství."

"Tato vnitřní vize je formou psychologické zkušenosti; ale vnitřní zkušenost se na ni neomezuje. Vize nepřekračuje určitou míru otevření. Stejně jako oko je povoláno k tomu, aby přineslo první pocit přesvědčení a pak se musí uchýlit ke zkušenosti hmatu a jiných orgánů, aby zkušenost obsáhla předmět úplně, tak i vidění Já se musí doplnit zkušeností o Já ve všech částech bytosti. Celá bytost, a nejen oko osvětlené poznáním si má přát ze všech sil Boha, jsou ve všech svých částech projevem Já, má moc obrátit se ke skutečnosti, ze které pochází a učinit z této moci zkušenost."

"a) Můžeme mít mentální zkušenost o Já a uchopit jako absolutní zkušenosti všechny věci zdánlivě abstraktní, které pro mysl představují existenci, nebo vědomí, sílu, štěstí ve všech variacích a přesvědčují o realitě Boha."

"b) Můžeme mít emocionální zkušenost o Bohu pomocí lásky a štěstí - láska a štěstí Já v nás, láska a štěstí Já ve vesmíru a Já ve všech, s nimiž máme vztahy; takovým způsobem se srdce přesvědčuje o skutečnosti Boha."

"c) Můžeme mít estetickou zkušenost o Já v kráse, vnímat radost Absolutní skutečnost jako krásu ve všech věcech, ať jsou vytvořeny námi nebo přírodou, a těšit se z poutanosti, kterou tato krása vyvolává v estetické duši a ve smyslech; takovým způsobem vzniká dojem o skutečnosti boží."

"d) Můžeme pak mít zkušenost vitální a nervovou o Já a pociťovat je téměř fyzicky..."

"Všechny tyto druhy poznání, všechny tyto zkušenosti jsou předběžnými prostředky pro dosažení ztotožnění. Naše já je to, co vidíme a o němž máme zkušenost; ale vize a zkušenost zůstanou neúplné, dokud nedospějí ke ztotožnění a dokud se nestaneme schopnými prožívat ve všech částech své bytosti nejvyšší vedantské poznání "Jsem Jím". Nejenom máme vidět Boha a přimknout ho k sobě, ale máme se i stát touto Skutečností. Máme se stát jedním s tímto Já v jeho transcendenci za všemi tvary a za všemi projevy pomocí zjemnění, pomocí úniku z ega a ze všech jeho panství, abychom se ponořili do Toho, z něhož všechno pochází a z něhož všechno se děje; a musíme se též stát Já všech projevených existencí a všeho budoucího, jedním s Ním v nekonečných existencích, vědomím, mírem a radostí, pomocí nichž se nám projevuje, stát se jedním s Ním v činnosti, v uspořádávání věcí, ve hře sebepoznání i v Jeho skrytosti před světem."

"Modernímu myšlení přichází za těžko pochopit, jak by bylo možno nabýt rozumovou koncepcí o Já a o Bohu, ale můžeme být svědky jakýchsi odstínů tohoto vidění, této zkušenosti, jak např. procitá pochopení přírody ve velkém básníkovi. Čteme-li básně, ve kterých Wordsworth vyjádřil své uskutečnění přírody, můžeme nabýt tušení o tom, co znamená uskutečnění, vidíme, že básník měl vidění něčeho v tomto světě, co je pravým Já všech věcí, které obsahuje, síly a vědomí přítomnosti vyzařující ze všech tvarů a v nich se projevující. Vidíme, že neměl jen vidění Já, radosti, míru a universálnosti, kterou Jeho přítomnost přináší, nýbrž měl z toho i estetický, mentální, vitální a fyzický pocit, a že se toto vidění a tento pocit neodehrávaly jen v hloubce jeho bytosti, nýbrž i ve květech, které byly kolem, v prostším člověku, v nehnutosti skály, což vyjádřil ve svých básních A sluber did my spirit seal (Mrákota zapečetila mého ducha), v nichž popisuje událost "rolled round in its diurnal course with stocks and stones and trees" (země pohybující se v kruhu ve svém neustálém běhu se stromy, pařezy a kameny.). Pozdvihneme-li toto uskutečnění do výše Já hlubšího než fyzická Příroda, dospějeme k prvkům jogického poznání. Tyto zkušenosti jsou však jen preludiem nadsmyslné a supramentální realizace Transcendentna nad všemi jeho aspekty; konečný vrchol poznání může být dosažen jen když se všechny tyto zkušenosti propojí v nejvyšší jednotě Nevyslovitelného. To je vrcholný moment božského poznání; a je to také pramen božského života a radosti."

"Cílem cesty poznání je dosáhnout tento stav poznání. Všechny cesty, jsou-li sledovány do důsledku, veškeré úsilí o intelektuální rozlišení, všechny rozumové koncepce, koncentrace, všechny psychologické znalosti já, všechna hledání srdce pomocí lásky a smyslů, pomocí krásy, vůle, silou a činy, mírem a radostí, všechny tyto cesty jsou jen klíči, přístupovými cestami, prvními kontakty, začátky vzestupu, v kterém musí být pokračováno až do dosažení vysokých úrovní, až se otevřou božské dveře nekonečnému Světlu."

Srovnáme-li způsob poznání zvířete se způsobem poznávání člověka, snadno dospějeme k závěru, že zvíře poznává jen ze své **vrozené** zásobárny omezených možností. Tato zvířecí zásobárna by se dala charakterizovat jako účelem zvířecího života určený rozsah zásob. Tento pohled na tuto zásobárnu je však velmi povrchní. Zvíře právě tak jako člověk z obdobné zásobárny může čerpat jen tehdy v takové míře, jak se v nich vyvinou střediska transformující tok uvědomovací síly přicházející a vycházející do všeho (i neživého) v neztenčené míře (bez ohledu

na to, o jaký druh tvora jde). Tomuto toku se staví na odpor hmota s jejími kvalitativními znaky, a ty jsou jiné u neživé hmoty, jiné u různých typů živých tvorů. Transformace vždycky znamená omezení toku uvědomovací síly a výběr některé kvality z ní. Dalo by se říci, že určitým střediskem projde jen určitý druh uvědomovací síly, nic víc. Transformační středisko musí být ve tvoru dozráto a být otevřeno. Toho si můžeme zvlášť snadno všimnout u člověka při jeho dospívání, odkvětu a stárnutí. Kdyby se např. u nedospělého člověka navodil spojovací stav s Bohem, znamenalo by to buď smrt dotyčného člověka, nebo velkou újmu na tělesném a hlavně duševním zdraví. Zvíře dokáže být jen blaženým svědkem spojovacího stavu člověka, nemůže být jeho účastníkem v oblasti sat a čit. Také lidem je blaženost z konglomerátu Sat-čit-ananda nejbližší a nejsnáze dostupná blaženost, právě jako zvířatům a dokonce rostlině.

Nuže, na člověku je znát, že si přeje přerůst přes úroveň čistě účelově pojatého života. Slovo "přeje" v tomto kontextu by se mělo dát do uvozovek, protože není vědomým přáním člověka, co si v něm přeje jeho Já. Je však nositelem transformační základny pro daleko širší pásmo, než jaké používá v běžném životě, a toto připravené transformační pásmo tlačí na lidské vědomí. Měl jsem příležitost zjistit pravdivost tohoto tvrzení na svém životě a v nejnovějším čase také na pokusech při otevírání širšího pásma uvědomovací síly u svých vnoučat. Zním od té doby také podmínky, za kterých se otevírají rychleji, dokonaleji a trvaleji různá transformační střediska v lidském těle. Proto také mohu s většinou Ghosových názorů souhlasit, jiným si odvažuji odporovat, abych se neprovinil proti své zkušenosti a pomohl lidem. Zatím si všimnu jen jediné Ghosovy myšlenky. Zjistil, že světlo, které jednou zazáří, zase uhasíná nebo skomírá. Tutéž zkušenost mají křesťanští mystikové. Tato shoda mezi joginy a mystiky by nás snadno mohla utvrdit v názoru, že tomu jinak ani nemůže být. A přestože se ani jedni, ani druzí nemýlí, je jejich společná zkušenost nenormální. Obě strany dosahují svých stavů osvícení buď technikou modlitby nebo nechtěně vyvolanou nerovnováhou mezi modlitbou a životem vedle modlitby. Obě strany utíkají ze života, který jako celek neustále pochází od Boha. Svým útekem se zříkají té části milosti, kterou se pokrok ubírá kupředu trvale tak asi jako se trvale dýchá, pravidelně se střídá vdech s výdechem, dokud je člověk živ. Rozdíl mezi samovolným průběhem dechu a samovolně se dostavivším osvícením je v tom, že dech je udržován ze střediska v automatismu (1), kdežto osvícení vzniká příkonem milosti z automatismu (2), který neumíme trvale žít, ba ani nevíme, že existuje. Neutečeme-li ze života, v němž se

musíme stále zapírat, dostává se automatismu (2) trvalé stravy, a proto automatismus (2) zůstává živý a neživoří. Už jinde jsem napsal, čím vším je živ automatismus (2), nebudu se opakovat, ale budu vždycky připomínat, čím je pravděpodobně způsoben ten či onen odliv nebo příliv milosti, protože tomu se dá velmi snadno rozumět. Ovšem Ghos dává přednost útěku ze života do ústraní. Jeho tvrzení o odlivu pak vyplývá z jiných zkušeností. Indičtí jogini postupují příliš technicky a s příliš mnoha představami. Obojího je právě tak zapotřebí jako obojí musí být

A. překonáno, jakmile to dohraje svou roli a dokonce vždycky znovu, kdykoliv to dohraje roli,

B. znovu nastoleno, jakmile poklesne úroveň vzepětí pod jeho funkční tj. účinnou míru;

C. vždycky musí být obnoveno na úrovni mezitím nastalého a přibývsího poznání.

Žádná metoda totiž nemůže být na cestě poznání platná od začátku do konce, protože se na cestě mění podmínky růstu a s nimi i nástroje růstu. Tady právě dochází k těm nejzávažnějším chybám v celém lidském životě, který je jinak dokonale připraven, jako žádný jiný, k poznání věčného života, a přece k tomuto poznání téměř nikdy během běžného lidského života nedochází. Lidská společnost, a především jeho rozhodující část - vychovatelé - připravují člověka jen k časným úkolům, a to stále dokonaleji a tedy také náročněji na všechny duševní mohutnosti, tj. na zaujatost člověka jedním směrem. Zaměstnávají člověka přesprávit na periferii života a považovali by za zpronevěru na vychovávacím procesu, kdyby tak nečinili. Mají na mysli, co řekl Martin Luther a v čem jim musíme dát za pravdu: "Kdybych věděl, že zítra budu muset zemřít, ještě dnes bych zasadil strom." Vychovávají člověka pro lepší budoucnost nejen jeho, ale i celého lidského pokolení, a tady se dopouštějí chyby ve výběru prostředků dvojím způsobem: a) vybírají prostředky ke snazšímu plnění časných úkolů, b) vyberou-li je pro jedince, tj. stanoví-li, jakou úlohu má jedinec ve společnosti zastat a naučí mu ji, odtahují od něho ruce, neboť si myslí, že více pro něho učinit nemohli. A zatím pro něho jako pro věčnou bytost neučinili **téměř** nic a ještě navíc mu prakticky zabránili, aby si prověřil, jakou věčnou úlohu má člověk jako takový sehrát. Myslíte, že by byl jedinec rušen ve své světské činnosti, kdyby si kromě ní všímal svého věčného úkolu? Byl by rušen jen na přechodu ze stupně na stupeň, neboť na každém vyšším stupni by musel svou tzv. světskou činnost nanovo sladit s činností prováděnou pro věčný

život. Vešlo-li by však ve známost, že porucha spočívá v tom, že vývoj šel jednostranně kupředu a že se tento nedostatek dá vyrovnat tím, že i v zevním světě se zaujmou nová vnitřně zdůvodněná stanoviska a přidáme-li i tam nové vývojové prostředky, zjistíme, že nikdy nemůže dojít při tomto postupu k tak vážným nedostatkům jako při jednostranném vývoji vedeném za účelem výhradního zdokonalení ve světské činnosti; protože do života vstupuje nový prvek hlubšího stále se prohlubujícího sebe-poznání, a tento prvek vnáší do celého výchovného procesu stále větší podíl sebevýchovy. To je právě největší vymoženost cesty poznání. Člověk je stvořen a dokonale připraven k poznání, dokonaleji než k rození dětí a než ke kterékoliv činnosti vycházející z něho navenek a tam skomírající. Člověk převážně plodí zmetky a zachraňuje jejich existenci a funkci pečlivým a dopodrobna nekonečně pokračujícím opravářstvím. Je zajímavý pohled na jednu z vrstev opravářů - na lékaře. Snadno podléhají panice, neboť jiné poopravují, ale sami na sobě základní nápravu zjednat neumějí. Bodejt' by uměli, vždyť je k tomu nikdo nevychoval. Jsou odkázáni sami na sebe, pacient a lékař najednou v jedné osobě. Nedostalo se jim školení o základních principech nápravy sebe samého. A platí obecně: Nenapravíš-li sám sebe (tj. nestaneš-li pevně na cestě sebepoznání), nenapravíš ani jiné. Jak bys mohl, když ses neseznámil s prostředky sebenápravy sám u sebe a když týmiž prostředky může být napraven kdokoliv jiný? Co je to seznámit se s prostředky sebepoznání? Nejen o nich vědět, nýbrž i uvádět je do života, tedy do praxe. A střetáváme se tu znovu s oním otravným "máš něco udělat" nebo dokonce "musíš." Dříve učeň dostával pohlavky za to, že nedělal, co měl dělat a nechtělo se mu do toho, co musel dělat, chtěl-li přejít ze stavu učně do stavu tovaryše nebo mistra. Jak je schopen začít dobrovolně dělat, co musí být učni násilím vštěpováno? Dostal jsem dokonalou odpověď na tuto otázku v koncentračním táboře. Mistr žil ve mně a jednal za mě, usiloval za mě a poznával za mě. V kom mistr nežije, tam učeň dostává pohlavky. A v kom mistr žije? V tom, kdo se vzdá sám sebe. V jiném není mistr živ. Toto poznání je postupujícím procesem, který se daří jen tehdy, je-li adekvátní s poznáním, upřímně, a bezvýhradně úměrným míře poznání uplatňovaným v životě. Nejednat nerozumně: Co poznávám jako správné, k tomu mám sebe celého vést bez výhrad. Sv. Pavel praví: "Když jsem byl dítě, myslel jsem jako dítě." Nic zlého se nestalo, když asistoval asi roku 37 našeho letopočtu při kamenování prvního křesťanského mučedníka sv. Štěpána. Byl tehdy ještě mladý, na rozhraní mezi dětstvím a dospělostí. Jeho vývoj však šel rychle kupředu, poněvadž se do něj vložil celobytošně. Už roku 52 byl

vypovězen z Efezu, neboť v tomto velmi bohatém a významném městě kázal o vnitřní chudobě. Jeho sebepoznání značně pokročilo, byl vnitřně dokonale chudý. Píše list Efezským. Čteme tam: "Máte se zbavit starého člověka s dřívějším způsobem života, který hyne na klamně chťiče, obnovit se však svým duchovním smýšlením a obnovit nového člověka, který je stvořen podle Boha v pravdivé spravedlnosti a svatosti." (IV, 22 - 24) "Služte ochotně **jako Pánu**, a ne lidem." (VI, 7)

V kom žije Mistr, ten nemůže jednat jinak než ho poslouchat. A protože Mistr není obrácen zády ke svému stvoření, slouží-li se Mistru, slouží se dokonale lidem, a těžko se pozná, že se slouží Mistru. Mohu říci, že Mistrův život v člověku, i v samých začátcích, je doprovázen jeho obrovskou, člověka přemáhající mocí. Napřed přemáhá jen v maličkostech lidskou vůli a v maličkostech ho vede, jakoby si netroufal zasáhnout do závažnějších záležitostí, ale když duše na cestě poznání postoupí dále, pozná, že důvodem pro takové "opatrné" jednání Mistra bylo něco jiného. Člověk se narodil v tomto světě pro vývoj v tomto světě a pro tento svět, a dokud tento vývoj není dovršen, nenarodil se plně ani pro pozemský život, nebo lépe řečeno, nezvládl ani své zevní malé já. Mistr pak ve vhodný okamžik a vhodnou měrou působí k tomu, aby se člověk v pozemském životě narodil znovu, a to už v životě duchovním. Ocitá se vlastně znovu v lůně Matky Přírody, do jejích plodových vod je svěřen a z nich posléze vychází jako dítě při porodu, a nastává obdobný vývoj k poznání duchovního světa, jaký už člověk prodělal při poznávání pozemských věcí. Mistr nedopustí, aby toto duchovní dítě bylo přetěžováno. Proto mistrova pomocná ruka zasahuje právě v maličkostech a velké věci nechává zatím stranou. (Řekli byste, že by měl mistr pomáhat právě ve velkých a nejzávažnějších věcech, protože tam se to dítě musí neúměrně mnoho dřít. Tak, abychom si rozuměli: Mluvím o duchovním dítěti, které provádí věci bez dřiny, pokud má k tomu duchovní, mistrovu schopnost a moc. Mistr tomuto duchovnímu dítěti svěřuje k duchovnímu provedení jen malé věci jen proto, že v případě duchovní pomoci mistrově vstupuje do lidského organismu jiná než obvyklá síla. K větším dílům by té síly bylo třeba více a lidský organismus by ji ještě neunesl. Vždycky, když ta síla ve mně na začátku jejího převodu do lidského těla působila, měl jsem dojem, že bych mohl vykonat mnohem více než kterýkoliv člověk. Ještě že se ta síla spotřebovala na provedení maličkosti. Nebylo by bývalo se mnou k vydržení. Dojem můj však byl správný a dostavily se i důkazy o tom.) A tak člověk spěje pomalu ke znovuzrození z Ducha. Ve světle symboliky života Ježíše Krista, ve kterém je obsaženo i to nejmenší poučení o

zákonitostech tohoto znovuzrozdování , člověk kráčí, ať o tom ví či neví, ať je křesťanem či nikoliv, stále kupředu, protože toto Světlo je ve skutečnosti vzrůstající se mocí boží tam a v tom, kde je překonán předešlý vývoj určený jen pro život ve světě. Nebudme nadočkaví. Nejsme dost moudří, abychom prohlédli symboliku **vlastního** života v předstihu. Pokazili bychom záměr boží, protože bychom si dělali představu o něčem, co je nepředstavitelné. Učedníci Páně si neuměli udělat představu o tom, co bude a jakými cestami je mistr vede. Třeba jen přibližná představa o tom by byla způsobila, že by byli Ježíše předčasně opustili. Bůh nás vede po svých cestách a ne po našich. Také určitá míra nevědomosti a nejistoty je jedním z kladných a potřebných prvků vedení. Zajišťuje např., že se pevněji držíme ruky Mistra, ve které je veškerá jistota. Opět se stáváme dítětem, které se spoléhá na matku a dává se jí vést. Proto Ježíš radil, abychom byli jako děti. A opět i na cestě poznání budeme smýšlet o duchovních věcech jako děti a teprve později jako dospělí. Při četbě evangelií si můžeme všimnout, že Ježíš nevyvracel učedníkům některé jejich nápady, nýbrž moudře je vedl dál podle jejich vnitřního růstu. Ani Ghos nevysvětluje z dokonalého stavu poznání vlastně nic, nýbrž jen je pokrývá vznešenými a velmi uctivými slovy, která vyvěrají z jeho stavu poznání. Nemějme mu to za zlé. Ví, co činí.

3. Očištěné chápání (A II, 28 - 35)

"Popisem stavu poznání se určují jen prostředky, jimiž bude nutno jej dosahovat. V krátkosti ten stav můžeme definovat jako supramentální uskutečnění, které se připravuje pomocí myšlenkových představ, pomocí různých mentálních principů v nás, a je-li jednou dosaženo, zračí se ve všech částech naší bytosti. Je to jakási revize, protože se znovu modeluje naše existence ve světle Božského, Jediného, Věčného, oproštěného od povrchního zdání a od poutanosti k zevní stránce naší bytosti."

Těmito slovy Ghos potvrzuje, jak výstižný je pojem "znovuzrození". K tomu by se dalo dodat, že růst tělesného a duševního organismu se podobá růstu duchovního organismu, a už i pro tuto dobu je nutné napřed projít lidským vývojem jak v prenatálním, tak v postnatálním věku. Při znovuzrození opakujeme zrození i s chybami a dětským pláčem. Dokonce některé extaze jsou plačtivé povahy, a právě jimi se uvolňuje nejvíce duchovní síly. Bylo by dobře říci, že tato reprodukce jak po stránce tělesné, tak po stránce duševní bývá někdy a vždycky aspoň dočasně velmi bolestná, a to tím bolestnější, čím celobytnostněji člověk k

Bohu jde. Šel jsem k Němu např. i s veškerou svou tělesností, prostě takový, jaký jsem byl, a následky toho se pak jevily jak v těle tak v duši. Ani tělo nemohlo a nesmělo zůstat tím tělem, kterým bylo před tím podle svého zrodu pro vývoj v tomto světě. Buňky v těle, ať už se nacházely v dřeni kostní nebo v jemné tkáni mozkové a nervové, musely se nově seřadit do jakési homogenní baterie a pak musely projít ještě vnitřním přerodem, aby snesly přetížení při prudkém vzestupu. Mozková tkáň se musela stát povolným nástrojem duchovního poznání, které nemá svůj původ ve smyslových vstupech a v rozumovém zpracování. Mluvím-li o povolnosti mozkové tkáně, která se musí zvětšit, mám na mysli změnu v kvalitě a struktuře signálů, které dosud přicházely do mozku ze smyslů, byly v příslušném středisku smyslů zpracovány a vypouštěny do jakéhosi koordinačního centra, kdežto při duchovním znovuzrovnání přicházejí signály z jiného zdroje než ze smyslů, ale nemají ani dějovou následnost, pocházejí z bezčasovosti a teprve v mozkových centrech se přetvářejí na časoprostorové záležitosti. Toto přetvoření nikdy plně neodpovídá nedějovému komplexu poznávaného, nýbrž reprodukuje jen část z něho. A povolnost mozkové tkáně se dá vyjádřit její propustností vzhledem k jemným nedějovým impulsům. Pokusím se vám tyto celkem asi nesrozumitelné myšlenky nějak zpřístupnit. Těhotná žena musí být nějak vnitřně propojena se zárodkem v ní se rozvíjejícím, jednak svou genetickou připraveností, že je člověkem jako jím bude její dítě, a proto je schopna dovést lidský zárodek až k lidskému a ne jinému dětství, jednak za ní stojí a jí pomáhá jakási paměť přírody, pomocí níž se zárodek rozvíjí v určité už dávno existující genetické vývojové linii a ne v jiné, která by směřovala jinam než ke zrození člověka (mám za to, že tato linie jde ještě dál za člověka, ale v matce nejsou předpoklady k tomu, aby i po ní rodící se dítě provedla. Vzpomeňte si při této příležitosti na to, co jsem dosud napsal o partenogenesi) a konečně, působí v ní tvůrčí duch boží a rekapituluje stvoření do té míry jak nastávající matka tuto rekapitulaci unese. Pro srovnání: v extázích bez představy jsem musel unést rekapitulaci vzniku a zániku celého vesmíru, jak obojí vedle sebe stále probíhá, abych se ocitl za časoprostorovými proporcemi včetně jáství, a tak se mohl ocitnout za veškerým pohybem času v náruči věčného Já. Proto mluvím o nutnosti zvýšit pružnost nervové soustavy, aby na tyto proměny nedoplatila. Teď použiji ještě jiného obrazu: Při znovuzrovnání se v úseku vědomí AB uprázdňuje místo, aby se tam vešlo i vědomí o nesmrtelné podstatě člověka atd.

"Takový přechod z lidského do Božského, z pocitu oddělenosti a nesouladu s Jediným, z projeveného k věčné

Pravdě, takové úplné znovuzrození nebo spíše znovuzrození duše, pozůstává nutně ze dvou cyklů: z přípravného cyklu, v kterém se duše a její nástroje stávají schopnými příjmu, a ze skutečného uskutečnění, které probíhá v připravené duši pomocí těch nástrojů, které jsou definitivně připraveny pro určené úkoly. Postupem času přestane existovat jasná linie oddělující oba cykly; už není zapotřebí, aby následoval jeden po druhém, nýbrž je nutné, aby existovaly současně. Jak duše zraje, zvětšuje se její osvěcenost a ona stoupá k uskutečnění stále vyššímu a kompletnějšímu, zvětšují se i schopnosti duše a stávají se stále připravenější pro svůj úkol. Střídají se v duši stále období přípravy a období rostoucího osvěcení, přicházejí vrcholná období osvěcení, která mohou trvat různě dlouho nebo jen prchavé okamžiky osvěcení, které jako blesk mohou změnit celou duchovní budoucnost; a jsou jiná, která se mohou prodloužit na hodiny, dny a týdny, oděné soustavným pláním Slunce Pravdy. Jakmile se duše zaměří na Boha, roste těmito zkušenostmi a postupně se přibližuje ke stabilitě a dokonalosti svého nového zrození a své pravé existence."

"V přípravném období je nutno očistit všechny části naší bytosti a zvláště na cestě poznání je nutno očistit chápání, klíč, kterým se otevírají dveře Pravdy. Je téměř nemožné očistit chápání bez očisty jiných prvků. Nečisté srdce, nečisté smysly, nečistý život zatemňují chápání, rozvracejí jeho údaje, znetvořují závěry, zatemňují vidění a padělají výsledky. Neočistěný fyzický systém překáží jeho činnosti a dusí je. Je třeba, aby čistota byla úplná. Také v tomto případě jde o vzájemné působení, očista kteréhokoliv prvku působí na očistu ostatních prvků, jedna působí na druhou postupující tichost emotivního srdce, např. pomáhá očišťovat chápání, a právě tak očistěné chápání způsobuje uklidnění a osvěcení bouřlivých emocionálních činností. Dá se také říci, že každý prvek naší bytosti míří za svým jemu odpovídajícím očistěním, ale chápání ze všech těch prvků představuje v člověku nejmocnější očistný prostředek, schopný osvobodit člověka od jeho bouřlivé a neurovnané lidské základny a nad to má největší autoritu, kterou vnucuje ostatním prvkům, aby správně jednaly. Poznání, říká Gítá, je nejvyšší čistota, světlo a pramen jasnosti a harmonie, tímtéž způsobem jak temno nevědomosti je příčinou všech chybných pohnutek. Láska, na příklad, očišťovatelka srdce, kterému udílí dokonalost, tím že mění naše emoce na hnutí boží lásky, má pouze zapotřebí, aby byla očistěna božským poznáním." (A II, 29)

Co jsem občas, asi tak od čtyř let svého věku, rozeznával jako správné, a to nikoliv tím, čemu říká Ghos smyslovou myslí, nýbrž pomocí buddhi (ovšem aniž jsem znal tuto terminologii a ten původ), to se tak lišilo od všeho, k čemu se člověk dopracovává pomocí smyslových vjemů, že se to dá nazvat jistotou spojenou s přesvědčivou prováděcí mocí, kterou se ten zásah totálně liší od všeho, co nabýváme nějakým smyslovým nebo rozumovým úsilím, úsudkem nebo rozhodnutím. Při zásahu buddhi nebylo třeba se rozhodovat. Vjem správného se dostavil sám od sebe, ovšem za podmínek, které zdánlivě s tímto vjemem nesouvisely. Hlavní jejich složkou bylo odstoupení od své vůle a tím od sebe samého. Po takovém zásahu jsem měl úplně po starostech, o kterých se dále zmiňuje Ghos:

"Je třeba pozorně a jasně rozeznávat, co rozumíme chápáním a očištěním chápání. Používáme výrazu "chápání", abychom vystihli co nejpřiléhavěji, co se míní sanskrtským termínem buddhi a vyloučili z tohoto pojmu všechnu činnost smyslové mysli, která se omezuje na to, že se při ní vnímá všechno možné bez snahy rozlišit, co z toho je správné a co nesprávné, co z toho jsou pravé či pouhé iluzorní projevy, zda jde o hluboké nebo o povrchní jevy."

"Vylučujeme též masu zmatených náhledů, které jsou přetlumočením smyslových vjemů a neobsahují vyšší princip úsudku rozlišení."

Za běžnou myslí, která uvažuje, je totiž ten vyšší princip úsudku, který spočívá v tom, že nás zbavuje potřeby usuzovat, váhat, z vlastní vůle a za pomoci smyslů a rozumu se rozhodovat, nýbrž způsobuje, že jen následujeme hotová rozhodnutí, relativně správná pro danou situaci. Jako by někdo při nás stál, všechno o nás věděl, především, co chceme dělat a na co myslíme, a znal, co je z toho správné a co nikoliv. Jako by se na stranu správného přidával svou mocí, takže by bylo úplně nesmyslné, kdybychom se přidržovali toho bezmocného a nejistého.

Připadá mně, že už tehdy v předškolním věku z toho, co se se mnou občas dělo (mám na mysli ono poznávání správného bez vlastní vůle), jsem měl poznávat, co je to hledat království boží především, a proč je všechno přidáno tomu, kdo toto království především hledá. Nemusím vám to napovídat?

"Nemůžeme do toho zapojit ani běžný, nestabilní tok myšlenek, které jsou v ustavičném pohybu. Je to způsob chápání, které zajisté mělo své oprávnění, když šlo jen o to, aby se člověk vymanil ze zvířete, ale je to způsob, který sotva o krok převyšuje"

zvířecí mysl, je to polozvířecí rozum, který poslouchá přání a smysly, jak je zvyklý, ale je málo platný ve vědě, filosofii a při duchovní snaze. Je třeba dostat se za něj. Očista se nemůže projevit, nezbavíme-li se tohoto mentálního stupně, ani když ho přimějeme k úplnému klidu, pokud se nepromění v pravé pochopení."

"Chápáním zde rozumím to, co zároveň vnímá, i posuzuje, i rozlišuje; pravý rozum lidské bytosti; rozum nepodléhající smyslům, přáním nebo slepé síle zvyku, rozum, který jedná nezávisle na nich, aby vedl ke znalosti a poznání." (A II, 30)

Jaký je to rozum, to těžko pochopí někdo, kdo jej nezažil a nezažívá. Vráťím se k jeho vzniku podle své zkušenosti. Dá se asi nabýt z velké části technikou za vydatného příspěvní mistra, i když by to byla technika, kterou si člověk vynutil i proti své pohodě, při které si hověl na nižší úrovni smyslového rozumu. Tento Ghosův termín "smyslový rozum" velmi mnoho napovídá i o samotné technice, kterou je možno jej překonat, aniž by se samotný rozum ztratil. Operacemi za vědomí lékaři pro mne i pro vás našli odpověď na otázku: "Je možno zastavit smyslovou a rozumovou činnost a přitom si zachovat vědomí?" Odpověď podle mé zkušenosti zní jednoznačně "ANO". Lékařům se podařilo" (tj. i když o to nestáli, ani za tím nemířili) zastavit pocit bolesti bez anestézie při operacích za vědomí, a přitom nezrušili vědomí samo. Naučili mě rozlišovat správné od nesprávného, podstatné od nepodstatného, i když jsem o to nestál, i když jsem k tomu nemířil, nýbrž právě proto, že jsem k tomu svou vůlí nemířil, nebo dokonaleji vyjádřeno, vždy znovu přestal mířit. V pooperačních stavech vědomí vlastně jsem jen opakoval, co navodili v operacích sami lékaři. Při operacích jsem se vždy znovu snažil zachovat sebe podle své vůle, a když jsem zjistil, že ani při nejvypjatějším odporu nezachovám sebe, či neprosadím svou vůli toho člověka, který chce žít na tomto světě ve stavu, do kterého se dostal svým dosavadním vývojem, upustil jsem od této vlastní vůle s tím, aniž jsem si to přál, od smyslové činnosti, tj. přestal jsem vnímat bolest, která jistě nebyla malá. Pomocí lékařů jsem vystihl, jak zákonitě, nikoliv náhodně nebo z nevyzpytatelné milosti, nastupuje pravé chápání. Toto pravé chápání není pouhým věděním o čemkoliv, nýbrž návodem k uskutečnění toho, o čem jsem se dověděl za podmínky, že už si toto uskutečnění nepřeji, ani nejsem proti němu a že si je nemíním přivlastnit. O to se nejlépe postará sám průběh uskutečnění, neboť během něho se vypořádá všechna síla propůjčená k uskutečnění, a podruhé, dojde-li znovu k takovému pravému chápání, musíme novým a nově naznačeným

způsobem použít poskytnutou pomoc. Absolutní ztráta skutečňovací i rozlišovací síly - po jejich použití a uplatnění - je samozřejmou součástí onoho odstoupení od sebe, které je neodmyslitelnou podmínkou už třeba jen samotného nástupu správného chápání. Přece však "něco" zůstává z nastoupivšího správného chápání, a toto "něco" je cennější než cokoli z toho, co víme a co chápeme, že jsme vyřešili. Řekl bych, že jakékoliv osobní řešení, které je předmětem správného chápání, je jen zevní stránkou nebo zevní známkou jistého pokroku na cestě spojení s Věčným. Tento pokrok ani po léta nemusí být citelný, neboť je vnitřní záležitostí a udává se tam, kde správné chápání vzniklo. Ke správnému chápání není třeba vůbec nic vědět o jeho zdroji, tato skrytost zdroje má mnohostranný hluboký význam. Vnitřní zdroj vyústí do lidského vědomí teprve tehdy, až dorosteme nikoliv jen ke zlomkovitému a příležitostnému sebevzdání, nýbrž až dospějeme k dobrovolné a nelítostné změně smyslu života. Je důležité, jak do této změny vstoupíme, zdali bez ohlížení se po sobě a po svých zájmech. Kdybychom se jen jednou po sobě ohlédli, stala by se z nás Lotova žena, nemohli bychom dál. Není sice tomu tak, že bychom museli navždy ustrnout ve vývoji, ale museli bychom se stále vychovávat v trpělivosti a poslušnosti při každém závanu správného chápání a správného rozlišování. Konkrétně mám na mysli všechno, co se stalo kolem mého sedmnáctého roku a pak znoj kolem 27. roku, respektive před 21. 11. 1939 a v ten den. Mezitím se stalo ještě také mnoho důležitého, ale byly to etapy růstu, jejichž popis by byl velmi náročný na obsah. Budu mít příležitost se místo toho připojovat k poučením Ghosovým.

"Zajisté běžný lidský rozum, vyjádříme-li se optimisticky, nepracuje tak svobodně, protože jeho činnost je polozvířecí, nečistá a stále něčím omezená. Kdyby byl čistý, nedal by se ovládat nízkými pohnutkami, uměl by se chovat jako nezainteresovaný pozorovatel a přisuzoval by věcem jejich pravé místo pomocí srovnávání, rozdílnosti a analogie, uvažoval by vycházeje z přesných údajů, používaje dedukce, indukce, důsledných závěrů, podržel by v paměti minulé zkušenosti, které by doplňoval soudnou představitostí, a to vše by činil ve světle disciplinovaných úvah. Takové je chápání čistého rozumu, úsudku a nestranného rozlišování."

"Ale buddhi je nadána ještě hlubším smyslem. Rozumové chápání je jen nižší buddhi. Existuje vyšší buddhi, která není inteligencí, nýbrž zřením, nestojí pod něčím, nýbrž nad (nepřeložitelná anglická hříčka slov: "Not an understanding but an

over-standing.") (Bývá popisováno jako boží Bytí adhyaksa někoho, kdo ze stanoviska nejvyššího bytí vidí věci zhora, odtamtud je pozoruje a řídí.) a má už poznání, které není závislé na nějakém pozorování, nýbrž obsahuje v sobě pravdu, která se projevuje objevnými myšlenkami a intuicí."

Není snadné vysvětlit někomu, kdo nemá zkušenost s vyšší buddhi, jak a odkud se projevuje. Říci "zhora" nestačí, protože si běžný člověk nemůže myslet, že tu jde o jakýsi druh povýšenosti, povýšenectví nad běžnou úrovní myslí, zatímco stav buddhi pokorně čeká, až se dostane ke slovu, a když se k němu dostane, uklidí smyslovou mysl tak samozřejmě a bez námahy, že člověku ani nenapadne, že se tu děje něco mimořádného. Dokud tato moc u mě přicházela ke slovu jen občas, a to v době od tří do 17 let, vůbec jsem ji nepovažoval za nic jiného než za přirozenou lidskou schopnost, neuměl jsem ji pojmenovat, nepřičítal jsem ji Bohu a také jsem na Boha nepotřeboval věřit. Bylo to nescetněkrát opakované vanutí, které, přestože bylo jemné, odvanulo všechno mé a zachovalo mě jako člověka asi jen proto, abych mohl lidsky provést, co bylo ve vůli této nadlidské moci. Ve skutečnosti tato moc byla nedílnou součástí celistvého transformačního aparátu, který známe jen z jeho povrchové stránky, z tělesnosti. Nastoupila-li buddhi, vyměnil se nástroj, jímž se vládlo z téhož centra. Některé nástroje zmíněného aparátu jsou úzce spjaty s polarity, přáními, tužbami, kdežto nástroj buddhi nikoliv, ten je napojen na boží Vůli a mocí této Vůle se projevuje. To je ono "zhora", za běžným chápáním a uchopováním. Při plné funkci vyšší buddhi člověk nic neuchopuje a nic nepotřebuje chápat jako obvykle, pozorováním, dedukcí apod. nýbrž ví, a neví, jak k tomu vědění přišel. Kdyby se mě byl někdo zeptal (a maminka se mě ptávala), odkud беру ten který nápad a jaké mám důvody k tomu, abych jej veškerou silou prosazoval, nebyl bych dokázal odpovědět jinak než "víc nevím, než že tu je a že je správný". Tímto druhem poznávání dochází k prudkému očištění celého duševního organismu (u mě od 17 let dokonce k prudké přeorganizovanosti tělesného organismu. Přestala horečnatost, změnil se krevní obraz, zacelila se příliš slabá místa v organismu, znormalizoval se krevní tlak, tj. zharmonizovala se vnitřní sekrece atd.). Pokud se týče těla, neobešly se všechny tyto změny bez bolesti. Naopak dostavily se přechodně kruté bolesti. Zatímco však tyto bolesti byly do 10 až 12 let tak kruté, že jsem při nich omdlával, později měly spíše charakter sveřepých chronických závad bez akutních spasmů. Také se vystupňovala odolnost a vytrvalost organismu v různých formách. Tak např. jsem se stal pověstným chodcem. Proč to všechno říkám? Abyste věděli, že styk s buddhi má takové

a podobné následky, že nezůstává omezen na duševní úroveň, nýbrž že kompletně "vychovává" celého člověka. Slovo "vychovává" dávám do uvozovek, protože jde o jinou výchovu než slovem a příkladem. Je to výchova mocí, která sestupuje až do morku kostí, až do poslední a nezávažné myšlenky.

"Obvykle bod nejbližší tomuto vědomého poznávání pravdy bývá dosahován pomocí ještě nedokonalé činnosti typu osvíceného objevu, který se dostavuje ve chvíli, když při velkém myšlenkovém nátlaku intelekt ustoupí před trvalými elektrickými výboji, pocházejícím za závojem, podlehne vyššímu entuziasmu a nechá se unášet proudem intuitivního a inspirovaného poznání, které slouží jako nádržka a kanál supramentální schopnosti, obvykle se supramentální schopnost ozve po tvrdošijném úsilí srdce nebo intelektu, avšak dříve než její dary mohou proniknout vědomou myslí, jsou pozměňovány myšlením a záměry, které jsou s ní v rozporu; a i když se jí podaří, aby nezměněna pronikla do vědomí mysli, tam je okamžitě uchopena rozumovým chápáním, které ji promarní nebo ji rozkouskuje, aby byla ve shodě s naším nedokonalým rozumovým poznáváním, nebo ji popadne srdce a zachází s ní tak, aby pomocí ní uspokojilo naše přání a naše slepé protekční emoce, nižší choutky, které ji znetvoří tak, aby ji podřídilo prudkosti přání a vášní." (A II, 31)

Je pro mne nejvýš poučné, mohu-li tyto těžkosti a toto udušování vyššího poznání srovnat s opačným postupem, který nastal u mě: Předcházelo mu nechtěné vzdání smyslové a rozumové činnosti a základních lidských přání. Pak většina Ghosem zmiňovaných potíží a zvláště zneužívání moci odpadlo. Nastoupilo však tvrdošijné rozumové chtění (jak mě k němu nasměřovali svým násilným postupem lékaři), které vždy znovu odpadlo, jakmile se ukázalo být vyloženě neúčinným (i zde hrála svou roli zkušenost z marného úsilí ubránit se lékařům). A pak už dočasně působila buddhi ničím neoslabována a nepozměňována. Pod dojmem její čisté a vznešené moci ani mě nenapadlo, abych zasahoval do jejích akcí. Byl jsem jí zkrátka aspoň dočasně přemožen. Pak došlo v 17 letech k prvnímu obrácení člověka na ruby. Moc boží mě přemohla na velmi dlouhou dobu v celém rozsahu mého myšlení a chtění. Tyto převraty budu mít později příležitost vysvětlit na symbolu konce světa, jak je líčen ve dvou synoptických evangeliích.

"Kdyby tato buddhi mohla volně působit a nebyla napadána z nižších částí bytosti, vytvořila by formy pravdy absolutně čisté; pozorovatelská práce byla by pak překonána nebo nahrazena zřením nezávislým na svědectví smyslové mysli; představivost by

zmizela před jistotou inspirace pocházející z pravdy; přemýšlení by ustoupilo před spontánním rozlišováním událostí a závěrů pocházejících z rozumových úvah, aniž by bylo dál zapotřebí pracně je srovnávat kousek po kousku; usuzování by bylo nahrazeno zřením, které by svým světlem sňalo masku s pravdy; samotná paměť by nabyla širšího poslání, už by to nebyl pouhý hubený výběr z materiálů nastřádaných jednotlivcem ze současného života, nýbrž poznání, které všechno registruje a tajně uchovává, aby nám bez přestání předkládalo, co zatím pracně "nabýváme", co však ve smyslu značně širším, obsahuje budoucnost i minulost (V tomto smyslu bylo správně řečeno, že věštecká schopnost je vzpomínkou na budoucnost.) Zajisté jsme určeni k tomu, abychom se stávali stále vnímavějšími pro tuto vyšší schopnost vědomého poznávání pravdy, ale její úplné využití bez závoju je ještě privilegiem bohů a předčí dosavadní postavení člověka."

"Řekli jsme si, co se dá rozumět pod schopností vyšší než je ta, kterou můžeme nazvat běžně "ideální schopností", postavené na intelektu člověka dosud polozvířeckého. Řekli jsme si, jaká má být správná povaha očistování, aby chápání mohlo zaujmout takovou pozici, v níž by bylo přístupno pravému poznání. Nečistota je funkční zmatek, odbočením od dharmy, odbočení od správných pohnutek; odbočení, které pochází hlavně ze skutečné nevědomosti (Samkara) o dharmě a o faktu, že se ustupuje do pozic, které nejsou správné."

"První příčinou nečistoty chápání je, že se do něho vtírá přání; totéž přání způsobuje nečistotu vůle, která se dává strhnout vitálními a emotivními částmi naší bytosti. Když se vitální a emotivní přání mísí do čisté vůle vědění, funkce myšlení je porobena a začne se podrobovat cílům, které jí nejsou vlastní, zatímco její vlastní cíle jsou odstrčeny a rušeny. Chápání se tedy musí osvobodit od zaujetí přáními a emocemi a udržet se nad nimi, a má-li dospět k dokonalé nedotknutelnosti, je nutné, aby se očistila samotná vitální bytost a emoce. Vůle po radosti z věcí náleží vitální bytosti, ale nikoliv její výběr a setrvávání ve vybraném; obojí má být ponecháno vyšším funkcím; vitální bytost by se měla naučit těšit se jen z těch výhod a radostí, které vyplývají ze správných životních funkcí v souhlasu s činností božské Vůle a měla by se odnaučit připoutanosti. Podobně se má osvobodit srdce z otroctví smyslových přání a z choutek vitálního principu, a zbavit se též chybných emocí jako strachu, hněvu, nenávisti, smyslnosti atd., které představují jeho hlavní nečistotu. Vůle milovat náleží srdci, ale i v tomto případě má být vyloučen

starostlivý výběr lásky a srdce se má naučit milovat silou a hloubkou citů, avšak klidných, trvalých a vyrovnaných, nikoliv utrápených a neurovnaných. Klid a ovládnutí (Šama a dama) těchto prvků naší bytosti je nejdůležitější podmínkou, jejímž splněním lze chápání uhájít před omylem, neznalostí a zvrhlostí. Tato očista způsobuje úplnou rovnodušnost nervů a srdce, pro něž rovnodušnost, která byla příkazem na cestě činnosti, stane se také příkazem na cestě poznání."

"Druhou příčinou nečistoty chápání je smyslová iluze a proniknutí smyslové mysli do myšlenkových funkcí. Žádné poznání není pravým poznáním, smířilo-li se s poddanstvím smyslům nebo užívá-li jich jiným způsobem než disciplinovaným opravováním. Principem vědy je zkouška pravd universální energie za její zjevnou činností podle představ, které nám klamně přinášejí smysly; principem filosofie je zkouška základu věcí, které nám smysly klamně předkládají; a principem duchovního poznání je odmítání přijmout omezení života smyslů nebo brát viditelné a pociťovatelné za něco jiného než za projev Skutečnosti."

"I smyslová činnost musí být umenšena a naučit se, aby ponechala myšlenkovou funkci té mysli, která usuzuje a chápe. Oddělí-li se chápání od činnosti smyslové mysli tím, že jí zabráni vměšovat se, je možno pozorovat izolovanou činnost této smyslové mysli, která se pak projevuje jako vír a víření základního proudu, způsobené návyky, asociacemi, vjemy a tužbami, jako víření nedůsledné, nespořádané a neosvícené. Je to soustavné opakování v začarovaném kruhu, neintelligentní a neúčelné. Obvykle lidské chápání uznává ten spodní proud a snaží se ho přivést k jakémusi pořádku a důslednosti; přitom však končí tím, že se mu podřídí a dělí se s ním o nepořádek, neklid, o neintelligentní podřízenost zvykům a o slepé a bezdůvodné opakování, což dohromady činí z lidského rozumu omezený a klamný nástroj, nechceme-li už říci, že lehkovážný a malicherný. Nedá se nic očekávat od tohoto vrtkavého rozbouřeného násilného a nekalého prvku; je třeba se ho co nejdříve zbavit buď tím, že ho oddělíme od ostatního a pak přimějeme k nehnutosti tím, že přiznáme myšlení soustředěnost a upřímnost tak dostačující, aby se znemožnilo toho podivné víření."

Začal jsem kdysi s tím, že jsem si zakázal nerozumné jednání a nerozumné počínání ve všech případech, kdy jsem neměl k dispozici nic jiného než světlo rozumu. Když jsem se pak z této pozice ohlížel na změt' nesmyslných myšlenek a přání, které se hlásily podle zvyku, že jim bude ponechána svoboda pohybu, vzniku i zániku, styděl jsem se za předešlý obsah mysli - smyslové

mysli - a když jsem toto odsouzení upřímně opakoval, ten nesmyslný kolotoč se buď zastavil nebo pozbyl živnou půdu. Tím se také uvolnil prostor pro vstup poznání správného bez účasti rozumu, z čisté mysli.

"Třetí příčina nečistoty pochází ze samotného chápání a týká se chybné motivace vůle po věděni. Tato touha sice náleží chápání, ale také zde výběr a přednost, které se dávají tomu nebo onomu způsobu bádání je znetvořující překážkou, neboť strhuje ke stranění a připoutanosti až tak daleko, že rozum se poutá na určité myšlenky a názory." (A II, 34)

Zastavme se u první věty tohoto odstavce, která by se dala vhodně vysvětlit takto: "Chceme-li něco pochopit, zapřáhneme vůli nepatřičným způsobem v tom smyslu, že hledáme řešení pro sebe, tedy málokdy věcné, nýbrž osobně ve svůj prospěch zaměřené." Měl jsem příležitost od útlého mládí na sobě si prověřovat pravdivost Ghosových slov. Málokdy se člověk rozhoduje věcně správně, nýbrž téměř vždycky při svém rozhodování straní sobě. Proto by sice nemuselo být jeho rozhodnutí závadné, ale co je důležitějšího, není doprovázeno onou silou správného pochopení a rozlišení, která lidskou vůli vrací do náruče boží Vůle, a činí z vůle bez moci Vůli s takovou mírou Moci, která je právě nutná pro dané řešení. Kdybychom se vzdávali své vůle s vypočítavostí, že bude nahrazena Vůlí a Mocí, nesetkali bychom se s touto mocnou Vůlí. Budu opakovat proces, který mne přiváděl k Vůli a k Moci:

1. Napřed jsme se musel mnohokrát bezmocně odevzdat lékařům, i když po velkém odporu. Připadá mně na mysl, že jsem se tehdy tak trochu stal účastným blahoslavenství: "Blahoslavení plačící, neboť oni budou potěšeni" (Mat V, 4)

2. Vyšel jsem z těchto operací za vědomí se správným dojmem, že všemu na světě se nedá čelit vlastní vůlí. Usadit vlastní vůli v přiměřených mezích znamená učinit z ní dobrého služebníka.

3. Stávalo se mi, jako se stává komukoliv, že jsem opětovaně nedokázal vyřešit, co jsem si přál řešit. A tu jsem na rozdíl od některých lidí nezatrpkl, ani nezmalomyslněl, nýbrž jsem po vyčerpání všech svých možností zanechal jak přemýšlení o věci, tak jsem zapomněl na své odstavení stranou. To je ona pasivita mysli, kterou Ghos tolik a tak správně doporučuje. Přeji si jen podtrhnout podmínky, za kterých tato pasivita má kladný význam: před nástupem pasivity vyčerpat všechny osobní

možnosti řešení, pak odstupovat od věci bez nejmenšího očekávání, že nastoupí vyšší poznání, které nám pomůže.

4. A pustit se znovu do řešení ne z vlastní iniciativy sám, nýbrž až se naše vědomí propojí s Vůlí boží. Tento styk s boží Vůlí může na sebe vzít podobu události, která se zdánlivě odehrává mimo nás, nebo podobu rady, která zdánlivě přichází rovněž zvnějška. Ale jak takový druh události úzce propojené s Vůlí boží, tak i obdobná rada, mají na nás odlišný dopad než jiné události a rady. Dotýkají se nás úžasně mocně, i když třeba léta nechápeme proč. Stačí, že po tom zásahu víme nebo se naučíme rozeznávat, jak se podle této pomoci boží zařídít.

Tolik a ještě více bude nutno stále přidávat k radám Ghosovým, protože on volil východisko na straně běžné lidské zkušenosti plné chybných představ, proti kterým nikdo účinně nezakročuje. V mém případě tento zákrok byl proveden před rozvinutím lidského života podle lidských představ. Přivykl jsem si už v předškolním věku přijímat boží Vůli jako něco veskrze přirozeného, co má vrcholné právo ohlašovat se v lidském, rovněž přirozeném životě. Aniž jsem chtěl, seznámil jsem se s narůstajícím vstupováním Boha do lidské vůle, i se všemi podmínkami takového vstupu, které jsou obecně platné. Proto budu mít stále co říci ke Ghosovi, a zvláště na cestě poznání. Zejména se budu tvrdě stavět proti autosugestivním návodům, protože ty vedou jen zdánlivě ke stejnému výsledku. Člověk, když se jimi řídí, zastaví se na poloviční cestě a neví proč.

Náš život zde na světě je sugescí, která soustavně přichází a vychází od Boha. Bez ní bychom ani chvíli zde na zemi nežili. Chceme-li však tuto boží sugesci napodobovat autosugescí, hrajeme si na pány a na vládcy, jimiž nejsme, a důsledky toho sebeklamu se musí dříve nebo později dostavit. Doporučuji, abyste výklad Ghosův brali jako vysvětlení oné Sugescce boží. Ghos se právě dotkl důležitého bodu, jak obstát v tomto toku Sugescce pomocí pasivity mysli. A my si už jen domyslíme její postavení v rámci aktivní mysli. Od člověka se chce, aby byl jednak prodlouženou rukou boží, jednak oddaným sluhou božím nebo dokonce otrokem božím, který neočekává od svého Pána nic. Člověk by měl vědět, že největším darem, který dostává, je možnost být ve službách božích.

To byl můj duševní postoj od 17 let, a přece v něm bylo ještě mnoho vlastní vůle a nedostatků v poznání. Vyšší stupeň poznání, který byl závislý zase na vyšším stupni sebezáporu a sebevzdání, následoval až od 21. 11. 1939, od kdy jsem se už nesnažil být

služebníkem božím, protože On se ocitl v mém vědomí, a odtamtud byl jediným Činitelem, jediným milujícím, poznávajícím a existujícím.

"Činí to s určitou více či méně umíněnou vůlí, že nemusí znát pravdu obsaženou v jiných myšlenkách a v jiných názorech; drží se oblíbeného poznání a odmítá všechno, co není s ním v souladu a v souladu s jeho minulostí." (A II, 34)

Pro mne snad nejzřejmější byla tato závada po extatickém stavu v 17 letech, kdy jsem opustil nečekaně dosavadní styl a smysl života, do té doby bez víry v Boha, za to s živou účastí na tom, co mě bavilo. Po extazi jsem se za světskou minulost tak styděl a tolik jsem ji odmítal, že jsem se zřekl všeho světského, včetně jídla pití, spánku, zkrátka celého obsahu tělesného života. Maminka mne musela několik dní opatřovat vším potřebným. Na úžasně vznešené poznání, že člověk je vnitřně nesmrtelné podstaty, se vázal stejně silný odpor proti minulosti a s tím, svým způsobem důsledně, odpor proti světu, který neměl zdání o své nesmrtelné podstatě. Měl jsem nepřekonatelný odpor proti všem projevům světské nevědomosti. Nemohl jsem poslouchat ani sebenezávadnější světskou řeč. Nemohl jsem pochopit, jak někdo vůbec může pomyslet na světské záležitosti a přikládat jim nějakou důležitost, neboť to byly pro mě malichernosti a zbytečnosti. Teprve postupně a pomalu jsem se smiřoval s tím, že mám tento stav věcí trpět, ale po celou dobu devíti let jsem ostře rozlišoval světské a duchovní, o přísném rozlišování hříchu a ctnosti ani nemluvě. Je zajímavé, že v rámci tohoto myšlení jsem dával přednost indickému (védskému) způsobu náboženského myšlení před myšlením křesťanským. Nezavrhl jsem sice křesťanství, neboť jsem v něm viděl duchovní snažení, ale Ježíš vedle Gíty neobstál, byl pro mne příliš symbolický a temný.

"Existuje proti tomu prostředek, dokonalá mentální rovnodušnost, pěstování totální intelektuální počestnosti a dokonalá mentální nezainteresovanost. Člověk nesmí propadnout žádnému přání, žádnému poutu, žádnému odporu proti jakékoliv myšlence, i když jsou to myšlenky nejvyšší správné, musí odmítat jakoukoliv připoutanost, neboť by riskoval, že poruší rovnováhu pravdy snížením hodnoty jiných prvků patřících k témuž kořenu a k téže kompletní a dokonalé pravdě." (A II, 34)

Za tento způsob myšlení jsem kdysi velebil Maharišiho, ale teď vím, že je to stav přechodného typu, vyplývající z extatického poznání, jaké měl např. přechodně i Ramakrišna, když se učil

nerozeznávat bláto od zlata apod. Je to pouze stav, při kterém se očišťuje chápání:

"Chápání, takto očištěné, můžeme považovat za myšlení dokonale pružné, kompletní a bez závad, a za vymaněné z nižších příčin zdržování, za schopné vnímat ony pravdy Já a vesmíru, které jsou na dosah intelektu. Má-li se však dospět ke skutečnému poznání, je třeba něčeho navíc, toho, co odpovídá podstatě pravdy, která je podle naší definice supra intelektuální (nad intelektem). Je třeba vypěstovat schopnost krajně obtížně dosažitelnou, neboť se přičí rozumovému člověku a je mu absolutně cizí: schopnost intelektuální pasivity. Smysl takového dosažení je dvojitý, a vlivem toho je nutné dosáhnout dvojího druhu pasivity."

"Viděli jsme, že intelektuální myšlení (myšlení rozumem) je nedostačující, že to není nejvyšší forma myšlení, že vyšší formou je supramentální schopnost a ta prochází intuitivní myslí. Dokud jsme pod vlivem intelektuálních zvyklostí a nižších činností, intuitivní mysl nám nemůže předávat svá poselství, leda způsobem podvědomým. A než ta dojdou do vědomí mysli, jsou více či méně znetvořena; též v řídkém případě, když se intuitivní mysl odváží jednat vědomě, činí to způsobem nedostačujícím a ne bez velkých funkčních nedokonalostí. Abychom v sobě posílili schopnost vyššího poznání, musíme ve svém myšlení oddělit intuitivní prvek od prvku intelektuálního, tak jak jsme už rozdělili chápání od smyslové mysli; a nemyslete si, že je to úkol snadný, protože nejen že se shledáváme s našimi intuicemi už překrytými intelektuálním škraloupem, ale vetřou se do nich i mnohé mentální operace a napodobují vyšší schopnosti. Nezbyvá než rozum vycvičit tak, aby rozeznával pravou intuici od nepravé a nepřikládal absolutní hodnotu vjemům nebo intelektuálním závěrům, ke kterým může dospět dříve než se před tím obrátí nahoru k rozhodnutí božského principu, očekávaje v tichu, pokud možno úplném, světlo zhůry." (A II, 35)

Je to návod pro člověka, který se už plně ocitl v zajetí tělesnosti, v mylném a výhradním ztotožnění s ní, a teď se snaží z ní vybědnout. I když u mě k tomuto mylnému ztotožnění nikdy nedošlo (leđa v době před operacemi do tří let věku) a nevznikl u mě vůbec problém rozeznat správnou intuici od nepravé, přece jen i v tomto, jistě výjimečném případě, vznikala u mě vedle nepochybně pravé intuice řada tušení, ze kterých většina byla nesprávná. Jak dlouho mi trvalo, než jsem odsoudil jako nepotřebná veškerá tušení vedle jistoty přímého poznání, které se zprvu (do 17 let) dostavovalo jen občas, po zastavení mysli a všeho, co s

tím souviselo, jak jsem už popsal, a docházelo k tomu jen v maličkostech, aby se zhora zabránilo začátkům odbočování.

Ukázka schopnosti rozlišovací nevázané na zevní projev: Nedávno jsem velmi nemilosrdně překvapil svého přítele (na rekreaci v Červenci 1986), že jsem mu překazil velmi vehementně jeho způsob, jímž se chystal mně odporovat v některé zásadní věci. Věděl, že se mu nepodaří mne vyvrátit v celém rozsahu mého tvrzení, ale zvolil si tu část, která se po vytržení z celku dala snadno vyvrátit, a tou začal mně odporovat. Byl svědkem toho, že jsem okamžitě rozeznal začátek odbočení a už jsem ho nenechal dopovědět a pokračovat v námitkách, protože jsem vlivem tréninku (rozlišování jistoty od tušení) poznal, že zaměňuje část za celek a počíná si způsobem "nehodící se škrtněte". Z pravdy se nesmí nic škrtnout, třeba by bylo velmi nepříjemné ji celou přijmout. Okleštěná pravda už není pravdou. Také jistota nejen nepotřebuje být podporována tušením, tj. nejistotou. Připustíme-li takové směřování, ztratíme přístup k pravdě. Velmi si cením postoje sv. Jana Evangelisty, Miláčka Páně, který se nikdy nevzdaloval od svého Pána, a díky tomu jsme se např. dověděli, co Pán potichu řekl Jidášovi: "Co chceš učinit, učiň rychle." A zároveň Jidášovi předal moc (v podobě prvního podaného sousta a jistotu, že to, co míní učinit, dělá správně. Jidáš před tím jen tušil, že jedná správně, ale neměl o svém záměru jistotu. Ježíš tím také napověděl, kdy je nutno rozlišovat mezi krajně nepříjemnou jistotou (být ukřižován, aby mohl vstát z mrtvých) a tušením, že k tomu musí dojít za tak těžkých podmínek ("Bože odejmi ode mne tento kalich utrpení, je-li to tvá vůle.")).

"Takovým způsobem je možno změnit velkou část našich intelektuálních operací na světlé vědomé zření pravdy (ideální by byla úplná proměna), nebo, alespoň, zvětšit jeho častost, čistotu a vědomou sílu ideálního poznání, které působí za intelektem. Je třeba, aby se člověk naučil zůstávat poddaným pasivním před ideální schopností."

"K dosažení poznání Já je nepostradatelná intelektuální pasivita, schopnost vzdálit se od veškerého myšlení a k tomu je třeba, aby mysl nabyla schopnost nemyslet způsobem, popsaným v jedné pasáži Gíty. Je to těžký úkol pro západní mysl, která má za to, že neexistuje nic vyššího než myšlení, a je schopna zaměňovat mentální schopnost nemyslet za neschopnost myslet. Je třeba, aby západní člověk měl odvahu se přesvědčit, že moc intelektuálního mlčení je schopností a nikoliv neschopností, silou a ne slabostí, že je hlubokou a plodnou nehnutostí. Jen když se mysl znehybní jako nezčeřená voda, může do ní vstoupit čistota a doko-

nalý mír, duše předčí myšlení, Já se rozvine v čisté podstatě naší bytosti, kde je zdroj překonání veškeré činnosti a celé budoucnosti. Klid, v kterém se rodí všechna slova, Absolutno, z něhož všechno relativní je částečným jeho odleskem. Jen v úplném tichu lze slyšet Ticho, jen v absolutním se odhaluje Bytí. Proto jeho jméno je pro nás Ticho a Mír." (A II, 35)

Pochopitelně je základní rozdíl mezi tichem, jaké známe, a tichem, o němž mluví Ghos. Z toho Ticha těhotného poznáním, může každý z nás aspoň něco málo zažít bez jakékoliv přípravy. V přírodě existuje jakési denní příplývání síly života z jedné strany a v noci příplývání téže síly z druhé strany. Na rozhraní dne a noci, ne podobně na rozhraní noci a dne, čili za soumraku a za svítání, nastává jakási změna ve směru pohybu této síly. Přijímáme tuto sílu zvykově, a protože ji přijímáme celý den, jsme dokonale otupělí pro pocit jejího příjmu. (Ne tak je tomu u zvířat. Jsme daleci toho reagovat tak neomylně na blížící se noc a den jako slepice, přičemž svítání zastane za slepice kohout!) Náš život se neřídí přísně slunečním cyklem východu a západu. Přecházíme západ a východ téměř bez povšimnutí. Nejde tu sice o promeškání něčeho zvlášť vznešeného, ale připojíme-li se vědomě ke změně směru příplývající síly ráno a večer, naučíme se přijímat tuto sílu za čas vědomě a tím i vědoměji žít. A i to už je malý krůček k vědomému přijímání života z Nekonečna a také krůček k zažívání Ticha.

Mám za to, že Ghos, jakožto východní člověk, trochu křivdí západnímu člověku. I západní člověk dokáže plodným způsobem ztišit mysl, jenže to dělá jinak než východní technikou, pokud vůbec jeho počínání má něco společného s technikou. Východní člověk naproti tomu zná techniku myšlení a používá ji, jenže se na ni často příliš spoléhá, asi jako západní člověk v jiné oblasti, např. v průmyslu, zdravotnictví a v ekonomice, a toto přílišné spoléhání na metodu zdržuje postup za metodou, který jediný vede k osvobození.

Doplňujeme si soustavně Ghosovo pojednání učením Ježíše Krista.

Ježíš si byl dobře vědom toho, že mluví k lidem buď věřícím, nebo k těm, kteří si o sobě myslí, že nejen věří, ale i poznávají duchovní pravdu. K těm prvním byl velmi milosrdný, k těm druhým, jejichž představitelé byli farizeové, byl krutý a tvrdě je odsuzoval, neboť dobře věděl, že představují daleko větší nebezpečí a překážku na cestě k poznání pravdy, než jakákoliv klamná víra.

Přeberme si jeho třídění lidí do dvou zmíněných skupin podle dnešního stavu lidského myšlení a víry:

Víra čím dál tím více přechází do oblasti domněnek, že co věda člověku předkládá k poznání, je poznání celé, a že je na čase opustit náboženskou víru. Vyrábějí se nevědomě a v velkém z normálních lidí (a ti všichni jsou přirozeně věřící ve hmotný život bez vědeckých omezení) **farizeové**, a to bez přičinění jejich vlastní vůle a bez vlastního poznání, a čím vlastně jsou (že jsou hroby zblázněnými, uvnitř s hnáty umrlčími). Bude stále lákavější, aby s pokrokem vědy, která se uchyluje jen k bádání v čase a v prostoru, se považoval stav vědeckého poznání za poznání celé. Tohle počínání bude vždycky, za všech okolností, nespravedlivým osočováním **nenáboženské** víry prostého člověka, který věří jen ve svůj pozemský život, ale věří v něj jako v nejvyšší hodnotu, kterou má k dispozici, a aniž to ví, a aniž v to věří, vlastně věří v ukázkou Ježíšova života, v němž se Ježíš ujímal každého trpícího, věří v zářný příklad toho, jak si má člověk počínat, aby prošel životem co nejplodněji. Ježíš totiž učí svým životem, jak z něho, z pouhého lidského života, během jediného vtělení učinit něco nadlidského až božského tak, aby fyzická smrt člověka nezastihla nepřipraveného pro vědomý život ve věčnosti, který musí začít už zde na zemi, ne až po smrti, má-li vůbec uvědomělý být.

A tu bylo dobré říci, že na rozdíl např. od hinduistického způsobu myšlení a poznání, Ježíš si váží lidského života více než orientálci. To bylo vidět z jeho léčení nemocných a utěšování duševně strádajících. To je péče, která přerůstá hranice běžné lidské pomoci, např. tzv. zázračným zásahem právě do pomíjejícího života, zásahem, který, jak se zdá (a jenom zdá) nemá nic společného s duchovním poznáním, a proto Indové dosud nepřišli na kloub zázračným Ježíšovým zásahům do běžného života světsky založeného člověka. Ježíš však klade důraz právě na tento zásah do světského přízemního života (do něhož zasahoval napřed nezázračně po třicet let!) i v tom zázračném, což dokazoval a velmi důrazně hned od prvního zázraku v Kani Galilejské, kde proměnil vodu ve víno. Jakoby nám chtěl ukázat, co následuje po nezázračném způsobu našeho života už zde na zemi. Bylo by možno tomu porozumět i před tím, než vstoupíme do zázračného období života, ovšem, musel by se nad námi někdo smilovat, kdo žije už v zázračném, jako se nade mnou smiloval, abych např. pochopil, že rozmnožení pěti chlebů a dvou rybiček k nasycení velkého zástupu lidí, rozuměj všech, kdo potřebovali být nasyceni, je ukázkou dávání z ničeho. Vždyť ty chleby a ryby nebyly Ježíšovy, on je neměl, on si je vyžádal, on si je

propůjčil pro ten zázrak. Poučení pro nás. Ježíš dával z toho, co neměl, a toho je nepřeborné množství, kdežto toho co máme, je tak málo, že se z toho hned vydáme, jakmile z toho začneme rozdávat. To platí i o nehmotných hodnotách. Kdybychom např. byli kazatelé a mluvili bychom z toho, co jsme se naučili, čili z toho, co máme, byli bychom po každém pořádném kázání unaveni. Kdybychom však kázali z toho, co jsme si nepřivlastnili, co je jen Hospodářovo, a z toho ani to nejmenší není naše, pak bychom rozmnožovali duchovní chléb bez sebevyčerpání pro všechny, kdo ten chléb potřebují. Marně by čekali posluchači, kdy se vydáme, když sami by byli třeba už přejedeni. A tak přirozeně se dají vysvětlit všechny zázraky Ježíšovy. Toto vysvětlení však není úplné. Zázraky a podobenství jsou komentářem k Ježíšovu životu, aby byl pro nás "stravitelnější". My nevíme, že Ježíš nás svým životem vede k tomu, abychom se proměnili.

Do třiceti let svým životem vysvětluje, k čemu má vést v duchovním poznání život v první vývojové fázi, že k lidsky dosažitelnému sebepoznání. Má-li k tomu dojít, je nutno zachovat dvojí:

1. Jednat se svým životem jako s celkem (do všech podrobností) jako s něčím propůjčeným (u nábožensky založeného člověka jako s propůjčeným od Boha) třeba od přírody a nejednat se životem jako se svým, nýbrž jako propůjčeným od přírody (u nábožensky věřícího od Boha). Jedná-li se se životem podle Ježíšových dispozic, které kromě životem vysvětlil mnoha podobenstvími, musí dojít ke křtu v Jordánu, tj. k uvědomění, že jsme dětmi božími, a lidskými jen odvozeně. Tak se stalo u mě v 17 letech, i když jsem před tím nebyl nábožensky věřící a i když jsem o zmíněné poznání nestál, ani jsem o něm neměl tušení, že by mohlo nastat, že by se tato fáze mohla včas a dokonale dovršit zmíněným sebepoznáním, že jsme původu božského.

2. Musíme se na život dívat trochu jinak než orientálci, kteří světský život podceňují. Není pro ně pravou realitou, nýbrž iluzí.

Toto podceňování dokonale vystihl (aniž chtěl) dr. Eduard Tomáš už v šedesátých letech tohoto století ve svých přednáškách v pražské Unitárii. Protože se Ghos záměrně odchyluje od klasické podoby jog, pak my bychom měli znát toto klasické východisko. Ocituji aspoň závěrečnou pasáž školení dr. Tomáše. V této pasáži je shrnuta veškerá tragická nedomyšlenost indické duchovní tradice, jak se dnes zachovala ve svém degenerovaném podání - tedy podání, nikoliv v poslání opravdově svobodných Indů a orientálců vůbec. (Všechny závorky za

jednotlivými částmi citovaného textu, obsahují opravy onoho bludného pojetí života, nebo prostě doplňky. Upozorňuji, že nekomentovaný základ textu považuji za správný, a tato směsice správného s nesprávným je zvláště záludně nebezpečná, neboť kdo je kompetentní, aby rozlišil správné od nesprávného? Co se týče mě, mám k tomu prostě odvalu a něco zkušenosti.)

"Joga Velikého Symbolu: část X. Dr. Tomáš

doslovný citát:

Čest a sláva vznešené bílé dynastii guru." (Proč zrovna bílá, když bílá barva je v Indii barvou smutku a ne radosti. Asi proto, že autor zaměňuje jogu s Bílou magií. Joga v žádném případě není magií. Naopak distancuje se od čehokoliv magického, ať bílého či černého, jako od používání siddhis, které, jsou-li užity jinak než vnitřně a jen pomocně a často nevědomě, překážejí na cestě, ba dokonce zastavují veškerý duchovní pokrok.) "Náboženství budoucnosti bude kosmické náboženství. Překročí osobního Boha a vystříhá se dogmat a teologie. Zahrnujíc v sobě jak oblast přírodní tak i duchovní, bude založena na nereligiózním citění, vyrůstajícím ze zkušenosti, objímajícím všechny věci, přírodní i duchovní jako smysluplnou jednotu."

"Tato prorocká slova napsal před svou smrtí největší matematik a fyzik naší doby Albert Einstein."

(Především Albert Einstein by považoval za velkou křivdu, kdyby ho byl někdo považoval za proroka, nebo některá jeho slova za prorocká. Pravá inteligence, a té měl Einstein dost, je schopnost předvídat a přizpůsobovat se předvídanému. Myšlenka Einsteinova vznikla tím, že byl svědkem úpadku teologie a religiozního citění. Protože však se omezoval svým bádáním na časoprostor, podlehl dojmu, že náboženství budoucnosti bude zasazeno také do časoprostoru. Kdyby tomu tak bylo, pokračovalo by se v úpadku náboženství dalšími mílovými kroky. Právě náboženství má své oprávnění jen proto, že vyvádí člověka z klece časoprostoru. Nemůže být tedy kosmickým náboženstvím, nýbrž právě tím náboženstvím, ke kterému vedl Kristus svým životem Ježíše - za lidství prostřednictvím maximálního využití lidství - a za lidstvím je už jen bezčasovost a bezprostorovost věčného života, tedy nikoliv vesmír. Člověk je květem vesmíru, ale nemá zůstat jen květem, nýbrž má nést plod ze semene věčného života ukrytého v květu.)

"Výklad hlubokých tajemství života a světa, jakým je beze sporu JVS (Joga velkého symbolu) pochází až z dalekých velehor

*Tibetu. Do Tibetu se dostalo toto učení z Indie již v I. stol. po Kristu zásluhou tibetského jogina, filosofa a básníka **Saryhy**. Jeho žákem byl známý buddhistický patriarcha a Mistr jogy Nagardžuna. Dostala se tudíž JVS do Tibetu dříve, než "Šest nauk", které na ni navazují a které tam dovezl až v XI. století guru Marpa."*

(Marpovo učení by bylo upadlo v zapomenutí, kdyby byl neměl významného žáka Milarespu, který v pravdě založil první vysloveně tibetskou duchovní školu. Marpa připravil Milarespu výtečným, ale velmi náročným způsobem, zavedením nekompromisního sebezáporu i do zevního života žáka. Viz Evans Wentz: Milarapa.

*"Osudy JVE byly podivuhodné. Její autor není znám a ani není známo pradávno datum jejího vzniku. Později bylo pravděpodobně několik kompilátorů, neboť indický text původně existoval ve třech verzích. Tento text se během času v samotné Indii ztratil a jako mnoho jiných indických duchovních děl, přetrval jen v jediném tibetském překladu. Tibetský překlad bedlivě střežený, byl v XVII. století revidován tibetským mistrem jogy **Padma karpou**, a to na popud jeho žáka krále Zhamfan Zanpygy. Byl to kašmírský (zankharský) král, který žil dlouhá léta jako mnich v Tibetu a po svém návratu do vlasti založil v Kašmíru kašmírskou větev dynastie **Kargyutpů - bílých guruů**."*

(Byl bych nerad, kdyby čtenář těchto listů podlehl dojmu, že jogická tradice třeba i v nejmenším byla závislá na psaném nebo vyřčeném slovu. Kdyby si nějaký žák jogy vedený Mistrem přečetl třeba nejrozsáhlejší a nejlépe podané pojednání o joze, jakým je beze sporu Joga Wašištha, řekl by: "Nic podstatného". Zkrátka slovo nemůže zastat vedení Mistrem. A jogická tradice se neztratí, dokud nezmizí Mistři jogy.)

*"Revidovaný text byl později vryt do dřevěných desek a uložen jako jediný originál v tiskárně tibetského kláštera v **Bhutanu**. Tam byl opět po dlouhá staletí střežen, doslova jako oko v hlavě. Na neštěstí v roce 1917 došlo v Bhutanu k občanské válce a za nepokojů přitom vzniklých všechny dřevěné bloky tohoto textu shořely. Byla by tedy tato jediná písemná zpráva o nauce tehdy navždy zanikla. Ne však nauka samotná, ta je nesmrtelná a byla by dříve nebo později vznikla jinde."*

"Ale bohové byli milosrdní, neboť času je namále."

*"Před požárem požádal totiž učený a západnicky vzdělaný lama **Kazi Dawa Sandup**, posledního strážce nauky, tehdy už osmdesátiletého lamu **Norbu z Bhutanu**, aby mu dovolil přeložit Jogu Velkého symbolu a ještě jiné vzácné unikáty do cizího*

jazyka, a to do angličtiny a staříčkový jasnovidný strážce - snad poslední z bílé dynastie karyudpů - dal k tomu svolení. Byla to jediná výjimka v historii tibetského textu nauky, kterou jasnovidný lama odůvodnil takto:

"V dobách, které přijdou, bude málo **našich** lidí, kteří by se snažili o duchovní vývoj. Proto se mi zdá, že by tyto jemné pravdy mohly znamenat probuzení pro hledače Pravdy na západě."

"Dnes shledáváme s obdivem a úctou, jak hluboce prorocká byla jeho slova."

"JVS, jakož i ostatní nauky k ní příslušející byly vždy ve své domovině přísně střeženy a byly majetkem jen několika málo lidí. Tím se dostaly k sluchu jen vybraným posluchačům. Proto se jim říkalo také "Nauky šeptané do ucha." Byly to tajné nauky. Dav se nikdy ani nedozvěděl o takové asparsa joze a když někdo neoprávněný získal nedovoleně informace o některé z praktik tzv. zakázaných stezek, které sem také patří, byl zašit do pytle z dřevěné jačí kůže a pozvolna utopen."

"Bylo to drastické opatření, ale patrně nutné. Vzniklo proto, že rozšiřování takových nauk chovalo v sobě vážná nebezpečí. Přijetí a pochopení jich předpokládá totiž bezpodmínečně vyspělý a připravený intelekt. Prostý tibetský člověk, vychovaný ve víře v nadpozemské bytosti, v bohy, v bohyně a demony, byl by býval těmito pravdami zmaten. Bylo nebezpečí, že by si je z nepochopení špatně vyložil, že by zamítnul víru v to nižší, čemu věřil, aniž by správně přijal to, v co věřit nemohl. Z toho důvodu ani sám Buddha neučil asparza-joze veřejně."

"A nyní přichází tato nauka na Západ společně s jinými naukami a stává se majetkem široké veřejnosti. Jak je to možné? Je to právě nejen možné, ale i dokonce i zákonité. Je to přirozené pro mentální úroveň západního člověka. Tak se rychle plní Einsteinova předpověď."

"Není tudíž jiné cesty pro vyspělý intelekt, než uznání přírodní i duchovní jednoty všech lidí i věcí, vyrůstající z osobní zkušenosti. Co je to jiného než JVS, joga nad protiklady, asparsa joga, tato prastará a nyní vzkříšená moudrost východních národů?"

"...JVS je vrcholem duchovní moudrosti. Proto klade tak velký nárok na pochopení a tím i na pozornost. Je známo, že v knihách, jako je JVS, je hluboká moudrost ukryta ještě i za slovy. Proto se takové knihy a výklady o nich mají studovat s velikou zbožností. Jejich moudrost má být přijímána s pokornou prosbou k

Duchu svatému, aby z nich člověk mohl načerpat co nejvíce Pravdy a osvícení pro sebe i pro jiné."

(Vzývání Ducha svatého je ovšem velmi náročná záležitost. Neznovuzrozený to prostě nedokáže provést tak, aby Duch svatý pomohl, protože s ním není ve spojení, ve vědomém spojení.)

"V minulých výkladech jsme si řekli, jak je možno dojít podle JVS k poznání jednoty všeho a tím i k osvobození od nevědomosti. Řekli jsme si, že je to možné např. na základě zkoumání pohybu a nepohybu, či-li zkoumání našich se pohybujících myšlenek a statické základny našeho vnitřního "Já". Výsledkem je to nejvyšší, co člověk může na této planetě zažít: pochopení tajemství života a světa. Čili jak je psáno v JVS "pochopení všerozlišující moudrosti". Je to učení, kterému se také říká "joga nadsmyslové moudrosti", pradžna paramity, nebo joga bezmezná prázdnoty, u nás pak nejčastěji asparsa-joga, to je joga nad protiklady."

"Ledacos jsme se již dozvěděli o této joze jak v tomto kursu, tak i v předešlém. Ale je toho ještě stále velice mnoho, co by se tu dalo říci. Tato cesta Bodhisatvů, jak se jí také říká, není jednoduchá, ale za to je rychlá. Je k ní třeba nejen mystické oddanosti, ale zejména též jasného intelektu a hluboké intuice, má-li být pochopeno to, co je za myšlením. Je třeba vypěstovat v sobě sílu soustředění, aby vědomí mohlo nahlédnout do sebe sama a poznat svůj vlastní nadzemský pramen. Je třeba umět překročit myšlení i vysvětlování a dostat se přímo do úrovně intuitivního nazírání. Do úrovně, o níž sice řada lidí prohlašuje, že je nepoznatelná, kterou však přes to několik odvážlivců osobně poznalo, zažilo a plně pochopilo."

"Tito jednotlivci překročili existenci, která je poznatelná pouhými smysly, a dosáhli Pravdy. Dosáhli ji, aby ji mohli předávat svým následovníkům. K tomu cíli museli splnit tři základní podmínky:

1. Změnit dosavadní způsob uvažování z běžného materialistického na mentalistický, to je pochopit, že věci jsou vlastně myšlenkami."

(Je pravda, že člověk dospěl svým vývojem do **zevního** vzezření mentální bytosti, zatímco vnitřně je něčím daleko vyšším. Může se přesvědčit, že jeho mysl je pouhým jedním z prostředků, jak poznat, co nižší tvorové pochopit nemohou. Měl by si však být také vědom toho že mentální pochopení se nesmí scvrknout a zvrhnout na uchopení, na pokus o uchopení toho, co se uchopit nedá. Jedním z příznačných způsobů uchopení je mentalistický názor, že vše je myšlenkové podstaty. Tady si člověk troufá

posuzovat stav věcí stavem svého duševního pokroku, a protože není na jeho vrcholu, jeho tvrzení nemají platnost. Nikoliv cogito ergo sum, nýbrž mohu myslet proto, že ustavičně dostávám z věčného zdroje přes tělesný transformátor sílu k myšlení a rozvíjím myšlení pomocí smyslových počitků a jejich rozumového zpracování. Pro mentalistu může být Ježíš Kristus jen skvělým myslitelem a učitelem, ale nikoliv Spasitelem. Mentalista ještě svou úroveň myšlení žije před Kristem. Jedinou útěchou mu může být, že celá křesťanská teologie je postavena také na úvahách, je mentální povahy, takže ani pro teologa Kristus není Spasitelem. Jeho spasitelská úloha je pro něho tajemstvím, před kterým se sklání v úctě, ale to nestačí. Ani s nehlubším pojetím teologie se člověk nedostává za stvořené do nestvořeného, jehož je nositelem. Čím výlučnější způsob dosahování, tím okleštěnější je dosažení. Správná manipulace s myslí je ovšem velmi slibný začátek, jak napovídá už Patandžali. Bez tohoto začátku se těžko někdo obejde, ale zabydlí-li se v něm, zabydlil se na mostě, po kterém se má přejít do věčnosti.)

"2. Podřídit svou vůli osobní Vyšší Vůli a vstoupit tak bez dogmat v soulad s touto Vůlí, to jest s moudrostí tvoření světa. Řečeno teologicky: "Otevřít se Milosti boží."

"3. Vycvičit pozornost do sjednoceného stavu mysli tak, až se myšlenky zcela utiší a dají příležitost odhalit to, co za jimi je, božské bytí všeho."

(Nestačí vycvičit pozornost do sjednoceného stavu mysli. Vždyť nejde jen o podřízení mysli, nýbrž celý život má nepostradatelný smysl a musí být přizván k dílu.)

"Toto není a ani nemůže být pro všechny lidi stejnou záležitostí. Vyžaduje to čas a místo pro studium a každodenní trénink, vyžaduje to vytvořit si nový zvyk. Odmítnout spoustu zbytečných, nebo polozbytečných "povinností", zábav a činností, které nám násilně vtiskuje moderní civilizace, a najít si lepší, prospěšnější a spásnější druh činnosti, na místo "nespásných", jak řekl Buddha, a to i při plnění našich běžných nezbytných denních povinností."

"Kromě toho se vyžaduje přemoci staré zvyky myšlení, citová vzrušení a pocity sklíčenosti, jakož i rozbujelou představivost, a pak už jen udržet myšlenky pevně a soustředěně. Jednosměrně, zpětně běžným způsobem do jediného ohniska vlastní pozornosti; přemýšlivé pozornosti, jak říká Paul Brunton, pozornosti, kterou se stahuje do nitra intelektuální pochopení

problému, aby se působením živého vnitřního světla změnilo v Moudrost Nestvořeného."

(To jsou předpisy správné, ale nespílitelné, dokud člověk zůstává svým. Musíme se naučit podle návodu Ježíšova života napřed zdokonalovat soužití se světem až do relativního maxima. To ukázal Ježíš svým životem do 30 let. Pak je nutno totéž provést ve vztahu k bližnímu už bez ohledu na sebe.)

"Joga Nestvořeného, to je také jeden z názvů JVS. Proč se jí tak říká? Protože se její pomocí zjišťuje, že všechno, co je stvořené, tj. celý svět, celý vesmír, je jen iluzí. Že základ věcí je skutečný, neproměnný, nikdy nestvořený a nepočatý, a jen jména a tvary, které tento základ na sebe bere, jsou proměnlivé, iluzorní, neskutečné. Tvary mění svou podobu buď rychle nebo pomalu a pod novou podobou dostávají opět jiná nová a nová jména. Jedině základ zůstává týž. Tak učí joga nestvořeného rozlišovat vše na skutečné a neskutečné. Učí to především poznáním jednoty pohybu a nepohybu."

(V předešlých řádcích je naplno označen omyl této cesty. Jak tomu máme rozumět? Nestvořené a Skutečné tvoří neskutečné, pohybové a iluzorní. Všechno, co vychází z Nekonečného a Nepohybového je iluzorní. My jsme si vědomi jen tohoto iluzorního a chce se na nás, abychom pomocí této iluze vytvořili nebo se vrátili do Skutečnosti. Skutečné vytváří iluzorní a iluzorní zase zpět Skutečné nebo je schopné se do Skutečného vrátit, zatímco by se dalo předpokládat, že iluze může vytvářet zase jen iluze. Skutečnost vytváří jen iluze. Tvůrce vytváří zmetky, nic jiného. Tohle je největší nedostatek východních nauk, a je na čase, abychom o tomto omylu věděli. Ježíš naopak ukazuje na tzv. pohybový život jako na něco skutečného, s čím se musí zacházet jako se skutečností, následkem toho se nesmějí přecházet těžkosti, např. zdravotní, které se v tomto druhu pomíjejících projevů života zákonitě vyskytují společně s ostatními páry dvojic, obecně s relativním dobrem a s relativním zlem. Ježíš neodbýval špatnost proto, že byla jen relativní špatností, nýbrž doporučoval se s ní setkat a utkat jako se skutečností. Ježíš nepřikládal sníženou pozornost relativnímu dobru jen proto, že bylo pouze relativním, nikoliv absolutním dobrem. Ježíš řekl o sobě, že je menší než Otec, tedy než Ono Nehnuté a Neproměnné skutečno. Tato závislost menšího na Větším nebyla ani pro něho nějakou iluzí nebo něčím, co by se mělo opomíjet. Na ní je přece nutno postavit celou cestu. Menší skutečné má jít za větším skutečným.)

"Žák nejprve zjišťuje pravou podstatu pohybu a nepohybu, tedy klidu a myšlenek tím, že pozoruje své vlastní myšlení, přičemž se cítí úplně nedotčen povstávajícími myšlenkami. O tom jsme si řekli už v předcházejících promluvách."

*"Cvičící musí nejdříve nahlédnout svým vědomím, to je svojí vnitřní pozorností **do sebe sama**. To je první podmínka. Už to samo o sobě je požadavek, který **přesahuje** poznatky dnešní západní psychologie. Proto je pro mnohé intelektuály kamenem úrazu. Není totiž pro každého stejně snadné dojít až k tomuto vrcholu soustředění jednak pro samotný nedostatek schopností řádně se soustředit, jednak proto, že materiální filosofie, založená na zkušenostech smyslů, odmítá přijmout stanovisko mystické zkušenosti, která je **nadsmyslová**. Ale jen tehdy, když člověk nahlédne svým vědomím do sebe sama, pozná a může poznat, že sám je v podstatě nepohnutelný. A také se jen tak může **uvědomit** jako nepohnutelný, to je **statický**. A teprve z tohoto **statického** stanoviska může pozorovat **přesně**, to co se v něm děje. Jak sám zůstává nepohnutým, jak se vzdaluje stavu nepohnutosti, a jak si v pohybu zachovává a může zachovat klid nepohnutosti."*

(Tady bylo velmi pěkně vyloženo, jakou dlouhou cestou musí projít člověk, potýká-li se s pohybem ať už myšlenkovým nebo fyzickým. Běda, kdyby se mu podařilo zbavit se i pohybu fyzického. Především by se klamal, protože i kdyby se nehnul, nezabránil by pohybu v molekulách svého těla. Tam by zůstal pohyb stejně živý, jako kdyby se fyzicky hýbal. Struktura molekulární, a atomová teprve, jsou poměrně stálými veličinami, asi jako stálice vedle oběžnic. Pohyb zemský pak není znakem neskutečnosti, nýbrž znakem pozmeněné jedné a téže skutečnosti. Ovšem že pohybující není nepohybujícím se. Snažíme-li se např. podle Patandžaliho zamezit změnám myslícího principu, zavádíme do tohoto principu pouze nový řád obdobný nepohyblivému, a tím se nepohyblivému přibližujeme, ale nic více. Není to k zahazení, ale nestačí to samo o sobě na překonání pocitu oddělenosti od Boha, protože i ustálená mysl musí ustavičně z Boha prýštit a vycházet, a dokud neuzavřeme okruh a nevrátíme se po dráze, po které jsme vyšli, neosvobodíme se z nevědomosti. To konečně doporučují všichni duchovní velikáni, i Číňané v koanu dále uvedeném.)

*"Uvažuje, zda se vůbec nějak pohybuje, dokud ve stavu nepohnutosti setrvává, ale hlavně zkoumá, zda pohyb je něčím jiným, než nepohyb. Přitom mu jde o to, aby poznal, co je pravou podstatou pohybu (neboli podstatou myšlenek). Dokonce si všímá i **zpětného pochodu**, a to nejen, jak se klid stává pohybem, ale*

těž, jak pohyb myslí se stává nepohybem, čili, jak se rozčeřená hladina myslí postupně zase uklidňuje až k úplné staticčnosti Bytí. To je význam koánu: "Jak se mění hory a řeky v Prázdno?" mistr odpovídá otázkou: "Jak se mění Prázdno v tyto hory a řeky?" Obě tyto otázky jsou pobídkou k přemýšlivé pozornosti a hlubokému nazírání."

(Protože nevíme, jak se mění Prázdno v hory a řeky, nemůžeme nastoupit vědomě opačnou cestu z hor a řek do Prázdna. Číňané se spokojují s tímto nevědění jako s dostačujícím prostředkem k návratu. Dopouštějí se téže chyby, jaké by se byl dopustil Ježíš, kdyby byl řekl učedníkům: "nemůžete za mnou přijít." Ale on řekl, a vypisuji to jen ve zkratce: "**Ted** nemůžete za mnou přijít, ale až vám pošlu Ducha svatého, ten vám vysvětlí, co nyní nemůžete pochopit a osvobodí vás." Ježíš to nejen vyslovil, nejen poslal Ducha svatého, ale i jasně naznačil podmínky, za kterých Duch zákonitě přichází. Vysvětlil jsem jinde.)

"JVS říká o tom doslovně toto: "Jen bezzájmovým pozorováním, které si nic nepřivlastňuje, dojdeme k poznání, že pohyb není ničím jiným než nepohyb, nepohyb ničím jiným, než pohybem."

(Tedy není jedno skutečné a druhé neskutečné! Ejhle!)

"Neboli co to znamená? Znamená to, že dojdeme pomocí bezzájmovosti (indiference) k rovnítku mezi pravým "Já" a tím ostatním. Mezi Nirvanou a samsarem. Nyní je již jasné, proč se musíme umět nejdříve dostat do Nirvany, chceme-li tuto rovnici zhodnotit hlouběji než rozumem, tj. chceme-li ji zažít osobním prožitkem. Je jasné, že musíme umět zažít nirvikalpasamadhi. Neboť z povrchní zkušenosti může vzniknout jen povrchní znalost, nikdy ne pravá Moudrost."

(Ta indiference není zde a na Východě správně pochopena, a tedy není ani účinně zvládnuta. Nestaneme-li se napřed opravdovým bližním, nestaneme se opravdově indiferentním. Indiference je jen přechodný stav, který nesmí trvat příliš dlouho, nebo se stát středem našich snah. Jak se mění Prázdno v bytí hor a řek? Tím, že ono Prázdno není indiferentní k tomu, co vytváří. Ani chvíli, ani zlomek vteřiny není Prázdno indiferentní. Sláva Wattsovi! Ten o tom dobře věděl: Bůh se neobrací zády ke svému stvořenému. Myslíte si, že Ježíš plýtval silami, když napřed učil učedníky nezainteresovaně pomáhat bližnímu, dříve než oni mohli být spaseni? Tenhle prostřední článek na Východě chybí, a pokud chybí, pak tam nedochází k pravému osvobození a spáse. Buddha se snažil tento článek dosadit do hinduistického postupu, ale jeho

osobní příklad právě jako příklad Ježíšův nebyl dost dobře pochopen nebo uznán za stejně hodnotný jako jeho učení samo. A to je chyba, na kterou doplácí nejen buddhismus, ale i křesťanství. Oba se drží komentáře svých Mistrů a vynechávají nebo opomíjejí jejich příklad.)

"Jen pozorováním z hloubky Bytí, ze stanoviska čisté existence, a při současné indiferenci k věcem a událostem je možno dojít k poznání jednotné podstaty všeho, člověka i světa, pohybu i nepohybu."

(Kdyby byl Ježíš upadal před svými učedníky do extází, byli by poznávali, že během extází byl indiferentní ke svému okolí. Proč jim nedával tento příklad? Extatik, ať na Východě nebo na Západě by neměl mást neextatiky, běžné lidi, svou indiferencí v extázi. Vždyť za ní i po ní je závislým svým pozemským životem stejnou měrou na pomoci světského prostředí, jímž je i vzduch, jako na Bohu, o čem se v extázi přesvědčil. Gítá praví: "Nechť ať moudrý neklame svou moudrostí!" Vážím si sv. Filipa z Neri, který tak dlouho bil extatičku, až se vrátila do normálního vědomí a šla pomáhat bližnímu.)

"Proto také není možné, aby někdo, kdo nemá Poznání, posuzoval toho, kdo je má, a to i kdyby šlo o žáka pokročilejšího. Dokud nezažije stejný stupeň, nemůže ho správně posoudit. Má jen představy o zažití Pravdy. Tyto představy mu dokonce brání, aby Ji sám dosáhl. Dělat si představu o Poznání je největší překážkou Poznání."

(Ani Ježíš, ani Buddha neprojevovali indiferenci k věcem a k událostem. Naopak Ježíš ukazoval, jak se události mohou stát výtečným pomocníkem na cestě. Přihlédněte laskavě k událostem Ježíšova života, jak mu pomáhaly dosáhnout nanebevstoupení. Bez nich by byl ani vtělený Bůh nic nedokázal. Ježíš vykládal po svém vzkříšení dvěma učedníkům na cestě do Emaus, co všechno se muselo stát, aby se naplnilo Písmo. Tedy ani to, co se stává a děje, není iluzí, a proto k tomu nemáme být indiferentní. To nemění nic na skutečnosti, že stávající se je v řádu hodnot hluboko pod tím, co jest. Jiným způsobem řečeno: Co se stává, je závislé na tom, co jest. Je to závislost závisle proměnného, ale není proto něčím neskutečným, nýbrž je to skutečná závislost skutečného, ale pohybového.)

"Může se však stát, a to zejména rozumářům, to je lidem se zvlášť vyspělým intelektem, že se ani po nirvikalpa-samadhi nepoznává pravá podstata pohybu a nepohybu. Je to častý případ zejména tehdy, když ponoření do nirvikalpasamadhi bylo jen

krátké nebo ne dosti čisté, to jest, když bylo smíšeno se zbytkem myšlenek, názorů a citů a když proto v žáku jogy vznikla tzv. vičikindžha, neboli pochybovačnost."

(Nirvikalpasamadhi nemůže být nečisté nebo krátké. Trvá minimálně tři dny a nečisté také není, protože je tak hluboké, že se podobá smrti Ježíšově po ukřižování. Co však bylo v tom nirvikalpasamadhi jiného než nirvikalpasamadhi jogina. Před nirvikalpasamadhi se musí jogin vzdát sama sebe, ale úplně. Jak se může vzdát něčeho, o čem neví. Jestliže sebe důkladně a všestranně nepoznává, nemůže se vzdát toho, co nepoznává, a protože se dostal do samadhi jako sebe dokonale nepoznávající, nedosáhne té proměny, na kterou ukazuje Ježíš 1. svým pobytém v hrobě: "Zbořte tento chrám a já jej za tři dny znovu postavím, 2. svým životem, před smrtí na kříži. V poslední fázi se vzdal i svého Ducha. Vysvětleno už dříve. Stačí k tomu dodat, že teprve po zmrtvýchvstání mohl Ježíš např. předat učedníkům Ducha pokoje, ducha oné pravé indiference, která nemá nic společného s netýkavostí vůči zevnímu světu. Bez tohoto Ducha by nebyli mohli apoštolové jít ke všem národům a mluvit dokonce, po seslání Ducha, jejich řečí, tj. porozumět jim tak, jako oni rozuměli jim. Ježíš nikdy nedělal nic, co by někoho mohlo zmást, nebo co by přicházelo v nepravý čas, aby ukázal, co Syn nebo Dcera kteréhokoliv člověka na tom kterém stupni může, smí a má dělat.

A ještě k tomu nepravému nirvikalpasamadhi. Může se někdy stát, že někdo prochází dlouhodobým zasněným nebo jemu podobným transem a lidé kolem si myslí, že je to nirvikalpasamadhi. Teprve podle účinků poznají, že nešlo o zmíněný druh samadhi, nýbrž o něco nižšího.)

"Ta se vplíží do jeho pozorování a prorůstá je pak jako rušící element, takže zahání nebo zastírá pravé pochopení moudrosti. Je to jakýsi neviditelný virus pochybnosti. Pochybuje o druhých, pochybuje o sobě samém. Tento virus může být zprvu jen docela nepatrný, jako každý virus. Je tak nepatrný, že si ho žák zprvu ani nevšimne. A chová se tak jako virus mikrobiologa. Není ho vidět v normálním mikroskopu a antibiotika naň nezabírají. Rychle se však rozmnožuje. Co má v takovém případě žák dělat? Musí jít hlouběji věci na kloub, hlouběji do vlastního nitra a to právě po té stopě, která mu klade překážky poznání. To je po stopě pozorujícího a pochybovačného rozumu."

"Žák zkoumá svůj vlastní pozorující rozum. Uvažuje: Je tento rozum pohybem nebo nepohybem? Je tento rozum něčím

jiným než pohyb nebo nepohyb? Je snad tento rozum podstatou pohybu nebo nepohybu?"

"Kdyby však toto zkoumání prováděl jen pomocí smyslů a smyslových vjemů, anebo i pomocí vlastního zkoumaného rozumu, nepoznal by nic. Právě tak jako lékař, nebo mikrobiolog, kdyby zkoumal viry jen pouhým mikroskopem, nepoznal by nic a viděl by jen jejich následky. Musí na to vzít silnější mikroskop, elektronový mikroskop, chce-li je vidět na vlastní oči."

"Stejně tak žák jogy V. S. musí překročit stanovisko pochybovačného rozumu a nastoupit stanovisko vnitřního nazírání. Jak to udělá? Půjde ještě po vyšší stopě než dosud. Nejdříve je to stopa intuice, což je jakási předsíň Vnitřní Skutečnosti, a potom stopa Vnitřní skutečnosti samé. Jde po stopě Bytí, Vědomí a Blaha."

(Také tento vykladač si není vědom základního návodu Ježíšova. "Zapři sama sebe, vezmi svůj kříž a následuj mě.")

*"Provede-li to správně, shledá, že **pozorující nepohyb a pozorovaný pohyb nelze od sebe oddělit, že jsou nerozlučně spolu spojeny na věky věků. Vypadá to složitě, ale ve skutečnosti je to krátká cesta za Pravdou, jenomže cesta pro velmi pokročilé.**"*

(Jakpak cesta pro velmi pokročilé? Tady nesprávně Indové a s nimi i dr. Tomáš škatulkují lidi a hierarchizují, co se nemá hierarchizovat. To je velmi ošemetná záležitost. Ježíš tento nedostatek několikrát odsuzoval svým poznáním. Vizte, jak se ujímá nevěstky před tváří farizeů, dále samaritánské ženy pěti mužů a lotra na kříži. Kdybychom se podívali na Ježíšův život, věděli bychom, kdy máme právo odsuzovat a kdy ne. Jde ještě o to **kdy**? A tu bych odkázal na podobenství o hospodáři, který zasel dobré semeno a vzklíčil i koukol. Do kdy nechal koukol růst vedle pšenice? Až do žní, a oněmi by měla být smrt na kříži, nikoliv fyzická smrt nebo umlácení sebe pronásledováním chybných maličností.)

"Žák zkoumá: Jaká je podstata této nerozlučnosti? Pravou podstatou je právě to, co hledal. Náhle chápe, že tato podstata nemůže být poznána smysly ani pomocí myšlení, ale že je nutno se jí stát."

"Jen skrze Pravdu je možno poznat PRAVDU. To je cíl, o němž je psáno, že se nachází za všemi naukami, že se nalézá za veškerým lidským myšlením. Není cíl lidského vědění, nýbrž nadlidského."

(To všechno jsou pravdivé, ale plané fráze, neopylené květy pravdy. Nikdy nevydají semene bez pomoci duchovního vůdce. Dr.

Tomáše by všichni mistři vyhodili nebo nepřijali za žáka právě tak, jako se stalo Gotamovi Buddhovi. Gotama pak vložil celého svého ducha do díla a nakonec se ho vzdal jako Ježíš na kříži, a to jej dovedlo k Pravdě, ale ne od všeho oddělené. Buddha hned poté, co se vzdal svého ducha a zažil Nirvanu, vymazání já, ale jaké vymazání? Před tím se staral o sebe, a pak se staral o všechny.)

"I nejvznešenější lidskému vědění vzešlé cíle vedou ke zklamání, praví JVS. Ale toto není již lidskému vědění vzešlý cíl. Člověk tu přestává být egem s obaly nevědomosti a stává se čistým Osvícením, Pravdou a Svobodou. Tady umlká sama joga a nutno ji odložit, jako se odkládá lešení, jehož bylo třeba k postavení domu."

(To je vzácné pochopení cesty. Zase by však bylo dobré vědět, jak toto upozornění o odložení lešení se uskutečňuje v praxi. Žák musel věřit v Mistra, jinak by ho byl mistr nemohl vést. Pak se musí přestat opírat o Mistra, jinak by nemohl být převeden vnitřní smrtí dál. Tato stránka pochopitelně nemůže být v pojednáních o joze vysvětlena, protože se nachází za jogou. Byla však dokonale vysvětlena Ježíšovým životem a zacházením Ježíše s učedníky. Učedníci museli věřit v Mistra, jinak by se byli stali zrádci cesty, jako Jidáš. Pak jim tato opora víry v Mistra musela být odňata. Bylo to pěkně dokumentováno chováním Petrovým, napřed při zatýkání Ježíše, kdy Petr tasil meč na ochranu mistra, a později při ohni, kdy vedli Ježíše už spoutaného, kdy Petr zapírá Mistra a lituje toho. Všimněte si i těch pout na Ježíšových rukách, které značí odstup Ježíšův od pomoci žákům. Petr stačil přitom třikrát zapřít Mistra. Zeptáte se asi: "Kdo je naším mistrem, když žádného nemáme?" Mít mistra znamená též umět se ho vzdát v patřičný čas. Ale my mistra máme. Je to naše víra v tento pozemský život. Tenhle mistr si počíná opravdu suverénně a je stále při nás, jinak bychom si zoufali nebo dokonce spáchali sebevraždu. Nespouštějme se ho, dokud nenajdeme vnitřního Mistra. Žákem mistra s malým "m" je naše já, naše ego, a možná, že by leckterý Mistr mohl závidět, jak dokážeme poslouchat svého mistra. Ve všech jogách se mluví o tom, že je nutno zbavit se já. Domyslete tuto poučku správně! Zbavujeme se jen jeho služebnictví mistra s malým "m" a nikoliv jáství jako takového. I v Písmu pronikla informace o tom, že tomu tak je i po seslání Ducha svatého. Píše se ve skutcích apoštolských, že jednou sestoupil Duch svatý na pohany, což byla známka toho, že měli být pokřtěni. Sv. Petr se však zdráhal pokřtít pohany stejně jako Židy. Teprve na domluvu sv. Pavla to učinil. Jindy by byl zase svatý Pavel potřeboval obdobné opravy, když posuzoval postavení

ženy podle Starého zákona. Tedy já nejvýznamnějších šiřitelů Kristovy nauky existovala až do smrti těchto apoštolů, protože dokud je člověk živ v těle, potřebuje já, aby neumřel.)

*"Laskavé vedení gurua nechť odhalí žáku tuto pravdu - píše se ve V. S. Ano, tento stav - aby skutečně až k němu došlo, vyžaduje vedení, vedení gurua. Ale nemusí být ten guru nutně v jiné osobě. Může být v našem nitru. Naše vlastní vnitřní "já", odevzdáme-li se mu plně, dovede nás až do tohoto **sahadž - nirvikalpa - samadhi**. Je to plynulý stav samadhi bez vzrušení, bez přerušení, bez exaltací. Je to stav, v němž nejsme mimo myšlenkové pochody - vždyť je pozorujeme a kontrolujeme a jsme si jich tudíž vědomi, ale zároveň jim rozumíme a vnímáme je i s celým světem jako sebe samého."*

"Pochopením podstaty pohybu a nepohybu vznikla moudrost a všechna dřívější nevědomost zaniká. Je to jako když třením dvou dřev vzniká oheň. Jimi zplozen, obě dřeva spálí..." jak je psáno v sutře Otázek Kasyapových."

"Toto je cvičení, kterému se říká v Tibetě analyzující rozjímání poustevníka. Není to však intelektuální autoanalýza, nýbrž přímé nazírání božské intuice a neosobního Vědomí. Vědomí chápe, že je vším a je zcela ponořeno a odevzdáno do vlastního Bytí Moudrosti a Pravdy."

*"Tibetský jogin V. S. se modlí moudrou modlitbu. "Cokoliv mi na duchovní cestě vyvstane, nechť nepotlačuji, ani nepřijímám." Nic nepotlačuje, nic nepřijímá, jenom poznává. Jemu je každá myšlenka na prospěch. On ji nepotlačí, ale také nedovolí, aby mu vládla. Nespokojí se s tím, že i v okamžiku jejího vzniku spatří, že si ji uvědomí, ale pozná ji v její **prázdne formě**, čímž ji rozpouští. Tak se osvobodí pouhým poznáváním myšlenek a pochopením nerozlučné povahy ducha a myšlení jako dvou faktorů, které proň splynuly v Jednotu."*

"Stejně tak pozoruje čas. Minulý, budoucí i přítomný. Žádná myšlenka se nemůže trvale udržet ani v minulosti, ani v budoucnosti, ale ani v bodě přítomnosti, neboť v nejbližším okamžiku už je to myšlenka minulá a ta už není. Tak poznává, že žádná věc o sobě nemá trvání, tak jako nemá trvání žádný čas. Čas trvá jen z duchovního vědomí. Vidí a chápe, že věci jsou samy o sobě neskutečné, ale podstata věcí, která je také podstatou všech tří časů, že je skutečná a neměnná. Žije ji, neboť se v ní uvědomil. Trojnásobný vesmír žádostí, forem a neform (kama, rupa, a-rupa) je poznán ve své celistvosti. Zdánlivě

rozdělený stav Samsara-Nirvány se rozpustil do Vidění nedvojnosti. Vhled Pravdy prohloubil se v Poznání.

(Je samozřejmé, že při této metodě cesty poznání jogin musí považovat svět jevů za neskutečný, aby si z něho snáze pomohl vejít do nepomíjejícího. Je to myšlenková pomůcka, kterou musí opustit, jakmile mu posloužila v tom, v čem měla posloužit. Je to zvlášť názorně vysvětleno v postupu Gotamy Buddha, když po Nirváně přistupuje ke světu jako ke skutečnosti, kterou dříve opomíjel, nebo v životě Ježíše Krista, který s hmotnými poměry u svých učedníků po svém zmrtvýchvstání zachází jinak než před tím. Vstupuje do hmoty nejen činností, ale i Duchem svatým. Rozdíl: Pomocí hmoty k Duchu, a pak pomocí Ducha ke hmotě, a nepotřeboval přitom hmotu považovat za neskutečnou.)

"Je ještě celá řada cvičení, filosofických, jogických a hlavně tantrických, které patří do rámce této zvláštní duchovní cesty. Jsou to:

*Analytické pozorování hmoty a nehmoty,
analytické pozorování jednotného a množného čísla,
šest velkých tantrických nauk, jako je:*

Nauka o psychickém teple, což jsou jedinečná, ale velmi náročná cvičení Milarespova.

Nauka o snovém stavu, která představuje pohroužení do pravého Bytí snů.

Zrcadlující nauka o klamném těle (tělo i všechny ostatní viditelné tvary se mění v zrcadlení pravé skutečnosti - Boží hra - Přeměna všech věcí v Boha. Sambaga-Kaya-tělo Brahmy nebo buddhy, které nelze rozumem pochopit, zažije se alespoň jako zvuk dokonalé božské melodie. Přitom se poznává klamná povaha jmen a tvarů.)

Vznešená nauka poznání čistého světla, které je Zdrojem, Cestou i Plodem. Této nauce tří moudrostí, stvořeného, tvůrčího a sjednoceného Světla se také říká Hadí stezka, protože vědomí se musí vsunout jako had mezi dvě myšlenky a zachytit onen jedinečný okamžik živého světla mezi nimi. Dále je tu:

Nauka o bardu, čili posmrtném mezistavu, je tu:

*Učení o přenášení Vědomí, tzv. Fo-Wa,
Meditace na bezčasé "Já", a je tu i
vysoce strážná Diamantová stezka."*

Cvičení v otevření se Moudrosti a dík za Milost přijetí:

AUM TAT SAT AUM!"

(Tyto závažné rady takto podané mi připadají jako něco obecně známého: jako kupa starostí, ze kterých nevyjdeme ani v okamžiku smrti. Mají jeden nevyhnutelný následek. Stáváme se úplně bezmocnými, protože všechno chceme stačit, jedno po druhém, napřed to a potom tamto. Atomizujeme i bez těchto poučení naše já, přistupujeme převážně analyticky po kouskách k životu, zatímco pomocí já máme jít celým životem k bohu, životem skutečným, tak jak ho zažíváme každou chvíli. To je ono Ježíšovo: Modlete se neustále. Jak je to prosté a jak se to dá snadno různými předpisy a starostmi pokazit.

Nabádal-li Ježíš k neustálé modlitbě, měl na mysli život, který má být povýšen na úroveň modlitby. Člověku stačí jediné, aby se život nestavěl do opozice k modlitbě, jako jsem to chybně učinil v 17 letech a jen velmi těžko dodnes život sjednocuji s modlitbou. V sedmnácti, po onom závanu věčnosti do mého vědomí, jsem se po celý den těšil na večerní modlitbu, a utěšoval jsem se, že se budu moci večer modlit, protože světský život už ode mne nic dalšího pro ten den nebude chtít a zbude modlitba jako útočiště svobody. Záchranou jakési jednoty života a modlitby byla úzká páska mezi reálnou nadějí, že se ještě ten den budu moci modlit a mezi modlitbou, která měla od počátku spojovací charakter. Mám za to, že jsem se přece jen přes den modlil, ale zcela neformálně a nevědomě tím, že jsem se těšil na modlitbu a mé čekání na modlitbu večer mě přes den nedovolovalo hřešit, tj. jednat proti duchu modlitby. Přece však jsem se proviňoval, neboť jsem podceňoval světský život jako celek. To znamená, že jsem si myslel mylně, že jen nějaká modlitba vede k Bohu a ne také celý i světský život, třebaže ten mnohem pomaleji. Kolik lajdáctví jsem se ve světském životě dopustil. Kdybych byl např. studoval rychleji, ne jen okrajově, a ještě k tomu na dvou fakultách a v univerzitní knihovně duchovní nauky, byl bych býval se studiem dávno hotov už před listopadem 1939 a nebyl bych se dostal do koncentračního tábora. Když ale jsem našel mezi filozofy též hluboké náboženské myslitele a mystiky, a styk s nimi byl pro mne důležitější než zkoušky. Ale, a teď dávejte pozor na obecně platné pravidlo, které je obsaženo v následující větě: Kdybych se byl nedostal do koncentračního tábora, nebyl bych měl příležitost úplně odstoupit od svého života dne 21. 11. 1939, a nebyl by následoval život Boha živě a nepřetržitě v mém vědomí prožívaný po dobu pěti měsíců. Nebylo to ono: "Přijdeme a uděláme si u tebe své obydlí?" Ind by řekl, že bych se byl nedostal za jogu, do vědomí za myslí. Nebyl by si mě Ghos zvolil za svého komentátora

atd., což je všechno obecně důležité za hranicemi pouhé jedné lidské osobnosti.)

Než se pustím do rozboru další kapitoly Ghosova pojednání o cestě poznání, budu citovat Nový zákon v pasáži, která pro teology zůstává dosud nevyřešena, neboť se úvahou a rozumem řešit nedá. Líčí se v ní přechod mezi nevědomostí a poznáním jak vyplývá z ukázky konkrétního, aktuálního Ježíšova život. Je to Lukáš kap. XXI, verš 5. až 36:

Když někteří mluvili o chrámu, jak je vyzdoben krásnými kameny a peněžními dary, řekl: "Přijdou dny, kdy z toho, co vidíte, nezůstane kámen na kameni, všechno bude rozmetáno."

Otázali se ho: "Mistře, kdy to nastane? A jaké bude znamení, až se to začne dít?" Odpověděl: "Mějte se na pozoru, abyste se nedali svést. Neboť mnozí přijdou v mém jménu a budou říkat: já jsem to a nastal čas. Nechodte za nimi. Až uslyšíte o válkách a povstáních, neděste se: neboť to musí nejprve být, ale konec nenastane hned."

Tehdy jim řekl: "Povstane národ proti národu a království proti království, budou veliká zemětřesení a v mnohých krajinách hlad a mor, hrůzy a veliká znamení z nebes. Ale před tím vším na vás vztáhnou ruce a budou vás pronásledovat; budou vás vydávat synagogám na soud a do vězení a vodit před krále a vládcy pro mé jméno. To vám bude příležitostí k svědectví. Vezměte si k srdci, abyste si předem nepřipravovali, jak se budete hájit. Neboť já vám dám řeč i moudrost, kterou nedokáže přemoci ani vyvrátit žádný váš protivník. Zradí vás i vaši rodiče, bratři, příbuzní a přátelé a někteří z vás budou zabiti. A všichni vás budou nenávidět pro mé jméno. Ale ani vlas z vaší hlavy se neztratí. Když vytrváte, získáte své životy."

Když uvidíte, že Jeruzalém obkličují vojska, tu poznáte, že se přiblížila jeho zkáza. Tehdy ti, kdo jsou v Judsku, ať uprchnou do hor, kteří jsou v Jeruzalémě, ať z něho odejdou, a kteří jsou na venkově, ať do něho nevcházejí, poněvadž jsou to dny odplaty, v nichž se má naplnit vše, co je psáno. Běda těhotným a kojícím v oněch dnech! Neboť bude velké soužení na zemi a hněv proti tomuto lidu. Padnou ostřím meče, budou jako zajatci odvedeni mezi všechny národy, po Jeruzalému budou šlapat pohané, dokud se jejich čas neskončí. Budou znamení na slunci, měsíci a hvězdách a na zemi úzkost národů, bezradných, kam se podít před řevem valícího se moře. Lidé budou zmírat strachem a očekáváním toho, co přichází na celý svět. Neboť mocnosti nebeské se zachvějí."

A tehdy uzří Syna člověka přicházet v oblaku s mocí a velikou slávou. Když se toto začne dít, napřimte se a zvedněte hlavy, neboť vaše vykoupení je blízko."

Vypravoval jim podobenství: "Podívejte se na fíkovník nebo na jiný strom. Když se už zelenají, sami víte, že léto je blízko. Tak i vy, až uvidíte, že se toto děje, vězte, že je blízko království Boží. Amen, pravím vám, že nepomine toto pokolení, než se to všechno stane. Nebe a země pominou, ale má slova nikdy nepomnou."

Mějte se na pozoru, aby vaše srdce nebyla zatížena nestrídností, opilstvím a starostmi o živobytí a aby vás onen den nepřekvapil jako past. Neboť přijde na všechny, kteří přebývají na zemi. Buďte bdělí a prostě v každý čas, abyste měli sílu uniknout všemu tomu, co se bude dít, a mohli stanout před Synem člověka."

Tuto pasáž nemůže nikdo správně vysvětlit, kdo nepochopil smysl Ježíšova života jako smysl detailně rozpracovaného příkladu, který se dá následovat. Vůbec není těžké vystopovat z Ježíšova života všechno, co se v tomto citátu líčí v rámci pádu Jeruzaléma, pro toho, kdo sám ztratil vlastní Jeruzalém, který si vybudoval zde na zemi.

Především nezapomeňme, že není možno se znovuzrodit v celém rozsahu znovuzrození z vody a z Ducha, neprojde-li se napřed koncem světa. Jen z konce starého se může zrodit začátek nového. Zdali Ježíš neřekl, že kdyby semeno nezahynulo, nevydalo by nový život, kdyby člověk neztratil svůj život, že by život nenalezl? To je ovšem pouhý komentář k Ježíšovu a k našemu životu, který nikdy nemůže úplně nahradit příklad. Odloučíme-li jedno od druhého, dojdeme k chybným závěrům. Obrazy, jimiž je i děj našeho života a všechny události jeho se týkající, rovněž nesmí být opomenuty nebo vyloučeny. Ovšem samotná analýza vlastního života jednotlivce by byla povrchním zkoumáním, odloučených od netušených souvislostí, kdyby nebyla prověřována Ježíšovým životem, který bezprostředně tryskal z věčného života, zatímco náš byl pozměňován osobní vůlí člověka až k nepoznání ve srovnání s Ježíšovým životem. Nicméně, jakmile začne člověk používat spojovacích prostředků, jimiž je např. sebepoznání a láska k bližnímu, lidská cesta se napřimuje a je stále podobnější cestě, kterou šel Ježíš.

Dále je třeba vzít na vědomí, že vnitřní umírání jde ruku v ruce se znovuzrozdáváním, že je to simultánní soustavný proces, nikoliv něco jednorázového, jako např. pád Jeruzaléma. Ježíš ve všech svých komentářích ke svému a k našemu životu si všímá

jen určitého stavu, který právě probíhá, neboť jinak by jej nemohl odlišit od jiných stavů a nemohl by jej slovy vysvětlit. Slova ohraničují a vytyčují. Například v tomto citátu se líčí jen příprava pádu Jeruzaléma, jako by se nic jiného vedle toho nedělo a neexistovalo. Je-li pád Jeruzaléma líčen jinde v Ježíšově životě jako zbourání chrámu, které provedl Ježíš Kristus svou smrtí na kříži, a jeho postavení za tři dny, které provedl svým zmrtvých vstáním po třech dnech, nesmíme tento fakt ponechat stranou. A tak je tomu i s ostatními symboly a podobenstvími. Kdybych takhle srovnával všechna Ježíšova podobenství s Ježíšovým životem, napsal bych knihu mnohokrát objemnější než je Nový zákon, a k tomu mi nezbyvá času. Spokojte se tedy zatím jen s touto ukázkou výkladu. Pád Jeruzaléma, přestože nastal, je též podobenstvím asi právě tak jako podobenství o kvasu, který zamíchala žena do tří měřic mouky, neboť i toto podobenství se stává skutkem v určité vývojové fázi cesty. Všechno se v Ježíšově životě propojuje ze dvou stran, nikoliv jednostranně.

Budte si dobře vědomi toho, že všechna Ježíšova slova jsou hluboce symbolická právě tak, jako jeho život. Jakmile ve výkladu vybočíte z oblasti symbolismu, jste na scestí. Vytýkám zatím z textu dvě věty, které byste si mohli z nedostatku vědění o souvislostech se Starým zákonem špatně vykládat:

"Jsou to dny odplaty" (Luk XXI, 22)

"Bude hněv proti tomuto lidu." (Luk XXX, 23)

Jde přesně o tentýž druh odplaty a hněvu božího, o jaký šlo při pádu z ráje. Ten jsem vysvětlil v komentáři k Yesudianově Sebevýchově jogou. Upřímně lituji všechny, kdo ta slova nepochopili. Chybný výklad obou provinění a odplat se traduje až dodnes, a já trnu hrůzou, jak dlouho si bude smět křesťanstvo ještě pomáhat k tomu, aby beztrestně a plným právem bylo odsuzováno nevěřícími, a právě těmi, kterým to nejlépe a nejzdravěji myslí.

Nechám už stranou dříve vyložený pád z ráje, ale musím si všimnout, jakým způsobem si Židé "zasloužili" ty bědy, které na ně čekaly při pádu Jeruzaléma. Jistěže malá hrstka židů byla vinna potupnou smrtí Ježíšovou, ale jen z jednoho jaksi vedlejšího důvodu byla tato hrstka opravdu vinna, z hlavního důvodu však nikoliv. Tím vedlejším důvodem byla nenávisť farizeů a zákoníků proti Ježíšovi, protože on jim dával jasně najevo, že je živým nositelem Eliášovy cesty vstupu do nebe v těle, čili vzkříšení k věčnému životu v těle, a to za pozemského života, ne až po smrti. Vykladači Písma už o Eliášovi jen vykládali, ale neuskutečňovali

jeho poselství. A tu povstal Ježíš a přímo je vybízel "zbořte tento chrám a já jej za tři dny postavím." Nemyslete si, že byli všichni tak zbednění a že nevěděli, co tím Ježíš myslí. Sami nedosahovali vzkříšení a jiným zabraňovali je dosáhnout. A teď poznávali v Ježíšovi člověka, který byl schopen jim dokázat, že nejsou na svém místě, že budí jen zevní zdání poznaných, ale že jsou uvnitř plni hnátů umrlčích, jako hroby navrch zbilené.

Z hlavního důvodu však byli i tito lidé nevinní. Proto se zachovala slova, která pronesl Ježíš při poslední večeři k Jidášovi: "Co chceš učinit, udělej rychle, " a Ježíš předal Jidášovi moc k tomu hroznému činu. Ježíš se dobrovolně zmařil jak dobře věděl sv. Pavel. Kdyby nebylo bývalo jeho dobrovolné oběti, nikdo by mu nebyl mohl ani vlas na hlavě zkřivit. Takže jde o tentýž druh hněvu a odplaty, jak začal při pádu z ráje, a teď se měl dokončit.

Ježíš si přál pro židovský národ přesně totéž, co si přál např. pro mě, když vložil do mého vědomí něco, co jsem dávno tak dobře rozeznával od klamu. Nabyt jsem dne 21. 11. 1939 onu absolutní jistotu, která nepocházela z mého rozumu, že v bezprostředním okamžiku zemřu nebo přijdu o život. Byl to nejmilosrdnější klam, jaký jsem kdy zažil, protože jsem neměl ani nejmenší potuchu, že by šlo o něco jiného než o fyzickou smrt. Všechny bědy a známky té chvíle tomu nasvědčovaly (Vyložil jsem jinde). Ale ono došlo ke smrti duchovní a ke vzkříšení k novému životu; ani jedno, ani druhé jsem nečekal. Tak milosrdně mluví Ježíš o bédách kolem pádu Jeruzaléma. A teď už mohu říci jen: "Kdo máš uši k slyšení slyš. Vše bylo řečeno, co mohlo být řečeno."

Také těm bédám rozumějte symbolicky. Např. největší běda hrozí těhotným a kojícím, protože jich se konec světa spásonosně nedotkne. Než však dospějeme k tomuto výkladu, všimněme si celého rámce podobenství, abychom pochopili, že jde o návod, jak šťastně projít při konci světa vůbec. A pak se vtírá myšlenka, zdali Ježíš nemíří k vysvětlení obecného úkazu, který je platný pro každého člověka, zdali se ten konec světa netýká nás všech a zvláště aktuálně.

Kdopak z nás si nevybudoval nějaký Jeruzalém vyšperkovaný lidským počínáním? Vždyť se člověk rodí z přičinění lidí, jako Jeruzalém byl zbudován lidmi. Stojí tu před námi člověk, kterému se říká v náboženské mluvě Starý Adam a na jeho místo má nastoupit Nový Adam, Kristus. V tomto podobenství se nám líčí, za jakých okolností se to děje. To líčení by nebylo pravdivé, kdyby starý Adam, člověk, nebyl něčím více než hmotou. Kdybyste

se mnou mohli sledovat stvoření člověka, dověděli byste se, že Adam prošel vývojovou cestou, na níž se k němu přidávaly schopnosti, které rád pojmenovávám jedním slovem a přívlastkem "transformační". Ano už celý vývoj lidstva byl transformací hmoty na něco více než pouhou hmotu. Tento proces pozorujeme nejsnáze v mimolidské přírodě, neboť člověk z ní nečiní výjimku. Ze semene vyroste více než pouhé semeno, a tedy více než zem, do kterého je semeno zasazeno. Na semeno působí jak jeho vnitřní živá struktura, která obsahuje ideu budoucí rostliny, tak i prostředí blízké (země, teplo, vláha, klid) a vzdálené, ale nikoliv méně důležité (slunce a fotogenéza). Z obojích transformačních podmínek vyroste rostlina. Čili jde tu o kombinaci vnitřních i vnějších transformačních činitelů. Jenže u rostliny se vývoj zastaví u ní, u jejího trvalého vztahu k okolí, kdežto u člověka se nezastaví vývoj u trvalého vztahu k okolí a vztahu Adama k Jeruzalému, nýbrž jde dál, a tomuto pokračujícímu vývojovému procesu říkáme z nevědomosti osud. Máme dojem, že se dostáváme do nějakých osudových vztahů, z nichž často není vyhnutí, a někdy je možno dosáhnout jen jejich vylepšení. Co však nazýváme osudem, to jsou jen následky toho, že jsme lidmi, před kterými stojí aktuálně konec světa, který nestojí před rostlinou a zvířetem. Proto Ježíš tak geniálně naznačil lidem, kteří žili v Jeruzalémě nebo v krajině závislé na Jeruzalému, že **všem** hrozila zkáza Jeruzaléma, proti níž nemohli nic učinit, jen si při ní patřičným způsobem usnadnit svou osobní účast. Mám za to, protože mně to napovídá vnitřní struktura lidského transformátoru, lidského těla, že každý člověk bez výjimky svým pozemským životem směřuje ke konci světa, jak to líčí Ježíš pádem Jeruzaléma. Co se s ním děje během toho dlouhodobého procesu, který trvá celý lidský život, od narození až po poslední výdech, tomu říkáme lidský osud. Byl jsem průběhem svého života radikálně a včas dokonale poučován o tom, co je to konec světa, a od 17 let, jaký má smysl. Lidskému osudu neujde žádný člověk, protože všechno je v něm připraveno ke konci světa, ke konci života v časoprostoru a přechodu do bezčasovosti. Protože však člověk žije v dualismu, je vychováván stejnou měrou nevědomostí jako poznáním, směřuje z nevědomosti k poznání tak, že napřed poznává hmotný svět s jeho poměry a zařizuje se podle nich a dokonce se učí poznávat jen svět a nikoliv svého Boha a svou vnitřní nesmrtelnou podstatu. Avšak vnitřní připravenost člověka ke konci světa a ke znovuzrození je umožněna především pádem z ráje. Jaká je to šťastná vina (felix culpa), že jsme se v ráji nezabydlili a provinili (Vysvětleno v komentáři k Yesudianově Sebevýchově jogou a k Wattsově Svrchované totožnosti). Nebýt té

viny, nebyli bychom vybaveni pro znovuzrození. Ale kdybychom plesali jen nad tím, že kdysi tato vina přivolala na svět Spasitele, bylo by pochopení jeho příchodu velmi povrchní a Písmo svaté bychom chápali jen podle litery a nikoliv podle Ducha.

Nepovažujte za zdržování, že otevírám nejnovější vydání katolického katechismu (překlad z italského originálu P. G. Alberione: *Catechismo per gli adulti - Katechismus pro dospělé*. Nakladatel Pia Socity San Paolo, Roma. Má církevní schválení v Římě 1978.) (V závorce uvádím ve zkratce svůj komentář.)

Ve zmíněném katechismu se od strany 46 vede následující dialog vědomé církve a nevědomým věřícím takto:

"Jak se dělí náboženské dějiny lidstva?"

Náboženské dějiny lidstva jsou rozděleny na šest částí:

1. Stvoření Adama a Evy a jejich pozvednutí k nadpřirozenému životu.

(To se děje během každého pobytu lidského zárodku v mateřském těle a při každém narození člověka na tento svět, a děje se to po celou existenci lidstva neustále tak, jak se lidé rodí.)

2. Pád Adama a Evy a trest, který uvalil Bůh na ně i na jejich potomstvo.

(Po nejšťastnějším provinění, jaké se kdy stalo, dochází k nejšťastnějšímu trestu, k lidskému životu zde na světě, k životu připravenému k setkání s Bohem.)

3. Očekávání a příprava na příchod slíbeného Mesiáše.

(Už bychom se měli přestat dopouštět chyby Židů, kteří dodnes čekají na příchod Spasitele. Nikdo další nám z nebe nespadne, protože naší přípravou k příchodu Spasitele je utajený stav jeho přítomnosti v nás, jeho utajené nebe v nás. Očekávat nemáme se založenýma rukama.)

4. Vtělení Syna Božího a jeho vykupitelské dílo.

(Promiňme Synu Božímu, že se do nás tajně vtěluje při našem narození a že jeho vykupitelské dílo jde ruku v ruce od počátku našeho života na zemi až po skonání našeho světa společně s tvůrčí činností Boha, o kterou se dělí s člověkem. O tvůrčí činnost boží se s Bohem můžeme dělit např. tím, že plodíme děti, ale o spasitelskou činnost se dělit nemůžeme. Jediný Spasitel zůstává spasitelem, a tím je Bůh. Vykupitelské boží dílo je stejně věčné jako tvůrčí dílo boží. Nezačlo vstupem Kristovým do těla před dvěma tisíci lety. Tohle je jeden z největších nedostatků

křesťanské víry, nejen proto, že je příčinou osočování a podceňování jiných náboženství, ale i velkým nedopatřením v myšlení. Křesťané nejen po stvoření poslali Stvořitele do důchodu, nýbrž i Krista nechali narodit teprve v Betlémě, toho, který o sobě řekl: "Dříve než Abraham byl, já jsem." Ten se patrně až do narození Ježíše připravoval v lůně Otcově na své vykupitelské poslání. Kdy se tyhle nesmysly přestanou hlásat?)

5. Založení a život Církve, která rozdává plody vykoupení lidem všech dob a na celém světě.

(Tenhle úkol je stále více omezován tím, co praví Církev o ostatních náboženstvích: "Všechna náboženství nemohou být pravá, protože pravda - jako svatost - je jen jedna. Ve skutečnosti mají různá náboženství často úplně protikladná učení, mravní zásady a zbožnost. V různých náboženstvích jsou však prvky pravdy a svatosti, protože Bůh je činný všude." Kdyby se tak řeklo ještě "a vždy", pak by tento výrok odpovídal věčné boží podstatě.)

6. Dověšení času s koncem světa, zmrtvýchvstáním všech lidí a posledním soudem.

(Z toho tvrzení vyzařuje kacířské opomíjení některých částí svatého Písma a vydávání libovolného výběru za celek. Kdyby byl Ježíš neřekl, že mezi jeho posluchači jsou **někteří**, kteří zažijí konec světa, nebo kdyby se byl přitom mýlil, měli bychom právo věřit na obecný fyzický konec světa. Protože však dosud nechápeme, že Ježíš zevními poměry a příměry vystihuje vnitřní přeměny v člověku, které jsou jen podobné nebo obdobné zevním událostem, může si dovolit mluvit, ostatně zcela v duchu Starého zákona, o jedinci, a přesto jím zahrnuje celé lidstvo a dokonce veškeré poměry ve vesmíru. Církev přece jednou, čím dříve, tím lépe, než bude pozdě, musí přijmout vědecká zjištění, že svět vznikl před miliardami let a lidstvo se tu na zemi objevilo mnohem dříve než před několika tisíci léty, jak by se dalo odvodit z vyprávění Starého zákona, a přece by Církev nemusela ani slovo vzít zpět z líčení Genese a ze slov Kristových, kdyby jen věděla, že se tehdy mluvilo o vnitřních zážitcích člověka, které se řídí neměnnými celovesmírovými zákonitostmi, daleko obecnějšími než je gravitace. Právě líčení konce světa nám podává důkazy o geniální zkratce, ve které se Ježíš dokáže vyjádřit jen proto, že používá symbolů. Na tohle se už v oblasti matematiky dávno přišlo, a dokud se matematici nedohodli o smluvené symbolice, matematika zůstávala trčet na mrtvém bodě, naopak, kam zasáhla symbolika, tam se vyvíjela velmi rychle. A totéž platí o fyzice, kde si např. složení atomu, které nevidíme, znázorňujeme symbolem, který

odpovídá skutečnosti jinak neviditelné, a v biologii a v jiných přírodních vědách, včetně lékařství.)

Vraťme se k Ježíšovu líčení konce světa:

"běda těhotným"

Dítě od svého narození je těhotné potřebou poznat tento pozemský svět a poměry v něm, a kdyby nevyčkalo dovršení svého těhotenství, nezrodil by se z něho lidsky přijatelný a užitečný názor na svět, pomocí něhož se může ve světě uplatnit. Toto těhotenství fyzicky nedospělého člověka je tedy nutné, ale způsobuje, že dítě, ačkoliv má blíže do království božího než dospělý člověk, nemůže do něho vstoupit, nýbrž jen se mu velmi užitečně přiblížit (viz v tom smyslu líčené mé mládí). U něho se totiž teprve dokončuje transformace věčného na časné a začíná transformace časného na věčné. Příroda nedělá skoků. Teprve až se dokončí jedno, může se rozvinout druhé.

Ale z dospělých nikdo, kdo je něčím těhotný, neprojde koncem světa, a neprojde-li jím, neznovuzrodí se, a neznovuzrodí-li se, nevejde do království božího, nebude v člověku vládnout Bůh, jak je možné na konci tohoto vývoje. Bude vládnout jen utajeným, neznatelným, zprostředkovaným způsobem.

Při konci světa, i postupném, jde vždycky o skok do neznáma, jehož účinek nemožno předvídat a nemožno předem se na něj připravit. Na cestě poznání jsou tyto skoky pravidlem. Může někdo skočit, kdo je něčím tak poután, tak trvale poután, jako žena, která je těhotná? Ten není připraven pro konec světa a proto běda mu, neprojde jím, nikdy k němu u něho nedojde, to je ta největší běda. Proto někdo, kdo se Ježíšovi vymlouval, že zatím za ním nemůže jít, protože musí vykonat to nebo ono, byl pro Ježíše mrtvý (rozuměj neschopný znovuzrození) a mohl si i nadále pochovávat mrtvé, nic víc. Být těhotný je tedy mít závazek, kterého se nemůže ani na chvíli zříci. Zatímco kojit, znamená mít závazek, který musíme s určitou pravidelností opakovat, nebo nemůžeme se obejít bez trvalého opakování téhož (také tím může být i naléhavá vášeň, kouření, pijáctví, pohlavní vybití apod.). Takoví lidé neprojdou.

Dále Ježíš varuje ty, kteří jsou na střeše, aby nescházeli z ní do domu. To už je opravdu jedna z dojemně detailních pokynů, jak si počínat, když na člověka "leze" konec světa.

K tomu je třeba říci, že toto přibližování konce světa nastává u každého člověka, jenže pomalu. Snad já jsem to pociťoval od útlého mládí zřetelněji než většina lidí, a pak mě můžete po-

dezřivat, že chybně generalizuji, ale 21. 11. 1939 jsem konečně prožil ten konec světa, jak jej líčí Ježíš v souvislosti s pádem Jeruzaléma. Prostě padlo všechno staré, i když krásně vyzdobené (představte si, že jsem si myslel, že jsem svatý!!), a to po přípravě napřed ve vnitřním světě (zelenání fíkovníku a ostatních rostlin) a konečně i v zevním světě projevů. Teprve tři dny předtím jsem přestal být těhotným (ale to jsem ještě nevěděl, jaká překážka pro konec světa tím byla odstraněna. Mým těhotenstvím byla osobní svatost (U pana Richarda Lisého jeho trvalé bolestivé ochrnutí, kterého se musel zbavit. Ejhle, někdy jsou nutné i zázraky!). Tato překážka padla při mém vstupu do koncentračního tábora "pro nic za nic", bez soudu, a přece jsem byl donucen podepsat smyšlenou listinu obsahující mou smyšlenou výpověď, podle které jsem byl souzen před soudem v Magdeburku a odsouzen k trestu smrti za velezradu, a tamtéž omilostněn Hitlerem na doživotní žalář a nucené práce. Všimněte si onoho upozornění Ježíšova o soudech, a také toho, že při fiktivním soudu mně nemohl být ani vlas na hlavě zkriven. Za takových okolností už zbyl jen krůček k tomu, abych směl pochopit hrozbu Ježíšovu o konci světa v pravém světle. Tedy od 17. 11. 1939, od vstupu do koncentračního tábora, jsem se pak ještě kojil nadějí, že fyzicky přežiji. A tato naděje padla výrokem esesmana: "Počkej, až dobiju tohoto člověka, pak zabiju tebe." Vidíte, jak geniálně Ježíš skončil "kojení" u všech těch, kteří si vzpomněli na Ježíšova slova o začátku obklíčení Jeruzaléma. Proto Ježíšovy výroky mohly být obecně platné a obecně vyřčené.)

"Nesestupuj ze střechy, kdo jsi na střeše" jsem rovněž velmi názorně zažil tím "počkej, až dobiju toho před tebou". Kdybych se byl hnul, nejen že by byl zmařen vnitřní konec světa, který musí nastat v živém těle, ale byl bych porušil nastupující vnitřní rovnováhu a tím bych při nejmenším oddálil konec světa. Tento princip nehnutosti jsem ovšem znal z vnitřního dosahování konce světa dávno před tím, ale tenkrát jsem na tu vnitřní zkušenost vědomě nenavazoval. (Ve skutečnosti bych byl nejen oddálil konec světa, nýbrž zmařil bych jej, tak jak ho soustavně maří většina lidí a pak si musí počkat až na fyzické umírání, kdy už se nemohou hnout. Všimněte si rozdílu "Moci se hnout a přece se nehnout" a "Nemoci se hnout, a proto se nehnout."). Přál bych si, abyste poznali, jak do všech podrobností líčení konce světa jsem byl jím proveden, a že v něm vůbec nic nechybělo z toho, co "pro-rokoval" Ježíš. Odtud vím, že Ježíš neprorokoval, nýbrž četl bez potíží ve Věčném zákoníku. Právě tak neprorokovali starozákonní proroci, nýbrž znali! Ovšem ten Zákoník (v našem případě život v dualismu se všemi náležitostmi výchovy přerůznými páry dvojic)

se buď nadobro nebo dočasně uzavírá a náš "osud" se přestává v něm číst, kdykoliv dodržíme pravidla posledního soudu a před tím konce světa. Dny odplaty jsou pak ukracovány, jak se vyjádřil Ježíš.

Tedy ještě jednou: Každý člověk je za normálních okolností soustavně kojícím, protože kojí dítě naděje, že bude i nadále pozemsky žít. To samo o sobě je tou velkou bédou, kterou si kazí vnitřní konec světa (je přitom nevinný, protože ho k této naději samovolně přivádí dokonale fungující automatismus jedna a tím vlastně pokušení, pocházející od Boha v té vývojové fázi stvořeného, ve které se společně nacházejí rostliny, zvířata i lidé.) Proto téměř nikdo konec světa nezažívá a tím také se neznovuzrozuje a nevstupuje do království božího zde na zemi. Čeká-li snad blaženost po smrti, je to jen jiný druh kojení, který představuje stejnou překážku jako běžný druh kojení, při kterém jsme nositeli např. pravidelně se opakujících povinností.

Myslíte si možná, že jsem měl přece jen snazší pozici než vy. Ale není tomu tak: Nejtěžší je zřeknout se pocitu vlastní svatosti, daleko těžší než se zřeknout čehokoliv, čeho jste nositeli, třeba cti před lidmi, povolání, rodiny. Ježíš zacházel se svými učedníky vědecky správně. Napřed se vzdali svých rodin, teprve pak svatosti, která byla ztělesněna v Ježíši. Kdyby tomu bylo opačně, nebyli by se vůbec stali učedníky Páně. A jakmile opustili své rodiny, poučil je, že nejde o to, aby od nich utekli a nechali je na holičkách, nýbrž aby je nevlastnili, jen je spravovali, jak se vykládá v celém Ježíšově učení o všech věcech a o všech lidech i o sobě samém. Správcovství má velké přednosti před vlastněním, je-li ovšem správně vykonáváno, ne tak, jako je vykonával nepravý správce v Ježíšově podobenství.

Mluví-li Ježíš o všeobecném konci světa, má to hluboký, nějakým jiným obrazem těžko zastupitelný smysl. Mluví totiž o jediném pravém a neodvratném **osudu** (a jiný neuznává, a proto jiný potírá třeba až i zázraky, aby dokázal, že neexistuje), kterému se nedá vyhnout. Proto léčí celou řadu katastrof, které jedinec nemůže odstranit a odvrátit. Nejde mu však jen o to, aby jednotlivec nově poznával a nově hodnotil události kolem sebe, nýbrž hlavně o to, aby pochopil, že existuje neodvratný osud, že celý lidský osud (daleko více než zvířecí a rostlinný) má za všech okolností ten nejvyšší smysl, že se jím člověk vrací a musí se vracet k Bohu, ať o tom ví či neví, ať to uznává či neuznává, ať tomu věří či nevěří. Člověk se často kroutí pod ranami tohoto osudu jako bezmocný červ napíchnutý na háček udice, a jeho kroucení ještě zvětšuje bolest. Proti tomuto osudu se nedá nic dělat, avšak

poznáváme-li jeho pravý smysl, měníme tím běh událostí tak radikálně, že jsme jimi vědomě řízeni. Jako by ty události byly živé a byly rády, že se rozumí smyslu jejich života a pak nám za to vycházejí vstříc a pomáhají nám i v maličkostech. To je velmi vydatná pomoc, neboť vystihuje zákonitost, ze které není vyhnutí, dokud žijeme v dualistickém řádu. Události samozřejmě nejsou živé, ale jsou-li řízeny lidmi, kteří nevědí, co činí, musíme se jim bránit, neboť jsou oživeny nevědomou silou a vůlí, kterým se dá a má čelit. Ježíš se nenechal kamenovat, nenechal se prohlásit za krále apod., a naproti tomu se nebránil svému zatčení a ukřižování atd., zkrátka dokazoval, že umí vládnout událostmi.

Ghos zná tento jediný osud a trpělivě vyjmenovává prostředky, jak se pomocí správného počínání rychle vyhnout zbytečnému zdržování. Mám však za to, že přiděluje člověku velmi mnoho starostí s tím, jak to provést, když člověk jasně vidí, že k tomu nemá předpoklady, aby to dokázal. To však nezmenšuje význam jeho snah. Je jen třeba, aby se jeho výroky konfrontovaly s příkladem Ježíšovým a jeho učedníků, přičemž sám se považuji od 21. 11. 1939 za jednoho z nejmenších jeho učedníků. On mě totiž toho dne bezčasové náročnosti poučil o celém svém učení a předal mě sílu toto učení následovat. Nebudete-li však mě považovat za Ježíšova učedníka, tím lépe, protože mě budete aspoň spravedlivěji posuzovat jako člověka vám podobného. Pokud jsem něčím, nemohu vám radit tak dobře, jako když aspoň ve vašich očích budu ničím. Dává-li někdo něco z něčeho, co má, třeba učednictví u Ježíše, může poskytnout velmi málo, neboť toho, co máme je vždycky velmi málo.

Ještě uvedu názorný příklad toho, jak se "osud" dotýká člověka, který jde cestou sebepoznání atd., jak navrhuje Ježíš svým životem trojího mistrovství.

Život člověka po jeho narození na tomto světě, ať si je toho vědom, či nikoliv, bere na sebe převážně znaky cesty poznání. Je-li člověk na této cestě událostmi včas násilně postrčen, jako se stalo mně, začne rozeznávat události bezmocné a události s mocí. Aspoň tak se mi všechny události jevily od mých 17 let. Je to hodnocení chybné, ale užitečně chybné. Proto se u něho na chvíli zastavím. Ve skutečnosti u nich jde o střídání bezmocné lidské vůle a mocné vůle boží, tak jak obě dostávají možnost se projevit v lidském životě podle principu plnosti a vyprázdněnosti lidské mysli. (Už jsem několikrát vysvětlil tento princip.)

Řekněme si však podle chybné, ale za to názornější verze, že ty mocné události ke mně promlouvaly tak silně, že jsem je

bezděčně anebo ochotně poslechl a zařídil se podle nich. Nevěděl jsem ani, proč se vyčleňovaly ze sledu bezmocných událostí, ani jsem si nepřál, aby se vyčlenily a mě vedly nebo aby mi umožňovaly provést něco, co bych bez tohoto upozornění nikdy neprovedl.

Uvedl jsem ve spisu Umění žít jeden ze seriálu takových mocných událostí. Byl jsem koncem června 1930 na poloprázdné plovárně na řece Radbuze v Plzni Doudlevcích, a přede mnou nějaká dívka vložila nohu do vody a zvolala: "Topím se!" Pohlédl jsem v ten směr a zjistil jsem, že se nemůže topit, protože jen jednou nohou okusila mělkou ale studenou vodu. Tato zdánlivě bezvýznamná událost, která nikomu jinému na plovárně nic nenapovídala, mně jasně prozradila, že nemám dále na plovárně zůstat a že se mám vrátit domů. Hned jsem se oblékl a nastoupil jsem cestu k domovu, ale cestou mně vrtalo v hlavě, proč taková událost měla pro mne tak vtíravou důležitost a co znamená. Doma jsem zjistil, že maminka sama připravovala těžké zavazadlo, které jsme měli odnést na dráhu, neboť jsme měli odjet s ním na letní byt. Dostal jsem od maminky, že se povaluji na plovárně, místo abych jí pomohl. S krajním vypětím všech sil jsme dorazili na nádraží, stihli jsme vlak, ale za cenu zchvácení maminky, která několik dní nemohla mluvit, div že neodstonala ten chvat zápallem plic. Tím začal seriál obdobných událostí, že jsem byl odněkud odvoláván, protože jsem měl být buď někde jinde, kde jsem byl potřebnější, nebo jsem měl ujít nějaké nepříjemnosti. Jmenoval jsem z tohoto seriálu přinejmenším dvě upozornění, ačkoliv jich bylo mnohem více, a mezitím pokračoval seriál jiných k sobě patřících upozornění. Tato upozornění pokračovala podle určitého základního typu tak dlouho, dokud jsem někomu neprozradil, co se se mnou děje a na základě čeho. Vystupuje tu onen prvek výlučné informovanosti, o které se Ježíš zmiňuje svým učedníkům takto (reprodukuji ve zkratce): "Tito lidé mají uši a neslyší, mají oči a nevidí, ale vám je dáno, abyste věděli, co znamená má řeč." Nebo "jděte tam a tam a potkáte toho a toho" a následuje vědění toho, k čemu má ten dotyčný, aniž o tom ví, pomoci učedníkům a Ježíši. Člověk na cestě poznání bere z běhu událostí něco, co ostatní přejdou bez povšimnutí, a tím se dostanou do situací, pomocí nichž pokračují ve své nevědomosti, o tom, co by měli dělat, aby rychleji z nevědomosti vyvázli.

Není v tom žádné protekcionářství ze strany boží, nýbrž jen jakési odkrývání hledí pro jednotlivce i pro skupinu lidí, aby jednotlivec mohl skupině lidí posloužit správnějším způsobem, než kdyby nevěděl, co má činit, jako jiní nevědí, co činí a proč to činí,

neboť jednají čistě proti své vůli. Šel jsem na plovárnu podle své vůle a byl jsem z ní odvolán proti své vůli. Když se to stalo v tomto seriálu poprvé, mohl jsem pomoci jen dalšímu jedinému člověku, své matce. O několik dní později jsem tím, že jsem poslechl obdobné upozornění, pomohl už více lidem. Dostal jsem do ruky knihy, které otevřely zrak mně a později lidem i daleko za Atlantickým oceánem. Opět později událost z téhož seriálu (a to už jsem věděl, že musím bez prodlení poslechnout), mne roku 1944 vyvedla z plovárny ve Zlíně oblečeného před vyhlášením protiletectvého poplachu, zatím co ostatní museli nazít do krytu. Jako jediný jsem se po předchozím svléknutí zase oblékl dříve než jsem vstoupil do vody, protože nějaká dívka zvolala že se topí. Tentýž den odpoledne jsem se loučil se třídou, které jsem na dotaz jednoho z nich vysvětlil, že není náhod. Ten dotyčný byl svědkem mého "nesmyslného" obléknutí a dal se potom na duchovní cestu. Tím však tento seriál končil, jednak proto, že jsem celý jeho průběh prozradil, jednak že už pomocí něho se vykonalo své. To je další zákonitost, která obecně platí o prozrazeném zákulisí událostí. Dávno vím, že o skrytém smyslu událostí nemám mluvit, takže o jiných seriálech, které dosud probíhají, nic neříkám. Ale pozorný "spolucestující" sám vidí následky něčeho, čeho začátek nepostřehl. Takhle, ale mnohem dokonaleji, rozeznával Ježíš, jaká je vůle Otcova, protože věděl, že nějakým způsobem Bůh je jediným původcem veškerého dění, že stojí stále u kolébky přetváření nestvořeného na stvořené, nepohybového na pohybové, a také ovšem opačně pohybového a stvořeného na nepohybové a nestvořené. Na obou stranách musí být vždycky tatáž skutečnost, nikoliv na jedné straně skutečnost a na druhé straně iluze.

Právě jsem vypsals svůj způsob rozlišování od 17 let po první extázi. Indové říkají, že pravá schopnost rozlišovací se může dostat až po samadhi, což je extáze téhož druhu, jakou jsem zažil poprvé v 17 letech. Nevznikla však z nějakého entuziasmu, nadšení, nýbrž z nečekané zkušenosti, které nepředcházely žádné ani citové, ani obrazové, ani rozumové představy o Bohu. Tím se tato extáze lišila od běžného samadhi. Přesto i toto poznání se dostavilo současně s omylem, který pravdu vždy věrně doprovázel i s nevědomostí o pravém smyslu důvodu rozlišení. Mám za to, že tyto příznaky má, a ještě ve větší míře, extáze s představou nebo vyprovokovanou citovým vzruchem, který přesahuje běžný rámec únosnosti našeho citového vybavení, asi tak jako při těch mých operacích za vědomí přesahoval vzruch míru únosnou pro mou nervovou soustavu. Takže považuji tento způsob rozlišování za jednostranně dokonalý, ale nikdy nevybočující z potřeby

spolupůsobení párů dvojic, čili neosvobozuje sám o sobě z dualismu. Má však jednu přednost před oním předextatickým poznáváním správného. Je mnohem samovolnější, bez potřeby vyprázdnit mysl. Mám pro tuto skutečnost snadné vysvětlení. Extází se už téměř natrvalo oživila činnost automatismu (2) a ten pak působí s podobnou automaticností jako automatismus (1) řídí např. tep srdce. Je to začátek supramentálního stavu, a jistě budu mít příležitost se zmínit o dalším jeho vývoji, poskytnete-li mi k tomu Ghos příležitost tím, že bude při výkladu postupovat z druhé strany, od člověka s představami o Bohu atd. Sám se do toho nepustím.

Tím jsem napověděl další znak blížícího se konce světa: o ztrátě vlastní vůle. Hned musím zdvihnout varovný hlas: Člověk bez osobní vlastní vůle je duchovně nejméně zralým člověkem. Jsme v dualismu, vždycky musíme mít po ruce něco, čeho se můžeme vzdát. Kolik toho měl po ruce Ježíš, čeho se musel vzdát.

Je velmi poučné, že Ježíš svým životem navrhuje, abychom skoky, kterými je charakterizována cesta poznání, zprvu krotili tak, aby nedošlo k předčasnému skoku, leda až po určité zralosti (tréninku), což je zřejmě bezpečnější řešení. Ale Ježíš se v komentáři ke svému životu ustavičně o skocích zmiňuje. Nejsrozumitelněji se o nich vyjádřil v podobenství o moudrých a nemoudrých pannách, v životě pak odchodem od rodiny a od učedníků. I o oddalování skoků se dočítáme z evangelií. Tak např. křest v Jordánu "oddaluje" tím, že poslechne ve 12 létech a vrací se k rodině. Představte si, že by byl neposlechl a nevrátil se. Co by se bylo stalo? To je ovšem otázka pro nás, ne pro Ježíše. Jeho nedospělý lidský organismus by byl vystaven tak mohutnému převratu (revoluci), jakým byl křest v Jordánu. Ježíš varuje před tímto předčasným krokem (skokem) nejen svým životem, ale i celou řadou příměrů o skocích. Většina podobenství o království božím představuje vysvětlení skoků. Kdy např. došlo u mě k nalezení pokladu na poli? Až po dospělosti. Ovšem ani dalšímu skoku, konci světa, jsem neušel, a nebylo třeba mu ujít, protože jsem byl 21. 11. 1939 téměř 27 letý, a prošel jsem přípravou - nebýt těhotný, nekojit, umět zůstat stát na střeše. Nic neblahého se nemohlo stát. Samozřejmě, když jsem dávno před tím (v 17 letech) zažil skok "nalezení pokladu na poli", všeho jsem zanechal atd. Mohl bych detailně vysvětlit, že nic v mém životě nechybělo z toho i z ostatních podobenství. Upozorňuji však, že ani z podobenství o kvasu, který vzala žena a zadělala do tří měřic mouky, nic nebylo vynecháno, a pro mě se tam objasnil smysl

alchymie jako hledání kamene mudrců. Tohle však následovalo po nalezení pokladu na poli atd.

Ghos ví o těchto skocích, ale snaží se je obejít různými doporučeními tak, aby cesta poznání nebyla cestou exkluzivní, nebyla únikem ze světa (jak je tomu při klasické džnana józe), nýbrž postupným vylepšováním. Přestože jeho snaha je velmi dobře míněna, mám dojem, že se jeho následovníci nevyhnou skokům a skůčkům, leda za cenu skrupulí, předsudků, že jsou nemožní, že jim to nejde a nepůjde. Také já s snažím u svých přátel o totéž jako Ghos, a u všech třeba po léta dochází k velkému sebetryznění v domnění, že jsou vyřízeni (napřed po léta Miloš, pak Stáňa a posléze Vít, všichni jako když si z oka vypadnou, se vzájemně napodobují a nevědí o tom. Pak ovšem při určitém stylu výuky a života jde o zákonitost, které si nejsou vědomi). Budu je mít stále na mysli v průběhu dalšího výkladu Ghosova návrhu na cestu poznání. Co řekl Ježíš? Že někteří před ním stojící zažijí konec světa a zároveň, že jeho slova nepominou (zákonitost). Čili, že pro některé bude skok "konec světa" nevyhnutelný, ne pro všechny. Někteří tímto koncem projdou po krocích, ale za dlouhodobých notorických bolestí. Mám říci chronicky se opakujících? I to je správné, protože ani chvíli nejsme na téže úrovni. Platí obecně: čím později se dostaví hlubší poznání, tím bolestnější je cesta. U Ježíše utrpení trvalo jen hodiny nebo nejvýše dny, protože jeho poznání bylo veliké, a bylo brzděno jen tím, že musel k Duchu přidat hodně svého Ducha, aby mohl pomocí zázraků dokázat mnohé, co by se bez nich dokázat nedalo (např. láska k bližnímu dovedená až k zázračnosti). Vždyť co kromě jiného vede Ježíše k děláni zázraků? Jeho **důsledná** láska k bližnímu. Ještě že měl takového strážného anděla, Pannu Marii (tj. vědomý styk s nesmrtelnou duší), která ho přiměla k začátku série zázraků v Kani Galilejské. Vzpěčoval se, a pro nás velmi poučně, když řekl něco jako "proč se ty ženo do toho pleteš?" "Víš přece, že ještě nenastala má chvíle," a měl tu zřejmě na mysli utrpení na kříži, ke kterému by bylo nedošlo, kdyby byl nedělal zázraky a kdyby byl ještě o větších nemluvil (např. "zbořte tento chrám a já jej ve třech dnech postavím"). Dokonce by se nebyli mohli najít falešní svědci, kteří ho usvědčili před soudem z rouhání.

Život ve světě je tedy regulátorem a moderátorem cesty poznání, ne její překážkou. Ghos to dobře ví, a osobně věřím, že si nedělal iluzi o tom, že někoho příliš rychle převede do svého stavu, zatímco klasickou cestou poznání se jde výlučně nebo přednostně jen jednou složkou lidských možností. Je to cesta

rychlejší, než jít integrálně, celým životem, ale jít celým životem, to je cesta, která vede k zaručenějším výsledkům, nebo lépe řečeno dále než kam se může dojít exkluzivní cestou při pomíjení ostatních duševních a tělesných mohutností. Škoda, že Ghos neznal Eliášovu a Ježíšovu existenční cestu. Měl k ní svým pojetím života velmi blízko.

Ježíš mluví nekompromisně o konci světa, a stačí dodat, že na konec světa navazuje zase totální poslední soud, jak jej na jiném místě vylíčil jako trvalé rozdělení relativně dobrého od relativně zlého, čímž symbolizoval rozloučení všech párů dvojic, jejichž působnost je nutná jen v dualistickém řádu. Posledním soudem tento řád pro jednotlivce končí. Všechno relativně dobré je použito ke spáse, čímž smysl relativně zlého přestává mít své oprávnění, symbolicky řečeno, je navždy zavrženo. Porozumějme tomu tedy jako skončení vlády dualismu i s jeho zákonitostmi. Je to opět vnitřní a nikoliv vnější fyzická záležitost. Kdo si dovoluje vykládat konec světa a poslední soud jako fyzickou záležitost, ten, aniž si je toho vědom, převádí celé poselství Ježíšovo na pouhou materiální úroveň, a protože neprávem, ani neví, že vkládá do ruky zbraň proti náboženství všem, kteří si myslí, že jsou zde na zemi domovem, zatímco Ježíš řekl, že lidský syn zde na zemi nemá domov. Materialismus dostává do ruky zbraň, kterou mu přináší samo zvrhlé náboženství. Boj proti materialismu se podobá symptomatickému léčení. Nehledá se příčina, proč náboženství bolí hlava, nýbrž se mu nabízejí prášky proti bolesti hlavy. To už trvá po tisíciletí a náboženství se ponechává na tak zbědované úrovni, že jen zázrakem se drží naživu. Dnes už se křesťanstvo aspoň nebrání vědeckému pokroku, který podivuhodně vyvrací materialisticky pojaté výroky Bible, a vyvrátí je všechny, protože jsou všechny falešné. Odrazit vpád materialismu do oblasti náboženství nelze, neboť materialismus vyvracet materialismem, je jako bojovat ďáblem proti Belzebubu. Křesťanskému náboženství chybí citelně metafyzická zkušenost. Věřící musí přestat být závislý na nezkušeném knězi a musí si z celé bohaté sbírky výroků svatých vybírat ty, které vyvěraly z jejich vnitřní svobody, a těch nebylo málo.

Nastává doba (a to není věštění), kdy Hus a Luther budoucnosti nebudou bojovat jen proti zkaženosti kněžské, nýbrž i proti jejich nevědomosti, a nedají-li se kněží přemluvit, aby nastoupili cestu náboženské zkušenosti, bude to tentokrát jejich konec. V boji přízemní materialistické zkušenosti vědy (protože jsou zkušenostmi) proti náboženské nezkušenosti musí zvítězit. Bude to vítězství materialistické zkušenosti z toho důvodu, že je

aspoň zkušeností a ne chimérou. Ptám se: "Kde je váš, náboženských materialistů, fyzický konec světa, poslední soud a znovuzrození z vody a z Ducha?" Nikdy nenastane, a tato skutečnost sama sebou porazí váš směr v náboženství, i bez útoků nenáboženského materialismu. Dnes i malé dítě pochopí, že buď váš výklad Bible je chybný, nebo je chybná Bible. A protože Bible není chybná, nýbrž připadá vám chybná z důvodu vašeho chybného výkladu... domyslete si to sami. Nevědomostí, ať pochází z oblasti náboženství nebo vědy, se nedá pravda zabít.

4. Koncentrace (A II, 36- 43)

"Koncentrace je účinný prostředek k získání čistoty. Čistota a koncentrace jsou dva aspekty, ženský a mužský, pasivní a aktivní jedné a téže podmíněnosti: ve stavu čistoty se stává koncentrace účinnou, úplnou, všemohoucí; pomocí soustředění čistota uskutečňuje své dílo; bez ní by se ustálila na úrovni nehnutého klidu a věčného odpočinku." (A II, 36)

Zdržme se u těchto závažných slov. Koncentrace má svůj protějšek, který ji doplňuje, buď v čistotě nebo v nečistotě. Není tolik rozhodující, zda se člověk soustřeďuje či nikoliv, nýbrž zda má k dispozici soustředění odpovídající prostředek. Je-li tím prostředkem koncentrace nečistota, pak se koncentrace buď nedaří, protože tato nečistota do ní vstupuje téměř bez zábran, nebo se ustálí, po nějakém tom boji se vtíravými myšlenkami, na úrovni klidu, a dál nedospěje. Stává se, že lidé toto uklidnění považují za významný úspěch, ale není tomu tak. Kdyby na této úrovni setrvali, pak by i v posmrtném stavu jen "odpočívali v pokoji", což je negace dynamického stavu věčného poznávání, jakým je vynětí Čit z trojice Sat - Čit - Ananda. Trojjedinost boží je i zde nedělitelnou jednotou, a proto, dospějeme-li např. k Ananda (k blaženosti), neosvobodíme se v Bohu, nýbrž jen v jedné možné náhražce boží plnosti, která nemůže Boha zastoupit, a tedy ani nás nemůže osvobodit. Lidé se modlí ke svatým, protože věří, že svatí nejsou nečinní a neteční. Kdyby se lidé mohli vědomě stýkat se svatými v nebi, jistě by zjistili, že svatí jsou ustavičně bdělí, neboť plní vůli boží bez ustání.

"Také opačné aspekty jmenované dvojice (čistota-koncentrace) jsou mezi sebou úzce spojeny; viděli jsme, že nečistota je zmatením dharmy, činností bez závazku, plná cizích příměsků z různých částí bytosti."

Vysvětlím slova: "činností bez závazku", protože běžný čtenář asi neví, že pravá koncentrace je "činností se závazkem". Ona zavazuje a svazuje člověka s předmětem soustředění tak, že se vytváří mezi člověkem a předmětem pouto, a proto má tak prudký očištný vliv! První známkou správně prováděného soustředění je, že se na ně začínáme těšit, pak že se bez něho neobejdeme, později se stane středem našeho života a veškerého našeho počínání. Znakem nesprávné koncentrace je naopak její nezávaznost, že nás nepoutá víc než cokoliv ostatního, je na úrovni ostatních pout, a proto s nimi musí pořád bojovat o prvenství, obvykle až do únavy mysli a celého lidského organismu.

"Tento zmatek pochází svým způsobem z nedostatku správné koncentrace poznání Duše vtělené do svých energií."

Vysvětlím: Nesmrtelná Duše působí v člověku od chvíle jeho narození na svět prostřednictvím své síly, která ji vtěluje do našeho těla a tím do naší schopnosti smysly vnímat tento svět a vytvářet si relativně celistvý obraz o něm. Toto vtělení Duše nazývám lidskou duší a definuji je souhrnem lidských vlastností. Ty všechny představují energetické náboje, které jim dodávají životnosti a způsobují v člověku pocit důležitosti nebo zároveň i citové pouto. Tyto náboje mají dynamickou povahu, takže stačí záhy pokrýt celé pole úseku AB, a tím z vyššího hlediska vytvářejí silové pole, v němž všechno je více či méně dokonale propojeno v celek, z něhož se dá těžko uniknout. On má totiž velkou obranyschopnost. Chrání sám sebe, neboť člověk jej potřebuje pro život ve světě. Ovšem pro vědomý život za hranicemi dualismu představuje velmi těžko překonatelnou překážku.

"Nedostatkem naší přirozenosti je její závislost na otrockém přejímání nátlaků přicházejících ze zevního světa (bahyaspārša), které naléhají na mysl bezohledně a neuspořádaně a dovolují, aby se soustředění provádělo co nejlépe, avšak přerušovaně a nepravidelně a všímalo si toho či onoho předmětu, vybíraného náhodně podle momentálního zájmu, který nepřichází z výšin duše, ani z úsudku a rozlišení intelektu, nýbrž z nižší duše, která je neklidná, nestálá, snadno se unaví a začne těkat z jednoho předmětu na jiný, a je proto hlavním nepřítelem našeho pokroku. Za takových podmínek čistota, správné provádění funkcí, uspořádaný život, jasný, bez poskvrn a osvícený, jsou nemožné. Odkázány samy na sebe a na vnější vlivy, nutně se střetávají, vzájemně se brzdí, mezi sebou se potírají a jedna druhou se znehodnocují. Avšak bez čistoty není možno soustředit celou bytost s potřebnou rovnodušností a pružností na správný způsob myšlení, vystihnout patřičnou vůli, správný cit, ani nemůže dojít k

trvalým duchovním zkušenostem. Proto čistota a koncentrace musí spolu držet krok, jedna musí pomáhat druhé až k dosažení věčného míru, tak jak se může zračit v lidské bytosti nějakým částečným obrazem všemohoucí a vševědoucí činnosti." (A II, 37)

"Pokud se týče cesty poznání, jak je praktikována v Indii, slova koncentrace se užívá ve zvláštním smyslu a pro vyhraněný způsob provádění. Znamená odpoutat své myšlení od veškeré činnosti a soustředit se na ideu Jediného, k němuž by se duše mohla povznést a vymanit se ze všech projevů, aby vstoupila do jediné Skutečnosti. Myšlením se ztrácíme ve světě projevů, ale soustředěním myslí na sebe, můžeme se stáhnout do skutečnosti. Je trojí moc koncentrace, pomocí níž můžeme dosáhnout tohoto cíle:

1. V první řadě, když se soustřeďujeme na jakýkoliv předmět, stáváme se schopnými poznávat jej v jeho nejvnitřnější podstatě a nutíme jej, aby nám zjevil svá skrytá tajemství; musíme však používat této moci nikoliv pro poznávání věcí, nýbrž pro poznávání jediné Věci."

Rád bych k tomuto bodu připojil svou začátečnickou zkušenost. Když mě maminka napomenula, abych nemlátil se stoličkou, protože prý ji to bolí, přijal jsem toto její napomenutí s vážností, jejíž dosah mne zavazoval nejen k tomu, abych se stoličkou netloukl, ale též k tomu, abych rozšířil platnost tohoto upozornění na všechny neživé předměty. Přijal jsem za správný názor, že všechno je živé, přestože živé jinak než já se svým tělem. Bylo to jedno z oněch pochopení, které nebylo jen původem dětské naivnosti (byly mi asi 4 roky), nýbrž jejím původem byla jistota, že tomu tak je. S touto jistotou jsem vklouzl do předškolního období, v němž jsem zkoumal život neživých věcí, neboť už mně šlo jen o to, abych tento život pociťoval jako život, i když se neprojevuje pohybem. Je zajímavé, že mě o tomto nepohybovém životě přesvědčoval především hmat a chuť. Napřed chuť a potom hmat. Vkládal jsem si na jazyk malé oblázky a "vychutnával" jsem jejich život. Kdyby mě tak byla viděla maminka! Bral jsem ze dna řeky Vltavy malinké kaménky, očistil jsem je v říční vodě a přikládal jsem je na patro a na jazyk. Cítil jsem je jinak než sebe. Pravděpodobně jsem z nich cítil pach říční vody, čili mýlil jsem se, ale tehdy jsem o tom nevěděl. Podle svého mínění jsem cítil jejich život. Daleko silněji jsem cítil záření kovu, především malých krejcarů. Také tu šlo patrně o omyl, ale ten splnil své. Kovy daleko více vyzařovaly než kaménky, a písek atd. (V té době mě husy také učily jíst trávu a napovídaly mně, co je dobré a co špatné. Přesto že jsem se trávu jíst nenaučil,

ochutnával jsem ji jako ty kameny podržením na jazyku.) Tak jsem se o malý krůček přiblížil k poznávání Života ve všem, dejme tomu, že pomocí řady omylů. Ještě dnes rozeznám na jazyku železný plíšek od měděného atd. Už vím, že to není jen záření, nýbrž částečná rozpustnost kovů ve slinách, a ta působí chuťově. Dejme tomu, že velmi dobře opraný kamének cítím jinak než tělísko stejné velikosti z jiné látky. Přicházel jsem tedy na chuť životu zkušeností, a tento způsob byl pak středem mé cesty poznání.

Doplněk textu v druhém odstavci po slovech: "Můžeme se stáhnout do sebe."

Myšlením na sebe nemíní Ghos myšlení na hmatatelného člověka, nýbrž obrácení mysli k pravému Já nebo na ideu Jediného. Ovšem, kdyby věděl o existenční cestě a znal podmínky soustředění na této cestě, byl by mohl doporučit též soustředění na hmotného člověka jako na celek fakticky neoddělený od Boha, nýbrž z Boha ustavičně vycházející (tj. čerpající sílu k existenci a činnosti), a to tak dokonale, že si tento celek nedokáže uvědomit Zdroj, ze kterého vychází (nikoliv jen vyšel). Není-li splněna podmínka o vědomí Zdroje, pak soustředění na sebe je nebezpečné. V 17 letech jsem si náhle uvědomil tento Zdroj a nemohl jsem na toto uvědomění zapomenout, protože bylo tak silné, že daleko převyšovalo svou silou a závazností způsob, jakým si uvědomujeme tento hmotný svět. Byl to pocit větší závislosti, než jaký máme na jídle, pití a dýchání. Nemohl jsem žít bez živého styku s tímto Zdrojem. Touha po něm mne stravovala a přitom jsem si myslel, že Jej nemiluji a těžce jsem nesl tuto svou domnělou nelásku. Že tento pocit byl správný, to jsem věděl, ale přesvědčil jsem se bez své vůle o tom teprve za devět let 21. 11. 1939. Tedy od 17 let toto soustředění na Sebe mělo bezpečný ráz onoho druhu soustředění, které znali Židé dávno před Ježíšovým narozením, ale na které pozapomněli, neboť nastal obecný úpadek metafyzické zkušenosti, a to především u kněží, kteří měli klíč, sami nevcházeli a jiným bránili, aby vešli, jak se vyjádřil Ježíš. Všichni pozapomněli proto, že se naučili vlastnit, co vyprýštilo a prýští ze Zdroje. Tím si znemožnili je odevzdat do Zdroje, jako ještě dovedl Henocho nebo Eliáš. Ti ještě uzavírali velký okruh od Boha přes člověka opět k Bohu. Ani křesťané nepochopili, že o tomto kruhu mluví velmi lapidárně Ježíš v podobenství o hřivnách. Tímto podobenstvím Ježíš dokonale komentoval existenční cestu Henochovu, Eliášovu a svou. Doplnuji, že existenční cesta byla bezpečná pro mne, který bez své touhy a bez osobní vůle si v 17 letech uvědomil Zdroj svého života. Asi tak jako tři služebníci, kteří

měli hospodařit se svěřenými hřivnami. **Věděli, od koho je mají.** To je základní podmínka existenční cesty. Nebyla to záležitost víry, nýbrž vědění. Ghos o tom ví dodatečně, nikoliv předběžně, proto nemohl radit něco, co patří na existenční cestu, i když svým pojetím integrální jogy je tomu velmi blízko. Věděl, že by se provinil proti řádu cesty. U samotného Ježíše, který hlásal víru, nehrála víra žádnou roli, protože věděl a nepotřeboval věřit v to, o čem věděl. A on dokazoval svým životem, že soustavně věděl, a tento stav jmenoval "být za jedno s Otcem". Ukázal také, jak lze přejít z cesty víry na cestu tohoto poznání, Jeho poznání, ale ukázal to jen symbolismem svého života, aby nemátl věřící ale zatím nevědoucí učedníky.

Splní-li se předběžná podmínka existenční cesty, o které byla řeč, ale jen když se splní, obejde se celá cesta bez víry a je pak bezpečnější než kterákoliv cesta navozená vírou. Chápete jistě, jaký je rozdíl v tom, když začnu cokoliv provádět, protože věřím, že je to správné, než když s tímtež začnu na základě jasného vědění. Vědění, které jsem nabyl v 17 letech, bylo sice obklopeno ze všech stran hlubokým nevěděním (např. o smyslu života před tímto věděním, nebo o smyslu utrpení při operacích za vědomí apod.) Ale tím jasněji toto vědění vyvstávalo z temnot. Před tím jsem např. věděl o mocenství prvků, a toto vědění mne nadchlo, ale teď jsem se náhle dozvěděl o původu veškerého mocenství, a to o původu, který není jen něčím historickým, nýbrž o původu stálém, aktuálním, obdobném stávajícímu mocenství prvků, které je neustále platné. Nedivím se Ježíšovi, že byl tak oddán Otci, tj. Zdroji veškerého stávajícího života, protože byl s tímto Zdrojem trvale vědomě spojen. Když jsem v 17 letech toto spojení přechodně na chvíli nabyl, neměl jsem od té chvíle pokoje, dokud jsem je znovu nerealizoval prostředky čistě existenčními.

Tuto poznámku jsem přičinil dodatečně, až jsem si našel čas k tomu, abych si pouvažoval o napsané větě "soustřeďovat se na sebe" z pozice uvažujícího, nikoliv z pozice poznávajícího, jakou zaujímal Ghos. Sám jsem nikdy nepotřeboval uvažovat o věcech duchovních, o kterých jsem věděl. Naštěstí vedle toho je mnohé, o čem musíme uvažovat, např. o svědectví smyslů, citů a rozumu. Víím však, kam až může bezpečně dosáhnout úvaha, a kdy už začíná být překážkou, přes kterou se nedostaneme, dokud ji nezrušíme nebo nepostavíme stranou. Tomu poznání, které mne zaskočilo v 17 letech, nepředcházela žádná úvaha jej se týkající, a žádná nenásledovala, která by se jej týkala. A to se opakovalo na dalších stupních poznání. (Při té příležitosti musím poděkovat lékařům, kteří mě čtrnáctkrát donutili přestat uvažovat, a to do

všech důsledků až do smazání smyslových vjemů. V koncentračním táboře došlo k témuž až do vymazání lítosti nad sebou a až do odstoupení od života vůbec. Chápejte tu řetězovou reakci zahájenou lékaři v mém předškolním věku. I kdyby ve vašem životě nedošlo k žádným takovým skokům jako v mém (protože jdete cestou víry a ne poznání, ne proto, že byste byli proti mně zaostalí!), jednomu neujdete, a tím bude fyzická smrt. Tam velice záleží na tom, přestanete-li nebo nepřestanete-li uvažovat. Úvahou můžete ten skok pokazit. Tam nastoupíte vrcholnou část cesty poznání, kde úvaha musí zmizet jako před každým skokem na cestě poznání.

Zdali by byla mohla Panna Marie porodit Božího Syna, kdyby byla nedokázala odstoupit od úvahy: "Kterak se to může stát, když muže nepoznávám?" Její odstup od úvahy byl dokonalý: "Aj já služebnice Páně, staň se mi podle slova tvého." Obdobně Ježíš na kříži uvažoval: "Bože, proč jsi mě opustil?", ale dokázal i v tak svízelné situaci odstoupit od své úvahy a řekl: "Odevzdávám Ti, Bože, svého ducha." Prosím, zařídte se podle toho v okamžiku smrti a zvítězíte. Zbude tam však ještě jedna překážka, že budete chtít zvítězit nebo být spaseni nebo ještě budete chtít něco ve světě zařídit, a to není bezvýhradné odevzdání svého ducha.

Nezapomínejte, že rozumová úvaha je nutnou pomůckou, ale platí o ní totéž, co o ostatních prostředcích na cestě do Věčnosti. Některé jsou zprvu nepostradatelné, později je nutno jich používat jen občas, a nakonec, jsou-li dogmaticky používány, jsou brzdou. Tyto dogmaticky používané a velmi osvědčené prostředky byly jednou z hlavních příčin, proč jsem musel prodělat násilnou očistu v koncentračním táboře. Jinak bych se byl jich nezbavil. Ani rozum není dogmatem, nýbrž pomocníkem, který se musí umět pokorně sklonit před věčnou pravdou. Neučiní-li to, musíme se smířit s tím, že se s Moudrostí nesečkáme, nýbrž jen s jejím obrazem, který ještě rozum dokáže v sobě zrcadlit. Nedovedu si představit, že bych byl obstál už při základním poznání v 17 letech, kdybych byl připustil, aby do něho mluvil rozum. Úlohu rozumu za mne muselo zastat mé okolí najmě matka. Připadá vám samozřejmé, že jsem jako malé dítě křičel, když mě chtěli operovat při vědomí. Ale věřte, že kdyby byl tehdy můj nervový organismus snesl ještě víc bolesti, byl bych se zbláznil nebo umřel. Nervový organismus se ukázal být moudrým rádcem, když se vzdal. Poradte však dospělému člověku, aby se vzdal svého úsudku a své touhy, když před tím vynaložil vše, aby svůj úmysl prosadil. Umět se včas vzdát, to je jen vykupitelský a

spasitelný pohled na Cestu. Mezitím je nutno stále užívat rozumu, úsudku, úvahy, citu apod.

"2. Prostřednictvím koncentrace celá vůle může být svolána k tomu, abychom získali, co jsme nemohli mít, a co dosud zůstávalo mimo naše možnosti; tato schopnost, je-li dostatečně upřímná, sebe samé si jistá, věrná sobě, absolutní ve své víře může způsobit, že obdržíme cokoliv; nesmíme však toho používat k tomu, abychom vlastnili nekonečné množství věcí, které nám nabízí svět, nýbrž k tomu, abychom se zmocnili jediného předmětu hodného toho, aby byl získán a poznán."

Nemohu si odpustit, abych nenavázal na minulou poznámku. Stoličku jsem nemohl brát do úst, a přece i ji jsem potřeboval cítit jako živou. Musím říci, že k tomu mně pomáhal především zrak. Vzpomínám si, co ve mně vzbuzoval dojem z barevného papírku nebo potištěného papíru v novinách. Kolikery život byl v potištěném papíru v době, kdy jsem ještě neuměl číst atd. Dnes vím, že to nebyly jen klamné cestičky k poznání. Kdyby nebylo bývalo dalších pohnutek přicházejících zvnitřku i zvnějšku, dítě by se bylo vrátilo do stavů nižších než lidských. Nemohu však těmto nižším stavům upřít ani jejich životnost (např. stavu nerostu), ani jejich spojitost s vyššími stavy. Jestliže dítě v matčině těle před svým narozením prošlo vývojem tzv. živého tvorstva, který trval na naší planetě řekněme 3 miliardy let (na miliardách tu nezáleží), zápis o tomto vývoji je kupodivu zachován v nukleových kyselinách (NK, DNK, RNK), které ještě nejsou životem v pravém smyslu slova, ale životu předcházejí a život organizují. Nukleové kyseliny jsou však přechodem mezi neživou a živou hmotou, a jsou důkazem, že mezi oběma druhy hmoty je most, který pak vede dál z pohybové skutečnosti do nepohybové skutečnosti, a to z obou stran, jaksi z nestvořeného do stvořeného a ze stvořeného do nestvořeného.

"3. Konečně prostřednictvím koncentrace celé bytosti na kterýkoliv z těchto stavů, můžeme se stát tím, co jsme si vybrali; můžeme se stát např. blokem síly a odvahy, vyjdeme-li ze směsice slabosti a bázlivosti, nebo můžeme získat velkou čistotu a svatosti plnou míru, nebo se proměnit v universální duši plnou Lásky; ale nesmíme používat této schopnosti k tomu, abychom dosáhli takových podmínek, i když by mohly být jakkoliv krásné a vznešené vzhledem k tomu, čím jsme dosud, nýbrž máme jich používat k tomu, abychom se stali tím, co se staví nad všechny věci, prosti činnosti a přívlastků: Být Bytím čistým a absolutním. Všechno ostatní, všechna jiná soustředění mají jen přípravný smysl, aby se postupně nacvičilo myšlení, vůle a rozháraná a

rozptýlená bytost, kterou jsme, a proto si nemůžeme přát jedinou a jemnou věc."

"Použití soustředění, jak jsme si je popsali, předpokládá předběžnou očistu, odříkání, zastavení přecházející do absolutního a transcendentního stavu samádhi (Samádhi, jogická extáze, charakteristická stažením vědomí dovnitř bytosti, spojená se ztrátou vědomí zevního světa), odkud, dosáhne-li se vrcholu a tam se setrvává, není už návratu leda pro jednu z tisíce duší. Tímto systémem dospíváme k nejvyššímu stavu Věčnosti, odkud se duše nevracejí (do cyklického pohybu Přírody) (Yato naiva nivartante tad dháma paramen mama), a je to stav, který vyhledává jogin, když opouští tělo a chce se osvobodit od návratu do tohoto světa. Disciplína radžajogy (radžajoga - "Královská cesta", metoda duchovní disciplíny, která se používá pro zvládnutí dechu a duševní činnosti.) nám např. ukazuje postupná stádia potřebná pro dosažení tohoto cíle. Kdo praktikuje radžajogu, musí dosáhnout určité mravní a duchovní čistoty; musí se zbavit nižší činnosti mysli a všeho, co směřuje dolů k nižším činnostem, ale musí též ihned zastavit všechny své činnosti, ať jsou jakékoliv, aby se soustředil na Jedinou ideu, která roztavuje činnost do stavu klidu. Radžajogistická koncentrace prochází různými etapami: tou, v níž předmět je uchopen, tou, v níž je podržen, tou, v níž je mysl ztracena ve stavu, který představuje předmět, nebo tou, ve které koncentrace jej provází; pouze tato poslední etapa si zasluhuje jméno samádhi, i když se tomuto pojmenování může přisuzovat mnohem širší smysl, jak jasně vysvětluje Gítá. Samádhi radžajogy má své stupně; ten, v němž mysl ztratila kontakt se zevními předměty, ještě medituje, myslí a má své počítky ve světě myšlenek; ten, v němž mysl je ještě schopna formulovat základní myšlenky; a konečně ten, ve kterém veškerá projekce mysli přestává a duše se zdvihá nad myšlení do ticha, Nездělitelného a Nevyjadřitelného. Všechny jogy obsahují určité množství přípravných počinů, které slouží k usnadnění koncentrace myšlenek (tvar, slovní formule myšlení, pojmenování atd.), a jsou jakými opěrnými body (svalambana), aby pomáhaly mysli se soustředit a musí být všechny používány až do chvíle, kdy budou překonány; pomůcku nejvhodnější, podle Upanišad, představuje mystická slabika "AUM", jejíž tři hlásky představují Brahman nebo nejvyšší Já, ve třech stupních svého stavu (Duši bdělou, Duši spící a Duši ve spánku) (Ghosova poznámka pod čarou: Protože v běžném lidském vědomí pouze zevní část je ve stavu bdělém, zatímco vnitřní část je především podvědomá a nezasahuje přímo, leda ve spánku, v němž osoba zažívá hnutí ve formě snů a vizí. Nadvědomí - supramentální a nadmentální -

zůstává mimo tuto škálu, a pro mysl je jakoby hlubokým spánkem.), jehož zvuk se mocně zdvihá k Tomu, který se nachází za veškerou činností (Mándúkya Upanišad), protože pro jogu poznání je cílem Transcendentno." (A II, 38)

Protože za jogou poznání bude následovat pojednání o radžajoze, ponechávám tento text bez poznámky.

"Pro nás, kteří zamýšlíme mluvit o integrální joze, tento cílový bod musí být úplnější a méně exkluzivní; méně exkluzivní pozitivní pohled na nejvyšší podmínku a méně exkluzivně negativní pokud se týče jejích božských vztahů. Zajisté musíme mít za cíl Nejvyšší, Původ všeho, Transcendentní, ale bez vyloučení toho, co z Transcendentního vzešlo, co se naopak musí stát pramenem neustálé zkušenosti a nejvyššího stavu duše, kterým se přetvoří všechny ostatní stavy a rozšíří se vědomí, které máme o světě, o obrazu jeho tajné Pravdy. Nechceme vyloučit z našeho života vědomí vesmíru, nýbrž realizovat Pravdu, Já ve vesmíru, ne méně než Boha, který všechno přesahuje. Nehledáme jen Nevýslovného, nýbrž též jeho projev jako nekonečného bytí, nekonečného vědomí a nekonečné blaženosti, který obklopuje vesmír a v němž si hraje. Toto nekonečné, trojitě v jednom, představuje jeho nejvyšší projev a je přesně tím, za čím míříme svým poznáním, abychom se s ním spolupodíleli a jím se stali; a protože se snažíme uskutečnit tuto Trojici nejen v její podstatě, ale i v kosmické hře, toužíme poznat vesmírovou božskou Pravdu a podílet se na ní, na božském Poznání, na božské Vůli a na universální Lásce, které představují druhý projev, jeho božskou budoucnost. Nemíříme jen k poznání, nýbrž i ke ztotožnění a povznesení na jeho úroveň; jakmile překonáme období úsilí, způsobíme, vzdáme-li se egoismu, že tento Nekonečný přitáhne k sobě naši bytost a sestoupí do nás, protože též celá naše budoucnost je závislá na něm. Nemáme se spokojit jen s tím, že se staneme prostředkem, jímž se přiblížíme nejvyššímu Transcendentnu, ale máme se stát podmínkou božského života v kosmickém projevu."

Všimněte si, že marnotratný syn měl všechno od Otce, takže se pomocí toho, a pomocí ničeho jiného, mohl stát též marnotratným!

"Chceme-li dosáhnout tohoto integrálního projevu, bude nutno, aby se termíny "koncentrace" a "samádhi" oděly do bohatšího a hlubšího smyslu. Všechny naše koncentrace jsou jen obrazem božského Tapasu (poznámka pod čarou: Tapas, energie nebo teplo, nabyl časem význam koncentrace síly vědomí. Podle obrazu starých mudrců, svět byl stvořen pomocí Tapasu, dík teplu

inkubace vědomí - síly, vylíhl se pták a duše Přírody.), vlivem něhož Já zůstává usebráno v sobě a projevuje se sobě vnitřně, udržuje a má svůj projev a stahuje se z něho, aby se vrátilo do nejvyšší jednoty. Božský Tapas je bytí, které vlastní blažeností upíná vědomí na sebe; Poznání - Vůle, která upíná sílu poznání na sebe a na své projevy; na podstatu božské koncentrace, Jogu Pána Jogy. Koncentrace je tedy prostředkem, pomocí něhož se individuální duše spojuje s Já a vstupuje do toho nebo onoho stavu, do té nebo oné formy projevu (Bháva). Tento prostředek sjednocení s Božským je podmínkou k dosažení božského poznání a principem jogy poznání."

"Je to koncentrace, která je nesena ideou a používá myšlenky, síly a jména jako klíčů, které otevírají zkoncentrované mysli dveře Pravdy, skryté za každou myšlenkou, formou a tvarem, protože pomocí Ideje mentální bytost se pozdvihuje nad jakýkoliv výraz, k Tomu, který je vyjadřován, jehož idea je jen nástrojem. Prostřednictvím soustředění na ideu, mentální existence, již právě jsme, láme závoru mentality, aby se dostala do stavu vědomí, do stavu bytí, do stavu moci vědomého bytí, do stavu blaženosti vědomého bytí, jemuž Idea odpovídá a jehož je jen symbolem, rytmem." (A II, 40)

Připomeňme si skvělý a vítězný příklad soustředění na ideu svaté Terezie z Avily. Jako malá holčička našla u studny svatý obrázek, na němž byla znázorněna scéna z Ježíšova života, v níž Ježíš nabízí Samaritance, ženě pěti mužů, věčný život. Když se malá Terezka dověděla od rodičů o tak velké Ježíšově lásce, která se nezastavila ani před hříšností člověka, nabyla přesvědčení, že tato láska se ujme i jí, půjde-li ona za ní. Idea této lásky bez hranic vedla pak Terezii až k vítězství nad sebou. Bylo to celoživotní soustředění na ideu neomezené lásky. Ať už své modlitbě a svému životu dávala jakoukoliv formu, obsahem každého jejího jednání byla Idea lásky. Její ustavičnou touhou bylo, aby této lásce patřila, neboť nic na světě si nezasluhuje tak velké úcty a tak velké oddanosti jako ona. Kdyby byla měla touto láskou celá shořet, nic zlého by se nestalo, protože v této výhni by měla shořet každá duše. Svatá Terezie bývá znázorňována v extázi se srdcem proboděným láskou. Taková socha je na nádvoří Lorety v Praze, a bylo mi velkou radostí, že jsem ji mohl nakreslit už v době, kdy jsem pochopil, odkud tato láska pramení. Také já jsem si přál milovat Boha nade vše, ale nezmohl jsem se na nic. Devět let jsem zažíval jediné zoufalství, že Boha nemiluji. A pak, obdobně jako svatá Terezie, se mi stalo, dne 21. 11. 1939, že jsem byl poučen, kdo miluje, že si nemám lásku přivlastňovat, když veškerá

láska je láskou boží. Když jsem potom na Svatou Annu roku 1945 vstupoval do manželského stavu, bral jsem manželčinu lásku a později děti z rukou Božích jako jeho Lásku. I vnoučata to pociťují. Malý Petřík (8 let) nedávno po odchodu ode mne prohlásil, že neví, zda beze mne bude moci žít. Setkal se u mne s láskou boží, a tuto příležitost těžko dokáže využít dospělý člověk. Petřík se stal obětí soustředění na ideu. Takovým způsobem jsem vyznavačem sv. Terezie z Avily. Už mně nezáleží mnoho na formě modlitby a způsobu života, je-li obojí vedeno správnou ideou. A silná správná idea vytváří předpoklad k neustálé modlitbě.

"Soustředění pomocí Ideje je tedy prostředkem, klíčem, jímž se otevírají nadvědomé úrovně naší existence."

Ovšem nedá se zabránit, z prostého důvodu nevědomosti hledajícího, tomu, aby si člověk myslel, že je to on, který miluje, poznává, existuje bez ohledu na stále k němu připlývající boží lásku, poznání a existenci. On by ani nedokázal řádně užívat lásky, poznání a existence, kdyby si myslel, že on není tím, kdo miluje, poznává a existuje. Může sice nastat případ, jaký nastal u mě, že jsem si myslel, že nemiluji, ovšem i tady jsem existoval a poznával podle běžného lidského smyslu, žel bez přispění a přičinění božího. Jenže v rozhodujícím konci světa jsem musel odevzdávat jen **svou** existenci a své poznání, avšak nemusel jsem odevzdávat také **svou** lásku. Kristus chtěl od Terezie, aby mu odevzdala všechno, co měla, a všechno, o čem si myslela, že Bohu dala.

Byl jsem informován o případě paní Šuchmové z Brumova na Moravě, která koncem života velmi trpěla, protože neuměla odevzdat svou lásku k bližnímu, v níž už nemohla pokračovat, ani se jí neuměla zřici jako své. Byla to obdoba případu sv. Terezie z Avily. Nutno rozeznávat dvě úrovně lásky:

1. jednu, která z nás vyplývá samovolně, tak jako z nás vyplývá život a poznávání,
2. a druhou, když chtěně milujeme. Toto druhé počínání považujeme za **své** a proto, až se jednou budeme muset vzdát opěry své lásky, svého poznání a své existence, jako sv. Terezie, budeme procházet krizí ztráty toho všeho, jako sv. Terezie. Konec světa opravdu vypadá tak, že ze starého, krásně vyzdobeného Jeruzaléma nesmí zbýt ani kámen na kameni, jinak nedojde ke ztotožnění s Věčným životem. Slova Katri: "Ocitla jsem se před Božstvím, kde nebyl ani Bůh, ani andělé, nic než Božství." Katri, žákyně Eckhartova, tu mluví velmi názorně o stavu osvobození i od nejvznešenějších ideí. Ale pozor, těch opět je zapotřebí,

nesmíme se jich zříkat z vlastní vůle. Budou nám vzaty, a to z nás učiní nic, aby se mohlo setkat s Nic přirozenosti boží, už ne pomocí víry, naděje nebo kterékoliv opory **svou** láskou, **svou** existencí a **svým** poznáním. Tento stav pozbytí všeho svého lze nazvat plným právem opravdovou svobodou. V tomto stavu už nedochází k extázi, k samádhi, jako ke chvilkovému odstupu od svého. Nižší druhy extází nejsou ani tím úplným odstupem od svého, nýbrž dožíváním svého na vyšší úrovni, až tam, kam jsme svým mohli dosáhnout.

"A když dospějeme k jistému stavu, v němž celá naše existence se rozpouští a pozdvihuje se až k nadvědomé pravdě, jednotě a k nekonečnu... dospíváme k cíli: to je smysl, který dáváme slovu "samádhi". Není to tedy jen stav, který slouží k tomu, abychom se stáhli z vědomí o zevním světě do nitra, a ponořili se do Toho, co existuje za tím i oním, ke zdroji toho i onoho, a Co přesahuje samotné jejich jádro; je to existence ustavená v Jediném Nekonečném, spojená s ním, ztotožněná s ním, ovšem za jedné podmínky, která musí trvat: že zůstáváme v bdělém stavu, vědomi si formy věcí, i když se stahujeme do vnitřní činnosti, zapřažení do jha principu věcí, do vývoje jejich jmen a jejich typických forem, nebo zůstáváme v podmínkách statického uvnitřnění, velmi vysokém, které vede k těmže principům, k jádru jména a tvaru. (Ve třech stavech: bdělém, snovém a ve spánku duše.)"

"Duše, po tom, co dospěla k podstatnému samádhi a v něm se ustálila (samadhistha, ve smyslu, který tomu slovu dává Gítá), má to, co je podstatné, substrát veškeré zkušenosti, co nemůže nijak tento stav zrušit; kdežto u toho, kdo se k tomuto stavu nedostal, všechno se zvrhá. Tehdy duše dosáhne toho, že všemu patří celou šíří svého bytí, ničím není zdržována, klamána a omezována."

"Dospějeme-li k tomuto stavu, koncentrace na Ideu přestává být potřebná, protože naše bytost a naše vědomí jsou spontánně soustředěny. Za této supramentální podmínky celá pozice věcí je převrácena."

To je pravý smysl Ježíšových slov o konci Jeruzaléma, kde nezůstane kámen na kameni.

"V běžném životě mysl žije v rozšiřování a následování, nemůže se celá soustředit na jediný předmět, a není-li soustředěna, přemísťuje se náhodně z jednoho předmětu k dalšímu. Je tedy třeba, aby se naučila soustřeďovat na jedinou ideu, na jediný předmět kontempace, jediný předmět vůle, aby jej

mohla vlastnit a ovládnout, a to se musí provádět tak, že se aspoň dočasně vyloučí všechny ostatní předměty."

Tak vypadá trénink běžným životem, a věru není k zahození. Pomocí lidského myšlení a lidské vůle nelze zpočátku a dost dlouho jednat jinak. I svatá Terezie nemohla dlouhou dobu jednat jinak, ale už z té doby pochází její myšlenka, svědčící o nastupujícím přechodu "od Boha ke všemu ostatnímu" a ne jako dosud "od sebe k Bohu". Tato myšlenka zní: "Ó živý chlebe, který poskytuješ život, způsob, abych žila jen z tebe." Vidíme, že jí pomáhala eucharistická idea, kterou pochopila opravdu dokonale a podle ní se také snažila dokonale se zařídit. Našla styčný bod mezi historickým Ježíšem, který nabízel věčný život Samaritance, a aktuálním Kristem ve svaté hostii, a se sebou. To byl začátek vítězství. Mohla se začít zmenšovat. Zatím však se ještě nemohla stát ničím, čili nemohla přestat ze svého dávat. Byla by vznikla propast mezi ní a Kristem.

I běžný život, ve kterém se člověk vůbec nestará o věčný život, protože si myslí, že fyzickou smrtí všechno končí, nezná parametry oné zákonitosti, kterou můžeme spatřovat v celé přírodě. Napřed vlastnit a naučit se vlastnit, a pak se odnaučit vlastnit a začít nevlastnit.

Odhlédneme-li od toho, jak mě poučovali lékaři operacemi za vědomí, protože to byla výjimečná záležitost, vzpomínám si pak na slepici na dvorku chalupy č. 10 v Radavě pod Orlíkem, ale ta slepice mohla být kdekoliv jinde. Ta slepice chodila po dvoře a kudy chodila, si stěžovala, že je poslední slepicí ve stádě, že se na ní nedostane tolik jídla jako na ostatní, aby mohla mít vajíčka a potom děti - kuřátka. Smíloval jsem se nad ní a krmil jsem ji, odháněje ostatní slepice. Ale slepice číslo jedna ve stádě si usmyslila, že tomu učiní přítrž. Vrhla se na tu poslední slepici a začla ji klovat do hřebínku, až té chudince tekla z hlavy krev. Nebudu vám ani vykládat, jakými signály častovala ubohou poslední slepici, která by se byla dala uklovat, neboť svým postavením ve stádě si musela dát uklování líbit. Zakročil jsem znovu, a ta poslední slepice se pak stala mou přítelkyní. I slepice se naučí chtít mít a nakonec se odnaučí mít. A co jiného zbývá člověku, je to tvrdá výchova, ale zřejmě má velký duchovní význam Zákon existence v dualistickém řádu hodnot. Podvojně hodnoty mají své místo vedle sebe tak dlouho, dokud nedojde ke konci tohoto dualistického světa k poslednímu soudu, kde se páry dvojic rozpojí a přestanou sloužit. Do té doby dobře slouží! Proto berme svět jako školu, v níž jsme vychováváni k vědomému životu v neduálnu, ve Věčnosti.

"Avšak to, co je nad myslí, k čemu se snažíme pozdvihnout a do čeho si přejeme vstoupit, je vyšší než myslící proces, vyšší než rozdělení ideí. Božské má svůj střed v sobě samém a vyzarováním ideí a činnosti sebe nerozděluje (Viz chleby, které rozděloval a rozmnožoval Ježíš zástupu, nebyly jeho, nýbrž nějakého chlapce!), v rozděleném sebe nevězní, ale obsahuje je zároveň s jejich pohybem, celé Já je za každou ideou, za každým hnutím a současně za vším. Jím udržována, každá bytost se spontánně rozvíjí, nikoliv aktem oddělené vůle, nýbrž obecnou silou vědomí, které je za ním. Nám se může zdát, že v každém z nás existuje speciální soustředění Božské Vůle a poznání, je to však nespočetné a stejné soustředění, nikoliv soustředění exkluzivní."

Daleko srozumitelněji se dá totéž vysvětlit pomocí transformační schopnosti lidského těla. Lidské tělo má úplnější a dokonalejší transformační schopnost než tělo zvířecí, rostlinné nebo buněčné. Zatímco záření boží působí všestranně v celém vesmíru, prochází-li lidskou transformační centrálou, zbude ho více než v kameni, buňce, rostlině nebo ve zvířeti. A rozpoutá-li se nebo ožíví-li se nějaký další transformační uzel v člověku, prochází jím pak od Boha záření zabarvené specifickou transformační schopností oživeného uzlu, takže ani všichni lidé nejsou na tom stejně, ať už pro svůj věk nebo pro své myšlení a počínání. Nezapomeňme, že Ježíš upozorňoval na přednosti bdělého stavu. Tedy také jeden a tentýž člověk je na tom jinak podle toho v jakém stavu bdělosti je.

"Duše, která se pozdvihne, až do božského samádhi úměrně se svým vývojovým stavem, ocitá se v podmínce, pomocí níž převrací řád věcí, a to je ta pravá podmínka pokroku, protože pravda je převrácení naší běžné mentality. Tím, jak říkaly antické texty, člověk dospěl ke zvládnutí Já spontánním způsobem, bez potřeby soustřeďovat svou mysl a bez úsilí, rozhodlo tu poznání nebo výsledek Ideje nebo Vůle." (A II, 41)

Ovidius si přesně vzpomíná na tutéž zlatou dobu, kterou jsem zažíval po dobu pěti měsíců v koncentračním táboře: "Aurea prima sat aest aetas, quae vindice nullo, sponte aua, sine lege fiem rectumque colebat. Poena metusque aberant, nec verba minacia fixo aere legebantur, nec supplex turba timebat iudicia or aui, sed erant sine vindice tuti.

(Nejdříve vzešel věk zlatý, kdy bez zákonů a soudců člověk od sebe sám si správně a poctivě vedl.

Nebylo před trestem strachu, ni na deskách kovových vryté

nečtly se výstrahy přísné a nebál se výroků soudních
o milost prosící dav; byl bez soudce bezpečen každý.
(Překlad Ivana Bureše, Svoboda Praha 1974)

Těžko uvěříte, pokud jste to nezažili.

Nerad bych se smířil se správným Ghosovým výkladem, protože není dost úplný. Platí jen pro nábožensky věřícího člověka. Ten svou vírou pouští ke slovu Vůli Boží jiným a dokonalejším způsobem než člověk nábožensky nevěřící, nýbrž věřící jen nenábožensky ve skutečnost tohoto světa. Může se stát, že tento tzv. nevěřící člověk (správněji řečeno nábožensky nevěřící, ale budu ho nazývat nepřesně nevěřícím, i když jeho víra v pozemský svět bez opěrné víry v Boha, může být silnější a rozhodnější pro duchovní pokrok než chabá víra náboženská) se snáze otevře Vůli boží než člověk věřící, protože **pro každého člověka** bez rozdílu víry, aniž si je toho vědom, je pozemský život školou k vědomě zakoušenému nadčasovému věčnému životu. Nemusím chodit daleko, abych to mohl dokázat. Budu-li mluvit o svém případě, který patří mezi lidi nevěřící, není to případ ojedinělý. Byl jsem v koncentračním táboře jen několik měsíců, a přesto za tak drsných životních podmínek jsem se dověděl o dalších pěti případech mému podobných (z 1200 vysokoškolských studentů tam internovaných.) Dalo by se říci, že k otevření vědomí do věčného života u těch pěti došlo proto, že přestali věřit v pokračování stávajícího pozemského života, zrovna jako já první tři dny pobytu v koncentračním táboře, a protože neměli žádnou jinou víru a protože bez víry jako takové se **nikdo** neobejde, nahradili ji ekvivalentem odevzdanosti (jako zmíněná slepice na dvoře v Radavě). Nebudu dále mluvit o zmíněných pěti, ani o jiných případech mně známých, u nichž došlo k rozšíření vědomí za vědomí o pozemském životě, abych příliš nezatížil text nakupením příkladů. Promluvím jen o svém případě s úmyslem ukázat na jeho obecně platné podmínky pro zmíněné rozšíření vědomí. Byly to tvrdé podmínky života obdobné bezmocnosti vězně, a ty za tři dny způsobily, že se ve mně otevřelo vědomí dalších obzorů. Odpovídám už napřed opozičníkům, že prý běžný život není tak tvrdý, jako byl u mě od útlého mládí nebo právě během něj, a proto prý není naděje, že by se u běžného života objevily podobné schopnosti jako u mě. Tito opozičníci by měli pravdu jen tehdy, kdyby nebylo možné šířeji otevřít vědomí jinak než bezvýchodným utrpením. Není rozhodující, že se toho hlavního a přirozenějšího prostředku než je utrpení zatím neužívá. Vždyť celé lidstvo kráčí kupředu a toho prostředku se může v

budoucnosti dokonce obecně používat. Je jím změněný cíl výchovy a na ni navazující zmíněný cíl sebevýchovy. Protože však je to otázka budoucnosti, omezím se zatím na příklady, které jsem už uvedl dříve a nebudu je dále rozvádět. Vráťím se zase ke svému případu, ze kterého se při dobré vůli dají ty dosud zanedbávané prostředky **snadno** vyčíst.

Bez svého vědomí jsem byl vychováván od svého útlého mládí k tomu, abych překročil běžnou hráz vědomí, kterou označuji konečnými body A, B. Jistě bylo správné, že se tomu mláděti neřeklo, k čemu je vychováváno. Překročit tuto hráz není však cílem duchovního rozvoje, nýbrž prostředkem. Vychovatel by si měl být vědom toho, že ať vychovává mladého člověka k čemukoliv, nečiní nic víc, než že ho seznamuje pomocí zkušenosti a poznání s jedním z pilířů velké stavby duchovní dospělosti. Ovšem vychovatel by si měl být také dobře vědom toho, co ve výchově je něčím víc než pilířem stavby. Celý život, i když o tom málokdo ví, je nástrojem, pomocí něhož se člověk má dostat za čas a prostor, do věčné pravdy za časem a za prostorem. Je-li někdo vychováván k jakémukoliv povolání, k jakékoliv činnosti, a to buď jinými lidmi, nebo z vlastní vůle, nebo obojím dohromady, nebo i proti své vůli, může být k této činnosti konečně vychován, ale pak je nejvýš na čase, aby věděl, že zároveň byl **vždycky** vychováván k věčné svobodě. Tato nevědomost, tato neznalost zákulisního cíle způsobuje vždycky, že vlastně neví, co ještě také činí, že je jedním z mnoha, kteří si myslí, že míří jen za tím, o čem vědí, že za tím jdou, ale ve skutečnosti je mnohem důležitější, že nevědí, za čím vlastně také jdou a přece za tím jdou. V tomto smyslu téměř všichni lidé nevědí, co činí. Úmyslně jsem vám opakovaně líčil, že dívka, která šlápla do chladné vody a vykřikla, že se topí, neměla ponětí o tom, co ještě tím "nesmyslným" výkřikem způsobuje. A tohle nevědomé působení navíc je průběžným jevem nejen činnosti lidské, ale i činnosti zvířat a rostlin. Zvířata nepotřebují vědět o symbióze rostlin a zvířat, a přece jsou ničím nezastupitelnými prostředky této symbiózy, bez níž by přestal existovat život vyššího typu na naší planetě. Udělám ve výkladu velký skok, když řeknu (protože si myslím, že si vynechaný prostředek výkladu sami doplníte), že nebýt esesmana, který mne ujistil, že mě zabije, nebyl bych prošel přes začátek stvoření a konec světa až k poslednímu soudu. Nic z toho by se v mém vědomí neobjevilo takovým způsobem, že to mělo za následek konkrétní změnu v tom, co Ghos nazývá převrácením osobnosti. Nejdůležitější na té události bylo:

1. že jsem pochopil, že ten stav nikdy nezačal, a proto nebude ani končit,
2. že jsem si ho začal uvědomovat,
3. že následky toho uvědomění byly trvalé a velmi pádné, neboť
4. jsem se na dlouhou dobu vymanil ze života v dualismu a z potřeb být vyučován a postrkáván nejrůznějšími páry dvojic. (Viz citát z Ovidia.)

Ježíše mučili lidé, kteří ve vysvětleném smyslu slova nevěděli, co hlavního činí, a proto mohli tak významnou měrou přispět ke vzniku křesťanství. Nepochybuji, že kdyby byli věděli, co způsobí, ihned by přestali Ježíše mučit. A tak, obecně řečeno, mnoho věcí se uskutečňuje, které se mají uskutečnit, a neuskutečnily by se, kdyby lidé mohli do své činnosti zasáhnout uvědomělou znalostí o tom, co vlastně činí.

Z toho vyplývá, že proti tomu druhu náboženství, které vede k poznání věčného života, se nedá nic provést, co by je zprovodilo ze světa, neboť nikdo z jeho protivníků neví, co činí.

"Dospět k tomuto trvalému božskému stavu musí být smyslem naší koncentrace. Prvním krokem musí být, aby si naše mysl, mající tendenci k diskusi, zvykla na to, že se bude držet pevně a bez váhání myšlenek zaměřených k jedinému předmětu, musí to učinit, aniž by se dala zlákat a odvést nějakým vábením její pozornosti odjinud. Koncentrace tohoto druhu je velmi rozšířená v běžném životě, ale stává se těžší, chceme-li s ní uspět vnitřně bez vnějšího přičinění, nicméně, je to vnitřní soustředění, které musí hledač poznání uskutečnit v první řadě (jde o základní stádium vnitřních rozprav a úvah, vitarka e vicara, chceme-li opravit chybné ideje a dospět k intelektuální pravdě.). Koncentrace se nemá omezit jen na uspořádání myšlení, jehož smyslem je, aby si intelektuální myslitel srovnal všechny dostupné a vlastní názory. Je nutný nejen úvahový proces, a toho je zapotřebí na začátku, aby se v co nejširším měřítku zmobilizovala idea s veškerou duševní naléhavostí, a tak se mohly projevit všechny aspekty pravdivosti ideje. Je-li např. předmětem soustředění božská Láska, bude nutné, aby se mysl soustředila na podstatu Boha lásky, tak aby různorodý projev božské Lásky vyvstal nade vše jasně, nejen v myšlení, ale také v srdci, v bytosti a v sadhakově vizi. Myšlení může předcházet zkušenosti, ale může se stát, že zkušenost předchází a že poznání vyplyne ze zkušenosti. Pak je nutno upevnit výsledek tak, aby se zkušenost stala trvalou a nakonec dharmou a zákonem existence." (A II, 42)

V poslední větě je velmi dobře vysvětleno, jak se rodí v rámci dualistické zákonitosti nové zákony, které později nabudou vrchu nad samotným dualismem.

"To je proces koncentrovaného rozjímání; existuje však intenzivnější metoda, která spočívá v tom, že se mysl upne na základ ideje, aby se dosáhlo základu věci, který je za ideou, a nikoliv intelektuálního poznání nebo psychologické zkušenosti subjektu. Pomocí tohoto postupu se myšlení zastaví a přejde do stavu zahloubaného nebo extatického nazírání na předmět, a po sloučení s ním, zmizí se ve vnitřním samádhi. Použije-li se však tohoto procesu, je třeba ihned z tohoto stavu vystoupit směrem k běžnému stavu vědomí, aby i toto se mohlo podílet na vnitřním světle a aby se jeho blaženost mohla vlít do našeho běžného vědomí. Jinak sice, jako mnozí hledači, pozdvihneme tento stav do vznešené podoby vnitřního samádhi, ale unikne nám moment, ve kterém se probudíme a vrátíme se na zem, abychom nabyli styk se světem. Poloviční stav nepřevedený do běžného vědomí není cílem naší integrální jogy."

Slovy Ježíšovými by se totéž dalo říci takto: zapři sama sebe a ihned zase ber svůj kříž na sebe. Otálíme-li mezi sebezáporem a jeho uplatněním lidskými silami v zevním životě, ztrácíme veškerou sílu, která by nám jinak byla přidána, kdybychom neotáleli. Jedině tato přidaná síla nám může otevřít cestu k dalším krokům kupředu. Vysvětlil jsem na své zkušenosti už dříve.

"Existuje třetí postup, který nepozůstává v tom, že se hned soustředíme v intenzivní meditaci o jediném předmětu, ani energicky nenazíráme na jediný předmět vize myšlení, nýbrž že napřed úplně uklidňujeme mysl. K tomu můžeme dospět různými způsoby: Jeden spočívá v tom, že se úplně oddělíme od mentální činnosti a jen ji pozorujeme, aniž bychom se na ní podíleli, až se unaví ve svých skocích a běhu a uchýlí se do stále většího klidu, až se stane úplný. Jiným způsobem se postupuje tak, že se odmítají mentální nápovědi tím, že se zahánějí pokaždé, když se objeví, a tak se držíme pevně v bytostném míru, stále přítomném za mentálním neklidem a vzruchem. Když se projeví tento skrytý mír, veliký klid zaplaví bytosti a zároveň, obvykle znenadání přichází vjem a zakoušení klidného Brahmana, který všechno uchová: v tomto bodě všechno ostatní se zdá být jen hrou tvarů a klamem. Na základě tohoto klidu se naše hledání může opřít o poznání a zkušenost, které se neomezí jen na vnější projevy, nýbrž dospějí k hluboké pravdě božského projevu."

"Obvykle jakmile se splní tato podmínka, není už dále zapotřebí intenzivního soustředění. Zastoupí je spontánní

soustředění vůle (o tomto bodě budeme podrobně mluvit v joze zdokonalování já.); onoho soustředění, které používá myšlení k tomu, aby přinášelo a rozdělovalo světlo do nižších částí bytosti. Tato vůle trvá na tom, aby se fyzická bytost, vitální existence, srdce a mysl přemodelovaly na božské formy, které se budou pomalu oživovat v lůně tichého Brahmana ...pro integrální jogu je tato disciplína nejpřímější a nejúčinnější." (A II, 43)

V posledním odstavci jsem úmyslně vynechal několik řádek (...), abych se jim mohl věnovat zvlášť. Píše se tam: *"Stupňovitě, kroky více či méně pomalými nebo rychlými, podle toho, jak byla před tím provedena příprava a očista, různé části naší přirozenosti budou nuceny, nikoliv bez konfliktů více či méně krvavých, aby poslechly zákona vůle a náповěď myšlení, takže poznání Božského se zmocní našeho vědomí na všech úrovních a jeho obraz nabude tvaru naší lidské existence, tak jako v dávných dobách se dělo védským sádhakům."*

Nepochybuji o tom, že pro nábožensky věřícího je to nejlepší cesta, pěkně krok za krokem, stupňovitě. Ale nábožensky nevěřící by se do takové cesty ani nemohli pustit, neboť by k tomu neměli důvod. Přes to však i pro ně je cesta do vědomě prožívané věčnosti stejně otevřena jako pro věřící. Patřil jsem, přes veškerou snahu své rodiny, od útlého mládí k nábožensky nevěřícím, a přece mě neminulo nic z toho, po čem většina věřících marně touží. Ghos by řekl, že je to způsobeno rovnodušnou láskou boží, která nikomu nenadržuje, ani člověku před zvířaty a rostlinami, jak jsem se osobně přesvědčil. Pro mne byla vždycky daleko nejlepší cesta vzdávání se sama sebe, a konkrétně své vůle tehdy, když jsem poznával, co je správné a zařídil se podle toho bez ohledu na sebe.

Protože nábožensky nevěřící daleko méně vědí o tom, k čemu jsou na tomto světě vychováváni, než vědí věřící, je nasnadě, že ve většině případů svým životem vystihují duchovní cíl života méně a že více chodí za duchovní školu než do ní. Toto bloudění je přivádí do daleko složitějších situací, než do jakých se dostávají věřící. Nemíním tím, že více trpí, třeba naopak méně trpí, ale žijí způsobem, který není z duchovního hlediska správný. Žijí nepřirozeným způsobem s malými nebo většími rozpory se sebou i s okolím a všechno u nich končí zvířecí úrovní smrti. Viděl jsem to zblízka v koncentračním táboře. Žili jsme tam přece v nerozlučitelné pospolitosti, ale za stejných životních podmínek se ke mně "osud" choval jinak, protože jsem byl poznávajícím správné a podle správného jsem se zařídil, vlastně byl jsem z něj živ, kdežto oni byli živi ze strachu, hladu a z bolesti.

Zodpovězte si sami podle toho, co jste se dočetli v tomto spise: proč jsem v koncentračním táboře od 21. 11. 1939 přestal mít strach a hlad. Takovým napřímením cesty je cesta poznání. Jinak ovšem tomu stavu od 21. 11. 1939 předcházela devítiletá **záměrně** vedená čistota. Záměr nespočíval v tom, aby se mi vedla koncentrace, nýbrž abych byl poslušen správného.

Teprve od 21. 11. 1939, tedy od chvíle absolutního odevzdání (sebevzdání, sebe opuštění bez lítosti) jsem nepociťoval potřebu se soustřeďovat, neboť jsem poznával pravdivost Krišnových slov v Gítě: "Já jsem schopnost soustřeďovací." Od té chvíle jsem nepotřeboval být přípravně čistý, protože je čistý On, v Němž žiji, nepotřeboval jsem žít, neboť On žil ve mně a je veškerým životem, nepotřeboval jsem poznávat, neboť On je veškerým poznáním, nemohl jsem milovat, protože jen On miluje. V celku On je vším a přitom Ničím, protože být vším je totéž jako být Ničím. Jen jednoho bylo zapotřebí: soustavně se připojovat k tomu Nic svým nic, a pak mně bylo k dispozici úplně všechno, co jsem potřeboval k existenci, nemusel jsem se o nic starat, protože o všechno bylo postaráno, a to nejen pro mne, ale i pro každého, na koho jsem obrátil pozornost, a tak dlouho, dokud jsem na něho pozornost obracel. A protože On věnuje pozornost úměrně tomu, jak se ten který k Němu obrací poslušností, byl jsem za všech okolností poslušen a nebyl jsem rušen ani nejhrůznějšími ani nejšťastnějšími okolnostmi. Tak jsem poznal správnost Lao-cových slov, že Tao je při všem, ale do ničeho nezasahuje tak, aby se v tom ztratilo, takže vytváří pravou vládu, o které běžný člověk ani neví, že se mu vládne. On byl za mne čistý, poznávající, milující a existující, takže jsem nepotřeboval být ničím z toho, a kdybych začal být něčím z toho, přestal bych být ničím podle přirozenosti boží. Vždyť způsob, jak On je milující, poznávající a existující, nikdo nepoznává pro mnohotvárnost toho všeho. Ve tvaru se všechno stírá. Pak jsi-li červem, všechny schopnosti červa jsou výrazem Tvých schopností, jsi-li Bohem, pak všechno je výrazem Tvého Božství. Všechno je skutečné, neboť kdyby takovým nebylo, ani Ty bys nebyl skutečný. Proč jsi nám radil, abychom plakali s plačícími a radovali se s radujícími? Protože sis přál, abychom byli jako ty, který od ničeho neodvracíš svou tvář. A kdo nás pozná, že jsme jiní než nepoznávající když chodíme vědomě s Tebou? Vždyť my ani nevíme, že chodíš stále s námi, protože dokážeme zaznamenávat jen pohyb. A Ty sestupuješ stále na zem a není v tom pohyb sestupu. Vystupuješ stále na nebe a není v tom pohyb vzestupu. Jsi stále nehnutý, jako bys nic nedělal a přece vším hýbeš, a proto vším hýbeš. Píšeš stále novou Upanišadu a nové

Evangelium, přestože jsi nikdy ani slovo nenapsal. Věčný život píšeš bez pohybu perem a bez pohybu myšlenkou. Nemusíš nic na sobě měnit, abys mohl všechno ustavičně měnit. Proto jsi řekl, žeš nepřišel Zákon měnit, nýbrž naplnit. Stále bouráš a stále stavíš, ale mají právo všichni tvrdit, žeš nic nestvořil, ani nic nezboural, protože tito mluvkové stojí na straně vzniku a zmaru se svým malým úsekem vědomí. Pak mají právo sami stavět a sami bourat, ale pozbudou svou činnost, až nebudou mít zapotřebí ke svému vývoji pocit oddělenosti od Tebe.

Předešlými výroky jsem přibližoval Nic přirozenosti boží několika dílčími pohledy na její všeobsáhlost, abyste viděli, jak se u Boha všechny páry dvojic navzájem ruší, takže vzniká jednota a dá se vyjádřit z ní odvozenými protiklady. Lehce vypořádáte, že jsem se opíral o výroky mudrců a o svatá Písma, protože tam lze nalézt Pravdu. Nepřemýšlel jsem přitom, nýbrž psal jsem samovolně podle toho, jak myšlenky přicházely. Nesoustřeďoval jsem se na ně, nýbrž ony se soustřeďovaly na mě. Tento puntík za soustředěním bylo nutno udělat. Byla to ukázka onoho základního stádia vnitřních rozprav a úvah, vitarka e vicara, ke kterým se vždy znovu samovolně utíkám, má-li ve mně být posílen pocit spojení s věčným životem nebo mám-li z tohoto intenzivního pocitu vejít do zevní činnosti. Rabindranth Thákur si každé ráno zpíval, chodil po zahradě v Dakšinesavaru a z jeho zpěvů vznikla Gitándžali, právem vyznamenaná Nobelovou cenou. I v Evropě lidé poznali, že ty verše pramenily ze vznešeného zdroje.

Odbočil jsem tedy záměrně od předmětu výkladu do té míry, jak mne k tomu mělo mé vnitřní rozpoložení. Mohu vřele doporučit tato soliloquia, jak by je nazvali latiníci. Byla to upřímná zpověď o mém myšlenkovém světě. Dokud je myšlenek zapotřebí, musí být jejich svět také posilován, aby nezjalověl. Nebude pro vás bez užitku, když si všimnete, jak jsem se do té samomluvy dostal. Je to ten odstavec, který začíná slovy: "Teprve od 21. 11. 1939..." Promiňte mi, že jsem vám předvedl ten druh vnitřního očišťování myšlením nebo přechodu mezi různými hloubkami vědomí. Je to jakýsi sestup do posvátné řeky Gangu. Ještě něco o přechodném okamžiku, kdy k této samomluvě dochází. Všimněte si slov Ghosových: "Unikne nám moment, ve kterém se probudíme a vrátíme se na zem." Tak tedy tento zde vypsáný zážitek se konal v noci po probuzení a za neustálého probouzení po dobu asi tří hodin, neskončil, dokud jsem nenabyl pocit, že se celý vracím na zem. Člověk by měl být všude a při všem celý a ne napolovic snící a napolovic bdící.

5. Odříkání (A II, 44 - 51)

"Je-li disciplína různých částí naší bytosti pomocí očisty a koncentrace pravou rukou jogy, odříkání je její levou rukou. Jestliže pomocí disciplíny nebo pozitivní praxí upevňujeme v sobě pravdu věcí, pravdu bytí, pravdu poznání, pravdu lásky a stavíme pravdu na místo lži, která zastírala a kazila naší přirozenost, pomocí odříkání je lež vyvrácena, kořeny vyřezány a listí zahozeno daleko od naší cesty, aby její sveřepost, rezistence a její reprodukce nemohly víc překážet harmonickému růstu našeho božského života, odříkání je jeden z nepostradatelných nástrojů naší dokonalosti."

"Jakého rozsahu má být toto odříkání? Jakou má mít povahu? Jak má být používáno? Starověká tradice, tak dlouho živá ve velkých náboženských učeních a ve zkušenostech duchovních lidí, vyžaduje, aby odříkání bylo úplné, nejenom ve smyslu disciplíny, ale také jako cíl sám o sobě, takže se máme snažit vzdát se života vůbec a zvláště pak světských žádostí."

Jak vidím, povede se Ghosův výklad na úrovni exoterních tradic, takže budu mít k tomu mnoho co říci ze své naprosto netradiční zkušenosti. Přeberte si ji. Jestliže jste si však nepřebrali už minulou kapitolu podle jejího vnitřního obecného smyslu, není velké naděje, že vystihnete kořen této mnohem těžší kapitoly.

Proč svatá Terezie z Avily musela nad sebou zvítězit? Protože hledala království boží především, přesně tak jak požadoval Ježíš. Ukázala nám, jak lze hledat království boží především, přestože je neznáme. Chopila se osvobozující ideje, kterou se dala vést, a tou ideou bylo: Kristus je milosrdný nade vše. Kdežto my se držíme ideje věznicí v časoprostoru. Touto ideou je absolutní víra v pozemský život jako ve střed života a ne jako v prostředek, ač nepostradatelný, pro dosažení vědomě žitého věčného života. Neužíváme pozemského života jako prostředku k dosažení věčného života, nýbrž jako cíle veškeré své snahy, i když snahy správné - žít. A tak hledáme především svůj život a také jej ztratíme.

Dorůstal jsem k poznání z jiného východiska než sv. Terezie, a mám za to, že i toto východisko by vám mělo něco prozradit o obecném smyslu odříkání, konaném radostně a bez násilí, jak nám celým svým pozemským životem poradil Ježíš. Tak tedy znovu do toho:

Po každé z oněch 14 operací za vědomí od jednoho a půl roku do tří a půl roku, maminka, jak mně mnohem později vyprávěla až v mém dospělém věku, měla hodně starostí s mým duševním stavem. Při každé z těch operací jsem se totiž sebe odřekl tak dokonale (a nešlo to jinak, neměl-li jsem se z té bolesti zbláznit nebo umřít), že jsem byl vždycky nanovo v tomto našem bdělém stavu cizincem na tomto světě. Neměl jsem matku, neměl jsem tělo, neměl jsem z ničeho radost ani žal, zkrátka, **nic na tomto světě nebylo mé**. Lékaři maminku upozornili na to, jak musí s nimi spolupracovat, neboť si všimli, že tak dokonale otupili mé jáství, že jsem po určitém maximu odporu přestal vnímat i bolest. Lékaři měli maminku k tomu, aby mě po každé operaci, pokud možno ihned opět přiváděla k sobě, a než mě nově začli operovat, vždycky mě vyslýchali, zdali už jsem zase svůj. Zjistili, že maminka s nimi dobře spolupracovala. Vždycky se setkali s capartem, který věděl, jaké utrpení ho čeká, ale neměl tušení, že opět je "nepřežije", že opět od něho odejde, až bude pro něho nesnesitelné. Jsem-li tedy dnes normálně svůj jako ostatní lidé, vděčím za to nejen působení smyslů a rozumu, jako ostatní lidé, nýbrž především neúnavné snaze maminky, snaze naučit mne zase vlastnit, co jsem při operacích musel přestat vlastnit, abych se nezbláznil bolestí nad tím hrozným vlastněním utrpení. Když jsem se po operaci vždycky díval na maminku jako na cizího člověka, s nímž nemám nic společného, připomínala mně důtklivě a trpělivě opakovala, že je mou matkou, že kolem mne jsou mé hračky, a co hlavního, že musím jít, pít a spát. Podařilo se jí, aby dítě znovu vrostlo do tohoto světa, jak se jinak děje přirozenou cestou pomocí funkce smyslů a rozumu, a ovšem především nenarušenou funkcí automatismu (1). Nicméně nemohla zabránit tomu, že jsem se poměrně snáze vzdával sebe a svého lidství než ostatní lidé. Bylo pro ni přímo hrozné, jak snadno jsem se stával ve styku s husami jednou z nich, ba snáze než člověkem ve styku s lidmi. Kdo toto nezažili, nevědí, že vždycky je snazší sestupovat zhora dolů, než vystupovat zdola nahoru. Když mně konečně lidé v sedmi létech definitivně vyjmuli ze zvířecího života a přiřkli mi lidskou úlohu mezi lidmi, srdečně jsem to oplakal. Ještě že jsem byl ve zvířecím světě výtečným žákem. Tato úloha výtečníka mě zachránila, a kdybych se byl nemohl uplatnit zase jako výtečník mezi lidmi, byl bych asi na lidství rezignoval. Naštěstí zvířata mě naučila schopnostem, které jiní lidé než já neměli vyvinuty, takže jsem v prvních třídách obecné školy platil za geniální dítě, zatímco jsem byl jen výtečně poučeným zvířetem. A jsem u podstaty Výkladu:

Začal jsem se rozvíjet lidsky z mnohem širší základny než běžně děti téhož věku. Škoda, že nikdo o té základně nevěděl, takže pořád mě vychovávali jako nadřazeného nad běžnou základnu místo ze širší základny. Kolik toho se jim podařilo z ní odbourat. Měl jsem však výtečného pomocníka v manipulaci s myslí a s vůlí. Ve stádu se všichni jeho příslušníci podřizují vůli vůdce stáda a já jsem objevil takového vůdce na úrovni lidské. Byl jím na jedné straně učitel, který byl pro mne vysoko nadřazeným Bohem. Jen zpočátku v první třídě obecné jsem ho bral kriticky, ale když se mu podařilo mne vybavit ze zvířecích postřehů a nahradit je postřehy lidskými, dosadil jsem jej do božského postavení. Měl jsem však také vnitřního vůdce, o kterém bohudík nikdo nevěděl, kterého jsem si do 17 let vůbec nedefinoval jako vůdce. Občas, jako při těch operacích za vědomí, když jsem nasa- dil svou vůli do krajnosti do své činnosti a nemohl jsem učinit více a nemohl jsem se dále svou vůlí prosadit, odstoupil jsem od své vůle **bez touhy ji znovu v téže věci prosazovat** (Byla to obdoba onoho odosobnění v pooperačních stavech). A tu jsem nabýval jistotu o tom, co jiného je správné a nabýval jsem moc toto správné uskutečnit. Přitom nepadlo ani slovo ze strany tohoto vedení, jen úvodem se dostavil pokyn od člověka nebo události, z nichž nikdo nevěděl, co ve mně způsobují, a co tedy vlastně činí. Popsal jsem několik takových událostí, které se staly po 17. roce mého věku. Tehdy jsem si všiml poprvé, že někdo kromě mě za- sahuje nevědomě do mého života velmi vtíravým a důmyslným způsobem, a přitom dělá něco, co se mnou zdánlivě vůbec nesouvisí. To byl začátek vědomého vedení událostmi. Takže jsem věděl, čeho se zříci a co proti své vůli naopak provést. Tento rozstup při odříkání na dvě strany, na odříkání trpné a odříkání aktivní, je velmi důležitým prvkem, bez něhož odříkání co chvíli je poloviční a jeho provádění pak způsobuje neuvěřitelně velké těžkosti. Vraťme se znovu k té události, kdy dívka pro mé poučení poprvé šlápla do vody a zvolala, že se topí. Kdo jí to napověděl? Kdybychom se jí mohli zeptat, řekla by, že nikdo, že ani nevěděla, jaký smysl má její počínání pro mne, na jednoho z nezúčastněných na jejím počínání. Kdo mně napověděl, že na plovárně nemám dále pobývat, když jsem ani slovo náповědy nezaslechl? Odkud pocházelo to neodolatelné nutkání odejít? Dnes to vím, ale tehdy jsem to nevěděl, že náповěda přichází z jiné úrovně než pozemské. Zhora se sestupuje snáze dolů než zdola nahoru. Ale nenásleduje-li po onom zásahu zhora volní zásah zdola nahoru, všechno vedení vzápětí zaniká. Aby tak snadno nezhaslo, k tomu přichází nečekaně prováděcí moc, silnější než vlastní vůle.

Dá se z toho něco prakticky obecně použitelného využít? Ano. Prozradím hned výslednici použití: Celým životem jsme vedeni k tomu, abychom se naučili vlastnit a mohli se pak ve chvíli zralosti toho vlastněného zříci. Jeden z párů dvojic, který se nesmí rozpojit předčasně (totiž vlastnit a zříci se vlastnění), je významným regulátorem duchovního pokroku v životě probíhajícím uvnitř zákonitosti dualismu.

Je mi líto, že vám nemohu líčit celou sérii příhod od útlého mládí až po dnešek, přestože by to bylo pro každého čtenáře velmi objevné. Vzdávám se soustavného vyprávění jen proto, že u každého člověka probíhá vedení událostmi jen obdobně a nikoliv stejně. Každý z nás, abych tak řekl, má k dispozici jiný čtecí kód pro události, a to ještě nikoliv natrvalo platný, nýbrž vždy dostupný v jiné hloubce. Takže, dejme tomu: do 17 let jsem vyčetl jen občas správné, a pokud jsem se podle toho zařídil, pociťoval jsem příkon prováděcí moci. Nevěděl jsem však odkud rozlišení správného pochází, ani jak se navozuje jeho funkce a moc. V té době jsem se učil především tomu, abych se odřekl své vůle tam, kde je toho zapotřebí, abych se aspoň čas od času vymanil z jejích osidel. Původně jsem nebyl schopen čehokoliv se odříci ze své vůle, a odřekl-li jsem se přece jen něčeho z vlastní vůle, byl jsem zklamán svým chybným odhadem o tom, co je správné, a pak účinkem provedeného. Kdežto při činnosti prováděné tak, že jsem se po poznání správného jen přidával vlastní vůlí k provedení správného, byl účinek nesrovnatelněji lepší, i když jsem k takovému účinku svou vůlí přispíval jen nepatrně.

Už tehdy jsem mohl dospět k obecnému poznání, že nešlo jen o to, abych se odřekl toho či onoho, nýbrž abych poznal pravého ducha odříkání. Pravým duchem odříkání je osvobození od všeho svého. Nic nepomůže, odřekneme-li se malých nebo velkých zájmů, zůstaneme-li přitom sví a bude-li to **naše** odříkání.

Udělám skok ve vyprávění: Teprve od 21. 11. 1939 jsem poznal, že žádné mé odříkání, žádná má svatost, nebyly mé. A to se nedá pochopit bez základní zkušenosti, že ustavičné tvoření ze strany Boží je též **ustavičným odříkáním božím**. Na každém odříkání je jeho pravou cenou právě odříkání boží. A tomuto požehnání se tím dokonaleji vystavíme, čím méně jsme přitom sví. Kdybychom se odřekli celého světa, byla by v tomto odřeknutí stále ještě základní chyba a omyl. Bůh nás nepovolal na svět, abychom se odřekli světa, neboť ten je nutným prostředkem k tomu, abychom v něm a pomocí něho se vrátili k Bohu. Jde to bohužel většinou jen tak tvrdě jako s marnotratným synem v Ježíšově podobenství. Dokud máme něco od Boha, hýříme (to jest

chováme se jako příroda, která také hýří) a přestáváme hýřit a začínáme si vzpomínat na Otcův dům teprve až poslední haléř prohýříme a dokonce teprve až v krajině nastane tak velká bída (vedení událostmi), že musíme jít s vepří (uvědomíme si, že vlastně žijeme jen zvířecím životem). Pak je nám bližší, než cokoli jiného, touha být v Otcově domě aspoň posledním služebníkem.

A tu stojíme před důležitými akty.

1. Kdybychom všechno nepromarnili, netoužili bychom po Otcově domě.

2. Kdyby náš návrat nebyl motivován sebeláskou, nevrátili bychom se.

3. Dramatizace, do níž je vepsáno podobenství o marnotratném synu, je tímtéž prostředkem, který umožňuje srozumitelně vyprávět o základních pravdách, jako je tomu v podobenství o pádu z ráje atd., včetně dramatu smrti Ježíšovy na kříži a konec konců našeho běžného života. Dramatizace je neodvratným a nepostradatelným přísudkem převodu stavu na děj, ale cesta zpět k nadčasovému a ke stavu jí odpovídajícímu je východiskem z dramatu. Poznal jsem to v koncentračním táboře. Pro mne i koncentrační tábor byl prost dramatickosti, vzato z hlediska vnitřního stavu, který se ovšem dokonale promítal do mého zevního života. Tam pak nadále probíhal děj bez dramatizace.

Ad 1. Od chvíle narození na svět promarňujeme, zcela bez svého vědomí, že tak činíme, všechno, o čem nevíme, že máme od Otce, takže nám záhy z toho nezbuďte nic. Prakticky se dá říci, že celý život je napřed jen velmi matnou a mnohdy jen matnou vzpomínkou na Otcův dům. Z tohoto faktu, že náš život na světě je návratem do Otcova domu, nemohu nic slevit a v žádném případě, protože jsem se přesvědčil, že vždycky tomu tak je. Mohl bych o tom snést celou řadu důkazů nejen ze svého života, ale i ze života kteréhokoliv jiného člověka. Snad tento pohled je pro mne o tolik snazší, čím lépe poznávám, že zvířata se nevracejí, podvědomě to vědí, pokud tam s nimi vstoupí i člověk, vidí lidskou hvězdu, pro kterou si pak dotyčného člověka váží více než sebe.

Lidské promarnění daru od Otce je cenou, kterou platíme za možnost vrátit se k Otci! V tom je celá ta dějová dramatizace. S promarněním se začíná úplně nehříšně v okamžiku narození na svět, tedy okamžikem pádu z ráje. Tato nehříšnost je zvláště dobře zdůrazněna v podobenství o marnotratném synu. Syn se považuje za vrcholně hříšného, neboť všechno promarnil, ale Otec jej za

takového vůbec nepovažuje, naopak jej vyznamenává! My zkrátka potřebujeme žít v dojmu, že jsme hříšní. Jinak bychom se nevrátili a nevzpomněli bychom si na Otcův dům a na Otcovo milosrdenství. Bylo by asi dobře, kdybychom rozeznávali hřích neuvědomělý od hřichu uvědomělého. "Hřichem" neuvědomělým je vstup do pozemského života se vším, co s tímto vstupem souvisí. Je to pád z ráje, a proto mu křesťanská tradice říká dědičný hřích. Nedovede si jinak vysvětlit jho, které na sebe bereme svým narozením. Po narození neohraničené vědomí boží začne do nás vstupovat přes bariéru smyslů a přes bariéru celého transformačního ústrojí naší tělesnosti, a tím se vytvoří uzavřený úsek vědomí AB. To je vězení, ve kterém se dá potom hřešit i vědomě, protože v dualismu omyly jsou také součástí posunu kupředu spolu s pravdami a opaky klamů.

Co jsou všechny hříchy a všechna provinění proti tomu, že se ocitáme v dualismu, a ten na nás doléhá neúprosně tak dlouho, dokud se z něho nevymaníme hledáním království božího především a odříkáním.

Odříkání, jak je pojímáno v křesťanství, je v každém případě nedostačujícím prostředkem, neboť nevede k osvobození. Je postaveno na nepochopení smyslu dualismu, bez kterého není cesty k osvobození. Tvrdím-li že dualismus je nutný, tvrdím tím zároveň, že také hřích je nutný. Nechci tím omlouvat hříšníky ani sebe, protože musíme hřešit. Přeji si však, aby byl hřích chápán v celé jeho šíři, i tam, kde je ničím nenahraditelným pomocníkem k osvobození. Kde by bylo křesťanství - nebýt Jidáše a jeho zrady! Křesťanství by bylo vůbec nevzniklo. Kdyby se byl Ježíš zřekl Jidáše, nebyl by mohl podat příklad vzkříšení z mrtvých. Přitom Ježíš žádnému učedníku nedoporučoval, aby následoval Jidáše, nýbrž doporučoval jim, aby následovali Ježíše přes dovršení služby v dualismu. Ježíš prostě svým životem ukazoval, jak si správně počínat v dualismu, aby se člověk z něho dostal do vědomé jednoty s Bohem. V žádném případě nedoporučoval útek ze života do ústraní, neboť znal smysl života v lidské společnosti, aby se tam a nikde jinde mohlo dovršit mistrovství sebepoznání.

V křesťanství se dokonce vyskytují hlasy, abychom se zřekli všeho stvořeného, ale jak, když jsme na něm celým svým vývojem závislí? Takové názory už hraničí s absolutním nepochopením toho, proč je všechno stvořeno. Tak, aby se dostalo stvořeným životem k nestvořenému životu. Je to cesta výlučně vnitřní, i když celovesmírové povahy. Je zajímavé, že výrok v Novém zákoně, že "celý svět je ve zlu postaven", byl uměle vyňat z kontextu Ježíšova života, a potom byl chybně vyložen, jako že se máme vzdát světa,

tedy zla. Celý svět, a dokonce celý vesmír, je ve zlu postaven z toho důvodu, že se hýbe, a ne že hřeší. Co se hýbe, to podléhá párům dvojic, které se dají zjednodušeně nazvat soustavou relativních dober a relativních zel. Není možno se zřící relativního zla, aniž bychom se zřekli relativního dobra, neboť obojí je spolu nerozlučně spojeno. To platí i o hříchu. Je spojen se ctností. Přestane-li být člověk hříšný, přestane být i ctnostný. Ale nebojme se: Můžeme klidně a blahodárně vzrůstat ve ctnostech a bojovat se hříchem, ale to je jen prostřední fáze vývoje.

Kněz, ke kterému jsem přišel ve svých sedmnácti letech znovu po generální zpovědi, v níž jsem se kajícně vyznal ze svého planého bezbožného života do 17 let, se velmi divil, když jsem mu při další zpovědi prozradil, že nemohu hřešit. Ovšem v té době jsem nebyl ani ctnostný podle představ křesťanské tradice. Ten stav trval tak dlouho, dokud jsem žil v jakémisi vytržení ze světa, kterému jsem přestal patřit, protože jsem patřil jedině Bohu. Tehdy jsem se nepotřeboval odříkat, byl jsem odřeknut z tohoto světa. Kdyby byl ten stav trval delší dobu, byl bych fyzicky zahynul. Opakovalo se něco podobného jako po operacích za vědomí, kdy jsem přestal patřit matce a světu. Tentokrát jsem však věděl, kdo si mě k sobě pozval tak mocně, že jsem tomuto zvaní nemohl a nedokázal, ani si nepřál odolat. Tak tedy to byl první můj vstup do stavu, ve kterém jsem nebyl ve zlu postaven. Druhým takovým vstupem (odhlédnu-li od řady vnitřních vstupů v extázích) byl den 21. 11. 1939, po němž pět měsíců jsem nebyl ve zlu postaven. Zatímco po prvním vstupu měla se mnou rodina velké trápení, protože jsem byl svatě nedbalý (=dbal jsem jen na duchovní věci a všechno světské jsem zanedbával), po druhém vstupu naopak mé okolí pociťovalo blahodárný vliv tohoto přechodu z dualismu do neduálního života. A pak následoval třetí vstup, a toho vývoje není a nebude nikdy konec nejen u mě, ale i u kohokoliv dalšího, kdo tou cestou půjde.

Při třetím vstupu jsem se nesměl odříci ani manželského života a s ním spojeného pohlavního soužití. A toto odříkání bylo před tím pro mne zcela samozřejmé. Tak jsem pomalu dorůstal do tzv. normálního života, ale jaksi z druhé strany, daleko větším odříkáním než bylo zvnějšku patrné. Kdo začne žít pohlavním životem bez předchozího vzestupu nad něj, ten se neodříká, nýbrž naopak vyhovuje svým základním zvířecím pudům, kdežto já jsem se musel zřící základní pohlavní čistoty, která pro mne znamenala pevný základ celého životního stylu. V mém životě všechno šlo obráceně než v tzv. normálním životě. Ve skutečnosti se věci mají takto: Člověk z věčnosti pochází a bylo by úplně a jedině normální,

kdyby po celý život přistupoval ke všemu z věčnosti, lépe řečeno, kdyby se tohoto přístupu nezbavil. On však záhy musí učinit obrat o 180 stupňů, aby mohl být považován za "normálního" člověka, aby mu tělesností přidané schopnosti a pohyb ve společnosti a v přírodě umožnily najít ve světě svůj nový střed a z něho aby se pak mohl vrátit zpět do Otcova domu. (Viz podobenství o marnotratném synu). Nabytí tohoto středu je opravdu normální. A kdyby tomu tak nebylo, neměl by světský život smysl. On však má osvobozující smysl, ale nepřímý. Tím ovšem odříkání na sebe bere nový háv. Na počátku svého života jsem se dal světem přemluvit k tomu, abych mu patřil. Začalo to po každé operaci přemlouváním matčiným, po sedmnáctém roce mne přemlouvalo celé mé okolí, ale od 21. 11. 1939 už nebylo třeba přemlouvání, ale pak v roce 1945 ho znovu bylo třeba, avšak ne od lidí. To byl a je můj styl odříkání, a mám za to, že je to odezva odříkání božího, Toho, který tvoří svět, a kdyby se neodříkal, přestal by jej tvořit, a přestal-li by jej tvořit, všechno stvoření by se naráz zhroutilo. V tomto smyslu v malém jsem "měl" děti a manželku. Pro mne napřed maminka (v předškolním věku po operacích), později lidská společnost (po 17. roce) a posléze manželka a děti (po 32. roce), nebyly svědky, nýbrž regulátory odříkání. Jinak je tomu u tzv. normálního člověka od začátku bez zábran (operace za vědomí byly zábranami) dokonale vtaženého člověka do světského života bez zábran (jako byl marnotratný syn vtažen). Ale je tu jistě celá řada lidí, kteří se nacházejí mezi těmito dvěma extrémy. Proto je tak těžké stanovit obecně platný řád odříkání, a tato potíž narůstá ještě tím, že člověk se mění, nezůstává na stejné pozici trčet. Jakmile zahájí nějaké odříkání ať po dobrém nebo po zlém, už vystupuje z dosavadní pozice do nějaké nové, jemu dosud neznámé, ve které platí pozměněná pravidla odříkání.

V tom smyslu nás asi nejvíce podiví, čteme-li Starý zákon (a dá se to vyčíst i z totálně se lišícího postavení Ježíše na začátku jeho pozemského života a potom z dalších fází jeho ukázkového vývoje), jak jinak i Hospodin měřil Šalamounovi, Davidovi a jiným zasvěcencům, než běžnému člověku. Co si mohl dovolit Šalamoun, nemohl si dovolit "normální" člověk. K tomu je snadné vysvětlení: Odříkali se jinak a z jiné pozice. Ale bez odříkání by se byli s Hospodinem rozešli, a také se s ním občas rozcházeli, kdykoliv se správně neodříkali ze své pozice.

Kdo např. by byl řekl, že stav manželský byl pro mne novou, v té době užitečnější formou odříkání než celibát? Mí přátelé považovali můj manželský svazek za pád a tvářili se shovívavě,

neboť sami už přede mnou padli. Nezdvihli kámen proti mně, protože sami nebyli bez hříchu.

Dříve než začnete číst Ghosovo pojednání o odříkání, musím vám už podruhé na něj něco prozradit. Podle toho, co budete číst, byste si mohli udělat o Ghosovi mylný dojem, že se i zevně vzdal všech vztahů ke světu a podle toho vypočítává svá doporučení. Vypíši, jakou mám s ním zkušenost, abyste věděli, že tomu tak není. V létě 1937 jsem byl v Paříži a hledal jsem v orientálním muzeu Quimet Ghosovy spisy. Když jsem chtěl odejít od vystavených a nabízených knih s nepořízenou, zastavil mne muž, kterého jsem nikdy před tím neviděl, a představil se mi jako přímý žák Šrí Aurobinda Ghose. Bez výzvy z mé strany mi nabídl všechny Ghosovy spisy, neboť prý tento mistr si přeje, abych je přeložil a komentoval. Ani jsem neměl čas se představit, a už byl ten člověk pryč. Neřekl jsem mu ani jméno, ani svou adresu, a přece knihy došly asi za dva měsíce zdarma vyplaceně do Plzně od pana Petra Klímy z Vídně. Tehdy Ghos ještě žil (zemřel až r. 1950), a jak vidíte, žáci z jeho ašramu a z jeho pověření zasahovali daleko za hranice Pondycherry, kde ten ašram byl. Ale vliv Ghosův a jeho zájem o lidi neustal ani po jeho smrti. Dne 28. 12. 1982 zemřel v Praze ing. Karel Pařha a odkázal mi Ghosovu Syntézu jogy, kterou právě pro vás překládám a komentuji. Ani ing. Pařhu jsem nikdy neviděl, ani písemně jsem se s ním nestýkal. On však dostal Syntézu jogy rovněž od Petra Klímy z Vídně, usedlého až do smrti v Praze. Dnes už je 37 let od smrti Ghosovy, a on např. mne stále vede při překladu a komentáři Syntézy jogy. Takhle v praxi vypadá vnitřní a pozitivní odříkání Ghosovo. Po těchto důkazech nemohu pochybovat o tom, že u Ghose jde opravdu o vnitřní zřeknutí se podle pravidla: "Kdo nemá, ten má k dispozici všechno potřebné nejen pro sebe, ale i pro jiné." (Viz podobenství o rozmnožení chlebů a ryb, které Ježíš neměl. Chleby a rybičky byly jakéhosi mládence. Prosím, vědomě a záměrně se opakuji.) Nuže Ghos:

"Antická tradice vyžaduje, aby odříkání bylo úplné, nikoliv úplné jen jako disciplína, nýbrž také jako cíl sám o sobě, což má vést ke zřeknutí se života obecně a světské existence zvláště."

Toto je dosažitelné jen za předpokladů, které existovaly patrně tehdy ve starověku. V 19. století tyto předpoklady dovedl splnit ještě např. Devendranath Thákur, který měl devět synů. Sám byl vysokým zasvěcencem a přitom velkým boháčem a dovedl vším zacházet pečlivě, ale tak jako by tím nevládl, jako by nic neměl. Ani Ramakrišna nemohl pochopit takovou míru vnitřního odříkání, a proto se šel na Devendranatha podívat, aby

se osobně přesvědčil, že je možné skloubit vnitřní odříkání se zevní hojností. Devendranath při tom např. věděl, jak má vychovávat své děti, aby neztratily šíři otcova poznání. Např. syna Rabindranatha učil zpěvu, hudbě, slovesnému umění a mnohému jinému, aby ho všestranně rozvinul okolo modlitby jako středu. Výtečnost Rabindranatha, který získal Nobelovu cenu za literaturu, nebyla pak u jeho synů nějakou výjimkou. Všech ostatních osm synů bylo stejně výtečných. Byla to výchova ke svobodě po dobrém, a ne jako u mě, výchova ke svobodě po zlém. Devendranath poskytl všem svým synům hned v jejich útlém mládí podnět, aby nastoupili vědomě cestu k Bohu tím, že u nich oživil do určité únosné míry automatismus (2) výchovným zásahem, a pak musel též způsobit, aby ten automatismus neusnul, nekořistil na automatismu (1) nebo nezahynul hladem. To všechno dovedl. Umím si představit, co všechno dělal, protože jsem obdobně dostával takovou výchovu od zvířat a od lidí, aniž tomu někdo mohl zabránit. Vždyť ani nikdo netušil, k jaké výchově u mě docházelo oním poznáváním správného. Jenže toto poznávání správného se podobalo občasnému krmení automatismu (2), ale nepodobalo se soustavnému dechu pro automatismus (2), jako tomu bylo u synů Devendranathových. Pak se stalo, že jsem se občas dusil: Všecka síla se kořistnický převáděla z automatismu (1) na automatismus (2), takže jsem i omdlával, tj. přestal vnímat zevní svět. (Sledujte aspoň z dálky mému případu podobný, u malého Janíčka P., který má poruchu v metabolismu, lépe řečeno v disimilaci, a ještě lépe v distribuci vnitřní sekrece, což jsou všechno následky pootevřeného automatismu dvě, který občas hladoví. Zevně se to jeví jako epilepsie nebo tanec sv. Víta. Ten automatismus pootevřely jednak injekce dávané už matce v těhotenství a před ním, jednak něco podobného po narození při chybném stanovení diagnózy. Toto dítě teď potřebuje všestranně uměle rozvíjet všemi prostředky život, aby se proces dissimilace stal plynulý. Předčasné nároky na obživu dvou automatismů na rozdíl od obživy jednoho jediného třeba po celý běžný lidský život, mohou mít za následek, že činnost jednoho automatismu upadá na úkor druhého.). V mém životě docházelo k odříkání dítěte od toho, co má dítě nejraději, od her s dětmi (podle nařízení lékařů, aby se mi ruka případným pádem při hrách nezlomila), a tak šlo jedno násilí za druhým. (U Janíčka také). Pak jsem se zamíloval do přírodních věd (měl jsem k tomu pochopitelně mnohem blíže než rozehrané dítě, protože jsem žil v úzkém společenství s věcmi, rostlinami a se zvířaty) a byl jsem ze studia odvolán atd. K tomu by bylo po boku Devendranathově nedošlo atd. Není tedy nic z toho, co jsem

zažíval vzorem, nýbrž spíše negací vzoru. Pak jsem po devět let pěstoval, za velkého odříkání svatost. Někdy velmi násilnicky, protože počáteční neschopnost hřešit pominula. Jenže já jsem si už zvykl na takový stav a tak jsem byl ochoten platit za jeho udržení nejvyšší cenu. Tady by mně zajisté Ghos pokáral. Byl jsem z té "svatosti" velmi tvrdě násilím vytržen a uvězněn v koncentračním táboře. První tři dny jsem nemohl pochopit, proč jsem týrán stejně jako ostatní, kteří před tím svatě nežili. Ale vy už víte, za jakých okolností došlo ke zvratu. Pak už u mně k násilí nedocházelo, oboustranně nedocházelo. Nemusel jsem se ani v nejmenším namáhat, abych byl takový, jakým si mě přál mít Bůh, ani zvnějšku násilní esesmani na mně nesáhli, ba ani hlad, žízeň a strach mě nekrušily, protože proti vnitřní svobodě zvnějšku nikdo nemohl zakročit. To byla ona zlatá doba, o které píše Ovidius a kterou naposled dovedl aspoň do své rodiny Devendranath Thákur. Nám nezbyvá nic jiného, než se zblízka podívat na vzor Ježíšův, v němž po začátečním násilí (vědomé zrození do vězení, vyvraždění mláďátek, pronásledování Herodem) už v celé střední fázi cesty ze zevnějška k násilí nedochází, protože Ježíš ví, jak na to po dobrém. Uměl se odříkat tímto způsobem: Musel být nejen v tom, co je Otcovo, ale musel být poddán rodině a společnosti, aby jimi mohl být relativně dokonale vychováván až do křtu v Jordánu, tj. k vrcholu sebepoznání atd. Nyní už asi víte, proč svatí ve svém pozemském životě tolik trpěli. Chyběl jim osvícený vychovatel, který by je naučil krmit oba automatismy. A oni měli oživený druhý automatismus, který se hladově hlásil k životu a jeho hlad nebyl uspokojován. Kdyby byl Ježíš po křtu v Jordánu a po přemožení Satana na poušti, hned nezačal pomáhat bližnímu dvojitým způsobem, byl by okamžitě začal krutě trpět. Řeknu to názorněji, protože je důležité, aby tento obecně platný příklad byl dobře pochopen. Kdybych dnes dělal to, co dříve vedlo k mému duchovnímu rozvoji, a nic víc, proviňoval bych se do té míry proti životu automatismu (2), že bych člověka předčasně odvolal ze světa jako překážku, spočívající v nárocích automatismu (1). Kdybych byl měl po koncentračním táboře svou matku, manželku, a děti a svůj svět zálib, nebyl bych mohl duchovně pomáhat jiným bez ohledu na sebe, ani manželce, dětem a zajisté i mnohým jiným. Nesměl jsem se nikdy dát zmást tím, že manželka, děti a přátelé mě chtěli mít pro sebe a chtěli, abych byl jejich. (Ani jsem se nesměl dát zmást nepřáteli, abych se stal jejich nepřítelem!). Nevěděli, co činí a toto zjištění mě zachraňovalo od nerovnodušnosti.

Ještě jednou: Starověké chápání odříkání, zasazené do středověkých nebo novodobých podmínek, přináší více utrpení než duchovního užitku. Je to týrání namísto výchovy.

"Mnohé důvody se podílely na vývoji této vznešené tradice. První a hlubokou příčinu představuje rozpor, kterým se liší nedokonalá povaha života, jak k němu dochází ve světě v nynějším stádiu lidského vývoje, rozdílného od duchovního života. Tento protiklad vedl mnohé hledající k tomu, že odmítli úplně existenci světa jako lež, jako bláznovství duše, jako bolestný a bouřlivý sen, jako zvrhlé a iluzorní dobro, nebo jako království těla a ďábla, a pro duši přitahovanou Bohem, místo zkoušek a přípravy, nebo chceme-li být optimističtější, jako hru nekonečné Existence, jakýsi druh nepochopení, pro které končí On tím, že se unaví a ponechá svět sám sobě. Druhým důvodem je žízeň duše, její potřeba osobní spásy a únik ke stále vzdálenějším cílům, její nostalgie blaženosti a míru bez poskvrny, které by už nebyly rušeny boji a těžkostmi, nebo ještě také odmítnutí opustit extázi božího objetí a zřítit se do nižšího světa práce a únavy. Existují ještě jiné důvody, méně závažné... jako těžkost kombinovat činný život s duchovním mírem..."

"Pro sádhaka integrální jogy je kterýkoliv z těchto důvodů nepřijatelný. Žák nemá mít nic společného se slabostí a egoismem, i když se dobře maskují za zdání duchovnosti; síla, božská odvaha, láska, štědrost jsou podmínkou toho, o co usiluje, o tutéž přirozenost boží, kterou chce přiodít krásu a duchovní světlo. Otáčky velkého kola mu nenahánějí strach, neboť je duchovně nad tím a zhora poznává jejich božský úkon a božský záměr. Nepochybně je těžké být v Bohu a žít jako člověk, ale jsme tu právě proto, abychom rozřešili tuto těžkost, nikoliv abychom se jí vyhýbali." (A II, 45)

Jedinečným způsobem navrhl Ježíš svým životem do 30 let, jak rozřešit tuto těžkost. Ve 12 letech nám prozradil, že musel být v tom, co je jeho Otce a zároveň byl oddán rodině. Je to bezpečná cesta, jak překročit hranici výchovy dualismem.

U mě šlo všechno násilím. Naštěstí jsem neměl kam uhnout, kam se vyhnout. Toto štěstí mají všichni lidé nejpozději v hodině smrti. Dne 17. 11. 1939 nás bylo zatčeno neočekávaně přes tisíc a pro nikoho nebylo úniku. Ukázalo se, že téměř všichni toto zatčení přežili, ale jen nepatrný počet z nich nabyl záhy po zatčení dojem a pak jistotou, že v koncentračním táboře zemřou. Měl jsem štěstí, že z toho mála jsem byl jediný, kterého esesman vybídl, abych zůstal stát, protože jsem na řadě k zabití. Už dne 21. 11. 1939 jsem nabyl jistotu, že zemřu. Bez této naléhavé jistoty bych

se byl neodevzdal a tím nenabyl ani jednu z předností žáka integrální jogy. Měl jsem k tomu arci nějaké předpoklady, neboť jsem musel už v předškolním věku při každé operaci za vědomí rezignovat na život a potom ještě vnitřně od 17 do 26 mnohokrát při modlitbě, protože hloubka modlitby sahala až k smrti, a nejen fyzické, nebo k přednostně jiné než fyzické. Tak si myslím, že tyhle ty nevyhnutelné příležitosti musí mít žák integrální jogy, jinak by zaručeně uhnul. Při té vnitřní modlitbě bylo ještě možno uhnout a také jsem mnohokrát uhnul, jenže jsem ihned vzápětí věděl, že ten strach byl nemístný a nesprávný, že musím vsadit svůj život do hry, a tak jsem ho na pokračování znovu a znovu stále více odevzdával, až jsem po sedmiletém sebezáporu jej odevzdal do té míry, že se stav vnitřní odevzdanosti přenesl do běžné lidské činnosti za bdělého stavu, ale ten jsem záhy promrhal. Ale nedalo se jej promrhat beze zbytku. Jedním ze zbytkových následků bylo mé setkání se žákem Ghosovým v Paříži v Musée Quimet a je jím také tento překlad, čili dozvuky trvají dost dlouho a nejsou to jen dozvuky, nýbrž nezadržitelný nástup věčného do pomíjejícího.

Těžko se dá říci, které ze dvou druhů příležitostí sebe zapřít byly důležitější, zdali ty přicházející zvnějšku či ty přicházející zvnitřku. Je v tom velká souhra, kterou lidský rozum a úsudek těžko obsáhne. Kdyby tato souhra neexistovala, neměl by Ghos právo mluvit tak optimisticky o žáku integrální jogy. Bylo by dobře dodat, že kdo se rozhodne upřímně celým životem jít do věčnosti, ten nese následky takového rozhodnutí i ve smyslu vyšší souhry příležitostí ve svém životě. Tam "nahore" berou podanou ruku vážněji než ten, kdo ji podal zdola, až je to někdy nepříjemné. Člověk by si raději hrál. Přitom jsem poznal, že boží jednání není žádnou vesmírovou hrou, jak se mnohým Indům zdá, nýbrž tvrdým nátlakem vedeným tak obratně, že si většina lidí ani nevšimne, že se jim vládne. Vždyť je to onen druh pravé vlády, o kterém praví Lao- c , že "lid ani neví, že se mu vládne."

"Sádhaka integrální jogy se naučil, že radost, mír a osvobození jsou nedokonalými vítězstvími, nejistým vlastnictvím, nevytvoří-li kompletní nezcizitelný a neoddělitelný celek od duše, nezávislý jak na izolaci, tak na nečinnosti, nepostižitelný jak světskou radostí, tak utrpením. Extáze božského objetí jej neopustí, protože je poslušen podnětům božské lásky a miluje Boha v lidech, a když se zdá, že toto objetí načas mizí, ví ze zkušenosti, že je to zkouška, kterou se v něm mají rozpustit poslední nedokonalosti, které ztěžují jeho setkání s Bohem. Nehledá spásu pro sebe, nýbrž proto, že je nutná ke splnění lidského údělu a protože on sám nemůže jiné dovést ke spáse, je-

li sám spoután, i když nic není nemožného u Boha, nebe osobních radostí jej právě tak nezajímají jako peklo utrpení... Máme příklad velkých avatarů, který ukazuje, že nejen odmítáním světského života můžeme pomáhat, ale daleko více, když se s ním smiřujeme a pozdvihujeme jej." (A II, 46)

"Naše koncepce světa nám brání především v tom, abychom se nezříkali existence jako takové, dokud může být Bohu a lidem dobrá k tomu, aby byl dosažen cíl podle záměrů božích. Není správné považovat svět za d'ábelský výplod nebo iluzi duše, nýbrž za božský projev, i když je zatím neúplný, protože se dovršuje postupně a vývojově. Pro nás nemá smyslu odříkat se života ani smyslu, pro který byl stvořen. Snažíme se uskutečnit svou jednotu s Bohem, ale tato realizace obsahuje pro nás úplné a absolutní uznání naší jednoty s člověkem: není možno jedno oddělovat od druhého. Abychom užili křesťanské terminologie, řekněme, že syn Boha je také synem člověka a že tyto dva prvky jsou nutné k tomu, abychom se stali úplným Kristem ; nebo máme-li užít způsobu indického myšlení, říkáme, že Narayana, z něhož vesmír je pouhým jeho paprskem, se projevuje a naplňuje v člověku, symbolizovaném Narou (Nara), úplný člověk je Nara - Narayana, který právě pro tuto integraci je symbolem nejvyššího tajemství existence."

"Následkem toho, odříkání má být prostředkem a ne cílem, a nemůže být ani jediným ani nejdůležitějším nástrojem, pokud naším cílem je dosažení Boha v lidském bytí, tj. pozitivního cíle, který nemůže být dosažen negativními prostředky. Negativní prostředky mají jediný cíl, vyloučit všechno, co zatarasuje průchod k pozitivnímu dosažení. Má-li tu být nějaké odříkání, má to být úplné zřeknutí se všeho, co mu stojí v cestě. Zřeknutí má být postupné a úměrné velikosti úkolu. Nepřipoutávejme se ke světskému životu, a jestli tu takové pouto je, zajisté se ho musíme zřici úplně, ale stejně tak se musíme zřici touhy odejít ze světa, pro spásu za světem, pro zničení já. Existuje-li takové pouto, i toho se musíme zřici, a ovšem úplně." (A II, 47)

"Nad to naše odříkání musí být zřejmě odřeknutím vnitřním a především zřeknutí se připoutanosti, choutek, smyslových a srdečních tužeb, osobní vůle v mysli a v činnosti, egoismu, který je léčkou pro střed vědomí. Tyto tři zauzliny nás spojují s nižší přirozeností, a kdybychom uměli se jich zřici, už by nás nic nemohlo zdržovat. Připoutanost a přání musí být tedy úplně zavrženy; nesmíme být připoutáni k ničemu na tomto světě, bohatství, chudoba, život, smrt, velikost, malost, vášeň, ctnost, přítel, žena, děti, vlast, naše práce nebo naše poslání, nebe,

země, všechno, co na zemi existuje a co existuje za tím vším, nic z toho nesmí pro nás představovat pouto. To neznámá, že nesmíme milovat nebo mít z něčeho potěšení, připoutanost je egoismus lásky a ne láska, tužba je omezením a nedostatkem jistoty, protože žízeň po radostech a po uspokojení není hledáním božské blaženosti ve věcech. Tíhněme tedy k universální lásce; věčně pokojné, ale intenzivní, na rozdíl od vehemence vášně; blaženost, kterou nalezneme ve věcech, bude pocházet z naší blaženosti v Bohu, která se nepoutá tvary, nýbrž tím, co ony skrývají v jejich tajné intimitě, a obsahuje celý vesmír, aniž je zapletena do jejich sítí. (Poznámka pod čarou: Nirlipta, Božská blaženost ve věcech je niskána e nirlipta prostá přání a proto bez pout.)

"Viděli jsme již, že abychom byli dokonalí, musíme se vzdát veškeré osobní vůle v mysli i v činnosti; je třeba vzdát se jí, chceme-li být dokonalí v Božském poznání. Osobní vůle je znakem egoismu v mysli, který je protekční, lpí na zvycích, na názorech, na minulých nebo současných formulacích vůle, protože je považuje za sebe a za své; jsou to zkameněliny a jemné nitky "já" a "mého" a žijí uvnitř toho jako pavouk uprostřed své sítě. Jako pavouk, který nechce být rušen, a je nešťasten, je-li přesazen do nových pozic, do nových hledisek, tak také člověk se necítí být v pohodě, je-li přesazen do sítě, která není jeho. Nuže, tato připoutanost musí být dokonale vypuzena z mysli. Nejenom musíme opustit běžný postoj vůči světu a životu, jímž se neotevřená mysl poutá jako k přirozenému prvku, avšak nesmíme být spoutáni žádnou myšlenkovou konstrukcí našeho kréda, žádným rozumovým systémem, žádným náboženským dogmatem, žádným logickým uzávěrem. Nejen musíme překonat léčky mysli a smyslů, ale musíme se též vyvarovat léček myslitele, teologa, a zakladatele církve, sítí Slova a otroctví ideje. To všechno na nás číhá v nás, schopno zadržet Ducha ve tvarech, my to však musíme překonat v osvětlení uprostřed osvětlení, ve zkušenosti už nabyté, v duchu již nalezeném. Nesmíme ustrnout v poutech ničeho, ani v pravdách, ve kterých jsme pevně zakotveni, pokud ony jsou formami nebo výrazy Nevyslovitelného, a Nevýslovný odmítá být omezen jakoukoliv formou a výrazem; vždycky musíme být otevření Slovu přicházejícímu zhůry, nevyhoštěnému do svého smyslu, ale otevřenému univerzálnímu světlu Mysli, která v sobě obsahuje i vlastní protivy."

"Středem veškerého odporu je egoismus. Musíme ho vyhnat z úkrytu, odhalit ho ve všech jeho převlecích, dostat ho na světlo a zničit ho. Nesčetný je počet jeho převleků, chápe se sebe-

menšího zástínu, ve kterém se může skrýt. Dává přednost převleku do altruismu a do lhostejnosti. V takovém odění se neostýchá čelit božským hlídkám, jejichž posláním je pronásledovat jej. Tu však přichází na pomoc vznikající nejvyšší poznání, které nás zbavuje rozlišování: tam neexistuje ani já ani ty, nýbrž pouze božské Já, totéž ve všech vtěleních, ať v individuu, tak ve skupině. Uskutečnit je, vyjádřit je, sloužit mu, souhlasit s ním, je jediné, co má patřičnou váhu. Uspokojení já nebo altruismus, radost nebo lhostejnost nejsou podstatné. Jestliže realizace Já, poslušnost vůči němu, služba jemu, vyžadují si od nás nějakou akci, která se může jevit očím jiných tak jako že slouží nám nebo jako upevňování já v egoistickém smyslu, pak i taková akce se musí provést. Musíme se dát řídit vnitřním vůdcem, nikoliv názorem lidí. Vliv prostředí působí často velmi jemně a my dáváme přednost a odíváme se do oděvu, téměř nevědomě, který zanechává lepší dojem v očích bližního a zastírá vnitřní pohled. Dovolujeme si přepych slibu chudoby, oděvu dobrodince nebo vztyčujeme vlajku lhostejnosti, odříkání a neposkvrněné svatosti, protože si to tak vyžaduje tradice nebo veřejné mínění, neboť chceme udělat dobrý dojem na ty, kteří stojí kolem. Avšak to všechno je jen marnost a iluze. Může se také stát, že jsme opravdu voláni k tomu, abychom se oděli těmito zevními znaky, a z důvodů hluboce svázaných s naším posláním, ale také se může stát, že nejde o běžnou potřebu. Lidské oko, které pozoruje zvnějšku, vůbec není přítom důležité, nýbrž rozhodující je vnitřní oko." (A II, 49)

"Učení Gíty nám ukazuje, jakou jemnou úlohou je osvobození od egoismu, jak se od nás požaduje. Ardžuna je hnán do bitvy egoismu síly, egoismu kšatriů; pak se chce z bitvy vzdálit, jsa obětí opačného egoismu, egoismu slabosti, který v nás vzbuzuje pocit odporu, klamnou lásku, které zaslepují mysl, nervy a smysly, ne z božského soucitu, který posiluje paži a osvěcuje poznáním, nýbrž z citu nižší přirozenosti. Jeho slabost se představuje tehdy, zkrývá závoji odříkání a ctnosti, takto: "Raději budu žít jako žebrák, než abych vychutnával radost z prolité krve; nepřeji si vládnout zemí ani královstvím bohů." Vskutku nám připadá, že Mistr by byl hloupý, kdyby nepřijal tak moudrý návrh, kdyby nedbal tak vzácných možností zvětšit o jednu duši zástup sanjásinů a dáti tak světu příklad svatého odříkání. Ale Vůdce, který nemůže být oklamán slovy, vidí jinak: "Slabost, iluze a egoismus mluví z plných úst. Upří svou pozornost na Já, otevři oči pro poznání, očisti svou duši od egoismu," a potom "bojuj, dobíjej a vlastní bohatá království." Můžeme si vzít jiný příklad z antické indické tradice a mějme na mysli egoismus, který hnal Ramu,

avatare, k tomu, aby sebral vojsko a zničil národ, jen aby osvobodil svou ženu, uvězněnou králem z Lanká. Bylo by snad menším egoismem zastávat lhovostný postoj a zneužívat formálně pojmy poznání a říci: "Nemám ženu, nemám přání, nemám nepřátele, jsou to iluze smyslů, půjdu za poznáním Brahmana a ať si Rava učiní co chce s dcerou Džnapaky."?

Řešení je vnitřní, a Gítá na něm trvá. Zajisté je nutné mít duši prostou přání a pout, ale také prostou připoutanosti k nečinnosti jako k egoistickému podnětu proti činnosti, která je prosta připoutanosti ke tvarům ctnosti, právě tak jako k přitažlivosti hříchu. Jde o to zbavit se "já a svého", žít jedině v Já a jednat jedině v Já; je nutno odmítnout jak egoismus, který nechce sloužit individuálnímu momentu universálního bytí, tak i egoismu, který je služebníkem individuální mysli, individuálního života, individuálního těla, a tím vylučuje každou jinou bytost. Žít v Já není životem pro sebe samého, být ponořen do Nekonečna a zapomenout na všechno v oceánu neosobních blažeností; nýbrž žít jako Já a v Já, stejném v tom nebo v onom, ve všem a za všemi těly. To je integrální poznání." (A II, 50)

"Smysl, který přisuzujeme ideji odříkání, je tedy jiný, než jaký se mu přisuzuje obvykle. Ve většině případů si odříkání vyžaduje kajícnost, záповěď radovánek, zákaz předmětů rozkoše. Kajícnost sama o sobě je disciplinou, nutnou pro lidskou duši, protože lidské srdce je připoutáno z nevědomosti, záповěď radovánek je nutná, protože smyly jsou v zajetí hříšného požitku smyslového ukájení, vzdát se předmětů radosti je nutné, protože mysl se upíná na předmět radosti a nechce od něho odstoupit, aby tak mohla vejít do sebe. Kdyby lidská mysl nebyla tolik nevědomá a připoutaná, tak svázaná se svou bouřlivou nestálostí, tak klamána tvarem věcí, odříkání by nebylo nutné; duše by mohla jet po kolejích štěstí ze stále se zvětšující malé radosti k radosti větší, z božství. Zatím však to není možné. Lidská mysl musí opustit vnitřně všechno, co v ní způsobuje připoutanost, aby si mohla uvědomit, čím vším je ve skutečnosti. Ale zevní odříkání není podstatné, i když v mnohých případech a během určité doby může být nepostradatelné; dá se také říci, že úplné zevní odříkání je cyklem, kterým duše musí projít v určitém období svého vývoje. To neznamena, že by toto období muselo být spojeno s vědomě násilným a krutým umrtvováním, které je urážkou Boha, jenž v nás přebývá. Ale podstatně toto odříkání, toto odmítání sebe (sebezápor) není než nástrojem; nastane den, v němž ho nebude potřeby. Záповěď radosti končí, když duše už nevyhledává potěšení, protože už kompletně zažívá božské štěstí a nemá

potřebu osobního nebo fyzického vlastnictví, pokání ztrácí svůj smysl, když si duše už nic pro sebe nežádá, jelikož poslouchá vědomě vůli Já ve všech bytostech. Je to tehdy, kdy se vskutku vymaníme ze zákona a znovuzrodíme se ve svobodě ticha."

Je nutno, abychom byli připraveni cestou zanechat nejen zlo, které odsuzujeme ale i to, co se nám zdá být dobré, a které ještě není jediným dobrem. Jsou věci, které byly svým časem dobrodinci, byly užitečné a zdály se být jedinou žádoucí věcí, ale pak, když splnily svůj úkol, jsou-li jednou dosaženy, stanou se překážkami a možná nepřáteli, kteří zatarasují cestu k pokroku. K nim patří duševní stavy, kdysi žádoucí, které, jsou-li jednou zvládnuty, je nutno, aby byly opuštěny, neboť blokují náš pochod k širší vládě boží. Nesmíme se připoutávat k ničemu, ani k různým typům božských uskutečnění, nejsou-li to absolutní a úplná božská uskutečnění. Není třeba se zastavovat nikde jinde než ve všeobsáhlém, v ničem kromě v nejvyšší Transcendenci. Budeme-li svobodní v Duchu, objevíme zázraky božích děl a uvědomíme si, že když se vnitřně odřekneme všeho, nic neztratíme. "Opustíš-li vše," říkají Písma, "dosáhneš potěšení ze Všeho." Všechno, co opouštíme, bude nám zázračně vráceno proměněné a přepodobněné v Nejvyšším Dobru, Světle a Blaženosti Toho, který je věčně čistý a nekonečný, tajemný a zázračný, nikdy nepřestávající měnit věky." (A II, 51)

Tím končí Ghosův text této kapitoly. Přestal jsem jej od určitého místa komentovat, protože jsem poznal, že Ghos mistrovsky komentuje nejen svůj vývojový proces, jak jím prošel (všude, kde čtete: "je nutno", "je potřebí" apod., podložte si text tohoto znění: "musel jsem, bylo nutno, abych...řídil jsem se něčím, co postupně dohrálo svou úlohu... přešel jsem na jiné prostředky... až jsem dospěl ke kompletnímu zažívání Transcendentna", ale stejně mistrovsky komentuje život Ježíše Krista, tak jako by byl jeho osobním učedníkem, který Ježíše doprovázel, a to nikoliv až od chvíle Ježíšových třiceti let, nýbrž přímo od Ježíšova narození osobně, a před jeho narozením neosobně.

Sledujte se mnou Ghosův text počínaje slovy: *"Sádharma integrální jogy se naučil, že radost, mír a osvobození jsou nedokonalými vítězstvími."*

Ježíš, podobně jako indický mistr, vstoupil ve chvíli, kdy přijal svých dvanáct do učení, do jejich života svým životem, a to napřed globálně a pak tento globální průnik postupně vysvětloval skutky. Budu se moci opřít ještě o dalšího pomocníka.

Jako na zavolanou se mi dostala do ruky kniha Pavla Pokorného: "Píseň o perle", nakladatelství Vyšehrad 1986. Kniha se objevila na trhu teprve po tom, co jsem přeložil právě citovanou Ghosovu větu. Píseň o perle je klíčovým gnostickým textem. Také gnostičtí pisatelé dokonale ovládali smysl Ježíšova života, a myslím, že ještě před narozením Ježíšovým v Betlémě, právě jako tomu bylo s obdobným věděním starozákonních proroků. Gnostikové však prozradili smysl Ježíšova života pohádkovou formou a Pavel Pokorný pochopil, pokud mu to tradiční přístup k výkladu dovoloval, tento text jako návod k vědomému spojení s Bohem, bohužel, podle tradice, až po fyzické smrti v tzv. nebi. Předností knihy je, že nepředvádí Ježíšův život pouhou filosofickou úvahou, do které se mnoho pochopení nevejde, nýbrž pohádkou. Protože hrozí dvojí nebezpečí, že požadavky Ghosovy budete brát jako nespílitelné pro jejich náročnost, a proto se od nich odvrátíte s pokrčením rameny, a stejným neprávem neuvěříte zázračnému životu Ježíšovu, dovoluji mi, abych ocitoval pohádku Píseň o perle beze změn a spojil komentář k ní s komentářem Ghosova textu. Stránky z knihy Pokorného budu uvádět v závorkách a budu si též všimnat komentáře Pokorného, který budu uvádět v uvozovkách.

Kdo by se chtěl seznámit s tímto symbolismem dokonaleji, doporučuji mu, aby si opatřil knihu Prameny života, která vyšla rovněž ve Vyšehradu 1982. Jednu stránku z ní rovněž ocituji.

Text Písně o perle:

*Když jsem byl malé dítě,
užíval jsem v otcově královském paláci
bohatství a nadbytek těch,
kteří mne vychovali.
Rodiče mne však vypravili na cestu
a z Východu, z naší vlasti, poslali mne pryč.
Z bohatství svých pokladů
připravili pro mne zavazadlo -
velké, ale lehké, abych je sám unesl;
je v něm zlato shůry,
stříbro z velké pokladnice,
chalkedony z Indie, perly z říše Kúš.
Diamant mi dali do opasku,*

*ale svlékli mi šat ze zlata a drahokamů,
který udělali z lásky,
i purpurový plášť ušitý na míru.
A uzavřeli se mnou smlouvu,
zapsali ji do mé mysli, abych nezapomněl:
"Až sestoupíš do Egypta
a přineseš odtud jednu perlu,
která je tam, blízko syčícího draka,
oblečeš si ten šat z drahokamů
i plášť, jenž na něm spočívá, ten, po němž toužíš,
a budeš se svým bratrem
zvěstovat naše království."
Opustil jsem Východ
a vydal se se dvěma průvodci
na těžkou a nebezpečnou cestu.
Sám, nezkušený, jsem jít nemohl.
Prošel jsem kolem hranic Maišán,
kde se shromažďují kupci z Východu,
a došel jsem do země babylónské.
Když jsem sestoupil do Egypta,
opustili mne průvodci, kteří šli se mnou.
Já však kráčel přímo za drakem,
usadil se u jeho doupěte
a očekával, až si zdřímne - až jen usne,
abych se tak mohl zmocnit perly.
Byl jsem sám a osamělý
a zůstal jsem cizincem i pro ty,
mezi nimiž jsem tam žil.
Tu jsem spatřil rodáka z Východu,
milého a krásného šlechtice, syna slavného rodu.
Přišel, připojil se ke mně
a stal se mi důvěrníkem, přítelem*

*i společníkem v mém poslání.
Varoval jsem ho před Egyptany,
před stykem s těmi nečistými.
Oblékl jsem si však jejich kroj,
aby mne nepodezírali, že jsem přišel zvenčí,
abych jim mohl vzít perlu,
a aby na mne nepošťvali draka.
Nevím, jak se však dozvěděli,
že nejsme z jejich země,
nastrojili lest, aby mne ovlivnili,
a já jsem snědl jejich pokrm.
Zapomněl jsem, že jsem královským synem,
dal jsem se do služeb jejich králi
a zapomněl i na perlu,
pro kterou mne rodiče sem vyslali;
pod tíhou tamnějších pokrmů
jsem upadl do tvrdého spánku.
Rodiče však pocítili vše, co na mne dolehlo,
a po našem království dali vyhlásit,
aby se všichni shromáždili u našich bran.
A králové i hodnostáři Parthie
i přední muži Východu o mně rozhodli,
že nemám zůstat v Egyptě,
a napsali mi dopis,
ježž každý z mocných podepsal:
"Od tvého otce, krále králů,
a od tvé matky, která vládne Východu,
a tvého bratra, po nich druhého,
pozdrav tobě, náš synu v Egyptě.
Vstaň, procitni ze spánku,
poslechni slova tohoto listu
a rozpomeň se, že jsi synem krále.*

*Vzals na sebe sám otrocké jho -
vzpomeň na svůj šat, ten z drahokamů,
vzpomeň si i na perlu,
kvůli níž jsi do Egypta šel!
Tvé jméno stojí v knize života
i s jménem tvého bratra,
s nímž zdědíš naše království."
Král svou plnou mocí list zapečetil
kvůli zlobě Babylónských
a démonských vládců Labyrinthu.
Hlasem tohoto listu, který na mne působil,
probral jsem se ze spánku,
vzal jsem si jej, políbil a četl.
Četl jsem tam o všem tom,
co bylo zapsáno v mém srdci.
Hned jsem se rozpomněl, že jsem královský syn -
má svoboda zatoužila se projevit.
Vzpomněl jsem si na perlu,
pro níž jsem šel do Egypta.
Zlého draka jsem hned začal zaříkávat
a nakonec ho uspal tím,
že jsem nad ním opakoval otcovo jméno.
Zmocnil jsem se perly
a vydal se na zpáteční cestu k rodičům.
Odložil jsem svůj nečistý kroj,
zanechal jej v jejich zemi
a vydal se přímou cestou
na Východ ke světlu vlasti.
Po cestě jsem objevil ten dopis,
kterým jsem byl vzbuzen ze spánku.
Jako mne dříve vyburcoval z dřímoty svým hlasem,
tak mne teď zase vedl světlem, které vyzařoval.*

*Jevil se mi jak královské roucho ze sérského hedvábí,
láskyplně mne vedl a táhl.*

*Tak jsem minul Labyrinthos,
Babylón jsem nechal vlevo
a vešel do velikého města Maišán,
které leží u moře.*

*Nevzpomněl jsem si ještě
na odznak své důstojnosti,
který jsem si jako chlapec
nechal v domě svého otce.*

*Když jsem ho však náhle spatřil,
vidím hned, že se mi podobá jako zrcadlo.*

*Celý jsem se v něm uviděl
a poznal tak sebe sama;*

*byli jsme sic každý zvlášť,
měli jsme však stejnou podobu.*

*Stejně se mi jevili i strážci pokladů,
kteří přinesli to roucho - jako dva
a přece jedné podoby,
označení stejným znakem krále.*

*V rukou měli to, co je tím pravým bohatstvím,
a vrátili mi moji čest s mým nejkrásnějším rouchem
zářícím barvami, zlatem a drahým kamením
a s perlami v odstínech milých očím,
které byly připevněny nahoře.*

*Na celém rouchu byl namalován obraz krále králů
ozdobený svrchu překrásnými safíry.*

*Hned jsem viděl, že z něj všude
vyzařuje hnutí, způsobené poznáním
a že už se chystá promluvit.*

Slyšel jsem, jak pravilo:

"Patřím z nejstatečnějšímu z lidí,

*pro něž bylo vytvořeno otcem
a přijalo jeho podobu."
A královské pohyby směřovaly ke mně
a vzrostly tak silně, že se jim vytrhlo z ruky
v touze po tom, který je měl obléknout.
I ve mně se probudila touha,
abych se mu vrhl vstříc a oblékl si je.
Vztáhl jsem ruku a ozdobil se jeho barvami,
oblékl jsem svůj královský plášť,
který mne celého přikryl.
Když jsem jej oblékl, byl jsem přenesen
do země, kde uctívají pokoj.
Skloniv hlavu, vzdal jsem poctu
záři otce, která mi ho poslala.
Její rozkazy jsem činil
a i ona učinila to, co zaslíbila.
V branách paláce jsem se vmísil mezi jeho vladaře.
Zář se nad tím radovala
a vzala mne s sebou do králova paláce.
Všichni jeho podaní zpívají tam krásné zpěvy.
Sděnila mi, že jsem s ní byl vyslán
ke dveřím královským,
abych se objevil se svými dary a s perlou
v jejich doprovodu před králem.
(Skutky Tomášovy 108 - 113)*

*"To je překlad písně, kterou podle knihy Skutků Tomášových
zpíval apoštol Tomáš uvězněný v daleké Indii." (20)*

Pochopitelně nic takového sv. Tomáš nezpíval. Byl však v době, kdy tato píseň vznikla, velmi známou osobností, a tak se jí přisuzovalo všechno, čemu se chtěla dodat nějaká váha.

*"S takovými klíčovými texty se shledáváme i ve starověkých
životopisech slavných mužů a v antických románech, které mívaly
mystický podtext. (21)*

Ale ono šlo o něco mnohem důležitějšího. Dát člověku do ruky klíč, kterým by nyní během svého pozemského života vešel do království božího. Zdali pak sv. Pavel neměl stejný úmysl, když pravil k Efezským V, 14: "Probud' se, kdo spíš, vstaň z mrtvých a zazáří ti Kristus."

Mějte na mysli zábrany na cestě k Bohu, o kterých mluví Ghos. A opět výklad Písně o perle, „*kde je velmi výrazný motiv zábrany, překážky na cestě k cíli.... Psyché, lidská duše, je na své pouti světem ohrožena opravdovým spánkem smrti ...Největší překážkou na cestě k cíli není podle gnose už ani jen smrt, nýbrž nevědomost, zapomenutí, spánek, duchovní opilost, dnes bychom řekli odcizení... To byl stav královského syna, když pobýval v Egyptě, v zemi, která v židovském prostředí byla symbolem zajetí i symbolem hmotnosti, protože ležela nízko a byla odkázána na nilskou vláhu zdola. Neznala déšť v podobě nebeské vláhy shůry. Proto jít do Egypta znamenalo sestupovat. Překážku hodnotí gnose z lidského hlediska: je to zapomenutí sebe sama, ztráta vlastní identity. V Písni o perle se nesledují průběžné osudy perly, nýbrž toho, který ji hledá a zapomíná při tom, že ji má na dosah.*" (22)

"S novelou o Psyché spojuje Píseň o perle i motiv cesty a hledání, bloudění a tápání. Psyché bloudí a také královský syn na své cestě zapomíná, proč vlastně putuje, i když je na cestě, která má svůj cíl - perlu, pravý život, věčnost. V Písni o perle je cesta spojujícím prvkem. Souvisí to se základním tématem gnostického myšlení, které vyjadřuje otázka "Odkud přicházím a kam jdu", opět příznačně formulovaná z lidského hlediska. Víme, že gnostikové tuto otázku neformulovali první. Setkáváme se s ní v učení Zarathuštrově (budu citovat), v židovských Výrocích otců (Pirké abbót 3,1), u filosofa Seneky (Sen. epist. 82,6) a dokonce i bibli, v evangeliu podle Jana (Jan VII, 14: Ježíš jim odpověděl: "I když vydávám svědectví sám o sobě, moje svědectví je pravé, neboť vím, odkud jsem přišel a kam jdu."). Na rozdíl od ostatních kulturních vrstev se s touto otázkou v gnosi setkáváme vícekrát a nejen jako s radou do života nebo jako s jednou katechismovou otázkou. Gnostikové touto otázkou žili. V gnostickém fragmentu, který cituje Klémens z Alexandrie, ji čteme v nejširší podobě: "Odkud jsme a čím jsme se stali, odkud pocházíme a kde jsme se octli; kam spěcháme a z čeho jsme vykoupeni, jak je to s naším narozením a jak je to s naším znovuzrozením?" (Glem. Alex. Exc. Theod. 78, 2) Gnose, jak to vidíme i na Písni o perle, chce na to všechno přinést odpověď." (23)

Zde je namístě uvést citát z učení Zarathuštrova, jak je uveden v knize Prameny života:

Kdo jsem, čí jsem....(*Číták handarz-i pórjótkešán 1 - 2*)

"Každý člověk, který dospěje věku 15 let, musí znát odpovědi na tyto otázky: Kdo jsem, čí jsem, odkud jsem přišel, kam se vrátím, z které rodiny a z kterého plemene jsem, co je mou povinností na světě, co mou odplatou v duchovní říši, přišel jsem z duchovní říše či jsem povstal ve světě? Jsem Óhrmazdův či Ahrismanův, patřím dobrým božstvům či zloduchům, patřím k dobrověrcům či ke zlosynům? Jsem člověk či zloduch? Kolik je cest? Která je má víra, co je mně k užitku, co je mně ke škodě? Kdo je mým přítelem a kdo je mým nepřítelem? Základ světa je jeden či dva? Od koho je dobro a od koho je zlo? Od koho je světlo a od koho je tma? Od koho je lahodná vůně a od koho je zápach, od koho je spravedlnost a od koho je nespravedlnost? Od koho je milosrdenství a od koho je nemilosrdnost?"

Na to odpoví pravověrný zoroastrovce: "Z duchovní říše jsem přišel, nepovstal jsem ve světě. Jsem stvořený, ne jen tak vzniklý. Jsem Óhrmazdův, ne Ahrimanův. Patřím dobrým božstvům, ne zloduchům. Patřím k dobrým věřícím, ne ke zlým. Jsem člověk, ne zloduch. Jsem stvoření Óhrmazdovo, ne stvoření Ahrimanovo. Má rodina a mé plémě je od Cajómarta. Mou matkou je Spandarmat, mým otcem je Óhrmazd. Moje lidství je od Mihra a Mihrijány, kteří byli první rodinou a plemenem z Gajómarta." (Prameny života, str. 132)

Ještě ocituji z téže knihy komentář:

Číták handarz-i pórjótkešán, tj. vybraná naučení prvních učitelů, obsahuje poučení a rady věřícím: v co věřit a jak žít. Každé hnutí si klade otázky o své podstatě, o svém oprávnění, smyslu, účelu a souhrnem odpovědí na ně je jakýsi katechismus, základní články víry. Toto zoroastrovské vyznání je v několika pehlevských textech, podobné souhrny máme i v textech jiných náboženství. Gnostik Theodotos to vyjádřil stručně: "Kdo jsme byli? Čím jsme se stali? Kde jsme byli? Kam jsme byli vrženi? Kam se snažíme? Z čeho jsme vykupováni?" V Talmudu čteme výrok mudrce Ákabjá, syna Mahalal élovad: "Pomni tři věci a nedostaneš se do moci hříchu. Věz, odkud jsi přišel a kam půjdeš a před kým se budeš odpovídat a skládat účet!" Z uvedené pehlevské ukázky je patrna suma celé párské víry. Jejím principem je dualismus, protiva dvou základních nesmiřitelných principů, jevící se ve všech vztazích mezi všemi bytostmi a věcmi..."

K tomu bych měl říci, že neomezíme-li se jen na dualismus, můžeme mnohem užitečněji vidět v párech dvojic prostředky, jimiž při správném jejich užití, se můžeme vymanit z dualismu. Pak ovšem ani výrok, že jsme stvořeni Bohem, není konečnou pravdou, nýbrž jen východiskem z úplné duchovní nevědomosti, ale ne moc daleko. Přecházím znovu k Pokornému:

"Nesnadno dosažitelný cíl lidské cesty je vyjádřen několika způsoby. Cílem je získat perlu. To bylo pro obyčejného člověka tehdy nemožné, nad jeho sociální možnosti, perla byla symbolem královského jmění, něčeho zcela jiného než to, čeho sám mohl dosáhnout, symbolem transcendence. V evangeliu podle Matouše (Mat XIII, 45) přirovnává Ježíš k perle samo království Boží, společenství Boha s člověkem. Gnostikové přirovnávali k perle jinou duchovní hodnotu. Cílem cesty královského syna je jím ztotožnění s králem." (23)

Tímto výrokem Pavel Pokorný na sebe prozrazuje, že mu nejen chybí metafyzická zkušenost o ztotožnění s Transcendentem, nýbrž i znalost o tom, že právě svým životem a svým učením Ježíš mířil k tomu, aby lidi naučil ztotožňovat se s Otcem. Mohlo mu potom snadno uniknout, co je psáno v evangeliu sv. Jana. Ježíš před svým rozloučením s učedníky, je poučuje o smyslu jeho pobytu mezi nimi, neboť jim chtěl umožnit ztotožnění s Otcem: "Abyste jedno byli s Otcem mým, jako já s ním jedno jsem." Ovšem podstatou Ježíšova učení nebylo pouhé poučování, nýbrž návod, jak Ježíše následovat v pozemském životě. A teď opět k Pokornému:

"Syn poznává, že to, co je napsáno v otcovském listu, měl již zapsáno ve svém srdci, přijal královské roucho, které se mu podobalo, jako kdyby bylo jeho zrcadlem, padlo mu přesně na míru a chtělo se s ním samo spojit, přestože na něm byl zobrazen "král králů." "Záře otce", která zprostředkuje jednotu roucha, otce a syna, je vlastně duchovním projevem otce, ano ještě víc. Je součástí samé jeho podstaty, je jiskrou z jediného božského ohně. Zachráněný (vykoupěný) syn se tedy ztotožňuje s vykupitelem, stává se vykoupěným vykupitelem. Vykoupěný vykupitel, latinský salvator salvatus, - to je výraz, kterým kritické bádání minulého a začátku tohoto století (tzv. náboženskodějinná škola) charakterizovalo gnostickou koncepci spasení." (23)

"Cíl cesty je však také charakterizován jako země, v níž vládne pokoj a klid. Pokoj či odpočínutí je nejprůzračnější pojem pro označení cíle lidské cesty v gnosi. Objevuje se v mnoha gnostických pojednáních. Není to pokoj ve smyslu správného uspořádání lidských vztahů, pokoj jako opak boje a ničení, nýbrž

je to pokoj jako opak pohybu, dění, jako splynutí s prazákladem bytí, vstup do božské Plnosti (řecky pléréma). "Konec nastane tehdy až všechno potomstvo ducha světla bude zahrnuto v jediném neporušitelném aiónu." (Act. Joh. 94n; překlad J. Mánka a spolupracovníků z knihy Výbor z novozákonních apokryfů, Praha 1958) (24)

"V gnosi však nejde jen o to, že na světě jsou dva principy: duch a hmota, světlo a tma (filozofický dualismus). Gnostikové přinášejí mesiášskou zvěst, že tento stav má být zrušen, překonán. Důležitější než všechny výrazy protikladu, jazykovědci by řekli sémantické osy, jako světlo - tma, nahoře, dole, bdění - spánek aj., je pro gnostika výzva k probuzení, o níž jsme mluvili, výzva k návratu k původní jednotě s božstvem, s nejvyšším principem." (25)

"Návrat, to je poslední gnostický výraz pro cíl lidské cesty. Mýtický "onen čas", na který se královský syn "rozpomíná", se pro gnostika stává cílem jeho pouti. Ta je pro něho současně únikem z dějin. Z dějin, které chápe jako kolotání, jako chaos, jako bezcílný pohyb toho, co se oddrobilo od božího základu. Jistěže to odporuje aktivnímu pojetí role člověka v dějinách, ale zdržme se zamítavého soudu a snažme se pochopit ty, kteří hledali svou duchovní hlubinu bezpečnosti, když velký svět římského impéria se jim zdá být neperspektivní a jejich osobnímu přání být "pokolením bez krále" stavěl nepřekonatelné hospodářské i politické bariéry." (26)

K dosavadnímu výkladu Pavla Pokorného by bylo především nutno dodat, že zmíněný pokoj, který přinesl Ježíš svým učedníkům až po svém zmrtvýchvstání, je sice totožný s pokojem, který uznávají gnostikové jako výstup z dějin, ale není cílem duchovního pokroku, nýbrž nepostradatelným prostředkem k tomu, aby bylo možno přijmout Ducha svatého. Tady opět chybí znalost té symboliky Ježíšova života. Výstupem z dějin pak není odchod do ústraní, nýbrž překonání dualistické zákonitosti v životě jednotlivce. V tom smyslu, jak víme, apoštolové po seslání Ducha neodešli z dějin, nýbrž do dějin vešli.

"Rovněž relativizace vnějšího, předmětného světa vyplývá z gnostického pojetí příčiny neuspokojivého postavení člověka v něm. Gnostikové se necítí být povoláni k nápravě světa, protože se za něj necítí být zodpovědni. Slovo hřích neužívají a pokud je pod křesťanským vlivem užili, tak ne ve smyslu viny, nýbrž spíš ve smyslu neštěstí, chybného kroku, k němuž došlo omylem nebo proto, že člověk byl oklamán, jako byl oklamán královský syn v Písni o perle. Nebyl to vlastně ani žádný člověk jako jedinec, ale

božstvo Člověk, které se osudovou náhodou dopustilo chybného kroku." (26)

Gnostické hnutí nebylo nějakým jednotným hnutím, ani všechny jeho složky nebyly na stejné duchovní úrovni. Píseň o perle však je výrazem jednoho z nejvyspělejších hnutí, v němž už se neuznávala žádná náhodnost, a všechny chybné kroky, které by bylo možno na cestě učinit, se předvíдалy právě tak jako je předvídá Ghos, neboť mnoho zkusil. Královský syn není z otcova domu vyhnán z nějakého trestu, nýbrž je povolán k tomu, aby naznačeným způsobem posbíral zkušenosti pro jiné hledající.

"Protože příčina zla vznikla dříve, nežli začaly lidské dějiny, nelze ji v dějinách potlačovat. Je jen možno uniknout z jejich sféry do oblasti duchovního poznání, a to, co se děje ve světě kolem, relativizovat. Gnostik proto již za života prožívá své spasení. "Stali jsme se bohy" (Cerp. herm. XIII, 10) ...říkali si "pokolení bez krále". Sami sobě byli ztělesněním nebeského krále, smrt pro ně byla jen přechodem k dokonalejšímu způsobu duchovního bytí. Protože však božské jiskry dosud nejsou shromážděny, je přesnější, když řekneme, že gnostik je totožný s vykupitelem, který "má být vykoupen" (C. Colpe). Ve stylu Písně o perle můžeme povědět, že gnostikové byli přesvědčeni, že královské roucho je ušito na míru každého z nich." (27)

"S tím souvisí další stránka gnostického učení - představa o prostředcích duchovního poznání, a tím i spásy. Jsou to všichni ti, kteří plní poslání onoho listu z královského domova. V rozvinutých gnostických systémech jsou to duchovní bytosti, především Moudrost - Sofia, i jimi poslaní jednotlivci, kteří lidem zvěstují, že mají božskou podstatu. Gnostikové jejich poselství přijímají a ztotožňují se tak s Vykupitelem. Zde se pro pozdější křesťanskognostické proudy otvíral prostor pro umístění Ježíše Krista do jejich systémů. Ježíš byl pro ně jedním z hlavních nebeských poslů zjevujících pravého Boha a volajících lidi k sebepoznání."

To by ovšem bylo pochopení jen prvního ze tří mistrovství, které hlásal Ježíš Kristus svým pozemským životem.

"Někteří gnostikové chápou Ježíše Krista dokonce jako dvě duchovní bytosti, jednu schopnou pozemské existence a jednu ryze duchovní. Proto křesťanská věrouka zdůraznila později (Chalkedonský koncil r. 451) jednotu a neoddělitelnost obou nezaměnitelných Kristových "přirozeností".

"Typické je pro gnostiky jejich pojetí záchrany člověka prostřednictvím pravého poznání. Nejde tu ovšem jen o

intelektuální poznání a nejde vůbec o poznání vnějšího světa. Jde o náboženské, někdy až extaticky prožívané poznání sebe sama, vlastní božské podstaty. Je to poznání rozděleného, zčásti ve hmotě uzavřeného duchovního subjektu, který v jednotlivých gnosticích dochází ke svému sebepoznání, k překonání svého rozdělení. Výzva "Poznej sebe sama" z delfské věštírny, která Sókrata přivedla k relativizaci lidského vědění vůbec, je v gnostickém pojetí výzvou k objevení vlastní božské důstojnosti člověka. "... ten, kdo poznal sám sebe, došel přehojného dobra." (Corp. herm. I, 19) "Přestaň hledat boha a stvoření a takové věci, hledej sebe sama..." (Učení Monoima Araba: Hipp. Refut. VIII, 15, 1). I toto vnitřní poznání však zahrnuje přinejmenším nepřímou orientaci v dosavadní kultuře a není proto naprostým protikladem intelektuálního poznání ve smyslu logické úvahy nebo zkušenosti (empirie). Gnose je tedy jakýsi svérázný pokus o překonání náboženství cestou znáboženštění určitých filozofických východisek."

Skutky Tomášovy vznikly patrně koncem druhého století n. l. na severu Sýrie v Osroéné, patrně přímo v městě Edesse (dnes město Urfa v Turecku)... Velký znalec gnose Hans Jonas napsal o Písni o perle, že nikde není základní gnostický prožitek vyjádřen tak prostým a strhujícím způsobem jako zde. (Jonas, Gnosis, I, 326) (29)

Samozřejmě vysvětlení Písni o perle by dopadlo jinak, kdyby vysvětlující věděl o třech mistrovstvích, kterým Ježíš učil svým životem, a ne jen o prvních z nich, o sebevzdání. Také Sókratovi chyběla tato další znalost. Získal jen správné sebepoznání, ale i to mu přineslo tak velkou moudrost, že právem může být považován za jednoho z největších mudrců starověku. Známa je historka z jeho života: Šel se svými učedníky ulicemi Athén. Měli projít jakousi úzkou uličkou. Jeho hlas, říkal mu daimonion, ale neslyšel ho, nýbrž mu pomáhal jen náhle nabývat jistotu, co **nemá** dělat. Z tohoto způsobu nápovědy se dověděl, že tou uličkou nemá jít. Žáci ho přemlouvali, protože se chtěl dát oklikou k témuž cíli. Sókrates sice nevěděl - nevěděl to nikdy - proč nemá dělat to nebo ono, ale poslouchal tu nápovědu (pro moc jistoty, kterou se lišila od pouhého tušení) a nikdy ji nepřerušoval neposlušností. Žáci tehdy prošli tou "zakázanou" uličkou, aby se přesvědčili, proč tamtudy jejich mistr nechce jít, a setkali se v uličce se stádem prasat, jemuž se nedalo vyhnout. Prošli, ale dokonale zamazáni. Do takových podrobností byl Sókrates veden soustavou zákazů. Mluvím o tom proto, že se dá pochopit jak ten, kdo ví aspoň, co nemá dělat, dokonale provádí

správné odříkání, bez těžkostí, bez zbytečného váhání a úvah, jen poslušný musí být do krajnosti. Jak daleko tato poslušnost šla u Sókrata, víme z jeho smrti. Jeho žák Platón o tom napsal Sókratovu obranu před soudem, ale protože sám neměl ono mistrovo vedení, ani nežil ctnostně, nevystihl v tomto, jinak výstižném spisu, že daimonion nezakázal Sókratovi vypít jed, a proto Sókrates jed vypil. Byla to tedy ukázka naprosto nekompromisní poslušnosti, která se nezastavila ani před smrtí.

Z toho míním vyvodit závěr. Odříkání je proces, jehož začátky jsou svízelné, protože je nutno se do něj vložit v daleko větší míře na jeho začátku než na jeho konci, kdy se činnost osobní vůle zredukuje na poslušnost, **aktivní** poslušnost, jak je patrné u Sókrata. Poslušnost se dá tedy výstižně převést do Ježíšových slov "a vezmi svůj kříž." Bylo vysvětleno dříve, že nejde o nějakou trpitelskou úlohu, nýbrž o aktivní přidávání se k vůli boží. Jen za těch okolností (je-li plněn sebezápor dvojím způsobem: napřed vyprázdněním se od vlastní vůle a pak, po dostavivším se vědění o správném, následováním a prováděním poznání) je možno dovést proces odříkání tak, že naše já, které jsme napřed vzali na sebe, přestane být naším jám a začne být jám božím, jímž ve skutečnosti tak jako tak je, jenže o tom nevíme, a tak mu klademe překážky, které se pak navenek i uvnitř jeví jako naše utrpení.

Píseň o perle by se potom dala vysvětlit mnohem dokonaleji než jak jste se dočetli, protože je z ní patrné, že sebepoznání v ní není líčeno jako konec cesty, nýbrž jako prostředek k dalšímu vzestupu. Do Písně o perle jsou dokonce vepsány všechny změny ve volbě vývojových prostředků tak jako v životě Ježíše Krista. Přesto mám za to, že Píseň o perle, jakkoliv ovlivněna příkladem Ježíšovým, kterému se tehdy ještě rozumělo, je radostným přitakáváním mnohem starší zkušenosti a moudrosti. Je to moudrost pocházející ze zkušenosti o existenční cestě, která byla opuštěna v židovství už devět století před Kristem a kterou se snažil Ježíš velmi názorným způsobem vzkřísit k životu. Některý indický jogin dokáže svůj život prodloužit na stovky ba tisíce let, ale je to pořád jen pohyb uvnitř klece. Ježíš ukazoval cestu z klece tím, že člověku ukazoval, jak se zbavit časoprostorové závislosti a žít za ní a bez ní.

6. Syntéza disciplin poznání (A II, 52 - 58)

"V předešlých kapitolách jsme mluvili o obecnějším aspektu odříkání a o různých aspektech soustředění. O čem jsme mluvili, má své užití jak na cestě Činů, tak na cestě Oddanosti, jakož i na cestě Poznání, protože pro tyto tři stezky jogy soustředění a odříkání jsou nutné, i když způsobem a duchem, v němž jsou prováděny, mohou se všechny tři jogy lišit, jedna od druhé. Nyní se budeme zabývat zvláště metodami, které přísluší cestě Poznání, a uvidíme, jakým způsobem nám formy koncentrace a odříkání pomohou k tomu, abychom na cestě poznání postoupili. Prakticky tato cesta spočívá v tom, že se na ní znovu stoupá po velkém žebříku bytí, po žebříku, na jehož spodní konec duše sestoupila, aby mohla vejít do hmotné existence." (A II, 52)

U tohoto velmi výstižného hodnocení stavu duše se zastavím, je tu podána jedna z nejlepších zkratek, jaké Ghos ve svém spise uvádí. Řeknu totéž bez zkratky:

Jedna a tatáž nesmrtelná duše vytvořila od chvíle narození člověka na tomto světě nouzový stav, který jmenuji smrtelnou duší, protože v tomto stavu věčné transformace je její stav dočasný, ale velmi důležitý, protože člověku umožňuje, aby se z této pozice (z nejnižší části žebříku bytí) mohl vyšplhat až na vrchol bytí, tj. vrátit se zpět do věčnosti. Abychom se mohli ve výkladu dostat až k cíli Ghosovy zkratky, musíme vynechat argumentaci, proč se to přihodilo, proč duše sestoupila tak nízko. Jen připomínám, že o tom kolují v literatuře jen obrazy jako stvoření a pád z ráje, tedy obrazy, ze kterých jen ztěží dokážeme vytěžit pravdu, a obvykle ji nevytvoříme a zůstáváme u obrazu ke škodě poznání. A tak tedy se spokojíme s poznáním, že duše ve stavu, ve kterém se s ní denně stýkáme jako se stále se měnícím souhrnem omezených duševních vlastností, nemá v tomto stavu svůj domov, nýbrž jen dočasný přístřešek zastřešený živým lidským tělem. (Viz Ježíš: "Zvířata mají svá doupata, ptáci svá hnízda, ale syn člověka nemá, kam by hlavy sklonil.") Zkrátka do tohoto stavu natrvalo nepatří, protože v něm není tím, čím fakticky je. Ovšem její doupě, tělo, jí umožňuje transformaci celého vesmíru v malém na věčné, ničím neokleštěné, a proto její existence a vězení v těle je ničím jiným nezastupitelným prostředkem vzestupu. V něm se dá z propasti a hloubky účinně volat po výšinách. Proto, jak praví Píseň o perle, musel královský syn sestoupit až do Egypta, až do hmoty, která bere svůj zdroj života přímo ze země (jídlem, pitím, dechem) a pouze nepřímo z nebe (vědomí atd.).

"Hlavním cílem poznání je nalezení Já, naší pravé existence. Zaměřit se k tomuto cíli, znamená uznat, že náš dosavadní způsob existence není ten pravý."

Toto uznání však není účinné, zapadne-li do celé řady jiných uznání jako nezávazný fakt. Mám za to, že kdyby toto uznání mělo prioritní povahu, kdyby vedlo k novému uspořádání hodnot v našem životě, stačilo by samo o sobě dovést ke zmíněnému cíli, bylo by osvobozující ideou.

"Pravíme, že Já je skutečnost a nejenom nějaká síla nebo nějaká hmotná formace... Nicméně, i když vesmír je faktem a ne fikcí, je-li božskou skutečností a ...ne fantasií individuálního já, přece jen podmínky naší existence na zemi mají znak nevědomości a neodpovídají pravé skutečnosti našeho bytí. Poznáváme sebe chybně, vidíme sebe jinak, než jakými skutečně jsme, a žijeme v chybném vztahu k našemu bližnímu, protože neznáme ani vesmír ani sebe samé, kým vlastně jsme; známe se jen podle nedokonalého vidění, které se zakládá na dočasné fikci, že se Duše a Příroda dohodly mezi sebou, aby umožnily vývoj já. Tento chybný závěr je příčinou obecné zkaženosti, zmatku a utrpení, kterými ustavičně obléháme náš vnitřní život a vztahy k bližnímu. Náš osobní život a společenský život, vztahy k nám samým a k našim bližním jsou založeny na chybném předpokladu, přestože i tak pravda roste a neustále se snaží se projevit. Poznání má proto pro člověka nejvyšší důležitost, ne ovšem to poznání, které se nazývá praktickým poznáváním života, nýbrž hlubší poznání Já a přirozenosti (Atmadžnána a tattvadžnána), na kterém může být jedině správně založen praktický život." (A II, 53)

I když Ghosův výrok je v celku úplně správný, v jednotlivých jeho složkách nutno rozlišovat rozličné podmínky života v mládí, v dospělém věku a ve stáří. Dokud se máme čemu učit od ostatních lidí a od prostředí, ve kterém žijeme a dokud nejsme mentálně dospělí, vypadá to s námi, jako by se Duše a Příroda domluvily na tom, že učiní vše, aby naše malé já rostlo a sílilo. Mnoho si přitom vytrpíme, mnoha chyb se dopustíme, ba dokonce si ani nevzpomeneme na své pravé Já, ale jak správně říká Ghos, pravda i přitom ustavičně roste a snaží se uplatnit. Je to uplatnění za podmínek zdánlivě velmi nepříhodných a z hlediska čistě duchovního, které zastává Ghos, rovněž tak, ale z hlediska té velmi přízemní existenční cesty, kterou kdysi, až po Eliáše, znali v Izraeli, přivolává toto počíná Spasitele do lidského těla. Rozumějte aspekt Spasitele, ne pouze obecně Boha. Spasitel si jde v tomto těžkopádném růstu opravdu i pro toporné tělo, aby i je spasil. Nečiní rozdíl mezi tělesností a duchovností, obrací se k člověku jako k jednotnému celku, sám nepoznán, sám neosloven, sám k ničemu takovému nevyzván. Tažení boží tu totiž je, i když o něm vůbec nevíme a i když naše touha je jen chabou ozvěnou tohoto

tažení božího existujícího v celém stvoření. Až se to jednou dozvíme, uznáme, že sami jsme ničím i v tomto ohledu.

Nezapomněl jsem promluvit o změněné situaci v dospělém věku, protože zde na tak dlouhou poznámku není místa. Odvolávám se pouze na symboliku Ježíšova života. Také stáří je vysvětleno Ježíšovým životem. Vizte účast starého Simeona a Anny záhy po narození Ježíše. Jejich vystoupení je obdobou příchodu sv. Tří Králů. Považuji za důležité zatím mluvit jen o rozvíjejícím se lidském životě, protože víme, jak se mění s tímto vývojem postavení našeho malého já, a že musí nastat okamžik, naznačený bojem Ježíšovým se Satanem na poušti, kdy musíme já přemoci v tom smyslu, že ono přestane mít právo nám nařizovat, co máme dělat a co máme chtít. Mluví-li Ghos k dospělým lidem, kteří se nadto snaží o to, aby jim velel Bůh, platí jeho výrok bez výhrad.

"Omyl pochází z chybného ztotožnění. V rámci své hmotné jednoty Příroda stvořila zdánlivě oddělená těla, sebou zaujatá a vlastněná a využívaná duši tak, jak ona se projevuje ve hmotné Přírodě; Duše zapomínající na sebe, má pouze zkušenost s touto oddělenou nahodilostí hmoty a praví: "Jsem tímto tělem." Věří, že je tělem, raduje se z těla, rodí se s tělem, rozpouští se s tělem; při nejmenším je tomu tak, že vidí svou osobní existenci. Nadto stvořila Příroda v rámci jednoty svého universálního života proudy života, které se jeví jako od sebe oddělené a vytvářejí víření vitality kolem každého těla a v každém těle; Duše ve způsobu, jímž se projevuje ve vitální přírodě, zmocňuje se těchto proudů nebo je jimi unášena a toho času vězněna v tomto malém víru, který se nazývá život. Duše, ještě zapomínající na sebe, říká: "Já jsem tímto životem"; a jsouc přesvědčena, že životem je, má své požadavky, batolí se ve svých rozkoších, krvácí svými ranami, padá a klopýtá při všech svých pohybech. Je ještě především řízena tělesnými pocity, ztotožňuje svou existenci s tím vírem a praví: "Jsem tímto proudem života, vlastním toto tělo, opouštím je a mám jiná těla; jsem nesmrtelným životem a otáčím se v cyklu nových zrodů bez konce." (A II, 53)

To však ještě není vše; Příroda vytvořila a zformovala a v rámci své jednoty mentální, v universální mysli, dynamu intelektuálních schopností, dá-li se tak říci, zdánlivě oddělených, neustále se tvořící generační, rozdělující se a sebe vstřebávající centra mentální síly a mentálních činností, podobných stanicím telegrafického systému, ve kterých jsou zprávy vymyšleny, psány, rozesílány, přejímány, dešifrovány; tyto zprávy a tyto činnosti jsou všeho druhu: sensorické, emotivní, koncepční, intuitivní; Duše je

všechny přejímá tak, jak se projevuje v mentální přirozenosti; používá jich, by si učinila představu o světě, a má dojem svého bytí takového druhu, že se v něm dají vysílat zprávy a přijímat vzruchy, překonávat je a vyvozovat z nich důsledky. Příroda instaluje tato dynamika ve hmotných tělech, která sama vytvořila, a dělá z nich opěrný bod na svých stanicích, aby napojila mysl na hmotu pomocí nervového systému, který vibruje se všemi vitálními proudy a dovoluje mysli, aby si uvědomovala hmotný svět a vitální svět Přírody v možných mezích vitality. Kdyby tomu tak nebylo, mysl by si uvědomovala především jen mentální svět a vnímala by jen nepřímo hmotný svět. Díky této organizaci, její zájem se pak upíná na tělo a na hmotný svět, v němž je instalována, a vnímá pouze matně, nepřímo a podvědomě ostatek existence v širokém rámci rezerv, na něž povrchově zapomíná a je pro ně necitlivá." (A II, 54)

Pomocí zkušeností z operací za vědomí a ze stavů po nich následujících až dodneška, máte i vy možnost pochopit předešlý Ghosův rozbor mnohem snáze než jiní lidé, kteří nemají k dispozici zkušenosti toho druhu, ani nemají příležitost se o nich dovědět. Ghosovy výroky vyžadují nutně úpravy, aby byly stravitelnější. Provedu je později. Ghos podobně jako ostatní Indové trochu podceňuje transformační schopnosti lidského těla, protože mu není známa izraelská existenční cesta, nýbrž jen její vzdáleně příbuzná radžajoga kombinovaná s kundalinijogou a hathajogou, jakož i ještě vzdáleněji ostatními jogami.

"Duše se ztotožňuje s tímto dynamem nebo s mentální stanicí a říká: "Jsem mysl." A jelikož je duše zabrána do života těla, myslí takto: Jsem mysl a živé tělo", nebo ještě častěji: "Jsem tělo, které žije a myslí." Duše se ztotožňuje s myšlením, a emoce, se vjemy vtělené mysli a myslí si, že rozpuštěním těla se všechno rozpustí a ona sama přestane existovat. Nebo uvědomí-li si trvalý proud mentální osobnosti, nebude si myslet, že je mentální duší sídlící v těle buď jedenkrát nebo opakovaně." (A II, 54)

Přes ně až sem jsem se dostal ve svém hodnocení života po zmíněných operacích za vědomí. Tělo jsem považoval za nástroj toho, kdo myslí. A přitom je zajímavé, že toto hodnocení nebylo zrušeno ani první extází v 17 letech a doznívalo potom v nástupu celé řady konkrétních důkazů o tom, kým jsem byl v minulém vtělení. Neznám kromě sebe člověka, který by měl příležitost si prověřit osobně svůj minulý život jako já. Bylo by odvážné z toho soudit, proč se Indové drží víry v koloběh životů a smrtí, v reinkarnaci, a to i tehdy, když mají za sebou extázi (samadhi).

Kdyby se mi bylo nestalo po 26. roce života, až někdy kolem 45 let, že mým vědomím prošla náraz informace o dalších předcházejících vtěleních, nebyl bych asi přišel na to, jak to s těmi vtěleními vlastně je. Mezitím jsem sice už dávno nevěřil tomu, že první dokonale propracovaná informace o posledním vtělení ve Francii, nemá být brána doslova, z pocitu oddělenosti, nýbrž věděl jsem, že ji mám brát jen jako velmi užitečnou informaci o vývoji věznilské a zároveň osvobozující ideje, ale zřejmá užitečnost takových informací tu přetrvávala. Tento pokrok v poznání měl především dvojí účinek: dozvěděl jsem se, že idea má svůj život a vazbu, a že nakonec může přejít do samovolného styku s celou úrovní idejí, zároveň s možností výběru mezi nimi. Na tom je postaven můj "styk" s mrtvými, i obyčejnými, jako byli mí příbuzní, i se sv. Terezií z Avily, Alanem Wattsem a Šrí Aurobindem Ghosem, a se živými, se kterými jsem se sice nikdy neviděl, ale se kterými mám užitečně spolupracovat, jako s Yesudianem. Tento styk je nechtěný a nevyžádaný, za to je samozřejmým následkem nabytých zkušeností. Tato vrátka z myslí do nemyslí, jsou v úseku vědomí AB, jenže se neotvírají z osobní vůle člověka, nýbrž právě při odstupu od úvahy a vůle, tedy při odstupu, který jsem nevědomky soustavně pěstoval od dob operací za vědomí. Upozorňuji, že jména sv. Terezie, Ghos, Watts a obyčejní mrtví, jsou označením úrovně vědomí, nikoliv jen osobním vztahem. Přeměna v hodnocení převtělování byla způsobena úplným opuštěním sebe 21. 11. 1939. Tehdy jsem přestal sebe vlastnit a tedy jsem nemohl mít ani svá předcházející vtělení. Neměl jsem převtělení, jako člověk nemá nic z toho, o čem si myslí, že to má.

"Vrátí se, omezena pozemským životem, do mentálních oblastí a nad ně a vzpomene si na nesmrtelnou existenci, která přetrvává mentální bytí jak v těle tak na mentální úrovni a na vitální úrovni Přírody."

Tento obraz je jako vystřižený z Nového zákona v pasáži o marnotratném synu, pokud se týče vzpomínky na nesmrtelnou podstatu, rozuměj Otcův dům. Bylo by dobře doplnit Ghosův obraz o údaj z podobenství o marnotratném synu. Ten si vzpomíná na Otcovský dům teprve až všechno promrhá, a až je mu tuze zle. Tento moment byl dokonale potvrzen v mém životě po operacích za vědomí. Vzpomínka tak malého dítěte však nemohla mít za následek tak velké poznání, jaké měl dospělý marnotratný syn, protože ten malý človíček ještě nebyl celý a nebyl by unesl tak velké poznání. Tehdy se mé poznání projevilo hlavně dvěma způsoby: cítil jsem se být cizincem na světě a občas jsem poznával, co je z hlediska věčného života správné, aby bylo

vykonáno v pozemském životě, a co je nesprávné, aby nebylo vykonáno, a tím aby vykonané nepřekáželo rozvoji duchovního života. Dosud jsem mluvil velmi málo o tom, co mi bylo ukázáno jako nesprávné. Bylo to kouření, pití alkoholu třeba i v nejzřetelnější podobě, pohlavní život i v myšlenkách, jedění masa a pouze na rozumu postavený výběr z ponuk k činnosti, bylo-li možno si vybrat mezi úvahou nebo konvencí nabízenou činností a vnuknutým řešením. Zákazy neměly povahu pouhého slovního poučení. Tak např. přestal jsem pít alkohol (asi ve čtyřech létech, možná že o něco dříve), ze strachu o život, ze stejného strachu, který mě popadal před každým operačním zásahem lékařů. Na způsob pohlavního soužití jsem byl přiveden sice slovním vysvětlením o šest let staršího přítele (když jsem byl také ještě v předškolním věku), ale toto poučení nebylo doprovázeno strachem ze smrti, nýbrž pouhým nepřekonatelným odporem k tak tuze zvířecímu způsobu vyžití, nad nějž by měl být člověk povznesen, a který by měl umět překonat. Na zákaz kouření stačil rozum. Tento zákaz byl nejsnáze proveditelný, protože kromě vnuknutí o správném jsem **měl** soustavně jednat rozumně. Příkaz rozumnosti byl tak silný, že jsem např. nikdy ani nezkusil si zapálit nebo aspoň jednou zkusit si vdechnout dým ze zapálené cigarety. Tím chci obrazně říci, že příkaz rozumně jednat také nebyl u mě nikdy jen rozumovým příkazem. Obsahoval v sobě sílu větší než je síla rozumu a úvahy. Tato síla byla důsledkem promarnění navozeného lékaři a tuze zlého postavení také jimi navozeného. Ovšem s toutéž mocí jsem se setkával daleko zřetelněji, když jsem vykonával něco na základě vnuknutí o správném. Musel jsem učinit tento doplněk k předešlým výkladům, abyste nezmalomyslněli. Váš život nebyl od začátku převrácen na ruby krutým zásahem lékařů, a proto jste nemohli v sobě např. najít sílu za rozumem, nýbrž brali jste přirozeným způsobem sílu z rozumu a ne zároveň z toho, co je za ním, ze zdroje rozumu, neobcházeli jste rozum tím, že jste do jeho přirozené moci dané rozvojem mozkové tkáně nabytými zkušenostmi přibrali zdrojovou sílu navíc, která sama o sobě není jen rozumná nebo je přímo nerozumná. (Upozorňuji, že nemohu násilí, ať přichází zvnějšku nebo mučením zvnitřka, považovat za správný prostředek k popohnání vývoje. Chybí nám jen včasná správná výchova na úrovni tělesné i duševní.)

Ještě jedno obecné pravidlo mohu z těchto zákazů a příkazů vytěžit. Člověku se zdá, že tyto popudy přicházejí zvnějšku, protože není spojen s vnitřním zdrojem, ze kterého fakticky pocházejí tak jako odtamtud pochází celá naše existence, všechno s ní spojené a existence celého vesmíru a veškerého časoprostoru a

děje. Nuže popíši vám nějaký popud odvozený, vnější, a to jeden z prvních, ještě pro dítě transformovaný tak, aby jej dítě bralo vážně. Pro dospělé je transformace náležitě upravena. Na náš stůl vědomí a vůle přicházejí pokrmy pečlivě upravené (to je malá součást transformační schopnosti našeho těla a naší přirozenosti). Měl jsem od lékařů nařízeno, tehdy po těch operacích, denně vypít malou dávku pořádného piva, plzeňského Prazdroje 12°. Maminka mi jej přidělovala do malinké skleničky s obsahem několika náprstků tekutiny (do tzv. pivíčka, které se prodávalo pro děti s obsahem žele místo piva). Mně však to pivo náležitě chutnalo a jednou za zády maminky jsem si odlil pro sebe z její sklenice ještě jednu dávku. Ona to spatřila a napomenula mě, že nemám toho tolik pít, neboť by mi mohl vylézt šváb z mozku. Dostal jsem strašný strach, neboť jsem nevěděl, co je šváb, ale myslel jsem si, že je to něco velmi důležitého pro život, a že by mohlo dojít k nějaké nové operaci, při které bych mohl zahynout. Zeptal jsem se kde je ten mozek a odkud by ten šváb mohl vylézt. Hned jsem si dal ustlat postýlku a nalehl jsem čelem na polštář, aby šváb nemohl vylézt. A pak už mě marně nutili pít pivo. Ještě jednou se mi po něm zastesklo (a maminka byla ráda, protože měla nařízeno, abych malinkou dávku piva denně vypil), jenže ono mně už nechutnalo, bylo protivně hořké. To byl obnovený popud domněle přicházející zvnějška, ve skutečnosti tak mocně transformovaný zvnitřku, že jsem dodnes už alkohol ani neochutnal. To je jeden z aspektů samovolně působící vnitřní moci oživeného automatismu (2).

Obecná pravda. Člověk je schopen jednat jen proto, že má k tomu sílu z věčnosti. Pokrmy, nápoje, spánek, tělesná zdatnost jsou následky skryté činnosti pocházející z věčné existence, z věčného poznání, z věčné lásky a z věčné blaženosti. Protože o tomto zdroji nevíme, nemanipulujeme s jeho vývěrem správně a moudře. Divím se, jak vnitřní popud, nemající ani tvar, ani slovní výraz, se tak dokonale zamíchá do tvaru a děje, že člověk jej vnímá už jen jako děj. Takhle z nestvořeného vzniká stvořené.

A teď si mohu dovolit malou úpravu Ghosova textu. Praví, že duše si říká, že je životem, který proudí. To neříká Duše, nýbrž její vyslankyně smrtelná duše, která vzniká ve chvíli narození člověk na tomto světě. Nesmrtelná Duše nepotřebuje proto na nic zapomínat a také na nic nezapomínat atd., nýbrž přivoluje k transformaci, při které smrtelná duše zapomíná tak dlouho, dokud je toho zapotřebí pro nárůst pocitu oddělenosti tak, aby vzrostlé mohlo nakonec vydat plod nového života ve věčnosti. Časné musí tak dokonale s věčným srůst, že může bez překážek z věčného

všechno přerůstá do časného a naopak podle potřeb časné do věčného. Nezapomeňte, že jsem provedl jen úpravu Ghosova obrazu, nikoliv jeho opravu, protože Duše je také svědkem toho, co její vyslankyně, smrtelná duše, vnímá a podle toho se zařizuje.

"Nebo také, protože mysl je principem světla a poznání, i když nedokonalým, a může nabýt nějaký dojem o tom, co ji převyšuje, duše uvidí, jak se mentální bytost může rozpustit v to, co je nad ní, do Prázdnoty nebo do věčné Existence a pak řekne: "Hle, já, mentální duše, přestanu být." Bude se bát a bude si přát toto rozpuštění, bude je popírat nebo je bude podpírat svou poutaností nebo svým odporem vůči stávající hře mysli a vitality, ve světě, v němž jsou ony vtěleny do hmoty."

Na tento obraz by se Ghos nemohl zmoci, kdyby neměl zkušenost s extází bez obrazu, při níž člověk ztrácí svou pomíjivou stránku bytosti, má zároveň strach z této ztráty a z toho rozplynutí, právě tak jako si vždy nanovo přeje, aby k této ztrátě došlo.

"Zřejmě tento náhled je směsicí pravdy a klamu. Mysl, život a hmota existují; jsou to evidentní fakta Přírody, ale ztotožňování Duše jen s nimi je klamem. Mysl, život a hmota, to jsou "my samotné" pouze ve smyslu, ve kterém představují způsoby bytí ustavené pravým Já... Individuální mysl, život a tělo jsou pouze zvláštní hrou těchto principů, a tato hra, způsobená vztahem mezi Duší a Přírodou, je prostředkem k vyjádření mnohosti, v níž jediná Existence je schopna věčně působit ve svém kosmickém aspektu. Individuální mysl, život a tělo jsou "námi samotnými" do té míry, do jaké jsou centry mnohosti Jediného. Ale Já je více než univerzální nebo individuální mysl, život a tělo, a máme-li tendenci se s nimi ztotožnit, zakládáme své poznání na klamu..."

Klamné ztotožnění s částečným namísto s úplným bylo v Indii základem poučování na cestě poznání už ve starověku, a nezapomeňme, že mistr pomáhal žákovi k tomu, aby se vymanil z tohoto klamného ztotožnění také tím, že mu kromě sugescí, jejichž sled nám Ghos předvede, přidával další klamnou sugesci, že všechno, kromě nejvyšší Skutečnosti, nejvyššího Já, je iluzí. Byla to v pravém smyslu slova výchova klamem zcela podle vzoru Přírody. Stejným způsobem, a zajisté nejen pod dojmem indického učení, nýbrž po důkladném studiu tohoto učení, si ve 20. století počínal i Paul Brunton ve spise Hledání nadjá. Vyslechněme si Ghose v jeho reprodukci starověké tradice:

"Já je věčné a nejvyšší bytí, čistá existence, z níž všechno svou existenci odvozuje. Musíme uskutečnit toto poznání, a

přijmeme-li je za východisko, musíme na něm založit vnitřní i vnější život jednotlivce. Joga poznání, vycházejíc z této základní pravdy, dala dohromady dvojí disciplínu, negativní a pozitivní, která pomáhá k tomu, aby nás zbavila klamných ztotožnění a tak nám dovolila vstoupit do pravého poznání Já. Negativní metoda spočívá v tom, že se soustavně opakuje: "Nejsem tělo", aby vytvořila kontrast a vykořenila mylnou myšlenku "jsem tělo". Člověk se má soustředit na tento stav vědomí a pomocí zřeknutí se duševní připoutanosti k fyzickému tělu, má se zbavit pocitu těla. Budeme opakovat také "Nejsem životem" a budeme se soustřeďovat na toto poznání, vzdávající se vitálních hnutí a přání, čímž se zbavíme pocitu života."

Vzpomeňte si při té příležitosti na Ježíšův výrok: "Nechť ať mrtví pochovávají mrtvé." I on považoval duchovně nepoznávající, lidi za neživé. Tady je báječná shoda, až na to, že on vedl k oživující činnosti pro bližního, konané bez ohledu na sebe, pokud ten je duchovně mrtvý a pokud nechce být nadále duchovně mrtvým. Se sugestivními prohlášeními neoperoval. Vzpomeňte též, jak mě lékaři bezohledně, ale za to důkladně zbavovali klamného ztotožnění. Učinili to tak dokonale, že dodnes se s tělem neztotožňuji, i když lékaři považovali za nutné zařídit po operacích nenarušené ztotožnění s tělesností a žádali o spolupráci maminku v tom smyslu, aby mě vracela do běžného pojetí tělesné poutanosti těla k pozemskému životu. Dokonce ji strašili, že umřu, nevrátí-li mě do světa. Lékaři zřejmě věděli o propasti, která se vytváří mezi mým vědomím a světem právě jejich zásahy.

"Budeme opakovat konečně: "Nejsem myslí, nejsem pohybem, smysly a myšlením", a soustřeďujíc se na to, odřekneme se mentální činnosti, zbavíme se pocitu mysli. Tím že vytvoříme propast mezi sebou a věcmi, se kterými máme tendenci se ztotožnit, postupně začnou odpadávat závoje z našich očí a Já se stane zřetelnější pro naši zkušenost. Řekneme pak: "Jsem Ono čisté, věčné, blažené" a soustředíme své myšlenky a své bytí na Ono, budeme říkat Ono až do chvíle, kdy konečně budeme schopni zřít se individuální existence a vesmíru."

Vzpomeňme si, že Ježíš jen tak mimochodem řekl učedníkům "bohové jste", ale nekladl na toto pojetí života váhu, protože věděl, co učedníky ještě čeká, co všechno musí překonat, než se stanou vědomě věčnými. Věděl zkrátka, že jeho vědění není jejich vědění a nestane se jím, bude-li jim své vědění sugerovat.

"Jiná pozitivní metoda, spíše radžajogická, spočívá v tom, že se mysl soustřeďuje na Brahmana při vyloučení jakékoliv jiné

myšlenky, aby se naše mentální dynamo přestalo poutat na naši zevní existenci nebo na proměny našeho vnitřního vědomí. Zastavením našich mentálních činností, vitální a fyzická hra vejdou do odpočinku věčného samadhi, do hlubokého a nevyslovitelného transu bytí, ze kterého přejdeme do absolutní Existence." (A II, 56)

"Tato metoda zřejmě spočívá v soustředění na já při vyloučení čehokoliv jiného, za účelem zbaviti se Světa jeho negací v mysli a zavřením očí duše, abychom jej neviděli. Ale vesmír, jakožto božská pravda, proto nezmění svou pozici, i když duše zavře oči, aby jej neviděla. Já je tam ve vesmíru, nikoliv jako klam, nýbrž jako skutečnost, která udržuje všechno, co jsme odmítli, je vskutku immanentní ve všem, přizpůsobuje individuum vesmíru stejným způsobem jako přizpůsobuje vesmír k tomu, co jej převyšuje a transcenduje. Co si počneme s věčným Já, které tak úporně zůstává v tomto vesmíru, který vidíme pokaždé, když vyjdeme z extáze vnitřní meditace? Asketická cesta Poznání nám nabízí řešení, které spočívá v tom, že považujeme Já za immanentní, vše objímající a všechno ustavující jako druh éteru, který obsahuje všechny síly, který je ve všech tvarech a z něhož jsou vytvořeny všechny tvary. V tomto éteru se pohybuje kosmický život a kosmická mysl. Závan věcí, éterické moře atmosféry, všechny tvary jsou vytvořeny tímto vanem, ale co se tím vytváří jsou jen jména a tvary, nikoliv skutečnost; tvar nádoby, kterou vidíme, je jen tvarem země a vrátí se do země; zem je tvarem povstávajícím v kosmickém životě; kosmický život, pohyb, který spočívá v tom tichém a nezměněném. Soustředíme-li se na toto poznání, odmítneme-li všechny projevy a zdání, skončíme náhledem, že všechno je iluze jmen a tvarů v éteru, kterým je Brahman; takto se všechno jeví nereálným; a s neskutečností vesmíru se stane neskutečnou i immanence a nezůstane nic než Já, kterému naše mysl přisuzuje mylně jména a tvary vesmíru. Tímto způsobem se ospravedlňuje stažení do Absolutna individuálního já."

Pomocí této soustavy jemných omylů, které nejsou vlastně ani omyly, nýbrž jen vysvětlením z konce při vynechávání prostředních článků, dostává se celá askeze do velmi tíživé situace a nevede sama o sobě k nejvyššímu cíli. Nejzávažnějším opomenutím je, že celý vesmír i s námi ustavičně vyzařuje z věčného života, ustavičně se z něho transformuje na časný a dějový projev, kde i život jepice je výrazem jedné a téže věčnosti, neubírá svou krátkostí nic na věčném trvání toho, co je ve všem immanentní, ale ne tak, že tam spí a nic neovlivňuje, nýbrž že

ustavičně odtamtud přesahuje a přerůstá do času a do prostoru. Toto přerůstání není iluzí, právě tak jako není iluzí nic z toho, co zvnitřku navenek stále roste. Asketa se uměle vmýšlí do nehybnosti, avšak nemůže se jí stát, protože tak jak sebe poznává, je soustavným vyzařováním z věčnosti a tedy pohybem.

"Němž Já zůstává ve svém nepomíjejícím aspektu immanence, ve svém neměnném aspektu božského pletiva hry bez konce onoho povstávání, které se ani v nejmenším nepozastavuje nad tím, že si myslíme, že jsme objevili klam a z něho se stáhli. Není snad tedy zbytečné snažit se o poznání něčeho, co úporně trvá, co je příliš velké a věčné, než aby bylo odhaleno? V něm musí však trvat a operovat nepřekonatelná skutečnost, má-li být naše poznání integrální; je nutno vidět a realizovat tuto skutečnost, jinak bychom zjistili omyl a iluzi, které jsou v nás a nikoliv v Pánu vesmíru. Musíme se tedy soustředit, abychom uskutečnili to, co tak suverenně trvá a za čím nakonec odhalíme, že Já není nic jiného než opora kosmické existence a uspořadatel jejich pohybů; jeho vůle podněcuje mnohost činností této existence a určuje cykly bez konce. Nadto se máme soustředit také proto, abychom viděli, uskutečnili a nakonec objevili, že Já je jedinou existencí, zároveň duší všeho a Přírozeností všeho, Purušou a Prakriti dohromady a vyjadřující se ve všech tvarech. Jinak vyloučíme, co Já nevylučuje a dobrovolně pokazíme naše poznání." (A II, 57)

"Antické asketické Poznání připouštělo jednotu všeho a doporučovalo, abychom se soustřeďovali na různé aspekty jediné Existence, ale rozlišovali přitom intuitivně a hierarchicky."

Jestliže opravdu existuje taková nějaká jednota všeho, je možno tuto jednotu popadnout za kterýkoliv její cíp a z něho se můžeme dostat do celé jednoty. Mé zkušenosti mi nasvědčují, že tomu tak je. Ale má-li dojít k takové integraci, je nutno, abychom se tohoto cípu drželi houževnatě do posledních sil. Tato zkušenost u mě začla tehdy, když jsem se houževnatě bránil lékařům, aby mě neoperovali, a to tak dlouho, až už jsem se bránit nemohl. Z toho jsem pak vyvodil tuto náležitost: k čemukoliv jedinému až do nemožnosti v této setrvalosti dále jít. Vizte mé lpění na studiu přírodních věd. A kdyby se byla právě zde nedostavila faktická nemožnost pokračovat v této poutanosti jediným, prosím, dokonale světským, nebyl bych nakonec došel až k nelitostnému opuštění tohoto pouta a v té chvíli nechtěně k objevení daleko mocnějšího pouta, k poznání nesmrtelné podstaty člověka i z jeho vše přemáhající mocí. Kde bylo tehdy mé malé já, starající se o sebe? Bylo spláchnuto až příliš dokonale, takže mé okolí, zvláště

matka, je muselo křísit k životu. Bez malého já se na tomto světě umírá!

"Já, které způsobuje všechny tvary, bylo Virát nebo universální Duše; Já, které stvořilo všechny, bylo Hiranyagarbha, světelná Duše z tvůrčího vjemu; Já, které udržovalo všechno, bylo Prádžna. Příčina nebo Duše vědomě všechno určující; nad ní se nacházelo Absolutno, které dovolilo všechnu tuto neskutečnost, aniž by s ní mělo co společného. Do tohoto posledního jsme se měli stáhnout a nemít dále styk s vesmírem, neboť jen Poznání bylo konečným Poznáním; následkem toho měly nižší stavy být opuštěny nebo ztratit se v Něm. Z našeho hlediska, všechna tato praktická rozlišení vykonstruovaná myslí, mají snad nějakou cenu za určitých okolností, ale nemají definitivní cenu. Naše vidění světa potvrzuje jednotu; universální Já není rozdílné od Já, které vnímá, se neliší od příčinného Já, ani kausální se neliší od Absolutního; toto Já je jediné "Existující v sobě a všechno ze sebe vytvářející." ...Poznání znamená spojení; poznání, které rozděluje, je vždycky a nutně částečným způsobem poznání, užitečným pro jisté praktické účely; avšak jen to poznání, které spojuje, je pravé poznání."

"Proto naše integrální joga uznává všechny tyto disciplíny a soustředování, ale musí je zharmonizovat, a pokud je to možné, založit je na syntéze, která vylučuje vzájemné rozpory. Ten kdo hledá integrální poznání, neuskutečňuje Pána a Vše jen za tím účelem, aby všechno odmítl pro tiché Já nebo pro nepochopitelné Absolutno, jak by se dělalo při joze výhradně transcendentní; ani nebude žít v jediném Pánu nebo pouze ve Všem, jak by si počínala joga exkluzivně deistická nebo exkluzivně panteistická; nenechává se omezit ani myšlením, ani jeho praktikami, ani náboženskými věroukami nebo filozofickými dogmaty. Bude hledat pravdu existence v její úplnosti. Neodmítne staré disciplíny, neboť i ty jsou postaveny na věčné pravdě, ale udá jim orientaci shodnou s účelem, který si předsevzala."

"Není pochyby o tom, že prvním účelem poznání je realizace našeho nejvyššího Já dříve než Já v jiných, než Pána v Přírodě, ve Všem, neboť je naléhavou nutností jednotlivce, aby dospěl k nejvyšší pravdě svého bytí, opravil všechn svůj nepořádek u sebe, všechna chybná ztotožnění, aby dospěl k pravému soustředění, k pravé čistotě, znal její prameny a znovu k nim dospěl. Ale cílem toho všeho není zmizet ve zdroji; cílem je, aby celá naše existence a všechny části tohoto vnitřního království mohly najít svůj pravý základ, aby mohly žít v nejvyšším já a kvůli Němu poslouchaly jediný zákon, pocházející z našeho nejvyššího Já,

které se má projevit v naší očistěné bytosti, aniž by je mysl zfalšovala. Budeme-li důsledně sledovat tento princip, shledáme, že s nalezením nejvyššího Já jsme našli jediného Já ve všem, jediného Pána naší přirozenosti a celé Přírody, Všechno v nás samých, a že není ničím jiným než Vším vesmíru. Co vidíme v sobě, uvidíme nutně všude, protože taková je pravda Jeho jednoty. Objevíme-li a budeme-li provádět správně Pravdu naší bytosti, padne nutně bariéra mezi naší individualitou a vesmírem, a Pravda, kterou jsme uskutečnili v naší bytosti, ta nebude chybět ani svým projevem ve veškerenstvu. Uskutečníme-li my sami védské "já jsem On", rozvine se v nás též jiný aspekt téhož poznání: "ty jsi Toto." Zbývá nám, abychom se podívali, jak provádět a jak organizovat toto školení, abychom dospěli k velkému sjednocení." (A II, 58)

Dovedu si představit, jak bylo Šrí Aurobindu Ghosovi, když na sklonku svého života zjistil, že tělo opotřebil do té míry, že je nemůže donést až k nalezení onoho poznání, které navrhoval Ježíš Kristus svým životem, onoho poznání, které se dá udržet ve hmotném životě jen tehdy, když se celý hmotný život převede do věčného života, jako to učinil Ježíš bez převtělování, a před ním Eliáš. Nenašel jsem nikde tak zřetelně, i když pohádkově, naznačenu tuto existenční cestu, jako v Písni o perle.

O tomto tajemství vypravuji rád jen malým dětem, neboť se mě neptají dál ...Honza, který šel hledat ztracenou princeznu (rozuměj perlu), setkává se se syčícím drakem, který hlídá princeznu (rozuměj Perlu v Egyptě, nikde jinde). Drak usne a na jeho jazyku je vidět klíč ke komnatě princezny, atd. Ale to je přece jen pro děti. Nedivte se, že jsem právě dětem rozpovídal podrobněji hledání o nalezení Perly, než jak učinil autor Písně o perle. Ten ještě věděl, co znamená symbolika Ježíšova života, a že je v ní vše daleko podrobněji popsáno i s návodem na uskutečnění. Netušil, že např. lidé ve 20. století ještě nebudou vědět nic o této symbolice a o tomto návodu, který z ní vyplývá.

Co je platno, že Ghos pochopil existenční cestu i bez znalosti symboliky Ježíšovy cesty, když sám po ní nedošel až do konce. Tohle nenapravíme lítostí nad tím, že se loď potopila dříve než doplula ke druhému břehu. Tušíte asi, že klíč k této cestě mám k dispozici, ale sám nevcházím. Doufám však, že jiným nebráním, aby vstoupili. Myslím si, že toto století ještě není připraveno pro tuto realizaci. Nenechávám se snad, podle výtky Ghosovy, omezovat "myšlením a jeho praktikami"? Nicméně, teď už víte, proč si mě Ghos vybral pro komentář k jeho Syntéze jogy.

Ježíšem naznačenou cestou mají připraveno království boží zatím opravdu jen děti, a na nás Ježíš proto chce, abychom byli jako děti. Škoda, že některá zvířata, která jsou jako děti, nemají tu transformační schopnost, jakou má k dispozici člověk. Ta zvířata by nás předčila. Balámová oslice promluvila za Baláma. Zvířata a duchovně nepoznalí lidé nemohou jít jinou cestou než cestou poznání, ale zatímco zvířata po ní nemohou dojít daleko, protože nemají k dispozici celý lidský transformační aparát, lidé po ní nedocházejí až k existenční cestě, protože o ní nevědí a nepomýšlí stát se fyzicky nesmrtelnými. Tato touha by ovšem nestačila k tomu, aby se po této cestě mohlo dojít k cíli, ba naopak, taková touha by byla jednou z největších brzd na této cestě. Přečtěte si ve Starém zákoně, že např. Eliáš cítil, že už brzy odejde i s tělem do nebe. Nepotřeboval si to přát. Podobně tomu bylo s Ježíšem. Nejblíže z lidí v době po Kristu byli tomuto cíli alchymisté, ale kolísali z nevědomosti mezi výrobou zlata (paralelní cestou v oblasti teprve nerostné) a výrobou nesmrtelnosti v lidském těle. Tu pak si mylně představovali jako medikamentózní léčení smrtelnosti. Nesmrtelnost se nedá nastavovat, nýbrž do vědomí nesmrtelnosti se dá jen narůst z úsekového vědomí AB do vědomí jako takového, není třeba se po určité vývojové fázi tahat s tělem. Ono na určitém místě cesty dohraje svou roli, ale ne tak brzo, aby byla ospravedlnitelná sebevražda jakou stoiků Zenona nebo Empedokla z Akragantu. Až tělo dohraje svou pomocnou roli, odejde samo přirozenou cestou. Nacházíme se prostě uprostřed božího tvůrčího procesu a máme po ruce prostředek, živé lidské tělo, v němž je klíč k nesmrtelnosti. To je smysl realizace Já, jak o ní ustavičně mluví Ghos a všichni Indové na jeho výši. Já tu je, ale není uskutečněno v našem běžném vědomí, a toto uskutečnění (realizace) je nutné nejen pro člověka, ale i pro celý vesmír.

7. Osvobození od podrobenosti tělu (A II, 59 - 64)

"Když intelekt poznal, že zdání není pravdivé, že ani tělo, ani život, ani mysl nejsou Já, nýbrž pouhými jeho tvary, které náležejí Já, pak prvním krokem na cestě poznání musí být, abychom opravili praktické vztahy naší mysli se životem a s tělem, abychom tak došli ke správnému vztahu k Já. Nejjednodušším prostředkem k tomu je nám už známý postup, jehož velmi důležitou část jsme probrali v "jose činů" a tím postupem je, oddělit Purušu od Prakriti. Puruša čili duše, která poznává a vládne, je tak chycena do tenat své vědomé prováděcí síly, že se nakonec ztotožňuje s fyzickou činností této síly, kterou nazýváme tělem, že zapomíná na svou

duševní schopnost, která poznává a vládne, myslí si, že mysl a duše jsou podřízeny zákonu a funkci těla a zapomíná, že mysl je něčím daleko větším než hmota a že se proto nesmí podřizovat její ztemnělosti, jejím zvykům být nehnutá a neschopná. Zapomíná konečně, že je větší než mysl, že je Mocí, schopnou pozvednout mentální bytost nad sebe samu; ona je Mistrem, Transcendentem, a Mistr nesmí být otrokem vlastní činnosti, ani Transcendentno nesmí zůstat vězněm pomíjejícího tvaru v rámci svého bytí. Všechna tato zapomnění musí být Purušou opravena, a především si má uvědomit, že tělo je jen jednou operací Prakriti."

Podrobenost těla je tu vysvětlena podle prastaré hinduistické filosofie tradice, ale v tomto i v jiných podobných obrazech se shledáváme s obraznými nedostatky, které už dnešní člověk těžko snáší, nejsou-li mu vysvětleny dokonaleji. Vezměme si např. obraz o stvoření světa z jiné tradice židovsko-křesťanské. Dlouhý čas se Církev dokázala bránit útokům na obraz o stvoření světa, uváděla obvykle citáty z téže tradice o tom, jak jiní, velmi učené lidé téže tradici věřili a přikrašlovala základní obraz jejich vírou. Marně, vírou se nedal podepřít, jestliže se objevila fakta, že tomu tak nemohlo být ani z hlediska časového, ani z hlediska mezitím zjištěných geologických a astronomických faktů. Také já jsem se dostal po náramně výstižné předešle v předškolním věku až 21. 11. 1939 k faktům, které sice nebyly ničím jiným než motivy opakovanými z předešle, ale za to byly tak pádné a v mém lidském životě přímo na místě po dobu pěti měsíců v koncentračním táboře prověřované, že ani já nemohu mlčet k předloženému obrazu o podrobenosti tělesnosti.

Co v tomto obraze chybí? Mělo by být dodáno: "Vypadá to, jako by Puruša (nesmrtelná duše) zapomínal, jako by byl otrokem činnosti Prakriti (přírody) v těle." Ale kdo by jej dokázal zotročit? Snad pouhá pomíjející lidská existence? Nikoliv, Puruša není zotročen. O tom jsem se přesvědčil už roku 1937 a dnes vím, že kdybych byl měl už v předškolním věku vyspělý intelekt, byl bych v tehdejších událostech našel dosti materiálu k tomu, abych se o tom přesvědčil. Cožpak Ghos se o tom nepřesvědčil? I přesvědčil, jenže on považuje za správné podávat lidem jen tradicí hláсанé pravdy snad proto, aby dokázal svou úctu k tradicím a podepřel fakt, že jejich tradice nelže. Jako si Ježíš nedovolil jediným příměrem vysvětlit lidem království boží, tak také si nedovolil vysvětlit důležitost tělesnosti jen tím, že pro tuto tělesnost dělal dokonce zázraky, nýbrž i tím, že svým příkladem ukázal, jaký nejvyšší smysl má lidská tělesnost. Zkrátka vedle celoživotního

příkladu, navlas podobnému lidskému životu, také v těle vstal z mrtvých. Nebojme se toho. Vždyť už autor v Písni o perle prozrazuje, že zná tento smysl života. A cožpak sám Ježíš? Nechybí v jeho podobenství o marnotratném synu fyzická smrt marnotratníka dříve než se on vrátí do Otcova domu? Styďte se, vy všichni povrchní a kacířští vykladači Písma, kteří odkazujete člověka do nebe až po fyzické smrti. Pokud vám uvěřil, odsoudili jste ho k hroznému údělu, ve kterém nebe nemá místo, protože nedostane-li se člověk do něho během pozemského života (viz svědectví Katrei v stejnojmenném traktátu), po smrti se tam už nedostane. Zároveň děkuji Ghosovi za důvěru, se kterou mně svěřil, abych přidal k **jeho** zkušenosti a ke své, co by těžko vyplynulo z jeho výkladu pro knižní trh.

Nuže, Puruša se nemylí, ani nezapomíná, ale vykládáme-li smysl těla někomu, kdo se s tělem ztotožňuje, můžeme předpokládat (jako učinil Ghos), že jiný výklad než starověký nesnese, totiž že ani dnes se nebude umět s ním vypořádat tak, aby z dokonalejšího výkladu, který je návodnější a především závaznější (neboť nic se v něm nesvádí na zapomnětlivost nebo na jakoukoli lidsky pojatou nedokonalost Puruši, nýbrž chce se od člověka, aby svou nevědomost odstranil skutky), vyvodil patřičné důsledky.

Puruša se vkládá od chvíle narození člověka na tomto světě do Prakriti ztělesněné v lidském těle úplně a bez výhrad. Puruša se vkládá aktivně do trpné Prakriti. Výhrady mu klade jen nedokonalá lidská tělesnost, která nedokáže všechno věčné transformovat na časné. Důležité však je, že vesmírný základ tělo transformuje úplně, a proto je možné se dostat z časné tělesnosti pomocí zpětné transformace do věčnosti. Moment zapomnětlivosti je tedy zamontován do tělesné lidské přirozenosti, a jistě ne bez hlubšího významu než jaký obvykle připisujeme lidskému životu.

O zapomínání na věčný původ, o ztotožňování sebe s pomíjející tělesností, Ježíš řekl v podobenství o marnotratném synu, že nám tyto omyly umožňují promrhat všechno a pak si vzpomenout na Otcův dům. Tato vzpomínka proniká do pomíjející lidské duše, která se narodila v okamžiku narození těla, neboť o ně se opírá zdola veškerá váha lidství, které je zhora zakotveno ve věčnosti. Sama smrtelná lidská duše je transformací Puruši a genetické základny, zděděné po lidských předcích. Osud pak vzniká v lidském životě hlavně z těchto dvou příčin, přičemž Puruša nenaléhá úporně, za to však soustavně a jemně, jako když vane. Osud není zapsán někde mimo nás, nýbrž celý beze zbytku v nás, takže není osudem nebo karmou, jak se obecně věří.

Pochopitelně, je-li nějaká jednota všeho svým původem od Tvůrce, má ve stvoření všechno své místo a úkol. Jenže místo a úkol se mění asi tak, jak by se dalo vyjádřit obrazem, např. o člověku: v matčině těle si člověk odbyl průřezem celý vývoj živé hmoty na naší zemi, a z tohoto "pracoviště" a z tohoto "úvalu" odešel k novému úvalu, vytvořit pomocí těla a jeho transformačních schopností napřed člověka zamilovaného do sebe a pracujícího pro sebe, přitom sebe poznávajícího. Jakmile jeho sebepoznání dostoupí určitého stupně, začne hledat především jen jedno pro sebe, každý něco jiného. To už je stupeň, na kterém lze dorůst do hledání království božího především, ovšem zase jen pro sebe. Tehdy už je na čase, aby smrtelná lidská duše změnila místo působení. Tato fáze byla v životě Ježíšově znázorněna symbolicky dvojím způsobem: napřed Ježíš opouští svou rodinu, to je vzor (Ježíš to nedělá kvůli sobě), a po něm mění své místo učedníci. Místo u svých rodin (u toho, co mají nejraději) prodlévají u Ježíše. Kolik lidí už hledalo útočiště u Boha, ale většina z nich začla tou chvílí hrozně trpět. To není vylévání karmy, jak by tento úkaz kvalifikoval např. Karel Weinfurter, nýbrž nežádoucí duševní nezaměstnanost. Jakmile se učedníci dostali do učení u Ježíše, první lekce, ve které se museli osvědčit, byla nezištná láska či služba bližnímu. Je-li nezištná, dostavuje se při ní zázračná moc, kterou člověk může službu provádět obdivuhodněji, tj. může bez těžkostí provést více, než kdyby jednal zjištně. Pak se opět schyluje ke změně místa. To jsou poslední fáze života prožívaného ještě s pocitem oddělenosti. Chystá se život v Duchu a v Pravdě. Ale to zatím nepatří do obsahu této kapitoly. Bylo třeba toto předeslat, aby bylo vidět, že na cestě poznání není nic horšího než lpět na trvale platném předpisu pro cestu.

Ghos vypočítává v minulé kapitole, v jakých různých pocitech oddělenosti se má smrtelná duše osvědčit, ale nejen, aby tyto pocity zamítala postupně jako klamné, nýbrž také v tom, aby v nich dozrála. Ghos bude postupně psát o tom, co je třeba na tom kterém stupni považovat za dospělost.

V Písni o perle se píše, že napřed je nutno sestoupit až do Egypta, tj. mít pocit, že jsme závislí jen na hmotě. To je nejzazší stupeň života s pocitem oddělenosti od prazákladu. Tento stupeň má dva důležité znaky: Jíme pokrm těch nečistých, čímž se nám zastře zrak a paměť (Ježíš o tom řekl, že marnotratný syn nakonec jedl s vepří). Ale všechno vyšší přichází z Východu, rozuměj, duchovní růst se ubírá kupředu skrytě uvnitř (Osobní zkušenost: styl života do 17 let připravoval skrytě poklad nebo živou

vodu, která vytryskla najednou v 17 letech. Pak se dosažení dalšího stupně připravovalo až do dokončených 26 let atd.)

V Písni o perle se dále píše, že v Egyptě královský syn zapomenul na svůj původ. Nebyl to trest, nýbrž poskytnutá příležitost, aby se setkal se syčícím drakem a odňal mu perlu, v době kdy drak spal. Naše podrobenost tělu (onen sestup do Egypta) není hříchem, ani chybou, nýbrž zákonem, pod nějž spadáme, jakmile se narodíme na zemi. Prohlédněte, jak podrobenost tělu je záminkou pro duchovní vzestup.

Podrobeni tělu jsme jinak jako děti, jinak jako dospělý člověk. Dívám se tu v Ošelíně na čmeláka. Celý den nedělá nic jiného než saje med ze květů, ke kterým včela nedosáhne svým krátkým sosákem. Neví, že opyluje. Tak je to s dítětem. Dospělý člověk musí spolupracovat s ostatními lidmi, a neví přitom, že dělá ještě něco mnohem důležitějšího, střeží výkupné, aby se za ně mohl dostat z dualismu a tím aby skončila jeho podrobenost tělu. Ovšem, že ani neví, že i jiným lidem pomáhá, aby i oni se vykoupili z dualismu.

Když vím, jak mne lékaři v předškolním věku mnohokrát vyvedli z podrobenosti tělu a jak zle by to bylo dopadlo, kdyby mne byla matka nepřiváděla zpět k této podrobenosti, mám snad proto větší úctu k této podrobenosti než ostatní lidé a snad ji dovedu i lépe využívat pro duchovní vzestup. Kdybych byl však tělem opovrhoval (dnes už bych to nedokázal), byl bych velmi oslabil účinnost transformační schopnosti těla. Naše duševní účast oboustranně urychluje transformační proces probíhající v těle. Uvědomte si, jak rozdílné povahy je účast těhotné ženy na životě ještě nenarozeného života a jak na sebe musí vzít zcela jinou podobu po porodu. Také dítě začíná aktivněji působit na matku, a kdybychom tyto změny vztahů k tělu sledovali dále, mohli bychom dojít až ke zpětné vazbě lidského těla k jeho tvůrci. Pomocí této vazby, jsme-li na existenční cestě, začneme si uvědomovat svůj věčný původ a toto uvědomování nenecháváme dlouho ladem. V Písni o perle se praví: "Zlého draka jsem hned začal zaříkávat a nakonec ho uspal tím, že jsem nad ním opakoval otcovo jméno." Toto mantram se tedy přeříkává v těle. Člověk se učí přes velmi mocný pocit těla zbavit se pocitu tělesnosti. Tuto cestu mně prošlapali lékaři, že mne během operací za vědomí intenzivně upozorňovali na existenci těla, až jsem tu intenzitu nesnesl a pocitu tělesnosti jsem se zbavil. Pak přišly na řadu husy, které mne vyváděly z pocitu tělesnosti velmi jemně. Tehdy jsem nevěděl, že jsou to stupínky dříve dobře známé na cestě existenční. V transu s husami jsem sebe vědomě vnímal jako

někoho bez těla. Husy tam také byly bez těla. Husy po odchodu z transu mně signalizovaly (překládám volně do lidské řeči: "Byl jsi s námi takový, jaké jsme my, bez těla, ale byl jsi ještě něčím více, co nám nepřekáželo, naopak přítomnost tohoto nám dělala dobře. Zůstaň naším přítelem." Až sem mně mohli pomoci lékaři a husy. Dál jsem si musel pomoci sám, že jsem zase nevědomky vyvodil ze svého poznání důsledky, o kterých zde mluví Ghos (Řeknu dále, jak jinak jsem na věc šel než jak říká on):

"Řekneme tedy myslí: "Toto tělo je operací Prakriti, není mnou ani tebou, jedno oddělené od druhého." Provedeme-li zkoušku, zjistíme, že mysl má schopnost tohoto oddělení, že se může oddělit od těla nejen v představě, nýbrž fakticky, mohlo by se říci fyzicky, nebo lépe vitálně. Toto mentální odpoutání musí být posíleno určitým postojem lhostejnosti k věcem těla."

Tady musím dodat, že kdyby mě byli nenaučili lékaři vždy znovu této indiferenci, i přes to, že mě mezi operacemi matka k tělu znovu přivedla, jak si lékaři přáli, nebyl bych měl tak snadný přístup do husího transu, v němž jsem byl jako ony, bez těla, indiferentní k věcem těla, jak se vyjádřil Ghos. Husu jsem nestavěl níže než člověka, protože jsem husu poznával bez husího těla a člověka bez lidského těla. Ještě důležité upozornění k tomu, co o obdobném stavu říká dr. Raymund Moody, o tom, jak pacienti v klinické smrti pozorovali, co lékaři dělají s jejich těly. To nebyla ona úplná indiference k tělu, jakou požaduje Ghos. Kdybych byl při operaci ledviny 9. 7. 1970 po anestezii viděl, co se mnou dělají lékaři, nebyl bych to považoval za krok kupředu, nýbrž za krok zpět k tělu do časoprostorové klece. Ale to se nestalo. Byl jsem tehdy vědomý, ale vůbec jsem si neuvědomoval tělo (podobně jako při transech s husami), ani co s ním lékaři dělají. Živé tělo mi však posloužilo k tomu, abych odešel dál než při předškolních transech s husami. Tam, kam jsem tentokrát došel, by husy se mnou jít nemohly, protože jsem se před operací soustavně učil vstupovat do věčnosti bez ztráty vědomí, a operaci ledviny jsem se podrobil až tehdy, kdy jsem věděl, že takový vstup bez těžkostí provedu i při operaci. Zatím říkám toto jen proto, abyste věděli, že lidé při klinické smrti nejdou existenční cestou. Zevní vedlejší účinek toho, že jsem použil praktiky existenční cesty, byl např. ten, že zdravotní sestra při vizitě po operaci zjistila a hned mi to prozradila, že mé tělo září bílým světlem (Fr. Linhartová, Plzeň, Božkovská ulice). Dívala se přitom jen na obličej a odhalený krk. Tehdejší odreagování od těla tedy nepřineslo fyzickou smrt, nýbrž zdokonalení některých tělesných funkcí, a jistě vás napadá, že kdyby se v praktikách existenční cesty pokračovalo, že by to mělo

za následek úplné zduchovnění těla, takže by mohlo "vstoupit do nebe na ohnivém voze těla", jako se stalo s Eliášem. Kdežto poznatky Moodyho pacientů jsou jen zajímavé, ale nevedou ke zkušenostem Ghosovým nebo mým, a v tom smyslu jsou scestné. Na cestě poznání tělo je tu ne k tomu, aby se jakýmkoliv způsobem k sobě vracelo, nýbrž k tomu, aby se jeho života dalo použít jako startovací základny k dalšímu nečekanému vzestupu. Doufám, že vám neuniká, že teď mluvím o cestě poznání a nikoliv o cestě existenční. Při cestě existenční není tělo jen základnou, z níž se startuje do věčnosti, nýbrž i raketou, která odstartovala. Napřed jako při cestě poznání je tělo jen startovací základnou, ale pak se stane něco, o čem kdysi po roce 1933 vyprávěl bývalý sekretář Bulgakov (myslím, že se tak jmenoval) Lva Nikolajeviče Tolstého. Nikolajevič měl ve zvyku se procházet topolovou alejí na svém statku v Jasně Poljaně. "Vidíval jsem ho", vyprávěl Bulgakov, "jak jde tou krásnou alejí vzrostlých topolů. Na cestě ke mně byl viditelný, na cestě ode mne byl nebo stával se neviditelný. Mluvil jsem o tom s ním, a on o tom, co se s ním děje, neměl ani zdání. Říkal jsem si, jak dlouho to bude trvat, než se jednoho dne vůbec nevrátí." Bulgakov ovšem nevěděl, že Tolstoj v posledních létech svého života dokonale splňoval podmínky vrcholné cesty existenční.

"Nesmíme přikládat důležitost tělesnému spánku nebo jeho bdění, jeho pohybům nebo jeho odpočinku, jeho bolesti nebo jeho slabosti, jeho dobrému nebo špatnému zdravotnímu stavu, jeho zdatnosti nebo jeho slabosti, jeho pohodlí nebo jeho nepohodlí, tomu, co jí, nebo tomu, co pije."

K tomu bych měl důležitou poznámku o tom, kdy je tato indiference oprávněná a kdy nikoli. Mám řadu přátel, kteří se snaží být vegetariány nebo nekuřáky a abstinenty, vrcholně se snaží o to, by si zachovali zdraví. Tento motiv abstinence byl dostačující, když mně byly tři roky. Nyní by byl překážkou na cestě. Pokud zdravotní zájmy jsou důležitější než přímé hledání věčnosti, (Ježíš by řekl: než hledání království božího především), jsou tyto jejich snahy oprávněny a jsou zcela na místě. Když jsem však začal s mystickou koncentrací, o které jsem věděl, že vede ke vědomému spojení s Bohem, neměl jsem přitom mít ani nejmenší ohled na požadavky těla, i když by byly řádně zdůvodněny eticky nebo zdravotně. Příklad: při nastupující účinnosti koncentrace si tělo velmi mocně přálo, abych se aspoň nepatrně pohnul. Kdykoli jsem tomuto přání vyhověl, hloubka koncentrace se zrušila a cesta k Bohu byla přerušena. Kdykoli jsem však překonal tyto popudy k pohybu, mohl jsem jít dál. Totéž platí o myšlenkách. Příkaz zní:

Ponechat je stranou jako zbytečné a překážející. Totéž platilo v prvních dnech koncentrace o jídle a pití, o spádku a stavu bdělosti. Ještě že jsem měl anděla strážného v podobě maminky. Ta mě osm dní krmila, napájela a ukládala ke spánku, atd. Avšak mířit celobytošně k Bohu znamená mířit tam i tělem, ovšem toto míření tělem je samovolné, nikoliv chtěné. Jen se přitom odstraňují překážky zakotvené v tělesnosti, která dosud přechodně sloužila něčemu jinému, pohybovému životu se vším všudy. Teď má začít pohybové tělo sloužit nepohybovému životu, nezávislému na zevních zdrojích. Obecně: Vesmír se má vrátit ke svému Tvůrci. Kdyby nebylo živého vesmíru s vědomím do něho vetkaným, nemohl by se vrátit.

"To neznámá, že se nemáme snažit zachovat tělo v dobrém stavu, nesmíme však upadnout do zoufalého asketismu, ani nesmíme přehlížet fyzický stav. Nesmíme se však ani mentálně starat o hlad a žízeň, o nedostatek pohodlí a o špatné zdraví, ani jim nesmíme přikládat důležitost, kterou jim přikládá člověk fyzický a mentální."

Opět se dívám na čmeláka poletujícího z květu na květ a celý den se jen živícího nebo snášeujícího med. Přikládá on této pastvě, neustálé pastvě, nějakou důležitost? Nikoliv, provádí ji pudově s samovolně, a přece ji dokonale a dokonce soustavně provádí. A my urážíme důštojnost zvířete, říkáme-li o některém člověku, že je jako zvíře nebo že se chová jako zvíře.

"Nesmí se přikládat této nástrojové druhotné důležitosti rozměr nutnosti; například nesmíme si představovat, že čistota mysli závisí na tom co jíme nebo pijeme, i když v určitém stádiu vývoje nějaká újma na jídle a na pití je užitečná pro náš vnitřní pokrok. Na druhé straně nesmíme se udržovat ve víře, že záviset mentálně nebo také vitálně na stravě, je něco jiného než co Příroda stanovila vedle mnoha jiných svých principů. Jídlo, které požíváme, může být zredukováno na minimum během nějakého jiného opakovaného zvyku nebo nového vztahu, aniž by se tím porušila v nejmenší míře mentální nebo vitální síla; naopak může se pomocí zmíněného systému podpořit mysl a vitalita a shledat se s vyšší úrovní zdatnosti tím, že se vyvolají skryté zdroje mentální a vitální energie, než jaké lze získat hmotnými pokrmy. Ať je tomu jak chce, tento aspekt disciplíny já je příhodnější pro jogu dokonalosti já než pro jogu Poznání, ale pokud se týče cíle, který nás nyní zajímá, stačí, když se zřekneme stálé poutanosti tělesnými věcmi a poutanosti k nim."

Thomas Lewis ve své knize "Buňka, medúza a já" dobře ukazuje, jak zvířecí přirozenost mravence dobře ví, kdy má

mravenec dělat to nebo ono, kdy se má mravenčí konglomerace najednou sjednotit k širšímu úkolu a kdy má jednat každý z celku jen obvyklým způsobem. Čmelák nedostává podněty ze své přirozenosti k tomu, aby dělal něco, co přesahuje jeho možnosti, ale vyčerpává přitom všechny své možnosti. Lidská přirozenost ví, aniž o tom ví naše mysl, že nežijeme naplno jako čmelák nebo mravenec, protože naše úkoly jsou větší než jaké plníme. Z toho pocházejí mnohé krize v lidském životě, je-li rozchod mezi našimi možnostmi a naším počínáním příliš velký. Zase si chybně myslíme, že nás pronásleduje osud, a zatím pouze nejsme tím, čím máme být a tím zbytečně strádáme. Základní vnitřní příčinu ovšem neznáme a místo, abychom na patřičném místě a v patřičný čas, vždy podle okolností, bez ohledu na naše pohodlí, přidali nebo ubrali sílu, raději rezignujeme na pružné změny a odpočíváme. Zjišťujeme, že co jsme si uchystali jako odpočinek, je pravým jeho opakem.

"Takto disciplinovaná mysl se postupně připraví k tomu, aby zaujala správný postoj vůči tělu. Začne tím, že si uvědomí ohledně těla postavení Puruši. Začne si uvědomovat fakt, že mentální Puruša udržuje tělo a že tělo samo se nemůže zachovat, protože Puruša je rozdílný od fyzické existence, kterou udržuje tím, že používá mysl za pomoci činnosti vitální síly. Tento postoj se musí stát do té míry normální, že začneme pociťovat své tělo jako něco vnějšího a oddělitelného, jako šat, který nosíme, a jako nástroj, který máme v rukách. Lze také dospět k tomu, že vnímáme tělo jako neexistující jen v částečném smyslu slova v našich vitálních nebo mentálních silách. Tyto zkušenosti jsou známkou toho, že naše mysl už zaujímá správný postoj vzhledem k tělu a je na cestě opravit své chybné hledisko, své posedající a věznilské fyzické pocity a nabýt správné pochopení stavu věcí." (A II, 60 - 61)

"Za druhé, mysl nakonec zpozoruje, že pokud se týče pohybu a zkušeností těla, Puruša uvnitř nás je v první řadě svědkem a pozorovatelem těch pohybů a za druhé tím kdo zná a vnímá ty zkušenosti. Přestane ve svém myšlení považovat a pociťovat tyto pohyby a tyto zkušenosti za vlastní, nýbrž za operace Přírody."

Toto vysvětlení není ještě úplné. Přesvědčil jsem se, že je to spíše spolupráce organismu s Purušou, a tato spolupráce probíhá podle úrovně organismu a jeho vývojové fáze vždy jinak. Jiná je u nerostu (všimněte si, že i zde mluvím o organismu), jiná u zvířete, a u člověka mnohonásobně proměnná na neproměnném základě, jako když dosazujeme v rovnici $y = a + bx$, za nezávisle

proměnnou x různé hodnoty a podle toho se změní výsledek. Zase tomu mylně říkáme osud. Nevšimli jsme si totiž, co jsme právě dosadili za x , a proto nemůžeme rovnici řešit. Pak rozpačitě kroutíme hlavami nad tím, jaké y nám vyšlo, ovšem pokaždé jiné.

Zmínil jsem se o této zkušenosti, která se v mém vědomí poprvé objevila na jaře 1937, kdy jsem byl svědkem toho, jak Puruša řídí události a jakým způsobem mu v tom člověk brání, aby je řídil absolutně neosudově, tj. jako u svobodného člověka. Je zajímavé, že hned potom jsem navázal vědomé spojení se Šrí Aurobindem Ghosem. Z jeho strany bylo toto spojení absolutně vědomé, z mé strany udivující a probíhalo s pocitem, že se děje něco zázračného. Stačí zatím říci, že také existuje jedno neproměnné x , za které se nedá libovolně dosadit jakákoliv hodnota. To je pravý a skutečný osud člověka, a tím je: z věčnosti přicházíš a do věčnosti se vracíš. Můžeš sice místo tohoto základního x dosazovat svá x , pokud jsou hodnotou blízko tomuto základnímu x , ale zbytečně si tím komplikuješ cestu. Ghos zná tyto možnosti a radí správný způsob dosazení tak, aby se předčasně nevybočilo z lidství, a zase tak, aby se v něm nečinně nepřešlapovalo.

"Bude je považovat spíše za operace Přírody, řízené kvalitami a způsoby Přírody a jejich zpětným působením. Toto odpoutání se může stát tak normální a dospět tak daleko, že způsobí jakýsi druh rozdělení mezi tělem a myslí, že bude pociťovat hlad, žízeň, bolest, únavu, deprese atd. fyzická bytost, jako kdyby to byly zkušenosti jiné osoby, ke které máme ovšem vztah tak úzký, že se dá vnímat všechno co se v ní děje."

Tato zkušenost se u mě dostavila jako okrajová 21. 11. 1939 např. v tom, že jsem pozoroval duševní pochody nejen v sobě, ale i v komkoliv, na koho jsem obrátil pozornost. První z oněch jiných, v nichž jsem vědomě žil, byl medik, pozdější MUDr. Jiří Došel, spoluvězeň v koncentračním táboře. Bylo to rozdělení vědomí, které už jsem tehdy za rozdělené nemohl považovat.

"Toto oddělení je velký prostředek, velký krok k sebeovládání, jelikož mysl nakonec pozoruje věci, aniž je jimi přitahována nebo poutána, pozoruje je klidně, ale také s dokonalou odpoutaností. Je to počátek osvobození mentální bytosti od její závislosti na těle, jelikož, je-li správné poznání pravidelně převáděno do praxe, osvobození se stane nevyhnutelným."

"Nakonec mysl pochopí, že mentální Puruša je Pánem Přírody a že je nutné jeho svolení ke všem hnutím přirozenosti. Zjistí také, že Puruša může odvolat uvedení čehokoliv do chodu

podle starých zvyků přirozenosti, a tím zvyk přestane existovat nebo se změní podle vůle Puruši."

Připomenu zde velmi instruktivní zážitek o spolupráci s Purušou z roku 1937. Vrabci se ke mně sletovali na živé cestě uprostřed města Plzně. Považoval jsem to za nežádoucí, protože příliš nápadně to prozrazovalo můj vnitřní stav. Puruša ihned vrabce rozprášil. Přítomnost Puruši v mém vědomí (v úseku vědomí AB) způsobila, že se vrabci ke mně slétali a Puruša na mé doporučení reagoval odvoláním vrabců. Obdobným způsobem působil v lidech kolem mě. Dovoľoval jim a zase odvolával dovolení za spolupráce s mou vůlí, odpovídala-li tato vůle tomu, co bylo duchovně správné.

"Může být, že se to nestane ihned, jelikož následky starého souhlasu s tvrdošijností přetrvávají i s kosmickým prohřeškem, dokud se obojí nevyčerpá. Tu záleží mnoho na síle zvyku a ideje, jež jim mysl přikládá... Také zvyk jídla a pití může být omezen, paralizován, odmítnut a zavržen, sklon k nemoci může být zmenšen a postupně překonán, a v každém případě se zvětší značně schopnost mysli napravit nepořádek v těle vědomým navedením vitální síly, třeba pomocí prostých mentálních příkazů. Podobným způsobem se může zlepšit zvyk tělesné přirozenosti, jímž se spojují jisté formy a jisté stupně činnosti s určitým napětím, únavou a neschopností. Moc, svoboda, rychlost, účinnost fyzické a mentální práce se mohou tímto způsobem pomocí tělesného nástroje podivuhodně zvětšit, zdvojnásobit, ztrojnásobit, zdesateronásobit." (A II, 61 - 62)

"Také tento aspekt metody se týká zvláště jogy dokonalosti já, ale je správné, když se o něm v krátkosti zmíním, abychom si vytvořili základnu k tomu, co později chceme říci o integrální joze; a pak, je třeba opravit chybné mínění, které zpopularizovala materialistická věda. Podle této vědy normální mentální a fyzické stavy a vztahy mezi myslí a tělem, dosažené minulým vývojem, jsou správnými, přirozenými a zdravými podmínkami, a všechno ostatní je chorobné, chybné nebo způsobené halucinacemi, klamnou iluzí nebo bláznovstvím. Je zbytečné připomínat, že tato věda ochotně zapomíná na tento konservativní princip, když pečlivě a s úspěchem zlepšuje normální operace Přírody, týkající se člověka. Je na čase zde říci, a jednou pro vždy, že změna mentálních a fyzických stavů a vztahů mezi myslí a tělem, zvětšující čistotu a svobodu bytosti, přinášející radost a zvětšující vládu mysli nad sebou samou a nad fyzickými funkcemi, umožňuje člověku lepší zvládnutí vlastní přirozenosti, není halucinací nebo klamnou iluzí, neboť její blahodárné a pozitivní důsledky jsou

zřejmé. Jde prostě o vývojové rozhodnutí Přírody zasáhnout do individuálního vývoje, o úkol, který Příroda splní v každém případě, přičemž tentokrát si vybírá jako hlavního činitele (agens) lidskou vůli, neboť hlavním cílem je přivést Purušu k vědomé vládě v Přírodě." (A II, 62)

"Po tom, co jsme řekli, stačí připomenout, že na vlastní cestě Poznání dokonalost mysli a těla nevstupuje do hry jinak než jako pomocník. Jedinou důležitou věcí je, dostat se z pouhé nadvlády Přírody a pozdvihnout se až k Já rychlejšími prostředky a nejradikálnějšími a neúčinnějšími metodami, jaké existují; a metoda, kterou popisujeme, i když není nejrychlejší, je metodou absolutně radikální. Ale i zde vyvstává problém fyzické činnosti nebo nečinnosti. Obvykle se má za to, že jogin se má co možná nejvíce zřít činnosti, protože přílišná činnost je překážkou, která rozptyluje energii. Až do určité míry je to pravda; ale na druhé straně, když se mentální Puruša výlučně drží role mentálního svědka a pozorovatele, vzrůstá spontánně v lidské bytosti sklon k tichu, k samotě, k fyzickému klidu, k nečinnosti těla. Všechno to je beze sporu dobré, pokud to není doprovázeno nehybností, neschopností nebo odporem k činnosti; jinými slovy, aby se z toho nevyvinul tamasický stav. Schopnost nic nedělat - avšak stav rozdílný od indolence, netečnosti k činnosti nebo od připoutanosti k nečinnosti - je obrovská moc nebo vláda nad sebou. Moc přestat jednat je tak nutná pro radžajogina jako zastavení všech myšlenek nebo neohrazené přebývání v samotě nebo úplném tichu nebo také jako udržování neporušitelného klidu. Kdo není ochoten dostat se do těchto stavů bytosti, není schopen pro cestu, která přináší nejvyšší poznání..." (A II, 62 - 63)

Dlouho jsem si nedovedl vážit, že mi lékaři ukázali cestu k tomuto umění. Vedle toho, co věděli, že činí, vykonávali ještě něco mnohem důležitějšího, o čem nevěděli, že to dělají, a dokonce bez pomoci sugesce, bez přímé pomoci pacienta. Vždyť jim nebylo možno odporovat jinak než odstoupit od své vůle po životě. Na tak úzkou a strmou cestu mě dopravili. Bylo to příliš kruté, ale mělo to kladný následek: uměl jsem se zastavit v činnosti, když se v ní nedalo lidskými prostředky pokračovat, odstupoval jsem od zoufalství jako od nepořádku, který se nedá vyřešit stupňováním zoufalství a beznaděje, nýbrž jedině odstupem od sebe a od marného předsevzetí, a od toho nadobro, vždy znovu nadobro. Tomuto poslednímu jsem se naučil definitivně, když jsem marně soukromě studoval přírodní vědy ve vědecké knihovně bez vedení odborníkem. Ve chvíli, kdy jsem úplně pozbyl lítost nad sebou a nad promrhaným časem, vyvstala přede mnou nečekaně

zkušenost o nesmrtelné podstatě člověka, nijak vědomě nevyprovokovaná a nechtěná. Tak chápu moc pravé nečinnosti, ke které se stejně nečekaně připojila moc uskutečnit v běžném vědomí nesmrtelnou podstatu člověka. Ale musím s vděkem přiznat, že kdyby mě byli lékaři dávno před tím nepřinutili k plné nečinnosti, nebyl bych se naučil být plodně nečinný, a z této nečinnosti, z tohoto zastavení pochodu člověka navenek, se zrodil pochod člověka dovnitř, kde na něho čekaly nevýslovně velké poklady nesmrtelné Skutečnosti. Pravá samota není osamocením, nýbrž poznáním světla, které v ní svítí, a tmy je zatím nepoznaly, protože se k němu obracely zády, aby se mohly věnovat tomu, co samy považovaly za světlo.

"Dodejme, že stačí si z ní přinést moc. Odstup od veškeré fyzické činnosti není nutný, odpor k mentální nebo tělesné činnosti není žádoucí. Ten kdo hledá stav integrálního poznání, musí být prost všech pout k činnosti i nečinnosti. Především musí překonat snahu po mentální, vitální a fyzické nehnutosti, a jestliže si všimne, že se takový zvyk rozrůstá v jeho povaze, je nutno si vzít na pomoc vůli Puruši, aby ten zvyk překonal. Pak se dojde ke způsobu, ve kterém život a tělo plní, jako prosté nástroje, vůli mentálního Puruši, bez napětí nebo připoutanosti. Přitom se člověk nevrhá do činnosti s onou nižší energií, bázlivou a často hořčnou, tak hojně vlastní ve své běžné základně, a končí tím, že pracuje tak jako pracují síly Přírody, bez vzrušení, bez únavy a bez všech těch reakcí, které charakterizují tělesný život ještě nevládnoucí fyzickým. Dospěje-li se k této dokonalosti, pak rozhodnutí, zda jednat či nejednat, není už důležité, protože ani činnost ani nečinnost už neporušují svobodu duše a neodvracejí ji od jejího vzletu k Já a nemaří její vyrovnanost v Já. To však je stav, který se v joze dostavuje až později, a až do té doby, co zákon umírněnosti hlásaný Gítou, je postojem nejvýš doporučitelným; přílišná mentální nebo fyzická činnost neprospívá, protože taková přemíra spotřebuje příliš mnoho energie a nepříznivě odezívá v duchovní kondici. Nelze radit ani k příliš malé činnosti, protože její nedostatečnost vede ke zvyku nečinit a nebýt schopen jednat, a tento zvyk se nakonec překonává velmi obtížně. Proto období absolutního klidu, samoty a přerušení jakéhokoliv typu práce jsou vysoce doporučitelná a musíme si je zařídit co možná nejdříve, abychom se mohli duchem stáhnout do sebe. Tato období odstupu jsou nepostradatelná pro poznání." (A II, 63)

Ještě něco mi zbylo po těch operacích. Vzpomínám si dnes na to už velmi matně, ale protože výsledný pocit z toho zůstal a zvětšoval se, umím o jeho původu říci toto:

Když jsem delší dobu byl sám tím zvláštním ačkoliv lidsky obvyklým způsobem, jakým prodlévá o samotě většina lidí, stupňoval se ve mně dojem, že se něčemu vzdaluji, nevěděl jsem čemu, ale patrně něčemu velmi cennému, bez čeho jsem trvale nedokázal žít. Začal jsem být neklidný a v těch situacích neklidu jsem snadno upadl do extrémní činnosti, dnes vím, že do jakési náhražkové činnosti. Přitom jsem někdy chtěl prosadit, něco, co se prosadit nedalo. Napřed jsem se nad tou neschopností velmi rozčiloval (a vždy znovu, když nastala neřešitelná situace) a v tom rozčilení jsem nakonec zapomněl jak na to, o co jsem se marně snažil, tak na svůj neklid a zlost. Vyprázdnil jsem se od své, řekl bych tělesné osobní vůle, a tu se dostavila samota, do které měl právo vstoupit jen její duch. Napřed mě obdarovával jen klidem, ve kterém jsem se neztotožňoval s ničím, co jsem si před tím přál, celobytošně živelně přál provést. Jako by v nastalém klidu k tomu nemělo dojít, (když ten klid byl tak hluboký, že odvál nebo zavalil veškeré mé předešlé snažení), abych se vrátil k živelnému předešlému předsevzetí, když jsem v tom klidu na celé své snažení úplně zapomněl? Ono se dostalo do podvědomí a odtamtud nemohlo vejít do vědomí. (Řečnická otázka: kdo byl tím vyčišťovatelem mého vědomí, jakou silou nadlidskou to dělal, a proč?). Ale prázdná, ničím **svým** nezatížená mysl, byla zvláštním způsobem lehká, neboť byla povznášena duchem samoty jako na křídlech vánku. V pravém smyslu slova mohl jsem začít žít znovu jako právě narozené dítě. Až později, asi ve 12 letech, jsem se dostal do vleku tak mocného pouta, jakým byl zájem o přírodní vědy. Odpomoc z této připoutanosti přišla nenadále, že jsem totiž nemohl jí holdovat, ale zůstala lítost nad tou nemožností. A tu se dostavila nečekaná zkušenost. Jakmile jsem se přestal litovat, netrvalo to ani chvíli a obnovila se vnitřní samota, do které tentokrát promluvil duch mnohem mocnějším hlasem než dříve (hlasem beze slov a bez zvuku), řekl bych, že byl nadržán čekáním, a zajal mne úplně. Neřekl jméno, neprozradil žádný svůj tvar, ale byl tu a setřel rázem všechno pojmenované a tvarové a ukázal, že za tím vším je nesmrtelná věčná Skutečnost, o které jsem dříve nevěděl, přestože se mně po ní stýskalo. Dlouholetý, občas propukající stesk byl rázem zahlazen, neboť po čem jsem si měl stýskat, když To tady náhle bylo a přelilo se do mých žil, do celého života. Tady začal můj život. Ten před tím byl pouhým tápáním slepce, který ani neví, kam má jít. Teď jsem věděl, kam mám jít a vím to dodnes. Jen první tři dny pobytu v koncentračním táboře se toto nasměrování ztratilo.

"Jelikož právě mluvíme o tělu, nutně musíme také promluvit o praně, o životní energii. Pro praktické účely je nutno rozeznávat

životní energii, jak působí v těle neboli fyzickou pranu, a životní energii, která působí, aby udržela mentální činnost, čili pranu psychickou. Ve skutečnosti pořád vedeme dvojí život, mentální a fyzický, a tatáž životní energie působí různým způsobem a nabývá různé podoby podle okolností. V těle způsobuje pocity hladu, žízně, únavy, zdraví, nemoci, fyzické zdatnosti atd., čili různé vitální zkušenosti fyzické povahy. V hrubém lidském těle není kamenem nebo zemí; je to kombinace dvou "obalů", obalu vitálního a obalu "potravinového", její život je výslednicí vzájemného a stálého působení těchto dvou obalů. Nuže, vitální energie a fyzický tvar jsou dvě rozdílné věci, a když se mysl stáhne ze svého vstřebávajícího ztotožňování s tělem, stáváme se citlivější pro pranu a pro její působení na tělesný nástroj; lze pozorovat její činnost a zvládat ji stále více. Prakticky, stáhneme-li se z těla, oddělíme se i od fyzické vitální energie, pokud je správné rozlišení, které můžeme učinit mezi jedním a druhým, i když pocítujeme vitální energii jako bližší než pouhý fyzický nástroj. Vskutku nezvládne se úplně tělo, nezvládne-li se úplně vitální fyzická energie."

Je obecně velmi poučné, že i když jsem neměl o tomto rozlišení ani zdání, nyní s ním musím souhlasit, protože právě při prvním objevení věčné Skutečnosti v sedmnácti létech, došlo k dokonalému stažení vědomí z těla, a to se všim všudy i s vitální energií. Ta se v té chvíli vlévala do věčné Skutečnosti tak, že jsem byl jako zmrtný. Neměl jsem sil k tomu, abych se hnul z místa, a ještě po půlhodině, když jsem se setkal s lidmi, kteří mě znali, jsem vypadal jako bez krve a bez života. Fakticky jsem odstoupil od odděleného fyzického života a přiblížil se natrvalo k životu věčnému. Jen bych chtěl říci, že teoretické poučení o tom, jak se to děje, je asi málo platné, nenatrénuje-li se odstup od sebe, jak jsem jej líčil v předešlé poznámce.

"Když připoutanost k tělu a k jeho věcem byla překonána, je zároveň překonána připoutanost k životu těla. Když pocítujeme, že my sami nejsme fyzickou bytostí, nýbrž že fyzická bytost je jen šatem a nástrojem, odpor k tělesné smrti, ten instinkt tak silný a tak utvrzovaný ve vitálním člověku, musí se nutně zmenšovat, až se nakonec úplně vyloučí. Strach ze smrti a averse vůči zastavení fyzických funkcí dotírá na člověka od začátku jeho živočišného života. Tento instinkt se musí úplně vymazat."

Bylo by dobře připomenout, jak to vypadá těsně před vymizením tohoto instinktu na existenční cestě podle podobenství o marnotratném synu. Čteme v něm, že nakonec, když promarnil všechno, byla taková bída v krajině, že se musel spokojit s jídlom

s vepři. Víte dobře, že každé podobenství je do všech podrobností symbolické. Není v něm nic nesymbolického. To platí jak o Ježíšových podobenstvích, tak o Písni o perle. Jedl-li marnotratný syn s vepři, je to symbol jeho uvědomění, že ztotožňuje-li se s fyzickým životem, s tělem, jako by jím byl on sám, a ničím jiným, a daří-li se mu přitom krajně zle, dostal se až na okraj svého klamného ztotožnění, a protože ztotožnění s něčím je pro život absolutně nutné a je to funkce kontinuální, na jedno ztotožnění, pokud má být život zachován, navazuje bez mezery ztotožnění další, jiné než předešlé, už tu stála připravena vzpomínka na Otcův dům, která před tím byla zaváta pokrmem nečistých, jak by se vyjádřil autor Písně o perle. A syn se vrací po linii této vzpomínky, tedy podle přirozenosti daleko hlouběji zakořeněné v lidské individualitě než ztotožňování s tělem, které přece začalo ž po narození dítěte. Poznal jsem to v 17 letech. Najednou vzpomínka (a kdyby mně byl někdo řekl, že je to pouhá vzpomínka, když to byla jistota a dokonce velmi vtíravá, byl by mě přesvědčil, že tou zkušeností nikdy neprošel) byla tak silná, že jsem musel jít a dodnes jdu do Otcova domu.

Zde však musím zdvihnout varovný hlas. Zmíněný instinkt strachu před smrtí není jen něco, co má být překonáno. Má hlubší kořeny v přirozenosti než jak vykládá Ghos, onu nezbytnou souvislost potřeby ztotožňovat se s něčím, a je nezbytnou ochranou např. lidského pozemského života až do chvíle, kdy do lidského vědomí vstoupí jiný, už ne instinkt, nýbrž prvek, který dovede lidský život uchránit lépe než instinkt. (Zvířeti stačí k zachování života instinkt, protože ono není schopno vybočit ze zvířecí tělesnosti a z oblastí k ní přilehlých. A v přírodě se neplytvá dary mimoúrovňovými, jen bohatě dary na téže úrovni). Lidský život má v sobě všechny předpoklady, aby mohl být zachován, dokud sebe nepřemění ve vědomě trvale žitý nesmrtelný život. (Kdežto transformace zvířecího života nejde dál než ke zbavení se pocitu tělesnosti a přechodnému vstupu do zvířecího ráje, jak jsem s husami zažíval.) Kdyby vznikla mezera bez ochrany mezi instinktem a zmíněným prvkem, mělo by to nedozírné následky, od poblouznění až po sebevraždu. Zmíněný prvek, který má nahradit zvířecí instinkt, vstoupí napřed do vnitřního života a teprve mnohem později do zevního života. To je pochopitelné, protože svou povahou je věčný a věčnost je Skutečností hluboce ukrytou v lidském nitru (viz drak hlídající perlu). Až se definitivně přijde na to, jaký dosud netušený význam má lidský život nejen pro člověka samotného, ale i pro celý vesmír, půjde pokrok v joze i v mystice dál. Bude se na nich chtít, aby se vnitřní plně uplatnilo i ve vnějším životě, neboť přitom může tělo sehrát nejvýznamnější

roli. Prorocky se o tom vyjádřil roku 1900 Swami Vivekananda, když ho přemlouvali, aby zůstal v Evropě, místo by odjel do Ameriky. Řekl, že Evropa musí projít materialismem, dříve než v ní dojde k pravému duchovnímu poznání. Na otázku, proč si myslí, že tomu tak má být, řekl, že se v Indii podceňuje vliv stavu hmotného těla na duchovní vývoj člověka. Řekl: "Máme slabá, podvyživená těla a s těmi nemůžeme dosáhnout velkých duchovních úspěchů, jakých dosáhnete vy, kteří budete mít silná a odolná těla." Musím mu dát plně za pravdu. Víím, jak jsem měl na kahánku v 17 letech, maje chabé tělo. Málem bych byl zahynul při vpádu duchovního poznání. Kdo to nezažil, neví, jakou i tělesnou sílu a svěžest musí člověk vložit do cesty poznání, a co všechno musí na ní vydržet lidské tělo. Chybí nám znalosti postupu na existenční cestě, a tak bychom mohli snadno přijít o lidskou existenci, nebo ji pořádně narušit. Všiml jsem si, že např. sv. Terezie z Avily teprve před sklonkem svého života se přestala postit, přestože v té době jejíma rukama pracoval Kristus a jejíma nohama už chodil Kristus. Bylo nutno pro něho krmit tělo a zachovávat je ve zdraví. Dospěla k velmi přirozenému přístupu k tělesným potřebám. Když ji přistihli, jak pojídá křepelku, řekla: "Když křepelku, tak křepelku." Podobnou nápravu provedl sv. Bernard z Clairvaux a sv. František z Assisi, ale už pozdě. Mnozí křesťanští extatikové předčasně umírali vysílením, a po některé hluboké extázi se jen ztěží znovu sbírali k pozemskému životu. Nic takového se Eliášovi nestalo, a Ježíš dokonce za tři dny provedl rehabilitaci těla po tak hrubém umučení. Dokonce napřed věděl o těch třech dnech nutných k resuscitaci: "Zbořte tento chrám," řekl, "a já jej za tři dny postavím." Znal prostě všechny principy existenční cesty a podrobně je popsal svým životem. Věděl např., že kdyby se byl dal předčasně ukamenovat (vzpomeňte, jak Eliáš tvrdě hájil svůj pozemský život i proti králi a jeho vojsku), že by tělesně zahynul bez možnosti nápravy, jakou potom bez těžkostí provedl po ukřižování. Počítám, že nám bude trvat ještě několik století, než odhalíme moudrost opravdového alchymisty Ježíše Krista a staneme se vědomě věčnými bez ztráty těla během jediného života. Jak nám mohlo zatím uniknout, že v podobenství o marnotratném synovi není mezi promrháním všeho, co měl od Otce, a mezi návratem do Otcova domu, vsunuta fyzická smrt? Jak je to možné? My prostě ta Ježíšova podobenství nebereme dost vážně, protože ona jsou pouhým komentářem k Ježíšovu životu, a dokud ten nebudeme brát jako celek jako vzor pro sebe, nebudeme moci mnoho vytěžit ani z komentáře k jeho životu. To je přece pochopitelné. Neberte promrhání všeho, co dostal syn od Otce, doslova, nýbrž jako malou součást rozsáhlého komentáře k

Ježíšovu životu (a pak ovšem k našemu životu, pokud Ježíše vědomě následujeme). Zdali Ježíš až do smrti "nepromrhal" všechno, co měl od Otce? Nemyslím jen pozemský život, ve kterém se dostal na kříž, ale napřed rodinu, kterou ve 30 letech opustil a za tři roky učedníky, které opustil před ukřižováním atd. To je přece ukázka prostředků, které jsou do určité doby nepostradatelné, a pak se musí zaměnit za jiné nepostradatelné atd. Že jsme k tomuto poznání nedošli my, tomu se nedivím. Vždyť dokonce ani jeden z učedníků Páně nedošel jeho existenční cestou až do konce, jedině Panna Maria. A víte proč zrovna ona? Protože jí Ježíš předal v podobě Jana Evangelisty, miláčka Páně, svého ducha lásky. Sv. Jan tím obětoval svůj pozemský život, ale nenásilně, z lásky. Takhle nebo podobně a daleko hlouběji se dá číst v Ježíšově životě až ke kořeni a principům existenční cesty.

Tento dovětek patří právě jen ke kapitole o podřízenosti tělu, protože čím tělo se schyluje do hrobu, tím tělu není úplně nepodroben. I tělo se má vtělit do věčného života odkud vyšlo. To pochopilo křesťanství jen slovně a jen doslova, ale vlastně dosud neví, co je to vstát z mrtvých v těle. To je až neuvěřitelné, jak se může lpět na vstání z mrtvých v těle a nevědět nic o tom, jak k tomu dochází a za jakých podmínek. Historizující výklad vylučme. Čekat v čase nemá smysl.

Největší chybou na existenční cestě, kterou ukázal Ježíš ("Já jsem cesta, pravda a **život**"), by bylo, kdybychom život v pomíjejícím těle považovali za něco méněcenného vedle věčné Skutečnosti, nebo jej stavěli dokonce proti ní. To je také jeden z důvodů, proč Ježíš zahájil své učitelské období celou řadou zázraků, konaných ve prospěch pomíjejícího těla a proč končil tuto sérii zázraků tím, že v těle vstal z mrtvých. A přece všechna tato fakta křesťanům nestačila a tím méně Indům k tomu, aby pochopili, co tím chtěl Ježíš vysvětlit. Ve všem byly v křesťanství výjimky, a jednou z nich je případ sv. Terezie z Avily, že někteří křesťané pochopili, jaký význam má tělo jako propůjčené od Boha a proč právě ono je nejcennější částí oné půjčky, a co má člověk s tou půjčkou dělat. Vedle sv. Terezie svatý Josef Kupertinský povýšil tělo na něco, co vládlo živou hmotou proti běžným zákonům tíže, neduálně. Vedle nich o několik století před nimi neučený mnich van Ruysbroeck, zvaný Mirabilis (Podivuhodný), dovedl tak výtečně vládnout tělem, že se o tom ani zdaleka tak dokonale nedovedl vyjádřit. A což Gerardo Majella nebo blahoslavená Anežka Přemyslovna, která zalétávala k pacientům, a mnozí jiní. Ti ovládali tělo a nebyli mu poddáni. A což sestoupíme-li až k samým počátkům křesťanství. Pisatel Písně o perle by byl dokázal

správně vyložit Ježíšovo podobenství o ženě, která zamíchala něco málo kvasu do tří měric mouky až všechna mouka zkvasila. Co jen se to má s tělem stát? Taková pozitivní závislost na těle by byla nejvýš žádoucí. Žasnu nad tím vším, co si rozumně nedovedu vysvětlit.

Nakonec této kapitoly něco přízemního, ale neméně důležitého. Můžeme mít za to, že pohlavní pud je nejsilnějším tělesným poutem, a to ne tolik u zvířat volně žijících v přírodě, jako u člověka sedícího u plného žlabu nebo u zvířete překrmovaného v některé lidské domácnosti. Asketi všech dob o tom dobře věděli, a proto si ujímali na stravě, aby snáze zvládli tento pud. Ramakrišna např. dbal přísně na to, aby jeho žáci měli nedráždivou a nepřiliš bohatou stravu. Asketi se také vzdalovali od lidí opačného pohlaví, aby neživili představy navozené viděním, hmatem a sluchem. Co má dělat asketa, který žije mezi lidmi? Jít cestou poznání, aby věděl, co má dělat. Pamatuji se že jsem od mládí věděl, že je správné, abych se ani nepodíval na tvář mladé ženy. Ovšem toto vědění mělo sílu, která nepocházela z mé osobní vůle, protože jsem šel cestou poznání. Také jsem věděl, že je nesprávné začít s jakoukoliv formou pohlavního života. Tento prostředek přestal mít platnost dne 21. 11. 1939, a vy už víte, za jakých okolností a že ne proto, že jsem se chtěl vrhnout do tzv. normálního pohlavního života. Starý dosloužilý prostředek se však nedal jen tak zprovodit ze světa, neboť se stal životním stylem a zvykem. Věděl jsem však, že už v tom začíná být rozpor. Řeknu to obecně: Křesťanští asketi (nikoliv starozákonní zasvěcenci) považovali pohlavní styk za těžký hřích. Byl v tom základní rozpor. Nikdo se nenarodil bez pohlavního styku rodičů, tedy všichni jsme se narodili z hříchu. Kdybychom se však z toho hříchu nenarodili, vůbec bychom tu na zemi nebyli a také bychom nemohli rozepnout křídla k nebesům. Do toho mně až do 21. 11. 1939 vůbec nic nebylo. Neřešil jsem tyto rozpory úvahou, nýbrž jejich řešení jsem odkládal stranou jako nepotřebné. Pohlavnímu styku tedy vděčíme za vznik nejskvělejší příležitosti, kterou má právě jen člověk a nikoliv zvíře nebo rostlina. Pohlavní styk, vedoucí záměrně ke zplazení dětí, nemůžeme tedy považovat za hřích. Je to vlastně jediná vyloženě tvůrčí činnost člověka, kterou se on vlastně připojuje k ustavičné tvůrčí činnosti boží. Je-li však pohlavní život vůbec pokračováním tvůrčí činnosti boží a je-li naši vůli poskytnuta určitá míra svobody, jak s ním zacházet, napadá nám dvojí:

1. Je tvůrčí činnost boží samoučelná, nebo je jen prostředkem k tomu, aby mohlo být stvořené spaseno, tj. uvedeno do

věčného života, čímž by se i lidské rozumové poznání povýšilo na duchovní poznání?

2. Může na tvůrčí činnost pohlavně navázat i člověk za pomoci aspektů božích, jakými je Spasitelství a osvícení Duchem svatým tak, aby člověk mohl napomoci spasitelskému a osvětitelskému procesu, který v něm skrytě a pomalu probíhá dokud člověk nevybočuje z přírodního dualismu?

Zkušenost indických asketů jednoznačně nasvědčuje tomu, že ano. Ve zkratce řečeno: Tvůrčí síla, která se nespotřebuje ani v myšlenkách, ani v činech pohlavním vyžitím, dá se vést a použít jako ničím jiným nenahraditelná síla k rozšiřování lidského vědomí. V křesťanství tak úplně toto neplatí, protože tam vadí představa o pohlavním životě jako hříchu, zatímco by měl být pohlavní život považován za něco, co je používáno zevně směrem do hmoty, nebo co slouží k duchovnímu pokroku, není-li použito k plození nebo ke smyslným myšlenkám. Nemělo by se zde mluvit jen o hříchu, nýbrž spíše o chybném použití či vyplývání pohlavní síly.

Má zkušenost s husami a s člověkem: U husy je možné nesčetné vyústění pohlavního pudu, lépe pohlavní síly. Jmenuji dvojí: směrem dolů k pozemskému životu a k jeho zachování slouží pohlavní síla k pohlavnímu soužití. Směrem nahoru slouží ke transu, který bych právem mohl nazvat zvířecím rájem, v němž husa nemá tělo, nýbrž "jen" vědomí, použité bez tělesnosti, si potom přenáší do bdělého stavu. Husa by nemohla žít bez tohoto pravidelného horního vyústění, ale mohla by žít bez dolního vyústění.

U člověka je tomu obdobně: Bez dolního vyústění může být živ a k hornímu se může třeba jen přibližovat. Spánek, na rozdíl od husího spánku (transu), není nejvyšším možným lidským přiblížením pomocí pohlavní síly k horní hranici rozšíření vědomí. Člověk tíhne k extázi, a pohlavní soužití je jejím nejbližším a nejsnazším spodním vyústěním. Sigismund Freud se téměř střelil. Řekl bych, že člověk, který nedosahuje extáze, se neobejde bez její nějaké náhražky. Náboženská extáze není jedinou extází, jaké je člověk schopen. Co se se mnou stalo v 17 letech, to nebyla náboženská extáze, nýbrž extáze poznání, která je daleko vyšší než extáze navozená náboženskou představou. Byla navozena velkým utrpením a sebevzdáním při něm. Pak neukožené poznávání v oblasti přírodních věd bylo pokračováním řetězové reakce, při které vedle zmnožení bdělosti narůstalo poznání vnitřní nesmrtelné podstaty člověka napřed extatickým způsobem,

blízkým náboženskému vytržení, ale ne s ním totožné; později, po sedmi létech a především od 21. 11. 1939 vyústilo k jasnému pocitu jednoty s nekonečným původem života, a to nejen trpně, ale i aktivně. Začal jsem poznávat, že věčné je zdrojovým činitelem nejen při lidské činnosti, ale i při existenci všeho časoprostorového, celého vesmíru, do všech jeho jak nejmenších tak největších částí (např. vzdáleností). Toto poznání např. člověku umožňuje bez potřeby pohybu být kdekoliv v prostoru a kdekoliv v čase, ale, a to je nejdůležitější, i za časem a prostorem, tj. žít vědomě věčným životem. Toto poznání, pokud zasahuje do časoprostoru, má výběrovou povahu. Proniká tam, kam člověk míří vlivem smyslových, rozumových a citových podnětů. Míří-li pomocí lidské náboženské představy do věčnosti (k Bohu), i tam má výběrovou omezující povahu. Náboženský extatik by mohl mít za to, že Bůh v určitém aspektu je jedině pravým Bohem. Teprve až se dostane za extatickou úroveň, zjistí, že se v tomto odhadu mýlil. Viz Ramakrišnovu zkušenost. Člověk při svém vzestupu poznání není omezen na tvar, pojmenování a představu. Na cestě poznání postupně odpadá veškerá podrobenost tělu a všemu, co z tělesnosti pochází.

8. Osvobození od podrobenosti srdce a mysli (A II, 65 - 69)

Upozorňuji, že Ghos mluví o duši s malým "d" vždy jako o duši smrtelné, jejíž existence začíná narozením člověka na svět. Převeďte si i Purušu do naší terminologie jako nesmrtelnou Duši. Protože toto rozlišení duše a Puruši není v indické filosofii dopracováno, ani Ghos si netroufá je dopracovat. Nikdy indickou filosofii ani neopravuje ani nedoplňuje. Budeme to muset udělat za něj, aby byl pro nás užitečnější a srozumitelnější. Praví, že Puruša má své já, které není nesmrtelným Já. To je správné, ale bylo by dobře říci, že naše malé já je součástí smrtelné duše, nebo jejím produktem, a protože smrtelná duše je produktem Puruši i Prakriti, má to velký význam pro život na zemi, je to zařízení, které umožňuje žít na zemi vědomě. Ostatní si řekneme až k textu:

"Při svém vzestupu se duše musí oddělit nejen od života v těle, ale také od působení vitální energie na mysl."

Toto rozdělení provedli za mě lékaři při operacích za vědomí. Proto se k té zkušenosti stále vracím. Co doporučuje Ghos, k tomu u mne nedošlo za pomoci mé osobní vůle, nýbrž bez ní, a to je velmi dokonalá okolnost, řekl bych, že je to podstatná část onoho obrácení mé osobnosti na ruby. Nedovedu si vůbec představit, jak by mohlo dojít k tomu, aby se přerušilo působení

vitální (živočišné) energie na mysl, aniž by přitom člověk neupadl do mdlob, do bezvědomí. Ale při operacích za vědomí k tomu docházelo s úplnou pravidelností (čtrnáctkrát za sebou, a to už není jev náhodný) a nikdy jsem neodlehl, to jest neztratil jsem vědomí, jen jsem se s ním vzdálil od úseku AB. Vzhledem k tomuto účinku a k následkům v celém mém životě, musím považovat Ghosův požadavek za správný, ale jak mu dostat, aby se přitom nenarušila duševní rovnováha?

"Naše duše ve své funkci zástupce Puruši musí získat od mysli poznání, že není životem, nýbrž jen jednou z operací Prakriti."

Víme ovšem dobře, že u lidí, kteří se neocitli vyloženě na cestě poznání, toto rozlišení do jejich vědomí nepronikne ani do smrti. Považují duši, tj. souhrn svých lidských mentálních schopností za projev celého života a nic víc kromě toho pro ně neexistuje. Proto se slzami v očích se loučí s umírajícím, neboť si myslí, že s fyzickou smrtí odchází život, zatímco se jen zástupce Života (lidská duše) staví na jinou kolej, nám zajatým ve fyzickém těle nedostupnou. Staví se tam proto, že dohrála svou úlohu ve fyzickém těle. Nebudeme ji sledovat na té vedlejší koleji, protože nás nyní zajímá život v těle, z něhož na cestě poznání se dá vydobýt osvobození. *"Tři charakteristiky života jsou (1) činnost a (2) pohyb, tedy napětí, aby bylo možno dosáhnout, absorbovat a asimilovat, co se nachází vně individua, a posléze (3) princip uspokojení nebo neuspokojení z toho, co se uchopí, nebo co se dobrovolně k němu připojí v universálním působení přitažlivosti a otaživosti. Tyto tři principy se nacházejí všude v přírodě, protože život je všude v Přírodě, i když pro nás, bytosti mentální, hodnoty se mění podle mysli, která vnímá a přijímá a nabírá formy činnosti, přání, antipatie a sympatie, radosti a utrpení. Prana v nás udržuje nejen činnost těla, ale i činnost pociťující, emotivní a uvažující mysli, a mísí k tomu také vlastní zákon neboli dharmu, zneklidňující, zasévající nesoulad mezi jejich činností, a vytváří nečistotu, která je nežádoucí, způsobuje zmatek, který tolik škodí naší psychické existenci. Uprostřed tohoto zmatku zdá se být platný jen jediný zákon, a to zákon touhy. Stejným způsobem jako universální božské bytí, které všechno objímá a všechno vlastní, jedná, pohybuje se a raduje se pro pouhé uspokojení božské Blaženosti, také individuální život jedná, pohybuje se, raduje se a trpí hlavně pro uspokojení touhy. Následkem toho se psychická energie představuje naší zkušenosti jako druh myšleného přání, které musíme zvládnout, chceme-li se vrátit ke svému pravému Já." (A II, 65)*

Zastavuji se nad tím, jak mohl Ghos dojít k témuž poznání jako já při zmíněných operacích, když neprošel tím násilnickým odtržením mysli od těla, které si přeje, a pomocí něhož může vykonávat, co si přeje. Doufejme, že nám Ghos předvede jinou metodu než násilí, jak se dostat k poznání pravého Já. Už z toho, co napsal, vidíme, že volí metodu malých kroků, která ovšem na cestě poznání je pouhou interakcí. Ghosovy návrhy zatím nedorůstají jeho zkušenosti.

"Přání je zatím hybatelem našich počinů, pákou našich předsevzetí a bičem naší existence. Kdyby naše smyslová, emotivní a uvažující mysl mohla jednat nezávisle na průnicích vitální energie, kdyby bylo možno donutit tuto energii, aby poslouchala svou čistou podstatu, místo aby se jí dovolilo vnucovat své jho naší existenci, všechny lidské problémy by harmonicky došly ke správnému řešení. Správnou funkcí vitální energie není, aby živila naše přání, nýbrž aby plnila, co jí přikazuje božský princip v nás, aby přijímala, co je jí nabízeno Božským Hostem a aby se z toho radovala. Pravá funkce smyslové mysli je, aby zůstávala otevřena pasivně, osvíceně kontaktům života, aby převáděla na vyšší funkci své vjemy, na jejich rasa neboli pravé sklony, a princip blaženosti, který ony obsahují; ale protože se v ní mísí přitažlivost s odporem, a s tím přijímání nebo odmítání, uspokojení nebo nespokojenost, schopnosti a neschopnosti, vitální fyzické energie zůstávají omezeny, se sklonem připojovat se ke všem nesrovnalostem života hmoty, a ona se tak stává nástrojem radosti nebo utrpení, místo aby byla nástrojem blaženosti existence."

"Emotivní mysl, jsouc nucena zaznamenávat v sobě všechny tyto nesoulady a podléhající jejich emotivním reakcím, stává se divadlem, kde na sebe naráží radost a bolest, láska a nenávisť, rozčilení, strach, boj, aspirace, znechucení, sympatie a antipatie, nezáměr, spokojenost a nespokojenost, naděje, zklamání, pomsta, veškerá hra vášní, což všechno dohromady představuje drama světského života. Je to tento chaos, který nazýváme naší duší. Ale pravá duše, pravé psychické jsoucno, z něhož nic nebo téměř nic neznáme a které jen nepatrná menšina lidí v sobě rozvinula, ta je nástrojem čisté lásky, radosti a naděje po sjednocení s Bohem a s naším bližním. Ale ta duše, jak ji známe, je pokryta hrou mentální prany, neboli myslí tužeb, kterou zaměňujeme za duši samu; a protože emotivní mysl je neschopna zrcadlit pravou duši, Božské v našich srdcích, je nucena zrcadlit mysl tužeb." (A II, 67)

Obraz o zrcadlení a vetřelci je velmi výstižný, ale když už je takhle podán, měl by být doplněn dalším obrazem, ke kterému Ghos nemůže mít tak volný přístup, protože dbá, aby neporušil neuvážlivými slovy a obrazy hinduistickou tradici s její správnou hierarchií hodnot. Toho není třeba, pouze je nutno přidat ještě toto:

Stav duchovní nevědomosti, v jakém se nachází člověk, má také svou hodnotu, bez níž by se neobešel, měl-li by zůstat naživu. Tato hodnota je skvěle ukázána sestupem Ježíšovým do pozemského života a obrazně řečeno o člověku, **sestupem** královského syna do Egypta, kde ztrácí vědomost o svém královském původu, právě tak jako marnotratný syn zapomíná dokonale na Otcův dům, dokud se mu daří dobře. Ale ono se člověku jen dobře na světě nedaří, a že se mu daří zle, a někdy tuze zle, to má také svůj význam, jak vidíme ze symboliky Ježíšova života. Vždyť Ježíš se záměrně zmařil na kříži, a také proto, aby nám ukázal smysl utrpení.

Vím, k čemu mně bylo dobré utrpení při operacích za vědomí, a vím také, jak bylo nutné, aby mne maminka vracela do života. Zasluhou obou vstupů, utrpení a vracení do života, jsem nejen zůstal naživu, ale můj život se mohl stát nadmíru duchovně plodný. Důležitou úlohu zde hrála také **intenzita** utrpení a obdobná **intenzita** návratu do života. Dítě po svém narození daleko pomaleji a přirozeněji vstupuje do pozemského života, než já jsem vstupoval do utrpení a než jak jsem byl z něho matkou všemi možnými prostředky zase vracen do života ostatních lidí. Tato intenzita, napřed navozená "zvnějška", se pak stala způsobem, se kterým jsem přistupoval ke všemu, řeklo by se, že velmi vášnivě, ale to by byl velmi povrchní pohled na tento styl nebo návyk.

Přesvědčil jsem se tedy už v předškolním věku o dvojím:

1. Jak poměrně snadno lze člověka zbavit toho, co on neprávem považuje za celý svůj život (a Ghos ví, že neprávem něco považujeme za svůj život, zatímco právě to je pouhou náhražkou života) nebo pouhým jedním z mnoha aspektů života).

2. Jak poměrně snadno lze člověka vrátit k tomuto nepravému středu života, jak to pokaždé z nařízení lékařů prováděla má matka. Tehdy maminka uměle a chtěně napodobovala onoho vetřelce, zevní život, který chce kralovat, nebo ono zrcadlení zevních vztahů tím, že mně vnukala myšlenku "já jsem tvá matka", "toto je tvůj život, tento život zde na zemi,"

"hraj si", a kupodivu, vrátila mne do toho nepravého vztahu, jak by se vyjádřil Ghos.

Naskytá se otázka. Je to opravdu jen nepravý vztah, který utlumuje pravý vztah k věčnému životu, nebo je to nepostradatelná náhražka za věčný život, nutná po dobu vzestupu člověka do vědomě žitého věčného života? Odpověděla mi zkušenost ze sedmnácti let a z dalších let, že tento pozemský život je dočasně hlavním životem a je v nejlepším pořádku, když ho za takový považujeme. Matka musela tehdy v 17 mých letech opět opakovat, co dělala v předškolním věku po operacích. Jenže tenkrát už nešlo o operaci, nýbrž o obdobné následky extáze. Matka zase zvítězila. Ostatně už viděla a jistě si vzpomínala, že opakuje pooperační situace! To mne zachránilo pro další cestu, která by bez pocitu důležitosti těla nebyla možná.

Pamatuji se, že jsem od 17 let hluboce podceňoval tělo a všechno světské, a z tohoto chybného podceňování jsem musel být vyveden. A tu se stala zvláštní věc: jakmile jsem byl uvězněn v koncentračním táboře, přestal jsem rázem podceňovat pozemský život, protože pocit asistence nadpozemského mne opustil, a nevěděl jsem, kam se ta milost poděla, ani proč odešla. Najednou jsem se bál o pozemský život těla. Mimochodem, ten stav se před tím už projevoval před opravdovou hloubkou extáze bez obrazu, a já jsem ten strach se musel naučit překonávat jako nepatřičný, a jen tak jsem mohl znovu vcházet do extatické modlitby.

Na počátku pobytu v koncentračním táboře jsem nabyl jistotu, že tam zahynu. Ta jistota byla navozena velmi vtíravou zkušeností, jak se v koncentračním táboře zabíjeli lidé před mýma očima, aniž by jim někdo mohl pomoci. Tenkrát to byl opět ten druh jistoty, jaký jsem už před tím znal, tj. jistota správná a pravdivá. Jenže jsem jí podivuhodným milosrdenstvím nerozuměl. Opravdu jsem 21. 11. 1939 zemřel, ale opravdu zemřel, nejen fyzickou smrtí, která není pravou smrtí. O tom už víte všechno. Jen jsem vám chtěl všechno znovu propojit (protože všechno bez našeho vědomí je takhle tajně v našem životě propojeno, a já jsem vám to chtěl na příkladu dokázat); a přece jsem něco velmi důležitého neřekl. Operační stav odpoutanosti od tělesného života nesl trvalé konkrétní následky. Poznával jsem občas, co je správné, třeba i v opozici ke všemu, co lidé považují za správné. A po 21. 11. 1939 jsem v tom správném začal vědomě žít. A když jsem z toho byl vystrnaděn i s přispěním matky po návratu z koncentračního tábora: "Zde na světě už nejsi vězněm, jsi svobodným člověkem," už jsem se přece jen nedokázal nikdy úplně vrátit k tomu, co Ghos nazývá nepravým životem. Závislost

na mysli a na srdci byla do únosné míry zrušena. Kdyby byla zrušena úplně, nebyl bych schopen žít v těle, myslet a mít soucit. Nebyl bych se v rámci tohoto pozemského života naučil milovat bližního a Boha. Jak? To už je další vývojový proces. Na tuto otázku se nedá odpovědět jednoznačně.

Právě se mi dostal do ruky článek profesora na evangelické teologické fakultě, Jana Hellera, nadepsaný "Být v Kristu". Na něm je je dobře znát, do jaké míry může člověku mysl pomáhat, aby pochopil správně smysl pozemského života a v čem je překážkou. Cituji:

"Novozákonní obrat "být v Kristu" se vykládá různě. Jde o to, abychom byli pod blahodárným vlivem Kristova ducha nebo abychom s ním byli spojeni upřímnou láskou, pohotovostí k sebezapíravé službě. To vše je málo. Nejzávažnější výklad k tomuto stručnému a ne zcela průhlednému obratu, podává sv. Pavel v listu ke Galatským II,20: "Živ pak jsem již ne já, ale živ je ve mně Kristus." Předpokladem bytí v Kristu je smrt vlastního já, to jest situace, kdy člověku přestane záležet na sobě samém jinak leč jako na nástroji Božího díla, tedy Kristova údu. A to je podstata spasení. Spasení není nic jiného než osvobození od sebe sama, od toho "já", kterému záleží na sobě samém víc než na Bohu a bližním.

Spasení se uskutečňuje skrze víru. Ale co je víra? Víra není názor, třeba i o Bohu, nýbrž postoj, při němž dávám Bohu přednost před sebou samým. Je tedy zřeknutím se sebe sama, je poslušností ba rovnou přímo souhlasem s Božím rozsudkem smrti nade mnou.

S vírou těsně souvisí pokání. Víra a pokání je vlastně vnitřně jediný pohyb. Ježíš pak říká: "Čiňte pokání a věřte evangeliu!" Pokání je vyznání a poznání, že tento rozsudek smrti nade mnou je spravedlivý, že se jím Bůh na mně nedopouští křivdy.

Pokud chci být, mít, žít přes hranice, které mi Bůh určil, chci být vlastně bohem, a jsem v hříchu. Nejčastější podobou hříchu je to, že člověk chce mít, vlastnit. Světský člověk chce mít štěstí, bohatství, slávu, naději, budoucnost atd. Rozumějme, ne to od Boha přijímat, nýbrž mít, vlastnit, být beatus possidens. Obojí je stejný hřích, protože oba - člověk světský i náboženský - svou vůlí k vlastnictví a vlastnění kladou Bohu podmínky, aby je spasil podle jejich vlastního gusta. Oba nechtějí být zcela a naprosto odkázáni na Boha a na jeho pouhou milost, nýbrž oba chtějí být alespoň v něčem, alespoň poněkud božími partnery jako ti, kteří už mají něco jistého. Nechtějí být Bohu vydáni na milost a

nemilost. V tom se tedy radikálně liší od Krista a nejsou tedy "v Kristu."

Bůh však naproti tomu chce, abychom neměli nic, totiž ze sebe a pro sebe, také jej abychom neměli k dispozici, ve vlastnictví, nýbrž bůh chce sám mít nás, učinit nás svým vlastnictvím, a svým nástrojem, ovšem poslušným nástrojem, a to znamená takovým nástrojem, který na něm předem nic nechce a nevyvádí, který nevznáší žádný nárok na vlastní existenci. Právě smrtí se člověku zřetelně ukazuje, že nemůže proti Bohu vznést předem žádný nárok na vlastní existenci. Toto určení k smrti je však pro "starého člověka", pro naše já, které lpí na sobě samém, pohoršením. Všechny náboženské systémy se snaží, pokoušejí se, přímo či nepřímo, vysvobodit člověka od smrti nebo aspoň s ní nějak smířit. Křesťanství však, jak poznáváme právě ve víře, není náboženský systém, nýbrž pravda. Proto právě křesťanství se nesnaží člověka od smrti vysvobodit, nýbrž ukázat mu nezbytnost smrti a smysl smrti, jinak řečeno, ukázat cestu skrze smrt, která má zaslíbení a naději.

Člověk, každý člověk, přirozený člověk, však lpí celou svou silou na sobě samém, na vlastní existenci. Proto toto vysvobození od sebe sama, čili spasení, není možností člověka, nýbrž pouze možností Boha samého. A to Boha v člověku. To je Kristus, Kristus je vtělení Božího sebezapření, Božího sebezřeknutí. Bůh se zříká své Božské vyvýšenosti, přichází k nám do naší bídy, stává se člověkem. Je jako my a přece je v něčem jiný než my, lidé v hříchu. Je jiný v tom, že nežije v ničem pro sebe, nýbrž zcela a naprosto pro druhé, a tedy vlastně pro svou smrt, a tím zároveň pro život všech ostatních. V tom je tajemství přemožení smrti, totiž v jejím přijetí jakožto dokonání tohoto osvobození od sebe sama. Neboť za naší smrtí nás čeká a nad naší smrtí stojí sám Pán života a smrti, náš Bůh. To zvěstuje a odsvědčuje Kristovo vzkříšení. Kdo je to vlastně Kristus? Kristus je v člověku proti "našemu starému" člověku a tím pro "nového" člověka pracující a bojující Bůh. Kristus tedy není minulost všeobecná a mrtvá, nýbrž budoucnost, naše budoucnost, a to je nejnaléhavější a nejaktuálnější v celém bytí. Kristus je nic nemít a být v Božím majetku. Kdo takto patří Bohu, může se svatým Pavlem vyznat Ga II, 20." (Konec citátu)

Po přečtení tohoto listu by člověk řekl, že lze toho teologa zařadit mezi spekulativní mystiky. Při bližším rozboru však vyjde najevo, že jde o ryzího teologa a nikoliv o mystika s mystickou zkušeností. Je to patrné hned z výkladu GA II,20. Povolným nástrojem v rukou božích se člověk nestane z vlastní vůle, nýbrž z

metafyzické zkušenosti, a k té se může jen disponovat přerůzným způsobem. Člověk se stává poslušným nástrojem tím, že ho přemůže boží moc jako Pavla před Damaškem. Pavel byl od té chvíle mrtev v tom smyslu, že jeho vůle byla dokonale podřízena vůli boží, v jiném smyslu mrtev nebyl. Jeho jáství zůstalo živé, ale bylo dokonale podřízeno Bohem, tak dokonale, jako Pavel věděl, že v něm je živ Bůh. Stejně mrtvý byl Ježíš, v době od 30 let, kdy působil mezi lidmi, tj. po dokonalém sebepoznání v Jordáně a po přemožení svého já na poušti. Ježíš se ve všem řídil vůlí Otcovou, ale jeho já reagovalo lidsky. Plakal s plačícími, radoval se s radujícími, a totéž doporučoval, aby dělali jeho učedníci. Ne náhodou prvním Ježíšovým zázrakem bylo proměnění vody ve víno, a to také proto, aby zabránil nebo znemožnil jednostranné pochopení jeho života jako náboženské nikoliv celoživotní záležitosti. Přál si pomoci celému životu, strádajícím i radujícím se lidem. Spasení pak je nalezení nového, opravdu živého středu života, na kterém je dosavadní život závislý jako světlo žárovky je závislé na přívodu elektřiny z elektrárny v provozu, a ne tedy na sobě odvozeném (pomíjejícím). Spasení už nejde od sebe k Bohu, nýbrž z Boha k sobě a ke všem a ke všemu.

Jak je to s vírou, která "je přímo souhlasem s Božím rozsudkem smrti nad člověkem"? Z dalšího je patrné, že profesor Heller obhájí oprávněnost fyzické smrti, protože je to rozsudek boží. Tady se však teolog rozchází s mystickou zkušeností. Kdokoliv je tak zaujat Bohem, že zapomíná na sebe, musí se smířit i s tím (a obvykle toto smíření nenastane hned napoprvé), že ztratí svůj život a je svědkem toho, že jej ztrácí. Kdyby neztratil všechno, co vlastní, nemohl by se setkat s věčností. Zbude mu totiž jen věčné, které se nedá vlastnit, a rovné s rovným se pak spojuje. Jestliže tedy nakonec člověk svolí ke ztrátě **svého** života, po nějakém tom prodlení v hrobě těla (které však bez vědomí člověka zůstává živé), vstává do věčného života, teprve pak zjišťuje, že nebyl Bohem odsouzen ke smrti, nýbrž k životu, o němž by se potom mohl vyjádřit s Ježíšem že byl před tím odsouzením na tomto světě jen mrtev, protože nepoznával, co je život. Ovšem Ježíš před svým odsouzením poznával, co je život, neboť se dal odsoudit za nás. Byl a je zástupnou obětí za nás za všechny.

Pasáž o vlastnění jako o největší překážce spásy, je správná až na některá malá nedopatření. Hřích, aby byl hříchem, musí být chybným krokem. A chybných kroků je mnohem více než toho, co nazýváme hříchem. Chybné může být dokonce něco, co původně za jiných okolností bylo správné, a naopak. A podobně je tomu se

hříchem. Podobně ani vlastnění se nedá vždycky kategoricky prohlásit za chybu nebo za hřích. Ježíš dovedl např. na sobectví učedníků postavit dokonalou lásku k bližnímu a k Bohu. Šli původně za ním, aby získali osobní spásu, případně, aby se zachránili před hrozícím koncem světa. Avšak postupně se měnili, nejdříve sv. Jan Evangelista.

Dále: Bůh není naší budoucností, nýbrž naší přítomností. Toto zjištění zase náleží jen a jen do oblasti metafyzické zkušenosti, nelze si je potvrdit úvahou. Přijdu-li úvahou na to, že tomu tak je, nemá tato úvaha onu závažnost a sílu, které jsou doprovodným jevem zkušenosti.

Výtečná je Hellerova myšlenka o sebezřeknutí Kristově. Na nás se chce, abychom jej v tom následovali, neboť i my přicházíme z věčnosti a do věčnosti se můžeme vrátit jen na jakémsi výprodeji dualistické zákonitosti, se kterou je úzce spojeno zapomenutí na Otcův dům. Při vstupu do tohoto světa jsme byli vybaveni vším, co potřebujeme pro život v dualismu. Nejideálnějším promrháním toho všeho je přestat to mít. Škoda, že takhle nerozumíme marnotratnosti, nýbrž bereme jí doslova a provádíme ji také tak. Naše vybavenost pro život je výtečnější než tušíme. Kdybychom celou tu výbavu uměli využít (olej v lampách moudrých panen), setkali bychom se se Ženichem. Říkám tomu využití transformační schopnosti lidského těla. Křesťanská tradice bohužel z příkladu Ježíšova života, protože mu nerozuměla jako komplexnímu příkladu pro celý lidský život, vytvořila náboženský systém. Co není nábožné, to není pravé, a to není správné pochopení Ježíšova příkladu pro život. Ježíš si nedovolil do 30 let nic z toho, co se potom, po jeho třicátce jeví jako vyloženě nábožensky žitý život. Jen jednou ve 12 letech se projevil nábožensky, ale po napomenutí rodinou, hned se k ní vrátil a byl jí poddán tak dlouho, dokud se tato poddanost nestala samovolnou. Do té doby bylo u něho samovolné jen to, že musel být v Bohu, že toto vědomí bez svého přičinění měl.

A protože lidský život se čím dále tím více pohybuje mimo náboženské koleje, má náboženský systém stále méně co říci k lidskému životu jako celku. Život se stále více řídí znalostmi přírodních zákonů (a to v tom nejširším smyslu slova. Mám na mysli např. pokrok v lékařství, v technickém vybavení života apod.,) a k nim si lidé vymýšlejí zákony podle světských potřeb. Mladý člověk už ani neví, proč by se měl řídit nějakými náboženskými normami. Ale i jej život soustavně učí, čeho se má ze sebe vzdávat, a tak jsme všichni připravováni z různých východisek i při nábožensky nežitém životě ke smrti podle Ježíšova návodu. Nezáleží na tom,

jak se jmenuje to, kvůli čemu se sebe v životě vzdáváme, nýbrž na upřímnosti a úplnosti, s jakou to činíme. Víím o člověku, který vůbec nevěřil na Boha a dokonce proti náboženství upřímně bojoval, protože je považoval za balamucení lidí. Protože se však dokázal obětovat za věc, kterou považoval za důležitější než sebe, zemřel až po úplné ztrátě sebe, zcela podle Kristovy představy, dá-li se to tak říci, protože Kristus nepotřeboval se řídit představami. Nemusím však jít pro příklady tak daleko. Byl jsem v koncentračním táboře svědkem tohoto: Budoucí MUDr. Hanzlíček, pozdější lékař v Bohnicích na psychiatrii, tehdy v koncentračním táboře ještě jako medik, slyšel, jak mluvím o cestě k Bohu. Sám byl nevěřící a považoval to, co jsem říkal za balamucení spoluvězňů. Říkával: "Kdybyste se raději učili něčemu kloudnému". Sám se učil raději švédsky, než by mne poslouchal. Byli jsme však ve stejný den a hodinu oba propuštěni z koncentračního tábora. Protože dříve než se to stalo jsem mu řekl, za jakých okolností půjdu z koncentračního tábora a on mě přímo provokativně donutil, abych ty okolnosti splnil, přesvědčil se náhle, že jsem spoluvězně nebalamutil, nýbrž, že jsem mluvil pravdu. Takže ona je cesta otevřena i pro nevěřící. Je těžko pochopit, co je to **rasa**, pravý sklon, ale má-li znaky sebezáporu, je pravděpodobné, že se blíží ke správnosti. Zdůvodňoval jsem vám to např. svým chvilkovým poznáváním správného od útlého mládí, které souviselo se vzdáváním se vlastní vůle a s jejím opětným nasazením, jakmile jsem ono správné prováděl (nesení kříže).

Není tak těžké přesvědčit mladé lidi o tom, že je nebalamutíme, jestliže je nebudeme nutit k tomu, aby uvěřili všemu, čím se řídíme, a jestliže místo donucování jim budeme ukazovat správný život podle dokonalejších norem.

"Pravou funkcí přemýšlející mysli by bylo pozorovat, chápat a usuzovat s nestrannou radostí poznání, a otevírat se světlům s poselstvím, která pronikají vším, co pozoruje, a vším, co prozatím ještě zůstává skryto, ale co jí bude postupně odhalováno - poselství a osvícení, která probleskují z Orákula skrytého ve světle, které září nad myslí, ať už se zdá, že sestupuje paralelně s intuitivní myslí, nebo že vystupuje z vědoucího srdce. Nemůže však správně plnit své funkce, protože je brzděna smyslovými omezeními vitální energie, konflikty mezi pocity a emocemi, omezeními, vlastním intelektuálním protekcionářstvím, netečností, vlastním napětím a tvrdohlavostí, což jsou formy, které vnáší do přemýšlivé mysli vliv mysli tužeb nebo psychické prany. Veškeré naše mentální vědomí je, jak se praví v Upanišádách, utkáno z vláken a proudů prany, vitální energie, která podněcuje i omezuje,

bere a opouští, přeje si a trpí; a pouze když se očistíme, budeme moci poznávat své pravé a věčné Já."

"Je přece pravda, že původem všeho toho zla je pocit jáství, jehož vědomé sídlo tkví právě v mysli; avšak vědomá mysl nedělá nic jiného, než že zrcadlí já již stvořené v podvědomí mysli věcí, já, které je němou duší kamene rostliny, přítomné ve všech tělech a v každém životě, a které nakonec je osvobozováno, probouzeno, vyjadřováno ve vědomé mysli. V tomto vzestupném procesu se vitální energie stala uzlem odporu já, uzlem, který se zdráhá mysl tužeb rozvázat, i když intelekt a srdce, jakmile odhalily zdroj jejich těžkosti, by se jej rády zbavily. Prana v nich je zvíře, které se vzpěčuje, zatemňuje a klame poznání a podmaňuje si jejich vůli svým odporem." (A II, 67)

Tady hrozí vážné nebezpečí, že přejdete bez povšimnutí, co Ghos v těchto řádcích prozrazuje o svém hlubokém vnitřním poznání. A nepovšimnete-li si toho teď, nenajdete v celé světové literatuře zmínku o tom, jak je já, malé lidské já tvořeno a ustavováno dávno před tím, než se objeví v lidském těle; bylo by lépe kdybych řekl: nikoliv před tím, nýbrž **těž** souběžně s objevením se já v člověku.

My jsme zatím z předešlých výkladů byli schopni si vysvětlit, jak vzniklo malé lidské já od chvíle narození člověka, a nyní vidíte, že by bylo přesnější, kdybychom řekli, jak dále narůstalo od chvíle narození člověka. Teď se dovídáme, že toto já, které nazýváme lidským, protože je objevujeme a rozvíjíme v člověku, se tvoří též mimo člověka, např. v nerostech a rostlinách, ovšem tam není lidské v tom smyslu, že je tam nehnuté, čili, jak výstižně říká Ghos, je němou duší kamene a rostliny, kdežto v člověku je velmi "řečnou" duší, dostává se konečně ke slovu, neboť má k tomu jiný podpůrný organismus než v kameni a rostlině, tzv. živé lidské tělo s jeho úžasnou transformační schopností. V těchto řádcích si připomínáme onu nepatrnou část té transformační schopnosti, kterou je pohyb mysli a pohyb těla.

Řekli jsme si už, že během těhotenství probíhá v matčině těle uvnitř lidského embrya vývoj života, který jinak proběhl nebo se loudal velmi dlouhou dobu na naší planetě. Z pitev embryí v různých jejich stádiích vývoje s nedá zjistit, jak se vyvíjelo, nebo zda se paralelně vyvíjelo tzv. lidské já. A teď nám pohled do stvoření člověka, pokud se nedá zjistit pítvami embryí, Ghos doplňuje svou metafyzickou zkušeností (v souladu s Upanišadami) o poznání, že stvořené já je už také v kameni a v rostlině. Tam se

připravuje jaksi mimoděložně k dalšímu svému vývojovému stádiu, kterému říkáme lidské já.

Blahoslavený výrok matčin "Nemlať tou židličkou, bolí ji to," mne přivedl ke Ghosovu poznání velmi brzy, v předškolním věku. Jenže toto poznání nebylo tak moudře propojeno s ostatním poznáním, jako je tomu u Ghose. Ghos mi dává svým výrokem o já povolení, abych vám zpřístupnil jeho poznatek.

Napomenutí matčino nezůstalo u mne bez povšimnutí, a to ne proto, že bych byl býval nějak zvlášť poslušný, nýbrž proto,

1. že jsem si z operací za vědomí odnesl zvyk zastavovat tok myslí, Ghos by řekl: zastavovat přemýšlivou mysl a při tomto zastavení myslí, které by staří Číňané nazvali ne-myslí, jsem byl přístupem poznání, které neprýštilo z úvahy, nýbrž z daleko hlubšího zdroje, a bylo doprovázeno velmi konkrétní mocí k uskutečnění poznávaného,

2. a že s takovým stavem myslí byla spojena nikoliv obecně působící moc, ale konkrétně působící k uskutečnění právě toho kterého úseku poznání, a to zase především v zevním světě, mohli bychom říci, že umožnila **okamžité**, nikoliv pozdější, nějak odložené praktikování poznávaného.

Jak tomu bylo konkrétně v tomto případě?

1. Především jsem věděl ze zdroje poznávání správného, že maminka mluví pravdu, když tvrdí, že stoličku to bolí. Samozřejmě, že ona věděla, že stoličku to nebolí, ale chtěla mít nejsnazším způsobem od toho bouchání pokoj. Je to krásný příklad toho, jak dělala něco jiného, než o čem věděla, že chce způsobit. Tak je tomu při veškeré naší činnosti. Ať o tom víme či nevíme, vždy vedle toho, co chtěně provádíme, ještě také způsobujeme něco jiného, než co jsme měli v úmyslu způsobit.

2. Toužil jsem poznávat ve všech věcech život, který pro mne objevila maminka ve stoličce.

3. Začal jsem zacházet velmi ohleduplně s neživými předměty, abych jim nezpůsobil bolest.

4. Začal jsem poznávat život ve věcech, především v nerostech, ty mne nejvíc zajímaly, protože jsem jim nemusel ubližovat, chtěl-li jsem se k nim co nejvíce přiblížit. Odtamtud pramenil můj pozdější zájem o přírodní vědy. Ale to jsem ještě nevěděl, že právě tam v nerostech se připravuje mimoděložním způsobem lidský život a naše já, a že by nemohlo vzniknout po narození, kdyby transplantace já už dávno nebyla připravena

pěkně v klidu mimo lidskou matku. Vám je to asi těžko srozumitelné, ale jestliže jste byli schopni se smířit s tím, že v matce se rekapituluje vývoj hmotného tvaru člověka, jak probíhal dříve, než k němu došlo v mateřském těle za pomoci genů především matčiných, pak vám nebude zatěžko přijmout za správný fakt, že všestranněji a úžeji souvisíme s přírodou, než jak si uvědomujeme. Před zkratkou organického vývoje života až do stádia existence člověka, musí proběhnout jiná zkratka anorganického vývoje. Kdyby ovšem matka nebyla závislá i během těhotenství na stravě, která pochází jak z organické, tak i z anorganické přírody, nemohla by v sobě propojit obě závislosti. Děje se to stejně bez jejího vědomí, jako v ní probíhá rekapitulace života na naší planetě.

Stačí mně, abych vzal do ruky nerost a začnu v něm pociťovat já, které se ještě nesloučilo s mentálním pohybem. Nacházím tedy v nerostu sebe v klidu, bez vůle, bez chtění, ještě nepodrobeného změnám mysli.

"Mentální Puruša se tedy musí vzdálit od jakéhokoliv ztotožnění a přidružení k mysli tužeb."

Vzpomínáte si, jak mě lékaři učili zbavit se úplně všech tužeb, i těch nejzákladnějších, mezi něž patří touha žít.

"Musí říci: "Já nejsem tato bytost, která bojuje a trpí, která se rmoutí a raduje, která miluje a nenávidí, prožívá naděje a beznaděje ...a je loutkou dobrých a zlých vitálních nálad a vášnivých emocí. Všechno to jsou zvyky Prakriti ve smyslové a emotivní mysli."

Řeknete si asi: "Jak tomu máme rozumět? Lékaři tě zbavili veškerých pocitů a vztahu k tomuto světu a na druhé straně tím rozpoutali pociťování souvztažností, které se normálně u člověka nevyskytují a které podle slov Ghosových mohou být jedině přítěží na cestě poznání." Nezapomeňte však, že Ghos zatím líčí jen exkluzivní cestu poznání, nikoliv cestu celým životem. Cesta celým životem, nebo jak říká Ghos - integrální joga - vede dvěma směry, pozitivním i negativním, ale nakonec směřuje klady a zápory. Jistě se podivujete, jak Indové umí dokonale rozložit všechny přírodní děje a procesy, ale právě tak je dovedou složit. Jen jedna maličkost jim chybí: pocit nezbytnosti právě tak sestupu jako vzestupu. Vzpomeňte si na Píseň o perle: Královský syn **musel** zapomenout na svůj královský původ a **musel sestoupit** až do Egypta, nebo podle podobností o marnotratném synu, ten musel jít s vepří. Bez tohoto mezidobí, doprovázeného sestupem až na dno dualismu, není možno vystupovat vzhůru ke vzpomínce

na Otcův dům a nakonec se vrátit do Otcova domu. Jestliže se předčasně ztratí to, co se mělo napřed rozvinout, nejednalo se moudře. Měl jsem tedy štěstí, že jsem sestoupil až na dno pozemské existence a pak jsem znovu stoupal nahoru přes nerosty, rostliny a zvířata až k člověku.

"Tak se mysl oddělí od emocí a stane se pozorovatelem a svědkem tělesnosti a jejích funkcí. Nastane pak vnitřní rozštěpení. Na jedné straně je emotivní mysl, ve které neustále probíhají nálady a vášně podle návyků Přírody, a na druhé straně je pozorující mysl, která předešlé sleduje, vidí a rozumí tomu, je však od toho oddělena. Vše pozoruje jako by pozorovala činnost na scéně s různými herci. Napřed pozoruje se zaujetím a znovu upadá do zvyku ztotožňovat se s pozorovaným, pak se uklidní a odpoutá a dospěje nejen ke klidu, ale i k čisté blaženosti vlastní tiché existence, pozoruje s úsměvem všechnu tu neskutečnost tak, jako pozorujeme chlapecké radosti a strasti hrajícího si dítěte. Nakonec zjistí, že je pánem, který schvaluje a zavrhuje a tím, že odnímá souhlas, zastavuje hru. Jakmile se dospěje k tomuto bodu, dostavuje se další důležitý jev; emotivní mysl se uklidní, osvobodí se od svých reakcí, a i když ji zasahují, jeví se jí tyto zásahy jako přicházející zvnějšku a lze se jim vzepřít. Avšak i tento zvyk, odpovídat na tyto vlivy, postupně ustane, emotivní mysl se úplně osvobodí od vášní. Zanechá navždy naděje, strach, radosti, bolesti, sympatie a antipatie, připoutanosti a odporu, spokojenosti a nespokojenosti..."

"Ale co ji nahradí? Mají-li se věci takto, může nastoupit klid, ticho a úplně neúčast. Je-li však tento stav něčím, čím musí duše projít, není to stav konečný, který jsme si předsevzali, protože Puruša se stane učitelem, jehož vůle musí nahradit chybnou radost a závislost. Co on si přeje, Přirozenost musí uskutečnit. Tehdy povstane pravá duše a zaujme místo, které uvolnila mysl tužeb. Číše vyprázdňená a vyčistěná se naplní vínem lásky a božské blaženosti, namísto sladkého i trpkého vína vášně."

Vzpomeňme si znovu na první zázrak Ježíšův v Kani Galilejské, kde proměnil vodu ve víno, když došlo staré, horší víno. Ježíš tu stanovil podmínky, za kterých se má přejít od starého vína k novému vínu radosti. Je velmi poučné, že matka Ježíšova dává podnět k tomuto zázraku proměny. Jaké má k tomu právo: Porodila ho a doprovodila ho životem až do jeho třiceti let. Obecně: Vůči svému zrodu na tomto světě máme povinnosti i v době, kdy se už dostaneme ke zrodu ve věčnosti (křest v Jordánu), protože i tam jsme napřed jen dětmi a i tam musíme dospívat do relativní zralosti. Světu musíme umět vracet to

nejcennější, z čeho jsme v něm byli zrozeni, a tím je láska (Panna Maria), a cokoliv jsme přidali během svého vývoje k lásce matčině, musíme umět zase matce odevzdat. Viz odevzdání Jana Panně Marii pod křížem. Kéž by tato poznámka stačila k tomu, abyste věděli, co znamená naplnit vyprázdněný kalich hořkosti novým vínem.

"Vášně a vášnivá touha po dobru maskují božskou přirozenost. Ona vášnivost, obrácená k sobě, při které máme i odpor a nejsme schopni pomáhat jiným v jejich utrpení, musí být proměněna a nahrazena velkým božským soucitem, pomocí něhož se člověk ujímá břemene jiných a dokáže pomáhat a uzdravovat bez příměsi osobní vůle a bez opovržení nad utrpením světa, bez výčitek, pocházejících z nevědomosti, proti povaze věcí a jejich původu, ale se světlem a s poznáním, jako nástroj Božského a Jeho projekce do světa. Stejným způsobem musí být překonána láska, která touží, láska, která chce všechno pro sebe, zmítající se v radosti a v utrpení, a musí být nahrazena stejnou láskou, která všechno objímá, je součástí všeho a není závislá na okolnostech ani na tom, zdali je opětována. Tak se stane se všemi hnutími duše, ale o tom pojednáme později až v joze dokonalosti já."

*"Co jsme si řekli o činnosti a nečinnosti, to se týká také duality, která stojí v opozici ke klidu a indiferenci vůči radostem a lásce. Základem toho stavu není indiference, netečnost, nýbrž rovnodušnost. Neustálé trvání toho stavu, klidná indiference, pokojné přijímání radosti a utrpení, bez reakcí trpitele a radujícího se, to je negativní základna rovnodušnosti. Ale ta není úplná, dokud nenabude pozitivní formy lásky a radosti. Smyslová mysl musí všude nacházet **rasa** svrchované krásy (poz. pod čarou: **rasa**, **příchuť**, **vůně**; to, co je ve všem příčinou radosti).*

Podívejte se se mnou zblízka na nějaký konkrétní příklad takové proměny, která ve skutečnosti obvykle probíhá pomalu.

Muž si bere za ženu někoho, kdo se mu líbí a třeba napřed jen tělesně. Žena si bere za muže někoho, kdo jí imponuje napřed třeba jen mužností. A pak jsou svědky toho, (a do tohoto svědectví třeba milosrdně teprve dorůstají), že z toho, co si brali z toho druhého už nic nezbylo, nebo tak málo, že to nestojí za řeč, že je to zanedbatelné. Teď mají něco a někoho úplně jiného. To je příklad toho, že ve svém původním úmyslu lidé obvykle nemají nic z toho, o čem neví, že to také dělají (že se s tím také spojují), a toto druhé, o čem nevědí, se dá obecně nazvat školou pozemského života. Málokdo v ní dochodí s prospěchem do

poslední třídy, ale měl by. Proto tu na světě je, i když ne jen pro to. Kdyby člověk nevstupoval do partnerských vztahů jen pro to, co si od nich pro sebe slibuje, nýbrž jako do školy, jejíž obsah učiva ještě nezná, a že se musí připravit na to, že bude na každém kroku tím obsahem života překvapen, smířil by se s tím, že do té školy vstupuje ještě jako dítě a má z ní vyjít jako dospělý člověk. A já zde dospělostí myslím pochopitelně něco jiného než fyzickou nebo mentální dospělost. Mám na mysli onu velkou proměnu, kterou velkolepě a přiléhavě Ghos nazývá rovnodušností (equanimitas). Ta s sebou přináší poznání, že jsme v partnerském vztahu nejen s celou přírodou, se všemi událostmi kolem nás, ale i s mocí, která přírodu udržuje a učí ji všemu, na co on na té které úrovni stačí. Měl jsem to štěstí, že jsem byl od útlého mládí obdarován vrchovatou měrou jak tíhou tak lehkostí života, oběma buď pohromadě, nebo jedním za druhým, a museli se člověk smířit s tím, že nestačí se líně poobrátit, nýbrž vždy se obrátit celý, je to báječná škola pružnosti ducha, je to konec dogmatického přístupu k životu, který člověk obvykle vyjadřuje slovy: "Toto je můj přístup k věci a k lidem". Člověče, co je tvoje? Vždyť si vždycky a za všech okolností bereš ze života něco jiného, než co tušíš, že si bereš, nebo než víš, že jak se to nové nebo další změní, a dokonce k nepoznání změní. A nakonec máš něco, co jsi nechtěl mít, a odnaučuješ se pěkně po lopatě, velmi názorně, vlastnit. Neměl bys ale dospět k chybnému závěru, že co nemůžeš vlastnit, tím se nebudeš zaměstnávat, nebo, že jsi dokonce oprávněn to odhodit. Od toho, co už nevlastníš, se můžeš naučit mnohému, čemu ses nemohl naučit při pocitu vlastnění. Založíme-li relativně dokonale partnerství s člověkem, kterého vlivem toho svazku musíme mít stále na zřeteli za příjemných i nepříjemných okolností, je naděje, že se toto partnerství přenese na všechno stvořené a odtamtud i do nestvořeného. (Nesmějte se dlouho! Mým prvním partnerem v životě byla sklenička, na které bylo vyobrazeno náměstí v Linci, kam jsem se dostal s maminkou za první světové války. To jsem se naplakal, když při uklízení maminka tu skleničku nedopatřením rozbila. Marně jsem se snažil za ukrutného pláče tu skleničku dát dohromady. To se stalo ještě v předškolním věku, a nestalo se to poprvé. Už před tím čtrnáctkrát mi lékaři na začátku každé operace za vědomí rozbili mou představu o partnerství s tímto světem, a pak už jsem ji nikdy do původního tvaru nesložil. Pak se stalo totéž s mým veřejným vystupováním na scéně jako deklamátor a zpěvák. Musel jsem toho zanechat, protože jsem měl jednu chromou ruku. A jak rád jsem zpíval a deklamoval. Také jsem tehdy plakal. Dalšího partnera, kterého jsem zvláště miloval, přírodní vědy, mně proti mé

vůli vzaly okolnosti. A pak už jsem pochopil, že je tu něco v nepořádku. Dalšího partnera, mystickou modlitbu, jsem si nevybral, a pokračoval jsem v ní i za cenu vlastního života. Bez tohoto vkladu bych byl v tomto partnerství nedošel k jeho pravému smyslu. Atd.)

Ovšem je to zdlouhavý postup, brát si někoho nebo něco jako své. Já bych byl při své těžkopádnosti takhle nedospěl ke správnému pojetí nevlastnění a jeho smyslu, a tedy ani na okraj svobody. Vy, věřící lidé, máte blíže ke správnému začátku než jsem měl já nevěřící. (Všimněte si, jak brzo jsem přišel o vaši ničím nerušenou víru v tento pozemský život jako víru v pravého partnera. Viz minulá závorka se zmínkou o operacích. Zbyla mně křehká sklenička, tak by se to dalo názorně vyjádřit.). Není tak těžké uvěřit, že vám byl nejen váš životní partner, ale i celý život na zemi propůjčen k tomu, abyste prošli školením ke svobodě, a to nejen vy sami, ale za vaší pomoci i ti vám nejvzdálenější partneři, se kterými se musíte stýkat, jako cizí lidé, např. kameny, rostliny a zvířata. Neosvědčí-li se člověk v malém, neosvědčí se ani ve velkém. (V závorkách jsem provedl jen průřez vývojem partnerství. Patřily by tam také kameny, rostliny, husy atd.)

"Srdce, láska a ananda stojí proti všemu; psychická prana je radostí tohoto rasa, této lásky a této anandy. Ale je to pozitivní dokonalost, která následuje až po osvobození; kdežto vašim prvním úkolem na cestě poznání je, oddělit se od mysli, která touží, a vzdát se všech vášní."

"Také mysl tužeb musí být vyloučena z nástroje myšlení. Nejlepší způsob, jak to dosáhnout, je jednat způsobem Puruši, který se stahuje z myšlení a ze svých názorů."

Uznávám, že Ghos chce být co nejsrozumitelnější, a proto přisuzuje Purušovi lidské úmysly, které však on vůbec nemá, soudy, které nekoná, z něho se všechno děje (a z našeho hlediska neděje) na jiné úrovni, nám málo srozumitelné, ke které se Ghos svým výkladem teprve pomalu přibližuje. Zatím si počíná jako křesťané, když si uměle vytváří Boha podle obrazu dokonalého člověka a ne naopak. Jak jen toho budu schopen, budu Ghosovi tento ústupek lidskému myšlení a hodnocení trpět. Je v tom poctivý záměr, k jehož cíli by pouhým výkladem asi vůbec nedošel. I já jsem promluvil slovy, že u Puruši se děje všechno na jiné, málo srozumitelné úrovni, zcela způsobem Ghosova výkladu. U Puruši se **nic neděje**, víme to oba, berte to na vědomí. Ale jak byste nám porozuměli, kdybychom všechno

nezdramatizovali, nepřeváděli do děje, neuváděli vše na scénu života?

"Měli jsme už příležitost o tom mluvit při integrální očiště bytosti. Všechny procesy poznání, které zde popisujeme, jsou znaky očisty a osvobození, a vedou k definitivnímu a úplnému poznání sebe, nástroje očisty a osvobození. Metoda koncentrace přemýšlivé mysli bude tímtež pro celou ostatní bytost. Puruša, když si posloužil přemýšlivou myslí, aby se osvobodil od ztotožňování s životem, tělem a myslí tužeb, od pocitů a emocí, uzavře ten okruh, postaví se proti přemýšlivé mysli a řekne jí: "Nejsem ani tímto, ani myšlenkou, ani myslícím; všechny tyto myšlenky, názory, spekulace, úsilí intelektu, tyto záliby, to dávání něčemu přednost, tato dogmata, tyto pochybnosti, toto sebeopravování, v tom nejsem já."

Je snad zbytečné, abych vysvětloval, že Ghos nemá na mysli nějakou řeč Puruši. Ten nemluví. Řeč je jenom lidským dorozumívacím prostředkem. Už jsme s tím nevystačil ani při styku s husami, tím méně při styku s rostlinami nebo s nerosty. Ghos si slovními symboly odpomáhá od sáhodlouhých vysvětlování. Kdybych začal vysvětlovat jen uvedená slova Puruši, vymkl bych se dokonale z rámce této knihy, ale přišli byste si na své: Vyrojilo by se rázem mnoho poutavých dějů.

"Tak se vytváří rozdělení mezi myslí, která chce, a myslí, která pozoruje; Puruša se stává pouhým svědkem. Vidí a chápe ten proces a zákon svého myšlení, ale zůstává od něho oddělen. Nakonec, protože je v podstatě tím, od něhož závisí souhlas a též odnětí souhlasu bouřlivému proudu, který pochází z nižší části mysli a přemýšlejšího rozumu, nutí je, aby skoncovaly se svým obtěžováním. Tak se osvobozuje od podrobenosti přemýšlivou myslí a stane se schopným být dokonale klidný."

Zase tu Ghos podkládá Purušovi všechno, o čem se nám zdá, že dělá. Ve skutečnosti jeho činnost není podobna pohybové činnosti. Poznávám však, jak Ghos mistrně vykládá procesy automatismu (2) a proměny těchto procesů podle potřeb, které od nás zdola jsou nepostižitelné.

"Aby se došlo k dokonalosti, je nutné, aby Puruša znovu zaujal pozici Pána Přirozenosti a nahradil mentální proud světlem uvědomělé myšlenky, která probleskuje zhora. Ale ticho je nutné; a v tichu, a nikoliv v myšlení, se projevuje Já, vystupující z mentálního Puruši ke zdroji mysli. Ale kromě tohoto posledního výstupu je nutné ještě další osvobození - osvobození od pocitu já (ega) v mysli." (A II, 69)

Užiji pro dokreslení těchto obrazů jiných barev:

Pohyb myšlenek z člověka dělá to, čím je připraven pro zacházení s hmotným světem, ve kterém žijeme, vědomě žijeme. Proměnlivá mysl však pochází z nepohyblivé schopnosti myslet, čili ze schopnosti dát se do myšlenkového pohybu. Tato schopnost není nevyčerpatelná. Člověk se unaví myšlenkovým pohybem právě tak jako fyzickým pohybem. Jedním ze snadných způsobů, jak usnout, je unavit se v myšlenkovém pohybu. Ale únava myšlenkovým pohybem nemusí končit spánkem. Můžeme jen přestat vnímat a vzdálit se myšlenkovému pohybu. Tento případ jsem měl možnost si ověřit na svých žácích nespočetněkrát během mého učitelování. Žák mohl uniknout mému i svému záměrnému myšlení tím, že se věnoval svému snění, nebo že nechtěně zastavil myšlenkový pohyb. Čili tuto schopnost člověk má i v bdělém stavu. Ale obvykle tím jen otupuje bdělost, a někdy až k spánku. Avšak ani spánek, ani otupení bdělosti nevede k duchovnímu poznání. K němu vede právě opačná cesta: Zaujatost myslí. Už dítě se dovede zaujmout hrou, třebaže zprvu jen chvilkově. Záliby nejsou jen překážkou na cestě za poznáním, nýbrž i velkou pomůckou poznání. Ovšem platí ona myšlenka Ghosova o rozdělené mysli, která je nežádoucí. Ježíš by řekl, že dvěma pánům se slouží nepořádně, čili správně se jim neslouží. Při zaujatosti myslí (a to je služba jedinému pánu) také dochází k jejímu zastavení, které však je doprovázeno zvýšenou pozorností vůči předmětu, jímž je mysl zaujata. Tudy vede cesta kupředu a tady je také zárodek osvobození od podrobenosti myslí. Mysl se pak sama zbavuje své běžné funkce, pomocí níž nás svazuje s úrovní velmi nízkou.

Měl jsem však záhy po narození výjimečnou možnost čtrnáctkrát se soustředit na ticho, které lékaři uměle vytvořili v mysli. Oni mě totiž násilím vymanili z podrobenosti přemýšlivé a emotivní mysli. Vpravovali mě vždy znovu do ticha, které znám z pozdějších stavů, protože na tak rané zážitky ticha si nemohu vzpomenout. Mám však za to, že pozdější stavy ticha byly jen pokračováním toho, do čeho mě lékaři vpravili uměle, a znám také způsob, jak se do tohoto plodného ticha dostat. Jenže přednesu-li někomu tento návod, už mu tím znemožňuji, aby pomocí něho dosáhl takového ticha, že by byl na prahu poznání své nesmrtelné podstaty. Jak to myslím?

Považuji za nejdůležitější, že jsem ten návod získal nepředvídaně bez touhy z něj něco pro sebe vytěžit a tak jej také samovolně používám. Pak takový návod má spojovací účinek, neboť odpoutává člověka od toho, co jej drží v pocitu oddělenosti

nejvíce, a to je jástvím vyprovokovaný přednostní zájem o sebe. Člověk pak nesplňuje základní Ježíšův požadavek "hledejte království boží **především**", nebo při nejmenším značně otupuje jeho účinnost.

Má zaujatost pro přírodní vědy byla onou překážkou toužící mysli jen potud, pokud jsem vědecké poznatky chtěl mít pro sebe. Jakmile jsem se přestal litovat, že nebudu přírodovědcem, hned se projevila účinnost "návodu" poznáním nesmrtelné podstaty člověka. Jistě jste si všimli, že i v rámci MII jsem ten návod několikrát uvedl, ale ne jako návod, nýbrž jako zkušenost. Jen ještě opakuji, že ten návod se velmi podobá zlatému klíči Američana Foxe, jenže s tím důležitým rozdílem, že Fox radí se vracet, k původnímu, na čas opuštěnému úmyslu, čímž návodu ubírá spojovací účinek a nahrazuje jej vyústěním do úspěšného řešení nějaké světské záležitosti. Všimněte si, že lidé Ježíšem uzdravení nepatřili po uzdravení mezi Ježíšovy žáky.

Přece jen považuji za nejlepší návod, jak se zbavit podrobenosti srdcem, starozákonní a Ježíšův návrh: "Milovati budeš Boha z celého srdce svého."

A za nejlepší návod, jak se vyprostit z podrobenosti mysli: "Milovati budeš Boha z celé mysli své."

O obojím jsem už mnohokrát psal. Nebudu se opakovat. Jen si na obou příkazech všimněte, že mají společný znak: Poddanstvím osvobozující ideji se zbavujeme poddanství zotročující ideje.

9. Osvobození od služebnosti egu (A II, 70 - 79)

Budu ego jmenovat též mým já nebo jástvím. Nebudu je považovat za něco, co musí být překonáno, nýbrž také za něco, čeho je bezpodmínečně zapotřebí při duchovním vývoji v rámci dualismu. Ovšem jako všechno, co vzniklo, i ono musí zaniknout. Kdyby však zaniklo dříve než lze za něj nastolit něco vyššího, nebo kdyby se jeho životnost předčasně zmenšila, zmařil by se celý vývoj. Budu pro zjednodušení výkladu předpokládat normální dosti dlouhý lidský život. A konečně se budu přidržovat symboliky Ježíšova života. V té malé já hraje jinou roli na začátku životní dráhy, než na jejím konci. Ale i po dosažení prvního ze tří mistrovství, po dokonalém sebepoznání (jehož dokonalost byla prozrazena Ježíšovým křtem v Jordáně. Může být projevna i jiným obdobným méně obrazným způsobem nebo i bez obrazů,

nejde-li člověk převážně cestou víry, nýbrž cestou poznání. Ježíš šel integrální existenční cestou, ale ne tak, jak by jí šel obyčejný smrtelník, nýbrž jako od začátku poznávající. Podle hlášení evangelisty sv. Jana bylo při křtu Ježíšově v Jordánu slyšet hlas: "Tento je můj milý syn, v němž mám zalíbení." Ale to už je dost vzdálený opis nebo vzdálená ozvěna Ježíšova vnitřního stavu. Ježíš sám toto svědectví vyjádřené slovy, o sobě nepodává. Víím, že nepotřeboval, aby k němu Otec promluvil a také by to nebyl nejvyšší důkaz spojení s Otcem. Jenže zpráva o křtu v Jordánu se k nám dostává přes sv. Jana Evangelistu, žáka sv. Jana Křtitele, který křtil Ježíše. Žák Jan Evangelista, dosvědčuje jen to, co mu o dotyčném křtu sdělil jeho mistr Jan Křtitel, a ten více neunesl než vznešený obraz skutečnosti. Je to obraz proměnění Ježíše Krista na hoře Tabor, kde tři učedníci Páně nebyli na úrovni vjemu Ježíšova, vnímali jen časoprostorově omezený obraz skutečnosti, která nebyla a není omezena na obraz. Je zajímavé, že ani jedna gnostická sekta si nevěděla s tímto úkazem rady, právě jako si neuměla poradit s obrazem o stvoření světa, jak je obsažen v Genesi, přestože Píseň o perle prozrazuje, že věděli o existenční cestě. Dovolte, abych zde znovu vzdal hold lékařům, kteří mne v předškolním věku radikálně násilím postavili operacemi za vědomí na cestu poznání, po které jsem potom kráčet po malých krůčcích až do 17 let, pak skokem, obdobným křtu v Jordáně, ovšem pouze na lidské úrovni, ne na úrovni Božího Vtělení, jímž byl Ježíš Kristus. Přesto však, nejen že ani tam nezasáhl obraz Skutečnosti, nýbrž věčná Skutečnost sama, a nejen to, byl jsem za dalších devět let schopen unést bezobrazné zažití stvoření světa, konec světa, poslední soud a s tím i poznání existenční cesty, a to za podmínky úplného sebevzdání, atd. Proto jsem schopen s jistotou říci, v čem pozůstává celá symbolika Ježíšova života, a tedy jaká Skutečnost se skrývá za všemi těmi obrazy) malé lidská já zůstává i u Ježíše zachováno, ale aby nepřekáželo, je porobeno na poušti po 40 dnech půstu a po boji se Satanem, se starým egem, které by si bez tohoto porobení stále dělalo nárok na vládu a přikazování.

Musíme-li se spokojit s obrazy, danými vyprávěním o Ježíšově životě, nacházíme v nich řadu rozporů, které jsou všechny vysvětleny otázkou: "Je rostlina, která vyrostla z neživé země, pořád ještě zemí? Když se nám už nejeví jako země, nýbrž jako rostlina?" Právě tak vtíravý byl lidský projev Ježíšův, takže smysly učedníků viděly před sebou v Ježíšovi jen člověka. Tak také my spatřujeme člověka. "Ale jsme jen tím prachem, ze kterého pocházíme?" Ovšem že ne, ani zdaleka ne, a člověk na existenční cestě by řekl: "vůbec ne". Tak dokonalé proměny se

dějí v přírodě, že nové není staré. Ale kdyby člověk dokázal dojít existenční cestou tam, kam jí došel Eliáš, Ježíš a Panna Maria, nemusel by se proměnit zase v prach, zatímco pro mimolidské tvory z toho není vyhnutí, tam platí bez výhrad "prach jsi a v prach se obrátíš." Proces lze zvrátit, ale nikoliv po jeho dokonání a jen za přítomnosti živé lidské tělesnosti. Tato obapolnost je vrcholem nebeské alchymie. Kdyby se např. dnes někomu projevil Ježíš v lidském těle, nebyl by to jeho sestup z nebe, jak říká sv. Terezie z Avily ("Nikdy po svém nanebevstoupení ještě nesestoupil ani nesestoupí do těla."). Člověk by v tom případě viděl jen obraz skutečnosti, i když velmi vznešený. Rozumějte dobře Ježíšovým slovům, že tělo zde na zemi nemá svůj domov, a když Eliášovou nebo Ježíšovou cestou konečně se vrátí do Otcova domu, už se nevrací. Vedle tohoto problému zmrtvýchvstání v těle, mají hindové ještě nevyřešen problém Ježíšových zázraků, nejsou-li to fakirské kousky nebo zvrhlé používání siddhis. Při existenční cestě se tělesnost rozrůstá nebo může rozrůst do jiných těl podle zákona neoddělenosti jedné tělesnosti od druhé na jiné úrovni než jakou vnímáme. A to platí i o přechodu do neživé hmoty. Vizte rozmnožení chlebů a ryb při zázraku nasycení zástupů nebo při zázračném zátahu ryb, nebo při proměnění vody ve víno. Nemáme právo chtít po hindech, aby nás předcházeli v poznání smyslu symboliky Ježíšova života, když my sami jsme na tomto poli nepokročili ani zdaleka tak jako hindové. Oni nám to právem vyčítají. Např. první ze tří mistrovství Ježíšových hindové pochopili zcela dobře a praktikovali je dávno před Kristem.

"Prvním velkým dílem kosmického života v jeho progresivní revoluci bylo vytvoření mentálního a vitálního ega jako nositele pocitu tělesnosti; je to prostředek, který zmíněný Život našel, aby, vycházející ze hmoty, vytvořil vědomého jedince."

Protože u zvířat téměř neexistuje zázemí mentálního ega, nýbrž jen vitálního ega (a u rostliny dokonce nedochází k úplnosti vitálního ega, u nerostu je vitálního ega pouhý zárodek. Viz krystalizace, nárůst příbuzných nerostů vedle sebe apod.), nedovrší se tam ještě přípravný proces pro návrat stvořeného do nestvořeného. Je zajímavé, že Ghosem zmiňovaný evoluční proces se dá vysledovat až při prvních krůčcích na cestě poznání, a že je to proces soustavně i nyní probíhající, neskončený! Jenže i cesta poznání probíhá v mnoha variantách. Možná, že v těch obměnách, které nenastaly tak prudce jako u mě nebo nastupovaly z jiné strany, nedochází k takovým poznatkům. U mne vedle lékařů, se o toto poznání přičinila hlavně zvířata, a ta zase proto, že jsem si nesměl hrát s dětmi, a tak jsem byl odkázán

jen na zvířata. A to byla vzácná příležitost, že jsem nebyl rušen hlomozným vývojem dítěte.

Ještě jednoho poznatku o malém lidském já si všimnu, protože jsem si jist, že se k němu Ghos neměl příležitost dostat během pozemského života, protože nespolupracoval od mládí se zvířaty. Nebudu dovozovat, jak jsem došel k nynějšímu zhodnocení toho poznatku, protože by to stálo mnoho stránek textu, nýbrž zmíním se jen o výsledku toho vyšetřování.

Jak jsem řekl, zdříml jsem si mnohokrát s husami na břehu Vltavy, ale odnesl jsem si z toho jiný pocit závažnosti než husy. U těch ten trans byl nezbytnou součástí jejich života. U mne, a bylo by tomu stejně u všech lidí, nebyl nezbytný, i když mi připadal být přirozený a normální. Dokonce tato zkušenost mne bezpečně uchránila od 17 let (tedy, když jsem začal pronikat za malé já) před zaujatostí pro vidění "žlutého světla" a před s ním spojeným pocitem netělesnosti. Netělesnost - a to jsem získal navíc oproti husám - nebyla podstatou vyššího stavu vědomí, nýbrž jen jeho průvodním zjevem, a mířilo se s ní jinam než k ní. Vlastně vůbec se s ní nemířilo nikam. Byla tu právě tak jako živá tělesnost, obě byly nutné. Kdyby člověk neměl k dispozici živé lidské tělo, rovněž by se třeba necítil tělesným, ale nemohl by transformovat přes uzly (čakras) vědomí dále než husy až k nekonečnému a věčnému životu. Husa nemá všechny transformační schopnosti člověka. Nemůže ze svého stavu přejít do vědomě žitého věčného života. V životě já nepřekáží přechod přes různé uzly až do nejvyšší transformační meze (sahasrara). Ponechal jsem tedy, opět absolutně samozřejmě, co bylo v husím programu husám, a co bylo a je v lidském programu člověku, a při tomto rozlišení, jsem se neutápěl ve vizích, ba, ani jsem je neměl. To bylo způsobeno tím, že na začátku a před začátkem mystické modlitby (rozuměj spojovací modlitby) jsem nabyt vědomí o komplexním lidském programu, obdobně jako husy znají svůj program. A toto nabytí vědomosti o lidském programu mi připadalo být **přirozeně** závazné, jako husám připadá být závazný jejich trans i jejich bdělý stav. Váha znalosti lidského programu však byla úžasná, převážila všechny dílčí programy, které si člověk uspořádá v hlavě během svého pozemského života, a které bez své osobní vůle jednou zamění za komplexní program. Tento komplexní lidský program nabyt u mne až 21. 11. 1939 své definitivní váhy, až jsem se dověděl, že jím je nejvyšší smysl života - život v Bohu. Zvíře žije dokonale srostlé s přírodou, a to záhy po narození (jakmile odroste péči svých rodičů), kdežto člověk pomalu srůstá se svou nesmrtelnou podstatou a nemůže ten růst uskutečnit před fyzickou

a mentální dospělosti. Napřed se stává mentální bytostí, a teprve pak duchovní bytostí. I ve zvířeti svítí Puruša, ale má tam jiný úkol než v člověku. Jeho úkol je pozměňován transformační schopností zvířecího nebo lidského těla.

Malé lidské já (jako i obdobné já zvířat) přetrvává fyzickou smrt těla, pokud se před ní ztotožňovalo s tělem (tušíte asi, že toto ztotožnění u člověka je dokonalejší než u zvířete, protože neznáme zvířecí beztělesný trans), a po fyzické smrti těla se přivěsí na jemnější astrální tělo (kama-loka), avšak v souručenství s astrálním tělem už nemá celou transformační schopnost, která jako celek je závislá na živém lidském těle. Našemu já pak zůstává k dispozici přibližně transformační schopnost zvířat, s nimiž se tam také může volně stýkat. Má oproti zvířatům tu možnost, že si může přivolat útěchu od světců, jimž nečiní potíže sestoupit do té oblasti tak, aby si jich malá lidská já mohla být vědoma. Slyší nabádání k čistotě a mají dojem, že se očišťují. Mohou podlehnout dojmu, že očišťou se uvolní ze stávající vazby. Ale tyto jejich dohady zde nebudu rozbírat. Nyní zase přistoupím ke Ghosovu textu:

"Rozpuštění tohoto ega, které s sebou nese omezení, je tedy podstatnou podmínkou k tomu, aby kosmický život mohl dospět k božskému využití; je to jediný prostředek, který dovoluje vědomému jedinci, aby našel transcendentní Já nebo svou pravou Osobnost. Obvykle se představuje tento dvojí pohyb vytvořením a rozpuštěním ega jako pád a po něm následující spasení, jako stvoření a zničení, jako plamen a jeho zhašení, tedy jako vytvoření malého dočasného já a irreálného já, po němž následuje osvobození ve věčné nesmírnosti našeho pravého Já. Lidské myšlení je vskutku rozděleno do dvou protichůdných názorů: jednak do světského a pragmatického pojetí života, podle něhož se považuje uspokojení mentálního, vitálního a fyzického já jednotlivce nebo lidského kolektivu za smysl života a kromě toho se k ničemu dalšímu nedospívá; jednak do jiného, duchovního, filozofického a náboženského pojetí života, podle něhož dobytí já duší, duchem nebo nějakou jinou duchovní jednicí, je to jediné, co stojí za námahu. Ale na tomtéž poli ega jsou zastánci materialistické teorie o vesmíru rozděleni na dvě strany. Jedni považují mentální ego za výtvar naší mysli, a toto ego se rozpustí se ztrátou myšlení ve chvíli smrti těla; proto jediná pravda, která se má vzít v úvahu, je věčná Příroda a její činnosti přírodní povahy, a tedy její záměry a ne naše se mají následovat. Úkol kolektivního ega a nikoliv ega jednotlivce bude muset být pravidlem, kterým se řídí život. Druzí, s tendencí spíše

vitalistickou, považují vědomí já za splněný úkol Přírody, a snaží se jej posvětit tím, že z něj dělají lidského představitele bytostné vůle, a jsou přesvědčeni, že jeho velikost a jeho uspokojení je maximálním smyslem naší existence. V nejpočetnějších systémech, které se opírají o náboženské myšlení nebo o jakousi duchovní disciplinu, se setkáváme se stejnými neshodami v názorech. Buddhismus popírá existenci ega a rovněž nepřipouští existenci universálního a transcendentního Bytí. Advaitista zase prohlašuje, že duše, svým projevem individuální, není nikým jiným než nejvyšším Já nebo Brahmanem; jeho individualita je iluzí, a proto zbavit se individuální existence je jediným pravým osvobozením. Jiné systémy, jsoucí ve formálním rozporu s tímto hlediskem, trvají na věčném trvání lidské duše, ve které vidí základ mnohonásobného vědomí Jediného nebo jedinci závislou na Jediném, i když s pocitem oddělenosti, a přisuzují jí vždycky konstantní a nepomíjející reálnost." (A II, 70 - 71)

"Mezi těmito všemi různými a vzájemně si odporujícími názory má si hledající nalézt typ Poznání, který je pro něho účinný. Je-li však cílem osvobození nebo duchovního naplnění života, je nutné překonat úzký rozsah ega. Lidský organismus a jeho uspokojení nepřináší božské ovoce a vůbec ne božské osvobození. Očista mířící k tomu, abychom se zbavili egoismu, je nutná, i kdyby nesloužila k ničemu jinému než k pokroku a k mravnímu zlepšení nebo sociálnímu dobru, ale ještě nutnější je pro vnitřní mír, čistotu a radost. Je-li však naším cílem pozdvihnout hodnoty lidské přirozenosti a přeměnit je na přirozenost božskou, je třeba dospět k důslednějšímu osvobození, nejen od egoismu, ale i od samé ideje a pocitu jáství. Zkušenost ukazuje, že do takové míry, do jaké jsme schopni osvobodit se od mentálního a vitálního ega a od jeho omezování, do takové míry dospíváme k širšímu životu, k širší existenci, k vyššímu vědomí, ke šťastnějšímu stavu ducha a také k poznání a ke schopnostem na širším akčním poli." (A II, 71)

Ghos by mně neodpustil, kdybych se znovu nezmínil, že toto jeho tvrzení plně odpovídá mým zkušenostem z předškolního věku, které přicházely po tom, co mě lékaři dokonale zbavili ega během každé operace za vědomí. Musím však k tomu dodat, že kdyby mne byla maminka po každé operaci znovu uměle nepřiváděla zase k egu se všemi jeho náležitostmi, nebyl bych ty operace přežil, protože bych býval ztratil zájem o pozemský život. Naproti tomu zákrok působil do mých 17 let tím, že mně umožnil přístup k širšímu vědomí než jaký měly jiné děti, konkrétně, že jsem občas poznával, co je správné a nepotřeboval jsem k tomu

úvahy, a že jsem se přitom setkával se silou, která byla větší a čistší než osobní lidská vůle podporovaná egem. Tyto zkušenosti získané v tak raném věku, nemohly být podloženy rozumem nebo jakýmkoliv světovým názorem, takže od té doby mám pořádný odstup od všech lidských názorů a dovedu si je náležitě přebrat. Ono opětované odvanutí ega, napřed násilně navozené, pak přešlo do samovolného odstupu od sebe jako od někoho, kdo žije převážně pro sebe, rozumějte: pokud žije sám pro sebe.

"...Neexistuje štěstí pro malou existenci, říká Písmo, nýbrž s velkou existencí přichází štěstí. Přirozenost ega je malicherné, přináší s sebou zúžené vědomí a s ním omezené poznání, paralizující nevědomost, uvěznění, zmenšení moci, a toto zmenšení způsobuje neschopnost a slabost, vytváří rozštěpení jednoty a s tím disharmonii, nedostatek sympatie, lásky a porozumění, zákaz a rozkouskování radosti ze života a s tím bolest a utrpení. Abychom znovu obnovili, co jsme ztratili, musíme vyjít ze světa ega."

Ze zmíněné mé zkušenosti se dá vyvodit, že snažíme-li se nebýt sobečtí a podaří-li se nám to třeba jen jednou, a nastoupíme pak znovu do světa ega, jak by se vyjádřil Ghos, už se tam nevracíme takoví, jací jsme byli před zkušeností s nesobectvím, zlepšujeme se stupňovitě a připravujeme v sobě širší vědomí.

"Ego musí zmizet v neosobnosti nebo se roztavit ve větším já, rozpustit se v nesmírnosti kosmického Já, které obsahuje všechna ta malá já, nebo v Transcendentnu, ve kterém i kosmické Já je jen omezeným obrazem." (A II, 71 - 72)

"Toto kosmické Já je tedy duchovním já, jak ve své podstatě, tak ve zkušenosti, kterou z něho získáváme; nemůže se zaměňovat za pouhou existenci nebo kolektivní duši, za život a tělo lidské společnosti, ani ne za celý lidský druh. Podřízení ega pokroku a štěstí lidského pokolení je toho času jednou z oblíbených ideí našeho myšlení a světské mravnosti; avšak, jak jsme řekli, je to ideál mentální a mravní, nikoliv ideál duchovní. Pokrok lidstva je doprovázen neustálými neřestmi mentální, vitální a fyzické povahy bez stabilního obsahu a bez pevné základny v lidské duši. Povědomí kolektivní duše je jen souhrnem individuálních já, širší a pochopitelnější verzí individuálního ega. Je vytvořeno z téže podstaty, vyšlo z téhož znaku Přírody, neobsahuje větší světlo, nemá věčný smysl, čistší pramen míru, radosti a svobody. Nadto je vystaveno ještě většímu trápení, zmatku a neklidu než individuální já, a proto je ještě méně vhodným nástrojem pokroku. V tomto smyslu je jednotlivec nadřazen mase, a nelze na něm žádat, aby podřídil své světlé

možnosti této temné hodnotě. Má-li se dostavit světlo, mír, svoboda a lepší existence, je nutné, aby přišly z duše, aby vzešly z něčeho širšího než z jedince, a zajisté z něčeho většího než z kolektivního ega. Altruismus, filantropie, služba lidstvu jsou ideály mentální nebo mravní, nejsou však zákonem duchovního života. Jestliže za duchovním účelem bude nutno zapírat osobní já nebo sloužit lidstvu nebo světu, tento popud nebude vycházet ani z ega, ani z pocitu kolektivní sounáležitosti, nýbrž z něčeho skrytějšího, co obojí předčí jistotou, že Božské je všude a ve všem...Musíme sloužit tomuto věčnému Zdroji, kdežto lidské pokolení a individuum jsou menšími znaky jeho existence."

"...Individuum a vesmír, znaky tohoto širšího a vyššího Bytí, zajisté musí mít své místo v nejvyšší Existenci. Za nimi nesmí chybět nějaký vysoký záměr nejvyšší Moudrosti a nejvyššího Poznání, nějaká věčná harmonie nejvyššího Štěstí. Nemohly být stvořeny zbytečně; ale dokonalost a spokojenost lidstva mohou být dosaženy a pevně zakotveny jen na bázi věčné pravdy a spravedlnosti. Menší znaky větší Existence najdou svého naplnění jen poznáním toho, čeho jsou znaky. Největší službou, která se může lidstvu prokázat, nejjistějším základem jeho pravého pokroku, jeho štěstí a dokonalosti, je připravovat nebo nalézat cestu, po které může individuální a kolektivní člověk překonat své malé já a žít ve svém pravém já, osvobozeném od nevědomosti, neschopnosti, nesouladu a bolesti. Budeme-li hledat věčné a osvobodíme-li se od pomalé kolektivní evoluce Přírody, dospějeme snáze ke kolektivnímu a altruistickému smyslu evoluce, který nám hlásá moderní myšlení a idealismus. Nicméně tato evoluce je pořád jen vedlejším cílem. Nalézat, poznávat a mít božskou existenci, vědomí a přirozenost a žít pro Božské, to je naším pravým úkolem a jediná dokonalost, k níž musíme dospět." (A II, 73)

"Kdo hledá nejvyšší poznání, musí tedy kráčet cestou duchovní filosofie a náboženství, a nikoliv podle materialistických doktrin nižšího původu, ať už ve svých cílech a ve svých vizích jsou jakkoliv široké a chápající. Až kam může dospět vyloučení já? Podle antické cesty poznání má se vyloučit pocit jáství závislého na těle, na životě a na myslí, toho já, které si říká "to jsem já." Např. zbavit se "já" v činech, jak jsme učinili na cestě činů, poznávající, že pravým zdrojem veškeré činnosti je Pán, který také udílí souhlas k činům a k výkonné moci."

Jak mě mohl zabít esesman bez tohoto souhlasu?

"Příroda neboli nejvyšší Šakti je jediným činitelem. Máme se též zbavit zmatku, který vyplývá z pocitu jáství, na rozdíl od

našeho pravého já a jeho ducha. Avšak i když se toto vše uskuteční, něco zůstane nevyřešeno, obecný pocit odděleného já. Tento substrát já je něco mlhavého, nedefinovatelného, prchavého, co nenáleží a nemá potřebu náležet k ničemu, čemu říká "Já"; neztotožňuje se s ničím kolektivním, zůstává podstatně formou a mocí myslí, která nutí mentální bytost, aby se sice cítila nedefinovatelnou, ale vždy omezenou bytostí, která není ani myslí, ani životem nebo tělem, ale přece jen pod vedením tohoto já se provádějí činnosti Přírody. Zatímco o Prakriti se opírají další formy ega - mentální, vitální a fyzické, tento nový smysl, který představuje čistou moc a základ ega, se opírá o poznání mentálního Puruši. Je zřejmé, že se zdá být nad a za hrou, nikoliv uvnitř ní, protože neříká: "já jsem bytím, na němž závisí činnost myslí, života a těla." Mnozí se považují za osvobozené, když považují toto neuchopitelné Ego za jediné, Božské, za Pravého Purušu nebo přinejmenším za svou pravou Osobu. Dokud však zůstává tento základní pocit, osvobození není absolutní. Egoistický život může pokračovat, i když se jeho moc a intenzita zmenšují. Pokud zůstává omyl ztotožnění, život ega, pod touto záminkou, může nabýt přehnanou sílu a intenzitu. Ale i když už podobný omyl nevzniká a život já se může stát čistší, méně hrubý a může se přibližovat osvobození, přece jen nedospívá k definitivnímu osvobození. Je nutno jít dál, zbavit se i tohoto pocitu jáství, nedefinovatelného, ale základního, a vrátit se k Purušovi, o nějž se opírá a jehož je stínem, který musí zmizet, a pak se objeví čistá podstata Ducha."

"Tato podstata je já člověka, které se nazývá v evropském myšlení Nomadou a v indické filosofii Dživou nebo Dživátmou, živoucí entitou, jástvím živé bytosti. Dživa není mentálním pocitem jáství, byl vytvořen činností Přírody pro její dočasné záměry. Není vázán, jako mentální, vitální a tělesné bytí, na postoje, zákony a procesy Přírody. Dživa je duch nebo vyšší já Přírody. Je pravda, že dává souhlas k činnostem přírody...a udržuje trojí zprostředkování myšlení, života a těla, jimiž Příroda promítá svou činnost do vědomí duše; ale v podstatě je živým reflexem, formou duše nebo reakcí přímo vzešlou z universálního a transcendentního Ducha. Duch, který promítl některé své způsoby bytí do světa a do duše, je zmnohonásobněný v Dživě. Tento Duch je tímtéž Já našeho já, Jediný, Nejvyšší, kterého máme uskutečnit, je to nekonečná Existence, do které musíme vejít. Až po tento bod se všichni duchovní učitelé shodují, a shodují se v tom, že to je nejvyšším předmětem našeho poznání, naší činnosti a naší zbožnosti; všichni uznávají, že Dživa se musí osvobodit od pocitu jáství, který pochází z nižší Přírody a z Máji. Ale od tohoto bodu

začínají spory a každý mistr jde svou cestou. Monista se spojuje s exkluzivním poznáním a navrhuje nám úplný návrat, ztrátu sebe, utopení a vymazání Dživy v Nejvyšším. Dualista nebo umírněný monista se ubírá cestou zbožnosti a radí nám, abychom se svlékli z našeho nižšího já a ze hmotného života a považovali tento způsob za nejvyšší osud lidského ducha, a nikoliv zničení já podle buddhismu, ani vnor advaitisty, ani zmizení mnohosti v Jednom, nýbrž věčnou existenci, povstávající z myšlení, lásky a radosti Nejvyššího, Jediného, Nejmilovanějšího."

*"Pro žáka integrální jogy tato váhání neexistují; hledající poznání se musí snažit o integrální poznání a ne o nějakou jeho svůdnou míru nebo o nějaké exkluzivní cimbuří. Má se pozdvihnout až na vrchol, ale má se také z něho rozhlédnout, rozšířit se, aby všechno obsáhl a přitom aby se nespoutal s jakoukoliv strnulou metafyzickou konstrukcí, aby svobodně přistupoval ke všem zkušenostem duše, k největším, nejplnějším a nejrozličnějším. Je-li nejvyšší duchovní zkušeností nejvyšší dosažení, je to absolutní spojení duše s Transcendentem za vším individuálním a vesmírným, a pak nejvyšším smyslem tohoto spojení je též nalezení téhož Transcendentna jako **zdroje a opěry**, ducha a podstaty, obsahujícího a ustavujícího dvě formy projevu, individuálního a universálního, božské Existence a božské Přírody. Ať zvolíme kteroukoliv cestu, toto musí být smyslem integrálního hledání. Joga činnosti není dokonalá, není vskutku kompletní, dokud hledající nepocítuje a nežije svou podstatnou jednotou s Nejvyšším. Musí se sjednotit s božskou vůlí na vrcholu své existence a svého vědomí a v celé šíři svého bytí, práce, vůle, schopnosti k činům, myšlení, tělesnosti i života." (A II, 75)*

Upozorňuji vás, že ani na počátku tohoto sjednocovacího procesu s božskou vůlí nejde o nic mlhavého, nýbrž o stavy tak výrazné, že bdělý stav, obdařený konkrétním chápáním čehokoliv, není tak jasný, a moc s tím spojená je nesrovnatelně vyšší a čistší než moc lidské vůle. A přitom pojmy "nejvyšší, božský" mohou být člověku úplně cizí a neznámé. Kdybyste od mne požadovali pravdivou odpověď na otázku, co se mi v mém životě jevilo jako nejskutečnější a nejpoučnější, odpověděl bych, že všechny zásahy toho, co je za rozumem, za lidskou mocí a osobní vůlí, neboť mi to umožňovalo svobodnější projev než ten, který byl spojen s osobním poměrem a s poměrnou bezmocností lidské vůle, rozumu a citu.

Rád bych vám ten sjednocovací proces konkrétněji přiblížil. Probíhal totiž u mne bez mého vědomí od doby těch operací za vědomí a od 17 let s mým vědomím. Probíral jsem se svým

přítelem kapitolu této knihy "Koncentrace", a tak jsme měli příležitost se dostat ke kořeni toho procesu. Můj přítel patří mezi ty, který o napsaném usuzuje. Patří tedy k těm, kteří mají malou metafyzickou zkušenost a také zároveň k těm, kteří mají vysokou inteligenci a dobrou znalost českého jazyka. Ptají se a nenechají na pokoji nevysvětlená slova. Jsou mi velmi užiteční, protože napravují mou neschopnost poznat, co není usuzujícím jasné. V textu té kapitoly utkvěl na slovu "zastavení". Nebudu hledat, kde Ghos tohoto slova použil. Našel jsem je v originálu, ze kterého jsem překládal, abych sebe ujistil, že je přeloženo správně. Můj přemýšlející přítel mi řekl: "Zastavení čeho? Tady chybí předmět." Tady se mi naskytla příležitost, abych onomu příteli vysvětlil, proč u slova "zastavení" nechybí předmět, nebo, jak by se Ghos vyšinul z vazby, kdyby začal hledat předmět k tomu zastavení. Jisto je, že Ghosovi tam předmět nechyběl a nechyběl ani mně, překladateli. Proč? Nuže už při těch operacích za vědomí lékaři zastavili, opakují **zastavili** a co? Můj pocit sounáležitosti s pozemským životem, který probíhá v ději. Když jsem přestal vnímat bolest jako děj, jako časoprostorovou záležitost, a to se stalo čtrnáctkrát, a přitom jsem vědomí neztratil! Mohli byste mi namítat, že jsem vědomí ztratil, ale že o tom nevím. Řekl jsem už, že neklamnou známkou toho, že jsem nebyl v bezvědomí, byl můj změněný poměr (rozumějte po každé operaci a vždycky stejným způsobem) k matce, k lékařům, ve kterých jsem přestal vidět ukrutníky, v matce jsem přestal vidět matku. A tato změna nenastává po mdlobě a po ztrátě vědomí. Člověk se po nich vrací přesně tam, kde byl před mdlobou, nic se nezmění v jeho poměru ke světu. Daleko důležitější doklad, že nešlo o pouhé bezvědomí, vidím v tom, že "odcizení světu" bylo zároveň něčím jiným než odcizením. Ten stav se po těch operacích organicky a spojitě rozvíjel a dnes už je velmi pokročilý, takže o něm mohu říci, že je to výrazný přesun vědomí z oblasti rozumu do oblasti přímého nazírání na pravdu, nazýval jsem to rozlišením mezi správným a nesprávným. Nemusím přemýšlet o Moudrosti a odkud přichází, a přesto je mi k dispozici, splním-li samovolně podmínky jejího vstupu do mého vědomí, a těmi jsou: nepřát si ji mít, ona se nedá vlastnit, nepřát si ji znát, ona je rozumem a smysly nepoznatelná, čili chce se na člověku opustit svou osobní vůli. Takže v tomto druhu "zastavení", které způsobili napřed lékaři, vidím dnes něco přirozeného a samozřejmého. Splním-li podmínku klidu, nikdo mne nezaskočí otázkou, která má tuto Moudrost ponížít nebo ji vyvrátit. Zná odpověď, která pochází ze zastavení děje, tj. nepochází z činnosti mysli. Na odpověď ze zdroje pravdy stačí bezčasový okamžik. Za ten se člověku dostane vědění, které by obsáhlo celé knihy a ještě

by nebylo ani mnoha obratnými slovy vysvětleno. O tom jsem se přesvědčil poprvé ve velkém 21. 11. 1939. Tak daleko a dlouho se táhne zkušenost, do které mne vmanévrovali lékaři. Zastaví-li se vlastní děj života (a s tím se samovolně odstraní i prostorová bariéra), je možno se setkat 1. s určitým koutem vědomí, bez ohledu na to, zda ten úsek vědomí se ztotožňuje s tělem fyzickým nebo astrálním, 2. nebo s obrazem Moudrosti, jak se zachoval po světci, bez ohledu na to, zda žije v těle či nikoliv (a v tomto případě si člověk to setkání nesmí přát, jinak se malé kvantum vědomí v úseku AB nemůže setkat i s větším kvantem vědomí), 3. nebo konečně s Moudrostí samou bez obrazu, tj. bez jakéhokoliv zkonkretizování.

Po smrti mé manželky 1981 se její vědomí ještě ztotožněné s astrálním tělem začlo napřed stýkat s mým vědomím, ale záhy manželka poznala, že je možný dokonalejší styk bez ztotožnění s tělem. Takového vědomí jsem byl schopen od operací za vědomí, ona několik dní po fyzické smrti. Tak jsem se začal stýkat jako malé kvantum vědomí s jiným malým kvantem vědomí beze slov obsahem vědomí. Manželka se stala mou skvělou učitelkou. Zřejmě o tom věděl Ghos, který byl fyzicky po smrti už od roku 1950 a způsobil, že jsem dostal do rukou jeho Syntézu jogy a přidal k ní svůj bezeslovný komentář, to činí dosud. To je onen zmíněný styk malého kvanta vědomí (mého vědomí) s velkým kvantem vědomí (s vědomím Ghosovým). Není to jmenovaný třetí případ styku s Moudrostí bez obrazu, jaký jsem poprvé zažil v 17 letech, ale je bezeslovný, nevyžaduje času ke svému projevu, přichází nezvaně samovolně. Upozorňuji, že se mi Syntéza jogy dostala do rukou bez mého přičinění a všechno ostatní, co se kolem ní děje, probíhá rovněž bez mého nejmenšího přičinění.

Z toho vyvodím něco pro vás asi nečekaného: Každá událost je vytvářena z věčnosti, i ta nejnepatrnější, a je jí přiděleno určité kvantum vědomí, jako by to byla živá bytost, které však chybí pocit oddělenosti a rovněž jakékoliv ztotožnění s kýmkoliv. Tím se podstatně liší od jakékoliv živé bytosti. Nicméně váže určité kvantum vědomí, nebo něco tomu velmi příbuzného. Setká-li se toto kvantum, jaksi neosobní povahy, s jiným kvantem osobní povahy, záleží na vnitřní dynamice obou kvant, zda na sebe zapůsobí pozitivně nebo negativně nebo se odpuzují. Esesman, který mne chtěl zabít, mne přestal vidět. Rodina, uprostřed níž jsem psal určitou stránku Výkladu evangelia svatého Jana, tato rodina v počtu čtyř lidí mne přestala vidět, protože jsem se ocitl na jiné úrovni dynamiky ducha, než na jakém se nacházela ona. Mohli byste oba případy nazvat boží ochranou: v prvním případě,

abych nebyl zabit, ve druhém, abych nebyl rušen ve vyšší činnosti. To by byl velmi povrchní výklad, a já nemíním v této úrovni výkladu pokračovat, protože mířím k dalšímu poznatku: Spojení s Věčností je tím dokonalejší a tím skýtá větší ochranu, čím více člověk je v té chvíli odosobněn, nebo čím více mu jde o správnou věc. Už v onom poznání správného bez přispění rozumu byl tento prvek jasně obsažen. Při nejmenším se při takovém poznávání zastavoval děj a osobní vůle. Vidíte, a to je začátek výkladu jediného Ghosova slova "zastavení". Za jeho slovy je skutečná metafyzická zkušenost, která se nedá vysvětlit rozumem. Ona tu je, i když je Ghos dávno po smrti, a je živá způsobem daleko dokonalejším než prostá představa, než tvar živého těla, než slovy formulovaná myšlenka. Ona to už dávno není myšlenka, nýbrž jakési kvantum vědomí předložené našemu úsudku. Do té kvantity se člověk dostane jen kvalitou sebevzdání (např. neusuzujte, tam kde se svým úsudkem nestačíte!), a to samovolně, aniž by se chtěl do ní dostat (doporučuji zastavení vůle). O událostech kolem nás stačí např. vědět, že nezasahují slepě, ani osud není slepý a že je opravdu každý sám sobě strůjcem svého osudu, jenže neví jak, a kromě toho vždycky dělá ještě něco, o čem neví, že to dělá a způsobuje. V tomto ohledu není člověk daleko od zvířat a rostlin. (Viz čmelák poletující z květu na květ). Ilustrace:

Čím se stalo, že jsem se dostal k překladu ke komentáři Ghosovy Syntézy jogy? Že jsem poslechl a spálil všechno, co jsem měl před tím o joze napsáno (pokud to už nebylo v jiných rukách), dále, že jsem roku 1937 hledal marně v Paříži spisy Ghosovy, že jsem je pak dostal bez svého přičinění odjinud, než jsem tušil (z Vídně), že mně Syntézu jogy někdo odkázal, koho jsem vůbec neznal. Takováto šňůra událostí, proběhnuvších v čase, ale i všechny časné příčiny, které jsem příkladem vyjmenoval o případu Ghos a jeho Syntéze jogy, jsou jen druhořadý tok následků vyprovokovaný vnitřní příčinou. Snad vám něco napoví skutečnost, že když ta šňůra událostí okolo Syntézy jogy začala, nebyl tento opis ještě ani začat. Všechno se rodí zvnitřku. O tom zde nebudu psát, protože bych vás pokoušel, abyste o tom přemýšleli, a tím se vzdalovali pravdě. (I v přemýšlení je nutno umět se včas zastavit!) Jen by bylo dobře, abyste věděli, že jsme nestejně zakořeněni do dualistického řádu, ze kterého se lékaři poctivě snažili mě vykořenit, a že náš život je tu k tomu, abychom se zakořenili ve věčném životě. V tomto smyslu jsme všichni na cestě poznání, jenže po ní kráčíme tak malými krůčky, že máme dojem, že nepostupujeme. Ale není tomu tak. Neopovrhujme tím, že máme příležitost osvědčit se v malém. Základ cesty poznání spočívá také na poučce Ježíšově: "Cokoliv

jste učinili nejmenšímu z bratří, mně jste učinili," a "Cokoliv jste neučinili... mně jste neučinili." A těch základů je více, je jimi celý náš pozemský život, neboť není vyhnutí z tohoto obrazu Moudrosti, musíme jej prožít a s ním se vypořádat.

A dokonce celý vesmír s celým časoprostorem, se vším, co obsahuje, i s dějem, který v něm plyne, dějem nabitým událostmi, vyvěrá ustavičně z jediného Zdroje. Sebe bychom měli považovat v této soustavě za dozrávající plod na stromu vesmíru. Je obsaženo v jeho povaze, že může spadnout ze stromu času do věčného Zdroje a také se může tomuto pádu přibližovat, může dozrávat a dozrává. Určité kvantum dozrávající kvality, a tím je člověk se svou transformační schopností, může pojímat stále větší míru Zdroje do sebe, až se se Zdrojem ztotožní. (O zralém ovoci můžeme říci bez přehánění, že je plné radioaktivního uhlíku převzatého ze Slunce). Zůstává však pořád plodem vesmíru, nespadne do Zdroje bez následků (Otec očekává marnotratného syna), protože následky toho pádu jsou ve Zdroji už připraveny před příčinou pádu. Ježíš tomu říkal "příbytek u Boha". Celý tento velký okruh je předvídan Vševědoucností Zdroje a umožňován Všemohoucností Téhož. Jsou-li nám známy podmínky zrání, můžeme s jím vystavit a můžeme je splnit. Jak se nám zdá, nikdo na nás nespíchá, dokud se nedovíme něco zcela opačného, jako já v 17 letech. Od té chvíle, kdy začneme pociťovat, jak si nás Bůh přeje, je nám jeho přání tak svaté, že mu nemůžeme odolat a děláme všechno, abychom je splnili. V to počítám i všechny druhy promarnění a zastavení času. (Když se nám dech samovolně zastavuje, ne z naší vůle nebo jogickým tréninkem, pak je to důsledek našeho soustředění, kterým se zastavuje čas, jehož měřítkem byl do té doby právě náš dech, a nejen měřítkem, nýbrž i průvodním jevem, způsobem promrhávání. Milující je schopen volat: "Opět jsem vdechl a vydechl jen pro potřebu svého těla a pozemského života," ale mýlí se a tento omyl je v jeho případě správným omylem. Nám dech tolik neříká, ani se tolik požehnaně nemýlíme jako milující.) Tím vším vcházíme do Zdroje, obohaceni, napřed jen nahlížíce, čemuž Ind říká samadhi. Nahlížet se ale dát také celým životem zde na zemi, a pak už jsme se dostali za samadhi. Toto vysvětlení nepovažujte za víc než za obrazy Moudrosti, z nichž některé jsou Moudrosti vzdálené, jiné jí bližší. Ty vzdálenější bychom mohli považovat za reflexy obrazů Moudrosti (=Obrazy obrazů). Vybírá-li si z nich člověk podle své osobní vůle a pomocí rozumu, dospívá k jinému výběru, než když si vybírá svými vyššími mohutnostmi. A tomuto způsobu říkám poznávání správného bez pomoci rozumu a citů a bez vzpomínek. V tomto případě je tomu tak, jako bychom zachytili paprsek

Moudrosti přicházející i s jeho mocí přímo ze Zdroje, dříve než projde až do rozumu. I když projde napřed snem než se dostane do bdělého stavu, zanechá v nás po sobě hluboký dojem, který ve skutečnosti je též něčím jiným než dojmem, je přínosem ke zrání. Projde-li však bdělým stavem, dříve než se dostal do rozumu (a to byly ony stavy poznávání správného za bdělého stavu), je konkrétní přípravou na vpád Zdroje do našeho vědomí. Tato příprava u mne probíhala od 3 do 17 let. My se s Ghosovým výkladem dostaneme až k supramentálnímu stavu, který se dá jinými slovy vyjádřit jako neustálá modlitba, ovšem už bez obrazu, bez přání a tedy i beze slov. V tomto stavu **ted'** žije Ghos. V této větě je chybné slovo "ted'", ale bez něj byste mi neporozuměli, a vy si přejete přece napřed o tom uvažovat nebo se z toho těšit. Zkrátka nemáte život obrácený na ruby jako já. Jako dítě jsem nedokázal uvažovat ani o mnohem prostších věcech a přece se ty zkušenosti, a také proto se dostavovaly bez překážek úvahy. Ukázal jsem ti, příteli, proč se při úvaze nemůže dostavit metafyzická zkušenost? Chybí ti **samovolné** zastavení pohybu, neříkám s Patandžalim jen "zastavení změn myslicího principu", protože vím o Ježíšově existenční cestě.

"Člověk pak jedná jako boží služebník a jako jeho nástroj, ale korunou jeho práce, jeho základny a jeho pohnutek je pouze jednota s tím, komu slouží a koho vyjadřuje." (A II, 75)

Upozorňuji, že ono Božské vládne tak, jako by nevládlo, takže se může stát, jako se stalo v mém případě, že jsem je nemusel ba ani nemohl nazvat božským nebo vládcem nebo náповědou. Vždyť jsem nikdy neslyšel ani slova napomenutí nebo vybídnutí, nýbrž jen jsem byl svědkem Moci, která mne přemáhala, Moudrosti, která překonávala lidský úsudek, činnosti, která znásobovala lidské možnosti apod.

"Dokonce ani joga oddanosti nebude úplná, dokud milující a Milovaný nebudou jedno, dokud nebude zrušen veškerý rozdíl mezi nimi v extázi božské jednoty; nicméně tajemstvím tohoto sjednocení je, že Existence Milovaného, jediná, která zůstane, nezruší, ani nevstřebá existenci milujícího."

Na cestě existenční tohle není tajemstvím, protože Milovaný opravdu vstřebává milujícího. Je to způsobeno tím, že milující (žák) se odevzdá Bohu i s tělem. Nepovažuje je za něco méně cenného nebo dokonce iluzorního, co může zůstat stranou, nebo co musí dokonce odpadnout, nýbrž považuje tělo za rovnocennou součást všeho, co se má odevzdat. Ježíš rozepsal svým životem toto odevzdání tělesného, které začlo na kříži a končilo

nanebevstoupením. Učedníci toto vstřebávání do Boha si vysvětlili jako vstup do časoprostorových nebes, a protože nebyli schopni chápat jinak než v obrazech, opravdu viděli Ježíše stoupat vzhůru a rozplývat podle svých představ o nebi.

Kdyby byl totéž nezažil před devíti stoletími Eliáš, žák Eliášův, mohli bychom říci, že to byla výjimka, zatímco na existenční cestě je to pravidlem. Jenže u samotného Ježíše nebo Eliáše neprobíhalo nanebevstoupení v obrazech, nýbrž byla to změna i tělesného stavu, odtvoření stvořeného, uzavření stvořitelského okruhu. Bylo pak nutno pro poučení jiných provést aspoň ukázkou toho, že toto odtvoření není zničením, nýbrž přetvořením stavu tělesnosti. (Kdybyste chtěli myslet v termínech existenční cesty, museli byste tělesný život považovat za stav, nikoliv za pouhou hmotnou existenci.) Tato ukáзка byla zase názorně provedena obrazem v myslích tří učedníků na hoře Tabor. Ježíš svým příkladem, rozvedeným do všech podrobností, ukázal jakou důležitou roli hraje úplné (integrální) odevzdání. Přesvědčil jsem se o tom 21. 11. 1939. Nevzdával jsem se ten den pozemského života jako něčeho vedlejšího, nýbrž jako všeho, co jsem měl k dispozici a čeho jsem se mohl vzdát. Naštěstí v lidském těle existuje automatismus (2) obdobný automatismu (1). Nepotřebujeme vědět, proč nám klepe srdce, a ono přece klepe. Právě tak nepotřebujeme vědět, jak si nás může Bůh přizpůsobit své podstatě a přece si nás přizpůsobí, když zjednáme podmínky, aby automatismus dvě mohl bez překážek fungovat.

"Nejvyšší jednota je jasný cíl života poznání, vzpomínka na absolutní jednotu a na její hnací moc, která se projevuje skrze integrálně hledajícího v největší kosmické plnosti. Poslechneme-li praktické nutnosti, abychom postupně vyšli z egoismu trojí přirozenosti a ze základního smyslu ega, dojdeme k uskutečnění ducha, já, pána tohoto lidského individuálního projevu, ale naše poznání nebude integrální, nebudeme-li jednat tak, aby se ono sjednotilo s kosmickým duchem a s poznáním nejvyšší skutečnosti, sice nevýslovné, ale nikoliv nepoznatelné Transcendence. Tento Dživa, vlastní sám sebe, musí sebe opustit v božské Existenci. Malé já člověka musí se sjednotit s Já všeho; já konečného jednotlivce musí se rozepnout do nekonečna bez hranic, a tento kosmický duch musí vyústit do transcendentního Nekonečna."

Na počátku tohoto procesu se může stát, že člověk zjišťuje, jak všechno, co je vysloveno a vyslovitelné, není pro tuto svou vlastnost vyslovitelnosti a vnímatelnosti onou vznešenou přirozeností, z níž všechno vnímatelné pochází. Tehdy všechno,

co je vyslovitelné a vnímatelné, ztrácí v lidské představě tolik na své realitě, že připadá být pouhou iluzí a něčím vskutku nepřírodným. Co vidíme a vnímáme se stává méněcenným rubem líce, o kterém jsme před tímto obratem nevěděli.

Pak nastávají postupně dvě etapy a změny. První, že vnímatelné přestává klást odpor nevnímatelnému jakýmsi způsobem osobního přetavení všeho lidského. Ve druhé etapě se tato čistě osobní zkušenost začne projevovat i mimo lidské tělo. Totiž osobní vybavené neosobním začne tuto neosobní, ale přesto konkrétní vlastnost objevovat ve všem. Dochází ke sjednocování pomíjejícího přes hranice lidského, k rovnodušnosti, o které Ghos tolik řekl a lépe než já. Víím, že jsem právě provedl nepodařený pokus vysvětlit rovnodušnost.

"Není-li mysl dosti čistá, osvobození se napřed zdá být částečné a dočasné; zdá se, že Dživa opět upadá do egoistického života a že vyšší vědomí se opět stahuje k sobě. Ve skutečnosti mrak nebo závoj, které se staví mezi nižší přirozenost a vyšší vědomí, způsobují, že Prakriti znovu nabývá své staré zvyky, ale pod tlakem ne však vždy s poznáním a pamětí na ony vyšší zkušenosti. Spektrum starého já v ní přetrvává a těží z toho, co zmatečného a nečistého zůstává v systému, a jak jen lze, pomáhá k tomu, aby se opakovaly staré zvyky. Mračna přicházejí a odcházejí, rytmus vzestupu a sestupu se opakuje, dokud se nevyloučí veškerá nečistota. Tato období výšin a nížin jsou nadto na integrální jaze dosti dlouhá, protože jejich překonání vyžaduje úplnou dokonalost systému, který musí obstát vždy za všech okolností, v činnosti i v nečinnosti, v přijímání a v životě vědomí nejvyšší Pravdy. Nestačí ani, aby žák dospěl až k úplnému uskutečnění v transu samádhi nebo v nehnutém klidu; je nutno, aby jak v transu tak v bdělém stavu, při trpném rozjímání jako při užití činné energie byl člověk schopen zůstávat v ustavičném samádhi za pevně mentálního vědomí v Brahmanu (Gítá). Stane-li se však naše vědomí dostatečně čistým a jasným, tkví pevně ve vyšším vědomí. Odosobněný Dživa, sjednocený s universálním a ovládaný Transcendentnem, žije ve vysokém statickém stavu (udárina, duchovní "indiference", to znamená svoboda nezávislá na duši pocházející z nejvyššího poznání) a odtamtud pokojně zhlíží dolů na jakousi stopu starého složení přirozenosti...nemůže však být dotčen činností tří způsobů Prakriti v její nižší existenci, ani jeho pozice nemůže být zrušena útoky bolesti a utrpení. Nakonec, až spadnou všechny závoje, mír z výšin převládne nad nižšími vzruchy a neklidem. Nastolí se klid, ve kterém duše bude moci sebe dokonale zvládnout."

"Podobné postavení zajisté není cílem tradiční jogy poznání, jejímž cílem hlavně je uniknout z toho, co je nahoře a co je dole, aby bylo možno spojit se s nedefinovatelným Absolutnem. Ale ať se sleduje jakýkoliv cíl, cesta poznání musí vést k prvnímu výsledku: k absolutnímu klidu; avšak dokud stará činnost Přírody (Přirozenosti) v ní není úplně uklidněna, je těžké, ba nemožné dosáhnout správného stabilního postavení ducha a stále božské činnosti. Naše přirozenost jedná zmateně a je stále nucena provádět horečnou činnost; Božské jedná svobodně v bezedném klidu. Chceme-li zrušit vliv činnosti nižší přirozenosti na duši, musíme se ponořit do této propasti pokoje, státi se touto propastí."

To nejsou básnické obraty nebo pouhé obrazy. Míří-li však člověk za tím, aby se stal tou propastí pokoje, nedospěje do ní, protože působí osobní vůlí, koná nápodobu pohybu neboli je svým způsobem neklidný. Všimněte si, že tento pokoj přinesl Ježíš učedníkům bez jejich přímého přičinění. Ani ten pokoj nečekali, nevěděli, že přijde, a že je nutno jim ho předat, aby se v nich připravila další etapa duchovního pokroku. V Bibli se líčí toto předání jako osobní působení Ježíše, který vstal z mrtvých. Tak tomu je i u nás, i když nevidíme žádnou postavu Ježíše nebo nějakého svatého, svou povahou je to zážitek osobní, hluboce osobní a také hluboce působící na lidskou osobnost. Jen je nutno ten pokoj **vydržet** (nikoliv udržet, nýbrž osobně vydržet bez odporu). Pak člověk z něho nevychází svůj, nýbrž boží. Spadne z něj obava o sebe. Ale pozor, přestože ten stav zasahuje celou tělesnost i s jejím myšlenkovým a smyslovým světem, je to pořád jen vnitřní uskutečnění toho, co musí být později uskutečňováno za běžného bdělého stavu a bez přestání. Ale o tom později. Spadne-li z člověka obava, že nepřežije tu hloubku, pak se člověk stane napřed aspoň v modlitbě tou hloubkou. Odevzdal totiž povrch, jímž se jeho malé já udržovalo na povrchu a bránilo se té hloubce, pak ale toto já začne přebývat v hloubce, které se už nebojí. Když pak z ní vyjde do běžného vědomí bdělého stavu, zbude mu tam zaujatost pro tu hloubku, tj. velká poslušnost té hloubce. Už se úplně z ní nevynořuje, aby mohlo zůstat ve styku s moudrostí, která je vede.

"Proto Dživa, stavši se universálním, vzrůstá napřed v tichu a stává se rozlehlým, tichým, neaktivním. Vidí činnost těla a jeho orgánů a čehokoliv jiného nezúčastněně bez ověřování a bez připojování se k tomu. Je tu činnost, ale není tu její osobní činitel, ani služebnost, ani zodpovědnost."

Tato slova jedinečně vystihují stav, který jsem ještě s nějakým dodatkem zažíval v koncentračním táboře od 21. 11. 1939. Doplnil bych tato slova tehdejší zkušeností, nebo aspoň povrchem

té zkušenosti: Bylo tam mnoho utrpení, ale já jsem osobně byl z něho vyňat, čili ve mně nebylo trpícího, ani přísluhujícího, ani osobního činitele, ani někoho osobně zodpovědného za to, co se tam dělo. Jen proto jsem mohl zcela bezpečně pomáhat i tam, kde hrozilo bezprostřední nebezpečí smrti, a to na podkladě velmi prosté jistoty o tom, kdo je ve mně činitelem, a pak o tom, že tam naprosto nikdo nevěděl, co vlastně činí a co způsobuje.

"Je-li zapotřebí nějaké osobní činnosti, Dživa pak musí znovu obnovit nebo uchovat, co jsme nazvali formou ega, jakýs druh mentálního obrazu toho "já", které zastane úlohu poznávajícího zbožného sluhy nebo nástroje, ale tehdy je to už jen obraz, nikoliv skutečnost. Činnost může trvat i bez tohoto "já" pomocí pouhé síly získané z Prakriti, bez osobního činitele, i bez pocitu přítomnosti činitele, jelikož Já, v němž Dživa rozpustil své bytí, je "bez činnosti", v bezedné nehnutosti."

Oč snazší by byl výklad těchto významných přesunů center vědomí, kdybychom použili jiných obrazů. Použil jsem k tomu ve spisu Cesta vědomí prastaré znalosti obrácení světél. Napřed jsme se dívali směrem k Bohu pomocí svého malého já, a to tak dlouho, až jsme se k němu přiblížili na tak malou vzdálenost, že světlo prozařovalo už přetenkou vrstvou osobnosti.

(Možná, že se někomu bude zdát tento obraz, který zde uvádím v závorce, velmi vzdálený tomu, o čem byla řeč, ale na tom nezáleží, najde-li se přece jen někdo, komu něco prozradí k probíranému argumentu.

V předškolním věku mne maminka pravidelně jednou týdně vodila na návštěvu k příbuzným Roschům do vzdálené plzeňské ulice, Dělové, dnes už zbourané. Vraceli jsme se za tmy Husovou ulicí, která byla spoře osvětlena řídce rozloženými plynovými lampami. Vždycky, když jsme se přibližovali pod lampu, stín za mnou se stával intenzivnější, ale zkracoval se, zatímco světlo z lampy, kterou jsme před tím přešli, se stávalo stále matnější až úplně zmizel i stín, které vrhalo přes naše postavy před nás. Pak se totéž opakovalo před, pod a za další lampou. Nastávaly také chvíle, kdy stín za mnou a přede mnou byl stejně silný. Na tomto rozmezí jsem se zastavoval, protože jsem litoval, že stín přede mnou neodvratně slábne, a maminka mne musela nutit k chůzi kupředu. Těšil jsem se na tu cestu k domovu pod lampami a vyžíval jsem to střídání světél a stínů jako něco pro mne velmi důležitého. Také poznávání důležitého a nedůležitého byl jeden ze způsobů rozlišování správného od nesprávného, jak mne do něho vmanévrovali lékaři. Střídání světla zepředu a zezadu bylo

obdobou změn světél zhora a zdola. Protože jsem zůstával činným a nežil jsem v ústraní, v klášteře nebo v ašramu, musel jsem se tomu střídání učit až do samovolnosti. Nemohl jsem ani přechodnou dobu zůstat nečinným. To je významný příspěvek k indické džnaně.)

"Cesta činů přivádí k uskutečnění Pána, ale tu se ani nepoznává Pán; existuje jen tiché Já, a Prakriti, která provádí činy, a ty ve skutečnosti nejsou prováděny jednotlivci žijícími pro sebe, jak by se zdálo na první pohled, nýbrž ve jménu a tvarech, které mají existenci jedině v Já, ale nejsou skutečné pro Já. Duše může jít také za toto uskutečnění, může se pozdvihnout za ideu Já, až k Brahmanu vnímanému jako Prázdnota všeho, co existuje, Prázdnota nesmírného míru a nekonečného vymazání, může jít i za ideu Sat, a také za ideu Existence chápanou jako neosobní základna individuální a universální osobnosti, a může se spojit s nevyjádřitelným "Oním", o němž se nic nedá říci, protože vesmír a všechno, co je, neexistuje ani v "Onom", ale jeví se myslí jako sen méně podstatný než kterýkoliv jiný viděný nebo představový sen, a to do té míry, že slovo sen se stává příliš pozitivní, než aby vyjádřilo úplnou neskutečnost. Tyto zkušenosti jsou základem Iluzionismu, který se pevně zmocňuje lidské mysli, když překoná své nejvyšší meze."

(Považuji za vhodné vás upozornit, že má mysl při operacích za vědomí musela překonat své nejvyšší meze schopnosti se udržet, aby mohla odpadnout. Ale po operacích za vědomí bylo nutno jít pozemským životem dále, měla-li být uchována základna pro pozemský život a tím i vstupní brána do věčného života. A budu-li pokračovat v obrazu se světly zezadu a zepředu, řeknu, že maminka právě tak jako po každé operaci, tam z nařízení lékařů, teď mne táhla k pozemskému domovu, na noční cestě z návštěvy od příbuzných, tedy přes pozemský domov k domovu věčnému. Nevěděla, co činí, ale na tom nezáleželo. O tom, co nevěděla, že činí, jsem věděl já, kterého vláčela za ruku. Poznával jsem pokaždé výjimečnost toho aktu, ovšem aniž bych byl něco tušil z jeho následků. Víím tedy, jak je pro duchovní pokrok nutná "iluze" tohoto světa.)

"Taková pojetí snu a iluze jsou prostě tím, co zůstane z naší mentality, v nové rovnováze Dživy a v jejím odporu odstoupit od starých mentálních asociací a koncepcí života a existence. Ve skutečnosti Prakriti nejedná pro sebe ani z osobní iniciativy, nýbrž je to Já, které nařizuje: z jeho ticha pochází činnost, a je to Prázdnota, která uvádí v pohyb množství zkušeností. Sádžhaka integrální jogy musí dospět k této realizaci přes proces, který dále

vysvětlíme. Když však Dživa opět zaujme vládu nad vesmírem a uvidí, že není on ve světě, (?) jakou pozici má zaujmout nebo kdo převezme ve vědomí místo opuštěné pocitem já?"

(Upozorňuji na otazník v závorce před začátkem tázací věty. Dopustil jsem se té výtečnosti vědomě. Španělé začínají tázací větu otazníkem též na začátku věty, čímž dodávají větě od začátku správnou intonaci. Kdybych to příště znovu po nich opakoval, nebudu se už omlouvat!")

"Nebude už pocitu já, i když se uskutečňuje řada individualizací universálního vědomí ve chvíli, kdy ono potřebuje formy nebo individuální myslí, aby se projevilo, z důvodu, že všechno bude jedno, a že každá Osoba a každý Puruša bude, pro sádhaka, Jedním pod jednou z nesčetných forem, nebo, spíše pod jedním z jeho nesčetných aspektů Brahmana působícího na Brahmana, jeden a jediný Nara - Náráyana všude. (Pozn. pod čarou: Božský, Náráyana, se sjednocuje s lidstvím, jako člověk, Nara, se stává jedním s Božským). V této širší hře Božského, je ještě možná radost ze vztahů božské lásky, aniž by se upadlo do pocitu jáství, podobně jako nejvyšší stav lidské lásky je popisován jako jednota jediné duše ve dvou tělech. Pocit jáství není nepostradatelný ve hře světa, v němž je tolik činný a tolik padělá pravdu fakt; pravda je vždycky a pouze Jedno; Jedno, které jedná v sobě samém, které si hraje samo s sebou, nekonečné v jednotě, nekonečné v mnohosti. Když se individualizované vědomí pozdvihne a žije v pravdě kosmické hry, pak, i při plné činnosti, i při vlastnění nižšího bytí, Dživa zůstává vždy jedním a Pánem a není tu více pout ani iluzí. Je vlastníkem Já a přitom osvobozen od ega." (A II, 79)

(Vynechávám obsažnou kapitolu o tom proč se starověcí židovští mistři ženili, protože nemám v programu napsat novou Kamasutru.)

Dnes by nám připadal být vhodnější jiný obraz Moudrosti (a zase jen obraz, nikoliv Moudrost sama). Přejímáme od narození do správy malý úsek vědomí, ohraničený téměř neprodyšně (smysl) vstupem do něho a výstupem B (rozum a cit). Tím výstupem ze soustav vjemů není nic víc než pouhý záznam, který lze ovšem dále zpracovávat, použijeme-li jej jako další vstup do jiné soustavy (promiňte, že používám výrazů propůjčených z funkce samočinných počítačů) nebo do jiných soustav. Tyto vztahy se navazují v našem světě samočinně a mnohdy samovolně (zde už překračujeme meze samočinných počítačů), ale i při samovolnosti existuje program, kterým se nevědomě řídíme. Nelze libovolně rozvazovat a svazovat, nýbrž je k tomuto

obapolnému konání třeba určité úrovně vědomí, o které se vyjádřil Ježíš jen pro úroveň svých učedníků: "Cokoliv svážete na zemi, bude svázáno i na nebi, cokoliv rozvážete na zemi, bude rozvázáno i na nebi." Při vývojovém procesu probíhajícím v člověku nelze na jeho počátku dělat něco, co lze provést uprostřed něho a pak na jeho vrcholu. O tom Ghos dobře ví. Přímo úzkostlivě rozlišuje, co napřed a co potom. Lidský život je ovšem jakýmsi snovým rozvedením obrazu Moudrosti boží, ale sen ten je skutečným procesem, bez něhož by nebyl možný pokrok ani u jednotlivce ani ve vesmíru, a bez něho by nebylo možno se ocitnout za hranicemi dualistického řádu.

Kdybychom chtěli co nejvýstižněji charakterizovat stupeň vědomí, který líčí Ghos v této kapitole, řekli bychom: Přenesení středu vědomí z odděleného jáství někam dále do nového středu. A protože Ghos ukazuje návrat do věčného života analytickým způsobem, nadpisuje další kapitolu:

10. Realizace kosmického já (A II, 80 - 84)

Jiným obrazem bychom řekli, že se Ghos ubírá proti proudu stvořeného ke zdroji stvořeného. Případá vám možná ten způsob jako velmi zdlouhavý, ale Ghosovi slouží jako jedinečná příležitost k tomu, aby vysvětlil, co na Cestě musí odpadnout, než se člověk stane vědomě Ničím, a přes které výdobytky předchozího řádu musí projít, aby je mohl opustit, aby měl co pořádného opustit. Nejpodrobněji nám totéž svým životem ukázal Ježíš. Dá se na něm zjistit, čeho se musel zříci z toho, co získal během prvních třiceti let svého života, čeho se musel zříci z toho, co potom získal během dalších tří let, a pak nově z toho, co prokázal od zmrtnýchvstání až po nanebevstoupení. (?) Nebyla to snad reprodukce pozbytí všeho stvořeného, tak jak je napřed nabyt? Není-li to velkolepé vysvětlení stvořitelské a odstvořitelské práce boží? V Ježíšově životě je tento obraz komplexní: Kristus, Syn Boží, opouští své místo "na pravici boží, Boha Otce", aby se k němu vrátil přes lidský život. A činí to proto, by nám ukázal, že pro člověka není jiného způsobu návratu. V člověku po jeho narození postupně dozraje život celého vesmíru tak, jak nikde jinde nemůže dozrát. A zralé ovoce vesmíru, jak je zobrazeno Ježíšem na kříži, padá zase do náruče Boží. To je začátečnická odpověď na otázku: Proč bylo všechno stvořeno?" Mistrovská odpověď je nevyslovitelná, ale za to uskutečnitelná. A proto na cestě víry se k

této odpovědi kráčí po malých krůčcích, dejme se touto cestou s Ghosem. Přesvědčíte se, jak je dualistická víra rozpracována (a to prakticky) do malých kroků. Dosud jsem se obdobnou cestou pojatou po křesťansku, ubíral s vámi ve Sladkém jhu. Mohli byste se mi snadno ztratit v té přemíře slov a příměrů, kdybych občas neřekl, kde jsme se ocitli se svým výkladem. Nyní sledujeme Stvořitele, jak poslal (podle Písně o perle) člověka do světa a že ho vybavil velkolepým pokladem, který se však dá unést. Nebo sledujeme marnotratného syna, který si vybral svůj podíl od Otce a odebral se do světa. Ježíš Kristus nám pak ukazuje nejideálnější způsob promarnění toho pokladu, a to právě na svém životě: Hospodařil tak dlouho se vším, co mu bylo svěřeno, až všechno Hospodáři beze zbytku odevzdal. Pokud neznáme smysl Ježíšova života do té míry, abychom se jím mohli řídit na každém kroku svého života, je nám Ghosův výklad jedinečnou příležitostí k tomu, abychom se naučili jednomu z mnoha správných stylů života, jímž je možno dojít ke svobodě. Ghos velmi konkrétně navrhuje, co opustit a čeho vládu v sobě nastolit. Tomu říká realizace, řekli bychom nabytí vědomého styku s něčím, o čem jsme dosud nevěděli, a co je větší a vyšší (jak se vyjadřuje Ghos) než to, čeho jsme si dosud byli vědomi. A to nové nás vždycky umenšuje v tom, o čem se domníváme, že to máme, že to vlastníme.

"Když se stáhneme z mysli, ze života a ze všeho, co není naším věčným bytím, pak prvním a nezbytným naším úkolem je zbavit se falešné ideje já, která nás nutí, abychom se ztotožňovali s nižší existencí a byli si vědomi jen viditelné bytosti a pomíjející, stále se měnící naší existence."

Uvedu příklady onoho stažení, abyste si nemysleli, že to má být útěk od čehokoliv. Pohybem se pohyb nezruší. A mysl, život a všechno, co tak zvaně máme, je pohybem nejroztodivnějšího druhu. Kdybychom začli vylučovat jeden druh pohybu z mnohých, podobali bychom se rytíři v pohádce, který usekl drakovi jednu hlavu a místo ní narostly dvě. Účelným a účinným stažením mysli je například zanechání úsudku tam, kde se jím nic nezmuže. Víte, kdy přestaly růst drakovi další hlavy? Když bojovník uťal jedním máchnutím meče všechny hlavy najednou, a to se obyčejným mečem nepodařilo. Pamatujete si z pohádek, před jaké neuskutečnitelné úkoly stavěl čaroděj (lidská přirozenost) Honzu? Protože však se Honza nevzdal a neutekl od úkolu, jen se stáhl do sebe, vždycky mu pomohla princezna, kterou přišel zachraňovat z moci čarodějovy, a zatím ona zachraňovala jej. Vzdáme-li se rozumového soudu tam, kde se jím nedá nic rozhodnout, stáhli jsme se z mysli. Obdobně je tomu se stažením ze života. Normální

lidský věk, proces dospívání a stárnutí, každému prakticky ukáže, co je to stáhnout se z tohoto života, který mylně považujeme za celý svůj život (a tento omyl máme opustit!). Vraťte se k pozoruhodnému pojmu "zastavení", netrváte-li na tom, abych o tom napsal celou knihu. Vylíčil jsem zastavení dynamicky i staticky. Dokonce ani Ježíš by byl nedokázal provést nejmenší zázrak, kdyby nebyl býval vnitřně stažen ze života, jak jej **prožívali** lidé, na kterých zázrak provedl. Neodmítl nikoho, kdo toužil po uzdravení, ale to samo by bylo nestačilo k tomu, aby někoho uzdravil. Ježíš **děj nemocného** stáhl na sebe a "odevzdal se" (chybně je tu ono "se", protože musel být už napřed odevzdán) s ním do nedějové existence. K tomu se nesměl začít cítit oddělenou bytostí od pacienta a oddělenou bytostí od nedějové a věčné skutečnosti. Ghos by se vyjádřil, že Ježíš realizoval věčnou Skutečnost nejen v sobě, ale i ve všem. Ovšem, aby to mohl provést tak, jak to provedl, k tomu bylo třeba, aby pomíjející život nepovažoval za vedlejší a nižší, nýbrž za rovnocennou součást Existence, a dokonce za takovou, bez které nelze vejít vědomě do věčného života. Jakmile zastával funkci lékaře, tělesnost pacienta měla pro tu chvíli přednostní postavení v rámci celé Existence. (Neříkal např. že musí napřed pacientovi odpustit hříchy nebo vymanit ho z hříšnosti, než ho vyléčí, nýbrž toto vymanění z hříchu ordinoval až následně: "Jdi a nehřeš více.")

Co se týče stažení sebe z těla, o tom mám sice k dispozici zkušenost, která začla už při operacích za vědomí a pak se stala podmínkou poznávání správného bez přičinění rozumového zvažování, ale toto stažení z těla nabylo vrcholu až 21. 11. 1939, kdy jsem odstoupil od těla a od života v něm, a to tak prudce a úplně, že jsem ani neupadl do extáze, a jakmile se jednou navodil tento stav, padly přehradu dané rozdílnou tělesností např. esesmana a mou. Různá těla začala být projevem jedné a téže Existence. Následkem toho esesman, který mne chtěl zabít, přestal být mým nepřítelem a začal se chovat jinak, než jak původně chtěl. Jenže takhle průhledně změněná není situace pro ty, kteří nevědí, co činí! Ježíš byl ukřižován těmi, kteří nevěděli, co činí, nevěděli např. že staví na nohy celé křesťanství. Ježíš v té chvíli jednal jako Spasitel všeho lidstva, když léčil jednotlivce, jen jako lékař jednotlivce. Nerozlišoval mezi potřebami jednotlivce a potřebami celku, nepodceňoval jednotlivce vedle celku!

Nepochybuji však, že klasická cesta poznání, jak ji zná Ghos, opravdu na svých žácích vyžadovala, aby se doslova stáhli z mysli, ze života a z těla. Ostatně něco podobného se chtělo v

křesťanské askezi, kde požadavek zněl: "Vzdát se všeho stvořeného." Bylo to hrozná tyránie mysli a těla, protože pozemský život, i když byl zredukován na minimum, musel zůstat základnou pro poznání (K tomu je třeba transformátoru, živého těla, a transformace, která může proběhnout zase jen v těle.), jenže zůstal základnou tak zbledlou, že dotyčnému nedopřála dožít se něčeho dalšího kromě extáze a sejít bídě ze světa. Viz dříve citované postěžování sv. Bernarda z Clairvaux (zvaného extatickým doktorem) a sv. František z Assisi (který se choval ke svému tělu někdy hůř než k oslu, a nakonec tělo za to chování odprosil). Než přišli k rozumu, bylo už téměř pozdě. Je podivuhodné, jak se mohlo stát právě v systému, který svým životem hlásal Ježíš, v systému existenční cesty, že se tam vymazával pozemský život téměř úplně jako něco hanebného nebo méněcenného. K tomu ovšem bylo zapotřebí absolutně nerozumět symbolice Ježíšova života a spokojovat se jen s komentářem k němu. Marně Ježíš křísil fyzicky mrtvé, léčil nevléčitelné, tišil zarmoucené a dbal na to, aby ti, kdo se chtěli radovat, se mohli radovat. (Upozorňuji, že tzv. křesťanská věda M. Backerové se řídila jen částí příkladu Ježíšova, jeho obdobím tří let konání zázraků, čímž se zapsala mezi kacíře: vydávala část za celek.) Indům se nedivím, že se dopouštěli této pošetilosti (ostatně opačné, než jaké se dopouštěla M. Backerová), neboť měli před sebou otřesné příklady fakírů, kteří zaměnili pravý cíl za kouzelnickou profesi. Ale v Evropě přece nebylo fakírů! Nám Ježíš svým životním příkladem ukazoval: rozviň svůj světský život, život pro svět do nejvyšší lidské míry, aniž bys přitom páchal neřesti, nýbrž přesně tak, jak Ježíš ukázal svými prvními třiceti léty života až k sebepoznání. Neučiníš-li tak, může být tvou spásou jen osvoboditelská idea, jak jsem se pokusil ukázat na příkladu svaté Terezie z Avily (Viz kapitola o koncentraci). Je-li tato idea dost silná, jako byla u ní, nebo u sv. Bernarda a sv. Františka, umožnila, aby dotyční sebrali ty trosky života a začli s nimi jednat s příslušnou úctou. Oč dokonaleji jednala blahoslavená Anežka Česká, Přemyslovna, a také jediná z nich se dožila takového věku, že měla čas rozvinout i pozemský život a jím posloužit bližním. Zbylo jí sil na druhé mistrovství ze tří možných, více než mnohým jiným. Už proto by bylo dobře slyšet hlas Vivekanandův, jehož křehká tělesnost předčasně shořela (na diabetes): "Mějte silná a zdravá těla, aby unesla silného Ducha." (Citováno ve zkratce). Věru nelituji, že jsem měl tak moudrou matku, která odmítala mou tendenci postavit se zády ke světu a k jeho potřebám. Už v předškolním věku přemohla mé nechutenství, které nebylo jen přirozeným následkem jiné choroby, nýbrž už tehdy bylo způsobeno mým faktickým opuštěním světa, jak jsem

už líčil. Neměl-li jsem rozum já, musela ho za mě mít matka. Něco obdobného se stalo v 17 letech. Tehdy extáze, v níž se mi ukázala věčná podstata člověka s celou svou nesmírně přitažlivou mocí, byla by končila odchodem z fyzického světa, a nadějný začátek by byl zmařen **pro jiné lidi** než pro mě. Věřím, že z extáze bez obrazů vede přímá cesta do království božího, ale je založena na správném omylu, a to není nejlepší řešení. Nejsme tady na světě jen pro sebe! Ale je málo být tady nejen pro sebe, ale i pro bližního. Ukázal jsem na příkladu paní Suchmové z Brumova a paní Šmídové ze Starého Plzeňce, nedostatečnost toho, ale nemusil jsem to ilustrovat těmito příklady, když víme, že Ježíš dal příklad svým životem. Kdyby byl skončil jeho život na kříži, byl by ukázal, že nic vyššího není možné. Ale on tak miloval pozemský život, který měl od Otce, že musel ukázat jeho pravý význam právě po ukřižování. Křesťané, vzpamatujte se, Ježíš vás posílá na existenční cestu. Tato existence, nepojatá z pocitu oddělenosti, jak správně říká Ghos, je perlou, kterou musíme vyrvat drakovi, jenž ji hlídá. (Viz Píseň o perle). Neslevte z toho. Správně radí sv. Pavel, abychom se probudili, také z lethargie sobectví. V tomhle máte nejbližší k Bohu vy, lékaři, kteří pomáháte bližnímu ke zdraví. Ale nezůstaňte u toho. Je do vašich rukou vložen správný obraz Moudrosti. Nezůstávejte jen u obrazu, protože pak byste se vzdálili i od něj. Zůstal by z něho jen obraz obrazu Moudrosti, nebo jen dojem, že jste na správné cestě.

Ted' si bezpečně můžete přečíst posledně citovanou větu z Ghose a pokračovat v četbě:

"Musíme se naučit, že jsme Já, Duch, Věčnost; musíme si uvědomit svou pravou totožnost. Na cestě poznání musí být tato idea dominantní ideou a k ní musíme stále tíhnout. Dokud však není toto věčné Já, jímž jsme, realizováno, dokud jsme se nestali nezcizitelně tímto věčným Já, zbývá ještě dosáhnout jeden cíl: ustavit nový a pravý vztah mezi věčným Já, kterým jsme, a proměnlivým světem, který jsme až do této chvíle považovali mylně za své pravé bytí a za jediný možný stav." (A II, 80)

Zde se neobejdeme bez Ježíšova příkladu. Ghosova věta:

"Aby vztah byl správný, je zapotřebí správného vztahu mezi dvěma realitami."

Vážme si Ghose, který tento svět považuje za realitu navzdory všem opačným hlasům, pocházejícím z Indie i z křesťanství! Ježíšův příklad v této věci jsem uvedl už dříve, ale pokud jej budete poměřovat se slovy Ghosovými nebo s mou zkušeností, tu musím říci, že Ghos má pravdu pokud se týče

běžného života, neobráceného na ruby jako je můj. Vlivem toho jsem se přesvědčil, že jako první si nemusíme uvědomovat svou pravou totožnost a přesto můžeme na cestě poznání zdárně pokračovat. Naopak, kdo jen věří, že jeho pravá totožnost je věčná, nestačí mu tato víra k tomu, aby bezpečně šel kupředu. To by musel mít víru jako zrnko hořčičné, a tak velkou víru nemá, a proto z něj nic nevyroste! Ježíš musel u svých učedníků neustále podepírat jejich víru zvnějšku svými zázraky, a zvnitřku svou nitervencí božskou silou, pomocí nichž např. sami mohli dělat zázraky. Obojího bylo zapotřebí zároveň. Když v očích žáků odpadla pomoc zvnějška, ochabli ve víře nebo ji dočasně ztratili. Sv. Jan v svém evangeliu píše o prvním Ježíšově zázraku v Kani Galilejské, že na to učedníci v Ježíše uvěřili. Tak často potřebovala víra učedníků být podpírána zvnějška. Šli přece za Ježíšem jako lidé, kteří mu uvěřili. Vždyť o tom podali nezvratné důkazy, když opustili své rodiny, aby šli za Ježíšem. Víra hořčičného zrna jako každého živého semene, je uvnitř semene, a odtamtud roste pravá víra. Není jí pouhé přesvědčení získané zvnějšku.

"Až do této chvíle jsme věřili, že věčné Já je pravdě vzdálená koncepce, iluze, neskutečnost, nemající nic společného s naším životem, neboť povaha věcí nám nedovolovala, abychom viděli něco více, než že jsme mysl, nestálý život a tělo existující jen dočasně. Jakmile však se osvobodíme od pout, která nás svazovala s tímto nižším stavem, snažíme se napojit na opačnou stranu téhož mylného vztahu mezi Já a světem, tj. začneme vidět svět a člověka jako vzdálenou iluzi, neskutečnost, protože jejich stav se diametrálně liší od toho, v němž se nyní nalzáme, a naše vědomí se už neváže tolik na své vitální šťávy. Cítíme se povznešení, přeměnění a zdá se nám, že žádné pouto nás nepojí s minulostí. A to se děje zvláštním způsobem, jestliže objevení Já považujeme nejen za svůj hlavní předmět poznání, ale i za jediný smysl života, učinit skok z čisté mysli do čistého ducha, bez mezistupňů. Vytvoří se tak v naší mysli pocit propasti, kterou nebudeme moci přeskočit bez nebezpečí, že bolestivě spadneme zpět." (A II, 80 - 81)

Ghos zde zřejmě popisuje nejen svou zkušenost, ale i stavy svých žáků. Pocit propasti je totožný se stavem, který jsem prožíval v 17 létech. Nejsme-li už jako děti vychovávaní ve víře v Boha, nebo jsme-li v ní vychovávaní jen těmi, kteří zatím jen mlhavě věří, nastupuje u nás a převažuje v nás přírodní přirozený sklon **věřit** jen v to, co vidíme a hmatáme. Víra je vrozený sklon, a

kdo nevěří v tento nebo v jiný svět, je nepřírozeně narušen ve své vývojové rovnováze.

"Ale Já se světem stojí ve věčném vztahu; existuje mezi nimi dohoda, nikoliv propast, přes kterou je nutno skočit. Duch a hmotná existence jsou vysokými a nízkými stupni uspořádané a postupné řady. Mezi těmi dvěma musí existovat správný vztah a správný princip jednoty, v níž věčný Brahman musí zůstat čistým duchem nebo čistým Já, a přitom může nést ve svém lůně vesmír i duši, spojenou s Věčným a s nimi, a musí být možné zaujmout stejnou rovnováhu božského vztahu namísto nynějšího nevědomého ponoření do světa. Tento princip spojení je věčná jednota, která spojuje Já se všemi existencemi; osvobozená duše musí být schopna podobného spojení, jakého je schopno věčně svobodné Božské; je v nás, abychom dosáhli oné čisté Existence, ke které máme Inout především. V dokonale ovládnutém já musíme být jedním nejen s Já, s Bohem, ale i se všemi existencemi. Musíme znovu nalézt pravý vztah rovnováhy věčné pravdy se světem naší existence, projevené a osídlené našimi bližními. Z této jednoty jsme se vzdálili, protože jsme vstoupili do klamného vztahu a do rovnováhy založené na lži, na principu rozděleného vědomí se všemi relativními protiklady, neshodami a dualitou. Musíme se znovu setkat se všemi bytostmi a věcmi v našem novém vědomí, jednoho spojeného se všemi a ne více odděleného egoistickou individualitou."

Vím, že by nebylo výchovné, kdyby Ghos chválil onu zmíněnou lež jako přechodně nutný omyl, čili jak mám ve zvyku říkat, jako správnou chybu. Považme však, že jsme si nic k celému tomu dualistickému systému nepřimyslili, jen jsme se v něm naučili po lidsku otáčet, někdy nešikovně, jindy velmi zručně. Nic však nezměníme na tom, že jsme vlastně červem zmítajícím se na háčku dualismu. Nedá se tu dost dobře mluvit o hříchu, třebaže situace má povahu dědičnosti tím, že se přenáší z pokolení na pokolení. Buďme tolerantní k hříšníkům a nesmlouvaví k vlastním chybám, o kterých víme, že jsou chybami. Už nastaly doby, kdy nemůžeme být účinně strašeni vinou pádu z ráje, tedy chybným výkladem správného obrazu boží Moudrosti. Dokud jsme si mysleli, že naše Země je jedinou oázou ve vesmíru, kde nastal pád z ráje, byl náš omyl ospravedlnitelný. Musíme se však umět nemilosrdně vypořádat s omyly, které nám nic pozitivního nepřinášejí, nýbrž jen nám vnukají chybné představy, a ty nás pak drží tam, kde jsme.

"Jinými slovy, kromě poznání transcendentního Já, čistého, existujícího v já za časem a prostorem, musíme přiznat, že jsme

kosmickou existencí, musíme ztotožnit své bytí s Nekonečnem, se základnou a podstatou světů, přebývajících ve všech existencích. Takový je vztah, o němž mluvili staří vedanští mistři, když zjišťovali všechny existence v Já a Já ve všech existencích, a mluvili také o nejvyšším vztahu člověka, v němž se opakuje původní zázrak existence, jímž autonomní Bytí se stalo existencemi, které náležejí rodícím se světům (Iša Upanišad). Tři termíny - transcendentní, individuální a kosmické - vyjadřují podstatně úplnost pravého vztahu mezi Já a světem, vztahu, který se má nastolit místo falešného vztahu vytvořeného omezenostmi ega."

A opět jinými slovy by se dalo říci, že omezený rozhled našeho malého já způsobuje napřed, že část na kterou vidíme (dosahujeme svými smysly a rozumem), považujeme za celek, a pak, až zahlédneme vrchol, jako já v 17 létech, zase znalostí vrcholu potíráme jeho vztah ke všem dílčím jevům, utíkáme ze světa jevů, podceňujeme jejich existenci apod. Jsme schopni dopustit se dvojí chyby. Jedné při pohledu zdola, kterým moc vysoko nedohlédneme, a kam nedohlédneme, o tom se vyjadřujeme, že tam nic není, a druhé chyby se dopouštíme při pohledu zhora dolů, a tímto pohledem hluboce podceňujeme všechno pod sebou, pokud se neseme nad tím. A to je jeden z hlavních důvodů, proč nám Ghos radí, abychom se také ztotožnili s kosmickým já, abychom měli blíže ke stvořenému asi tak, jak měl k němu blízko Ježíš. Kdyby se byl tolik neexponoval pro stvořené, nikdo by byl nesáhl po jeho životě a také by bylo křesťanství nevzniklo. Připišme si k tomu velmi instruktivní obraz Jidášovy zrady a snáze pochopíme celé tajemství stvořeného, které nikdy není stvořeno, nýbrž neustále dotvořováno. Jidášova zrada je jednou takovou fází dotvořování, která neproběhla historicky při Jidášově zradě, nýbrž která byla jeho zradou dokumentována jako probíhající (tak asi jako spasitelský úkol Kristův nezačal narozením Ježíše v Betlémě, nýbrž ustavičně probíhá s existencí časoprostoru. Kdyby Spasitel jen na okamžik opustil Tvůrčí dílo Otcovo, celý vesmír by se zhroutil i s ideou Ducha, která je do něho vložena). Kdo z nás není Jidášem? A proč jimi nejsou ještě zvířata a rostliny? Jakou funkci tu hraje ta míra vědomí, kterého jsme nositeli? Neusedejte při těch otázkách a zodpovězte si je po svém. Jen ať vás nevidím sedící tam, kde jsem vám je položil. Jen se nebijte v prsa a neschovávejte se za svou nemohoucnost. (Pro úplnost si k tomu všemu přidejte Kainovo znamení na čele člověka. Toho jsme také všichni nositelé, přestože zvířata jsou stejně odkázána na vraždění jako my a nejsou nositeli toho znamení.)

"To je nové vidění, nový smysl nekonečného, který máme obsáhnout, základ jednoty ve všem, který máme vztyčit." (A II, 81)

"Naše Já není mentálním bytím jednotlivce, které je pouhým obrazem a zdáním; naše pravé Já je kosmické, nekonečné, jedno s veškerou existencí a přebývajícím ve všech existencích."

Jinými slovy: Neprávem si je přivlastňujeme. Komu náleží, aby si je směl přivlastnit?

"Já, které stojí za naší myslí, za naším životem a za naším tělem, je totéž, co udržuje mysl, život a tělo všech našich bližních, a probudíme-li se v něm ve společné základně vědomí, budeme se cítit sjednoceni se všemi. Je pravda, že mysl se staví proti tomuto ztotožnění, a dovolíme-li jí, aby se držela starých zvyků, učiní vše k tomu, aby se nemusela zreformovat a podrobit se této věčné vizi, a znovu rozprostírá nad naším uskutečněním a novým obsáhnutím Já hlučný závoj nesouhlasu. Nesmíme proto zapomínat, že řídíme-li se věrně průběhem cesty jogy, dospíváme k Já jedině pomocí očistěné mysli a srdce, a očistěná mysl je nutně trpná a otevřená pro poznání. I přes svou tendenci omezovat a rozdělovat, může se mysl naučit myslet podle rytmu Pravdy, která spojuje, místo aby se držela nejistoty zdání, která omezují. Musíme ji tedy zvykat pomocí meditace a koncentrace, aby se zřekla myšlenky, že bytosti existují odděleny jedny od druhých a aby předpokládala vždy Jedno ve všem a všechno v Jednom. I když jsme si řekli, že první nutností Dživy je, aby se dostal k poznání, byl pohyb stažení téměř takového, jako by ono bylo izolovaným a samoučelným cílem, za kterým jdeme, přece je doporučitelné, aby žák integrální jogy spojoval ihned oba pohyby, uvnitřnění a zuniversálnění."

Vysvětlím tento princip v malém na samém jeho počátku, prakticky zjiitelném. V předškolním věku jsem někdy poznával správné bez ohledu na rozum, a to jen za cenu uvnitřnění, tj. zastavení mysli, úsudku a činnosti osobní vůle, a ihned vzápětí výstupem z tohoto ústraní, a to všemi schopnostmi, nutnými k provedení správného. To je činnost ve vesmíru v malém, jako předešlé stažení je stažením z vesmíru v malém. Ježíš by řekl: zapření sama sebe a pak ihned braní kříže. Oba pohyby (jak se vyjadřuje Ghos) se pak stupňují a zdokonalují co do četnosti, rozsahu a kvality.

"Prvním pohybem najdeme Já v nitru a druhým je najdeme ve všem, co se nám toho času zdá být vně nás."

Při těchto začátcích, o kterých jsem právě psal, jsem nevěděl, že jsem našel Já v nitru a že jsem si vzápětí ověřil jeho

sounáležitost s vnějším světem. Tehdy všechno probíhalo velmi harmonicky, protože do těch stavů poznání a jejich následků mysl neměla co mluvit. Mysl se podřizovala. V tom smyslu byla čistá a trpná. Ani jsem se nestaral o to, co se děje, nýbrž považoval jsem to za přirozený průběh poznávání, který vždycky zastoupil úsudek a osobní vůli, když obojí už dále nic nezmohlo a vyčerpaly se všechny jejich možnosti. Ještě bych měl dodat, že každému takovému "nerozumnému" nebo nerozumovému" poznávání správného předcházelo zapětí osobní vůle do krajnosti a pak teprve její opuštění i s jejím konkrétním obsahem, jako bych si byl nikdy nic nepřál a nikdy jsem se nemínil vrátit k tomu, co jsem si přestal přát.

S nastoupením vnitřní modlitby po 17. roce, s níž souvisí znalost způsobu soustředění nepocházející z rozumu, jsem zapnul na počátku modlitby do krajnosti osobní vůli k provedení soustředovacího "receptu" (který nebyl rozumový, ale to jsem nevěděl, že není rozumový. Takže vlastně veškerou osobní vůli jsem se postavil za "nerozumový" boží program, a to bylo braní kříže za nových podmínek.) a vzápětí jsem osobní vůli opustil, nebo byl donucen opustit, protože recept přestal fungovat, mysl se samovolně vyprazdňovala atd. Zase nastupovala trpnost mysli, ale za nových pozměněných podmínek. Už tu byla znalost, už i ta musela být opuštěna, už jsem se musel přestat bát hloubky, která následovala, a tato hloubka byla v rozporu s osobní vůlí, byla nečekaná, byla stravující všechno lidské.

"Je však možno začít s posledním pohybem a vidět, že všechno v této viditelné a neviditelné existenci je pouze Bůh neboli Brahman, nebo Virát Puruša, a pak jít zpět, abychom našli všechno, co se nachází za Virátem. Tato metoda má však své překážky, a doporučuje se, je-li možno, kombinovat oba pohyby."

"Uskutečnění, že všechno je Bůh či Brahman, jak jsme viděli, představuje tři aspekty, které bez potíží možno rozdělit do tří za sebou následujících stádií zkušenosti. Na prvním místě Já, v němž existují všechny bytosti. Duch, Božské se projevilo jako nekonečné Bytí existující v já, čisté, nezávislé na čase a na Prostoru, udržující Čas a Prostor jako obrazy svého vědomí. Je víc než všechno. Není poutáno ničím z toho, co tvoří, obsahuje a co se z něho něčím stává. Je svobodné, nekonečné, plné blaženosti. Podle antického obrazu Duch nese všechno v já, jako nekonečný éter obsahuje všechno existující. Tento obraz éterického Brahmana (Pozn. pod čarou: Akáša, podle filosofie šamkhya, princip hmoty, z níž je vesmír vytvořen, jasný substrát a ve všem všudypřítomný) může být velkou pomůckou pro sádhaka, kterému

může připadat být těžké meditovat o tom, co se mu zdá být abstraktní a nepostižitelnou ideou. Pomocí představy éteru - nikoli fyzického éteru, nýbrž širokého bytostného éteru, vědomí a blaženosti, které k tomu všemu náleží - může se snažit vidět myslí a pociťovat ve své mentální bytosti tuto nejvyšší Existenci a spojit ji s Já, které je v něm. Tento druh meditace může ho příznivě disponovat k tomu, aby postupoval pomocí roztržení závoje v supramentální vizi, která úplně mění náš pohled. Po této změně vize, a jak se ona stává čím dál mocnější, až zaujme celé naše vědomí, vznikne nakonec fenomén, že se staneme tím, co uvidíme." (A II, 83)

Tento stav musí se zdát člověku, který do něj nevstoupil, velmi klamný. Když jsem odešel dne 21. 11. 1939 od esesmana, který mne chtěl zabít, měl stav odevzdání života vzápětí další trvalé následky. Na koho jsem pohlédl vidoucím srdcem (vidoucí srdce poznává, který cit je správný a který nikoliv), do toho jsem vstoupil. Jak jsem se už zmínil, prvním takovým případem byl Jiří Došel. Tímto způsobem jsem žil v Jiřím Došelovi tak dlouho, jak bylo nutno pro úkol vůči němu. Nyní už je tento vstup do toho, koho vidím, a mám vůči němu úkol, samovolný, je-li třeba (neurčuji si ten vstup osobní vůlí). Lidé říkají, že jim čtu myšlenky, nebo že odpovídám na jejich ještě nevyslovené otázky, které jim tanuly na mysli. Ale nečtu myšlenky, ani se o to nesnažím, nýbrž jsem prostě do určité míry těmi lidmi, které vidím. Vysvětluji vám to svou zkušeností, která vznikla dávno před seznámením se s Ghosovými myšlenkami, abyste brali Ghosovy vývody vážně. Jsou postaveny na zkušenosti.

Mluví-li např. Ghos o vidoucím srdci, a stejně by mohl mluvit o vědoucím srdci, co tím chce říci? Že rozeznává osobní cit a správný cit. Malé já o sobě tvrdí a je přesvědčeno, že má pravdu, když praví: "já žiji, já poznávám, já miluji." Malé já tu mluví o osobních pocitech a dojmech člověka při jeho absolutním zapomenutí na zdroj života, poznání a lásky. Jak mohlo zapomenout? Jednoduše a lehce, zaujalo pozici věčného Já. Vytéká-li voda z pramene, a není-li nikoho kdo by její proud zastavil a pijeme-li z toho proudu, pak jen pijeme a soustavně hasíme svou žízeň. Obojí, že pijeme a hasíme žízeň, úplně uspokojuje naše potřeby. Uspokojujeme se poznáním, že naše tělesnost živená přírodními zdroji, nás udržuje při vědomí a při životě. Spokojujeme se vědomím, kudy pramen života protéká a více nepotřebujeme k tomu, abychom jej tam zachytili. Toto vlastnění omezuje naše vědění. Ovšem toto nevědění je méně vzdáleno pravdě než předsudek, že naše poznání a způsob jednání mají své nepřekročitelné meze.

Právě se mi naskýtá příležitost vyvrátit tento předsudek svou zkušeností o osobním na rozdíl od správného citu. Napřed však se zastavím nad Ghosovým způsobem výchovy žáků. Kolik těch "musíš to a to učinit" jste už přečetli a patrně s povzdechem, že jeho požadavky jsou neuskutečnitelné. Zbývá nám ještě říci, jak a proč. Ghos si je dobře vědom, že nesnaží-li se člověk dospět k oné pomyslné relativní mezi svých možností, nemá nejmenší naději dostat se za ni.

A teď k té mé zkušenosti. Protože mi lékaři zakázali hrát si s dětmi, abych nepadl na levou ruku a nezlomil si ji, nemohl jsem nabýt tak dokonalého citového vztahu k dětem jako ke zvířatům. Lékaři nepředpokládali, že si najdu nebezpečnější náhražku za hry s dětmi, právě hry se zvířaty. Dítě si potřebuje hrát. Na lékařských pokynech z období operací za vědomí si nejvíce cením doporučení, jak se mám vrátit do života. Řeknu tu radu v rozvinuté formě: "Matko, musíte to dítě znovu naučit, aby si hrálo. Tam začne, podaří-li se vám to, jeho vstup do života. Nevstoupí-li do života, je naše snaha marná, dítě zemře."

Rozvojem osobních vlastností člověk opravdu vstupuje do života, a my si myslíme, že jen do pozemského, zatímco já jsem se přesvědčil, že tento vstup je ničím jiným nenahraditelnou přípravkou pro vstup do věčného života. Proč jsem právě já měl příležitost se o tom přesvědčit? Čtete pozorně, neboť co napíše je po malé úpravě obecně platné a prospěšné. Lékaři mně, společně s ostatními životními podmínkami, poskytli příležitost, abych nabyl přátele mezi tvory daleko bližšími přírodě než člověk odchovanými lidskými konvencemi. Zvíře je absolutně nekonvenční a přirozené. A mají-li zvířata přece jen nějaké dohody mezi sebou, které ctí, pak obdobné dohody rostlin jsou ještě jemnější a přírodním podmínkám více odpovídající. Jestliže jsem se tedy seznámil se zvířaty a nabyl mezi nimi přátele, sestupoval jsem po jejich linii k přírodě. Zvířata k ní mají blíže než člověk už proto, že jsou na ní závislejší než my. Vědomosti o těchto závislostech nám unikají. Nemyslete si, že jejich znalost by nás učinila závislejšími na přírodě a podobnější zvířatům než lidem. Naopak. Člověk má k dispozici úplnější transformátor než zvíře nebo rostlina, a je proto schopen transformaci přírodních sil dovést dál než zvířata a rostliny. A protože tato transformace je pochodem téměř samovolným, daným kvalitou a kapacitou transformátoru zabudovaného do lidského těla, nastává nebezpečí, že bychom ustrnuli na úrovni zvířat a rostlin, jsme-li zároveň burcováni srovnáváním sebe s ostatními lidmi. Je-li např. zvíře schopno osobního citu a ten je omezen na druhový a partnerský život (nemyslím jen se

zvířaty, nýbrž i s rostlinami a nerosty), pak tento způsob citu přežívá u člověka jen pomocí předsudků (např. jako rasová nenávisť, mezikmenová nenávisť, třídní společnost, kastovníctví apod.).

Unikají nám závislosti, které jsou možná důležitější než ty, o kterých víme. My se totiž setkáváme s lidmi jen podle jejich kabátu, a tím poznáváme jen jejich tělesnost s duševním příslušenstvím (vlastnostmi). I já bych se byl patrně dlouho neseťkal s ničím jiným než s tímto kabátem, s tělesností a s jejími znaky, kdyby mně husy neodhalily, že existují též netělesně, a že i já podobně netělesně existuji. To mně odhalil trans, do kterého jsem s husami nesčetněkrát vstoupil. V dětské analogii jsem usoudil, že také jiní lidé jsou netělesní a že se patrně i tam se sebou stýkají. Přicházely záhy též sny netělesné povahy.

Významnější však je, že netělesné vztahy ke všemu tzv. stvořenému jsou důležitější než tělesné, a že kdyby se napřed nevytvořily, byl by tělesný život nemožný. Zde mluvím o tělesnosti velmi obecně jako o hmotě ve vesmíru a jejím předchůdci, o časoprostoru. Pak také osobní vlastnosti jsou určitou krystalizací vlastností jako takových. Vysvětlím tuto důležitou věc na jediném příkladu, na vidoucím srdci.

Napsal jsem už, že vidoucí srdce má ten, kdo se naučil milovat Boha z celého srdce. Ten má srdce dokonale vidoucí, ale k této dokonalosti vidění srdcem se člověk postupně dopracovává. Například: Protože jsem našel mezi husami své kamarády, měl jsem k nim osobní citový vztah. Ten však nezůstal omezen jen na tělesný styk s husami, obdobný tělesnému styku s lidmi, nýbrž tento vztah přerostl ve styk s netělesnými husami v jejich transu. Když jsem s nimi vyšel z netělesného stavu v transu, můj vztah k husám byl bohatší o tuto zkušenost. Jenže s husami se nedalo dojít dál. Neměly větší transformační schopnost k tomu, aby mne mohly dovést do vyššího stavu, do vyššího soužití s nimi. Když potom 21. 11. 1939 jsem srdcem viděl esesmana, který mne chtěl zabít, jako svého milujícího bratra, nejen že mne nemohl zabít, nýbrž tento stav zahájil, a vy už víte z předešlých výkladů proč, mou obecnou schopnost vidět srdcem, takže jsem byl každým, koho jsem viděl srdcem, jako sebou. To se mi s husami nemohlo stát, protože lidé jsou vnitřně na vyšší úrovni než zvíře. Ale všechny husy, které vešly "společným úsilím" do transu, cítily se být jedinou bytostí. Kdežto o mně se vyjádřily, že jsem byl s nimi. Indové se diví, proč Ježíš nečinil rovnítko mezi zvířetem a člověkem. Těm, kteří se pozastavují nad tímto faktem a Ježíši zazlívají jeho "nedbalý" poměr ke zvířatům, je nutno vytknout, že Ježíšovi křivdí. On znal postavení zvířete a oni nikoliv.

Dovolte mi, abych zdánlivě odbočil od tématu, jak často činívám. Někdy však neodolám, vyskytne-li se příležitost, abych upozornil na vztah, ke kterému bych se jindy tak snadno nemohl dostat.

V křesťanské liturgii se volá: Ejhle Beránek boží, který snímá hříchy světa". To je jedno z mála zvolání, které pochází z vidoucího srdce. Ježíš byl svou tělesností také zvířetem, a to beránkem, který však měl schopnost vymanit svět ze hříchů. Trvejte na přesném znění věty, jejíž obdobou je jiná věta svatého Pavla: "Tak Bůh miloval svět, že svého jednorozeného syna na svět poslal." Ježíšova oběť na kříži má světový, nejen lidský význam. Mluví se v obou výročích o Ježíšově totožnosti s kosmickým Já a o jeho funkci. Hříchy světa jsou něčím víc než hříchy člověka. Zamyslete se při té příležitosti také nad tím, proč se během těhotenství v ženě reprodukuje vývoj života na naší planetě zase jen v určité linii. Někde v Bibli se praví (v epištole sv. Petra), že celý svět je ve zlu postaven. Tento výrok nesmíme chápat tak jakože je svět zlý, nebo že je stvořen zlým Demiurgem, jako se domnívali někteří gnostikové, nýbrž že podléhá párům dvojic, stojí v zákoně dualismu, kde relativní dobro má po boku svého rovnocenného partnera, relativní zlo. Vysvětlil jsem už dříve, že v koncentračním táboře po 21. 11. 1939 jsem byl vyňat na dobu pěti měsíců ze světa, který je ve zlu postaven, čili nepodléhal jsem relativnímu zlu. Tak Bůh posílá na svět člověka, aby dospěl do stádia, ve kterém překoná vládu dualismu, napřed u sebe a nad sebou, a pak, za takového stavu též pomůže jiným, aby překonávali dualismus, aby se stali svobodnými.

Není bez zajímavosti, že teprve od 21. 11. 1939 jsem začal poznávat osobní cit od správného citu (a obdobně jsem poznával, jaký je poměr boží lásky k lidské lásce). Od té doby také trnu při projevech osobního citu, o kterém si lidé myslí, že je vždycky správný a že je nutno jej vždycky projevovat. (Inayat Khan vypráví ve své knize, že mistr šel se svým žákem, který byl zavázán mlčením, po mořském břehu. Oba viděli, jak nedaleko břehu ztroskotala loď a lidé tonou. Mistr nezakročil a žák marně čekal aspoň mistrovo gesto soucitu. Později se dověděl, že to byla loď pirátů, kteří se chystali přepadnout loď s poutníky. Příklad vidoucího srdce.). Není-li správný, jeho uplatnění vede k rozpoutání dualismu a nikoliv k osvobození od strastí, neboť chybí tam vidoucí srdce, a to Ježíšovi nikdy nechybělo. Člověk s nevidoucím srdcem, i kdyby křísil mrtvé, neproměnil by vodu ve víno. To byla první Ježíšova ukázka vidoucího srdce, necháme-li stranou událost z Ježíšova života v jeho 12 letech.

"Ve vědomí našeho Já nebudeme tolik kosmičtí jako ultrakosmičtí, nekoneční. Od té chvíle mysl, život a tělo budou pouze pohyby nekonečného, kterým se staly, a uvědomíme si pak, že vše co existuje není světem, nýbrž jen nekonečným ducha, ve kterém se pohybují jako mocné obrazy harmonie, jeho uvědomování."

Tato slova, jedno za druhým, by si žádala vysvětlení, ale lidský úsudek nemůže být slovním výkladem uspokojen, není-li překryt bezeslovním poznáním. Kdybych mluvil z pozice věčného Já, řekl bych: "Já jsem tvá síla uvědomovací, člověče, Já jsem tvá schopnost milovat, Já jsem tvá schopnost existovat."

"Co pak bude následovat po všech těch formách a existencích, které utvářejí harmonii? Zůstanou pro nás pouhými obrazy, jmény, prázdnými formami bez oživující skutečnosti, chudými věcmi bez vnitřní hodnoty a ať jakkoliv se jeví naší mysli veliké a krásné, budeme se muset teď jich zříci, abychom je mohli považovat za věci bez hodnoty? Zaručeně ne, když tato myšlenka by mohla být prvním přirozeným výsledkem našeho intenzivního přebývání v nekonečném Já, při současném vyloučení naší vize nekonečných dálek, které Ono obsahuje. Tyto věci nejsou prázdné, nejsou pouhými jmény s iracionálními formami, které si představuje nějaká kosmická mysl; jsou, jak jsme řekli, vědomými výtvoři Já; Já přebývá v nich, je si jich vědomo, tak jako přebývá v nás, řídí jejich pohyby a činí je blaženými, že v každém z nich je jako objímající všechno, čím se Ono stává. Stejným způsobem jak éter obsahuje a je, tak říkajíc, obsahem nádoby, Já obsahuje v sobě a přebývá ve všech existencích a je jejich skutečností v duchovním smyslu, nikoliv ve fyzickém smyslu. Je nutné uskutečnit tento stav immanence Já; je nutné vidět a stát se intimně Já ve všech existencích. Odmítneme-li marný odpor intelektu a našich mentálních asociací, musíme vědět, že Božské je ve všem, co se něčím stává, a je toho pravým Já, vědomým Duchem; nestačí to vidět intelektuálně, je nutné to osobně zakoušet, což končí podnícením všech intelektuálních schopností a jejich opatřením božským znakem."

"Toto Já, jímž jsme, musí se nakonec, z důvodů našeho sebeuvědomění, úplně spojit se všemi existencemi, které ostatně převyšuje. Musíme vidět nejen, že Ono všechno obsahuje a ve všem přebývá, nýbrž i že je vším, nejen immanentním Duchem, ale i jménem, tvarem, pohybem a původcem pohybu, myslí, životem a tělem... Individuální mysl, život a tělo, ze kterých jsme se stáhli, protože nebyly naší pravou existencí, ty nalezneme znovu v jejich pravém stavu Já. Shledáme se znovu s myslí, která

už nebude oddělenou myslí, zajatou v ubohém pohybu, nýbrž volnou v nejširším pohybu universální mysli; také se znovu shledáme se životem, ale nebude to již vitální egoistická činnost, plná dojmů a přání, nýbrž svobodný pohyb universálního života; a tělo už nebude fyzickým vězením duše, nýbrž podřízeným nástrojem, oděvem, z něhož se můžeme svléknout a uskutečnime je též jako pohyb universální hmoty, jako buňky kosmického těla. Nakonec ucítíme, že celé vědomí fyzického světa je sjednocené s naším fyzickým vědomím a že všechny energie kosmického života kolem nás jsou totožné s našimi energiemi; ucítíme, že naše srdce tluče ve shodě se srdcem kosmického těla a ve shodě s božským Ananda; a všechny pohyby universální mysli a naše myšlení se rozšíří do universální mysli jako vlna na širém moři. Tato jednota, která v sobě obsahuje mysl, život a hmotu, ve světle nejvyšší duchovní Blaženosti, je naším vnitřním uskutečněním Božského v úplném kosmickém vědomí."

"Ale chceme-li spojit všechno ve dvojím pojetí Bytí, toho, které je, a toho, které se stává, je nutné, aby naše poznání bylo úplné a integrální. Poznávání nesmí utkvět na uskutečnění Já, čistého Ducha, nýbrž je nutno k němu připojit všechny způsoby Ducha, kterými se udržuje a rozvíjí jako kosmický projev, do něhož se samo řítí. Poznání já a poznání světa se musí stát jedinou skutečností v poznání vševědoucího Brahmana." (A II, 83- 84)

Možná, že někdo při četbě syntézy jogy ztrácí trpělivost. Ghos toho času vykládá klasickou cestu poznání a blíží se pomalu a jistě k vlastnímu návrhu na vylepšenou cestu poznání. Totéž už učinil s cestou činnosti a totéž bude provádět s cestou oddanosti atd. Sám pak je na úrovni supramentální a v tomto smyslu se podobá Ježíši. Ten šel od svého narození celým svým životem k Otci, ale jeho cesta se na povrchu podobala cestě poznání a od 30 let též cestě lásky, a ve skutečnosti byla ukázkou, jak jít celou existencí, z níž poznání je jen jednou její částí.

Co je cesta existenční? Východiskem při ní je vlastní existence, která se dělí na tři části: 1. na existenci věčnou, tedy na tzv. pravý základ existence nebo zdroj existence, 2. na pomíjející existenci, které jsme svědky svými smysly, rozumem a citem, a konečně 3. na syntézu obou předešlých.

(?) Může se po této cestě ubírat někdo, kdo neví o své věčné podstatě? Tomu se musí vnucovat "správné" myšlení a "správné" jednání, jak to činí Ghos. Neustále se takovému člověku musí připomínat, co musí a co nesmí! Jsem si jist, že pokud u něho nestojí mistr, nikdo ho neuhlídá a jeho cesta bude poznamenána neustálým klopýtáním.

Řeknu aspoň heslovitě, jak by existenční cesta mohla být vyložena nejsnazším způsobem. Nejdůležitějším představitelem této cesty byl Ježíš Kristus. Vědomě navazoval na zákonitost této cesty, přednesenou už Mojžíšem, a na ducha téže cesty, jak jej přednesl Henoch a Eliáš. Ježíš byl pouhým správcem svého života a života všech, kteří mu byli od Boha svěřeni, jeho vůle byla dokonale podřízena Vůli boží, a proto nic na jeho cestě nebylo vedlejší nebo méněcenné, ani hmotné tělo. Ukázal, jak všechno, co člověk má k dispozici, může vstát z mrtvých, tedy nejen tělo. V tom smyslu sebe charakterizuje blahoslavenstvími v tzv. horském kázání. Teprve ten, kdo se vypracuje k těmto blahoslavenstvím, **má právo mít**, protože už to není on, který má, nýbrž Bůh v něm, u něhož původně sloužil jen jako správce. člověk nepovstává z mrtvých jen v těle, nýbrž i chudobou ducha, zármutkem, tichem, hladem a žízní po spravedlnosti, milosrdenstvím, čistým srdcem, pokojem i v pronásledování pro spravedlnost. Teprve ten, kdo je nositelem těchto znaků, je živ a povstává ze smrti; teprve ten může vlastnit, protože už toto vlastnictví nepřičítá sobě, nýbrž své nesmrtelné podstatě.

Cesta Ježíšova vrcholí mistrovstvím Ducha, a proto se mezi blahoslavenstvími o něm mluví na prvním místě: "Blaze chudým v duchu, neboť jejich je království nebeské." (Mat V, 3). Vizme, jak dokonale byl Ježíš na kříži chudým v Duchu, když svého ducha odevzdal Bohu. A co se týče vzkříšení v těle, o tom se praví v Ezechielovi XXXVII, 11 - 14:

Potom mi Hospodin řekl: "Lidský synu, tyto kosti, to je všechnen dům izraelský. Hle, říkají. "Naše kosti uschly, zanikla naše naděje, jsme ztraceni." Proto prorokuj a řekni jim: Toto praví Panovník Hospodin: Hle, já otevřu vaše hroby a vyvedu vás z vašich hrobů, můj lide, a přivedu vás do izraelské země. I poznáte, že já jsem Hospodin, až otevřu vaše hroby a vyvedu vás z hrobů, můj lide. Vložím do vás svého ducha a oživnete. Dám vám odpočinití ve vaší zemi. I poznáte, že já Hospodin jsem to vyhlásil i vykonal, je výrok Hospodinův."

Tak sugestivně "mluvil" Hospodin, že sám Ezechiel patrně věřil doslovnému znění božích slov. Ale jako je slovo obrazem pravdy, tak také **celá** pravda je jen za slovem božím. Ten kdo čte tato slova, měl by si přinejmenším k nim připojit jedno z Ježíšových blahoslavenství: "Blaze tichým, neboť oni dostanou **zemi** za dědictví." (Mat V, 5)

Vysvětlím aspoň toto z vlastní zkušenosti. Opakoval jsem jméno boží v těle, a tím jsem za Bohem vědomě šel. Stávalo se,

že jsem nebyl schopen to jméno vyslovit, i když jsem se o to pokoušel všemi silami. Nevěděl jsem, že to byl moment, v němž si Bůh přicházel pro tělo i s jeho řečí. Kdo mne v tom stavu chtěl vidět, neviděl mne, a byl jsem též nehmatatelný. Takhle tichý dostává **právě zemi** za dědictví. Takhle může tělo zůstat trvalým dědictvím člověka, ale jen za splnění podmínky ticha. Nezapomeňte však, že přitom má velkou důležitost ono Ghosem zmíněné "současné vyloučení naší vize nekonečných dálek, které Já obsahuje" (viz Ghos A II, 85, jak dříve citováno.). Ukazuje se člověku, že hmota není iluze, a to proto, že v ní přebývá Bůh jako její pravá podstata (viz Ghosův text). Ale hmota musí být **znovu** nalezena v její pravé podstatě (viz opět text Ghosův a Ježíšovo blahoslavenství ticha).

Zákonitost existenční cesty přednáší Mojžíš především dvojitým způsobem:

1. Historizujícím líčením stvoření světa, pádem člověka z ráje a vším, co po něm nastalo.

2. Mojžíš učí stylizaci života včetně Desateru.

Ad 1. Je nejdůležitější poučné, že Mojžíš dává do spojitosti s existencí židovského národa stvoření světa, které ve své úvodní fázi bylo vzdáleno od pozemského života Mojžíše a jeho národa miliardy let. Jako by Adam, Žid, byl prvním člověkem a nebylo jiného prvního člověka. Nás už bohužel ani nenapadne, že Mojžíš mohl stvoření světa prožít, že při něm mohl být ve svém vnitřním zážitku právě tak jako při něm byl celý židovský národ (a ovšem všechny národy světa a my všichni, kteří jsme se nyní narodili z matčina těla a přišli na svět, čímž není nic menšího než pád z ráje, jenže si toho nejsme vědomi z toho jednoduchého důvodu, že sebe neznáme a jsme zatím mrtvi (viz Ježíšův výrok "necht' ať mrtví pochovávají mrtvé"). Pro každého z nás existuje osobní stvoření, osobní pobyt v ráji a osobní pád z ráje, bez ohledu na fyzický vývoj naší planety. Tak úplně bez ohledu také ne, protože víme např. že lidská matka ve svém těhotenství reprodukuje vývoj života na naší planetě, a právě na ní, ale jen po určité vývojové linii, jakoby si lidský zárodek pomocí matčiných a otcových vloh dovedl přesně vybrat z bohaté nabídky stvořeného a tvořeného právě to, co je určeno pro něho. Tak pro člověka je z výběru vhodná naše planeta a jistý vývoj života na ní. Ještě nemáme zjištěno, jak měl zjištěno už Mojžíš, že pro člověka je připraven též vhodný výběr už od chaosu, přes existenci pouhé země a vody atd. až po život rostlin a zvířat, máme-li vůbec právo si to všechno homocentricky přivlastňovat. Jak jsme si řekli, jedině živý a

blahoslavený už smí vlastnit bez nebezpečí, že tím bude uvězněn. Mojžíš patří mezi živé. Než se jím stal, musel prožít nejen stvoření světa, ale i konec světa, poslední soud a vzkříšení z mrtvých, zda v těle či mimo ně, není tak úplně nerozhodující. Z existenční cesty víme, že to všechno bez ohledu na stav vesmíru ve velkém se dá prožít jen v živém lidském organismu, ve vesmíru v malém, protože tento organismus umožňuje tak velkoryse transformovat bez zásahu časoprostoru, ale přímo na jeho těle a přes jeho mrtvolu, a tedy bezčasově. Krásný obraz stvoření světa a pádu z ráje mohl Ježíš zcela snadno doplnit obrazem o konci světa, o konci světa a o zrození lidského vědomí ve věčném vědomí. Neučinil tak, protože věděl, že i jeho líčení stvoření a pádu z ráje bude příliš těžkým oříškem, ztratí-li se příslušný vnitřní stav, z něhož ten obraz vznikl. Málem přes Mojžíšův obraz padlo křesťanské náboženství, pokud jeho zachovávání tradicí se dostalo do rukou duchovně mrtvých a nevědomých. Ježíš však svým proměněním na hoře Tabor ve společenství s Mojžíšem a Eliášem nám prozradil, že oba starozákonní velikáni jsou už po konci světa a po posledním soudu vědomě živi na věky. Tím Ježíš přikreslil do obrazu stvoření důležitý prvek, a ostatní provedl slovním vyjádřením o konci světa a posledním soudu, a pak osobním příkladem zmrtvýchvstání a nanebevstoupení. Všem duchovně mrtvým však všechna tato Ježíšova zjevení náležitě zamotala hlavou. Budou-li oni o tom **jenom** přemýšlet a usuzovat, zabrzdí a znemožní právě to poznání, které je připraveno za opo-
nou úseku vědomí AB. Musí se odhodlat (ne jej chtít) k prožitku podle pravidel, které jsem tolikrát podrobně vypsál, a která ovšem daleko dokonaleji dávno přede mnou naznačil svým životem Ježíš. Nestačí-li někomu ani Ježíšův příklad, ani můj komentář, bude se muset uchýlit ke Ghosově Syntéze jogy. Jinde ani nenajde trpělivějšího vykladače.

Ad 2. U zvířat volně žijících v přírodě je život stylizován jejich vrozenými vlastnostmi a pudy. U člověka je tomu obdobně, ale s mnohými rozdíly, které jsou sice obecně známy, ale my si některých z nich musíme všimnout, protože bez jejich znalosti by byl náš výklad nesrozumitelný.

a) Člověk od svého narození potřebuje mnohem větší ochrany ze strany dospělých než zvíře. Dalo by se dokonce říci, že je na tuto ochranu zařízen. Nemá ochrannou srst ani peří, neumí se pohybovat jako malé zvířátko a téměř v ničem se neumí o sebe postarat, leda pláčem. Mluvím ovšem jen o péči o tělo, nikoliv o vnitřní pomoci, která se netýká tělesnosti, ale tělesností je umožňována. Tato pomoc je mnohem širší než u zvířat.

b) Dorozumívání dítěte s okolím se vyvíjí velmi pomalu. Při takovém postupu by zvíře dávno zahynulo. Dítě je moudře zbaveno starostí, které za ně obstarají dospělí, aby mohlo ještě dlouho pokračovat v bezstarostnosti, aspoň po určité stránce, ve které žilo v matčině těle. Je totiž po vnitřní stránce dotvořeno jen do úrovně zvířat, a vnitřní vývoj u něj pokračuje tam, kde se tento u zvířete dávno zastavil, protože tam nemá předpoklady růstu, nemá připravenou širší transformační schopnost.

c) Řeč dítěti není vrozena tak, jako jsou zvířeti vrozeny signály, jimiž se dorozumívá se svými rodiči a partnery. Vrozenost zvířecích signálů je dána strukturou tělesnosti. Zjistil jsem např., že kanadské husy užívají těchže signálů jako naše husa domácí, takže kdyby se setkaly, musely by si bez těžkostí rozumět. Tyto signály se mění jen s povahou tělesnosti, stářím a druhem těla. Nepodléhají vývojovým změnám, kterým podléhá lidský jazyk. Např. příslušníci určitého národa mluví dnes jinak než před tisíci léty. Kdybychom podrobili rozboru příčiny těch změn, zjistili bychom, že hlavní příčinou změn jsou přeměny společenského prostředí, klimatické změny a především duševní rozvoj toho kterého národa. I dospělý člověk má schopnost stále se učit.

d) Dítě se musí mnohem více učit od dospělých než zvíře od dospělých svého druhu. My však dosud nevíme, že se stává moudrým také větší mírou utrpení, hlavně duševního, než jaké by snesla rostlina nebo zvíře. Ty by na daleko menší dávku takového utrpení zahynuly, přestože jejich duševní život je nesrovnatelně chudší než lidský. Člověk však stejnou měrou, jako je poučován utrpením a strastmi, je poučován radostí. Ježíš na to důtklivě upozorňoval. Řekl: "Radujte se, opět pravím vám, radujte se." A jindy pravil: "Radujte se s radujícími, plačte s plačícími." A sám o tom podal důkaz: Plakal nad Jeruzalémem, nad Lazarem, radoval se se svatebčany atd. Hledáme-li však např. radost proto, abychom si užili, míváme se s vnitřním smyslem radosti. Podobně, obíráme-li se svým utrpením, míváme se s požehnáním utrpení. Zvíře si může dovolit beztrpně radost jen pro sebe, protože neví a nemůže vědět, k čemu dalšímu jeho radost vede. Ale člověk by neměl být takhle nevědomý.

e) Vývoj zvířecích schopností se zastavuje u čistě účelových cílů. Zvířeti stačí pro jeho život, aby se chovalo účelně jak pro sebe, tak pro splnění principů symbiózy s ostatní přírodou. Tam se jeho vývoj zastavuje a nepostoupí ani v nejmenším za tuto hranici. Tato účelovost má na povrchu povahu vrcholného sobectví. Také člověk má tendenci, aby se u této hranice zastavil, a pak je jen polovičním zvířetem a polovičním člověkem až do fyzické smrti. U

zvířete je toto zastavení vývoje přirozeným následkem toho, že ono vyčerpalo všechny rezervy svého transformačního aparátu.

U člověka je tomu jinak. Bezprostředně při narození na svět přichází jednou složkou z věčnosti, kdežto zvíře odtamtud pochází jen globálně s ostatní přírodou, protože i ona byla stvořena a je dotvářena. Zvíře se nemůže pomocí své tělesnosti a jejího transformačního aparátu dostat dál než do ráje, řečeno nábožensky nebo řečeno podle metafyzické zkušenosti, může žít dvojitým životem a dvojitými zkušenostmi, tělesnou a netělesnou, přičemž netělesná se podobá relaxaci, ale nikoliv duchovnímu poznání. Husy např. poznaly, že jsem byl vedle nich v naší společné relaxaci ještě něčím jiným než ony, k čemuž vzhlížely s úctou. Totéž prý nastává při netělesném setkání člověka s andělem. Zachovala se svědectví o tom, že anděl bránil člověku, aby se před ním pokořoval a klaněl se, a nebyla to ze strany anděla pokora, nýbrž poznání (viz hodnocení, které na sobě pociťoval bratr marnotratného syna.).

Člověk má velké mezery v poznání a nevyužívá jich. Poznávání pomocí smyslů je u něho daleko méněcennější než u zvířat, takže co chybí při vstupu do úseku vědomí AB, to musí doplnit svou zpracovatelskou schopností rozumu. Přesto však se nabízí rozumu a citu tolik vjemů, že si z nich rozum a cit nedovedou vybrat ty duchovně pravé a správné. Mojžíš poznal, že je nutno lidem poskytnout výběr z té přemíry, aby se v nich člověk neutopil. Učinil to soustavou zákazů a příkazů, ale vývoj současně se společenským úpadkem už v době Ježíšově pokročily tak, že se lidé mohli řídit jen duchem těch příkazů. Ten duch má totiž dvě stránky:

a) Kdo si něco přeje, už to učinil (viz Ježíše)

b) Kdo si něco přeje především pro sebe, už přestal vnímat pravdu (Viz Eliáš, žák Eliášův. Přál si zdědit po Eliášovi dvojnásobného ducha mistrova, protože mu chybělo poznání, co si má přát především. Pak sice dělal podivuhodné zázraky, ale nevstoupil v těle do nebe jako Eliáš. Zcela obdobně tomu bylo s učedníky Páně. Zázraky jim šly a posloužily jim k tomu, aby pochopili jejich ducha, tj. lásku k bližnímu a kdo je jejich účinným původcem. Všechnu moc k nim dostávali od Ježíše. Nepochopili však pravého Ducha svatého, dokud šli současně za svou sebespásou.)

Smyslem správné stylizace života není pouhé vykonávání toho nebo onoho a zanechávání toho nebo onoho, nýbrž

opouštění osobní vůle a její obětování vůli boží do takové míry, jak ji poznáváme, ne více, ne méně.

Svatá Terezie ve svém Hradu nitra (Castello interior) se chopila celé stylizace života, jak ji navrhl Mojžíš a jak jejího ducha vysvětlil svým příkladem Ježíš, ale už i její výčet lidských nedokonalostí, které se postupně stylizací odbourávají, dnes zní pro čtenáře cizí. Pochopil jsem to a napsal jsem k této knize (španělsky) komentář, v němž jsem Terezčinu náboženskou mluvu převedl do naší psychologické řeči. Ale to není poslední slovo k této věci. Za nějaké století bude nutno s pokrokem psychologie předělat i tento komentář. Systém sv. Terezie je podivuhodně přednesen (ale už byl cizí dnešním Kubáncům, jimž jsem ho vysvětloval). Všimá si člověka s jeho chybami a přednostmi, aby svěřice odvedla pozornost od člověka, který sebe nezná, a zavedla jeho pozornost k člověku, který sebe postupně poznává, až nakonec opouští svůj pocit oddělenosti od bližního a posléze od Boha. Sv. Terezie se nezmiňuje o Mojžíšových obrazech o stvoření světa a pádu z ráje, protože sama se bez těchto obrazů obešla a konec světa malého já zažila bezobrazně. Nemíří svými sedmi komnatami dál než k obrazu pravdy a dělá to záměrně, protože věděla o třech mistrovstvích, které svým životem ukázal Ježíš, a tak také věděla, že do takové míry, do jaké člověk zvládne první ze tří mistrovství - mistrovství sebepoznání - do takové bude moci pokračovat v dalších dvou mistrovstvích. Ostatně na konci jejího pozemského života je dobře znát, že i druhé mistrovství zvládla dokonale, neboť už nekonala nic sama, ani sama neprováděla skutky milosrdenství, nýbrž jen mocí Kristovou. V tom už se postavila po bok Ježíšových učedníků. Správně ukázala ve svém Svěžitopise (Libro de su vida), že poslední mistrovství ducha je čistě záležitostí Kristovou, vzdá-li se člověk svého ducha jako učinil Ježíš na kříži. Říká se, že tělo sv. Terezie nesetlelo. Je-li tomu tak, pak může dosud živě pomáhat k obdobné transformaci, k jaké došlo u ní během pozemského života. Řekl bych, že to činí. Je tedy jednou z mála pokračovatelek v bezeslovní a velmi účinné propagaci existenční cesty. Tedy Eliáš už nezahyne ani pro nás právě tak jako Ježíš vstává z mrtvých neustále i pro nás. To je jedno z důležitých pochopení existenční cesty.

V životě svaté Terezie z Avily lze snadno rozlišit dvě fáze cesty k Bohu:

První, která byla velmi svízelná, se vyznačovala dodnes běžným omylem, který je v té fázi správným omylem, že dělala ze svých sil, co mohla, a tak dlouho, až už vůbec nic nemohla učinit

pro svou vnitřní smrt a znovuzrození v Kristu. Za takovou velkou cenu se stala **ničím na nižší úrovni cesty** a přešla z vlastnění do správcovství.

Druhá, která byla velmi radostná, se vyznačovala tím, že už věděla, **kdo všechno dělá** a kdo všechno způsobuje. Tehdy už nic neměl svého, ale pečlivě se starala o to, aby ten, kdo všechno řídí, měl k dispozici silné lidské tělo. Už si přestala ujímat na stravě a na jiných potřebách těla, jen aby připravovala i tělesné cesty Páně. Přestala podceňovat pomíjející tělesnou existenci a byla **de facto schopna odejít** celou svou existencí k Bohu, kdyby nebyla bývala tolik zaujata tělesnou prací pro bližní. Kdyby byl Eliáš třeba jen v nepatrné míře zůstal zaujat čímkoliv na tomto světě, nebyl by mohl vstoupit v těle na nebe. Všimněte si, jak Ježíš tuto nezaujatost dokonale znázornil svým počínáním na kříži. Jen proto mohl vstát z mrtvých, i když ho umučili.

Terezie žila též v dokonalé poslušnosti vůči představeným, a ti jen číhali na příležitost, jak ji obžalovat z hereze, poradit však neuměli. Tady svaté Terezii od začátku chyběla znalost **včasné** výměny prostředků i osob na cestě, jak ukázal Ježíš úplně mistrovsky. Zřekla se sice snadno protekčních vztahů k rodině (a to po ní dodnes karmelitáni i karmelitánky dovedou), ale nemohla se odvážit toho, čeho se odvážila například svatá Kateřina Sienská (1347 - 1380), aby ovlivňovala své představené tak jako ona papeže Řehoře VI, aby přestal se svou avignonskou opozicí. Svatá Terezie si nedovolovala zakročit ani proti svému zvrhlému zpovědníku, ani proti jiným špatným rádcům a proti inkvizici. Byly to však ještě větší překážky, kterým musela čelit jen skrytě vnitřně. Jeden příklad za četné jiné:

Křesťanům se tehdy předkládalo k věření toto: "Jsi už spasen krví Kristovou prolitou na kříži. Stačí jen, abys přebýval v milosti boží posvěcující ctnostným životem a přijímáním svátostí a spása tvá bude dovršena **v okamžiku smrti**, kdy si tě Bůh vezme k sobě do nebe. Před tím se to nemůže stát, protože máš tělo zplozené ze hříchu a hluboce tkvící v dědičném hříchu. Jedině Pán Ježíš nebyl ze hříchu zplozen, a proto od začátku svého života byl pln milosti boží a má moc prominout člověku jeho hříšný původ. Opři se o jeho milost. Jen z milosti jsi spasen."

Oč snazší postavení měl Eliáš, neboť si nemohl postavit do cesty ani jednu z těchto překážek. Šel od začátku svého života za Bohem takovým životem, jaký byl schopen žít. Pomáhala mu k tomu ctnost uskutečňovaná stylizací života podle Mojžíše. Tímto způsobem byl Eliáš chráněn od předsudku hříšného početí. Ještě

že malá Terezie v předškolním věku našla u studny obrázek o pravém vzezření milosti Kristovy. Držela se této osvobozující myšlenky už v době, kdy se jí do hlavy ještě nevešel hříšný pád z ráje a jiné chybné předpoklady. Už tehdy se zakořenila malá duchovní rostlinka ve víře v pravou milost boží připravenou pro všechny. (Vizte pouti Athéňanů na Delos). A na této milosti trvala, protože nikdo ji nemohl vyvrátit. Byla to Ježíšova milost a milosrdenství vůči hříšné Samaritance a Maří Magdaléně. Svatá Terezie zaostávala za hříšností těchto dvou žen. Byla hříšná jen pomyslně pádem z ráje a pak pohlavním zplozením od svých rodičů. Svítla jí jen jediná naděje: že když se Ježíš smiloval nad Samaritankou a nad Maří Magdalénou, smiluje se i nad ní. Tuto víru jí nikdo nemohl vzít. Obrázek u studny si nenašla náhodou. Také nám stačí uvěřit, čemu věřila sv. Terezie, že svým narozením jsme získali příslib věčného života, a nic cennějšího nemáme k dispozici. Také já jsem poznal, jak daleko předchází moudrost dítěte moudrost dospělých lidí. Proto mně sv. Terezie v 17 letech zjevila, že má cesta je podobná její. Nastoupil jsem na její cestu rozeznáváním a chtěním správného v době, kdy jsem nemohl pochopit a kdy se ani ke ně nedostaly myšlenky o pádu z ráje a o hříšném zplození. Jenže sv. Terezie a dávno před ní Eliáš nevstoupili na tuto cestu násilným a tvrdošijně opakovaným zásahem lékařů až ke vštípení správného do normální lidské paměti. Namísto toho prodělávali jinou výchovu než děti ve 20. století, výchovu prováděnou s četnými chybami, ale bez jedné smrtelné chyby: jsi ve hříchu zplozen. Pro sv. Terezii byl pozemský život spásonosný právě jako pro Eliáše. Jen bylo nutno zůstat věrný příslibu božímu, že je člověk stvořen k obrazu božímu a ne k pekelnému obrazu hříchu. Život malého dítěte je obrazem Moudrosti boží. Nezastíňujme si ho předsudky. Největší překážkou však nejsou omyly našich spoluvěřících nebo nevěřících, nýbrž omyly našich smyslů, které nejsou schopny zprostředkovat nic jiného než co vnímají. Ještě že mě lékaři zbavili dokonale smyslů, takže jsem nemohl vnímat ani krutou bolest, kterou mně způsobovali. Jejich zásahy nejsou příkladné, ale je příkladná dětská moudrost: že smysly nezprostředkovávají všechno. Od chvíle našeho narození až do posledního dechu do nás proudí věčný život a na nás je, abychom se k němu připojili a za ním šli, abychom nečekali, až to učiní i ostatní lidé, protože vůči nim máme povinnost být jim příkladem. Věčný život si pro nás přichází a my mu patříme. (Možná, že v budoucnosti bude tento požadavek vyslovován ještě přísněji, než jak činím. Bude se říkat, a už se říká, že od chvíle oplození nedělené buňky v mateřském těle, čeká tiše věčný život na to až bude dobrovolně objeven a

přiveden do lidského vědomí. Já tento požadavek zatím takto nestavím, protože jsem na druhé straně svědkem toho, jak marnotratně příroda plýtvá živými hodnotami. Jsme v ní svědky velkého ukrutenství, jehož smysl povrchnímu pozorovateli uniká. Rozlišuji dva zdroje života: jeden přímý od Boha, a druhý nepřímý, od jeho nástrojů. Zranitelnost a smrtelnost tohoto druhého je v dualistickém řádu stejně důležitá jako nezranitelnost prvního).

Nic nezviklalo sv. Terezii v této víře. Já jsem tuto víru do 17 let neměl a od 17 let jsem ji už nepotřeboval, neboť jsem věděl, že tomu tak je, jak věřila sv. Terezie. Proč tohle tolikrát opakuji? Abyste si dali pozor, co všechno se promešká ve výchově do 17 let. Vychovatelé by měli aspoň předpokládat, že tento život je základem pro vědomě žitý věčný život, a podle toho by si měli počínat při výchově dětí. Ovšem, když se sami podle tohoto předpokladu nezařizují, první, kdo pozná, že lžou, jsou děti. (Pamatuji si, jak mě ostře pozorovaly mé děti, především nejmladší Anička, zda jedním správně. Kdybych byl měl na sebe mírnější požadavky než na ně, byly by mně přestaly věřit a jako vychovatel bych byl neměl na ně vliv. Řeknu jenom něco z povrchu věci: Kdybych byl pil alkohol nebo kouřil, jak bych byl mohl od nich očekávat, že sami nezačnou kouřit atd. Byl jsem si vědom Euripidovy poučky: "Nejmoudřejší z lidí je ten, kdo dokáže dodržovat vlastní příkazy." Není pochyb o tom, že každý člověk je schopen mít správná předsevzetí, a není těžké je rozeznat od nesprávných, ale je těžké je dodržovat. Avšak nedodržovat je, je tak nemoudré, že bychom těžko hledali ještě větší hloupost. Řekne-li mi někdo, že jsem měl snadnou cestu, protože jsem rozeznával správné od nesprávného, neměl jsem snazší cestu než kdokoliv jiný. Čím větší míru správného rozeznáváme, tím máme větší zodpovědnost před sebou, před lidmi a před Bohem. Zodpovědně jednat znamená často jednat proti sobě.

11. Způsoby Já (A II, 85 - 92)

*"Jelikož Já, které uskutečňujeme, je cílem cesty poznání, pak nejen skutečnost a udržování stavů a pohybů naší psychické bytosti, ale také transcendentní a universální Existence, jak se projevuje ve kterémkoliv pohybu vesmíru a v poznání Já, zahrnuje v sobě poznání principu **Bytí**, jeho základní způsoby a vztahy k principům projeveného vesmíru. To se chce říci v Upanišadě, když se tam prohlašuje o Brahmanu: "Když on je poznáván, všechno je známo." (Yasmin vidžňáte vidžnátam. Prašna*

Upanišad.). Jakmile je Brahman uskutečněn jako čistý princip Existence, jeho podstatné způsoby se stávají jasné pro duši, která je realizována."

Myslete si pomocně, že kapitola je nazvána "Způsoby projevů Já" a dosazujte si rovněž pomocně za způsoby Brahmana "způsoby projevů Brahmana". Upozorňuji vás však, že Ghos nedodal slovo "projevů" nebo "projevu", protože, jak uvidíte z dalšího, měl na mysli i neprojevené způsoby Já. V těchto dalších způsobech Já je už Já uskutečněno na přerůzných, na všech, úrovních existence a dokonce na všech úrovních poznání. To však Ghos na této úrovni výkladu nemůže prozradit, protože by si znemožnil další výklad, při kterém se předpokládá neuskutečněný a uskutečněný Brahman nebo Já. Kdo však uskutečnil Já podle návodů Ghosových a všech mistrů jogy, ten už bezpečně spatřuje jak v neživé hmotě, tak v chování blázna druh uskutečnění Já.

Zajistě, že před realizací můžeme pomocí úvahy analyzovat a také se pokoušet pochopit intelektuálně, co je Bytí a co je svět, ale tento způsob metafyzického pochopení není Poznáním. Můžeme dospět k uskutečnění poznáním a vizí, která však nebude úplná, nebude-li obsahovat všechny zkušenosti duše a nespojí-li se naše vnitřní bytí s tím, co uskutečňujeme. (Pozn. pod čarou: připomeňme si, jak Gítá rozlišuje Samkhyu od Yogy; obojí jsou nutné pro integrální poznání.). Věda a umění jogy se přece pokoušejí poznávat nejvyšší a spojit se s Ním, žít v Já a jednat z hlediska nejvyšší rovnováhy jednoty s Božským nejenom ve vědomé podstatě, ale i v zákonitosti, kterou se sjednocujeme s transcendentním Božským, jak se více či méně nevědomě pokoušejí všechny věci vyjádřit podle nižších zákonů přírody. Znat nejvyšší pravdu ve všem, čím jsme, ve všem, co konáme a ve všech našich zkušenostech, to je pravá podmínka života." (A II, 85)

Vkládám ruku do tekoucího proudu řeky a říkám si: co víš, ty proude řeky o tom, kam tečeš, co víš o spádové oblasti mezi touto tvou částí toku a hladinou moře, a přestože nic o tom nevíš, kam tečeš, podléháš zákonitostem, podle kterých tečeš do moře. Je to zapotřebí, i tobě, drobný praménku, abys věděl, kam tečeš a proč tam tečeš? Příroda dávno upravila tvou cestu do moře a stále jiná voda teče tvým korytem. Srovnávám si tě s tokem lidského života. Také ty máš upravenou cestu do Věčnosti dávno před tím, než ses tomu naučil věřit. Ty však nejsi pouhým tokem řeky, který je dokonale nevědomý a je nucen jen se řídit stávajícími zákonitostmi. Člověk není pouhým neuvědomělým tokem života, jemuž by nezbývalo nic jiného, než se řídit přírodními

zákonitostmi. On hledí do budoucnosti několikerým způsobem, např.

a) umí předvídat účinky přírodních zákonů a řídí tyto účinky jak jen může;

b) snaží se, aby si vědomě a s přispěním všech svých duševních schopností vytvořil šťastnou nebo žádoucí budoucnost;

c) přetváří v sobě i ve svém okolí působení přírodních zákonů. Proto u řeky je možno mluvit jiným způsobem o jejím osudu než o jakési době osudu člověka. On se může vyjadřovat i o něčem, co stojí nad přírodními zákonitostmi, protože se může svou zkušeností přesvědčit, že toto něco nad zákonitostmi přírody opravdu existuje.

"Není však snadné pro člověka, jakožto pro mentální bytost, aby se vyjádřil a opravdově poznával Nejvyšší, protože nejvyšší Pravda, a následkem toho i nejvyšší způsoby existence jsou supramentální povahy. Ty spočívají na podstatné jednotě toho, co se jeví intelektu a myšlení, a zkušenosti, kterou máme o světě, jako opačné póly existence a myšlení, a následkem toho se zdají stát nesmiřitelně proti sobě, zatímco podle supramentální zkušenosti jsou to vzájemně se doplňující aspekty jedné a téže Pravdy. Již jsme se setkali s nutností uskutečnit Já, které je zároveň jedno i bezpočetné; musíme teď uskutečnit jeho totožnost s veškerým bytím a se vším; tedy vidět a cítit, že všechno je jedno a všechno je Ono, jedno v podstatě, transcendentní v téže jednotě a mnohosti, jevící se všude jako opačné póly a přece neoddělitelné od jakéhokoliv druhu existence. Každý druh individuálního bytí je Já, Božské, i přes zevní omezení mentální a fyzickou formou, pod nimiž se představuje v prostoru a v aktuálním sledu okolností, které utvářejí osnovu jeho vnitřního stavu, a vnějšími událostmi, jimiž ho poznávám. Stejným způsobem každý kolektiv, ať malý nebo velký, je Já, Božské, které se právě tak vyjadřuje v podmínkách vesmíru. Věru nemůžeme poznávat jednotlivce nebo kolektiv, omezíme-li se na to, jakými se jeví nám nebo sami sobě, nevidíme-li v nich Božské, Jedno, naše vlastní Já, které používá svých podstatných způsobů a různých okolností, za nichž se projevuje. Pokud zvyky naší mysli nebudou proměněny v poznání, jehož rozdílnosti budou usmířeny v Jednom, nebudeme žít v pravé Jednotě. Pocit jednoty je dokonalý, ne tehdy, když pomocí něho vidíme věci jako stránky celého jednoho nebo jako vlny jediného moře, nýbrž když v nejvyšším sjednocení každá věc a Všechno je úplně Božské, naším Já." (A II, 863)

Vzpomeňte si na traktát Katrei. Tato jeptiška ve stavu sjednocení viděla všechno posvěcené Božství, takže říkala, že v tomto stavu je schopna daleko lépe milovat bližního než dříve, neboť jej poznává tak jako sebe, tj. v jeho vnitřní všem společné podstatě, kterou Ghos jmenuje věčným Já. Nejde tu o panteismus, nýbrž o nahrazení víry poznáním.

"Ovšem, nekonečná Maja je tak komplexní, že určité zkušenosti, jako např. ta, že všechno je částí všeho, jako vlny moře, nebo také, v jistém smyslu, že jsou to oddělené entity, i tyto zkušenosti se musí stát částí integrální Pravdy a Poznání, jelikož, i když je pravda, že Já je vždycky tímtež ve všem, vyjadřuje se pomocí kontinuálních animických forem, které dohlížejí na pohyby naší osobnosti pomocí světů a věků. Tato trvajících psychická existence je pravou Individualitou za pokračujícími proměnami toho, co nazýváme svou osobností. Nejde o omezené ego, nýbrž o nekonečné bytí; o samotné Nekonečno, které souhlasí, počínaje úrovní svého bytí, s tím, aby se zračilo v pokračující animické zkušenosti. O tuto pravdu se opírá teorie samkhya o mnohosti Purušů a duší, podstatných, nekonečných, svobodných a neosobních, zračících se pohyby téže a jediné kosmické energie, a o to se opírá též, rozdílným způsobem, rozdílná filosofie kvalifikovaného monismu, která se staví proti metafyzickým přemrštěnostem nihilistického buddhismu a proti iluzionistické advaitě. Teorie způli buddhistická, způli samkhyovská, která viděla ve světě pouze velký klid, kromě pokračující kombinaci pěti prvků a tří způsobů nevědomé energie, která do něj promítá blesky své klamně uspořádající činnosti, přenášejíc je z vědomí do stále totožného základního klidu, ta také není celou pravdou o Brahmanu. Nejsme prostou a vrtkavou masou mentální substance, která se převléká ze zrození do zrození do různých forem mysli, života a těla bez pravého já za celým tím tokem, a aniž by se někdo staral o běh těchto věcí. Za našimi pokračujícími proměnami naší mentální, vitální a fyzické osobnosti existuje pravá a stabilní moc našeho bytí, kterou musíme poznat, aby pomocí ní se nekonečno mohlo projevit jak chce, pod jakýmkoliv aspektem a pod jakoukoliv věčnou vesmírovou aktivitou." (A II, 87)

"Pohlížíme-li na existenci z hlediska všech věčných a nekonečných vztahů pocházejících z Jednoho na Mnohost, jejíž Jedno je esencí a původem, na moc nebo na Přírodu, které slouží k tomu, aby udržovaly vztahy mezi Jedním a Mnohostí, vidíme, že dualistické filozofie a dualistická náboženství se dají v jistém smyslu ospravedlnit, i když se zdá, že energicky popírají jednotu

bytí a stanoví rozdíl mezi Pánem a jeho tvorstvem. Jestliže v nejnižších aspektech se tato náboženství zaměřují především na nevědomé radosti nižších nebes, přece jen v sobě skrývají vyšší a hlubší smysl, kterému lze porozumět z výkřiku mystického básníka, jenž se dohaduje známou a mocnou metaforou práv duše, aby si navždy směla zachovat extázi božského objetí: "Nechci se stát cukrem", napsal onen básník, "chci jíst cukr". Jsme-li pevně zakotveni ve zkušenosti podstatného ztotožnění s Já, jednoho ve všem, nemáme důvod k tomu, abychom považovali tento výkřik za čistý a prostý výraz duchovní smyslnosti nebo za fakt, že přepadená a nevědomá duše odmítá čistou a strohou přísnost nejvyšší Pravdy. Pozitivní stránkou této touhy je hledání hluboké a tajemné Pravdy Bytí, která se nedá vyjádřit lidským jazykem nebo vysvětlit nějakou lidskou úvahou, nýbrž ke které je klíčem srdce, a kterou veškerá hrdost duše, založená na pouhém poznání a držící se čisté přísnosti, nedokáže opustit. To však je argument, který náleží k vrcholům života oddanosti, u kterého se zdržíme později." (A II, 87)

"Sádhaka integrální jogy bude muset mít integrální koncepci, kterou si předsevzal, a bude vždy znovu hledat integrální řešení. Božské se projevuje zevně mnohými způsoby, vládne a odhaluje sebe na různých úrovních a různými póly Svého bytí; každý způsob obsahuje jeho záměry nebo pól jeho splnění, a všechno se vrací k věčné Jednotě. Je nutné projít individuálním já, abychom došli k jednomu, protože to je základ veškeré naší zkušenosti. (A II, 88)

Všimněte si, jakou pochvalu společně s Otcem vzdává Ghos marnotratnému synu. Žít v dualismu znamená promarnit všechno, co máme od Otce, co je vloženo do stvořeného, ale není stvořeným. Bojím se takhle mluvit, i když vím, že mám pravdu. Lidé mě budou podezřívat, že schvaluji hřích, marnivost a nedbalost až do posledního dechu, čím vším se vyznačuje běžný lidský život. Ale ta hrstka lidí, kteří mne znají zblízka, ti vědí, že jsem nikdy nemrhal ničím, co mi bylo pro tento život svěřeno. Ale možná, že ani ti nepochopí, že to byl jen **poněkud** vyšší způsob promarnění, za které by oni je nepovažovali. Kdyby se ale poohlédli po Ježíšově životě, pochopili by, co je nejvyšším způsobem promarnění. Kristus, Syn Boží, vstupuje do Ježíšova života a stává se bezbranným pacholátkem. Takhle nám ukazuje, jak i my promarnujeme svůj věčný život. Jenže On si vzpomíná na Otce, ne proto, že byl vtěleným Bohem, nýbrž proto, že se vzdal své věčnosti, aby ji směl znovu nabýt, čemuž Ghos říká realizovat. Ukazuje nám totiž cestu do vědomě žité věčnosti, a pro tuto

ukázku musí na všech fázích procesu dosahování ukázat, že člověk musí vždy znovu ztratit, co nabyt v té které fázi vývoje (tedy promarnit). Ptám se, co to bylo, když ve třiceti letech vnitřně odešel od své rodiny a vzápětí od svého já (na poušti) a za tři roky od svých učedníků, a v zápětí znovu, a tenkrát i tělesně, od své matky, aby vůbec mohla být vzata na nebe? Ukazuje, za jakých podmínek se věčně vrací do věčného.

Seznámím vás znovu se svým následováním tohoto promarnění, napřed absolutně nevědomým (jak je tomu v životě **každého** člověka) a pak stále vědomějším, jak je tomu v životě každého člověka na konci normálně dlouhého života nejdéle a nejpozději v okamžiku smrti.

V 17 letech jsem se prudce obrátil od života, který jsem žil před tím, tj. bez Boha, a nikdy jsem se k němu nevrátil. Ve 26 letech jsem byl nucen nedobrovolně se odvrátit od své domnělé svatosti, jak bych byl dobrovolně nikdy neučinil (asi jako by se žádný člověk neodvrátil od svého pozemského života, kdyby mu nehrozila bezprostřední smrt, nebo kdyby nepodlehł dojmu, že pro tento život je pro něho všechno ztraceno).

Ve 32 letech jsem se dobrovolně, až po velkém váhání, vzdal i posledních zbytků svatosti postavené na askezi.

A žiji-li dnes, na rozdíl od oněch skoků, je mé vzdávání soustavné a samovolné. Pochopil jsem, že bez sebezáporu, braní kříže a následování Krista na každém kroku, jsme mrtví nebo ztrácíme pravý život. To je smysl vstupu do života v rámci dualismu. Je to otázka disciplíny. Ale disciplína jako metoda sama nevede k cíli, nedáme-li průchod moci Toho, kdo si přeje, kdo žije a miluje.

Jsem si vědom toho, že všichni lidé podle zkušenosti Ezechielovy budou nejdéle v okamžiku smrti vzkříšení **v těle** k věčnému životu, a jakmile se to stane, tělo bude moci odpadnout, neboť dokončilo svou transformační funkci až k nejzazší mezi a dovršilo úkol dualismu. Běžný čtenář usuzující rozumem nic z toho z Ezechiela nevyčte, ale kdo se zastavil v usuzování, když je napřed dovedl do krajnosti, ten dovede číst nenapsané, které se skrývá za napsaným tak, jako se skrývá nedějový základ za probíhajícím dějem.

Zprvu, asi od 4 let, jsem napodoboval stav, do kterého mne probudili lékaři při operacích za vědomí násilným zastavením úsudku (usuzoval jsem hloupě vždy znovu, že ne chtějí zabít). Jsem si jist, že kdyby byli tak odvážně nemrhali mým životem, že bych byl nenastoupil cestu ani toho poněkud vyššího způsobu pro-

mrhávání osobní vůle tím, že jsem se jí vzdával ve chvíli propojení celé lidské bytosti, čímž chci říci, že jsem se vzdával osobní vůle celobytočně. Nemyslete si, že fyzické donucení je tím nejradikálnějším donucením. V lidském životě se vyskytují duševní donucení, a mnohá z nich jsou dokonce účinnější než fyzická. Život je moudře zařízen i s těmi donuceními.

"Ať tvrdí dualista cokoliv, dojdeme pomocí poznání ke ztotožnění s Jedním, jelikož existuje totožnost, pomocí níž se můžeme ponořit do svého zdroje a osvobodit se od otroctví individualismu a universalismu. Ale zkušenost ztotožnění není exkluzivním privilegiem cesty poznání nebo čistého stavu abstraktního bytí. Vrchol každého činu a také cesty činů, jak jsme si ukázali, se představuje ponořením naší bytosti do Pána pomocí spojení s božskou vůlí, s Mocí božsky vědoucí; vrchol lásky se představuje extatickým ponořením naší bytosti do blahoslavené radosti z předmětu lásky a zbožňování. Ale také pro božská díla ve světě individuální Já se proměňuje ve střed vědomí, pomocí něhož božská Vůle Láskou a Světlem se mění v mnohost vesmíru. A tak se dospěje k jednotě se všemi našimi bližními pomocí ztotožnění já s nejvyšším Já a s já ostatních bytostí.

Odhlédnu-li od přímého poznávání správného bez zásahu rozumu, je zajímavé, že se u mne tento sjednocovací proces začal sjednocením mého malého já s malými já husí ve společném transu s nimi. V tom transu jsem neměl tělo ani já ani husy, ale mé vědomí se poutalo stejnou měrou na mé malé já jako na malá já husí. Ony samy mi to signalizovaly po transu: "Teď jsme bratři." Je to nízký začáteční stupeň ztotožnění, ale kdyby se uskutečnil, už i to by přineslo základní správné poznání, že skrze malé já jsme jednotou zatím aspoň na úrovni stvořeného. Pamatuji si, jak jsem se snažil o toto poznání pomocí zkušenosti, která byla poměrně snadno dosažitelná ve ztotožnění se zvířaty, tíže dosažitelná s rostlinami a nejtíže s nerosty. A právě tam, kde jsem pociťoval největší brzdu svého ztotožnění s tzv. neživou přírodou, právě tam jsem se nejusilovněji snažil o toto ztotožnění. Zjistil jsem aspoň, že "organické smysly" mají svůj protějšek v "anorganických smyslech" neživé hmoty. Dál jsem se nedostal, protože nerostům chybějí naše smyslové orgány, obdobně jako včelám chybí centrální rozvod rozumem a je zastoupen decentralizovanými čidly, zatímco u nerostů neexistuje ani toto ohraničení do čidel. Celý nerost je čidlem; my tomu dnes říkáme, že září, že má své osobité záření, které ho dopodrobna charakterizuje pomocí molekulární skladby. O ztotožnění s malými lidskými já jsem se nikdy nepokoušel. Jsou obrostlá džunglí osobitých schopností. V

oblasti člověka je rozrůzněnost jáček největší. Prosekávat se k jejich jádru je nad lidskou možností. Teprve v koncentračním táboře 21. 11. 1939 jsem zakusil, že cesta k jádru jáček vede jedině z jejich jádra navenek po kursu tvoření světů. Když jsem tehdy poznal podstatu stvoření světa a jeho konce, poznal jsem též dosažnost funkce malého lidského já. Od té doby mohu zodpovědně varovat, aby se člověk nerozvážně nezbavoval všeho osobního a též aby netlačil tam, kde už dohrává svou roli, vzhledem ke své konečné povaze.

"Zároveň vlivem přírody a individuálního já se udržuje rozlišování, jelikož jako animické formy Jednoho jsme rozliční a zároveň totožní s jinými bytostmi a se samotným Nejvyšším. Tyto vztahy rozdílnosti a jednoty se budou nutně různit podstatou a duchem konkrétního vztahu k tomu či k onomu, úplně ponořenému do nevědomosti. I z naší strany Jednota byla pouhým slovem, neobratnou aspirací lásky, sympatie a radosti z jednoty. Aniž bychom dále sestupovali do rozděleného světa, prohlubovali jsem toto rozdělení a pocit jáství, avšak též aniž bychom se dali do exkluzivního hledání čisté totožnosti, která odmítá hru rozdílů, obsáhneme a smíříme póly bytí v nekonečnu Nejvyššího.

"Věčné Já a také individuální já se liší od osobnosti tou měrou, jakou se od ní liší naše mentální já. Naše osobnost není nikdy stejná, nýbrž ustavičně se mění v různých kombinacích a stává se formami vědomí; ne však pravou mocí, nýbrž hrou nižších mocí bytí; nevlastní bytostnou radost z existence, nýbrž snaží se vystihnout podle své zkušenosti vzezření odpovídající tomu kterému setkání s okolím."

Je přímo dojemné, jak např. zvířata se dovedou přetvařovat podle toho, zda se chtějí bránit, nebo něco ukořistit, někudy si proklesat cestu apod. Rozčepýřená labuť mezi jinými labutěmi má právo jednat jinak než ostatní klidné labutě, má právě jim sebrat nabízené sousto, neboť nabývá hrozivou formu svého přání a ostatní labutě před ní prchají. Něco podobného dělá herec na jevišti, ale obyčejně k tomu potřebuje převlek a příslušné partnery. Ale i ostatní lidé se dovedou na scéně života tvářit podle potřeby a být něčím dalším podle potřeby. Ví se, že sportovní družstvo roste nebo upadá s úrovní protivníků. I prostá, ale nutná myšlenka z nás dělá někoho jiného, a totéž platí o stavu relativního klidu nebo neklidu.

"Také to vše je Brahman a Puruša, ale je to Puruša měnící se, projev Věčného, nikoliv jeho neměnná skutečnost. Gítá rozlišuje tři Puruši, které utvářejí úplnost Božského v jeho

mohutnosti a v jeho pohybu: Proměnlivého, Neměnného a Nejvyššího nad tím i oním a oba obsahujícího. Nejvyšší je Pán, v němž žijeme, nejvyšší Já nás a všech. Neproměnné je Já klidné, stále stejné, nečinné, bez proměn, kterého dosahujeme, když vycházíme z aktivity do trpnosti, ze hry vědomí, ze síly a hledání do pevného a čistého Základu vědomí, síly a radosti, v němž Nejvyšší svobodný odpoutaný a tichý se těší ze své hry. Proměnlivý je substancí a bezprostředním motivem trvalého toku osobnosti, způsobuje všechny vztahy našeho kosmického života. Mentální bytost ustavená v proměnném, se pohybuje s ním a nenachází klidu, věčného vlastnictví, ani radost ze sebe; duše ustavená v Neměnném nachází v sobě mír, vlastnictví i radost, ale nejedná; zatímco duše, která může žít v Nejvyšším, těší se z míru, vlastnictví, věčné radosti a nesmírnosti bytí, není poutána povahou, osobností, formami své síly a zvyky vědomí, a přesto užívá všech forem a všech povah s obsáhlou svobodou, aby vyjádřila Božské ve světě. Také v tomto případě změna nepochází ze střídání podstatných způsobů Já, nýbrž z našeho vnořování ke svobodě Nejvyššího a ze správného používání božského zákona našeho bytí." (A II, 89)

*"Indická filosofie, vzhledem k tomuto trojímu způsobu Bytí, rozeznává mezi Brahmanem a přívlastky a Brahmanem bez přívlastků, jako je tomu v evropském myšlení mezi Bohem osobním a Bohem neosobním. Upanišada jasně označuje, jak relativní je povaha tohoto protikladu, když popisuje Nejvyššího jako "Toho, který s přívlastky je bez přívlastků" (Nirguna guni). Tyto dva podstatné způsoby, dva základní aspekty, dva póly věčného bytí, obstávají v božské transcendentní Skutečnosti. Prakticky odpovídají tichému Brahmanu a aktivnímu Brahmanu. Z určitého hlediska na veškerou činnost vesmíru můžeme pohlížet jako na výraz nesčetného přetváření nekonečných přívlastků Brahmana. Substance jeho Bytí si navléká silou své vědomé Vůle veškeré druhy forem, guna, veškeré druhy kosmických pochodů a dynamických mocí vědomí, a v těch se provádí veškerá kosmická činnost, aniž by On byl třeba jen malinko závislý na ní. On je nad ní a v jistém smyslu bez přívlastků **Nirguna** "bez přívlastků" ale nikoliv neschopný přívlastků, projevuje se v **saguna** a v **anantaguna** nekonečných přívlastků, protože všechno obsahuje a může se projevit nekonečně rozdílný. Není poután přívlastky v tom smyslu, že je všechny převyšuje, a zajisté, když by jimi byl poután, nemohl by být nekonečný, nýbrž by byl podřízen svým přívlastkům: byl by omezen vlastní přirozeností; Prakriti by byla vládkyní a Puruša jejím výtvořem a loutkou. Ale věčné není poutáno ani svými přívlastky ani nedostatkem přívlastků, ani*

osobností, ani neosobností; je to Já nad všemi pozitivními nebo negativními definicemi." (A II, 89 - 90)

*"Jestliže však nemůžeme definovat Věčné, můžeme se s Ním spojit. Bylo řečeno, že se můžeme stát Neosobními, ale nikoliv osobním Bohem; to je pravda jen v tom smyslu, že osoba se nemůže stát Pánem celého vesmíru. Ale můžeme se od vesmíru osvobodit a vstoupit do existence aktivního Brahmana právě tak jako do Brahmana tichého a vrátit se společně k našemu bytí; každé spojení bude mít svůj zvláštní způsob, jak se stát podstatně jedno "s" nebo jedno "v" **Nirguna a Saguna** ve hluboké shodě naší přirozenosti (**Sádharna - mukti**). Nejvyšší se oddělí od věčného míru, rovnováhy a klidu a vynoří se svobodný a nekonečný ve věčné aktivitě, používají nekonečných kvalit v přerůzných formách kombinací a přívlastků. A my se musíme vrátit k jeho míru, k Jeho rovnováze a klidu a odtamtud působit božsky osvobození od věcí pomocí věcí, tekouce za všemi protiklady v božském díle. Jen tak, že Pán jedná z universálního centra, zatímco my jen přenášíme tím, že uskutečňujeme individuální centrum, onu formu jeho ducha, jíž jsme. Pán nepodléhá ničemu, ale individuální duše je podřízena nejvyššímu Já, a čím větší a absolutnější je tato podřízenost, tím větší je Jeho síla a Jeho svoboda."*

Vlivem úplného sebevzdání jsem se od 21. 11. 1939 začal ztotožňovat s jeho svobodou, kterou jsem v sobě poznával a která se projevovala tak silně, že nejtvrďší podmínky života se soustavně měnily v ničem nerušený stav Jeho činnosti i klidu. Lhal bych, kdybych tvrdil, že jsem zažíval svůj klid a že jsem vykonával svou činnost. Nemohu si nic přivlastnit z toho, co jsem zažíval, a proto jsem mohl Jím vlastnit mocí všech druhů blahoslavenství, jejichž je On duchem.

Ovšem tehdejší skok do Věčnosti za plného pozemského života nebyl přece jen tak jednorázově dovršen, protože už v 17 letech jsem byl natolik boží a tak málo jsem patřil sobě, že jsem přestal mít zájem o všechno pozemské, a maminka mě musela uměle udržovat osm dnů na tomto světě, podobně jako před tím čtrnáctkrát mezi druhým a čtvrtým rokem mého pozemského života. Ale o tom promluví už ne jako o historii svého života, nýbrž jako o obecně platném obrazu skutečnosti, který bude vzat z jiného průměru než Ghosova, nebo než mu dovoluje indická filosofie plus jeho osobní zkušenost. Ale napřed necháme domluvit Ghose:

"Rozlišení, které se dělá na Západě mezi osobním a neosobním, je v podstatě totožné s indickým, ale západní způsob vyjadřování je svázán s asociacemi a omezeními, která jsou cizí indickému myšlení. Osobní Bůh evropských náboženství je osobou pojatou v lidském smyslu slova. Je omezen svými přívlastky, i když je všemohoucí a vševědoucí, a to odpovídá indickým pojetím Šivy, Višnu, Brahmy nebo Božské matky, Durgy nebo Kali. Každé náboženství uctívá a zná rozdílná osobní Božstva podle impulsů srdce a myšlení. Krutý a neúprosný Bůh Kalvinův je bytostí rozdílnou od milujícího Boha svatého Františka, stejným způsobem jako milosrdný Višnu se liší od hrozné Kali, i když Kali je vždy milující a dobročinná, plná lásky a když zabíjí a i když ničí. Šiva, Bůh asketického odříkání, který všechno ničí, zdá se být jiným než Višnu nebo Brahman, kteří jednají s láskou a pro dobro tvorstva. Je zřejmé, že podobné koncepce vytvářejí rozdílné názory na nekonečného a všudypřítomného Stvořitele a Vládce vesmíru. Indické náboženské myšlení je vskutku nepovažuje za adekvátní. Osobní Bůh není omezen svými kvalitami. Je **Ananata - guna**, je schopen nekonečných přívlastků a je nad všemi přívlastky, může jimi vládnout jak chce, může projevovat pod různými jmény a tvary své nekonečné božství, aby uspokojil potřeby duše veškerých živých bytostí, podle své přirozenosti a osobnosti. Z toho důvodu je pro běžnou evropskou mysl velmi těžké pochopit, jak může být indické náboženství rozdílně pojímáno podle vedantské filosofie nebo podle Samkhyje, neboť je pro ni těžké chápat osobního Boha s nekonečnými přívlastky, osobního Boha, který by nebyl **osobou**, nýbrž jedinou reálnou Osobou, kořenem veškeré osobnosti (Poznámka překladatele pod čarou: To znamená, že Západan těžko pochopí shodu mezi nekonečným počtem božstev a božských osobností indického náboženství a neosobní čistotou filosofické indické vize. (Nicméně to je jediná platná a kompletní pravda o božské Osobnosti." (II, 90 - 91

"Smysl božské osobnosti v naší syntéze se objeví jasněji, až budeme mluvit o joze oddanosti; zde řekneme jen, že si zachová své místo v integrální joze, i když bylo dosaženo osvobození. Prakticky existují tři stupně, jimiž se přibližujeme k osobnímu Bohu:

Na prvním, v němž je pojat formou a zvláštními přívlastky, a těmi je jméno a tvar Božství, kterým naše osobnost dává přednost (Išta devata).

Na druhém, na němž je On pravou osobností, úplnou osobností, Ananta - guna.

Na třetím jsme nesení ke kořeni veškeré ideje a veškeré osobní skutečnosti, a to Upanišada označuje jediným slovem "On" bez přívlastků. A to je bod, v kterém se setkávají osobní a neosobní Božství a spojují se v nejvyšším Božství. Neosobní Božství už není abstrakcí, jelikož my sami jsme abstrakcí. Intelekt se k tomu dopracovává pomocí abstraktních koncepcí, které se překonají v realizaci. Jestliže uskutečníme existenční principy nebo stále vyšší stádia vědomí, nedojdeme k úplnému anulování, ke druhu nic, ani k nevyjadřitelnému stavu existence, nýbrž k samotné transcendentní Existenci, které je též Existencí za veškerou osobní definicí a která přesto vždy zůstává esencí osobnosti."

"Žijeme-li v Onom, a naše bytí je Oním, zažíváme je současně jako neosobní stav nejvyššího bytí a vědomí, jako nekonečnou neosobnost moci a blaženosti, a jako osobní božskou přirozenost, která jedná skrze naši formu individuální duše, propojenou a spojenou se svým transcendentním a universálním Já. Tak se zachová veškerý vztah s osobním Božstvím ve svých formách a ve svém pojmenování. Když např. naše činnost bude především činností Lásky, budeme se snažit vyjádřit to jako Pána Lásky, aniž bychom jej uskutečnili integrálně ve všech jeho jménech, formách a přívlastcích, ale ani ne tak, abychom se dopustili toho omylu, že bychom tento jeho aspekt, který je nám nejbližší a nejdražší, pokládali za úplnou nekonečnost Božského." (A II, 91 - 92)

A nyní aspoň dovětek k tomu, co Ghos přednesl v této kapitole:

Nikdo nedokáže zobrazit celou pravdu. Jeho obraz je nanejvýš nějakým řezem celým obrazem. Průmět, který zde podal Ghos, bych technicky nazval řezem B - B, tj. intelektuálním průmětem zobrazené pravdy. A já dodávám průmět A - A, tedy z hlediska smyslového vstupu, protože mými smysly se téměř od začátku mého života tak cloumalo, že jsem jimi musel vždy znovu vstupovat, jako by poprvé. A vidět smysly nově, když nám před tím toto vidění bylo odňato, je jiným viděním než to, do něhož nic mezitím odjinud nevstoupilo. Od tří let se mezi smyslové příkazy (a co vnímáme smysly, má fakticky příkazující povahu) míchaly příkazy, o nichž jsem nevěděl, odkud jsou. Ježíš o nich praví: "Kdo přijal má přikázání a zachovává je, ten mě miluje." (Jan XIV, 21). Nevěděl jsem, že co se dostává mezi smyslové příkazy jsou příkazy boží, a přece, kdyby mě byl někdo o tomto jejich původu poučil, byl bych je jasně jako boží uznával, neboť v nich byla obsažena moc převyšující po všech stránkách příkazy

smyslů, a protože nepocházely z lidského úsudku. Jaká to byla skvělá nevědomost o původu těch příkazů. Nemohl jsem se jim protivit a nemohl jsem ani vědět, že jejich plněním miluji Boha. Jak dokonale jsem za tu lásku nemohl! A jak mně tato nevědomost pomohla, protože bych si jí byl jistě přivlastnil, a toto přivlastnění lásky boží by bylo stálo proti duchovnímu poznání. Nyní vím (od 21. 11. 1939), co je to přirozeným způsobem milovat Boha nade vše.

Ghos vychází z intelektuálního zpracování poznání, jak se s ním shledal ve Védách a Upanišadách. Od závěrů prošlých intelektem se vrací ke zdroji, který nemá intelektuální původ. Kdežto já vykládám o mimorozumovém zjevení, které se poprvé u mě projevilo se všemi klasickými příznaky především zmrtním smyslů a tělesnosti (viz první extáze v muzeu v 17 letech). Toto zmrtnění však přece jenom mělo odlišný ráz od obdobného zmrtnění **věřících** mystiků. Nepřinášelo "nadpřirozené" obrazy, ani se do nich nezahalovalo.

Tato nezahalená skutečnost mi dovoluje vědět, že také Existence ve své prapodstatě není ani tvarové povahy, ani tělesná. Duchovní beztvará a bezobrazová Existence se mne zmocňovala tak dokonale, že když jsem se jí vzdal, musela mne maminka vracet do tělesné existence a také to činila důkladným lomcováním mým tělem. Je zajímavé, že byla jako věřící vznešeným obrazem napomenuta, aby mně nebránila (a bez zjevení anděla by byla neposlechla), a pak se ode mne místně vzdálila po dobu, kdy jsem nebyl tělesný, takže dlouho nebylo svědků mého netělesného stavu při vnitřní modlitbě (4 roky). A to bylo výborné, že jsem nevěděl, co se děje s mým tělem. Byl bych z toho zaručeně vyvodil něco unáhleného a upřílišněného. Intelektuálně jsem zkrátka tyto stavy nezpracovával. A tak se stalo, že až do 21. 11. 1939 šlo u mne především o existenční stránku cesty, jejímž nejvýznamnějším plodem bylo bezobrazové poznání skutečnosti. Nepotřeboval jsem výkladů Bible nebo Véd, ale všechna svatá Písma mne utvrzovala jaksi dodatečně v čistém bezeslovním poznání.

Porovnejme si toto poznání s obrazovým zjevením, jak se přihodilo šestileté Kateřině Benincasa v Sieně (nar. 25. 3. 1347, zemřela 29. dubna 1380), která byla vychována a všestranně ovlivňována katolickou vírou. Nechme o této příhodě vyprávět Johanna Jorgensena, ve spise Svatá Kateřina Sienská (nakl. Ladislav Kuncíř v Praze 1946). Podávám zkráceně od str. 18:

Tady to bylo. Tady tváří v tvář této nádherné vyhlídce uvrhli pohanští katané svatého Ansana do příšerně bublající smolné lázně. Mramorová deska ve zdi vypráví dnes o tom.

Avšak onoho večera, kdy tudy šly dvě děti, Kateřina a Stefano, nemluvil o tom ještě latinský nápis na mramorové desce - zato však živá tradice této události hlásala tu, že se tady jeden člověk dal raději hodit do kotle vařícího dehtu, než aby zapřel Ježíše! Jak drahý byl asi Ježíš tomuto člověku, jenž pro něho volil příšerné utrpení!... V kamenném zarámování je tu dnes stará, takřka vybledlá freska a pod freskou tento nápis:

"Když bylo svaté Kateřině Benincasové pouhých šest let, šla touto cestou domů a tu se jí na druhé straně údolí nad dominikánským klášterem zjevil Kristus v podobě svého pozemského zástupce, a obklopen svatými apoštoly Petrem, Pavlem a Janem, dal jí své požehnání."

Při podrobném prohlížení lze na desce doposud rozeznat dvě postavy. Jednu klečící s rukama vztaženýma k horoucí modlitbě - a to je svatá Kateřina - druhou stojící, chlapeckou - její bratr Stefano...

Ve staré legendě je psáno:

"Když pozdvihla oči, spatřila na druhé straně údolí, nad střechou kostela bratří kazatelů, skvostný trůn, upravený s královskou nádhrou, a na trůnu Ježíše Krista, Spasitele světa, v papežské výstroji a s papežskou tiarou na hlavě. A s ním tam byla i apoštolská knížata Petr a Pavel a svatý Jan Evangelista. Při pohledu na toto zjevení Kateřina ustrnula v hlubokém údivu. Upřeně hleděla na Spasitele, jenž se jí zjevil tak podivuhodným způsobem, chtěje si získat její lásku. I on upíral oči k ní, usmíval se na ni mile, a vztáhnuv k ní pravou ruku požehnal jí svatým křížem - jako to dělávají biskupové, když žehnají věřícím. A toto požehnání ruky Věčnosti mělo tak nesmírnou moc, že se s Kateřinou stala velká proměna; ačkoliv byla vždycky plachou a bojácnou dívenkou, stála nyní na veřejné ulici mezi množstvím lidí i dobytka, stála tam nehybně jako socha, oči upřeny vzhůru, do dálky...

Ale její bratr šel nevšimavě dál, v domnění, že Kateřina jde za ním; teprve po hezké chvíli zpozoroval, že se od ní vzdálil. Když se ohlédl, spatřil sestru daleko za sebou, znehybnělou a zírající do vzduchu. Zprvu na ni volal, ale ona si nevšimla jeho volání, takže byl nucen se vrátit a zavolat na ni. Když viděl, že volání nepomáhá - (Kdo někdy slyšel, jak umějí italské děti křičet plnou silou kovových plic, pochopí, že Kateřina byla zajisté velmi

daleko!) - zatahal ji za rukáv a řekl: "Co děláš? Proč nejdeš domů?" A tu teprve jako by se Kateřina byla probudila z hlubokého spánku; na okamžik odvrátila oči od zjevení na obzoru: "Ó, kdybys viděl, co já vidím nechal bys mě na pokoji!" a znovu se zahleděla vzhůru do dálky - avšak po zjevení už nebylo ani památky. Kateřina se úpěnlivě rozplakala a počala si trpce vyčítat, že odtrhla zraky od Spasitelova zjevu."

"...Věčnost promluvila k jejímu dětskému srdečku. Spatřila nebe otevřené a syna člověka sedícího na trůně nevyličitelné nádhery a žehnajícího jí pozdviženou rukou - znamením trojitého kříže - po způsobu biskupa v kapitulním chrámu - in nomine Patris - et Filii - et spiritus Sancti."

Jorgensen k tomu dodává (str. 28 n):

Křesťanství je od svého prvního počátku náboženstvím vidění a zjevení. Nejstarší křesťanská literatura, listy svatých apoštolů a evangelistů dávají o tom neochvějně svědectví. Po Ježíšově Ukřižování došlo ke Vzkříšení, a po vzkříšení se Pán a Mistr znovu a znovu setkává se svými učedníky a žáky. V zahradě Josefa z Arimatie padá Magdalena na kolena před zahradníkem, když ji pozdravil jejím jménem: "Maria!" Jediné slovo stačilo a ona propukla v jásavé: "Rabboni!" Byl to jeho hlas - tímto hlasem ji volával ...Když dva z apoštolů zasedli v Emauzích ke stolu s poutníkem, s nímž se setkali na cestě, pojednou jim spadly slupky s očí - vždyť takto ON lámal Chléb, žehnal je rozdával jim... A v Jeruzalémě se Vzkříšený ukázal Šimonovi, a potom se ještě jednou zjevil ve shromáždění svých učedníků a pozdravil je obvyklým: "Šalom aleikum."

Ale ještě i po Nanebevstoupení trvají styky tohoto světa pozemského s oním nadzemským. Štěpán spatřil v hodině smrti nebe otevřené a v něm Ježíše, stojícího po pravici Boha Otce - Šavla nedaleko Damašku oslnilo zvláštní silné světlo a tu slyšel hromový hlas: "Já jsem Ježíš, kterého pronásleduješ!" Za tenoukým závojem závrků je ustavičně přítomen Ježíš, a ve viděních a ve zjeveních se tento závoj protrhává. A nejenom Štěpán a Pavel, ale později i František z Assisi, Kateřina Sienská, Brigita a Jean d Arc spatřují otevřené nebe a slyší "nevyslovitelná slova". "Ale jsou-li v těle nebo mimo tělo, to nevědí. Bůh to ví."

Nejen Italka Kateřina, ale i severská Brigita byla jasnozřivou prorokyní. Brigita, vdova po Ulfu Gudmarssonovi, zemřela v Římě 23. července 1373, aniž se s ní Sieňanka měla příležitost seznámit. Jistě by se byly spolu uvítaly jako dvě sesterské duše.

U Brigity nalézáme četné pokusy o vylíčení, co je v podstatě ten jasnozřivý stav. Například v úvodu k jejím klášterním pravidlům je napsáno: "V Norském království se přihodilo, že svatá Brigita klečela jednou pohřížena v modlitby, a tu pojednou její tělo pozbylo životní síly, odumřelo, ale zato její duše se vzchopila k neobvyklé živosti a síle, takže byla s to, aby slyšela a mluvila, cítila a vnímala věci čistě duchovní. A do tohoto stavu se pak vracela velmi často." Nebo v předmluvě k páté knize jejích Zjevení: "Jednou, dokud ještě žila na severu ve svém vadstenském sídle, jela na koni po cestě. A tu z čista jasna zapomněla na všechno kolem sebe a svou mysl pozdvihla v modlitbě k Bohu. Opustilo ji vědomí tělesnosti. Jsouc tělem nepřítomna, pohřížila se do duševního vytržení. Za tohoto "vytržení" spatřila a vyslechla všechno, co je obsahem páté knihy jejích Zjevení" - rovněž i Kateřina za téhož duševního vytržení diktovala svou knihu Dialog. Biskup Alfons z Jaenu vypráví, že často na vlastní oči vídal, že Brigitu, klečela-li na modlení, opustily smysly, takže neviděla a nevnímala nic kolem sebe. O tomto stavu sama Brigita praví: "Ó, nejsladší Bože, jak podivně se mnou jednáš! Tělo mé zmámíš podivnou drímotou, zato duši mou probouzíš, takže slyší, vidí a cítí duchovní věci." "Zachce-li se ti, uspíš mé tělo, ale spánkem netělesným. Jenom mu dopřáváš jakéhosi odpočinku od ducha, zato však duši samotnou burcuješ z obvyklé drímoty, takže vidí, slyší a cítí duchovně." Docela tak tomu bylo i s Kateřinou. (Konec cit.)

Vidím absolutní shodu mezi obrazovými zjeveními, která zažívala Kateřina nebo Brigita, a mezi absolutně bezobrazným zjevením, kterým jsem mnohokrát prošel od 17 let a kterým procházím už bez zmrtnění těla od 21. 11. 1939 až dodnes samovolně a mnohem prudčeji než tehdy. Obrazná zjevení těch světic promlouvají ke mně tak věrohodně jako vědění, které se v mém vědomí občas objevuje beze slov a bez obrazů, a to tak samovolně, že už není zapotřebí světelného přepínače, který zableskával až do 1939. Pamatuji se, že naposled zablesklo, když jsem po vstupu do koncentračního tábora psal seznam vězňů na bloku 50 A. Po zablesknutí jsem věděl, že jakmile budu psát ten seznam ještě jednou, půjdu z tábora domů. A po druhé jsem psal ten seznam proti své vůli. Přinutil mě k jeho napsání budoucí primář v Bohnicích Hanzlíček, a ten také tentýž den večer šel se mnou pryč od ostatních spoluvězňů a nevěděl ještě zda na smrt nebo zda bude další den propuštěn. Zableskávalo u myšlenkových pochodů, které by byly končily rozpaky nebo zbytečnými a velmi nedokonalými úvahami tam, kde se úvahou nikam nedospěje. Byl jsem tedy jimi chráněn před rozpaky, aniž jsem si tuto ochranu

přál. Byla to ochrana tak dokonalá, že jsem nikdy nezačal pochybovat o tom, čemu věřící musí věřit, aby mohl jít kupředu. Přitom někdy záleží na tom, abych se o tuto jistotu podělil s jinými lidmi nebo s některým člověkem, s každým podle jeho založení a věku. např. s dětmi obrazem nebo pohádkou. Někdy zase vím, s naprostou jistotou, že tato jistota je nesdělitelná, je mi odnímána schopnost promluvit, i když píši, ocitnu se po ní někde jinde, než kde jsem začal o něčem psát. Když si potom po sobě přečtu napsaná slova, říkám si, co tomu asi říká čtenář a co si bude o mně myslet, ale vím, že mně to musí být jedno. Vždyť celá pravda nikdy nebude vysvětlena rozumem. Ta mezera je v pořádku. A jsme u té mezery, která se má vnitřně vyplnit. Pozemský život nesmí stát proti duchovnímu životu a proti poznávání beze slov a obrazů. (Vím dobře, že jsem právě překročil časovou mezeru. Vyprávěl jsem o minulosti a teď mluvím o přítomnosti a budoucnosti. Čas je pro mne také druhem časoprostorového znázornění a zobrazení).

Mně se nemůže stát, co se stalo Kateřině, Brigitě nebo Pavlovi, protože oni se dostali ke svým zjevením vírou, a obrazem jim byla překlenuta propast mezi skutečností duchovní a pozemskou. Kdybych měl nějaké vidění, pozastavil bych se nad ním a snažil bych se pochopit, co jsem vyvedl a za co jsem jím trestán, když přece stačí nabýt jistotu bez obrazu. Tím nikterak nechci zlehčovat zjevení těch svatých. Beru na vědomí, že u věřících se jde po jiném mostě než u nevěřících. Nevíra se nesmí stát dogmatem. U víry tento požadavek nesmíme zastávat. Tam se dogmatem musí začít. Dokud však rozumové chápání u nevěřícího je dogmatem, má zahrazenou cestu k duchovnímu poznání. Vím např. proč sv. Pavel musel spadnout s koně před Damaškem a dočasně oslepnout. Měl-li mít k němu přístup Kristus, musel ho prudce zbavit rozumového dogmatu, jímž byla víra, že křesťané jsou kacíři.

Společně s Ghosem vím, že celý vesmír je projevem Jediného, nikoliv Jím. Proto nejsme panteisty. Lišíme se spolu jen ve východisku. Velké Já je pro mne zbytečnou personifikací Boha. Ghos jde podle Véd a Upanišad na věc zprostředka, z intelektuálního zpracování, a má proto velmi těžkou úlohu při svých výkladech.

Mám na mysli jiný obraz než jsou ty, kterých užívá Ghos. Bylo by nesmyslné, kdybych někoho měl k tomu, aby tento obraz považoval za jediné správné. Nevěřím, že něco bylo stvořeno, nýbrž že všechno se nestále tvoří. Ale nejen tvoří, ale i oživuje a přivádí nazpět ke zdroji svého vzniku.

Tato jistota vznikla tím, že 21. 11. 1939 jsem nepotřeboval ani nejmenšího času k tomu, abych se setkal s Kristem, neboť tehdy ke mně promluvil beze slov a bez obrazů. Slova potřebují ke svému pronesení čas, obrazy velkou obrazotvornou práci, kdežto vstup do duchovní podstaty všeho je záležitostí absolutně bezčasovou a bezpracnou. Stačí tam vědomě být. A to je tím snazší, že tam už všichni jsme, jenomže o tom nevíme. Chybí nám tady jen princip uvědomění. Ovšem tím principem není a nesmí být vmýšlení se do toho, že tomu tak je, nýbrž všemi prostředky podporovaná zkušenost, která by se mohla velmi snadno anulovat nebo vyskytovat se jen matně, kdyby nebyly vyhledávány podmínky pro její nástup a růst.

Než se do tohoto návodu pustíme, berme na vědomí, že máme minimálně k dispozici tři odstrašující ukázky takového vmýšlení, které nemůže zastat aktuálně prožívanou zkušenost:

1. Starým zákonem vedený člověk pojímal Věčnou Podstatu všeho jako přísný, neoblomný řád, ze kterého není vyhnutí. A na základě tohoto pojetí Boha se dostavila zkušenost pokřivená touto představou. Ježíš spatřoval důvod tvrdosti Mojžíšova zákona především v tvrdosti srdce a neoblomnosti následovníků Mojžíšových. Ovšem, to vyplývá jen z Ježíšova komentáře k jeho a k lidskému životu. A dalšímu jeho příkladu jsme buď neporozuměli, nebo jsme jej odstavili na vedlejší kolej.

2. Ježíšovým příkladem vedený člověk měl vždycky tendenci řídit se spíše slovními příkazy Ježíšovými a fascinujícím obrazem Ježíšovy smrti na kříži, než celým průběhem Ježíšova života. A to je zároveň mnoho i málo. Mnoho v tom smyslu, že do ukřižování malého já se můžeme jen vmýšlet, ale nemůžeme je provést, protože bez malého já a bez vzájemného jeho dokonalého propojení s veškerým stvořeným bychom ani chvíli nezůstali naživu. O tom jsou nám odstrašující příklady mnohých křesťanských svatých, kteří na pokračování umírali celý život, aniž by vnitřně umřeli.

3. Přímo velkolepý způsob vmýšlení navrhuje hinduismus. Mluví o naší totožnosti s nesmrtelným Já. Ježíš slovně tohle naznačil jen jediným výrokem "bohové jste", a zřejmě věděl, proč nekladl velký důraz na vmýšlení, nýbrž na zkušenost.

Na rozdíl od toho mají dualistické teorie své oprávnění v tom, že žijeme až po uši zahrabáni do dualistického řádu, a nebylo by správné, kdybychom tuto skutečnost obcházeli nebo si ji nějak vymlouvali. Jsme sice svědky toho, že v lidsky prožívaném pozemském životě už neplatí vždycky základní dualistický zákon

"oko za oko, zub za zub", ale volnost v prožívání tohoto zákona se zažívá dvoustranně (někdy za jedno oko obě oči, jindy za jedno oko se neplatí okem, nýbrž něčím nepoznatelně jiným, nepoznatelně ve smyslu, že nevíme, co k čemu patří a co za co je!), a přece jen z tohoto zákona není vyhnutí, pokud žijeme převážně na přírodní úrovni. Všichni se rodíme, vzrůstáme, dospíváme, chátáme a umíráme, a zdá se, že všechno to se děje s námi tak jako se zvířaty. Co je nám platen Ježíšův výrok "kdo hledá svůj život, ztrácí jej", když si svůj život nesrovnáváme se zvířecím a nesnažíme se podstatně odlišit od zvířecího. Zvíře hledá svůj život, a proto jej bezpečně ztrácí. Ježíš dost jasně ukazuje, že náš zvířecím způsobem **jen účelově** vedený život, je životem chybně pojatým. Ale kdo si postaví vedle zvířecího pojetí života život Ježíšův?

Bylo účelné, že Syn Boží sestoupil z nebe a stal se synem člověka, Ježíšem? Na to je nejsprávnější odpověď otázkou: Je účelné, že člověk, který při narození rovněž přichází z věčnosti, stává se synem nebo dcerou člověka?" (Otázku vědomě oklešťuji o svou znalost soustavného propojení druhého typu, o němž byla řeč: že totiž nejen v okamžiku zrození, ale neustále přicházíme z věčnosti a neustále jsme také na ní závislí. Však Ježíš dost jasně svědčil o této závislosti svým životem).

Nepochybujete-li, že bylo účelné, aby Syn Boží vstoupil do lidského těla a stal se synem člověka, pak nepochybujte, že je stejně správné, že se tu na zemi objevuje člověk svým původem věčný.

Těžkost pochopení tohoto spočívá v tom (tady se vědomě a záměrně opakují!), že existuje dvojí druh propojení člověka s veškerenstvím. O jednom jsme si řekli, že je to dokonalé propojení našeho já se vším stvořeným (neboť ono je květem stvořeného a květ by zahynul, kdyby nebyl spojen s rostlinou), počínaje tělem a konče okolní přírodou a vesmírem. O druhém propojení Ghos neustále mluví. Je to propojení stejně důležité jako první, propojení s věčným životem, které však není smysly postřehnutelné a rozumem postižitelné. Proto o něm můžeme pochybovat, ale nemůžeme je zrušit. Pokud si toto druhé propojení neuvědomujeme, platí o nás slova sv. Pavla, že spíme. A on nás vybízí (Efez V, 14), abychom se probudili. Tím se dotýkám už slíbeného vysvětlení principu uvědomění. V šesti létech dětského života sv. Kateřiny se zatím u ní probudil jediný smysl - zrak. Šla kupředu přes probuzení smyslů. Její bratr, který šel vedle ní, nic neviděl. Proč ona viděla, co nikdo neviděl vedle ní v tom velkém hemžení lidí a zvířat? Sv. Pavel by si s tím nelámal

hlavu. Řekl by, že to byl projev mimořádné milosti boží, protože jinak si nedovedl vysvětlit ani to, že před Damaškem spadl s koně a začal vědět všechno potřebné o Ježíšovi. Vždyť se tomu před tím neučil. Kdyby se byl tomu před tím učil, nebyl by pronásledoval křesťany. Pavel, přestože nevěděl jak, právě jako nevěděla Panna Maria při andělském zvěstování, byl najednou schopen vědění o Kristu. Protože však před tím tělesně pronásledoval Ježíše, pak, když se obrátil naruby, považoval sebe i všechny křesťany za tělo Kristovo. praví: "On je hlava, z něho roste celé tělo, pevně spojené klouby navzájem se podpírajícími, a buduje se v lásce podle toho, jak je každé části dáno." (Efez IV, 16). To je jedinečné vidění pravdy, i když pouze **periferijním** způsobem, jaksi z okraje zorného pole. Z téhož okraje zorného pole zahlédla svatá Kateřina ve svých šesti létech slávu Kristovu, oděnou do slavné tělesnosti, tj. do obrazu živé tělesnosti. Byla intensivně vychovávána v katolické víře a podle toho dopadlo její první zjevení. Mělo v sobě takovou moc, že ji celou natrvalo změnilo. Ať mi nikdo neříká, že to byla pouhá halucinace. Ta by neměla tak trvalé a převratné následky. Ať si také nikdo nemyslí, že to byl ten druh zkušenosti a s tím též ten druh skutečnosti, se kterou se setkáváme svými běžnými duchovně neprobuzenými smysly. Byl to sice jen pouhý obraz duchovní skutečnosti, ale byl velmi výstižný mocí, kterou zaplavil Kateřinu. (Vzpomínám si, že ve třech a dalších letech svého života jsem měl nebo zažíval začátky božích zjevení, které jsem jako takové nepoznával, ale jejichž sílu jsem pociťoval tak mocně, že jsem ji mohl na místě použít a pro její velikost jsem jí dával jasně přednost před jinými lidskými schopnostmi. Bylo však té síly jen tolik, že nezištně posloužila v daném případě a tím se spotřebovala, takže jsem ji nemohl podruhé použít. Byla příliš konkrétní, než aby se dala použít obecně i nadále. Bylo tu ještě mnoho jiných rozdílů mezi ní a mezi zjevením sv. Kateřiny, ale všechny tyto rozdíly vyplývaly z faktu, že jsem neměl náboženské představy vybudované náboženskou vírou. Nikdy to nebyla směs obrazu a skutečnosti, nýbrž jen zasahující a zase odstupující duchovní skutečnost spojená s mocí jí odpovídající. Tato vybavenost mocí jí zaručovala účinek, který chtěla dosáhnout.) Nevybírejte si mezi dvěma póly, obrazem a skutečností samou, neboť to není záležitost lidského výběru. Nevystihli byste pravou přiměřenost. Pravda nemá póly a je proto ve dvojnosti nevyjadřitelná. To nám tolik vštěpuje Ghos. Pavel byl přiveden ke Kristu intenzivní nevírou v Krista, postavenou podle Pavlových lidských představ i zkušenosti na víře v Hospodina a na domnělé jeho vůli. Kateřina byla přivedena ke Kristu intenzivní vírou v Krista. (Úmyslně neříkám, že oba byli vedeni jednou a toutéž milostí, protože bych tím

nic nevysvětlil). Jde mi o **pouhé** vysvětlení, o nic víc. Je to pouhé podání nitě do labyrintu rozumu. Co tím chci říci? Že slovy zasvěcovat nelze. Zdálo by se, že pravý opak je pravdou. Ale čtěte pozorně ve Skutcích apoštolských IX, 3-9. *Na cestě, když už byl Saul blízko Damašku, zazářilo kolem něho náhle světlo z nebe. Padl na zem a uslyšel hlas: "Saule, Saule, proč mne pronásleduješ?" Saul řekl: "Kdo jsi, Pane?" On odpověděl: "Já jsem Ježíš, kterého ty pronásleduješ. Vstaň, jdi do města a tam se dovíš, co máš dělat." Muži, kteří ho doprovázeli, zůstali stát a nebyli schopni slova; slyšeli sice hlas, ale nespátřili nikoho. Saul vstal ze země, otevřel oči, ale nic neviděl. Museli ho vzít za ruce a dovést do Damašku. Po tři dny neviděl, nic nejedl a nepil.*

Po čem tedy následovalo Saulovo obrácení? Po dovršení **prováděné** nevíry a nenávisti. A obrácení Kateřiny? Po dovršení maxima víry, **prováděné** do té doby všemi dosažitelnými prostředky. (Všimněte si stejných následků zaujatosti, která sjednotila lidskou bytost). Ne náhodou se zjevení Krista událo v den, kdy se v Sieně slavila památka mučedníka sv. Ansana. Dovedeme si představit, jak právě v ten den Kateřině mocně pomáhalo ke zjevení nábožné zanícení. V pravém smyslu slova ji vytrhlo ze světa, ve kterém žila, a přeneslo ji do světa, ve kterém si přála žít. Všimněte si, jak se Saulovi - Pavlovi představuje Kristus jako tělesný Ježíš, takže Pavel ho oslavuje "Pane, kdo jsi?" a přitom má zavřené oči, neboť přestal tělesně vidět, a když oči otevřel, tu neviděl, a dokonce tři dny. Milost boží začíná působit odtamtud, odkud je jí otevřena brána do našeho úsekového vědomí. U Pavla i Kateřiny se prolomila smyslová bariéra ve smyslu zraku, tedy právě v nejsilnějším smyslu ze všech ostatních smyslů. Navíc u Pavla ihned, u Kateřiny teprve později se prolomil i další, v pořadí druhý nejsilnější lidský smysl, sluch. Pavel viděl několik let před svým obrácením mučednickou smrt ukamenováním svatého Štěpána, prvního křesťanského mučedníka. Ve Skutcích apoštolských je napsána slavná řeč Štěpánova před radou, která rozzuřila členy. Sk. VII 24 - 30:

Když to členové rady slyšeli, začali na Štěpána v duchu zuřit a zlostí zatínali zuby. Ale on, plný Ducha svatého, pohleděl k nebi a uzał Boží slávu i Ježíše, jak stojí po pravici Boží, a řekl: "Hle, vidím nebesa otevřená a Syna člověka, stojícího po pravici Boží." Tu začali hrozně křičet a zacpávat si uši; všichni se na něho vrhli a hnali ho za město, aby ho kamenovali. Svědkové dali své pláště hlídat mládenci, který se jmenoval Saul. Když Štěpána kamenovali, on se modlil: "Pane Ježíši, přijmi mého ducha!" Pak

klesl na kolena a zvolal mocným hlasem: "Pane, odpusť jim tento hřích! To řekl a zemřel.

Jakého mocného přímluvce, vlastně vůdce, aniž si to uvědomoval, měl Saul ve sv. Štěpánovi. Možná, že byl Saul jediným, kterému bylo na Štěpánovu výzvu k Bohu otevřeno nebe. Zajisté nešlo o slovní výzvu nebo o prosbu, nýbrž o fakt oběti, která je základem veškerého duchovního pokroku v rámci dualismu. Ale ať je tomu jakkoliv, druhým principem uvědomění je oběť nebo aspoň opravdová touha po oběti bez pomýšlení na odplatu.

V 18. až 20. století, tolik sužovaných nevírou, musí být připraven v záloze ještě další princip uvědomění si věčného života než náboženská víra. Takových velikánů víry, jako byl sv. Pavel nebo svatá Kateřina Sienská, je dnes opravdu málo.

Katastrofy, které jsme si přivodili během dvou světových válek ve 20. století, nebyly jen katastrofami, ale byly i tvrdě prováděným výběrem přímo apokalyptickým způsobem. Mám za to, že by i to mnozí lidé mohli potvrdit, ale mám právo mluvit jen za sebe. Není náhoda, že se mi nebe otevřelo jak během první, tak i během druhé světové války, a vždycky za velmi dramatických podmínek. Kolik svatých, umučených v první světové válce, stálo za mnou, abych nejen přežil na mně prováděné mučení, ale i abych nabyl světlo, které oni neměli příležitost hlásat. Všechny jsem je viděl nelidskýma očima 21. 11. 1939 a měl jsem čas jim slíbit... a ten slib plním dosud. K těm prvním z první světové války se tehdy přidali všichni, kteří do té doby padli ve 2. světové válce, a drželi nade mnou stráž. Byla to podpora tak mocná a tak nezištná, že mne dosud dojíká a zahanbuje. Co já dělám, čím se jim odvděčuji? Jedinou mou omluvou je, že člověk není a nemůže být oddělenou bytostí od ostatních. Je nedílnou částí celku, a na tom se nedá nic změnit ani věrností ani nevěrou.

Tohle jsem potřeboval předeslat jako svědectví o tom, co se stalo Pavlovi nebo Kateřině, že totiž dříve než viděli, třebaže netělesnými očima, byli zajati Duchem božím, a ten buď jim přednesl po lidsku upravený obraz své velikosti a moci, nebo, když k tomu nebyli disponováni (jako třeba jsem nebyl disponován já), jim přednesl o to více vědění, o co byli ukráceni na obrazovém sdělení. Člověk dvacátého století nepokročil ve víře jako oni jmenovaní velikáni víry, ale za to pokročil ve světském vědění. Protože však i pro ně bere člověk uvědomovací sílu od Boha, mohou nastat okolnosti, za kterých ji dostává přímo od Boha - bez zprostředkování smyslů a rozumu. Všechny podmínky, za kterých

se to zákonitě děje, jsem vypsal především v komentáři k Wattsově Svrchované totožnosti a jinde, nebudu je opakovat, ale budu mít podle potřeby ještě snadnou příležitost je opakovat.

Konečným a vrcholným principem uvědomění (Ghos by řekl realizace) je návrat celého člověka do života ze smrti nebo ze spánku, ve kterém se nachází. Celý proces oživovací je popsán symbolikou Ježíšova života. Může mít různá východiska, všechna v rámci pozemské existence člověka.

Zastavím se jen u východiska **poznání**, protože toto vysvětlení náleží do knihy věnované cestě poznání. Na této cestě platí: Čím méně obrazů, tím více poznání, neboť pravé poznání se skrývá za obrazem Skutečnosti a Pravdy a za jejich skutečnou, vše převyšující Mocí.

Musí být nezměřitelně velká síla v pohybu nebeských těles a ve vnitřním pohybu atomů, avšak síla Poznání je mnohem větší než souhrn všech sil působících ve vesmíru. Je tak obrovská, že se člověk jejím působením stává ničím, a vy asi už víte, co to znamená: že se stává vědomě svobodným a nezávislý na všech silách a mocnostech podléhajících síle Poznání, přestává být závislý na času a prostoru, vymaňuje se z hranic vesmíru, aby v něm mohl hrát novou roli, o které dosud nevěděl, že je pro něj připravena, roli účinného svědka boží Moci. Zákon oběti platí i zde. Je to oběť absolutně nevypočítavá, a to je také návod k dosažení pravého duchovního poznání. Člověk zatím neví, že i oběť lidská je obětí Boha. Přečtěte si znovu kapitolu Pán oběti.

Jestliže jsem napsal, že jsem viděl netělesnýma očima zástupy svatých stát za mnou, upozorňuji, že jsem užil obrazu. Netělesnýma očima není nutno vidět tvary, jako sv. Kateřina, nejdeme-li vírou, jako šla ona. Neviděl jsem žádný tvar, ale byl jsem si jist tím, že ti svatí za mnou stojí, asi tak, jako na mnohem nižší úrovni jsem viděl, že husy jsou se mnou v jejich transu, ale jejich těla jsem neviděl. Metafyzické zkušenosti poskytují jistoty větší než smyslové zkušenosti.

Sahám po dalším pomocném textu: Před druhou světovou válkou a krátce po ní, se mi dostaly do ruky v nakladatelství Topič na Národní třídě v Praze tři knihy René Guénona. Dvě z nich jsem si přečetl, s tím, že se k nim později vrátím. To se nestalo. Ale třetí, útlou knížečku, pouhou jedinou přednášku, kterou přednesl Guénon v pařížské Sorbonně 17. 12. 1925, jsem tak pěkně zahrabal, že jsem ji ani nepřečetl, ani nenašel. Ale teď 11. 7. 1987 jsem hledal mezi odloženými knihami v Ošelíně Hrad nitra od svaté Terezie z Avily, který chci znovu komentovat. Tento spis tam

není. Někomu jsem jej půjčil, a jak už mí někteří přátelé mívají ve zvyku, půjčené nevracejí, tak mi nevrátili ani tuto knihu. Dobře, nebude komentář, protože španělský originál mi zase nevrátili Kubánci. Zato jsem našel Guénonovu přednášku provedenou v Sorbonně r. 1925, a zde ji z větší části překládám, protože si tím ušetřím mnohá vysvětlování, která bych provedl mnohem méně duchaplně, a protože si přeji, abyste slyšeli hlas člověka, který je v Evropě uznávám za největšího znalce duchovní velikosti Indie. Je jakýmsi protějškem Šrí Aurobinda Ghose na evropské půdě a je stejně oceňován Alanem Wattsem na americké půdě, jak jsme se mohli přesvědčit z jeho Svrchované totožnosti. Narazíte-li v překladu na závorky, buď jsou to mé poznámky ke Guénonovu textu, nebo uvádím některá jeho francouzská slova pro kontrolu. Nuže René Guénon: "Orientální metafyzika":

Vybral jsem si za téma své přednášky orientální metafyziku; možná, že by bylo bývalo lépe, kdybych mluvil jen o metafyzice bez přívlastku, neboť vsutku, čistá metafyzika je svou podstatou mimo všech forem a nahodilostí, a za vším tím, není ani východní, ani západní, nýbrž universální. Pouze se oděla do zevních forem, aby mohla vyjádřit, co je vyjadřitelné, a tím jsou tyto formy, ať východní nebo západní, ale pod jejich rozdílností se nachází stejný základ, se kterým se shledáváme všude a vždy, všude aspoň tam, kde jde o skutečnou metafyziku a to z prostého důvodu, že pravda je jen jedna.

Je-li tomu tak, proč mluvit speciálně o východní metafyzice? To proto, že za intelektuálních podmínek, v nichž se nyní nachází západní svět, metafyzika je zapomenutou věcí, obecně opomíjenou, téměř úplně ztracenou, zatímco na Východě je stále ještě předmětem skutečného poznání. Chceme-li vědět, co je to metafyzika, musíme se obrátit na Východ; a dokonce, chceme-li znovu nalézt něco ze starých metafyzických tradic, které mohly existovat na Západě, na tom Západě, který po mnoha stránkách kdysi byl bližší Východu než je dnes, a především za pomoci východních učení a srovnáváním s nimi, budeme moci v nich něco nalézt, protože tato učení jsou jediná, která v oblasti metafyziky mohou být ještě přímo studována. Pouze z toho důvodu je zřejmé, že je nutné je studovat, jak to činí Orientálci, a nejenom proto, aby se vystavili vysvětlením více či méně hypotetickým nebo dokonce úplně fantastickým; zapomínáme, že východní civilizace pořád ještě existují a že mají ještě kvalifikované představitele, od kterých by stačilo se dát informovat, abychom se dověděli, oč vlastně jde. (Chcete-li získat aspoň úctu k indickému způsobu myšlení, doporučuji, abyste si

přečetli knihu Indická filosofie od S. Rádhakrišnana, která vyšla ve dvou svazcích v nakladatelství Československé akademie věd v Praze 1961. Takové lidi má dnes Indie. Marně byste tak vyspělé duchy hledali v Evropě nebo v Americe.)

Řekl jsem východní metafyzika a ne jen hinduistická metafyzika, protože s učením tohoto řádu a se vším, co k němu náleží, se neshledáváme jen v Indii, jak se někteří domnívají, kteří si nejsou vědomi pravé povahy tohoto jevu. Případ Indie není vůbec výjimečný v tomto případě, nýbrž jde tu o společný majetek všech civilizací, které jsou závislé na tradiční základně. Co je výjimečné a nenormální, jsou naopak civilizace, které se zbavily této základny; a abychom řekli po pravdě, z těch známe jednu, západní moderní civilizaci. Nemysleme si, že hlavní východní civilizace, totožné s hinduistickou metafyzikou, se nacházejí jen v Číně, v Taoismu; shledáváme se s nimi i na jiné straně, v určitých esoterických školách Islámu. Je ovšem nutno vědět, že tento islamský esoterismus nemá nic společného se zevní filosofií Arabů, inspirovanou z větší části Řeckem. Jediný rozdíl je v tom, že všude jinde než v Indii, tato učení jsou vyhrazena jen pro velmi úzký a uzavřený okruh elity; tak tomu bylo též na Západě ve středověku s esoterismem, srovnatelným s islámským v mnoha ohledech, který byl také čistě metafyzický, o čemž moderní lidé ani nevědí, že existoval. V Indii se nedá mluvit o esoterismu ve vlastním smyslu slova, protože tam není učení se dvěma tvářemi, s exoterní a esoterní; tam je to otázka možná jen přirozeného esoterismu v tom smyslu, že každý bude prohlubovat více či méně umění a půjde dál podle svých intelektuálních možností, neboť existují pro určité lidské individuality omezení, která vyplývají z jejich samotné povahy a která nemohou překročit.

Přirozeně, formy se mění z jedné civilizace do druhé, protože musí být přizpůsobeny rozdílným podmínkám; ale i když jsme zvyklí na formy hinduistické, nejsme proti tomu, aby se užilo i jiných forem, mohou-li nám pomoci k pochopení jistých bodů; v tom není nic nesprávného, protože vcelku jsou to jen rozdílná vyjádření téže věci. Ještě jednou, pravda je jen jedna, a je stejná pro všechny, kteří kteroukoliv cestou dospěli ke svému poznání.

Když jsme řekli toto, je vhodné se dorozumět o smyslu, který je nutno dávat slovu "metafyzický", a toho je zapotřebí o to více, že jsem měl často příležitost zjistit, že nikdo tomu nerozumí stejným způsobem. Mám za to, že nejlépe je vrátit se u takových slov, která by mohla vést k nějakému omylu, co možná nejvíce k jejich etymologickému významu. Tedy podle složení, toto slovo "metafyzický" znamená doslova "za fyzikou", vezmeme-li slovo

"fyzický" v tom smyslu, jaký mu dávali staří, tedy "vždy o přírodě" co nejvšeobecněji. Fyzika je studium všeho, co náleží do oblasti přírody; co se týká metafyziky, tím je to, co je za přírodou. Jak potom může někdo předpokládat, že metafyzické poznání je přirozeným poznáním, ať už pokud se týče objektu nebo schopností, jimiž se poznání dosáhlo? Tady jde vskutku o nesprávný výklad, o rozpor v samotných termínech; a proto, což je nejdivnější, se stává, že se tohoto zmatku dopouštějí právě ti, kdo by si měli uchovávat ideu pravé metafyziky a měli by ji umět rozlišit velmi jasně od pseudometafyziky moderních filosofů.

Ale, řekneme si možná, jestliže toto slovo "metafyzický" umožnilo takové zmatky, nebylo by lépe se ho zříci a nahradit je jiným vhodnějším? Vpravdě řečeno, bylo by to obtížné, protože to slovo svým tvarem dokonale odpovídá tomu, o co jde; a nebylo by to vůbec možné, protože v západních jazycích není termínu tak dobře přizpůsobeného zmíněným potřebám. Používat čistě a prostě slova "poznání", jak se to dělá v Indii, protože vskutku jde o poznání par excellence, pak toto jediné slovo, které by bylo vhodné tohoto pojmenování, je nepoužitelné, protože by bylo ještě nejasnější pro západní lidi. Vždyť pokud se týče poznání, jsou zvyklí nerozumět pod ním nic jiného než co náleží do vědecké a racionální oblasti... Netrvám na slovu "metafyzický" více než na kterémkoliv jiném, ale dokud nebude navržen lepší výraz, který by je nahradil, budeme ho nadále používat jako dosud.

Jsou bohužel lidé, kteří mají v úmyslu "posuzovat", co neznají, a kteří, protože dávají jméno "metafyzický" poznání čistě lidskému a racionálnímu, což je pro nás jen věda a nebo filosofie, myslí si, že východní metafyzika není ničím jiným než to, z čehož usuzují logicky, že tato metafyzika nemůže reálně vést k vědeckým nebo filosofickým výsledkům. Jenže ona tam vede skutečně, protože je něčím jiným, než co o ní předpokládají; všechno, co mají na mysli, nemá vskutku nic společného s metafyzikou, protože ta není poznáním přirozeného řádu, profánním a zevním poznáním; není tím, o čem my tu chceme mluvit. Budeme tedy považovat slovo "metafyzický" za synonymum slova "nadpřirozený"? Rádi bychom přijali takové ztotožnění, protože dokud nepřekonáme přírodu, to znamená projevený svět v celé jeho šíři - a nejen svět smyslově vnímatelný, který je jen infinitezimálním prvkem sebe - zůstáváme v oblasti fyziky; kdežto, co je metafyzické, to je, jak jsme si už řekli, nad a za přírodou, a je to tedy vlastně "nadpřirozené".

Avšak zde budeme mít bezpochyby co činit s námitkou: je vůbec možné takhle překročit přírodu? Nezaváhám s jasnou

odpovědí: nejen, že je to možné, ale ono to jest (Non seulement cela est possible, mais cela est). To však je jen tvrzení, řekne se nám dále; jaké důkazy lze o tom přinést? Je opravdu divné, že se požadují důkazy o poznání místo snahy o ně, aby si je člověk sám přivodil tím, že podnikne patřičné úsilí, aby je získal. Pro toho, kdo má toto poznání, jaký význam mají pro něho tyto diskuse? Neschopnost nahradit "teorii poznání" za poznání samo je nejkrásnějším přiznáním bezmoci moderní filosofie.

Je ovšem zcela jisté, že něco je nesdělitelné; nikdo nemůže nabýt jakéhokoliv skutečného poznání jinak než úsilím striktně osobním, a vše, co se kromě toho dá učinit, je jen poskytnutí příležitosti a označení prostředků, jimiž lze k poznání dospět. Proto by bylo marné předpokládat, v řádu čistě intelektuálním, že by bylo možné někomu vnutit nějaké přesvědčení; nejlepší argumentací v tomto smyslu je, mět přímé a účinné poznání. (Přesněji řečeno: tenir lieu de la connaissance directe et effective, uprázdnit místo pro přímé a účinné poznání).

Můžeme nyní definovat metafyziku tak, jak jí rozumíme? Ne, neboť definovat znamená vždycky omezit, a o co tu jde, je vpravdě a absolutně neomezené, nemůžeme se tedy dát uzavřít do jakékoliv formulace nebo systému. Je možno charakterizovat metafyziku určitým způsobem, např. tím, že je to poznání universálních principů; to však není definice ve vlastním smyslu slova, a tento způsob může poskytnout o ní jen povrchní představu. Můžeme k tomu něco dodat, řekneme-li, že oblast těchto principů je mnohem širší, než jak si mysleli někteří lidé ze Západu, kteří se sice věnovali metafyzice, ale způsobem částečným a neúplným. Tak např. když Aristoteles uvažoval o metafyzice jako o poznání bytí, ztotožňoval ji s ontologií, tj. považoval část za celek. Pro východní metafyziku není čisté bytí ani prvním ani nejuniversálnějším z principů, neboť je to již určení (car il est déjà une détermination), je tedy třeba jít za bytí, a na tom právě nejvíce záleží. (dodal bych rád: jít za bytí, ale pomocí bytí a velice konkrétního bytí, např. pomocí živé lidské tělesnosti s celým jejím lidským, nikoliv jen zvířecím příslušenstvím. Mám tu na mysli transformační schopnosti lidského aparátu, schopnosti, které nemá zvířecí nebo rostlinný aparát.). A proto při všech koncepcích skutečně metafyzických je vždy nutno vyhradit místo pro nevyjadřitelné; a dokonce všechno, co se dá vyjádřit, není doslova ničím vedle toho, co převyšuje veškerý výraz, tak jako konečné, ať je jakkoliv velké, není ničím ve srovnání s Nekonečným. Lze napovědět mnohem více, když si řekneme, jakou roli zde hrají zevní formy; všechny tyto formy, ať jde o slova

nebo o jakékoliv symboly, jsou jen nosičem, opěrným bodem, abychom se mohli pozdvihnout ke koncepčním možnostem, které je nesrovnatelně převyšují. K tomu se hned v dalším vrátíme.

Mluvíme o metafyzických koncepcích za těch okolností, že nemáme k dispozici jiný termín, abychom si lépe rozuměli. Nemysleme si však proto, že tu není nic podobného vědeckým a filosofickým koncepcím. Nejde však o to, abychom operovali s libovolnými "abstrakcemi", nýbrž abychom nabyli přímého poznání pravdy, takové, jaká je. Věda je poznáním racionálním, diskursivním, vždycky nepřímým, poznáním odrazovým (par reflet); metafyzika je poznáním supraracionálním, intuitivním a bezprostředním. Tato čistá intelektuální intuice, bez které není pravé metafyziky, nesmí však být vůbec srovnávána s intuicí, o které mluví jistí současní filosofové, protože tato je na rozdíl od jejich, infra-racionální. Je intuice intelektuální a intuice pocitová (sensible); jedna je za rozumem (au dela de la raison), ale druhá je na této straně (au decá); tato poslední může postihnout jen svět proměn a vývoje (tam například sensibilové v oblasti lékařství mají svůj velký význam), tj. přírodu nebo spíše nejnižší část přírody. Doménou intelektuální intuice je naopak oblast věčných a neměnných principů, metafyzická oblast. (Z těchto slov by se dalo chybně usoudit, že je tato oblast věčných a neměnných principů velmi vzdálena skutečnosti pocitovatelné - sensible. Ale není tomu tak ani v nejmenším. V náboženské terminologii lze se o tom vyjádřit tak, že stvořitel není ani chvíli obrácen ke svému stvoření a tvoření zády, nýbrž na ně ustavičně působí.)

Transcendentní intelekt (a to je ten intelekt, v jehož jménu stále mluví Ghos), aby mohl vnímat přímo universální principy, musí sám být universálního řádu; a to už není oblast individuální, a považovat jej za individuální, bylo by rozporné, neboť nemůže být v možnostech jednotlivce, aby překročil své meze, aby vyšel z podmínek, které ho určují jako individuum (kterými je determinován jako individuum). (Na rozdíl od tohoto transcendentního intelektu) Rozum je schopnost čistě a specificky lidská; ale co je za rozumem, je opravdu "ne-lidské"; to umožňuje metafyzické poznání, a to, jak třeba znovu říci, není poznáním lidským. (nepřekládám toto dodatečné vysvětlení: En d'autres termes, ce n'est pas en tant qu'il est homme que l'homme peut y parvenir; mais c'est en tant qu'il est être humain dans un de ses états, est en même temps autre chose et plus qu'un être humain. A říkám tomu volněji: tak jak člověk sebe zná, ví jen o malé části sama sebe, a tou částí není schopen metafyzického poznání); a je to záběh skutečného vědomí, vzatý ze stavů supraindividuálních (tak jak si

tu žijeme v hmotném světě, nepřekračujeme onen stav vědomí, kterému Guénon říká individuální. Jsou v nás však potenciálně jiné stavy vědomí, do kterých nevstupujeme, protože vstup do nich nám z jedné strany blokuje smysly a z druhé strany rozum. Tyto stavy nazývá Guénon "ne-lidské" nebo supraindividuální), které jsou reálným objektem metafyziky, nebo ještě lépe odkud pochází metafyzické poznání. Dospíváme zde tedy k jednomu z nejpodstatnějších bodů, a je nutné se u něho zdržet: kdyby byl jednotlivec uzavřeným systémem podle monady Leibnitzovy, nebyla by metafyzika možná; (Učinil jsem závažnou zkušenost, když jsem se podílel na husím transu. Zvířata nemají schopnost ocitnout se za svou zvířecí přirozeností. Jsou pořád na této straně, na které jsme se svým běžným rozsahem vědomí, nebo na nižší straně přírody jak by se vyjádřil Guénon; nejsou tedy schopny ničeho metafyzického. Husy mně svým chováním první vysvětlily, že mám schopnost jakožto člověk, Guénon by řekl en tant qu'homme - jakožto člověk, a později dodává - jakožto soustava nebo systém otevřený, nikoliv uzavřený. Člověk má schopnost nebýt jen tím, čím se zatím cítí být. Zvířata jsou jen sensibily, ničím více, a jim to bohatě stačí k jejich existenci, ba naopak, toto přísné ohraničení osobnosti jim přináší tak velký užitek, že by bez něho nemohly existovat jako zvířata, a také ne jako člověk, protože k tomu nemají do své tělesnosti zabudován lidský, mnohem komplexnější systém transformační. Člověk naopak jejich sensibilitu obvykle nemá, a o ni je chudší a bezbrannější, ale mnohokrát je mu tento nedostatek vynahrazen tím, že není uzavřenou monadou, nýbrž existencí otevřenou všem vlivům směrem vzhůru, řečeno obrazně. Řeknete si možná, podle mých dřívějších výkladů: jestliže např. husy dokáže žít vědomě netělesně a kromě toho žít tělesně a ztotožňovat se s tělem jako člověk, mají přece širší život než lidský, odkázaný jen na ztotožnění se s tělem. Ano, v rámci nižší přirozenosti, řekl bych zvířecí, má člověk ještě rezervy, po nichž dosud nesáhl, ale nemá tendenci rozšiřovat se jaksi do šířky po téže úrovni, nýbrž celou tu širokou oblast přerostl a ubírá se dál do výšky. Nechci říci, že je člověk prost zvířecích choutek, ale řeknu to posměšně na vrub lidského pokolení: I zvířata by se divila, jak člověk dokáže řídit na zvířecí úrovni. Můžeme dokonce zvíře zkazit. Např. můžeme naučit ježka, aby se opíjel. Nemůže se však zvíře naučit tomu, aby sebe toužilo předělat na něco vyššího a většího); člověk by byl nenapravitelně (irremédiablement) uzavřen v sobě samém, toto bytí by nebylo pro něho prostředkem k tomu, aby poznal, čím je v řádu existence, do kterého náleží (zdůrazňuji znovu Guénonovou franštinou: Irrémédiablement enfermé en lui-même, cet être n'aurait aucun

moyen de connaitre ce qui n'est pas de l'ordre d'existence auquel il appartient). *Ale není tomu tak: jednotlivce (a myslí na lidského jednotlivce) nepředstavuje ve skutečnosti (do té míry jak se zná) víc než přechodný a náhodný projev pravé bytosti.* (Zde bych Guénonovi odporoval ve slově náhodný projev. Přechodná omezenost lidského vědomí není náhodným stavem, nýbrž průchozím stavem, absolutně nutným pro vývoj jednotlivce. Kdyby se duše neoblékla do lidské tělesnosti, ani by nemohla pomyslet na stavy jako je ráj nebo nebe.); *je to jen speciální stav v nedefinovatelné mnohosti jiných stavů téže bytosti; a tato bytost je sama o sobě, absolutně nezávislá na všech těch projevech, takže, uijeme-li přirovnání, které se objevuje co chvíli v hinduistických textech, slunce je absolutně nezávislé na mnoha obrazech, v nichž se odráží. Takový je základní rozdíl mezi "Já" a "já", mezi osobností a individualitou; a právě tak, jak jsou obrazy svázány světelnými paprsky se slunečním zdrojem, bez něhož by nemohly existovat a nebyly by reálné, tak také individualita, pokud jde o lidskou individualitu nebo o zcela jiný analogický stav projevu, je svázána s osobností, s principiálním středem bytí, oním transcendentním intelektem, o němž byla řeč. Není možno, v rámci této přednášky, rozvinout kompletněji tyto úvahy, ani není možno poskytnout přesnější pojetí teorie mnohonásobných stavů bytí; myslím však přesto, že jsem učinil dost k tomu, abych aspoň naznačil velkou důležitost těchto myšlenek pro doktrínu opravdu metafyzickou.* (Vědomí jako celek je pro nás transcendentním stavem, pokud se držíme jen toho úseku vědomí, který se vlivem redukční transformace prováděné tělesným lidským aparátem, ustálil na rozsahu AB, smysly, rozum, a není divu, že je nedopatřením považujeme za celkové možné vědomí. Kdyby však narůstala naše metafyzická zkušenost, ubírali bychom na transcendentnosti onoho nekonečně velikého celkového vědomí, nic by mu přitom nebylo, ale stalo by se vnímatelným ze středisek dosud v nás uzavřených, až nakonec transcendentní by vešlo do samovolného styku s naším běžným vědomím a naopak. Tomuto dvoustrannému toku říkám fungující automatismus dvě.)

Mluvil jsem o teorii, ale nejde jen o teorii, a tohle musí být ještě vysvětleno. Teoretické poznání, které je jen nepřímé a svým způsobem symbolické, je jen přípravkou, arci nepostradatelnou, pravého poznání. Ono je vlastně tím jediným, co je určitým způsobem sdělitelné, a ještě ani to ne úplně; proto tohle vysvětlení je jen prostředkem, aby se jím přiblížilo poznání, a toto poznání, které je napřed jen potenciální (que n'est tout d'abord que virtuelle), musí být pak efektivně uskutečněno. (Promiňte mi, že znovu připomenu, co jsem už několikrát učinil, protože bych

nepřenesl přes své svědomí, kdybych se zde **vtíravě** neopakoval. Když jsem bez přispění rozumu, Guénon by řekl, že pomocí transcendentního intelektu, Ghos by řekl, že supramentálně, poznával, co je správné za daných okolností, bylo v tomto poznání též bezeslovné vybídnutí, abych se tím řídil. Jedno od druhého nebylo odděleno, co je správné bylo součástí moci, kterou to lze uskutečnit. Kdyby z nějakých důvodů ta druhá část nedošla svého vyslyšení, nebyla by nastala metafyzická zkušenost vyššího stupně v 17 letech. V každém člověku při odstupu od osobní vůle se něco stírá, a nezáleží na tom, že o tom neví.) *Setkáváme se tu s novým rozdílem, s částečnou metafyzikou, o které jsme se už zmínili, např. u Aristotela, kde tato metafyzika byla už i teoreticky neúplná, neboť se omezovala na bytí, a nadto tato teorie sobě připadala být dostačující, místo aby byla výslovně nařizována k odpovídajícímu uskutečnění, jak je tomu stále ve všech východních naukách. Nicméně i v této nedokonalé metafyzice, máme chuť říci v poloviční metafyzice, se setkáváme někdy s tvrzeními, která, jsou-li dobře pochopena, měla by vést k jiným následkům: tak Aristoteles, netvrdí on dost zřetelně, že bytost je vším, co poznává? Toto tvrzení o ztotožnění poznáním, je samotným principem metafyzické realizace; ale zde je ten princip izolován, má jen hodnotu čistě teoretického prohlášení, ze kterého se nic nevyvozuje, a zdá se, že když bylo učiněno už se na ně zapomnělo, už se na ně přestalo myslet; jak by se jinak dalo vysvětlit, že Aristoteles a jeho následovníci lépe nevyužili, co tu bylo naznačeno? Je pravda, že je tomu tak v mnoha jiných případech, a že se někdy zdá, že se někdy zapomíná na tak podstatné rozlišení jako je čistý intelekt a rozum, když se obojí napřed velmi jasně formulovalo. Jsou to podivné mezery. Dá se to přičíst určitým omezením, která tkví v západních duchu s výjimkou více či méně řídkých, ale přece jen možných případů? To by mohla být v určité míře pravda, avšak přesto nelze věřit, že by západní intelektualita byla obecně dříve tak úzce omezena jako je tomu v moderní době...máme ze své strany jistotu, že ve starověku a ve středověku tu na Západě bylo něco, čeho používala elita, doktriny čistě metafyzické a možno říci, že úplné, včetně realizace, což je pro většinu moderních lidí, věc sotva myslitelná; jestliže Západ o tom tak úplně ztratil i vzpomínku, znamená to, že přetrhl své vlastní tradice, a proto je moderní civilizace nenormální a scestná...*

Pokud se týká prostředků metafyzické realizace, jsme si vědomi toho, kolik námitek vynesou ti, kteří se domnívají, že musí popírat možnost této realizace. Tyto prostředky musí být opravdu dosažitelné člověku; musí být, aspoň pokud se týká prvních stádií,

přizpůsobeny podmínkám lidského stavu... Slova, symbolické znaky, rity nebo jakékoliv přípravné procedury, jak jsme už řekli, mají význam jen jako pomocní nosiči. Jak je však možné, že tyto prostředky jistě náhodné, mohou nést následky, které je nesmírně převyšují v jiném řádu, než do kterého samy patří? (Zjevení šestileté Kateřiny Sienské nám prozrazuje, přestože není rázu čistě metafyzického, že přece jen nejsme tím, za co sebe považujeme, a že dokážeme čerpat ze zdrojů, které v nás ještě nebyly otevřeny. Guénon nemluví o víře a o výchově k víře, kterými se může otevřít dosud utajené nitro člověka, může se přeměnit v mocný obraz, a ten může být nositelem obrovské síly)...Pokud se nás týče, nezaměňujeme prostý prostředek s příčinou v pravém smyslu slova, a nehledíme na metafyzickou realizaci jako na účinek čehokoliv, protože ona není výsledkem něčeho, co ještě neexistuje, nýbrž vpádem vědomí o tom, co jest, způsobem stálým a neměnným, mimo veškerou časovou posloupnost nebo bez čehokoliv jiného, protože všechny tyto stavy, nahlížené z jejich principu, jsou dokonale simultánní s věčnou přítomností.

Nevidíme tedy žádnou potíž v tom poznání, že není obecně platné míry mezi metafyzickou realizací a prostředky, které k ní vedou, nebo dáváme-li tomu přednost, které ji připravují. Proto žádný z těchto prostředků není nepostradatelný, není absolutně nutný; nebo přece jen, jeden druh přípravy je nepostradatelný, a tím je teoretické poznání (nebo doplnil bych, že také tak hluboko do lidského vědomí zasahující omyl, v jakém jsem byl udržován lékaři při operacích za vědomí. Myslel jsem si, že tak velká bolest, jakou mně na pokračování způsobovali, je důkazem toho, že mě chtějí umořit a zabít. Tato jistota se potom opakovala při extázích bez obrazu a posléze v koncentračním táboře, když jsem si byl jist, že mě esesman zabije. Obecně řečeno: Život v dualistickém řádu poskytuje soustavnou příležitost k tomu, aby způsobil metafyzickou zkušenost, jenže působí obvykle tak jemně a mírně, že si ani nejsme vědomi toho, že v nás zanechává stopy, o kterých by se dalo říci, že jsou přípravkou pro metafyzickou zkušenost. Nejlépe jsem se o tom přesvědčil v 17 letech, což mně bylo vysvětleno až v 26 letech. Guénon je velkým vyznavačem jogy, a tak mu budiž odpuštěno, že nevidí kolem sebe příležitosti, které jsou nám bližší. Nelze jen tak přetrhnout metafyzickou tradici, jak si myslí Guénon. Vývojově máme něco v sobě nastřádáno, a to se jen tak neztratí, pouze se to překryje něčím aktuálnějším. Ale tento omyl vyjde napovrch a bude prohlédnut nejpozději v okamžiku smrti.). Toto by nemělo zacházet příliš daleko bez prostředku, který musíme jaksi považovat za nejdůležitější a nejtrvalejší: tímto prostředkem je koncentrace; a to

je něco absolutně cizí pro člověka s mentálními zvyky moderního Západu, kde všichni mají snahu jen se rozptýlovat a prožívat změny. Všechny ostatní prostředky jsou podružné ve srovnání s koncentrací; slouží především k podpoře soustředění a také k harmonizování prvků lidské individuality mezi sebou, aby se připravil efektivní styk mezi touto individualitou a nejvyššími stavy bytí.

*Tyto prostředky mohou být ovšem jako východisko měněny téměř do nekonečna, protože pro každého jedince budou muset být vhodně přizpůsobovány vzhledem k jeho osobité povaze, ve shodě s jeho zvyky a zvláštními dispozicemi. (V tomto ohledu člověk obvykle ustrne třeba na celý život na velmi nízké úrovni rozlišovací, čímž **chybně** promrhá řadu příležitostí k duchovnímu pokroku. Člověk se obvykle záhy naučí generalizovat podle dvou měřítek: vhodné a nevhodné, příjemné a nepříjemné. Nikomu bych nemohl takovou generalizaci doporučit. Má-li být život přípravou pro koncentrací, musí z něho tyto zjednodušující generalizace nadobro zmizet, a musí být zaměněny vyšším principem: správné a nesprávné, bez ohledu na sebe.) Pak se začnou rozdíly zmenšovat, neboť jde o složité cesty, z nichž každá směřuje k témuž cíli; a od určitého stádia všechna rozmanitost zmizí; tehdy však náhodné a individuální prostředky přestanou plnit svou roli. Tuto roli, aby ukázaly, co je potřebné, určité hinduistické texty srovnávají s koněm, pomocí něhož se člověk dostane rychleji a snáze k cíli své cesty, ale bez něho tam může dojít také ...Jsou-li prostředky, které naši cestu velmi usnadňují, proč je opomíjet?...*

Naznačme si nyní, podle učení všeobecně platného ve všech doktrínách Orientu, hlavní etapy metafyzické realizace. V první etapě, která je jen předběžná, se působí v lidské oblasti, a ta se ještě nerozšiřuje za meze individuality. Ta spočívá v neurčeném rozšíření této individuality, jejíž tělesná modalita, jediná, která je rozvíjena u obyčejného člověka, představuje tam jen velmi malou úlohu, avšak z této tělesné podmínky je nutno vycházet. Je třeba začít touto tělesnou modalitou, neboť návyky v pocitové oblasti se pak mají stát opakovatelnými v jiných modalitách lidské bytosti. Fáze, o níž mluvíme, je vcelku realizací nebo rozvojem všech možností, které jsou potenciálně obsaženy v lidské individualitě, a které představují její mnohonásobné prodloužení, sahající v různém smyslu do oblasti tělesné a citové; a tímto prodloužením se může navázat spojení s jinými stavy.

Tato realizace integrální individuality je nazývána ve všech tradicích jako obnovení toho, co oni jmenují "prvotním stavem". Na tento stav oni nazírají jako na stav pravého člověka, stav, který

se již vymyká jistým omezením charakteristickým pro běžný stav vyplývající z podmínek pozemského života. (Kde tu moudrost vzal primář Kafka, když radil mé matce po mých operacích za vědomí, aby mne vrátila do života, především tím, že mne naučí znovu si hrát. Měla mě tedy učit nikoliv běžnému způsobu života, nýbrž stylizovanému způsobu života. A přece mě chtěl naučit jíst, neboť mně přestalo chutnat! Husy ve svém transu netoužily po tom, aby si naškubaly trávu, nýbrž žily si tam v jakémisi "prvotním, ještě netělesném stavu" a přece se samovolně připravovaly na život ve světě. Znal jsem ten stav běžně jako stav pooperační, kdy jsem nepotřeboval jíst nebo něco shánět pro sebe, neboť jsem se v něm cítil pro sebe úplně uspokojeným vším. Ovšem, kdyby mne byla maminka v tomto stavu nechala, byl bych umřel. Co je přirozené ve stavu zvířecího transu, nebo ve stavu ráje, řečeno obecně, to je v běžném lidském stavu překonáno jeho podřízeností světu, čemuž se nábožensky říká pád z ráje. Jako by ten dr. Kafka říkal matce: "Nenechte to dítě hned padnout z jeho dětského ráje, byl by to pro ně další šok, který by možná nepřežilo." Proč mamince neporadil jen, aby mne nutila do jídla, neboť přece věděl, že bez jídla a bez transfúzí musím zemřít. Pardon, transfúze ještě nebyly.) *Bytost, která dosáhla tohoto stavu, tedy "prvotního stavu", není ještě lidským individuem, nemá ještě efektivně žádný nadindividuální stav; a přece je od té doby osvobozena od času, od zdánlivého sledu věcí, který se pro ni proměnil v simultánnost (současnost); má vědomě schopnost, která je neznáma běžnému člověku a kterou bychom mohli nazvat "smyslem věčnosti". To je nesmírně důležité, protože ten, kdo nedokáže opustit hledisko časové posloupnosti a dívat se na všechno jako na současné, ten není schopen nejmenší koncepce metafyzického řádu. První, co má učinit, kdo chce skutečně dospět do metafyzického poznání, je vymístit se z času. (Všimněte si, jak se malá Kateřina dokonale vymístita z času při svém prvním zjevení. Už bezprostředně před tím užívala času jinak než hlučící dav kolem ní, oslavující sv. Ansana. Její zaujetí bylo tak mocné, že přineslo přesun z běžného stavu do vyššího. Nebyla v tom žádná chtěná koncentrace. My si nesmíme přát nějaká zjevení. Ona si je také nepřála. Byla by tím přáním zrušila svou zaujatost. Po extázi v 17 letech jsem si přál, abych se soustředil podle určitého receptu, ale záhy jsem poznal, že soustředění podle tohoto receptu doslovně provádět nelze. Podtrhuji slovo doslovně, protože jeho základ měl být slovní. Právě ze strany slovní tento základ samovolně mizel. Tato síla samovolnosti byla tak velká, že se jí nedalo osobní vůlí odporovat. Mysl se mi prostě zastavovala pro přílišnou zaujatost pro předmět soustředění, raději bychom*

řekli pro zaujatost do "ne-času", i když tento výraz bude připadat asi nezvykle. Toto vědomí nečasovosti může být dosaženo podle nějakého návodu, ale pak velmi neúplně, i když už přece jen skutečně, dříve než se dospěje k okolnosti toho "prvotního stavu", o kterém jsme mluvili.

Guénonův požadavek vymístit se z času, je opravdu nezbytnou podmínkou, jak dospět k metafyzické zkušenosti. Nepodlehnete však panice. Kdybyste se chtěně mínili vymístit z času, jednak byste to nedocílili, jednak byste si porušili duševní rovnováhu nebo zkazili celý život i s tou metafyzickou zkušeností. Zažívat normální průběh času a důsledně se jím řídit je lidské, kdežto, jak by se vyjádřil Guénon, vymístit se z času je "ne-lidské", nemůže být produktem osobní vůle, která je také lidská, nýbrž produktem něčeho, co není řízeno z úzkého úseku vědomí AB, tj. smysly až rozumem, a proto je vymístití z času znakem vědomého života ve věčnosti. Dochází k němu samovolně. U mně např. nikdy jindy než při vnitřní modlitbě a při všem, co nese pečeť úplného vzdání se vlastní vůle. Nikdo ani nepozná, že jsem vyšel z času, když jsem se ocitl za myslí a mysl jsem užíval jen jako tlumočnicka. Tak nemějte strach a poctivě plňte, co z času vyplývá. Rada Guénonova je správná, ale vyžaduje velkého vysvětlení, aby se aspoň správně pochopila, a velkého, svým původem neosobního zaujetí, které vzniká pomocí osobního zaujetí, aby se správně provedla. A ještě platí, že kdo by o takové provedení stál, neprovedl by nic z toho, co si předsevzal. Není nad radu "Hleďte především království boží a vše ostatní vám bude přidáno", nebo nad radu "Zapři sama sebe a vezmi svůj kříž." Jak je to jednoduché vedle složitých jogických předpisů, které nelze splnit bez pomoci mistra. Toto si nemohl dovolit Guénon prohlásit před shromážděním akademiků ze Sorbonny. Mějte to na mysli. Velice se držel zpátky, nechtěl-li být vypískán. To všechno, co řekl Ježíš, oni všichni přece znali a na Sorbonně nejsou v kostele. Znali Ježíšovy rady? Ovšemže znali. Ale znát duchovní rady, uznávat jejich správnost a neřídit se jimi, není požehnáním, nýbrž prokletím. Proč Ježíš nelál nikomu, ani největším hříšníkům, jenom farizeům a zákoníkům, kteří také znali, ale jenom znali. Takže oni jediní si zasluhovali ono prokletí: "Běda vám... neboť máte klíče, sami nevcházíte a jiným bráníte, aby vešli." A my si možná o sobě myslíme, že jsme přece jen lepší než byli farizeové, protože jiným nebráníme vejít. Mě z tohoto omylu včas dostala nejmladší dcera Anička, která od svého útlého mládí na mne dozírala, jestli jedním správně. A měla-li dojem, že nejedním správně, hned mně to vytkla. Často jsem stál před ní jako před spravedlivým, přestože často nevědomým soudcem, ale vždycky

před soudcem s velmi dobrou vůlí soudit spravedlivě. Vždyť ona ten soud obracela vždy též na sebe, jelikož recept "jednat správně" jí pomáhal vstupovat. Nepředcházíme-li svému okolí správným příkladem bez ohledu na sebe, pak jiným bráníme, aby vstupovali do království božího. Kdo z vás jste bez hříchu a na mně ten hřích shledáváte, hodte po mně první kamenem. Možná, že vyjdu z toho mordování bez jediné modřiny. Tato má řeč by byla úspěšná, kdyby aspoň někdo z vás se zastyděl, ale prosím jen na chvíli, a pak zase radostně do toho. Guénon by nám poradil: "Allons - y! Dejme se do toho.") Dále už zase Guénon:

Budete se možná ptát, odkud pochází název "prvotní stav"? Všechny tradice, včetně západních - protože bible neříká nic jiného - se shodují v tom, že učí o tomto stavu, že byl normálním na počátku lidstva, zatímco nynější stav je jen výsledkem úpadku, výsledkem jakéhosi druhu postupného zhmotnění, a vznikl během věků, během určitého cyklu.

(Pro mě tato Guénonova slova zní velmi závažně, protože zcela odpovídají tomu, co jsem zažil o stvoření světa 21. 11. 1939. Prvotní stav nemohl existovat ve hmotě, obdobně jako husy neprožívají svůj stav transu hmotně tělesně, a obdobně jako lidský zárodek v matčině těle nemůže mít ve svém vplouvání do našeho úseku vědomí obrazy z našeho hmotného světa.)

Nevěříme na "evoluci" v moderním smyslu toho slova; hypotézy tak zvané vědecké, které jsme si vymysleli, vůbec neodpovídají skutečnosti. Není bohužel možné, abychom zde učinili třeba jen jednoduchou zmínku o teorii kosmických cyklů, která je zvláště rozvinutá v hinduistickém učení, neboť by to znamenalo dostat se z naší látky ven, protože kosmologie není metafyzika, i když je na ní úzce závislá; je jejím použitím ve fyzickém řádu, a pravé přírodní zákony jsou jen jejími následky v oblasti relativna a náhodna.

(My však nemusíme tolik spěchat, protože nemáme pro svou přednášku vymezen čas, jako měl René Guénon na Sorbonně. Se starými tradicemi se zachází různě a většinou bezradně. Mám dojem, že Ovidius nebyl ve svých metaforách tak bezradný jako později svatý Augustin. Ten při pádu člověka z ráje nechal odtamtud padnout i zvířata. To je hrozná rána do správné tradice. Chybělo mu ono "zpřítomnění", které tak dobře navrhuje Guénon podle starých indických tradic. Kdyby byl Augustin býval více zžit se zvířaty, byl by se mohl přesvědčit, že zvířata dosud z ráje nepadla, nýbrž že se do něj vracejí ve svých pravidelných transech. Protože jsem byl do těchto transů zvířaty pozván, musím znovu říci, že zvířata dokáží žít také netělesně, a v tom stavu

přestává být lev dravcem, dravá larva vážky se přerouje na "nevinnou" vážku apod. Neexistují v časové posloupnosti jen cykly involuce a evoluce, jak by se dalo vyčíst z hinduistických nauk, kdyby se chápaly jen z hlediska časového nebo z hlediska kosmologie, nýbrž uvnitř těch cyklů existuje něco, co se správně nazývá "prvotní stav neporušenosti", takže každý člověk s ním nastupuje do běžného tělesného života a z tohoto tělesného života padá atd. Metafyzickou zkušeností se dá dojít ještě mnohem dále. Ten prvotní stav je už jen odvozeninou vyššího základního transcendentního stavu, a tam začíná pravá metafyzická zkušenost. Bůh vdechl v chřípí člověka duši, a tady je nenápadná zmínka o tom, co je základem našeho bytí a že se tento základ nachází za hranicemi vesmíru.

Vracím se opět ke své zkušenosti! ocitl-li jsem se např. se zvířaty v jejich transu, nebyla tam jejich těla, ani mé tělo, ale bylo tam světlo, a to je něco stvořeného. Ocitl jsem se tehdy teprve na začátku pravé zkušenosti a základní skutečnosti, která je nestvořená.)

Vraťme se k metafyzické realizaci. Druhá fáze se týká supraindividuálních stavů, ale ještě podmíněných, i když podmínky jejich závislosti jsou jiné než podmínky lidského stavu. Zde svět člověka, v němž jsme byli v předcházejícím stavu, je úplně a definitivně překročen. Je nutno říci ještě něco navíc, co je překročeno, to je svět forem v nejobecnějším pojetí, včetně jakýchkoli individuálních stavů, neboť forma je obecnou podmínkou všech těch stavů, a pomocí ní se definuje individualita jako taková. Bytost, která už nemůže být nazývána lidskou, od nynějška vystoupila z "toku forem", vyjádřeno výrazem Dálného východu. (Protože bych byl nerad právě zde, kdybyste mně podezřívali, že jsem mohl chybně překládat, opisuji tuto část francouzského textu: L etre qui ne peut plus etre dit humain, est désormais sorti du "sourant des formes", suivant l expression extreme - orientale). Bylo by třeba uvést ještě jiné rozlišovací znaky, protože tato fáze se dá porozdělit: obsahuje skutečnost mnoha etap, po tom, co se dosáhlo stavů, které, ačkoliv jsou beztvaré, náležejí ještě do projevené existence až po stupeň universalnosti, který je čistým bytím. (Ovšem existuje také druh projevenosti nikoliv jen tvarem, nýbrž i časem, a ten často uniká pozornosti i velmi zkušených metafyziků. Všimněte si zajímavého údaje o olympských bozích, kteří podléhali Chronosu - Času, a kdyby byli nejedli nektar a ambrosii, byli by zemřeli.)

Nicméně, jakkoliv jsou vysoko tyto stavy ve srovnání s lidským stavem, jakkoliv jsou od něho vzdáleny, přece jsou ještě

relativní, a to platí dokonce o nejvyšších z nich, a to odpovídá principu všeho stvořeného. Dosahujeme-li jich, je to jen přechodný výsledek, který nesmí být zaměňován s posledním cílem metafyzické realizace. Tento cíl je za bytím a ve vztahu k němu je všechno jen instradací (acheminemet, svedením na cestu) a přípravou. Tento nejvyšší cíl je stavem absolutně nepodmíněným (na ničem nezávislým), prostým všech omezení; a už z toho důvodu je dokonale nevyjadřitelným a všechno, co se o něm dá říci, se pronáší jen ve výrazech negativní formy: negací omezení, která určují a definují veškerou existenci v její relativitě, souvztažnosti. Dosažení tohoto stavu nazývá hinduistické učení "Osvobozením", když o tomto stavu uvažujeme z hlediska překonaných podmíněčných stavů, a také "Spojením", když naň hledíme ve vztahu k Nejvyššímu principu.

V tomto bezpodmínečném stavu se principiálně nacházejí znovu všechny ostatní stavy bytí, ale přeměněné, a vybavené speciálními podmínkami vhodnými pro zvláštní stavy. Co zůstává, je všechno, co má pozitivní skutečnost, protože v tom má všechno svůj princip: být "osvobozen" znamená mít plnost těchto možností. Co zmizelo, jsou omezující podmínky jejichž skutečnost je úplně negativní, protože ony představují jen "privaci" (Ztrátu, odnětí, nedostatek něčeho, postrádání něčeho) ve smyslu, jak Aristoteles rozuměl tomuto slovu. Rovněž je ten stav velmi vzdálen jakémusi druhu zničení (anéantissement, vymazání), jak se domnívají někteří lidé ze Západu. Tento konečný stav je naopak absolutní plností, nejvyšší skutečností, vzhledem k níž všechno ostatní je jen iluzí. (Upozorňuji, že jen "vis-a-laguelle, jen vzhledem k nejvyšší skutečnosti je všechno ostatní iluzí. Sestoupí-li ona nejvyšší skutečnost do té iluzorní skutečnosti tak, aby si ji uvědomila, pak tato tzv. iluzorní skutečnost v obráceném vztahu přestává být iluzí, nýbrž je pravou skutečností, až na její závislost na zdrojové skutečnosti. Závislost sama o sobě nemůže z ničeho skutečného učinit něco neskutečného, iluzorního. Jsme zvyklí dívat se na sestup Syna božího do lidského Ježíšova těla jako na něco historického, pokud tomu věříme, že se to stalo. Já tomu nepotřebuji věřit, že se to stalo, protože jsem se dne 21. 11. 1939 ocitl bez svého nejmenšího přičinění a bez své osobní vůle tváří tvář skutečnosti, o které sice Indové vědí, ale ve svých úvahách ji neberou na vědomí: Bůh je v ustavičném spojení s celým vesmírem, a to mnohostranným způsobem např. i tím že sídlí i v nejnepatrnější částečce hmoty, čímž ji udržuje v existenci. Ale nejen to, umožňuje všude tam, kde je to vhodné, proces vnitřní obnovy. Angelus Silesius o tom řekl správně: "Nic by ti, člověče, nebylo platné, kdyby se tisíckrát Ježíš narodil v Betlémě, kdyby se

nenarodil v tobě." A něco obdobného řekl tentýž mystik o smrti Ježíšově na kříži. Ježíš se cítil být v bližním. Proto nepodceňoval stav nemocného a léčil. Proto Katrei, když prošla tímto stavem zničení všech iluzí, začla milovat bližního reálněji, než jak byla schopna před tím. Nejdůležitějším výsledkem tohoto stavu je ztráta pocitu oddělenosti.)

Dodejme ještě, že ten výsledek, i když částečný, dosažený bytostí během realizace metafyzické, má povahu definitivní. Tento výsledek představuje pro tuto bytost trvalý zisk, který nic nemůže zrušit; práce dovršená v tomto řádu, i když je přerušena před konečným termínem, je provedena jednou pro vždycky, protože je mimo čas. (Když jsem zažil když jsem zažil 21. 11. 1939 stvoření světa i jeho konec a všechno mezi tím bez nároku na nejmenší zlomek času, zhroutil se v tom stavu dokonale čas a vědomí o této bezčasovosti v základu všeho stvořeného, zůstalo mi zachováno (nečitelné v rukopise.....) i o pouhém teoretickém poznání, protože i toto poznání přináší své plody...)

Po tomto velmi nedokonalém náčrtku, který měl poskytnout aspoň nějakou představu o tom, co je to metafyzická realizace, je nutno přidat ještě jednu poznámku, která je důležitá, neboť může zabránit těžkým omylům ve výkladu: Nic z toho, o co zde jde, nemá žádný vztah k jakýmkoliv projevům více či méně mimořádným. Tyto projevy jsou řádu fyzického; metafyzika je za projevy, a toto slovo míníme co nejobecněji. Z toho vyplývá, že stavy, o kterých zde byla řeč, nemají v sobě absolutně nic "psychologického". Je třeba to říci jasněji, protože nejasnost v tomto ohledu způsobuje podivné zmatky. Psychologie, jak vyplývá ze samotné její definice, se týká stavů lidských, a dokonce, tak jak se jí dnes rozumí, dotýká se jen velice úzkého pole možností individua, a jeho možnosti sahají mnohem dále, než jak mohou specialisté v této vědě předpokládat. Lidský jedinec je něčím daleko víc a něčím daleko méně než si běžně myslíme na Západě: je více v tom smyslu, že se může nedefinovatelně rozšířit za tělesnou modalitu, ke které se vcelku vztahuje všechno, co se běžně dá nastudovat; ale zároveň je něčím mnohem méně, protože je dalek toho, aby představoval konkrétní a soběstačnou bytost, nýbrž je jen zevním projevem, pomíjejícím jevem, převlečeným do skutečné bytosti, která tím není ani v nejmenším dotčena ve své neměnnosti.

Je nutno trvat na tomto bodě, protože metafyzická oblast je úplně mimo projeveného světa, a moderní lidé obvykle neznají a vůbec nehledají nic jiného než projevy: o to se zajímají téměř exkluzivně, jak o tom svědčí nynější vývoj, který zaznamenaly

experimentální vědy; a naše metafyzická neschopnost pochází právě z této tendence. Nepochybně se může stát, že určité speciální projevy se dostavují i při práci na metafyzické realizaci, ale ty jsou povahy čistě náhodné - (Zde bych odporoval: Je-li východiskem metafyzické práce víra, dopadají věci zcela jinak. Křesťanští mystikové přece dosahovali těchže spojovacích účinků s Bohem jako indiští jogini, a přesto jejich vývojový proces doprovázela četná zjevení, hlasy, obrazová vytržení apod. Západní teologie tyto projevy nepovažuje za podstatné, ani nikoho nepodněcuje, aby si jich žádal. Jsou to podle ní dary zdarma dané, i když tomu tak není. Indové a s nimi Guénon nehodnotí správně jednotu stvořeného s nestvořeným, věčného s časným a tedy i projeveného s neprojeveným. Mohu toto tvrzení podepřít vlastní zkušeností. Neměl jsem zjevení, ani osobní styk s Bohem, protože jsem nevycházel z víry, nýbrž ze slabounkého pramínku opravdového metafyzického poznání, a tento proces se postupně zvětšovala místy mě zaplavoval doslova tak jako citové extáze vytrhovaly mystiky ze vnímání pozemského světa. Měl jsem však k dispozici srovnání s výsledky křesťanských mystiků i joginů nebo zenbuddhistických mnichů. Nebylo nikdy těžké použít a pak smazat obraz, abych stanul před čistou pravdou. Uznávám, že těžší postavení mají mystici zamilovaní do svých obrazových prostředků, které jim přinášejí tolik útěchy a síly. Jak těžké bylo i pro Ramakrišnu, aby se vzdal svého osobního styku s Matkou Kali.

*Guénon rovněž neví o vedení událostmi a celým pozemským životem, a mylně se domnívá, že pod úrovní metafyzické zkušenosti se nacházejí už jen nahodilé jevy. Nicméně jeho tvrzení mají své oprávnění, neboť tím způsobem, bez hlubšího pochopení příčin, se člověk vyrovnává s danou situací sice se zvýšeným utrpením, ale při dostatečné zaujatosti bezpečně.) *To je výsledek spíše mrzutý, neboť věci tohoto druhu mohou jen překážet tomu, kdo je v pokušení, by jim přikládal nějakou důležitost. Kdo se dá zastavit a odvrátit projevy, zvláště ten, kdo bude hledat "výjimečné" schopnosti, má malou naději, že se dostane se svou realizací dále než na úroveň, na kterou dospěl, když objevil toto scestí.**

Tato poznámka přirozeně vede k tomu, že si opravíme některé mylné názory, které kolují o pojmu "Yogy". Nemysleli jsme si někdy, že co označují Hindové tímto slovem, je rozvoj některých skrytých lidských schopností? Co jsme už řekli, mělo by stačit k tomu, abychom zavrhlí takové mínění. Ve skutečnosti, toto slovo joga, které jsme přeložili co možná doslova jako "Spojení", je tím,

co ono označuje, tj. nejvyšší cíl metafyzické realizace; a joginem, chceme-li tomu rozumět v nejpřesnějším pojetí, je ten, kdo dosáhl tohoto cíle... Ale jak bychom se mohli smířit s tím, aby slovem, které má v první řadě smysl "Spojení", se označovala ...dechová cvičení nebo něco toho druhu? Tato cvičení a jiná sice figurují mezi prostředky nejužívanějšími při metafyzické realizaci, ale ať se nepovažují za cíl, jsou-li jen prostředkem, a dokonce ať se nezapomíná při těch cvičeních na původní význam slova...

Když jsme mluvili o tom, čím je původně joga, nezmínili jsme se dosud o původu tohoto učení: ...Jakého je původu? Odpověď je velmi prostá, i když se po ní zdvihnou protesty těch, kteří by rádi uvažovali o všem z hlediska historického: tady není původu jímž by se umožnilo zarámovat jej do času. Jinými slovy, původ této tradice je "nelidský" jako metafyzika sama. Učení tohoto druhu se neobjevují v určitém okamžiku lidské historie: Narážka, kterou jsme učinili o "prvotním stavu", a všechno, co jsme řekli o nečasové povaze všeho co je metafyzické... nám dovoluje říci, že ...historické hledisko je zde nepoužitelné. Metafyzická pravda je věčná, vždycky byly bytosti, které ji úplně a skutečně znaly. Co se mohlo časem změnit, jsou jen zevní formy ...a tyto změny nemají nic společného s tím, co moderní lidé nazývají "evolucí", neboť tu jde o pouhou adaptaci na zvláštní okolnosti. (V Indii a nikde na Východě, jak správně ukázal Yesudian, se nehlásala joga kolektivně, jako v křesťanství víra v Krista a všechno, co s ní souvisí, tzn. i modlitební, volně řečeno, koncentrační praxe. Proto se do křesťanského pojetí jogy, kterému zde říkám mystika, dostaly formy, které dokonce na Východě jsou neznámé, a s těmi formami souvisí i následky proměn víry v tyto formy, různé projevy a zjevení, kterými se to v křesťanství jen hemží. I když zde došlo a dochází ke scestným pochodům, ví se o nich a náležitě se odsuzují nebo aspoň "kanalizují". Musím si však přiznat s Guénonem:)

Pro nás existuje velký rozdíl mezi východem a Západem - a tu jde výhradně o moderní Západ - a je to jediný rozdíl opravdu podstatný, neboť všechny ostatní rozdíly z něho pocházejí: že tam na Východě se zachovala tradice živá, kdežto zde na Západě se na ni zapomnělo ...Zdá se, že by bylo vhodné, abychom se zamyslili nad těmito otázkami...

(Uvádím tento Guénonův závěr jen proto, že je psán roku 1925, dávno před druhou světovou válkou a před vším, co ji předcházelo a co po ní následovalo, a nic k jeho slovům nepřidávám:)

Materiální superiorita moderního Západu je nepopiratelná; nikdo mu ji neupírá, ale nikdo mu ji nezávidí. Je třeba jít trochu dál: tento nesmírný materiální rozvoj je hrozbou pro Západ, na něj by mohl dříve nebo později zahynout, jestliže se včas nevzchopí a "nevrátí se k začátkům", jak se o tom mluví v jistých esoterních islámských školách. Z jiných stran se dnes mnoho mluví o "obraně Západu", ale bohužel, zdá se, že se tomu nerozumí tak, že se Západ má bránit sám proti sobě ...Bylo by dobře hluboce o tom rozvažovat, a nebylo by zbytečné přizvat k tomu ty, kteří jsou ještě schopni úvahy...

(Konec citátu z Guénonovy Metafyzické realizace. Dovoluji si jen něco málo přidat k vysvětlení pojmu "metafyzický". Určil bych je jako "nepocházející přímo ze hmoty". Zřejmě se tu odvolávám na vlastní zkušenost, neboť všechny tak řečené metafyzické zkušenosti se u mě projevily sice pomocí mé tělesnosti, ale od jejich samotného začátku mně mohlo být jasné, že tělo mi je nesdělilo. Tělem zde nemyslím jen slepé tělesné orgány, nýbrž i živé smysly, rozum a cit.

Naopak, jen

1. Když se zastavila činnost smyslů, rozumu i citu a tělo zůstalo neporušené v živém stavu (to byla vždy podmínka vstupu metafyzických zkušeností do vědomí),

2. a když se neztratilo vědomí, myslím čisté vědomí, ničím konkrétním nezčeřené,

3. jen tehdy se dostavilo poznání za odstavenou tělesností, tedy za hmotou.

Osobně bych si přál, aby i při mé velké úctě ke Guénonovi, nikdo si nemyslel, že nějaká stará tradice byla na Západě ztracena. Nemohla být ztracena, protože nepochází z toho, co lidé vědí, nýbrž z toho, co nevědí, co není tolik závislé na jejich získaném poznání jako na jejich vrozených schopnostech. Nevěřím také na obecnou zanedbanost lidí. Brzdy v poznání jsou zevního charakteru, a nutno je hledat ve výchově. Kdyby ta se vhodně změnila, objevilo by se utajené nitro s celým jeho bohatstvím.

Může se stát, že k metafyzické zkušenosti je přizvána i tělesnost se smysly a rozumem. Zkušenost proto nepřestává být metafyzická. Jde tu jen o smyslovou, rozumovou či citovou interpretaci metafyzické zkušenosti. To by nás nemělo mýlit ve třech směrech:

1. Tělesnost může diktovat své zkušenosti duchu a nebude odmítnuta, jako se Měsíc neodchýlí od své dráhy, šteká-li na něj pes.

2. Duch může použít všech mohutností tělesnosti a jimi se vyjádřit. A pak musíme rozlišit, co je přidáno tělem, a co pochází z ducha.

3. Při přeměně tělesného na duchovní vždycky zbude mnoho drobtů. Při zázračném rozmnožení chlebů a ryb zbylo ještě dvanáct košů drobtů, pro každého z učedníků jeden. To je také část toho přidaného, hledáme-li království boží. Proti tomu se nedá nic dělat, i když je to něco velmi konkrétně se projevující. Důležitým měřítkem správnosti toho je, zda si učedníci přáli něco pro sebe, když rozdávali chleby. Jistě že ne. Totéž viz u podobenství o hřivnách.

Svatá Kateřina proto v ničem neporušila starou tradici, ale zanedbávají ji ti, kdo nemají zaujetí této světice a starají se jen o věci pomíjející.

Stará tradice nebyla v Evropě zapomenuta, nýbrž vzala na sebe takové mimikry, že ji pod ní dnes nikdo nepozná. Toto mimikry je tak dokonalé, že ani vědci, ani umělci dnes nevědí, že jdou ve šlépějích prošlapaných starou tradicí, zapomínají-li při své činnosti na sebe a o to víc jim jde o vědu nebo umění. Základem každé tradice je zaujatost lidí pro ni, a to zaujatost velmi konkrétní. V tom smyslu je mi vzorem má matka s její zaujatostí pro své dítě. Šla ve šlépějích velmi staré metafyzické tradice a jediné pravdy a nezapomněla přitom, že dítě je jí svěřeno od Boha. Když se jej naučila vlastnit, musela od tohoto vlastnění vzhledem k vývojovému stupni dítěte, ustoupit, aby dítě nezabila. Ale platilo pro ni totéž, co pro Zacheáše na úrovni hmotných statků. Ježíš od něho nežádal všechno, nýbrž jen tolik, aby zachoval řád hodnot. Matka poslechla a rázem získala vedení z pozadí hmoty. Dá se tahle tradice ztratit? Dá se jen zakrýt příliš živými barvami obrazů vzatých ze zevního světa. Co se ale rovnalo živosti barev obrazu, který viděla svatá Kateřina, a co se rovná přesvědčivé moci správného bez obrazové přílohy, Bezobrazové nazírání na věčnou Skutečnost změnilo celý můj život a 21. 11. 1939 dovršilo převrácení celé osobnosti tak, že jsem musel pozměnit osobní vůli na služku vůle boží a nikdy mě nenapadlo něco měnit na této služebnosti.

12. Realizace Satčitananda (A II, 93 - 99)

"Způsoby Já, kterých jsme si všimli v minulé kapitole, mohou mít na první pohled povahu vysoce metafyzickou, téměř povahu intelektuálních koncepcí, vytvořených spíše pro filozofickou analýzu než pro praktickou realizaci. Jedním ze základních principů starověké moudrosti Východu je, že filosofie tam nemá být pouhou intelektuální kratochvílí nebo hrou s jemnou dialektikou, nýbrž hledáním metafyzické pravdy jako svého cíle, ale prostředky k tomu vhodnými ...Sámkhya je aspektem Poznání a zabývá se abstrakcí a analytikou pravdy, zatímco joga (poznámka pod čarou: sámkhya a Yoga se staly jmény, kterými se označují filozofické školy starověké Indie; první spočívá na analýze přírody a vědomí - Prakriti a Puruša - , představovaná Patandžalim, se zabývá vnitřním hledáním Jednoty a splynutím s Absolutnem), je aspektem téhož Poznání jakožto realizace konkrétní a syntetická. Jedna i druhá jsou prostředky, které člověku dovolují, aby se vymanil z nevědomosti a lži a žil v pravdě a pro pravdu. Má-li být smyslem života myslícího člověka, aby se v daných možnostech povznesl nabytým poznáním, musí duše hledat nejvyšší pravdu myšlením a pak podle ní žít."

To platí pro každý život, který není obrácen naruby jako ten můj. Prosím vás proto, přátelé, abyste mě posuzovali shovívavě, protože tento postup pro mne neplatí, nebo jen s výhradami, a já vám mám pak za zlé nebo vám vyčítám, že svůj život také neobráte naruby, a nepoznáváte napřed prakticky pravdu a teprve pak rozšiřujete její funkce do celého svého i okolního života myšlenkovým a citovým dokreslením. Jste vůči mně velmi shovívaví. Jen jednou jsem se ocitl na pozvání mezi plzeňskými mystiky (bylo mi tehdy 17 let) a vícekrát jsem mezi ně nesměl, protože jsem jim vytkl nedostatek opravdovosti a lásky. Rozzlobeně se mě ptali: "A tu lásku si máme vycucat z prstu?" Zapomněl jsem, kolikrát před sedmnáctým rokem, nevěda nic o Bohu a o cestě k Němu, jsem poznával, co je správné, tedy Pravdu ve velmi konkrétní podobě, a to jen proto, že mně už v předškolním věku byla mnohokrát poskytnuta příležitost, abych od sebe odstoupil, nic nehledaje, nic si pro sebe nepřaje. Když jsem se teprve 21. 11. 1939 dověděl, že jsem žil převráceným životem (ne tak jak radí Indové nebo jak je člověk vychováván na Západě) napřed pro sebe, pak pro společnost, a zbude-li ještě špetka života, tak se člověče obrať narub a hledej především království boží), měl jsem z toho vyvodit následky pro styk s lidmi. Měl jsem být tak shovívavý jako Ježíš a ne povznešen nad ostatní, jako jsem byl od 17 do 26 let), nýbrž jako sluha kohokoliv, kdo

mou službu přijme. Co je platno, že jsem pochopil symboliku Ježíšova života, když jsem nebyl schopen se jí důsledně řídit. Jaké nehoráznosti jsem se dopustil, když jsem si přivlastnil boží svatost. Ještě že totéž nešlo učinit s boží láskou, protože jsem kupodivu správně věděl, že nemiluji. Plzeňským mystikům jsem vyčítal, že nemají lásku k Bohu, to jsem poznal správně, ale už mě nenapadlo, abych se poohlédl, kde jsem přišel k tomu nadlidskému zaujetí, o které se oni marně pokoušeli.

Ghos dobře ví, že starověká indická filozofie byla služkou boží a naše moderní filozofie že jí není.

"V tom je důležitá ona část jogy Poznání, kterou právě probíráme, že poznáváme podstatné principy bytí a existence (Tattvadžnána) jakožto projev božského. Jestliže pravdou o našem bytí je nekonečná Jednota, ve které je nutno jen nalézt její nesmírnost, světlo, poznání, moc, blaženost, a jestliže naše područí temnotě, nevědomosti, slabosti, bolesti a omezením je způsobeno naším pohledem na existenci, jako na konflikt nesčetných oddělených existencí, je zřejmé, že nalézt prostředek, který by nás osvobodil od omylu a naučil nás žít v pravdě, je cílem praktickým, konkrétním, užitečným a zároveň nejvyšším a filozofickým. Ostatně...moudrostí věru praktickou je, ustálit svůj náhled o Tom, který je nad naší nevědomostí...Je-li poutanost na naši proměnlivou osobnost příčinou naší nevědomosti, naši neshody a rozporů se sebou samým, s životem a s jinými lidmi, a neexistují-li už v Neosobním tyto neshody, pak dospět k této neosobnosti (rozuměj Satčitananda) bez neklidu...je jedinou cestou, jediným užitečným prostředkem hodným lidského úsilí."

"Jednota, neosobnost, svoboda skutečně existují ve srovnání se hrou přivlastků. Odnášejí nás za konflikty a hlučnost Přírody, přes mysl a tělo k pravému klíči a k pravému tajemství všech souvztažností. Přestará je vysoká zkušenost předávaná z člověka na člověka po staletí, a ta říká a opakuje, že jenom v neosobnosti, tiché, usebrané v sobě samé, za mentální a vitální existencí, pevně založená v Tom, který je věčně nad veškerou existencí, se dojde k míru a vnitřní svobodě. To je tedy hlavní účel a v jistém smyslu charakteristický a podstatný pro jogu Poznání; ale, jak jsme říkali, není nejdůležitější ani jediný, i když závažný."
(A II, 94)

Zde zastavím na chvíli tok Ghosových a tradičních zkušeností, protože považuji za nutné říci aspoň toto. Ať vás nestraší pojem neosobnosti. Nejustrašenější byli asi lékaři, když po každé operaci za vědomí zjišťovali de facto, že neosobnost, která je základem vědomí, se dostala na povrch mého vědomí a

učinila ze mne, v jejich očích, živou mrtvolu. Ale lidská duše se od okamžiku narození člověka na svět ocitá v prostředí, v němž všechno je osobně živě či neživě odděleno jedno od druhého, takže duše je soustavně odváděna od neosobnosti k osobnosti, i když falešně, jak se vyjadřuje Ghos. V tomto útoku smyslů a prostředí je záruka, že dlouho po narození nezůstaneme neosobní, a nebudeme vyřízeni pro lidský život. Pro tento výklad je však zatím důležité jen to, že jsem se přesvědčil o tom, že základem existence čehokoliv je neosobní Sat, společný všemu rozdělenému, a je tedy jedním z mála pojítek všeho stvořeného. Protože jsem měl vlivem lékařských zásahů tak snadnou a opakovanou příležitost, abych se přesvědčil, že toto Sat je základnou všeho kolem mne i ve mně, šel jsem po jeho stopách ve všem. Co stálo mimo mne, lidé, zvířata, rostliny, nerosty, tam bylo poměrně těžké se propracovat k základu Sat, ale tam, kde šlo o vnitřní záležitost, tam tvořily překážku jen fungující smysly a běžící mysl... Stačilo na chvíli obojí překážky odstranit, a už se začla projevovat moc Sat. Jeho moudrost spočívá v tom, že nám ukazuje potřebu mnohosti, aby se skrze ni mohla projevit její jednota. Vysvětlil jsem vám, že jsem se nedostal k zastavení zmíněných překážek tím, že jsem si je přál odstranit, nýbrž tak, že si s nimi uměli poradit lékaři, donutili je, aby se příliš zaujaly, a tím je přiměli k tomu, že samovolně odpadly. najednou ve mně bylo místo pro Pravdu, která se mi do 17 let projevovала občas velice prakticky, jako "správné a mocné". Od 17 let jako "věčné, jsoucí a mocné". Vedle toho všechno rozdělené bylo bezmocné a nezávažné. Promiňte ten omyl, byl toho času nutný, abych se snáze vyprostil z džungle mnohosti.

Nejtěžší bylo, abych se setkal se Sat v kameni. Tam jako by ty překážky mezi Ním a Mnohostí nebyly, a přece tam musely být, neboť nedovolovaly, abych se ve vědomí setkal se Sat. Předpokládal jsem je, a tedy jsem si ověřil, že správné předpoklady (tedy správná teorie poznání, jak by řekl Ghos, nebo teoretická metafyzika, jak by se vyjádřil Guénon) jsou také velkou pomůckou k poznání. Správný předpoklad je jen ten, který je odvozen ze správné zkušenosti. A můžete si být jisti, že např. Ghosovy vývody jsou založeny na správné zkušenosti a na správné tradici. Ovšem v tomto druhém případě jde už pouze o výklad obrazů skutečnosti. Tam mohou být obsaženy odstíny pravdy, které nám třeba už nevyhovují.

"Poznání není úplné, omezí-li se na to, aby nám ukázalo způsob, jakým se osvobodit od relativního, abychom mohli vejít do toho, který je za vztahy a mohli přejít z osobnosti do neosobnosti,

z mnohosti do nediferencované neosobnosti. Poznání musí nabídnout i klíč ke kosmické existenci, k tajemství relativna, rozdílnosti a mnohosti, ke shodám a neshodám mezi osobnostmi. Poznání zůstane neúplným, jestliže se omezí na to, aby nám o zmíněném poskytlo jen abstraktní ideu ...Nestačí nabýt mír, nýbrž nabýt i dokonalé a účinné poznání, jehož mír je věčným základem."

"Kromě toho, má-li se poznáním dospět k rozluštění pravého tajemství mnohosti, osobnosti, přívlastků, hry souvztažností, nutno odhalit pravou vnitřní a hlubokou podstatu bytí, poměr mezi neosobností a osobností, mezi nedostatkem přívlastků a přívlastky, mezi jednotou existence a mnohostí nesčetných tvářností. Takové poznání, které uchovává otevřenou propast mezi dualitami (páry dvojic), není tím posledním poznáním, jelikož logika může stavět jen na analytické inteligenci a na rozlišení. Pravé poznání musí dospět k poznání úplnosti souvislosti všeho, co existuje, nikoli k poznání, které je neschopné této úplnosti nebo které ji odmítá." (A II, 95)

Uvažujte teď se mnou nad mým převráceným poznávacím pochodem. Bude vám to velmi prospěšné, umíte-li správně zobecňovat. Když mně lékaři umožnili, abych přistupoval k mnohosti z jednoty (a to je mnohem snazší, než opačným postupem z mnohosti do jednoty), třebaže ještě neprojevené a nepředpokládané rozumem, nevěděli, že ve mně založili vědomou základnu jednoty všeho, po jaké by rozum a lidská inteligence marně pátrala, kdyby ji chtěla vypátrat. To dítě si nic takového nepřálo, ani si nemohlo přát. Už tím, že přirozeně uznávalo meze osobní vůle, bylo blíže království nebeskému než dospělý člověk. Mělo ještě přirozenou potřebu (a ta se u něho ještě nevytratila) držet se za ruku jednoty všeho, jako občas mívá dítě potřebu držet se matky. Byl to velmi přirozený a jednoduchý princip správného poznání, nebo aspoň jeho prazákladny, na níž se vždycky dá stavět dál, když se člověk neubírá směrem k sobě. Když jsem např. nemohl pro sebe něco prosadit a **nakonec** jsem uznal bez lítosti svou bezmocnost, začlo se prohlubovat dosavadní poznání o další vstup poznávání správného. A tak základna pravého poznání bez mého vědomí vzrůstala a sílila až do 17. roku. Teprve však, až se ze základny stal pevný nástupní můstek pro start do vědomě zažívané věčnosti jsem se dověděl, jak člověk dovede odporovat jednotě. Už jsem si příliš zvykl žít pro sebe nebo pro toho, koho znám jako sobě podobného, a z této výspy pocitu oddělenosti jsem musel sestoupit do hlubin moře jednoty. Mám na mysli stavy při vnitřní modlitbě, kterou jsem od té doby prováděl.

Věděl jsem, čemu se bráním a že má obrana je chybnou obranou něčeho, co musí být zničeno, a přesto jsem se vždy znovu bránil. Vystupňoval jsem svůj odpor tak, jako kdysi jsem jej vystupňoval proti lékařům. Rozdíl byl v tom, že jsem tentokrát věděl o nesprávnosti svého odporu, a proto jsem se znovu vystavoval věčnosti, a jen krok z krokem jsem před ní ustupoval. Jakmile jsem nasadil správný spojovací prostředek, (A Guénon by řekl koncentraci, a neměl by tak úplně nepravdu, i když za tou koncentrační metodou se skrývala jistota nepocházející z rozumu, o účinnosti této metody, a nebyla to koncentrace naučená), už tu bylo zase nepřekonatelné vnitřní tažení, před kterým jsem ustupoval ze strachu o sebe, ale nakonec jsem tomu tažení podlehl.

Souhrnně.

1. Od 2 do 4 let jsem se bránil lékařům, aby mne nesebrali to, čemu říkáme pocit oddělené osobnosti (ne tedy pravé Osobnosti, o které mluví Guénon), který sotva vznikl a už mně jej lékaři brali a už mě do něj musela maminka z nařízení lékařů vracet, abych zůstal naživu, a bych předčasně a nepatřičným způsobem nepromarnil pozemský život. Byl bych se málem podobal sebevrahu.

2. Pak už začal narůstat nový pomocník ve vedení, a to vedení událostmi, čím dál vědomější, přestože až do 26 let správně nechápané. Od 17 do 26 let jsem se bránil proti metafyzické ztrátě osobnosti, a zase jsem se neubráníl. Jen jsem z ní "usmlouval" pocit svatosti.

3. Od 17. 11. 1939 do 21. 11. 1939 jsem po ztrátě pocitu pomocné ruky z druhého břehu nečekaně bojoval o pouhé udržení pozemského života. A to jsem si myslel, že něco podobného už mám dávno za sebou. Vnitřně jsem dávno překonal strach před smrtí. Pociťoval jsem tehdy tak velkou hanbu, že jsem se, lidově řečeno, "propadl studem". Zažíval jsem krutý pocit nenávisti vůči sobě, který měl sebe tolik rád a nevěděl před tím o tom. Pomoc ode mne tak dokonale odešla, že jsem si ani nevzpomněl na Ježíšova slova: "Dokud nebudeš nenávidět sám sebe..." tím byla otevřena cesta k dokonalému sebevzdání a události mně k tomu vydatně pomohly, jako vždy před tím na nižší úrovni. O tom jsem už mnoho psal.

4. Věděl jsem už dobře, že život v dualismu není nic méněcenného nebo náhodného (assidental), ale přesto jsem si jím nechtěl dát pomoci tam, kde mně ten způsob pomoci byl nepříjemný! A tak teprve od 25. 7. 1945 jsem se začal vážně a důsledně zabývat překonáváním rozdílů mezi příjemným a

nepříjemným, a ne proto, abych se zbavil nepříjemného a připravil si příjemnější život, nýbrž abych zvýšil úroveň sebezáporu, neboť jsem pozoroval, že příliš nízká úroveň sebezáporu brzdí samovolnost automatismu dvě. (Ghos by řekl, že brzdí supramentální život). Automatismus (2) také roste a má stále větší požadavky "na stravu a ošetření, nebo opatření vším potřebným." Obecně řečeno: ustrneme-li na určité míře sebezáporu, ustrneme též ve vývoji.

"Zkušenost, která se probíjí k vrcholu věci nepřekonatelnou propastí mezi dvěma opačnými principy, které nás nutí, abychom žili výlučně v jednom nebo v druhém z nich, bez mostu mezi oběma břehy ...není zajisté nejzazší zkušeností. Ať už se snažíme dosáhnout poznání Skutečnosti pomocí myšlení nebo záměrem, který se nachází za myšlením, nebo pomocí nejvyšší zkušenosti Já v nás, které je korunou a plností uskutečnění pomocí poznání, musíme se naučit myslet, vidět, prožívat jednotu, která všechno splní... Vstoupit vědomím do božského a vidět je v nás, je smyslem onoho individuálního centra, které jmenujeme já..."

"Původ, sjednocující duchovní skutečnost, jediný způsob bytí za všech podmínek, se jmenuje Satčitananda, jediné a trojí pro pohodlí našeho myšlení. Existence, Vědomí, Blaženost, tři neoddělitelné božské všudypřítomné stavy. Žádný z nich není ve skutečnosti oddělený, i když naše myšlení a mentální zkušenost je mohou nejen rozlišovat, ale i oddělovat. Mysl může říkat a myslit: "Byla jsem nevědomá" (nikdo nemůže říci "jsem nevědomý"), může myslet: "Jsem nešťastná, nemám žádnou chuť do života," ale prohlašuje zbytečnosti. Existence, kterou skutečně jsme, věčné "Já jsem", o kterém nikdy nemůžeme pravdivě říci, že Já bylo a není, také není nikdy nevědomé. Co nazýváme nevědomostí, je jen jiným stavem vědomí; když se stáhneme z povrchové vlny mentálních vjemů zevních předmětů, probudíme se ke vnímání podvědomého já na jiných úrovních existence. Vskutku, nejsme už nevědomí, když usneme, omdlíme, jsme pod vlivem drog nebo "mrtvi", když se noříme do vnitřních myšlenek a zapomeneme na naše fyzické já a na všechno, co nás obklopuje. Kdokoliv trochu pokročil na cestě jogy, rozumí tomu bez těžkosti, protože jde o zkušenostní fakt. Je však těžší pochopit, jak existence a nedostatek radosti z existence mohou jít pohromadě. Co nazýváme bídou, nepříjemností, bolestí, nedostatkem radosti, jsou jen povrchové vlny radosti z bytí, které pro naši mentální zkušenost nabývají barvy zdánlivě opačné, protože jsme zaujali chybný vztah oddělenosti; ale oddělená bytost není naší pravou existencí, nýbrž útržkovou formací; zeslabené vystříknutí

vynořené z nekonečného moře naší existence. Abychom tomu porozuměli, musíme uniknout z povrchu, z malých mentálních podvodů (a když pak se nám podařilo zanechat je za sebou, když jsme se jim vzdálili, budeme překvapeni zjištěním, do jakého stupně byly povrchní, a jakým směšným způsobem všechny tyto podvody byly směšné a nehluboko pronikající, jako píchnutí špendlíkem): tak se dospěje k uskutečnění pravé Existence, pravého poznání a pravé zkušenosti s Existencí a s Vědomím, a to je Satčitananda."

Ghos v intencích všech tradic se dívá na všechno příliš časově a zapomíná na svůj prožitek "zpřítomnění", který je pravou metafyzickou zkušeností. Vzpomenu si tedy za něho na obdobný prožitek ze svého života. A kdybyste na všechno zapomněli, co jsem napsal i řekl, na tohle nezapomeňte, protože se k tomu snáze dostane člověk, jehož život je obrácen naruby, než vy, kteří prožíváte normální líc, tj. povrch věcí a povrch života, a nejste soustavně přidržováni u toho, abyste se dívali z druhé strany.

Když mi 21. 11. 1939 esesman slíbil, že mě zabije, jakmile dobije toho, kterého měl právě v práci, odhalil mne obrovskou moc, která je vtělena do dualistického řádu, moc "zpřítomnění", o kterém už byla řeč u Guénona, ale ani ten, podobně jako Aristoteles, nic z tohoto vědění nevyužil nebo zapomněl využít to hlavní, jako by byl "zpřítomnění" nezažil. Ale ono asi nestačí zažít je v proudu času, nýbrž je nutno v něm žít, aby se na ně nemohlo zapomenout. Napřed malé podobenství z mého předškolního věku: Jakmile začalo pršet, začal jsem litovat, že voda pod chodníkem utíká do kanálu a začal jsem ji hradit, pochopitelně za malé radosti maminky, neboť lilo a já jsem promokl a nedbal jsem na to. Hrál jsem si na "zpřítomnění" a byl jsem do něj tak zabrán, že jen s donucením a křikem ze strany maminky jsem se od té činnosti odpoutal. Až tehdy toho 21. 11. 1939 mne už nikdo nenapomenul a měl jsem s tím "zpřítomněním" za sebou jakousi zkušenost. Esesman nám tehdy všem obecně poradil. Dualistický řád je tak mocný, že může člověka vysvobodit z času. Esesman mě chtěl fyzicky zabít, a zatím učinil něco mnohem lepšího, stal se prostředkem, jímž se člověk bezpečně vymaňuje z času. Byl jsem svědkem toho, jaká je to moc. V utrpení a radosti nejsou obsaženy jen nějaké podvody, nějaké vějičky, chytačky, nýbrž reálná nabídka: "Člověče, tady máš příležitost vystoupit z času, být svobodný, nezávislý na proměnách času a na všem, co s nimi souvisí."

Budu opakovat kus neustále v křesťanství vzpomínané historie, a hned řeknu, že pokud se bere jen jako historie, není v ní

obsažen moment osvobození. Ježíš umřel na kříži také proto, aby mohl provést důkaz vzkříšení k věčnému životu v těle, ne až po smrti. My však očekáváme chybně konec světa v čase, poslední soud a vzkříšení až po smrti. Chybí nám metafyzická zkušenost "zpřítomnění". Ale dosvědčuji vám svou zkušeností, že bez nároku na čas jsem prošel 21. 11. 1939 zároveň, Guénon by řekl simultánně, stvořením světa, jeho koncem, posledním soudem a vzkříšením, a nebýt esesmana, obecně dualistického řádu s jeho obrovskou mocí, nebylo by k tomu zpřítomnění došlo. Za mnou přítomně stála oběť Kristova na kříži i jeho vzkříšení z mrtvých, jen proto jsem od té chvíle netrpěl v koncentračním táboře. Kristova smrt na kříži je věčná zákonitost, ustavičná intervence věčného a neduálního v temném dualismu.

Je málo platné, že mnozí uvěřili, že se stalo, co Ježíš zobrazil svým životem, když nevěří, že se to stále děje, a nejen to, že život Ježíšův je pozvánkou k tomu, abychom tento život následovali, abychom se už zde na světě probudili z mrtvých nebo uspaných povrchovým viděním světa. Celá kompletní přeměna časného na věčné je aktuálně připravena pro každého člověka od chvíle jeho narození na svět, ale člověk s ní musí aktivně i trpně souhlasit, aby se mohla provést.

Lícem lidského života je život totožný s životem rostliny nebo zvířete. Zůstaneme-li u něho, čeká nás osud rostliny nebo zvířete, a to je hotová degradace lidství.

Rubem lidského života je otevírání skrytých rezerv v lidském nitru tak, aby se překonala rostlinná nebo zvířecí úroveň života. Dokud se toto nestane, jíme s vepří a v krajině nepřestává panovat bída. Není příkladné, že jsem se obrátil naruby násilím. Vždyť jsem se tím násilím hned celý neobrátil. Líc života je rovnocenným partnerem rubu, jsou to dvě stránky jedné a téže věci, téže mince. Musíme dbát spíše na harmonický rozvoj celou bytostí, než na jednostranný rozvoj některou stránkou lidské bytosti. Zpočátku je cesta nižší povahy, máme-li k dispozici nějakou významnou duševní vlastnost, ale tento nedostatek se dá vyvážit celobytoštním zaujetím pro cokoliv, co je schopno zaměstnat celou lidskou mysl tak, aby tělo nevzdorovalo.

"Čít, božské Vědomí, není mentálním vjemem, který o sobě máme; tento druh vjemu je jasný ...jak pomalu postupujeme a probouzíme se k duši v nás a ve věcech, začínáme pociťovat, že existuje vědomí také v rostlině, v kovu, v atomu, v elektřině, ve všem, co náleží fyzické Přírodě; a že nejde o vědomí nižší nebo omezenější, nýbrž o mnohé formy tzv. "neoživené", o vědomí

intenzivnější, rychlejší, ostřejší, i když technicky méně vyvinuté. Vědomí, které máme o Přirozenosti vitální a fyzické, ve srovnání s Čít, je formou, způsobenou nižším a omezeným hnutím; jsou to typy uvědomování si nižších úrovní v lůně neviditelné existence. Také v nás, v naší podvědomé bytosti se nacházejí různé úrovně; jednou z nich je úroveň naší "neoživené" fyzické přirozenosti, základna naší fyzické bytosti; jiná je úroveň vegetativní, opět jiná nižší zvířecí život v nás a kolem nás. Všechny tyto způsoby vědomí jsou tak ovládány a podmíněny naší vědomou myslící a uvažující osobou, že o nich nemáme ve skutečnosti reálnou představu; jsme neschopni vnímat přímo jejich způsob jednání, máme z nich jen dojem, který nám zprostředkuje přemýšlivá mysl. Nicméně víme velmi dobře, že v nás existuje zvíře vedle oblasti specificky lidské, stvořené impulsivní a instinktivní, nereflexní a neracionální vedle stvořeného, které se vrací myšlením a vůlí k vlastní zkušenosti, pozoruje ji a řídí ji, pozměňuje ji a používá ji do určité míry na vyšší existenční úrovni...Ale pod touto zvířecí bytostí je ještě hloubka podvitální. Jak pokračujeme v poznání sebe a v extranormální jogické zkušenosti, zjišťujeme, že tělo má vlastní vědomí, zvyklosti, impulsy, instinkt a vůli, která se liší od ostatní osoby, a může jí klást odpor a zmenšovat její účinnost. Největší část našich konfliktů pochází z toho komplexu existence a ze směsi těchto různých a nestejnorodých oblastí. Pozemský život je výsledkem vývoje, který obsahuje já, začínaje čistě fyzickou a podvitální bytostí a konče mentálním tvorem, který je jejím vrcholem."

"Tento vývoj se v nás neprojevuje, a jestliže v nás existují já subnormální a podlidské, existují také jiná nad naší mentální bytostí, a jsou to oblasti nadnormální a nadlidské. Na těchto úrovních Čít, universální vědomá podstata existence, dosahuje jiných rovnovážných stavů... Nad myslí existuje úroveň Pravdy, jak věděli staří védští mudrci, svět v já, v ideji, která sama sebe uskutečňuje a může vést své světlo a svou sílu na naši mysl, na náš rozum, na naše city, impulsy, na naše pocity ...Na této úrovni pravdy není možné bádát, ale je možno ji ovládat přirozeným způsobem, bez konfliktů mezi vůlí a rozumem, intelektem a impulsem, přáním a zkušeností, ideou a skutečností...Nad touto úrovní a skrze ni existují další, na nichž se projevuje Čít, základní zdroj a úplnost předcházející všemu proměnlivému poznávání a zkušenostem. Na těchto nejvyšších úrovních, vůle a poznání, pocity a všechny ostatní naše schopnosti nejenom se harmonizují, jsou ve shodě, spojují se, nýbrž utvářejí i jedinou bytost a vědomou moc. Tento základní Čít se pozměňuje a stává se supramentální na úrovni Pravdy. Rozum, vůle, emoce, celá

mentální úroveň, všechny instinkty fyzické a mentální povahy, všechno, co je na povrchu temné a rozhárané a nejednotné a co si tam není vědomo já, všechno to se spojuje v Čit, protože všechno je Sat, protože všechno jsou různé pohyby zdrojového Vědomí, protože všechno je rozrůzněným Pohybem zdrojového Byti."

"Odhalíme-li, vidíme-li nebo poznáváme-li Čit, zjišťujeme, že jeho esencí je Ananda nebo radost sama v sobě z existence. Vlastnit Já znamená hledat zastřenou radost z existence..."

"Individuální duše nemá svou pravou přirozenost a neuskutečňuje pravou povahu své zkušenosti, protože se odděluje od podstatného a universálního a ztotožňuje se s nepodstatnými, mezi sebou rozdělenými přídávky, je v zajetí forem a nepodstatných metod, aspektů a tažení. Za tělesných okolností považuje mylně svou mysl, tělo a proud života za podstatné Já. Individuální duše se pokouší postavit se proti universálnímu i proti Tomu, z něhož se vesmír projevuje. Samo o sobě je správné hledat své pevné místo ve vesmíru, ale je chybné činit to z lásky k něčemu dílčímu nebo ke sbírce úlomků mentálních zkušeností, k mentálnímu egu, které on nazývá sebou a jemuž slouží a pro nějž žije z vlastního zájmu, místo aby žila pro slávu Toho, co je větší než ego, než všechny aspekty a projevy. Žít takovým způsobem znamená žít chybně, nikoliv v pravém Já; znamená to být otrokem ega a nikoli Božského. Snažit se vědět, jak mohlo dojít k takovému úpadku, je záležitostí spíše Sámkhyji než jogy. Prakticky stačí vědět, že příčinou je omezenost našeho já, z čehož vzniká naše neschopnost nalézt naši pravou přirozenost. ... Nedostatek jednoty je příčinou všeho; a tu se nabízí jediná cesta, a tou je uskutečnění našeho pravého Já, a to znamená uskutečnit Satčitanandu." (A II, 99)

Vypadá to velmi složitě a také takovým postupem to je, jde-li se zdola nahoru. Jinak Ghos nemůže poučovat, neboť vychází, na podkladě svého poznání ze sebe do postavení člověka, který toto poznání nemá a který žije v mnohonásobném pocitu rozdělenosti a oddělenosti nejen s vnějším světem a s Bohem, ale i v rozdělenosti jeho duševních a mentálních schopností. Ta rozdělenost je pro mne Moudrostí, která rozděluje úkoly, a ty se nám potom jeví nikoliv jako úkoly, nýbrž jako bytosti. Je to obdoba polytheismu.

Ghos se snaží převychovávat lidské myšlení a hodnocení. Ale ani sebelepší lidskou výchovou nelze dospět k cíli, který zde Ghos správně předkládá. Klademe-li si otázku "jak?" pak je tato otázka chybně položena, a je-li chybně položena, musí i odpověď být chybná. Ani sebelepší výchovou a tedy i metodou nelze dospět

k výsledku, který ukazuje Ghos a s ním všechny tradice. I sebedokonalejší víra v jakoukoliv metodu nemůže vést dál než k tomu, že věříme ve správnost metody, a to také něco znamená. Avšak nejen vymyšlené metody, ale dokonce i všechny metody, které jsme si nevymyslili a o nichž **víme**, že jsou správné (a takovou metodou byl můj počáteční způsob koncentrační), nevedou k dosažení toho, co nazývá indická tradice Satčitananda. Zároveň však nutno říci se starými Čiňany, že bez takových metod by se také ničeho nedosáhlo. Jakým způsobem jsou tyto metody správné? Že člověka navádějí na správnou dráhu, nic víc. Pak samy odpadají. Je to něco podobného jako katapultování letadla z mateřské letadlové lodi. Vymršťovací zařízení na krátké startovací ploše nahradí dlouhou dráhu rozjezdu, také letadlo pomocí tohoto zařízení nabude takovou startovací rychlost, že vzlétne a nepadne do moře, pro nedostatečnou rychlost. Tou potřebnou rychlostí je konkrétně použitá víra ve správnost metody. Jakmile katapultovací zařízení provede své, nesmí zůstat spojeno s letadlem, protože by mu překáželo v dalším letu. Totéž platí o stupních rakety vypálené do vesmíru. Úvodní a naváděcí stupně mají jen dočasnou úlohu a musí se odpojit od vlastní rakety, nemají-li znamenat její záhubu, zatímco předtím byly jejím pomocníkem, bez něhož by se byla nedostala třeba na kýženou oběžnou dráhu. A při koncentraci jde právě o to, abychom se dostali na oběžnou dráhu kolem ústředního Slunce věčného života v nás. (Chtěl jsem překázat tomuto odpadnutí metody, o které jsem **věděl**, že je správná. Nevěděl jsem však, k čemu je správná a jaká je míra a mez její správnosti. Křesťanská tradice doporučuje jako správnou metodu k dosažení nebeské blaženosti pěstování ctností. Ježíš upozornil, že tato metoda má svou poměrně nízkou úroveň dosažení, přestože ji považoval za správnou. Zaradoval se, že bohatý mládenec, který ho přišel požádat o radu, jak získat život věčný, od mladosti je ctnostný, ale pak mu radil, aby rozdal všechno co **má** chudým a následoval Ježíše. Mládenec zesmutněl a odešel, protože se nemínil vzdát svého vlastnictví. Ale i kdyby se ho byl zřekl, mělo následovat ještě následování Krista, čili během letu bylo nutno se zbavit závislosti na dvou mezistupních dosahování. A kdybychom se podívali na Ježíšův život, uviděli bychom, že i to následování Ježíše je jen dalším mezistupněm. Jaká potíž nastala učedníkům, když už nemohli následovat Ježíše! Pro ty, kteří se chtějí zařídit podle Ježíšových rad i pro další duchovní vzestup, nezbývá nic jiného, než se umět do krajnosti zapřít a vzít svůj kříž, jak vyplývá z další ukázky z Ježíšova života.

(Konkrétně. Když jsem nemohl opakovat jméno boží, protože se mysl samovolně, ale s neodolatelnou mocí vyprazdňovala od všeho obsahu, nastoupil mezistupeň bezedné a tiché, napřed úděsné hloubky, která měla roztrást a rozvalit nepravý střed lidské duše, aby se pod ním mohl vůbec objevit pravý střed života. To se stalo. Netušil jsem ani v nejmenším, že to byl jen mezistupeň, ono vnitřní dosažení Satčitananda. Bylo nutno téhož dosáhnout za nejpohnutějších životních podmínek, tedy nejen v jakési laboratorní vnitřně vyvážené atmosféře. To se u mě dělo od 17. 11. 1939 do 21. 11. 1939. A opět jsem neměl nejmenší tušení o tom, že se ani zde člověk nesmí zastavit, dokud se nevypořádal s prostředkem, jemuž říkáme život ve světě, a to po všech stránkách, nejen těch nejběžnějších, ale také těch slastných. Toto vypořádání, nemá-li končit pouhou spoutaností, je velmi obtížné: Protože však celý lidský život, nejen některá jeho stránka, má ničím nenahraditelný význam při vzestupu duše k Bohu, a je tedy jakousi universálně platnou, ale vrcholně proměnlivou metodou, musíme si v určité výši, která je ukázána Ježíšovým životem, počínat jako On. Nebát se ani radosti - viz první zázrak v Kani Galilejské - ani kříže. Nejlépe svůj život zvládneme, když se jak v radostech, tak v zármutku připojujeme k Ježíšovi. Nezapomněl ukázat kdy a jak.)

V křesťanské tradici je ještě další chyba, které se hinduistická tradice nedopouští. Pojetí spásy jako věčné, až po smrti začínající blaženosti. Bližší skutečné spáše je stav Satčitananda, protože není stavem až posmrtným a není omezen pouhou blažeností ani lidskou existencí. Na tomto pojetí je poučná jeho troj-jedinost, začínající Satem, tj. existencí v nejširším smyslu slova. Ghos zatím neměl příležitost tuto existenci popsat jinak než konflikty uvnitř jedné z úrovní dualismu, konflikty, nutnými pro vládu dualismu a k tomu, aby dualismus ze sebe vydal svůj plod. Bude-li mít příležitost k tomu, aby si všiml Existence ještě způsobem radžajogické zkušenosti, bude to pohled velmi užitečný, a až přijde na rozbor cesty oddanosti...Ghos je velmi trpělivým vykladačem. Mám při jeho výkladu co chvíli chuť křičet nedočkavostí. Dověděl jsem se totiž 21. 11. 1939, že pomocí blaženého počínání, odvozeného z Ananda, se rodí vesmír, aby přes Sat a Čit dospěl zase k Ananda už nepodmíněnému činnosti; ale to všechno se děje permanentně, tento proces nezačíná, nýbrž je uzavřeným a stále uzavíraným okruhem, do kterého my svou lidskou existencí vstupujeme už jaksi zprostředka, takže si děláme starosti s tím, co je už za námi, ale pořád se nám ještě plete pod nohama, a s tím, co ještě nevnímáme, o čem nevíme, že k tomu tak jako tak spějeme, takže jsme, jak se nám zdá, na roztrhání.

V dualismu, ve kterém žijeme svou vědomou částí, se nedá postupovat jen z jedné strany. To by znamenalo využívat dualismus buď jen ze stránky příjemnější nebo ze stránky relativního dobra, nebo jen relativního zla, nýbrž je nutno se ponořit do základů dualismu i po stránce pro nás velmi nepříjemné, a co se týče relativního dobra i zla, musíme se učit od obou těchto rovnocenných partnerů, jak se dostat za ně. A tu je dobře vědět, že nám k tomu pomáhá jak moudrost tak nevědomost. Na ty dvě se musí jít také ze dvou stran. Tak např. na Panně Marii se chtělo, aby při andělském navštívení odložila úsudek, právě tak jak bylo téhož odložení úsudku zapotřebí při Ježíšově smrti na kříži. Úsudek, byl by jim překážel, protože rozum mohl zprostředkovat jen chybný úsudek. U mě v malém: čtrnáctkrát jsem nevěděl, že lékaři mě nechtějí zabít. Smyslový vjem však podporoval tento mylný úsudek. Nezbyvalo nic jiného než mě zbavit smyslových vjemů.

Nejzávažnější naše lidská nevědomost spočívá v tom, že považujeme za svůj osud, co jím není, a nevíme o svém pravém osudu, kterým je nutnost vrátit se do vědomě žitého věčného života. Mluvím zde o nutnosti návratu, abych upozornil na skutečnost, že za vším, co vědomě chceme, je také vždycky něco, co nechceme, a v tomto smyslu popření naší osobní vůle je kořenem našeho duchovního pokroku. V tomto ohledu jsem prodělal nejdelší možné školení, počínaje těmi operacemi za vědomí, přes extáze a nové ohrožení života, tenkrát zase zvnějška (21. 11. 1939) atd. Např. před takovou operací měl jsem jedinečnou příležitost **nebýt ničím jiným** než člověk, který si přál ujít nastávajícímu utrpení. Měl jsem tak záhy po narození příležitost sjednotit se do krajnosti vyhrocenou vůlí, a to přineslo jedinečný pokrok, že jsem po každém dalším sjednocení vůle přecházel do vyprázdnění od osobní vůle, a pokud bylo dost výrazné, odstoupil jsem od sebe, neboť jsem se třeba mylně domníval, že se opakuje situace před operacemi, jimž se nedalo odporovat. Tohle mně výtečně posloužilo v úplně opačné situaci v 17 letech po první extázi. Tam jsem naopak poznal, že jsem se setkal s věčným životem a že do tohoto věčného života patříme. A proto, když jsem se dověděl o způsobu, jak se mohu s tímto životem znovu setkat, byl jsem ochoten všechno opustit, jen abych se vrátil, kam patřím. Nedostal jsem do extáze s těmito následky z vlastní vůle, a pak tedy má touha po návratu do věčného života už nebyla onou obvyklou lidskou vůlí, nýbrž byla nedílnou součástí Vůle, která mne do věčného života přitáhla. Přesto nemohu tvrdit, že bych byl dokázal svou vůli úplně podrobit vůli boží, protože k tomu, aby lidská vůle byla podrobena vůli boží, je zapotřebí nejen

nějakého rozhodnutí, nýbrž i takové míry poznání, kterým by se zaručilo, že by člověk věděl, co má dělat a nebál se to učinit, protože by byl nadlidskou moudrostí často veden k tomu, co se člověku zdá být lidsky neúnosné. Tedy ještě jednou, protože zde velmi záleží na tom, zda pochopíte, proč i Bohem daná metoda, jak se s ním setkat, nevede k setkání s Ním, a tím méně k Němu vede metoda pocházející z naučeného nebo uvěřeného.

Člověk si chce ponechat sebe takového, jakého sebe zná, aspoň toho nejlepšího ze sebe, ale to mu nemůže být dopřáno. Musí se celý vyměnit. Ježíš, který byl poddán rodině až do 30 let, byl někým jiným než Ježíš odcházející z Jordánu a tvrdící, že nemá bratry, nemá matku a nemá zde na zemi své bydliště. To všechno zde na zemi mohl mít nebo to mohl užívat jakoby to bylo jeho. Z dualismu se zkrátka vyrůstá pomalu, neboť dualistický řád má úlohu navaděče na správnou cestu. Kdybychom tuto jeho funkci přirovnali k letu rakety ze Země na Měsíc, nikoliv tedy jen k navození rakety na oběžnou dráhu kolem Země, řekli bychom, že ze země (=z dualismu, schopností dualismu) musí být vedena jakýmsi koridorem, z něhož nesmí vybočit) a tento koridor je svou povahou pořád ještě dualistický; zajišťuje korekci letu nikoliv přímo, nýbrž od jedné stěny koridoru ke druhé téhož koridoru). Ježíš si dával velmi záležet na tom, aby se jeho učedníci dověděli, že i po zmrtvýchvstání je hmotný (že existuje v dualistickém řádu) a rovněž farizeům řekl, že mohou jeho tělo rozbořit, ale že On je za tři dny znovu postaví. Ukázka tohoto umění, skrytého za dualismem a v něm obsaženého, byla právě středem rozporu Ježíše s farizeji.

Jenže člověk při správně zvolené a správně prováděné metodě přestane mít vnímatelný styk se Zemí a nenabude ještě styk s věčným životem, jen zažívá jeho tažení, a to je kritický moment, ve kterém musí dokázat opustit metodu a dát se jen táhnout novým objektem - Bohem. Další potíž je v tom, že ten objekt není někde mimo člověka, nýbrž je v něm. (Sv. Kateřina Sienská viděla Krista krále mimo sebe, ale protože nikdo z jejího okolí, ani vlastní bratr, který s ní šel, ani hlučící dav tohoto Krista neviděl, chápejte, že byl obsažen jen v ní. Jen oči víry způsobily, že jej viděla mimo sebe. To byla velká pomůcka připravená vírou, a zároveň pro další cestu velká překážka, která musela být pod křížem překonána.) Co zažívá člověk, jehož východiskem není víra, to je sice bezobrazné, ale přece jen jako by mimo něho. Hloubka, do které se noří, není nic osobního, zdá se mu, že není v něm, a to je pro něho úděsné. Ve skutečnosti je tomu takhle: Nejsme jen dualistickým subjektem a nesmíme jen v něm zůstat,

nýbrž musíme v tomto smyslu projít křížem. To jsou zatím jen zkušenosti z mých 17 let, arci pochopené až ve 26 letech. Nebudu zatím ve výkladu pokračovat. Pochopení přichází dodatečně až tehdy, kdy už pochopení není na závadu a není překážkou. Proto i Ježíš se ptá na kříži: "Bože, proč jsi mě opustil?" Byl by se nemohl sebe celého zbavit, kdyby byl pochopil dříve než se proces přeměny dokonal. Ježíš velmi zřetelně řekl svým učedníkům, že jim nemůže dualisticky vysvětlit, co jim neduálně vysvětlí Duch svatý, až jim ho pošle. A to spojení nastalo zhora, znamenalo tedy dokonalé propojení dualismu s řádem, který je nad dualismem. Guénon by řekl: s řádem neosobním.

13. Těžkosti mentální bytosti (A II, 100 - 107)

Ve stádiu našeho vývoje poznání, v jakém se nacházíme a v jakém sebe poznáváme, jsme mentálními bytostmi, a je nutno se smířit s tím, že tento projev mentální bytosti je

1. zjevně vybaven jen k tomu, aby mohl obstát ve světě projevů, a

2. pouze nezjevně vybaven k tomu, aby byl prostředkem k dosažení neprojeveného věčného základu všeho projeveného, Satčitananda.

Obojí, jak zjevnost jednoho, tak nezjevnost druhého, má své zákonité postavení v dualistickém řádu. Je to také jeden z párů dvojic, bez kterého se neobejdeme při svém vzestupu za dualistický řád. Berme na vědomí, že nižší řád, může být poražen a nahražen vyšším řádem jen tehdy, když jsou podstatné prvky obou řádů uvedeny do styku co možná nejužšího, aby na sebe mohly konkrétně působit protivázným způsobem, obdobným způsobům, které známe z fyziky a mechaniky (přitažlivost a odtaživost apod.). Především z tohoto zorného úhlu budu komentovat tuto další kapitolu Ghosova rozboru džnanajogy.

"Na cestě Poznání jsme dospěli až do stádia vývoje..., při němž se nemůžeme spokojit jen s čistou existencí, nýbrž musíme přibrat i čisté poznání a blaženost bytí..."

Toto počínání má svůj zjevný a nezjevný základ, a mezi těmito dvěma základy existuje harmonické a nikoliv disharmonické spojení. Zevním způsobem se jeví jako disharmonické, nezjevným způsobem je absolutně harmonické. Musel bych se ustavičně odvolávat na Čhandogya Upanišad, abych ukázal, že člověk vlastně neví, co činí vedle toho, co ví, že činí, a že toto nevědění je stejně důležité jako vědění, protože umožňuje v dualistickém

řádu, aby se člověk stýkal s věčností už tam a tehdy, kdy o ní vůbec neví. Tento kontakt nevědomého s vědomým je absolutně nutný a nemůže být přerušeno, i když by si to člověk přál.

"Existují dva druhy uskutečnění Já nebo Satčitanandy. Jeden odpovídající klidné, pasivní, do sebe uzavřené, soběstačné existence - vědomí - blaženosti, neosobní, bez hry přívlastků, indiferentní k nekonečným projevům vesmíru, které nezúčastněně pozoruje."

Prvním důkazem tohoto trpného stavu byl v mém předškolním věku stav těsně po operacích za vědomí. Nezúčastněně jsem hleděl na své okolí, které jsem před operací pokládal za své prostředí, za svou matku, za lékaře, kteří mne chtějí trápit. Paměť na tento vztah se ocitla někde vespod a byla překryta silnější nezúčastněností čistého trpného vědomí. V tomto stavu kupodivu nebylo ještě utrpení ani nějaká zjevná blaženost. Důkazem toho, že v tomto stavu nebylo ani utrpení, bylo, že jsem neplakal, přestože jsem vyšel z bolestivé operace, která musela mít bolestivé následky. Tyto bolestivé následky se dostavily teprve tehdy, až "jsem byl úplně při sobě", jak bychom se mohli vyjádřit lidově, ale dosti nepřesně. Také střelec, soustředěně mířící do terče, "není při sobě". Mohli byste právem namítnout, že u něho je tomu tak z jiného důvodu, než tomu tak bylo u mě. Míří někam svou pozorností, stal se jen pozorností a přestal být vším ostatním. (Tento závěr si dobře pamatujte. Člověk je v každém okamžiku něčím jiným. Připomíná vám to možná výrok Patandžaliho, že myslící princip nabývá tvar toho, na co myslí). Dítě po operaci však nebylo pozorné, nýbrž bylo otupělé, jak byste mohli usoudit s bravurní lehkostí, kdyby vám chybělo i to nejmenší zdání o nadlidské pozornosti, onoho trpného Satčitananda. Nechci vám vnucovat názor, že tomu tak je, že dítě bylo nadlidsky pozorné, protože bych vám tím nezprostředkoval vědění. To se získává jen zkušeností, která se u mne dovršila až 21. 11. 1939. Berte však na vědomí, co říkám ze zkušenosti a ne na základě nějaké úvahy.

"Je druhý způsob uskutečnění Satčitanandy, svobodného, obracejícího se k nekonečné činnosti, Pána věcí, dotovaného nekonečnými přívlastky, avšak zůstávajícího věčně koncentrovaného v sobě; je to jediná a nejvyšší osoba, která obsahuje v sobě všechnu tu hru osobnosti v dokonalé a úplné neosobnosti, mající nekonečný projev vesmíru bez připoutanosti. Však se také nestane, že by se od tohoto vzdálil se svou božskou mocí, se svou skvělou a věčnou blažeností. Udržuje projevené, vládne mu, aniž byl jím poután. Není to osobní Bůh různých

náboženství, ani Brahman s přívlastky naší filosofie, ale Ten, v němž se smiřuje osobní s neosobním, přívlastky s bezpřívlastkovým. Je to transcendentno, které ve své podstatě je tím i oním, podle způsobu svého projevu. To je předmětem realizace sádhaky integrální jogy." (A II, 100)

Tohle bylo též předmětem realizace 21. 11. 1939. Neprojevilo se při ní nic, co by se dalo nějak nazvat, nebo co by mělo nějaké vlastnosti (přívlastky), právě jako při úvodní realizaci po operacích za vědomí, ale přece jen v obojím, co do následků, byl velký rozdíl. Po opakovaném vyprázdnění vědomí a po jeho osvobození od osobní vůle jsem nabyl schopnost pokaždé, když jsem opustil osobní vůli, kterou jsem před tím do krajnosti vystupňoval, zapomenout na všechno, co jsem chtěl osobní vůlí prosadit (Nezapomeňte, že jsem při samotných operacích hájil do krajnosti svůj osobní život a že jsem byl nucen opakovaně se této obhajoby vzdát, takže potom po operacích bylo daleko snazší se vzdát něčeho méně závažného, přestože jsem i tomu před sebevzdáním přisuzoval stejnou váhu jako pozemskému životu), čímž se mé vědomí vyčistilo, nic nepřekáželo tomu, aby se rozšířilo za hranice mysli a rozumu, až na nevyspělý transformační systém organismu malého dítěte, který ještě v sobě neobsahoval všechny prvky potřebné k úplné transformaci částečného vědomí na neohraňované vědomí. Ale 21. 11. 1939 jsem měl za sebou řadu duchovních zkušeností, které jsem si samozřejmě nepřipomínal, ale které působily samovolně, asi tak jako marnotratný syn šel bez jakýchkoliv konkrétních ukazatelů, bez jakéhokoliv systému a metody do Otcova domu silou vzpomínky a **mocí "bídy, která zavládla v krajině"**, ze které odešel. (Doufám, že spatřujete paralelu v tom, co jsem zažíval po operacích za vědomí a pak při opuštění sebe 21. 11. 1939.) V čistém vědomí je vzpomínka, která nemá tvar a nedá se nijak označit jinak než přirozeností samotného Čit, vědomí. Tato přirozenost je zakryta různými parciálními tužbami, úzce osobním poměrem ke světu apod., ale je obsažena ve vědomí každého člověka bez rozdílu jeho duchovního pokroku. Nuže toho 21. 11. 1939 účinek tohoto vstupu vzpomínky byl rozdílný od onoho prvního vstupu po operacích v předškolním věku. Kromě jiného se dostavila trvalá jistota o tom, že nějaká vyšší moc všechno řídí naprosto neomylným způsobem a do všech podrobností podle úrovně řízeného. Tam v koncentračním táboře např. jinak měřila mně, jinak esesmanovi, jinak spoluvězňům, a přece jen jsem si byl jist tím, že naměřuje spravedlivě a nestranně, Ghos by řekl, že naprosto rovnodušně, jako by jí nestálo v cestě nic než různá propustnost stvořeného na různých místech a v různém čase. Zůstaňme u toho času, jehož

zhroucení je prvním znakem osvobození (Guénon by řekl, že byl splněn požadavek "zpřítomnění", bez kterého není možná pravá metafyzická zkušenost.) Důkazem dokonalého zhroucení času bylo, že se vylila jako **nepotřebná celá** jeho konkrétní zásobárna dojmů dějového typu. Ruku v ruce stvoření světa s udržováním vesmíru, koncem světa, posledním soudem, zmrtvýchvstáním, všechno se projevilo bez nároku na čas a na obraz. Dalo by se říci, že čas se toho všeho zřekl: Mohl jsem pak všechno, co se vedle mě a ve mně jevílo dějově, vidět nedějově jako nesmírnou harmonii, která na svém povrchu nabývá proměnlivých forem a barev. Ale tyto povrchové proměny měly už jen funkci registrační, nikoliv rušivou nebo oblažující. Jak potom vypadá život od času osvobozeného člověka, žijícího uprostřed vesmíru časem porobeného? Probíhající děj v nejširším smyslu slova se pak jeví osvobozenému od času jako věc přidaná k podstatnému způsobu života za časem nebo bez závislosti na ději. Děj se stává pokorným sluhou společně se všemi zákonitostmi dualismu. Když jsem tehdy žil nad časem a v čase jen jako v přidaném oděvu nadčasovosti, všechno, co se mělo vyřídit jen v čase a ne jinak, se mne netýkalo, jako bych při tom nebyl. Pro esesmana, který měl nařízeno střílet do volně procházejících vězňů v pracovním čase, jsem byl prostě neviditelný, ale zároveň jsem byl viditelný pro všechny, kteří měli něco vyřídit jen se sebou a ne se mnou. Z oken mě viděli, jak procházím v pásmu pod namířenou strojní puškou, ale esesman u pušky na můj průchod nikdy nereagoval apod. Byla to výjimka z času, nikoliv neviditelnost. Toto vyjímání z času má vysoce kvalifikovanou povahu, ke které člověk svou vůlí nemůže ani nic přidat, ani nic ubrat. Jsou známy četné případy ze života P. Pia, který žil v San Giovanni Rotondo, že ho hledali novináři, zatímco on procházel kolem nich a volně rozprávěl s lidmi, kteří potřebovali jeho pomoc. Do takových podrobností, a do detailů ještě mnohem větších, jde řízení projeveného vesmíru Neprojeveným. Tak je řízen pohyb uvnitř atomu, i pohyb hvězd, i hnutí lidským prstem. Nic se neděje bez vůle boží, a přece ta vůle působí tak, že každému je dopřána přesná míra svobody v rámci jeho úrovně nevědomosti a jeho úkolu v dualismu.

"Uskutečnění čistého a nehnutého já, obdržíme, když se stáhneme z mysli, života a z těla, a pak bude pro nás jen nutnou základnou pro větší realizaci."

Toto oproštění od mysli, života a těla bylo i u mě takovou solidní základnou, ze které vyšlo čisté já. Čemu Ghos říká čisté já, to jmenuji čistým vědomím. V obojím pojmenování je obsaženo mnoho poučného. Čisté je živou spojkou s věčným Já, a živé je

proto, že z věčného Já stále vyplývá nebo prýští bez odstraněných překážek. Jeho míra uvědomění je dána stavem přenosového organismu, jímž je např. živé lidské tělo a příhodnost prostředí, do kterého je člověk zasazen a se kterým musí spolupracovat. Je tedy dvojí spolupráce: vnitřní s přenosovým aparátem, a vnější, se zevním světem. Tato dvojí spolupráce je na jedné straně omezující, na druhé straně umožňující poznání na určité úrovni a v určitém příhodném rozsahu.

"Tento pokrok není tedy dostačující pro naši jogu: je zapotřebí něčeho jiného, něčeho pozitivnějšího, co obsahuje všechno předešlé. Stejným způsobem, jak jsme se stáhli ze všeho, co utváří naše zevní já (kterému říkám malé já) a z universálního projevu, ve kterém ono přebývá, máme-li vejít do nezávisle existujícího a sebe si uvědomujícího Brahmana, musíme nyní znovu do mysli, života a těla, ale už s existencí, vědomím a blažeností Brahmana, který všechno obsahuje." (A II, 101)

Tohle všechno jsem prohlašoval souhlasně s Ghosem, ale bez znalosti jeho výrazových prostředků takto: Po sebezáporu bylo nutno ihned vejít zase do celého života podle předpisu daného Ježíšovým "Zapři sebe sama a vezmi svůj kříž." Braní kříže je sestup do normálních životních podmínek. Kříž ten se však už nedá vzít tak jako dříve, jen z vlastní vůle, nýbrž mocí boží vůle. Tak se postupně přepodobňuje osobní lidská vůle na vůli boží. Když jsem bez pohromy vyšel z rukou esesmanových, pochopil jsem, že život mně byl vrácen z rukou božích, a už ne přičiněním rodičů. Byl to jiný život než předešlý, a tak se mi také jevil ve všech svých důsledcích. Všimněte si něčeho důležitého. Po operacích vstupovala do mého zevního života boží moc jen v takové míře, jak jsem byl schopen ji poslechnout; po 21. 11. 1939 tou mocí byl řízen nejen celý můj život, ale i všechno, a to důsledně všechno, co se týkalo mého zevního života. O tom praví Ježíš."... a **vše** ostatní vám bude přidáno." Nebylo mi nadále zapotřebí odstupovat z mysli, života a z těla. Toho trojího jsem měl nadále takovou míru, která nebránila vstupu boží moci a trvale poskytovala ochranu mysli, životu i tělu natolik, jak toho trojího bylo zapotřebí. Malé já s jeho pocitem oddělenosti považuji za vědomého sluhu světu a nevědomého sluhu věčného Já. Čisté malé já považuji za způsob života lidského obráceného naruby. Pokud ono funguje, člověk svým životem projevuje moc boží a slouží především boží vůli, na rozdíl od líce života, kterým se slouží **především** projevenému. Psal jsem o službě Bohu (království božím, vládě boží) **především**, protože jástvím nelze

Bohu sloužit úplně, nýbrž jen především. V tom vidí svatý Pavel omezení lidským životem. Je to však připojování se člověka k oběti Pána.

"Nebýt jen čistou existencí nezávislou na hře světa, nýbrž spojit se s veškerou existencí, jako by to byla naše; nejen přivodit si nesobecké nekonečné vědomí za všemi časovými a prostorovými záležitostmi, nýbrž být sjednoceni s celým tryskáním vědomí a tvůrčí síly do času a do prostoru; nejen žít v nezměrném míru a nehnutosti, nýbrž také ve svobodné a nekonečné blaženosti, ve všem, co je ve vesmíru. Také tohle, a nejen čistý klid, je Satčitananda, Brahman."

Ghos zcela oprávněně napomíná džnanajoginy, aby se nezabydleli v bohorovném klidu a odpoutané nečinnosti, protože dobře ví, že oni se dostali do tohoto stavu uměle, chtěně, takže ten stav neobsahoval pak sám v sobě hnací sílu (ta byla obsažena v osobní vůli) jak ji obsahuje zdánlivě tentýž stav dosažený nechtěně. Všimněme si, jak Ježíš mistrovsky zvládl tutéž tendenci svých učedníků.

1. Když tři z nich dovedl na horu Tabor, kde se jim proměnil ve slavné tělo společně s Mojžíšem a Eliášem, nenechal je, aby se v tomto - třeba jen reflexivním - stavu zabydleli a vedl je dále do světa mezi lidi, kterým měli pomáhat.

2. Radil-li učedníkům, aby hledali království boží především, byl si vědom toho, že je budou hledat především pro sebe, odváděl od této egoistické touhy

a) především tím, že jim dal moc křtít, uvádět lidi na cestu ke spáse a do království božího, léčit je, pomáhat jim;

b) že učedníkům sliboval, že je na čas opustí a také je opustil, aby se v nich dostalo navrch to pravé chtění, které pochází od Boha, a zahynulo ono nepravé, které pochází z osobní vůle. Tato proměna vůle může být zajištěna u toho, kdo si o sobě myslí, že si přeje především vejít do království božího, nebo je-li džnanajogin, kdo si myslí, že se chce dostat do neosobní odpoutanosti od světa. Neví o tom, a může mu být téměř zcela nebo na dlouhou dobu zastřeno vědění o tom, že je to Bůh, který si přeje, aby člověk k němu dospěl, a člověk jen souhlasí nebo nesouhlasí s jeho vůlí, ale sám není láskou boží, je jen jejím nositel.

3. Ježíš si zajistil přechod lidské vůle učedníků po spáse (po osobní spáse) do stavu, ve kterém si začli uvědomovat, že je to

Bůh, který si přeje, aby hledali především království boží, a je to On, který jim poskytuje veškerou pomoc k tomu, aby našli.

Přesvědčil jsem se (ovšem nikoliv vlastním přičiněním) o tom, jaká obrovská moc je ve vůli boží ve srovnání s lidskou a nezáleželo na tom, že jsem ji nepřipisoval Bohu. Důležité bylo, že jsem si ji nepřivlastňoval, nýbrž se jí vzdával. Proto jsem dodnes ochoten tvrdit, že lidská vůle ve srovnání s Vůlí boží je bezmocná. Vlivem toho, že jsem v 17 létech podlehl boží vůli bez nejmenšího svého vědomého přičinění, neocitl jsem se v tak velkém nebezpečí, jako džnanin, že se zabydlím na nějakém nižším stupni poznání. Jen hrozilo nebezpečí, že se zhlédnu v následcích místo v jejich příčině. Totéž nebezpečí hrozilo třem učedníkům na hoře Tabor. Ale toto nebezpečí dokáže překonat boží moudrost, a to vždycky nečekaným způsobem. U mě protiúčinky jako doprovodného stavu při zajištění v koncentračním táboře. Bylo to dualistické řešení (účinek - protiúčinek), které se mi jevilo jako bezohlednost vůči mé poctivé snaze, ale v tomto klamu jsem potřeboval zůstat a růst po tři dny.

"Kdyby bylo snadné pozdvihnout se až na úroveň supramentální, a pak se na ní pevně usadit, nezpůsoboval by žádnou těžkost rozpor mezi světem a bytím, vědomím a činností, vzestupem a návratem do zkušenosti pomocí moci a modu operandi supramentálních božských schopností a integrální realizací. Ale člověk není jen mentální bytostí, ani pouze supramentální bytostí. Musí proto uskutečnit své bytí pomocí mysli, hledat poznání a realizovat své bytí pomocí supramentální složky. Tímto je tedy charakteristická naše joga v nynějším vývojovém stádiu, a tak se na ní setkáváme s těžkostmi, které mohou být překonány jen za božské pomoci a obtížnou praxí. Těžkosti cesty integrálního poznání jsou tyto:

"Vrcholová bytost duchovní a vrcholová bytost mentální se nacházejí na různých úrovních organizace naší existence. Jedna vrcholná a božská, druhá vrcholná a lidská."

To je pohled z hlediska člověka, který se cítí být oddělen jak od Boha, tak od svého okolí. Podíváme-li se na totéž složení člověka z druhé strany, není žádné hranice mezi oběma. Dojem hranice je nepřirozený dojem a vzniká tím, že jsou v nás otevřena jen ta střediska (např. smysly, rozum), z nichž se můžeme stýkat se světem kolem sebe jako s něčím vnějším, a nemáme otevřena ta střediska, z nichž bychom se mohli stýkat jak se sebou, tak s okolím a s celým vesmírem jako s něčím, co není vně nás, nýbrž co je uvnitř nás, nebo co je naše. To je právě vlastnictví, o kterém zatím nevíme, a které nemůže být nahrazeno nepravým

vlastnictvím, při němž se držíme nepravého vlastníčího středu. Jakmile však svým vědomím (jehož pravý základ je věčný) se přestaneme ztotožňovat s tím úryvkem sebe, který zatím známe (a toto zbavení se chybné totožnosti na mně provedli lékaři čtrnáctkrát a pak řetězovitě na tento stav navazovaly stavy poznávání správného bez zásahu rozumu. Toto poznání správného se šetrně týkalo až do 17 let jen drobností, nebo především drobností. Byl jsem opravován na malém, abych se napřed v malém osvědčil.), začneme také vědomě pronikat do jednoty všeho, což je vidění přirozené. Nikdy mě nenapadlo, že přitom zažívám něco mimořádného nebo nadpřirozeného. Teprve v 17 létech, když do mého úseku vědomí vpadlo vědomí nedílného celku tohoto úseku s nekonečným, musel jsem konstatovat, že jde o něco mimořádného, protože nikdo v mém okolí tu zkušenost nenabýval. Jenže jsem nemohl považovat tuto mimořádnou zkušenost za nepřirozenou nebo nadpřirozenou, nýbrž za něco, co by měl získat každý člověk, nebo by se měl snažit, aby ji nabyl, protože jinak bude žít nepřirozeně na periférii života, kde k jeho středu nemá přístup. Zjišťoval jsem u svých přátel, že je nesmírně těžké dostat se do tohoto středu, není-li cesta dlouho připravována a proklešťována, a to nejen nějakou metodou, nýbrž celým životem. Proto jsem přivítal tak srdečně Ghosovu integrální jogu celým životem, což je obdoba Ježíšova požadavku "modlete se neustále". Číňané si mohli dovolit říkat, že s metodou to nejde, bez metody také ne, protože život na zemi lze těžko nazvat metodou, a přece jí je. Jedině jím se lze dostat do vědomě žitého věčného života. Příprava životem nesmí skončit objevem nesmrtelné základny (nějakým satori, samadhi nebo extází), nýbrž musí se srovnat s úrovní realizace, která má své stupně. Zaostává-li příprava životem za úrovní vnitřní realizace, nastávají těžkosti, které by se daly zjednodušeně nazvat nemožností dostat se i tou nejlepší metodou k trvalé realizaci. (Konkrétně: Někomu koncentrace nejde a unavuje, zatímco koncentrace navazující na správnou přípravu vede ke zbystřování vědomí až k úplně čistému vědomí, do kterého nemají přístup myšlenky, obecně řečeno - pohyb. Lidé, věnující se koncentraci, chybně hledají chybu někde v metodě, soustředění. Nenajdou ji tam, neboť chyba je v přípravě. Ježíš u svých učedníků především opravoval jejich chybný vztah k okolí napřed k nejbližšímu, k rodině, a pak obecně k celému okolí. Pojetím "obecného" zde myslím i člověka, jak sebe zatím zná, že i ten je okolím pravého života.)

"K prvnímu náleží nekonečné bytí, nekonečné vědomí a nekonečná vůle, nekonečná blaženost a nekonečné supramentální vědomosti, působící ve prospěch vlastní

přirozenosti, která všechno obsahuje - čtyři božské principy. Ke druhému náleží mentální, vitální a fyzická bytost, tedy tři lidské principy. Podle jejich zevní přirozenosti oba systémy jsou v opozici; jedno je rubem druhého. Božská bytost je nekonečná a nesmrtelná; lidská bytost je životem omezeným časem a tvarem, životem, který je smrtí a pokouší se stát životem nesmrtelným. Božské bytí je nekonečné transcendentní vědomí, které obsahuje všechno, co jeho vědomí projevuje; lidské bytí je vědomím probuzeným z nevědomí a podrobeným prostředkům, které používá, omezeným tělem a jástvím; snaží se navázat vztahy s jinými vědomími, jinými těly, jinými egy, ať už pozitivním způsobem styčnými prostředky, sympatií a pospolitostí, nebo negativně nepřátelstvím a antipatií. Božské bytí je blažeností samou, nepřenosnou a neporušitelnou. Lidská bytost je pocitem mysli a těla, snažící se o radost, ale daří se jí shledat se jen s chvilkovou radostí, indiferencí a s bolestí..."

"Když se mentální bytost snaží poznat Božské, uskutečnit je, stát se jím, musí napřed pozdvihnout pokrývku, odstranit závoj. Mezi oběma úrovněmi existuje závoj, který brání člověku nejen dosáhnout, ale i poznat božské."

Seznamme se aspoň obrazem s tímto závojem mezi věčným a lidsky časným. Tento závoj oddělující věčné od časného se podobá loukotím prudce se točícího kola (tj. náš transformační aparát je v pohybu). Loukotě nejsou vidět, ale nelze jimi projít na druhou stranu, neboť tvoří neprostupnou, i když neviditelnou stěnu. Tato neprostupnost je způsobena pohybem kola, řekněme veškerým stvořeným, které je existencí v pohybu, poznáním omezeným na pohyb. Vždycky jde o pohyb časoprostoru, ve kterém žijeme rovněž pohybovým způsobem (pohyb v atomu). Zastaví-li se pohyb, nic nebrání tomu, abychom se setkali s nepohybovou skutečností. Jsou tu však ještě následky původního základního pohybu (časoprostoru), jeho plod v oblasti živé hmoty, především v člověku. Ty jsou druhotnou, ale neméně těžkou překážkou setkání člověka s věčností. Tak např. smyslová nebo rozumová činnost. Základem jejich nynější povahy a jejich nynějšího postavení je rovněž jejich závislost na časoprostoru. Ale tzv. oživený smysl proniká časoprostorovou clonou více či méně hluboko. Oživený smysl zraku u sv. Kateřiny Sienské způsobil její první zjevení v jejích šesti letech. Vírou oživený rozum otevřel sv. Terezii z Avily vstup na cestu k Bohu.

Ještě doplním výklad z dřívějšíka. Co je to oživený smysl? Je to takový smysl, kterým se člověk celý plně zaujal tak, že byl jen tím smyslem (výklad bude ještě pokračovat). Tak např. sv. Ka-

teřina Sienská upadla do extáze, když uviděla kvetoucí louku kopretin. Tato jednoduchá krása byla pro ni tak strhující, že její smysl a s ním ji celou převedla do vědomého spojení s věčným životem, s Bohem. Jak se to může stát? I povrchová činnost smyslu soustavně pramení z uvědomovací síly boží, projde z ní příslušným smyslovým aparátem a stane se smyslovou činností, kterou se dá vnímat jen to, co je před zmíněnou záclonou. Smyslová činnost může projít zpět do boží uvědomovací síly jen tehdy, když člověk obsah smyslové činnosti spojí s věčností, jako se stalo u sv. Kateřiny Sienské (Možná, že by vám pomohlo, abyste toto vzácné působení smyslové činnosti lépe pochopili, kdybych řekl, že má-li nastat, musí mu předcházet strhující pozastavení lidské pozornosti na něčem, třeba krásném nebo moudrém. Při takové příležitosti se např. Karel Čapek ztratil svým přátelům z dohledu na otevřeném břehu moře před Narvikem, jak o tom vypráví ve svých listech na sever. Tedy zase ta zaujatost může způsobit ustrnutí a probuzení smyslu). Dnem obsahu smyslové činnosti je uvědomovací síla boží, a přes ni se člověk spojí s Bohem, když nic z člověka nezůstane stranou příslušného smyslového vjemu. Smyslová činnost i rozumová činnost, aniž jsme si toho vědomi, tvoří jednotu, a to pro svůj jediný původ z věčné uvědomovací síly, a proto, co je např. vedle vedoucí smyslové činnosti v jejím stínu, to snadno a bez překážek se připojí k dominující smyslové činnosti a s ní pak odejde do věčného života. U toho, co je ve stínu, není osobní vůle, která by toto sjednocení rušila.

Co je oživený rozum? O tom bych mohl provést výklad mnohem podrobnější, protože s oživeným rozumem všechno vědomé spojení s věčným životem u mě začlo v 17 létech. Protože tu historii znáte z mých dřívějších spisů, pomohu si jen k závěru toho výkladu stručně. Zamíloval jsem se do přírodních věd, ale byl jsem "ze zevních důvodů" nucen toto studium zanechat. Pak jsem pokoutně studoval přírodní vědy bez učitele ve vědecké knihovně; za rok a tři čtvrtě jsem konečně poznal, že bez osobního vedení se přírodovědcem nestanu. Mé studium nebylo vědecké, nebylo soustavné, nebylo metodicky správné. Ten den, kdy jsem se vzdal tohoto studia a přestal jsem sebe litovat, že musím přírodní vědy opustit, neměl jsem k ničemu jinému sklon, ocitl jsem se na dně mysli, kde je prázdnota, ze které se rodí rozumové poznání a touto prázdnotou je boží uvědomovací síla (Čit). Ta mne přivedla bez mého přání nečekaně k vědomí, že tento lidský život je mostem do věčného života, pokud se člověk na něm nezabydlí a neustrne tam. Nesmrtelná božská podstata se dostala na povrch vědomí a přemohla nejen mou lidskou bytost, nejen rozum, ale i

všechny ostatní schopnosti, které v té chvíli byly ve stínu (spaly jako učedníci v Getsemanské zahradě). Nasákly zdrojovou mocí uvědomovací boží síly a vyšly z tohoto zmrtnění jiné, odevzdané věčnému životu. Začal jsem žít na ruby obráceným životem. Na rubu pozemského života je život věčný. Ten mně začal velet namísto snůšky útržkových poznatků, které si člověk poskládal do nějakého lidského smyslu života. V lidském pojetí života jsou vždycky velké mezery a rozpory, místa šťastná a místa podrobená smutku, kdežto v božsky pojatém životě (jak mně ho předestřelo mnou nevymyšlené poznání) není mezer, pouze na jeho počátku nepředvídatelné závěry, které při své realizaci posouvají proces poznání vždy o kousek dál. Je to zjevení za zjevením (v první fázi poznávajícího procesu) a později se lidské vědomí připojí natrvalo k božskému, které je nekonečné, a proto se může do nekonečna do něho nořit a do nekonečna může být obohacováno např. láskou boží a jeho bezpředmětnou blažeností a jeho nekonečnou existencí. Tak se rodí živý člověk a poznává podle Ježíšových slov, že před tím byl vlastně mrtev.

Živý člověk je ten, kdo se vědomě drží věčného života, a ani nechce a ani nemůže od něho odstoupit nebo se ho zříci. Je v tom obsažena větší poutanost než je připoutanost k pozemskému životu nejdůslednějšího bonvivanta. Zmíněné přidržování se věčného života nemá základ v osobní vůli, nýbrž v poznání, které osobní vůli podřizuje vůli boží. Osobní vůle pak existuje jako otrokyně, která si nic pro sebe nežadá, než by směla otročit. Ale to není ani zdaleka vrchol toho spojení poznáním. Kdybychom vyjádřili další stupeň obrazem, řekli bychom: "Já jsem tvým životem. Já jsem tvou činností, Jsem tvým vším. Už nejsi mou otrokyní, neboť nejsi živa pro sebe, nýbrž pro mne." Samozřejmě, že ani to není vrchol cesty poznání. (Opouštím od dalšího výkladu)

Z tohoto výkladu je snad dost patrné, že nelze odstranit závoj mezi věčným a časným pouhým chtěním nebo mentální činností. Dva učedníci Páně šli do Emaus s Ježíšem, už vstalým z mrtvých, a nepoznali ho. Teprve pak, když ho poznali, řekli si, jak se mohlo stát, že Ježíše nepoznali, když celou dobu, co jim cestou vykládal o tom, co Písmo říkalo o jeho životě, jejich srdce hořela. Z mrtvýchvstalý člověk měl schopnost vstoupit do srdcí učedníků, což před tím nikdy neučinil nebo nemohl učinit. Ježíš byl dokonale živým člověkem, kterému nebránil ani pocit oddělenosti, v němž žili učedníci, aby vstoupil do jejich srdcí. Závoj tedy protrhává božská a nikoliv mentální stránka člověka.

Když totiž připadá člověku, že se mu podařil tento úkol, musí Věčné nějak označit, např. jako "Existenci, Neexistenci, Tao, Nic, Sílu, Nepoznatelné."

"Snažíme-li se mentálně uskutečnit stav Satčitananda, pravděpodobně se setkáme s první těžkostí; bude se nám zdát, že vidíme něco nad sebou, nějakým způsobem mimo sebe, avšak oddělené od nás propastí, přes kterou nevede most." (A II, 102 - 103)

Vzpomeňte na první vidění Kateřiny Sienské. Skvěle na tento nedostatek ukázal Alan Watts v knize Svrchovaná totožnost, a označil jej mylnou objektivizací. Ale přece jen postupoval ve svém myšlení příliš přísně nebo příliš kantorsky. Nelze přece klasifikovat jen jako výborné nebo jako nedostatečné. Objektivizace Boha je na dostatečnou. Na samé dostatečné jsem procházel od svých tří let do sedmnácti. Ale pak se přece jen ukázalo, že jsem prošel. Co si měl o sobě myslet sv. Pavel, který při nejlepším pronásledování křesťanů byl sražen s koně a slyšel hlas: "Já jsem ten, kterého pronásleduješ." Ten hlas měl přece povahu objektivizace Boha jako první obrazové zjevení provedené pro sv. Kateřinu Sienskou. Dá se říci, že sv. Pavel prošel na výbornou, sv. Kateřina na chvalitebnou. Bůh se chápe toho, co je v člověku připraveno ho přijmout. Pak ovšem všechno, co vypadá jako nečekaný a nezasloužený obrat, je něčím úplně jiným, dokonale připravenou zaujatostí.

"Ve skutečnosti je to nekonečná existence, ale úplně jiná, než jak ji chápe mysl; můžeme se pozdvihnout až k ní... ale jsme neschopni způsobit, aby do nás sestoupila tak, aby zkušenost, kterou máme o sobě a o světě, ve kterém žijeme, byla totožná s jeho radostnou nekonečností. Zjistěte existuje velká Síla Vědomí, nepodmíněná a bez omezení; ale naše vědomí a naše síla jsou od ní odděleny... jsou omezené, malé a neschopné podílet se na té velké Síle Vědomí, kterou jsme zahlédli."

Mám asi právem za to, že lékaři svými krutými zásahy při operacích za vědomí dosáhli toho, že jsem už v předškolním věku vykročil po mostě, který překlenuje propast mezi dvěma břehy. Zřejmě tehdy ještě nemuseli čelit té lidské představě, podle níž skutečnost, kterou vnímáme smysly, je jedinou pravou skutečností, a pomíjející život v těle je jen jediným pravým životem. A jsme u kořenu první těžkosti. Je jí síla lidské představy, která třeba celý život zůstává nevyslovena: "Toto, co poznávám a jak se poznávám já."

Ghos je si dobře vědom toho, že když vykládá o Transcendentnu, nesmí svým výkladem opustit oblast lidských představ. Tím by učinil svůj výklad nepoužitelný. Je si však také vědom toho, že žádný lidský výklad Transcendentna nemůže člověku přinést nic více než představu o něm. A toho by si měla být vědoma i veškerá náboženství. Dopadne-li takový výklad moc dobře a chopí-li se ho člověk, jemuž je podáván, tak důsledně, jak navrhuje Ghos, setká se sice takto školený člověk s lidskou představou o Transcendentnu nebo o Bohu, o Tau, o Nic, o Existenci, Neexistenci, o Síle a Vůli, o Nepoznatelném apod., ale nebude tím zasvěcen, nesetká se s Transcendentnem, nýbrž s představou o něm. Tato představa nemusí být tak úplně nepropustná pro Pravdu a pro pravou Skutečnost, chci říci základní Skutečnost. Míra této propustnosti se dá předpokládat a vyložit takto:

(Získal jsem "povolení" k tomuto výkladu snem, který měl můj přítel V. E. o tom, co je obrazem skutečnosti a co je obrazem obrazu skutečnosti. Nebýt tohoto vybídnutí, netroufal bych si provést tento výklad. Podobná "povolení" dostávám např. při překladu Ghose, Guénona a jiných.)

1. Propustnosti obrazu o skutečnosti nejvíce přispívá víra, že představuje skutečnost. Ovšem tato víra musí být dosažena výchovou, případně náboženskou výchovou. Příkladem může být náboženská výchova sv. Kateřiny Sienské, která už v šesti letech přinesla svůj první plod. Tehdejší představa Kateřiny o žehnajícím Bohu, se jevila Kateřině jako něco mimo ní. To byla hlavní součást její víry, v jaké byla vychovávána. I taková představa má nebo může mít převratný vliv na věřícího (Opakuji, že není tedy tak úplně bezcenná, jak předpokládá Alan Watts vzhledem k její objektivizaci Boha.)

2. Propustnost vůči Pravdě a Skutečnosti se stupňuje, když je věřící bere vážně a zařídí se podle jejích dispozic. (Doporučuji seznámit se s příkladem Gerarda Majela a Františka z Assisi.) Je téměř nemyslitelné, že by si věřící mohl dovolit, aby zanedbával tak živou představu, jakou měla svatá Kateřina. Tím, že ji zanedbává, ona prorůstá zvnějška dovnitř, přestože tento pochod fakticky probíhá opačně zvnitřka navenek. Nakonec se stane taková představa, přicházející jako by zvnějška, vnitřní skutečností, jako se stalo sv. Františku z Assisi na hoře La Taverna, že se ukřižování Kristovo vtisklo zvnějška do nitra, ale pak už zůstalo vnitřní skutečností a naopak odtamtud "vystřkovalo růžky" v podobě stigmat.

3. I když se představa o Pravdě a Skutečnosti stane čistě vnitřní záležitostí, zůstává pořád představou, nezačíná být Skutečností samou. To znamená, že do ní mají stále přístup myšlenky převzaté z naučené víry, a ty brání člověku, aby jeho mysl byla živá (čistá), aby jeho styk s nejvyšší Skutečností byl nerušený a stálý. Nejlépe je tento nedostatek patrný z listů sv. Pavla. Jsou v nich pasáže pojednávající o čisté Pravdě, a též pasáže, které prozrazují, že Pavel nebyl vždy na patřičné duchovní výši (Mluví-li např. o postavení ženy v Církvi). Předpokládat o výrocih kteréhokoliv světce totéž jako o výrocih a životě Ježíšově, je nebezpečně odvážné. Z takových nerozvážností vznikají sekty, z nichž každá může stát proti kterékoliv jiné a může tím velmi kompromitovat Pravdu. (Vím, že tytéž následky mají rozdílná pochopení Ježíšových výroků a jeho života, ale to sem nepatří.)

4. I v takovém případě, jakého jsme svědky u mistra Eckeharta, který jen převzal hotovou duchovní zkušenost o nejvyšší Pravdě, čili stal se zasvěcencem předáním Pravdy, musí být předání tak skutečné a mocné, aby potřebovalo nižší skutečnost, kterou zažíváme pomocí smyslů, tj. pomocí života na Zemi v lidském těle. Mistr Eckehart pak považoval za nutné tuto předanou Skutečnost také hlásat. Pak se musel uchýlit o pomoc k představě svých posluchačů. Tím je ovšem přestal nebo ani nezačal zasvěcovat, nýbrž je učil věřit podle své vnitřní zkušenosti. Byl si toho dobře vědom, takže nemohl způsobit, aby všichni, i ti nejodvážnější z jeho učedníků, vzali jeho výklad za pravý konec, jako např. učinila Katrei. To už byla záležitost jen té Katrei a každého z jeho učedníků. Eckehart jim poskytl jen příležitost.

Co je to správně se chopit takové příležitosti? A má každý z nás takovou příležitost, jakou měla Katrei nebo učedníci Páně? Na druhou otázku odpovím jednoznačně. Máme ji všichni, jenže nevíme, že ji máme, nebo se dokonce vylouváme, že ji nemáme a že oni na tom byli lépe než my: že jim někdo oznámil (a to Ježíš nebo Eckehart), že tu příležitost mají, ať jsou jacíkoliv, jen když jsou lidmi při smyslech a při rozumu. Potřebovali ještě bezstarostnost a zdraví. První jim mohl ukazovat jen příkladem, druhé jim Ježíš dokázal zařídit.

Odpověď na první otázku: Uznat lidský život za dostačujícího, lépe za nezbytného pomocníka k přechodu na druhý břeh. I při takovémto uznání se vyskytují četné překážky na cestě. Hlavní překážkou (kromě starostlivosti) je, že lidský život podceňujeme v jeho spojovací funkci, a nepoužíváme jej jako pomocníka v tom smyslu, nýbrž **převážně** jako příležitost něco si užít. Tomuto

nedostatku a této překážce se dá čelit jen s postupujícím poznáním. (Maminka mi z nařízení lékařů po každé operaci musela připomínat, že lidský život je nutný a je správný tím, že je. Šlo to tedy se mnou úplně z opačného konce než s normálním člověkem, jemuž nikdo nevzal vztah ke světu. Ovšem také za normálních okolností se stává, že člověk ztrácí chuť do života, ale tato ztráta není obvykle doprovázena vybavením ze smyslů a z rozumu, i když se říká např. o sebevrahu, že musel být bez rozumu a že neměl všech pět pohromadě, když spáchal sebevraždu. Původem jeho ztráty smyslů a rozumu nemusela být chladná úvaha, nýbrž chvilkové pomatení. Ovšem jsou lidé, kteří se vědomě učí hazardovat životem, např. automobiloví závodníci, zkušební piloti apod. Nedivil bych se, kdyby se tím vyučili snadnému spáchání sebevraždy.)

Chceme-li se přesvědčit o tom, že život má spojovací funkci, a počínáme-li si přitom jinak než si počínal Ježíš s učedníky, nedospějeme k důkazu, že život je opravdu spojovacím prostředkem. Je tedy také zapotřebí správné metody. Tu platí známé čínské pravidlo: "Bez metody to nejde a s metodou to také nejde." Máme příležitost aplikovat toto obecné pravidlo na konkrétní lidský život: přejeme-li si, aby náš lidský život měl spojovací účinek a činíme-li vše možné, aby jím byl, nemá jen proto spojovací účinek. Teprve když jsme si to napřed přáli a pak dokázali upustit od všech prostředků, jako bychom jak na ně tak na naši vůli zapomněli, náhle začne mít náš život spojovací účinek. Dokonce se může stát, že jsme bez svého vědomí a bez své vůle používali lidského života jako spojovacího prostředku a on začne mít nečekaně spojovací účinek. Nemyslete si, že by měl život učedníků spojovací účinek, nebo že by se byli svým životem připravili k jeho spojovacímu účinku, kdyby nebyli nezištně a rovnodušně pomáhali bližnímu. Má-li tedy člověk dojem, že to, co dělá, nemá pro něho užitek, je tento dojem správným základem spojení s věčným životem, není-li doprovázen zklamáním nebo nelibostí nebo zneklidňováním jiného druhu. (Život, do kterého mne musela maminka po každé operaci za vědomí znovu vracet a vpravovat, neměl pro mne, podle mého dětského hodnocení, žádný význam, ale také mě tento opěťovaný vstup do života nezneklidňoval, proto začal mít spojovací účinek a pak znovu do této funkce a z ní vystupoval, podle už popsaného užívání vlastní vůle. Ovšem v mém případě byla splněna ještě jedna důležitá podmínka: "obrácení života naruby", které provedli lékaři. Zastavili mysl, úsudek, vlastní vůli, funkci smyslů a vyprázdnili vědomí od všeho, od všech nánosů, které omezovaly jeho volný rozvoj. A nic z toho jsem já neprovedl. I to je důležité zrovna tak jako samotná

zmíněná podmínka. Dosahuje-li člověk obdobného vyčištění vědomí svou vůlí, zbude na dně té čistoty ještě jeho osobní vůle, a tím se ta čistota stane neúčinnou, po stránce spojovací. Osobní vůle je nepropustným dnem naší omezenosti; nepropustí nás do neomezenosti a do nekonečna. Může být tato podmínka splněna bez osobního přičinění? Překvapím vás: je splňována každý den u každého člověka, jenže člověk o tom neví, a proto nevyvodí z toho důsledky. Ono totiž dochází k témuž stavu, v jakém jsem se ocitl po operacích za vědomí, v každém tvrdém spánku beze snů. Dokonce k tomu stavu dochází přirozeně, nikoliv násilím, nýbrž samovolně, a to je ona splněná podmínka. (I ve spánku funguje automatismus, který udržuje náš život bez naší vůle. Všiml jsem si, že některá zvířata se léčí spánkem, do kterého ovšem upadají samovolně.) Kdyby lidský život v sobě neobsahoval všechny podmínky ke spojení s věčným životem, nebyl by lidským, nýbrž nějakým nižším způsobem života. Dlouho jsem nevěděl, že tapasja, spánek bez snů, je jedním z velkých požehnání lidského života. Pochopitelně jen jedním z mnoha požehnání, a kdybychom zůstali jen v něm, bylo by to pouhé odpočívání ve věčnosti, nebyl by to stav nebe, který má povahu zároveň aktivní i trpnou, harmonicky a bez rozporů skloubenou. Zjistil jsem, že jako např. husy musí vcházet do husího transu, aby zachovaly svůj husí život v plné jeho šíři (a ta šíře není nekonečná, končí na horní straně transu bez pocitu tělesnosti, ve spojení s širším celkem, se stádem), tak také člověk spánkem beze snu, tapasje, zachovává plnost lidského života, od jeho pozemské úrovně ve vědomém bdělém stavu, až po stav spočinutí v nekonečnu, jímž je tapasja. Člověk zachovává tímto způsobem celý rozsah svého vědomí živě dostupným. Kdo nedosahuje spánku beze snu, neudrží svůj život plně lidský co do jeho dostupného rozsahu. Všechno ostatní jsem už popsal dříve, jen o přechodu z tvrdého spánku (z čistě trpného stavu spojení s nekonečným životem) do stavu bdělého se zachováním trpnosti z tvrdého spánku a s harmonickým připojením aktivního bdělého stavu jsem, **jak se vám zdá**, dosud nepromluvil. Ale není tomu tak. Zatím stačí říci, že každou noc při tvrdém spánku žijeme životem naruby obráceným (obdobně jako husy žijící životem s pocitem oddělené tělesnosti a v transu bez pocitu oddělenosti, nebo aspoň s pocitem sjednocení s tím, kdo s nimi v transu je). Nejvyšším cílem lidského života je harmonicky a samovolně prožívat obě strany téže mince jsoucnosti, lidského života. Ghos tomuto způsobu života říká život supramentální, a je to velmi výstižný obraz nejvyšší možné lidské zkušenosti.

"Existuje nezměřitelná Blaženost bez poskvrn; ale naše bytost zůstává v zajetí nižší přirozenosti s jejími radostmi a

bolestmi... Pokud žijeme v čistém extatickém nazírání, cítíme se od sebe osvobození, ale ve chvíli, kdy se naše vědomí vrací do normálního stavu, všechno se ztrácí a mizí a stává se znovu nedosažitelným. Božství nás opouští a my upadáme znovu do ubohosti naší smrtelné existence." (A II, 103)

Ovšem že tyto výroky je nutno brát jen obrazně. Božství nás nikdy neopouští, jenom uniká z našeho zúženého vědomí, které plní jen funkci zažívání tohoto pozemského života. Samozřejmě Ghos znal poextatický stav tvrdého vystřízlivění, ve kterém někteří stoikové dokonce páchali sebevraždu. Patrně neznali "recept", jak se do extáze vrátit, neboť takového receptu není, pomineme-li samovolný vstup do extáze (Sv. Kateřiny Sienské při uzření louky kvetoucích kopretin, Jindřicha Suso při nadšení srdce, Ramakrišny při zření tažných ptáků na obloze, nějaké jeptišky při setkání se sv. Filipem z Neri apod.) Jsou také různé úrovně extáze.

"Nějakým způsobem je nutno postavit most přes propast. Mentální bytost má v tom smyslu dvě možnosti:

"První spočívá v tom, že se člověk pozdvihne a vyjde ze sebe, aby vešel do Nejvyššího pomocí velkého a trvalého úsilí a zapomenutí na sebe. Tímto úsilím musí mysl opustit běžné vědomí, zmizet v jiné fázi vědomí a současně a definitivně se ztratit a anulovat se v ní. Mentální bytost tím vstoupí do transu samádhi. Z toho důvodu radžajoga a jiné systémy jogy přikládají nejvyšší důležitost meditaci ve stavu samádhi neboli v jogickém transu, v němž mysl se stáhne ze zájmů a normálních starostí, ale i ze samotného vědomí o svých aktech, z pocitů a ze zevní bytosti, nakonec i ze všeho uvědomování si i vnitřních mentálních procesů."

Odpadají tedy i **konkrétní** myšlenky: co dělám, na co myslím a zda se soustředuji správně. Nemá-li takové soustředění být na nic a k ničemu, musí tu být z druhé strany tah, který překlene propast vzniklou opuštěním jednoho a otevřením se do druhého.

"V tomto stavu vnitřního soustředění si mentální bytost může být vědoma různých uskutečnění Nejvyššího - v sobě nebo s různými přívlastky a na různých úrovních - ale ideální je, osvobodit se úplně od mysli, přenést se přes jakoukoliv mentální realizaci a vstoupit do absolutního transu, v němž mizí jakákoliv stopa po mysli nebo po nižší existenci. Je však málo těch, kteří dosahují tohoto stavu vědomí, a ne všichni se dokáží vrátit zpět." (A II, 103)

Myslím, že maminka dělala dobře, když se mnou lomcovala, abych se dostal z takového stupně bezobrazné zmrtnosti. Myslela, že bych byl mohl zemřít a že mé počínání není správné.

"Mentálním vědomím, pouhým bdělým stavem mentální bytosti nelze vejít do jiného stavu vědomí bez toho, že by se opustil bdělý stav a současně nižší mysl. Z toho důvodu je nutný jogický trans."

Vyjádřím se srozumitelněji: Míra bdělosti potřebná k tomu, abychom si uvědomovali to nebo ono, je malá. Musí se mnohokrát zvětšit, bychom mohli svým vědomím proniknout za točící se kolo časoprostoru. Nedovedu si představit, jak by bylo mohlo u mne dojít k mnohonásobnému zvýšení bdělosti, kdyby jí nebyla předcházela zkušenost o nesmrtelné lidské podstatě...a ta se dostavuje samovolně, po důkladné přípravě, kterou jsem prováděl od 3 do 17 let, aniž jsem si přál dosáhnout takové bdělosti nebo jejího účinku. Prostě vyprázdněním mysli (sebezáporem) jsem dorůstal samovolně ve stále větší míře k braní kříže, který mně byl ulehčován znalostí správného či mocí této znalosti. Normální bdělost má podobu starostlivosti, abychom to nebo ono neopomenuli. Tento typ starostlivosti je nutný ve styku se zevním světem zevními prostředky, ale ve styku s vnitřním světem je nedostačující, ba brzdicí tento styk, protože je v něm obsažen pohyb, řekl bych těkání, jindy pozorování okolí, čímž se oslabuje uvnitřněná pozornost a nemůže se dosáhnout onen stupeň bdělosti, při kterém ze všech různorodých starostí zbude jen jediná, prohloubit si cestu k cíli, který je za hranicemi normálně dosažitelného, ale je v oblasti už poznaného a je tak závažný, že všechno ostatní ustupuje stranou. Vidím, že mám v textu, který opisují, něco jiného, než co nyní napíši. Bylo by dobré teď uvést, co se stalo Petrovi:

Stěžuje si Ježíšovi, že od rána loví a ještě nic neulovil. Ježíš mu radí, aby zajel na hlubinu. Jako by mu radil: Přestaň se starat. Dokud se staráš, tvůj lov nebude hojný. Měl na mysli ovšem jiný lov než běžný, přestože Petr ihned tímto způsobem nalovil přídatně i mnoho ryb. Vím, co se lidé nstarají, jak se správně soustředit, ale nedaří se jim to. Petr měl přece zkušenost, že od rána nic nenalovil. Tato zkušenost ho jen zneklidňovala, ale nepřinášela užitek. Starostlivost má své místo jen v běžném konání.

Zpočátku mé koncentrace probíhaly v mém těle různé pocity jako mravenčení, kvašení apod. Věděl jsem však, že nic z toho nebylo obsaženo v hloubce mého původního poznání, nýbrž

naopak bylo v něm opuštění všeho i sebe, zbavení se pocitu tělesnosti, pocitů příjemných apod. (Vždyť tehdy v muzeu opuštění tělesnosti šlo tak daleko, že jsem se nemohl ani hnout z místa.)

"Není však možno zůstat trvale v transu, a i kdyby to bylo možné, bylo by těžké odolat lákání tělesného života, které se projevují s určitou energií a vytrvalostí. Jenomže v téže chvíli, v níž se vrátí mentální vědomí, upadne se ihned do nižšího stavu. Proto se říká, že úplné osvobození od zrození je nemožné, dokud nepohasne tělo a tělesný život.

Tomuto pohasnutí těla a tělesného života by se mělo rozumět takto: Dokud člověk používá jen těch článků tělesného transformátoru, ze kterých se napájí činnost smyslů, rozumu a citů, zůstávají nesčetné jiné články transformátoru uzavřeny a tedy v nečinnosti. Pro sebeintenzivnější činnost smyslů, rozumu a citů, se spotřebuje jen velmi malá část zdrojové kapacity, kterou je člověk schopen upotřebit. Jakmile se však otevřou i jiná transformační centra, jinak absolutně nepotřebná jen pro život ve světě, začne jimi probíhat, protékat daleko větší proud uvědomovací síly a ten převede (spláchne, zhasí) tělesnou činnost na vedlejší kolej, z níž hlavní tah nemůže být rušen, takže tělesný člověk je jako mrtev, nemůže se hnout, nemůže mentálně pracovat, přemýšlet, uvažovat apod. Nejen že se mu úvahy v tom stavu jeví jako zbytečné, ale on jim ani nemůže věnovat pozornost. Je-li tomu tak, pak přestává i hledání ideálního stavu mysli, tedy to, co praví Ghos dále:

"Ideálem jogina, který se řídí touto metodou, je vzdát se přání i nejmenších choutek lidského života a mentální existence, aby se úplně oddělil od světa, a nakonec, aby se stále více upínal na stav samadhi, opustil tělo a zmizel v nejvyšší Existenci. Tato vnější neslučitelnost mysli a Ducha je také příčinou, pro kterou tolik náboženství a tolik systémů radí zatratit svět a upnout veškerou naději na vzdálené nebe nebo Nirvanu nebo na nějaké nejvyšší vědomí bez tvaru, na Nejvyššího." (A II, 104)

Tomu zatracení světa se obvykle rozumí velmi špatně, ba nebezpečně chybně. Vnitřně opustit by nemělo být synonymem zatracení, i když jím je. Svět jako by zmizel, když od něho dokonale odvrátíme pozornost, a to je nejdokonalejší zatracení světa. Vyvstane "nová" skutečnost, jejímuž objevení překážela naše pozornost od ní odvrácená na opačnou stranu. Stačí tedy jen se obrátit na opačnou stranu skutečnosti, aby se objevil její rub, věčný život. Pak ovšem platí všechno, co řekl Ghos. Kdyby takové obrácení pozornosti bylo úplné a trvalé, musela by nastat fyzická

smrt, jak se stalo blahoslavené Immeldě Lambertini r. 1933 v Miláně (Tam přispěla ke smrti ještě nedospělost Immeldina organismu, který prostě nevydržel tak prudký odstup od tělesnosti.). Totéž hrozilo mně v 17 letech. Mou tělesnost zachránilo několik rozdílností: Mně bylo 17 (větší vyspělost tělesného transformátoru), nepřál jsem si stav spojení s Bohem, jako Lambertiniová (stav nastal samovolně po dlouhodobé přípravě, po dokonalém disponování se pro tento stav, zase nechtěně) a pak, a to myslím, a bylo rozhodující, neměl jsem představu o Bohu jako o objektu, který se nachází mimo mě. Neopustil jsem tělesnost odchodem z ní nebo po nějakém mučení a odříkání, nýbrž jsem v ní našel "nový" věčný střed, lépe dosud neznámý pravý střed. Ó, ten primitivní útěk ze světa, kterým se v minulosti pořídilo tak málo; měl jsem k němu velmi blízko a unikl jsem díky tomu, že jsem zdarma vzal a zdarma jsem musel dávat. Obojí jsem věděl.

Dále musím upozornit na rozdílné východisko, ze kterého jsem vykročil záhy po narození vlivem lékařských zásahů a dostal se v 17 letech až k něčemu, co by se dalo nazvat samadhi. Až na to, že všechna samadhi i jiné jogické transy, které dosahují jogini, jsou chtěné, kdežto u mě celé série transů (začínaje transem, který způsobovali lékaři, přes transy vyvolané husím zásahem, až po trans, který nastal v 17 letech po nelítostném, ale naprosto dobrovolném vyprázdnění se od osobní vůle a bez nejmenšího tušení, co se stane) byly vždycky nechtěné, samovolně se dostavující, nikdy nepředvídané (až na ty transy s husami, z nichž první navrhly husy a pak už si navykly mne do dalších transů vodit) a vždycky bezobrazové (přičemž v transu s husami bylo neoslnivé žluté světlo, v němž nebylo lze rozlišit žádný tvar. Ale přece jen tu byla výjimka světelného efektu). Tím se stalo, že se dostavily některé netradiční následky těch transů, a především poznání nebylo ztíženo nebo pozměňováno filosofickým nebo náboženským předsudkem. Vymyká jsem se při nich vlastně vždycky mentální úrovni (až na transy s husami při nichž jsem si prověřoval, zda vidím sebe jako tělo, neviděl jsem ani své ani těla husí). Lidská představa má nesmírnou moc, v něčem povzbuzuje, a pak by se bez ní mnohé nedalo provést, nebo zase zamezuje vstup tam, kde lidská představa nemá platnost a jen mate. Zjišťuji, že výsledky samadhi i mých extází jsou srovnatelné, nikoliv však stejné. Hlavní rozdíl mezi těmi dvěma stavy je způsoben přítomností a nepřítomností osobní vůle. Naštěstí ani pro mne, ani pro Ghose není samadhi nebo extáze vrcholem cesty, nýbrž její prostřední částí.

"Co však za těchto podmínek může dělat lidská mysl, která hledá Božské? Jsme-li podřízeni všem omezenostem smrtelné mentality, zůstáváme-li vystaveni útokům bolesti, strachu, hněvu, vášně, hladu, chťice, tužby, je nerozumné předpokládat, že pro jediný fakt nějaké koncentrace lidské bytosti v jogickém transu, ve chvíli opuštění těla, by duše mohla odejít do nejvyšší Existence, aniž by se zas vrátila. Mentální vědomí zůstane ještě podřízeno tomu, co buddhisté nazývají řetězem nebo proudem karmy. Tato rozvíjí energie, které pak mají vliv na život mentální bytosti. Nebo vidíme-li totéž z hlediska vědomí a nikoliv jen tělesné existence, které je rozhodujícím faktem, člověk zůstává zakotven v lidských podmínkách a pro svou mentální činnost se nemůže vymanit z fyzického těla a zbavit se smrtelné mysli. Stačí, když pocítuje hlubokou nechuť ke světu, protivitální indifferenci, aversi proti materiální existenci, aby byl poután svou nechutí. Podle nejvyššího učení i touha po osvobození se všemi jejími mentálními následky musí být překonána dříve, než se duše může považovat za úplně svobodnou. Takže nejen mysl musí být schopna, v určitých anormálních stavech, se povznést do vyššího vědomí, ale také její činnost za bdělého stavu musí být schopna úplného zduchovnění." (A II, 105)

To vše vede ke druhé možnosti, která se nabízí mentální bytosti. Jestliže první pozůstává v povznesení do samotné úrovně supramentální nebo božské, druhá spočívá v tom, že k sobě přitahujeme Božské, a přitom transformujeme samotnou mysl k obrazu Božímu, zbožšťujeme ji a zduchovňujeme ji. Je to možné a má se to provádět v podstatě pomocí uvažovací schopnosti mysli, která je schopna uvažovat o tom, co ví, což ji spojuje s vlastním vědomím a s tím, na co vzpomíná. Mysl je vskutku reflektorem, médiem; žádná z jejích činností není autonomní, žádná neexistuje sama ze sebe. Obecně, mysl obráží uspořádání smrtelné přirozenosti a činnosti síly, která pracuje za podmínek hmotného vesmíru. Stane-li se však pasivní, jasná, čistá, tím, že se vzdá činnosti, idejí, charakteristických hledisek mentální přirozenosti, Božské se v ní zračí jako v čistém zrcadle, jako se nebe zračí v čisté nezčeřené vodě. V tomto bodě ještě nevlastní Božské, není ještě božská, pokud zůstává v této čisté trpnosti, nýbrž je vlastněna Božským nebo aspoň jeho světským odleskem. Stane-li se aktivní, upadá znovu do nepořádku smrtelné přirozenosti a tehdy zračí právě tuto přirozenost a už ne Božské. Z tohoto důvodu se navrhuje ideální řešení, napřed absolutně znehybnit veškerou zevní činnost a přestat s ní, aby se přešlo ihned poté k zastavení veškerého vnitřního pohybu, ale také v tomto případě, v tom, kdo jde cestou poznání, musí zakročit jakýsi druh samádhi v

bdělém stavu. Všechny nevykonatelné činy se pak provádějí pomocí čistě automatické funkce vnímajícími orgány nebo pohybovými schopnostmi, zatímco nehnutá mysl se jich nezúčastňuje a neočekává od nich žádný užitek." (A II, 105)

Tohle všechno u mě způsobili lékaři při opakovaných operacích za vědomí. Znehybnili mysl, zastavili činnost smyslů a zrušili veškerou touhu po životě. Ale vedle nich tehdy sekundovala má matka, a lékaři se tehdy o její činnosti vyjádřili jako o stejně důležité jako jejich operace. Obojí mělo být dokonale skloubeno tak, abych vyšel z tohoto zmrtnění zase jako normální člověk, obdařený chutí do života. Jak se to mamince podařilo, jsem už vyprávěl. Nyní však chci z této zkušenosti vyvodit důležité varování. V Evropě nebylo nikoho, kdo by asketu okamžitě po obdobné zkušenosti smířoval se životem ve světě, a ten pak začal žít uměle, ale chybně stylizovaným životem, při kterém opomíjel zásady plně žitého života. Kdyby tento jednostranný život neměl za následek nepochopení smyslu pozemského života a pohrdání jím, a pak, a to je nejdůležitější, kdyby nezpůsobil, že by se nedalo použít plně všech možností transformačního tělesného aparátu (např. z důvodu podvýživy, umdlenosti mysli a smyslů apod.), nic špatného by se nestalo. Např. musel jsem se vykřesat z nejtěžších následků nedostatku dobré krve (nebyly tehdy transfuze a krev tekla, srdeční vada musela nastat), a pak konečně po 17. roce pomocí správného soustředovacího receptu jsem se dostal z těch tělesných závad, které by mně byly nedovolily jít cestou poznání dále. Vrátil jsem se vědomě do plné mentální činnosti, např. i tím, že jsem, ovšem z donucení, studoval vysokou školu, jejíž obsah studia z velké části mne vůbec nezajímal. Učil jsem se sebe zapírat činností a nikoliv jen odstupem od činnosti. Mentální činností jsem se učil nerozeznávat příjemné od nepříjemného a ponechat si přitom rozlišování správného a nesprávného. Plnil jsem tak vědomě program askeze za plného mentálního i fyzického života bez útěku do ústraní, což má být zkouška na stále obecně naléhavější nutnost založit v lidské společnosti podmínky duchovního života v pozměněných podmínkách společenského života při obrovském množství lidí a při nebývalém rozšíření složitosti a mnohosti dojmů doléhajících na člověka a mařících zjednodušení života.

"To vše není dostačující pro integrální jogu. Je nutné, aby zasáhla pozitivní přeměna bdělého stavu mentality, a nejen její trpné znehybnění. Tato přeměna je možná, i když božské úrovně jsou nadřazeny mentálnímu vědomí, a má-li se do nich dostat, musí ztratit mysl v samádhi."

Tady by bylo dobře si vzpomenout na Patandžaliho. Rozeznává mysl v pohybu, neustále se měnící podle toho, na co myslíme, a mysl bez pohybu, neměnicí se; a dobře rozeznává, že tato nepohyblivá mysl je schopna toho, čeho není schopna mysl v pohybu. Jenže v Patandžaliho úvahách, jinak velmi správných, chybí způsob, ke kterému míří celým svým výkladem Ghos. Smířit ve vědomí tuto nehnutost s pohybem, tak jak je obojí bez našeho vědomí smířeno, a tak jak jedno z druhého vyplývá ve světě projevů, to je úkol, který se snaží Ghos vysvětlit. Kdyby jakýkoliv projev nehnutého nebyl ve spojení s pohybem, jedno druhému by se ztratilo nebo vymklo z vnitřní i zevní jednoty. Člověku připadá, že tomu tak je, a proto i v Bibli se mluví o lidském dojmu, že "celý svět je ve zlu postaven". To je blud starší než Bible. Ta jej jen opakuje, i když je pravděpodobnějšší, že myslí přitom jen na vládu dualistického řádu, ze kterého za normálních okolností není vyběřeno. Jestliže však duchovně nevědomí lékaři ve spolupráci s mou matkou dokázali mne dopravit na začátek cesty, na které se dokonale smiřuje nehnutost s pohybem, pak ty těžkosti, o kterých mluví Ghos, nejsou tak nesnadno nepřekonatelné, jak připadá každému, kdo je chce řešit jen nějakou metodou. Ghos přece dobře ví, že se dají řešit jen celým životem, ne nějakou vybranou jeho částí. Řešení částí nazývá exkluzivním a proti němu staví právě principy integrální jogy.

K tomu má zkušenost: Malé dítě se sice napřed a vždy všemi způsoby bránilo tomu, aby je vymanili z pohybu a zavedli do nehnutosti mysli, jakmile však se jim to podařilo, nejen že mohli provádět bolestivé operace za vědomí, ale mohli zavést do vědomí i nový stereotyp, který je normálně v člověku skryt pod jinými duchovně méně prospěšnými stereotypy, do kterých se člověk dostává ustavičným stykem s prostředím, které mu klade stále stejné nebo sobě podobné podmínky. Tím nově získaným stereotypem byl návyk odstupovat bez lítosti od toho, co se nedá řešit ani nejlepšími i do krajnosti užitými lidskými schopnostmi. A tak po těch operacích na téže úrovni vědomí, bez potřeby transu, jsem přecházel z pohybu do nehnutosti a zpět do pohybu. Do stavu nehnutosti se přechází tím, že se člověk dobrovolně vzdá všeho, co dohrálo svou roli činnosti vedené osobní vůlí. Pak se člověk ze stavu zastavené mysli (kterému zde ve zkratce říkám stav nehnutosti, ačkoliv s tělesnou nehnutostí nemá nic společného) vrací do mysli v pohybu (kterému bych měl říkat braní kříže na úrovni mysli), obohacen skrytým pokladem na poli, a pokud s ním dobře hospodaří (nenechá jej zakopán nebo jen pro sebe), malé seménko vzroste ve velký strom, do jehož stínu usedají ptáci. Lékaři s maminkou navodili samovolný přechod

oběma směry. Ještě tehdy do té samovolnosti mnoho chybělo, ale základ byl položen. Normálně rodiče a okolí provádějí s dítětem jen jeho uvádění do činnosti, ale neumějí skloubit sílu nečinného základu s nepatrnou silou činné nastavby, přestože tato druhá, odvozená, daleko menší síla než první neomezená, neklade a nemůže klást té první vážný odpor a musí se jí podat, povolíme-li jen, aby ta první se dostala před druhou, aby ji ovládla. Za tím účelem, zvláště na Východě, užívají koncentraci, a Ghos, podobně jako později já, jsme zjistili, že mantrická cvičení přirozeným způsobem otevírají brány zdrojové síle, je-li ze strany člověka nasazena do pokusu veškerá možná lidská zaujatost např. pro opakování jména božího. Je-li tato zaujatost relativně absolutní (tzn. u dané bytosti a za daných okolností představuje maximální vypětí osobní vůle to jméno boží opakovat), pak pohybová mysl (která opakuje to jméno) není schopna přes určitou míru zaujatosti jít dále a zhrouť se ve svém pohybu, nikoli ve své podstatě, která je nepohybová, a tu se objeví její moc, v tomto případě moc pravého soustředění, která převádí lidské vědomí z úzkého úseku AB za něj, a dostaví se zkušenost, která by měla být u každého člověka normální, že jsme vězni v úseku vědomí AB a že je naší povinností se z tohoto úseku vymanit. Lituji, že jsem nemohl být příkladem, jak se vymanit bez pomoci extáze z vězení AB, jak to šlo sporadicky a v malém měřítku do 17 let. (To není lítost osobní, protože vím, že bez extází to jednou musí jít, jinak se lidstvo z úpadku na cestě poznání nedostane). Postup bez extází je **možná** (?) pomalejší, ale za to dokonale srovnatelný s požadavky normálního lidského života. Protože však jsem zůstával činným člověkem a neodešel jsem do ústraní ani na čas, a zachovával jsem způsob dosahování světských cílů jako prostředek k dosahování cílů věčných, uklidily se extáze jen tam, kde nepřekážely činnému životu a kde pomáhaly kupředu poznání, tj. uklidily se do pravidelně zachovávané doby soustředění, a tam nemohly kompromitovat bezmocností činného člověka. V době soustředění jsem už stereotypně opouštěl zevní činnost i pohybovou mysl bez velkých potíží, rovněž bez potíží jsem prohluboval zaujetí pro věčný život. Moc tímto zaujetím vyvolaná nebyla chtěná, nýbrž byla nechtěným následkem prohlubování koncentrace. Jsem rád, že se pomocí Ghose seznamuji s potížemi, se kterými se setkávají všichni mí přátelé (vlastně všichni, kteří nemají život obrácen naruby), a kterým bych nerozuměl bez jeho výkladu, protože sám je nemám. Je tu chyba v metodě a ve schopnosti (nebo ochotě) včas opustit metodu. Považovali byste mou opozici lékařům za metodu? Zajisté, že nikoliv. Byl to stereotyp, který si tak záhy po narození člověk

vypěstoval. Dospělý člověk je schopen zřeknout se tohoto stereotypu mnohem tíže a jen tehdy, je-li vrcholně zaujat myslí i srdcem pro něco, co ho odvádí od dosavadního stylu života. Pak se dovídá, že tentýž tah je možno provést opačně, vzít ho zpět, až se vrací do obvyklé činnosti. Naučíme-li se obojímu, je obohacována stejnou měrou vydatnost činnosti jako hloubka soustředění, a o tom se dá říci, že je to rozšiřování vědomí. Toto rozšíření vědomí je nutné k tomu, abychom měli v dostatečné míře k dispozici moc, která nás natrvalo osvobozuje bez naší vůle od toporné závislosti, jak na sobě, tak na okolí. Ta moc, bude-li takhle puštěna ze řetězu naší naučené závislosti, bude provádět sama vše, co by lidská vůle nedokázala. Bude to činit trpělivě, nenásilně, neboť bude vždycky ochotně ustupovat před osobní vůlí, třeba jen proto, aby se člověk z vlastní zkušenosti přesvědčil, jak je ve své osobní vůli bezmocný a jak je v něm mocný věčný život, může-li se projevit.

"Existují také v mentální bytosti božské oblasti, převyšující normální mentalitu a ty reprodukuje zde na světě vyšší mentální podmínky. V těchto oblastech to, co je součástí božské úrovně může být vnímáno a přijato i prostředky čistě mentálními."

To je možné jen proto, že celá naše mentální oblast je závislá na nekonečných možnostech božské úrovně, ale je kanalizována (omezena, usměrněna) transformačním tělesným aparátem. Otevřeme-li v tomto aparátu další zdičky, jimiž by mohl procházet širší proud uvědomovací síly, začne samovolně proudit podle míry otevření.

*"Je možné se pozdvihnout do božské mysli v bdělém stavu a dospět ke zkušenostem, jimiž se mění celá bdělá existence. Tyto rozličné vyšší stavy mysli jsou bezprostředními zdroji, skutečnými a mocnými nástroji, vnitřními stanicemi (které Vědy nazývají různými způsoby; místy, domy sídliště nebo podmínkami, základnami, zeměmi, příbytky, **sadas, grha nebo ksarja, dháma, padam, bhúmi, ksiti**) dokonalosti."*

Vzpomeňme si na komnaty Hradu nitra sv. Terezie z Avily. Také ona věděla, že všechny možnosti zdokonalení mají dvě příčiny: lidskou snahu se zdokonalit a božskou sílu, která spěchá na pomoc hledajícímu. Mluvila však jen o tom, co ze své strany má učinit člověk na cestě sebezdokonalování.

"Nicméně, i když se dospěje až do těchto oblastí nebo když jsme do nich vtaženi, jsme pořád ještě pronásledováni omezeními naší mentality. nadto naše mysl je sveřepým rozdělovačem neviditelného..."

Za to nemůže, protože neviditelné do ní vstupuje už rozdělené přes transformační střediska, jimiž jsou např. smysly.

"Tatáž její přirozenost ji nutí k tomu, aby se zabývala najednou jen jednou věcí a vylučovala všechno ostatní."

Vedle této rozdělovací schopnosti samotné, jak jistě chápete, je to škola, jak nakonec patřit jedinému všemi svými silami, které Ježíš specifikuje: "celým srdcem, celou duší, celou myslí a veškerou silou." Náležet totiž znamená milovat.

"Nebo brát ohled jen na jedno hledisko či dávat mu přednost před ostatními hledisky a podržovat mu všechno ostatní. Takovým způsobem se přiblíží k Satčitananda, upře svou pozornost např. na Sat, na čistou Existenci a pak Poznání a Blaženost zůstanou zastřeny a on se stane existenčním monistou."

Toto se podařilo lékařům při operacích za vědomí. Zahnali mou uvažující mysl až do čisté mysli nezávislé na smyslech (na běžných vstupech do vědomí). Zároveň však měli mou matku k tomu, aby mne z tohoto stavu vyváděla, takže jsem se chtě nechtě naučil pružnému přechodu z pohybu do nehnutosti a ze strnulosti zpět do pohybu. (Kdyby tak malý Janíček P. měl toto vedení, dávno by se dostal z toho, čemu lékaři v jeho případě říkali epilepsie nebo nějak jinak. Na pojmenování nezáleží, tím se nic nevléčí.)

"Nebo se upne na aspekt Vědomí, Čit a pak budou Existence a Blaženost závislé na zkušenosti síly Vědomí nebo na transcendentní a nekonečné Moci, která člověka dovede k tantrické realizaci kultu Energie."

Tohle se se mnou stalo v 17 letech s tím rozdílem, že jsem měl za sebou třináctiletý trénink občasného přecházení z pohybu do nepohybu a zpět. Zmocnila se mne sice tatáž Moc, o které mluví Ghos, když však pomocí tanter chtěla **vládnout tělem pocitovým způsobem**, věděl jsem z předešlé zkušenosti, že takové a jakékoliv jiné pocity v těle jsou scestné, neboť jsem jich před tím nepociťoval (nezažíval) a přesto se moc poznání dostavovala, zjemňoval jsem soustředění na slovo - mantram (což je soustředění na druh pohybu. Naštěstí toto soustředění bylo prostředkem ne cílem!) a z druhé strany přišla pomoc, že jsem nemohl slovo vyslovovat (mysl se zastavovala). Kromě toho zasahovala fyzicky opět maminka, která se mnou třásla a tím mne nutila vyjít včas z příliš hlubokého transu. (Ještě že mě nezahledla nikdy v transu s husami, ve kterém také chyběl strach jakéhokoli druhu. Asi proto, že to bylo rozšiřování a nikoliv zvyšování. Jelikož

tehdejší předškolní zkušenost probíhala nerušeně paralelně se zkušeností poznávání správného bez zásahu pohybové mysli, dodnes lehce rozeznávám rozšiřování vědomí od zvyšování úrovně vědomí). Také mne budil strach před ztrátou existence, který zasahoval tam, kde už matka zasáhnout nemohla. Všechno dohromady bylo účinným moderátorem, který působil k tomu, aby se alchymické dílo nepřepálilo. Jak ti praví alchymisté dobře věděli o všech prostředcích vývoje duchovního a jak je používat!

"Může se také upřít na aspekt Blaženosti, Ananda, a pak se bude zdát, že Existence a Poznání mizí a ustrne se na základně vědomí nebo na jakékoliv jeho struktuře a dosáhne se realizace buddhistického typu, dojde se k čistému hledání Nirvány."

Teprve po těchto Ghosových slovech si uvědomuji, jak blízko měli křesťanští mystici k buddhistickému pojetí nirvány, nikoliv však, bohužel, k té nirváně, kterou zažíval Buddha, neboť ten po jejím zažití okamžitě odešel ze samoty, aby pomáhal lidem na tak zvané střední cestě, k harmonickému skloubení činného života s duchovním cílem. To nebyl lehký úkol ani pro následovníky Krista. (Viz např. Mechtilda z Magdeburku v jejím spisu "Tekoucí světlo Božství", kde se hluboké pravdy střídají s blouděním okolo pravdy).

"Nebo ještě také se upne na nějaký aspekt Satčitanandy podle mentálních forem Poznání, Vůle a supramentální Lásky. V takovém případě neosobní a nekonečný aspekt Satčitanandy se téměř úplně ztratí ve zkušenosti osobního božství, to je návrat k náboženské realizaci supramentálního světa a božských podmínek duše před Bohem.."

"Ale sádhaka integrální jogy musí zharmonizovat všechny aspekty, aby se dostal k plné realizaci Satčitananda. A tu se narází na poslední překážku mysli, na její neschopnost dosáhnout zároveň jedno i mnohonásobné. Není nesnadné dospět k čistému nekonečnu a upevnit se v něm, nebo také současně dospět ke globální a dokonalé Existenci, která je Vědomím a Blažeností. Mysl může také rozšířit svou zkušenost o jednotě na Mnohost a vidět Jednotu jako immanentní ve vesmíru, v každém předmětu, v každé síle a v každém pohybu samotného vesmíru, nebo uvědomovat si zároveň tuto Existenci - Vědomí - Blaženost jako něco, co udržuje vesmír a obsahuje v sobě všechno, co je ve vesmíru a organizuje všechny pohyby vesmíru. Je značně těžké sjednotit a zharmonizovat všechny tyto zkušenosti; nicméně je možné dosáhnout zároveň Satčitananda v jeho přirozenosti i jako immanentního ve všem a všechno obsahujícího. Má-li se však k poslední zkušenosti připojit další, že všechno je Satčitananda, že

předměty, pohyby, síly, tvary jsou jím a ničím jiným, je to nesmírně těžké pro mysl. Odděleně lze dospět ke kterékoliv z těchto zkušeností; mysl může přecházet z jedné do druhé, odmítat jedno, když se jí rozevře druhé, nazývat tuto existenci nižší a onu jako vyšší. Ale sjednotit obojí, aniž by něco ztratila, nic neodmítat, v tom je největší potíž." (A II, 107)

Tato prohlášení by si zasluhovala přesnější vyjádření a definic pojmů.

Především ta mysl, která může dosahovat jedno po druhém a pro jedno zavrhuje všechno ostatní, není myslí, kterou se dosahuje Satčitananda. Sice se do tohoto stavu dorůstá postupně, ale není to vinou mysli, nýbrž odporu, který klade celá, Ježíš by řekl mrtvá lidská bytost. Tu je třeba napřed oživit, a do jaké míry je živa, do takové míry uskutečňuje Satčitanandu. Čili se uskutečňuje tím novým životem, který nepochází se smrtelné podstaty. Ta se stává jen nositelem čím dál vědoměji prožívaného věčného života. Čím dříve si člověk uvědomuje, že to není on, nýbrž jen ten, který své schopnosti a dosud utajené možnosti odevzdává (pravý sebezápor. Nepřejděte bez povšimnutí slova: odevzdává své utajené **možnosti**, a zamyslete se nad nimi), ten uprazdňuje místo pro věčný život. A ten je opravdu trojjediný, je v něm obsaženo veškeré Bytí, veškeré Poznání i všechna Blaženost. Kdyby však se šlo na tuhleto "potíž" z pozice bytosti obrácené naruby, vůbec by nevznikla ani potíž oddělenosti jednoho od druhého, ani nebezpečí sklouznutí do pantheismu, protože v tomto případě přirozeným způsobem narůstá **kvalita** poznání, a v té rozdělenosti na určité její úrovni nemá místa a považovat všechno za Boha rovněž ne.

Málo jsem dosud psal o Blaženosti, protože každý člověk touží být blažený, ale všichni se přesvědčujeme, že jakákoliv blaženost dosažená smyslovými nebo mentálními prostředky, je dočasná, a o takové jsem byl vždycky přesvědčen, že není pravou blažeností. Kdo vyslovil pořadí Existence - Poznání - Blaženost, a neopisoval přitom, ani se nedržel žádné tradice, ten je nepochybně největším zasvěcencem. Blaženost lze zažívat téměř na každém kroku Cesty, ale je to spíše uspokojení nad dosaženým výsledkem, než čistá blaženost. Doufám, že o ní Ghos řekne více v dalším díle této knihy, v Cestě oddanosti. Už teď však by měl čtenář vědět, o jakou Blaženost s velkým "B" jde. Dostane-li se člověk blízko zdroje všeho stvořeného, zastihne stvořené ještě v párech dvojic, v relativním dobru a zlu. Tehdy může cítit požehnání, s jakým všechno vychází z Boha, a v tomto požehnání je obsažena obrovská Blaženost, jejíž vzdálený obsah mezi lidmi zažívají

umělci při tvůrčí práci. Ti by nám asi řekli, že by nic nevyměnili za tvůrčí nadšení. Strhává mě nejsnáze při poslechu dobré hudby, která vznikla z velkého zaujetí a nadšení. Nejsnáze jsem pochopil Blaženost při velmi rozsáhlém "zpřítomnění" dne 21. 11. 1939, a tento stav navázal na stav Existence a Poznání. Vymyká se lidské představě, jakou asi Blaženost zažívá věčný Tvůrce, když tak nepatrný ohlas tvůrčí činnosti je např. umělecká činnost, vzbuzuje tak velké nadšení a blaženost, že by ji umělci za nic jiného na světě nevyměnili. Všechny ostatní těžkosti, které vyjmenovává Ghos, pocházejí z chybné tradice, že něco bylo stvořeno, zatímco všechno je tvořeno a ustavičně vytvářeno, a protože jsme svědky jen poslední výsledné fáze tvůrčí činnosti, máme za to, že něco plodí něco, a tento omyl okrajového pohledu způsobuje, že si myslíme, že Bůh stvořil svět. Mnohé tradiční obrazy o stvoření nás o tom ujišťují, takže podněcují tradici, aby na této víře stavěla další obrazy, všechny více či méně vzdálené Pravdě. Dnes už hypotéza o jednom stvořeném je neudržitelná, protože jsme přímo svědky toho, jak všechno soustavně povstává a paralelně podléhá zkáze. Tradiční víra napomáhá tomu, aby člověk aspoň dočasně považoval za dokončené, co je teprve začato. Mně tento tradiční druh víry už v předškolním věku dopomohl k tomu, že jsem už tehdy tradiční víru opustil. Měl jsem k tomu přirozené důvody. Operace za vědomí byly doprovázeny sliby, že už tentokráte je to naposled, co mě tolik trápí. A protože operace měly trvalé a bolestivé následky, především duševní, že jsem nesměl být jako ostatní děti jejich rovnocenným partnerem (lékaři mně zakázali, abych si s nimi hrál, abych si ruku nezlomil.) a do rovnocenného partnerství s dospělými jsem ještě nedospěl. Toto mé provizorium se na léta táhlo společně s občasným vstupem poznání správného do mého vědomí. Jaká to byla harmonicky vyvážená obrana proti pesimismu a pocitu méněcennosti. Proto jsem nezatrpkal, ani jsem v nic nedoufal. Měl jsem své jistoty, o kterých nikdo nevěděl, nebo si je špatně vykládal. Jednou z takových jistot bylo vědomí, že tělo je pouhým, i když nepostradatelným pomocníkem toho, který myslí, i toho, který už nemá myslet, kdykoliv se myšlení ukazuje být nesmyslným. Tak jsem se nevědomky přibližoval k tomu, co ve mně zdánlivě náhle vzniklo v 17 letech. A pak tomu bylo stejně i nadále, jako by šlo o řetězovou reakci, pořád něco nového rostlo, a tento vnitřní růst se stal mým krédem pro celý život na zemi i ve vesmíru i za jeho hranicemi. Co se dělo v malém v nitru člověka, nemohlo být úplně odlišné od toho, co se děje ve velkém v celém vesmíru. Proto je mi Ghos tak blízký, i když sestupuje k tradičně věřícímu, a mluví o soustavě relativních cílů. Dobře tomu rozumím, protože i já bych byl v některých chvílích rád, kdybych se byl

mohl u toho neb onoho potěšení zastavit. Jenže každá taková zastávka přinesla v zápětí velké zklamání. Nejsme tu proto, abychom se zastavovali, nýbrž abychom pokračovali na cestě do světlé Skutečnosti, světlejší než byla ta dosud dosažená. Blaženost se dostavuje s poznáním, že správné je dosahovat a nikoliv dosáhnout, pak dosahovat ne proto, abychom něco dosáhli, nýbrž že dosahujeme. Už v této fázi se dostavuje správnější než statický pohled na stvoření a na Existenci vůbec. Celý vesmír je dílnou, ve které se pořád pracuje na novém tvaru vesmíru, a nejen tím, že se něco přestavuje, ale také tak, že se něco bourá. Když člověk toto pochopí, ztratí bolest pro něho své bývalé místo (viz sv. Pavel: "Smrti, kde je tvůj osten?"). Napřed velká bolest se stává malou bolestí nebo jindy prostě mizí odkud přišla, a my se ani neohlédneme, odkud přišla, protože jiný pohled je pro nás důležitější: že není. Už v útlém mládí jsem se nepotřeboval vmýšlet do stavu bezbolestnosti. On se dostavoval vždycky na poslední chvíli sám, a tam, kde nebyl čas, nebyla ani bolest. A co se týče radosti: Vykvétala tam, kde pro bolestiny zůstala nevzešlá na povrch. A je to Radost s velkým "R". Dává člověku křídla a zároveň ho přibližuje k utrpení kohokoliv (až k utrpení pupence před rozpuštěním, a k trpělivému čekání nasyceného rožičku na možnost krystalizace). Tato Radost pomáhá k vidění tvůrčí Jednoty i tam, kde se na povrchu člověk setkává jen s bouří. Všechno vzniká z Jediného a vzniká pořád. Pomocí této Radosti vidí člověk kolem sebe i v sobě vrstát nesčíslné množství dobrodiní přerůzných podob, takže si uprostřed nich může kráčet bez těla jako duch v rajské zahradě, nebo se může i tělem dotýkat toho či onoho, a jeho dotek se podobá doteku Slunce. Nic se po jeho pouhém doteku nerozvíje, ale už to bylo dotčeno, nezůstalo to mrtvé. (Ježíš šel jen jednou kolem Zachea malé postavy, a přece i to byl základ jeho duchovního života). V každé malé radosti je skryta duchovní perla, bez které byste se nemohli připojit k Radosti. Indové jí říkají Ananda, bezpředmětná radost. Zachovejte se však podle Ježíšovy rady: Někdo našel na svém poli vzácnou perlu, ale nenechal si svou radost pro sebe, nýbrž pozval i své sousedy, aby se z ní radovali. K Radosti se dopracováváme přes bližního. K tomuto stavu v nejširším měřítku dospěl Ježíš ve 30 létech, ale pak mohl právem radit z vlastní zkušenosti "radujte se s radujícími, plačte s plačícími." A víte, že i pláčem se přibližujete k Radosti? Proto ty překážky a ta trápení. Snad mně věříte, že jsem měl dostatek možností se přesvědčit o pravdivosti těchto slov.

Ježíš uvádí hned za blahoslavenstvím chudých srdcem, další: "Blahoslavení, kteří lkají, neboť oni budou potěšeni." (Mat V,4) Zde slibované potěšení se obvykle vysvětluje jako posmrtný

stav v nebi. Přesvědčil jsem se o tom, že tomu tak není. Jediný správný výklad se týká téže úrovně, na které se lká. Jakým právem mohu tohle tvrdit? Právem člověka, který lkal tolik, že už více nemohl. A právě z tohoto, u každého člověka jiného, absolutna (říkávám relativního absolutna, tak jako mluvíme o relativní přelidněnosti tam, kde dochází k přelidnění jen proto, že výrobní prostředky nedostoupily v té zemi na úroveň jiných zemí, kde při větší zalidněnosti nedochází k přelidnění.)... Kdo pláče pro nic za nic, ten nepozná požehnání plačícího.

Příkladem pravého požehnaného pláče byl pláč Ježíšův nad mrtvým Lazarem. Uvědomte si, že Ježíš věděl, že Lazara vzkřísí, a přesto plakal s Marií a Martou, se sestrami Lazara. To je ono připojení se k plačícím, to je základ blahoslavenství pláče. (Veďte si laskavě paralelu s nalezením perly a s oslavováním jejího nalezení se sousedy). Ježíš však věděl, že jeho bolestná smrt na kříži **je** (nikoliv "stala se") základem ke vzkříšení člověka k věčnému životu. Oběť boží je věčná, to jest nemá začátek někde kdekoliv v ději, a také v ději nekončí. Srovnání Lazarovy smrti s Ježíšovou smrtí na kříži si všiml evangelista Jan. Lidský život se střídajícím se žalem a radostí není náhodným nebo méněcenným zjevem vedle postupujícího duchovního poznání, nýbrž je jeho nedílnou částí. Aspoň na svém životě bych dokázal ukázat, o jakou spojitost tu jde. Ale Ježíš mohl tohle ukázat svým učedníkům jako příklad až po zmrtnýchvstání, když s nimi šel cestou do Emaus. Chci vás vyprávěním o svém životě uvést aspoň trochu do situace učedníků jdoucích do Emaus. Učedníci ztratili svého Ježíše na kříži, a proto mohli z jeho života pochopit více než když to byl jejich učitel. Vy se zajisté neztotožňujete s mým životem, a proto pochopením mého života můžete snáze pochopit smysl vlastního života, k jehož pochopení vám překáží ta okolnost, že svůj život vlastníte. I nevědomost učedníků, pokud vlastnili Ježíše, sloužila duchovnímu pokroku, jak se přesvědčili cestou do Emaus. Život v dualismu je jediným celkem. Přesto však na úrovni mentální bytosti je blíže k věčnému životu než odkudkoliv jinud. Je tu však pravidlo platné ze sauny i z postavení člověka: "Čím kdo výše stojí, tím více se potí." Při svém duchovním vzestupu se člověk setkává s potížemi, které neměl, dokud vědomě nešel kupředu, a na druhé straně při vědomém postupu mizí jiné potíže, které před tím měl. Tohle mnoho napovídá: Člověk vstupuje do oblastí náročnějších na plnění vztahů, které dříve byly nezřetelné i s tehdy nezřetelnými následky.

14. Brahman pasivní a Brahman aktivní (A II, 108 - 114)

Co v této kapitole Ghos uvádí, nepovažuji za nebezpečné jen proto, že nikdy nepředkládá úplný návod, podle kterého by se dalo něco praktikovat, nýbrž že jen vysvětluje různé přístupy ze strany džnanajogy. Už z nadpisu byste mohli usoudit, že dvojí Brahman nemůže existovat, protože "království v sobě rozdělené pustne", není života schopné. V této kapitole jsou požadavky na malé já prostě dotaženy až k nejvyšší mezi možností malého já. Kdo se se svým já dostane do těchto výšin, má už vědomí značně rozšířené. Považuji společně s Ghosem za velmi důležité, abychom se s lidskými představami o Bohu vypořádali včas, to znamená nikoli předčasně a nikoli pozdě. Totéž mistrně prováděl Ježíš s učedníky.

Ježíš věděl, o čem mohou být učedníci poučeni slovem nebo příkladem, a o čem mohou být poučeni jen neosobním způsobem, Duchem svatým, bez představ, bez příkladů. Ponechával učedníkům jejich představy o Bohu neporušené a opravoval je jen, pokud by vedly k mylnému očekávání nebo jednání. Řekl např. o nebi, že lidé se tam nežení ani nevdávají, že ten je v království božím nejvýše, kdo nejvíce miloval bližního, atd. Ježíš jen obrušoval, ale neporážel představy učedníků. Věděl tedy, že lidské představy o Bohu jsou velmi důležitým spojovacím můstkem mezi mentální bytostí a supramentálním poznáním. Zrovna tak opatrně a moudře si počíná Ghos. Řekl bych, že je tolerantní až nehezky vůči lidským představám o božských záležitostech. Ale řekněme si, jak jinak by mohl vysvětlit celý život se vším všudy, s celým jeho obsahem, jako jogu, jako komplexní cestu k Bohu!

Ještě jinak: Ghos je si vědom toho, že psaním o duchovních pravdách jen poučuje, ale duchovně nevede, tj. nepředává duchovní sílu. Dále je si vědom toho, že mluví k nepřehledným druhům lidí, na všech stupních vývoje, a že musí všem vycházet vstříc znalostí jejich východiska. Ghos kromě toho také osobně vedl, ale rozeznával vedení od poučení, a toto druhé, podobně jako Guénon, nepodceňoval.

V Ježíšově životě se shledáváme s velmi přesným stanovením všech přechodů ze stupně na stupeň, jak v oblasti existence, tak i lásky a poznání. Proto si Ghosův výklad doplňujeme Ježíšovými ukazateli.

"Mentální bytost, při svém úsilí o integrální realizaci pravého bytí a bytí světa, naráží na těžkost, kterou může překonat sledováním dvou různých linií vývoje. Může se povznést ve své

bytosti z úrovně na úroveň tím, že uskuteční na každé úrovni, a to na jedné po druhé, jednotu se světem a se Satčitananda, představovaném Purušou a Prakriti (vědomím Duše a Duše Přírody) a vždy zahrne do nové akce všechny kroky učiněné na nižších stupních. To znamená, že pomocí procesu rozšiřování já a jeho přeměn může procházet vlastním vývojem a přejít z člověka hmotářského na člověka božského a duchovního."

Tady a na mnohých místech Ghos předpokládá podle založení východního člověka, že máme rozumět Ghosovu požadavku jako potřebě přechodu z nadšení pro hmotu a hmotné záležitosti do nadšení pro duchovní věci. Pomozte si vzpomínkou na pojem entusiasmus, který se získával na ostrově Délu při uctívání Apolona a Artemis. Kdo se vrátil z Délu, podlehnul tam entusiasmu, byl považován za božského. Totéž platilo o pravých umělcích. Feidias byl nazýván božský. Víme dobře, že člověk se dokáže nadchnout na mnohem nižších úrovních, a i tam může dojít ke spojení s úrovní, kterou se nadchl. Člověk má přirozenou potřebu se pro něco nadchnout. Když mně bylo upřeno nadchnout se pro hry s dětmi, šel jsem si náhradou pro nadšení do života zvířat a dosáhl jsem tam spojení se zvířaty v jejich transu. Mohu říci, že toto povyskočení mi je dodnes požehnáním.

"To byla patrně metoda starověkých mudrců, jak do ní můžeme nahlédnout pomocí Rig Vědy a některých Upanišad (poznámka pod čarou: Zvláště Taittiríya Upanišad). Člověk také může zamířit rovnou k uskutečnění čisté Existence já na nejvyšší úrovni mentálního bytí; může realizovat duchovně, v podmínkách vlastní mentality, proces, pomocí něhož Existence sama o sobě se stane všem existencemi, aniž by se člověk snížil k egoistickému a rozdělenému vědomí, které je jedním z prostředků rozvoje nevědomosti. Ztotožněna tímto způsobem se Satčitananda ve vesmírové existenci, mentální bytost takto zduchovněná, může se pak dostat ještě výše na úroveň supramentální čisté duchovní existence. Pokusme se, pro hledajícího jdoucího cestou poznání, načrtnout etapy této poslední metody."

"Sádhaka, který používal potřebnou metodu, kterou by odvedl já z jeho ztotožňování s egem, myslí, životem a tělem, dospěje pomocí poznání k uskutečnění čisté, nehnuté, sebe si uvědomující Existence, bez pocitu oddělenosti, tiché, nehnuté, nerušené činnosti světa. Jediný vztah, který zdá se mít toto Já se světem, je vztahem nezainteresovaného Svědka, nečinného a nezaujatého svou činností."

Možná, že jste si všimli, že hned na začátku tohoto odstavce chybí vysvětlení, jak se odvádí já od ztotožnění s egem, myslí, životem a tělem. Pokud tohle nebylo vysvětleno dříve - a ono to bylo aspoň částečně vysvětleno - u sebe a ve svém případě jsem to vysvětlil vnuceným sebevzdáním během operací za vědomí. Zarážející je však rozdíl mezi "já" a "egem", ale tato nejasnost je vysvětlena ve slovech "toto Já" s velkým "J". Zřejmě, a zcela jistě, metoda, o níž mluví Ghos jako o něčem, co odpoutává já od ega, je metoda, kterou se napřed sjednotí já s Já, právě odpoutáním od tělesnosti a od celého jejího příslušenství. Pak samozřejmě na pocit jáství (ego) toto Já nahlíží jako nezúčastněný svědek. My tu metodu známe z knihy Paula Bruntona Hledání Nadjá. Jde o metodu sugestivní a vylučovací (toto a toto nejsem já, až zůstane čisté Já. Je pochybné, zda tato metoda má stejný účinek jako když se člověk vzdá svého života bez pomoci sugesce a bez dojmu, že stačí si to přát nebo to upřímně vyslovovat. Od sugesce a autosugesce třeba sebe dokonalejší je moc daleko k uskutečnění Já. Právě uskutečnění vnitřního božství má totiž účinek obracející člověka trvale od světa k Bohu, tedy účinek, který jsem nazval obrácením člověka naruby (jindy obrácením světél), zatím co ten, kdo sebe přemlouvá k takovému obratu, musí toto sebepřesvědčování co chvíli opakovat, aby měl aspoň dojem, že je opravdové a aby zůstalo živé a zavazující. Také postavení nezaujatého svědka, získané sugestivní metodou považují pouze za domnělé, fiktivní; a přesvědčil jsem se o tom na těch, kteří touto metodou dosáhli tohoto "nezaujatého svědectví". Bylo snadné se přesvědčit, že se mýlí. Srovnávám-li džnanajogickou metodu sebepřemlouvání ("toto nejsem já") s tím, co na mě provedli lékaři při opakovaných operacích za vědomí (Jejich počínání ve srovnání se zmíněnou džnanajogickou praktikou se mi jeví jako násilné přemlouvání "toto nejsi ty"), vím, že docílili jen čtvero:

1. Nepovažoval jsem od té doby tělo za sebe, nýbrž za prostředek, jímž ten, který ve mně myslí, může jednat nebo se vzdát činu.

2. Kdykoliv se situace v mém životě tak vyhrotila proti mé osobní vůli, že nebylo možno ji osobní vůlí překonat nebo zvrátit (obdobně jako jsem nemohl zmocnit se nic proti lékařům), odstupoval jsem od situace i od osobní vůle ji řešit a tím i od sebe. Všimněte si, že jsem odstupoval od osobní vůle a tím od celé tělesnosti i od pocitu oddělenosti (vysvětleno dříve). Nevěděl jsem, že se vracím k Vůli, která nebyla má, ale

3. vždycky se ta Vůle projevila obrovskou mocí, která byla sice pociťována hned při sebevzdání, ale začla působit jen tehdy, když jsem ji uznal za okamžitě následovatelnou. A tehdy, dověděl-li jsem se z vnějších pramenů (informací), co mám dělat, a puzen obrovskou mocí, začal jsem to dělat, síla či moc se vtělila do činů a byla s vykonaným činem vyčerpána, k mé úplné spokojenosti. Nic více jsem si nežádal.

4. Tento návrat k Já, abych mluvil hinduistickou tradiční řečí, způsoboval, že jsem se učil přistupovat malým já k věčnému Já a proklešťoval jsem si nevědomky cestu k Němu po dobu 13 let, takže jednoho dne, v 17 létech, kdy jsem zase jednou beze zbytku opustil svou osobní vůli (jenže ve věci, na kterou jsem byl před tím dlouhou dobu celobytočně soustředěn a upnut) vstoupilo věčné Já zcela zřetelně s veškerou mocí, kterou jsem unesl, aniž bych zemřel, do mého lidského vědomí, do vědomí mého malého já a vládlo tam vždy s rozdílnou intenzitou napořád. Vcelku lze říci, že si podřídilo osobní vůli za nevýjimečných, běžných okolností.

Ale to byl jen první dovršený stupeň na cestě poznání, jak jsem vysvětlil dříve. V té chvíli jsem si počínal opačně než si má počínat džnanajogin. Zavrhl jsem celý svůj život až do 17 let s rozhodnutím, nikdy se k němu nevrátit. Tímto zvláštním, ale velice účinným způsobem došlo k jakémusi zpřítomnění, z něhož natrvalo pramenila metafyzická zkušenost, jak dokazoval Guénon ve spise "Metafyzická zkušenost", čili dostavilo se duchovní vedení nezávislé na osobním vedení jedním guruem, ale závislé na celém proudu života, jak na mne doléhal ze zevního světa. Tomu říkám vedení událostmi. Nepotřeboval jsem utíkat z běžného života, jen bylo nutno jej stylizovat podle tohoto vedení. Kdo má příležitost sledovat mne zblízka, může snadno zjistit, že jej i nadále stylizují, ale že tato stylizace má tak osobní ráz (neboť pružně odpovídá dané ustavičně se měnící situaci), že ji nelze napodobovat bez vnitřního vedení. Můj případ je příkladný jen v tom smyslu, že celý lidský život není něčím méněcenným ve srovnání s věčným životem, nýbrž je nezbytným prostředkem ke spojení s Věčným životem, a že není cennějšího prostředku nad něj, neboť on je nepostradatelný, ať o tom víme či nevíme. Tím odpadají veškeré problémy s aktivním a pasivním Brahmanem, ovšem dorostl-li člověk do poznání, kdy je nutno být převážně pasivní a kdy převážně aktivní, až k dalšímu stupni, kdy není ani pasivní ani aktivní a kdy v něm začne pracovat Bůh, jemuž už konečně člověk neodporuje svou vůlí, neboť ta se trvale podrobuje vůli boží. (Stalo se od 21. 11. 1939 po dobu pěti měsíců mého pobytu v koncentračním táboře).

Jde tedy o vývojový proces, o nové zrození ve Vůli boží a pak o vzrůstání v ní podobně jako roste dítě od svého narození. Napřed dochází k tělesné a mentální dospělosti a teprve z dospělé mentální bytosti vzniká bytost supramentální. Tam míří svým výkladem Ghos. Vyplatí se mít s ním aspoň trochu jeho trpělivosti.

Než se vrátím ke Ghosovu rozboru problému Pasivity (s velkým "P") a Aktivity (s velkým "A"), musím znovu opakovat, že omyly mají v dualismu stejné právo nás vést jako Pravda. Celý můj duchovní vzestup začal dvojnásobným omylem, napřed lékaře, který mohl vrídek na rameni vymačkat nebo jinak včas odstranit, a bylo by bývalo po operacích a po chromé ruce; a pak mým omylem, se kterým jsem vydržel až do 17 let, kde štafetu převzalo velké Já, jak by se vyjádřil Ghos. Tím základním omylem mým bylo, že lidská tělesnost je nástrojem toho, který v nás myslí. Ejhle, omyl přicházející zvnějšku, byl doplněn omylem pocházejícím zvnitřku. Řekl bych obecně: omyl v aktivitě doplněný omylem v pasivitě (obojí s malým "a" a s malým "p"). V obojím se musí člověk naučit otáčet a obojím se musí naučit být poslušně veden. Zpočátku (především při operacích za vědomí) byla ta poslušnost dosahována tvrdě (obecně: neboť lidská vůle, zvláště vůle po tom způsobu života, který poznáváme jako takový, je tvrdým oříškem), a vždy stejně tvrdě je dosahována na každém novém stupni poznání, protože člověk je od své zevní přirozenosti toporným tvorem, který se rád řídí stereotypy a nerad se z nich vymaňuje, i když už ví, že některým z nich odrostl. Není nad pohodlíčko a dobrou pohodu, třebaže ta pohoda vládla zatím jen ve stáji, kde se jen bučí a žere. Vidíte, nemám tu trpělivost Ghosovu, a také proto si mě přizval ke svému dílu, už roku 1937.

"Dotlačí-li se tento stav vědomí ještě dále, dospěje se ke vnímání Já ještě oddělenějšího od existence světa; všechno, co je ve světě, zůstává vzdáleno jeho vědomí, neexistuje v jeho Existenci, nebo tam existuje jen jako druh neskutečné mysli - jako sen, iluze - a tak je v jistém smyslu obsaženo v tomto Já. Je možno odhalit, že Skutečná existence, samotářská a transcendentní, je extrémní Já naší vlastní bytosti; může se také stát, že se vymaže samotná idea já a vlastní bytí až tak daleko, že v mysli zůstane jen nepoznatelné Ono - tj. nepoznatelné pro mentální vědomí - bez pout a bez jakéhokoliv vztahu k existenci světa. Mentální bytost může též vnímat tuto Skutečnou existenci jako Nic, jako Ne-existenci, Prázdnotu, jako prázdné od všeho, co existuje ve světě a přesto jako jedinou Skutečnost. Dostat se ještě dále do Transcendence, při soustředění výlučně na vlastní bytí,

znamená ztratit mentální existenci a existenci světa, a tím se ztroskotává v Nepoznatelnu." (A II, 109)

*"Ale v joze integrálního poznání se požaduje naproti tomu božský návrat do světa; jejím prvním krokem je proto uskutečnění Já jako Všeho, **sarvam brahma**. Soustředíme-li se na Existenci jako takovou, musíme zjistit, že všechno, co vnímá mysl a smysly, je obrazem světa, který existuje v čistém Já, obrazem, kterým - pro naše vědomí - jsme se teď stali."*

Řekněme si totéž jiným, jakýmsi technickým způsobem vyjadřování: Nekonečné Vědomí je celek, který bychom klidně mohli nazvat něčím nepoznatelným, protože všechno v jednom celku bez pomůcky zpřítomnění aspoň části toho celku, se nám musí jevit spíše jako nic než jako něco, ať už se to týká existence nebo čehokoliv jiného. Jakmile se však člověk narodí na tomto světě a má k dispozici tělo s jeho nesčetnými možnostmi transformace celku na části (a pak ovšem též částic na celek), záleží na tom, kterým transformačním centrem zabudovaným do lidského těla, se Vědomí dostává do malého úseku vědomí AB, který je jakousi konstantou omezení Vědomí na jeho část. Podle toho, kudy Vědomí prochází do úseku AB, také vnímáme Vědomí, a už ne jako celek, nýbrž jako něco, co na sebe vzalo transformační šablonu střediska, kterým prochází. Radžajogini dovedou sedmi šablonami vést Vědomí, a tím se setkávají (s určitým omezením) s úrovní, do které se tím střediskem vchází. Džnanajogini a s nimi i my, obyčejní lidé, neumíme vést Vědomí, kam bychom chtěli, a dokonce ani nevíme, kam bychom je měli vést jinam než do světa jevů a myšlenek. Poznání radžajogina je omezeno jeho osobní vůlí (např. vštípeným obrazem), a my absolutní neznalostí ve věci výběru. Měl jsem přítele V. S., který se dal poučit Tajnou stezkou Paula Bruntona a dotazoval se do nitra: "Kdo jsem já." Zjevila se mu hrozná příšera a dostal takový strach, že se vícekrát o to dotazování nepokoušel. Udělal dobře, přestože jiným se nic takového při stejném soustředění nestává. Je však zřejmé, do jaké nekonečné oblasti vědomí vstupují, a je nepředvídatelné, co se může projevit. Tedy teď po narození jsme se stali tím, co nám umožnila transformační schopnost těla vnímat. Když jsme se naučili vnímat části a po částech, může dopadnout ta nejlepší snaha vnímat celistvěji takto:

"Vidění čistého Já se překládá pro smysly a mentální vjem jako nekonečná Skutečnost, ve které všechno existuje pouze jako jména a tvary, ale ne proto neskutečné jakou jsou halucinace nebo sny, nýbrž pouze omezené do vjemů a pocitů, které omezují podstatnou skutečnost. V této rovnováze vědomí se všechno jeví

jako podobné snu, představě, která vzniká v Já bez pohybu, tiše, v plném míru, indiferentně."

Škoda, že jsem byl příliš malý, než abych si mohl zapamatovat, co jsem vnímal při těch operacích za vědomí. Zaručeně jsem však nevnímal jména nebo tvary bez pohybu, protože přece ten stav měl své pokračování až do 17 let a zaručeně se nelišil od svého úvodního stavu při operacích, leda v tom, že nebyl způsoben násilím. Předvedu zrod takového stavu prázdnoty nebo vyprázdnění. Použiji vám už odjinud známé události. Dívka se dotkne na plovárně studené vody nohou a zakřičí, že se topí. Děj přicházel od ní, zdánlivě jen od ní, tedy zvnějška. Ale zároveň způsobil nepochopitelným způsobem vyprázdněnost od osobní vůle, podle které jsem se chtěl vykoupat v téže řece. Do této prázdnoty se vlila **jistota**, že na plovárně nemám zůstat, nýbrž že mám být někde jinde. Tato jistota byla tak silná, že jsem se ihned oblékl a šel domů. Ukázalo se, že "jsem učinil dobře", neboť doma mě bylo nutně třeba. V té prázdnotě nebylo žádné pojmenování nebo forma čehokoliv, nýbrž program, lépe řečeno určitá část nedílného celovesmírného programu, o kterém jinak, jsme-li plni své vůle, nemáme ani ponětí. Je to program obdařený silou, pomocí níž se dá uskutečnit; pak je obdařen též prostředky, které jsou do různé míry nositeli této síly. Jejím nositelem je všechno, co existuje v dualismu, začínaje časoprostorem a konče člověkem. Tento program má blízké a vzdálené cíle. Blízkým cílem pro živého tvora je nastavovat, prodlužovat život, vzdáleným je, dovést tento nastavovaný život pomocí jeho věčné podstaty do věčného života. Tento program je proudem, jemuž je do cesty postaven dualismus. Ten jej však nemůže zničit, nýbrž jen přizpůsobovat daným podmínkám.

Dalo by se říci, že nezúčastněné Nekonečno, kterého se chopil jogin jdoucí za pasivním Brahmanem, je jen pohledem z hlediska tím způsobem hledajícího jogina. Setkal jsem se s Programem, protože jsem byl po každé operaci dokonale bez programu, ale byl jsem dosaženou prázdnotou přístupen mnohem širšímu programu než člověk naplněný všemožným myšlenkovým haraburdím. Samozřejmě, setkal jsem se jen s nástrojem božím, i když mocnějším než lidská vůle.

Všimněte si tohoto faktu: Především maminka a pak celý okolní svět mne uváděl do světského lidského programu a já jsem v něm bez svého přičinění nacházel Program, který mne vedl do vědomého zažívání věčného života, a pěkně po etapách, vhodných pro můj věk, osobní schopnosti a pořadí klasické cesty k Bohu, jak ji naznačil svým životem Ježíš. Obecně: Znamenity

výběr nelze provést z vlastní vůle, nýbrž patřičným sebezáporem a pak jeho velikosti odpovídajícím braním kříže. Jho takto brané je mnohem lehčí, než jho promyšlené člověkem, a má smysl, na který by člověk nepřišel.

"Také naše projevená existence je součástí tohoto koncepčního pohybu, jako mechanická tělesná a mentální forma v rámci jiných forem, my sami jsme jménem mezi jinými jmény, pohybujícími se automaticky v tomto Já, a v nehnutém věčném Já, které všechno obsahuje. V tomto stádiu aktivní vědomí světa nefiguruje v naší realizaci; protože myšlení v nás znehybnilo, a následkem toho naše vědomí zůstává klidné a neaktivní, vše, co děláme, zdá se být čistě mechanické, bez aktivní spoluúčasti vůle a poznávání vědomého zrodu pohybu."

Vidíte, doufám, obdobu toho, co jsem vysvětlil, až na tento detail: Pocit oddělenosti se u mne nezrušil nějakým chtěným myšlenkovým pochodem, nýbrž zpočátku z obrovského konglomerátu dějového substrátu se něco pro mne vyčleňovalo, co vůči mně mělo důležitější a aktuálnější poměr a vztah. Některé události kolem mne a také ve mně měly pro mne mimořádný význam, jiné byly pro mne mrtvé. Mě musela událost, která byla pro mne důležitá, abych tak řekl, trknout, ale podívejte se, jak Ježíš ovládal běh událostí přes hranice času a zcela samovolně:

Mat XXVI, 17 - 18:

Prvního dne přesných chlebů přistoupili k Ježíšovi jeho učedníci a tázali se: "Kde chceš, abychom ti připravili k jídlu velikonočního beránka?" I řekl: "Jděte do města k tomu a tomu člověku a řekněte mu: Mistr praví: Čas můj je blízko, u tebe budu se svými učedníky slavit velikonočního beránka."

Matoušův výklad je doplněn jeho domněnkou člověka přímo nezúčastněného na hledání večeřadla. Proto je důležitější jiné líčení téže události dalším evangelistou, Lukášem, o němž je známo, že žil i po nanebevstoupení Páně vedle Panny Marie v Efezu, a mohl tedy slyšet její osobní svědectví. Tedy Luk XXII, 7 - 13:

Přišel pak den přesnic, kdy měl být zabíjen velikonoční beránek. I poslal Ježíš Petra a Jana se slovy: "Jděte a připravte nám velikonočního beránka, abychom pojedli!" Oni mu řekli: "Kde si přeješ, abychom jej připravili?" I řekl jim: "Hle, až vejdete do města, potká vás člověk, který nese džbán vody; půjdete za ním do domu, do kterého vejde a řeknete pánovi domu: Mistr praví: Kde je místnost, ve které bychom pojedli velikonočního beránka se svými učedníky? A on vám ukáže velkou horní místnost, již

prostřenou; a tam připravte!" Odešli tedy a našli, jak jim řekl, a připravili velikonočního beránka.

Komu se takhle jeví události, ten musí sám stát nad časem, přestože svou pozemskou schránou žije v něm; a takovým byl Ježíš. Čas se mu zpřítomňoval. Ghos nepočítá důsledně s vnitřním transformačním aparátem, který nazývám automatismem (1), ale ví o něm:

"Vzniká-li nějaká myšlenka, děje se to mechanicky jako ostatní, jako pohyb našeho těla; děje se to z neviditelných zřídél Přírody jako u rostliny, a nikoliv z aktivní vůle naší podstatné existence."

Tady nám Ghos naznačuje, jak je tomu, že ani vlas člověku z hlavy nepadne bez vůle boží. Jeho zákony jsou v nás a v celé přírodě tak pevně zakotveny, že není z nich vyhnutí, a právem bychom se měli divit, proč se jogini starají o něco, o co je daleko lépe postaráno bez jejich vůle. Samovolný proces nemohou vůlí zrušit, ale mohou mu zkomplikovat cestu k tomu, aby se plně uplatnil. Je dobře známo, že např. zvíře vydává ze sebe signály bez učení, a ty jsou mu vrozeny. Signály odpovídají přesně potřebám příslušného druhu zvířat. Víme také, že člověk by se nenaučil mluvit nějakou lidskou řečí, kdyby se jí neučil. Byl-li by vychováván určitým druhem zvířat, naučil by se signálům jen tohoto druhu zvířat a těžko by se potom učil lidské řeči. Moje maminka se však přesvědčila o tom, že jsem mluvil se zvířaty dříve a raději než s lidmi. Několikrát mne přistihla přitom, jak kážu pro celý dvůr, to jest pro všechny druhy zvířat, které na něm žily. Pozorovala dvojí: všechna zvířata mně rozuměla, přestože má řeč měla všechny znaky lidské řeči. maminka jí však vůbec nerozuměla, a také se snažila ze všech sil, abych na tu řeč zapomněl a abych ji nepoužíval. Mám tedy za to, že člověk má také vrozenou řeč, kterou však dospělí lidé horlivě přehlušují svou naučenou, nikoliv vrozenou řečí. My jsme tedy velkou část svého nám vrozeného mechanismu přehlušili naučeností, které dáváme přednost. Proto je automatismus (1) u zvířat mnohem širší než u člověka. Ale patrně zde vládne tento zákon: Co se ubere člověku na šíři automatismu (1), to je mu přidáno v přerůstání tohoto automatismu do vyšší automatické úrovně, které říkám automatismus (2). U zvířat je malé rozpětí šíře vědomí přes různé úrovně vědomí. Husy např. nemohou dále jít než do svého transu. Člověk sice ani toho není schopen, protože by to bylo pro něho neúčelné, ale za to může překročit svou úroveň vědomí do nekonečna, pokud se nedrží stávající šíře vědomí. Ježíš se o tom vyjádřil v tom smyslu: pokud nehledá svůj život.

"Já je nehnuté a nevytváří činnost, ke které opravňuje, ani se na ní nepodílí. Toto Já je vše, ale jen ve smyslu Jediného nekonečna, existujícího a nehnutého, které obsahuje všechna jména a všechny tvary." (A II, 109 - 110)

"Tento stav vědomí spočívá na exkluzivní mentální realizaci čisté Existence samé o sobě; vědomí odpočívá, nečinné, plně soustředěné na čisté vnímání vlastního bytí, které aktivně nic nezpůsobuje. Aspekt poznání odpočívá ve vnímání indiferentní totožnosti; aspekt síly a vůle odpočívá ve vjemu neměnného a nepozměnitelného. Vědomí vnímá jména, tvary a pohyby, ale nezdá se to pocházet z já, nýbrž jakoby to bylo hnáno nějakou neznámou vnitřní mocí a jen se zračilo v Já. Jinými slovy, vlivem exkluzivního soustředění mentální bytost vzdaluje od sebe dynamický aspekt vědomí, uchyluje se do statického aspektu a izoluje se bez komunikace; Brahmanem pasivním a aktivním se otevírá propast, na jejíchž okrajích zůstává jedna i druhá část, viditelná z jedné na druhou, ale bez styku, beze stopy sympatie, bez pocitu jednoty. Pasivnímu Já se každá vědomá bytost jeví v pasivní podobě, každá činnost se mu jeví jako nevědomá a mechanická (džada) ve svých pohybech. Zkušenost o tomto stavu je bází antické filozofie Sámkhy, která učila, že Puruša nebo vědomá duše je entitou pasivní, nečinnou, neměnnou, a že Prakriti neboli Duše Přírody (čímž se rozumí mysl a chápání) je aktivní, proměnlivá, mechanická a obráží se v Puruši, který se ztotožňuje s tím, co se v něm zračí, a tomu propůjčuje světlo vlastního poznání. Když se Puruša naučí dále se neztotožňovat, Prakriti začne pozbývat impuls a vrátí se do rovnováhy a k odpočinku. Védská koncepce však vede jen k filozofii nečinného já neboli k pouhé realitě Brahmana, zatímco všechno ostatní je považováno za mentální iluzi, která musí zmizet s pravým poznáním neměnného Já a my se té iluze musíme vzdát. (adhyáropa). Tyto dvě koncepce se liší ve skutečnosti jen ve slovním vyjádření a v hlediscích, ale v podstatě vytvářejí tutéž intelektuální generalizaci téže duchovní zkušenosti." (A II, 110)

"Uvázne-li se v tom, zůstanou už jen dva postoje možné pro život ve světě. Buď zůstat nečinnými svědky kosmické hry, nebo jednat v ní mechanicky bez nejmenší účasti vědomého já, nechajíc jednat smyslové orgány a pohybovou činnost (Kevalair indriyair, Bhagavadgítá), hnací sílu. První řešení nás přiblíží k nečinnosti pasivního a tichého Brahmana. Znehybní se mysl, zredukuje se ke klidu činnosti myšlení a vzruchy srdce, dospěje se k vnitřnímu úplnému míru a k indiferenci a zredukuje se na minimum mechanická činnost těla a dojde se k úplnému

znehynbnění a navždy. Tento konečný cíl asketické jogy není naším cílem. Druhé řešení nám ponechá činnost v tom, co je zevního, ale vnitřně se projeví v pasivitě, míru, v úplném mentálním klidu, indiferentním a bez emocí, v totální nepřítomnosti dobrovolně zvolené." (A II, 110 - 111)

"Pro běžnou mysl se může zdát podobný stav nemožný. Emočně si nedovedeme představit nějakou činnost bez přání a bez sentimentálního upřednostňování, zatímco intelektuálně si nedovedeme představit činnost bez mentálního záměru a bez volných podnětů. Nicméně lze pozorovat, že velká část našich činů nehledě k prostým animistickým činnostem, vychází z mechanických podnětů a hnutí, ve kterých prvky emotivní, mentální a volní, jak se zdá, nehrají žádnou roli. Možno namítat, že to platí jen pro činnosti čistě fyzické a vitální, a nikoliv pro činnosti závislé na vůli a na mentálních koncepcích, jako je řeč, písmo, a pro všechny projevy lidské inteligence. Ještě jednou musím tvrdit, že to není pravda, a zažijeme to, kdykoliv překročíme normální kapacitu naší mentální přirozenosti. Bylo zjištěno nejnovějšími psychologickými experimenty, že všechny tyto operace mohou být provedeny bez nejmenší myšlenkové a volní iniciativy našeho projeveného činitele, bez jeho smyslových a akčních orgánů, včetně slova. Ty se stávají v určitých případech pasivními nástroji myšlení a vůle cizích činitelů." (A II, 111)

Ghos zde zřejmě naráží na poznatky z hypnózy, případně z posthypnotických stavů, kdy hypnotizovaný podléhá cizí vůli a chová se podle ní. Není tomu tak úplně, protože i v nejhlubším hypnotickém transu hypnotizovaný si ponechává něco ze sebe, z čeho nesleví. Nedá se např. přimět k vraždě, nemá-li sám vražedné sklony. Rovněž tak se nedá přimět k nemravnostem, které by byl v normálním stavu neměl touhu provádět.

*"Za každou inteligentní činností existuje nutně inteligentní vůle, není však nutné, aby tato inteligence nebo vůle náležela vědomému činiteli. Při některých projevech, které zde máme na mysli, je zřejmé, že jedná vůle a inteligence jiných lidských bytostí, které aspoň v některých případech, používají orgánů činitele; v jiných případech nelze říci, zda jde o vliv a činnost experimentátora, či zda jde o okrajovou podvědomou činnost mysli, nebo o kombinaci obou činitelů. Jde-li však o jogický stav pouhé činnosti orgánů, **kevalar indriyar**, jsou to universální inteligence a vůle samotné Přírody, které působí z nadvědomých a podvědomých center, jak se děje v automatickém životě rostlin a v neživých hmotných formách, s tím rozdílem, že v tomto případě živý nástroj je vědomým svědkem činnosti a funkcí. Je nutno*

poznámenat, že řeč, písmo a inteligentní činnosti pocházející z tohoto stavu, mohou být perfektním, logickým a inspirovaným projevem na úrovni daleko vyšší, než na jaké by mohl jednat tentýž člověk v normálním rovnovážném stavu své mysli a vůle. Ve stavu kevalar indriyar jogin chápe myšlenky, které jeho běžné myšlení převyšují, ale nemyslí, jen pozoruje, a není to jeho vůle, která skrze něho působí. Je svědkem schopností, které jej prostupují, ale nepřivlastňuje si je. Tento projev není nenormální, ani neodporuje daným zákonitostem. Snad si jogin ani nevšimne především dokonalého projevu tajné universální Vůle a Inteligence, která působí ve zřetelně hrubých (džada) hnutích Přírody? Skrze jogina tu jedná právě ona universální Vůle a Inteligence, klidná, indiferentní, vnitřně tichá. Její činnosti neklade žádné překážky osobní vůle a inteligence, které jsou vedle ní omezené a nevědomé. Přebývá v tichém Já a ponechává Brahmana jednat pomocí jeho přirozených nástrojů, a přijímá, nezúčastněně činnost universální energie a poznání." (A II, 112)

Se svědectvím o této universální Inteligenci jsem se v západní literatuře poprvé setkal ve spisu Thomas Levis: Buňka, medúza a já, který v češtině vyšel 1981. Mravenci z velkého mraveniště si jdou každý po své práci a najednou, ať jsou kdekoliv, dostanou z této inteligence povel, že je nutné rychle opravit mraveniště. Protože tato Inteligence je ve všem, tedy i v mravencích, a protože mravenci jsou schopni širšího vědomí než např. člověk, zachytí její povel, zanechají své individuální vůle a jdou okamžitě za Vůlí této Inteligence. Pochopitelně, nic o této Inteligenci nevědí, ale její povel je tak mocný, že zastře individuální vůli každého mravence a svou mocí každého z nich přiměje, aby se dal pod jednotným vedením do práce na rekonstrukci mraveniště. Tímto zvláštním způsobem je ta universální Inteligence pasivní. Mám o tom soustavné zprávy od dob operací za vědomí. Těmi jsem byl disponován k šíři vědomí, podobné jako u mravence nebo jako u zvířat. Proto jsem mohl po vyprázdnění se od osobní vůle provést s úžasnou silou této Inteligence něco, co bych byl osobní vůlí nikdy neprovedl. Je zajímavé, že zvířata na mně tuto šíři vědomí poznávala, a proto mě např. husy pozvaly do svého transu, a s jinými lidmi to nečiní. V husím transu jsme byli trpní jako ta Inteligence, a naše opuštění osobní vůle šlo tak daleko, že jsme zapomněli na svou tělesnost husy vedle tělesnosti člověka, a cítili jsme se v rámci stáda jedním tvorem, asi jako mravenci při poslechu povelu universální Inteligence. Jenže jsme nic neprováděli. Náš trans byl hlubší, měl jiný smysl než něco dělat. Vysvětlil jsem jinde.

"Tento současný stav vnitřní pasivity a zevní aktivity je podmínkou úplné svobody. Jogin, jak praví Gítá, jedná, aniž by jednal, není to on, který jedná, nýbrž universální Příroda řízená Pánem Přírody. Není poután výsledkem své činnosti, která v něm nezanechává žádné stopy, žádný efekt v jeho mysli, žádný znak jeho duše (Na karma lipyate nare. Bhagavad Gítá), ty uhasnou a rozpustí se v provedeném díle a ponechají Já v klidu."

Tak tady mám vysvětlení, proč při vnitřním poznávání správného jsem zevně vypočítal sílu, která v tom poznání byla obsažena (právě tak jako ve zmíněném povelu mravencům), a připadalo mi, jako bych byl do činnosti nic ze sebe nevrátil. Všechno do ní bylo vloženo a jen to se spotřebovalo. (Mám za to, že mravenec, který dostavěl mraveniště, zase odešel ke své běžné práci, kterou prováděl z jiné, běžné vitální síly a jen z ní, a už ani nevzpomínal na to, že ještě před chvílí vykonával něco jiného s nadšením a zaujetím vyšším než normálním.)

"Nejvyšší rovnováha, kterou musí zachovávat každá pokročilá duše, má-li ještě zájem o to, aby si zachovala nějaký vztah k lidské světské činnosti, musí být vnitřně tichá, neméně pasivní a nadto řízena jediné universální Vůlí a Moudrostí, jak říká Gítá; a ty jednají bez pout k dílům, nedotčeny nevědomostí. Tato rovnováha dokonalé činnosti v dokonalé vnitřní pasivitě je nepostradatelná pro jogina, jak jsme již řekli v joze činů. Ale zde na úrovni poznání, na kterou jsme dospěli, zůstává určitá mezera, existuje propast, nedostatek jednoty, vědomá mezera mezi pasivním Brahmanem a Brahmanem aktivním. Zbývá tedy dospět ke ztotožnění s aktivním Brahmanem v tichém Já. Na této základně ticha vnitřní pasivity musíme zaměnit vzdálenou indiferenci za činy Brahmána, za nestrannou blaženost z jeho činů; odmítání účasti, způsobené strachem, že ztratíme svůj klid, musíme nahradit vědomým vlastněním aktivního brahmána a v Něm se těšit z existence, která neničí mír a svobodný klid a vládne uprostřed činů."

"Všechny potíže pocházejí z toho, že se mentální bytost soustřeďuje výhradně na úroveň čisté Existence, na které vědomí odpočívá v pasivitě a blaženosti v míru existence, ale přesto se musí ztotožnit také s vědomím energie existence, ve které vědomí jedná jako moc a vůle, blaženost je tu jako čistá radost z existence. V tomto bodě je nebezpečí, že se mysl znovu zablokuje ve vědomí Energie, místo aby zůstala svobodná a vládnoucí. Poslední podmínka tohoto bloku je, že běžný člověk staví svou činnost vitální a tělesnou na hnutí mysli, kterým vládne, na místo úplné existence, a považuje pasivitu duše za vzdalování se od

existence a za přibližování se k ničemu. Žije na povrchu aktivního Brahmana, zatímco pro tichou duši výhradně soustředěnou na pasivní já, všechny činnosti jsou pouhými jmény a tvary, kdežto běžný člověk ji považuje za jedinou skutečnost a Já za pouhé pojmenování. Pro někoho se pasivní Brahman drží daleko od aktivního Brahmana a nepodílí se s ním na jeho vznešeném poznání, aniž by tím ztrácel své zevní znaky. Jakmile však sádhaka jasně uzřel podstatu věcí a zakoušel plně mír tichého Já, je málo pravděpodobné, že by byl spojen se stavem, který přináší ztrátu poznání já ...Nedá se už svést umíněnostmi mysli, života a těla, které jsou spojeny s průvodní nevědomostí."

Vím, že se vám z toho točí hlava. Ale nezoufejte a nezmalomyslněte. Ježíš na to šel prakticky, ukázal, jak skloubit činnost s vnitřním klidem. Mohl o tom říci a řekl jednou větou: "Ať neví pravice, co dělá levice", ale kdo je z toho moudrý, jestliže se neodhodlal žít Ježíšovým životem podle jeho vnitřního významu, nebo aspoň jako mravenec, o němž byla řeč, jestliže nerozšířil své vědomí za hranice normální běžné činnosti. Nemusel se proto naučit dělat zázraky, ale Ježíš vysvětlil právě zázraky všechno potřebné o této činnosti navíc, která je spojená s vnitřní nečinností, nezátížená osobní vůlí. Byl bych velmi rád, kdybyste se nespokojili s pochopením Ježíšových nebo Ghosových slov, nýbrž následovali Krista na každém kroku svého života.

"Přesto i na něho číhá nový vpád mentálních zvyků, dá-li se žák do světské činnosti... Aby předešel takovým vpádům, musí si vzpomenout na pravdu Satčitananda a rozšířit realizaci Jediného nekonečného na pohyb nekonečné mnohosti. Musí se soustředit na Brahmana Jediného ve všem a realizovat ho nejen jako vjem, nýbrž i jako energii a vědomí bytí. Věčné Já je všechno, nejen Podstata věcí, ale také jejími nesčetnými tvary, nejen transcendentním vědomím, které všechno obsahuje, ale také tvořivým vědomím, které všechno činí."

"Jak se postupně toto uskutečňuje, mění se stav vědomí a s ním i mentální hledisko, které mu odpovídá. Namísto neměnného Já, které obsahuje jména a tvary, které asimiluje změny Přírody, aniž by se na nich podílelo, dostavuje se vědomí Já, neměnné ve své podstatě, nezvratitelné ve své základní rovnováze, které však ve své zkušenosti ustavuje a vytváří všechny ty existence, které mysl poznamenává jmény a tvary. Formace mysli a těla už nebudou pouhými obrazy, které se zračí v Purušovi, ale skutečnými tvary, jejichž substancí je Brahman, Já, vědomé Bytí. Pojmenování používané pro tvar nebude už pouhou mentální koncepcí bez reálné souvztažnosti; objevíme v něm moc

vědomého bytí, zkušenost pravého Brahmana, potenciálně v něm obsaženou, v samotném immanentně se projevujícím tichem. Pomocí těchto proměn budeme pociťovat, že On jediný je svobodný a nad všemi proměnami. Namísto samotářské skutečnosti, která se podrobuje změnám jmen a tvarů, uvidíme věčné Bytí, které se promítá do nekonečných proměn. Pro jogické vědomí budou všechny existence aktuálními formami Já a nikoliv jen pouhými koncepcemi Já; budou jeho samotnými formami, roztavenými v jeho universální existenci. Celý duchovní život mentální, vitální a tělesná existence všeho, co existuje, je jediným neviditelným pohybem identického Bytí Já. Já je vše, neměnné, stále se měnící integrální pravda naší existence." (A II, 113 - 114)

Není pochyby o tom, že Ghos psal tento spis pro ty, které kromě toho, že si jej mohli přečíst, také nebo především osobně vedl. Čte-li však člověk jeho řádky v kapitolách náročných na osobní zkušenost, ocitne se přinejmenším ve velkých rozpacích. Můj komentář nemůže zastoupit Ghosovo vedení, ale může se stát záplatou, která vydrží aspoň tak dlouho, dokud se nedostaví zkušenost odpovídající psanému textu. A bez té by mohlo velmi snadno dojít k mylnému výkladu nestranného Ghosova pojednání o směrech klasické džnany. Klasická džnana, právě jako kterákoliv jiná joga, musí počítat s protiklady a s jejich využitím na Cestě za tím účelem, aby se člověk ocitl za nimi a aby už při zdolávání těch nejhrubších protikladů se cítil relativně svobodným. A tady právě na kterékoliv cestě dochází k nejvážnějším omylům. Člověk sebe považuje za absolutně svobodného tam, kde je jen relativně svobodný. S touto relativitou mám zkušenosti už od dob zmíněných operací. Vždycky, kdykoliv jsem poznával správné bez pomoci úvahy, vždycky z tohoto poznání vyplynula obrovská prakticky upotřebitelná síla, a já ji svobodně čerpal, jakoby byla bezedná, a nestaral se o to, zda se doberu jejího dna, protože mně nikdy nešlo o to, zda se doberu jejího dna, protože mně nešlo o to, abych ji povolal ke svému dílu, ani o to, abych ji čerpal, ani jsem nevěděl, jak se k ní dostat a jak ji čerpat, bez zábran, nejpřirozenějším přilnutím k ní jsem ji čerpal a také dočerpál. Po jejím dočerpání jsem nebyl zklamán, že tu není, protože ona splnila do poslední možnosti všechno, co bych si byl mohl osobní vůlí v daném případě přát. To byl začátek pro mě vědomého vstupu Síly Poznání do zevní přirozenosti. Dnes vím, že se tu nedělo nic výjimečného, nýbrž že jsem jen odstranil překážky, které bránily vstupu této síly do vědomí a do činů. Tyto překážky člověk prostě běžně neodstraňuje, takže Síla poznání proudí jen v takové míře, jak ji nebrání proudit naše stavidla osobní vůle, a tato míra je dána od útlého mládí rozvíjenou vírou v pozemský život,

Ghos by řekl, že velmi exkluzivní vírou, která si vybírá z obrovského souboru skutečností jen jejich nepatrnou část, a tu nejen považuje za uzavřený celek, ale vyvozuje z této omezenosti všechny důsledky jako z jediného. Tím se dokonale ohražuje proti mnohem většímu souboru skutečností, které nepoznává.

Zazlíváme malým dětem, že se brání všemu, co neznají. Jenže děti jsou ještě hodně otevřenou soustavou. Jsou schopny přibírat přirozeným způsobem k tomu, co už poznávají, i to nové, jestliže používáme psychologicky správně přiřazování neznámého k známému, obojí hned organicky kloubíme a vedeme k ověřování v praxi. Tuto pružnost dospělý člověk buď úplně ztrácí; nebo je nedůvěřivý vůči nepoznanému proto, že se dosud od nepoznaného obešel a že ho poznávání bolí, jelikož se jím často překonává už poznané. První takové přímo šokující poznání neznámého, bez kterého jsem se do té doby obešel jsem zažil v 17 letech. Bylo tak mocné, že jsem nejen nemohl pochopit, jak jsem mohl bez toho právě nastoupivšího poznání vůbec žít. Dokonce jsem považoval dosavadní život za úplně chybný a plytký, a odvrátil jsem se od něho totálně a přál jsem si, aby se všichni lidé odvrátili od způsobu života, ve kterém si neuvědomují, že jsou závislí na věčném životě a že bez vědomí této závislosti musí jednat chybně, protože jednají jen ve prospěch toho, co poznávají, a to je pomíjivé, to není pravé věčné bytí. Protože i pak mne smysly a rozum živě svazovaly s pomíjejícím, pravidelně denně jsem se odvracel od této exkluzivity, jak by se o mé koncentraci vyjádřil Ghos. A to jsem dělal po dobu devíti let. Věděl jsem, na které straně je Pravda a úplná Skutečnost, a přitom mě ani nenapadlo, že i toto poznání je částečným poznáním, že nejsou dvě strany, jedna "bez" a druhá "s" poznáváním věčného života, nýbrž, že bez ohledu, zda to takhle poznáváme, je tu jednota, ovšem mající dvě tváře: jednu neproměnnou, které říkám zdrojová, protože z ní ustavičně vychází to druhé ustavičně se měnící. Pohled na duhu mně připomíná tuto proměnu něčeho neviditelného na něco viditelného, protože rozloženého na své prvky. A napovídá mi ten pohled, jak je neviditelné krásné, stane-li se viditelným, takže se lidé do toho zamilují a pro tuto lásku zamítají, co není viditelné. Ale nejen duha mě učí tolerantnosti.

A pak došlo k 21. 11. 1939, které dosadilo do vědomí "vědomý původ duhy". Po dobu pěti měsíců jsem byl svědkem onoho prýštění ze zdroje, neboť jsem už nestál vedle něho, nýbrž v něm. Odtamtud vycházelo i mé osobní vědomí. Byl jsem svědkem absolutně nestranné lásky boží ke všem tvorům. Je jí milován stejnou měrou ten, který vraždí, jako vražděný, čili tato

láska se vymyká všem lidským představám. Ty byly schopny ji pochopit jen jako ne-lásku, ale toto pochopení je chybné. Jak mohu tvrdit, že jde o lásku, když ona nechává vraždit a nezakročí ve prospěch nevinného a bezbranného vražděného? Oba dva, jak vinník, tak nevinný, nepropouštějí (z nezkušenosti) onu část lásky boží, která by jednomu bránila vraždit a druhého dokonale chránila před vrahem. Nevědomě se vzdávají jak ochrany před násilím, tak i ochrany před nevědomostí, pro kterou je někdo schopen někoho vraždit také proto, že se cítí dokonale oddělenou bytostí od vražděného. Tak např. esesman, který mne chtěl zabít, ale místo toho ode mne utekl, dotekl se v okamžiku svého styku se mnou skrze můj vnitřní stav (ve kterém jsem se necítil být oddělenou bytostí od esesmana) nestranné lásky, a od té chvíle se tak změnil, že nám všemožně usnadňoval náš život v koncentračním táboře. Např. v době spálové karantény nám dodal rohlíky určené pro esesmany atd. Byl objeven vedením tábora a zastřelen. Já pak jsem poznal, že láska boží je vskutku nestranná, je však vázána propustností tvora. Nachází-li se někdo ve vývojovém stavu, kterému říká, že je člověkem, a přitom se výlučně drží jen svého lidství, nemůže být zrazován od této výlučné víry s tím účinkem, aby se uvolnil z potřeby být vychováván relativním dobrem i zlem. Nic nepomůže vysvětlování, když se dotýčný člověk drží zákonů dualismu tak, jak působí na jeho úrovni vědomého tvora, a tam platí zákon příčin a následků společně s jinými zákonitostmi. (Je jich celá řada, a vykládat si všechno podle jedné z nich karmicky - jako příčiny a následky - je velmi průhledně neomalené. Nedostavuje-li se následek, který se měl podle lidského soudu dostavit, musíme tento systém stále záplatovat. Např. věřícím na karmu stačí jako záplata, že "boží mlýny melou pomalu, ale jistě."). Zvíře je daleko pevněji zakotveno v zákonech dualismu než člověk. Ten se už začíná z této zákonitosti vymaňovat, ale většinou za cenu velké bolesti. Jakmile však se dostaví zkušenost aktuálně prožívaná, že všechno je neustále závislé na věčném zdroji, odpadnou přechodná bolest a předmětná radost ve funkci vývojových prostředků. Začnou působit další prostředky, které se před tím nemohly dostat ke slovu, protože byly zastoupeny zmíněným druhem bolesti a radosti. K tomu, aby si člověk mohl uvědomit, že je veden událostmi, je třeba, aby se ocitl svým vědomím aspoň občas za časem, a pak aby byl toho vedení poslušen. Toto vedení událostmi odpadne tehdy, až je, nebo kdykoliv je nahrazeno přímým pobytem ve zdroji času, z něhož vyplývá nejen čas, ale i obsah času, který se pak pozměňuje podle vzájemného působení složek obsahu času již jsoucích "ve službě". Zkušenost musí tak dalece zesílit a

stabilizovat se, aby dále nevznikala mezera bez vedení, kde by nezasahovaly ani pochopené události, ani přímé vedení, aby se totiž člověk mohl stát dokonale trpný. Této trpnosti však nutno rozumět tak, jak nám ji vysvětlil Ježíš svým chováním od 30 let. Byl dokonale oddán Otci a v ničem se nejen neodchyloval od jeho Vůle, nýbrž i aktivně vykonával Otcovu vůli bez ohledu na sebe. Tehdy nám ukázal vrchol trpné činnosti, jakými prostředky se k ní dostat a kdy končí její působnost jako vývojového prostředku. Víme též, že za okolností, za kterých Ježíš žil od 30 do 33 let, byl sice jedno s Otcem, ale že tato jednota nebyla nezrušitelná, nýbrž byla jen nezbytným prostředkem k dosažení stavu po vzkříšení z mrtvých. Víme také, že od narození až po křest v Jordánu Ježíš **musel** být v tom, co je jeho Otce, jak se o tomto stavu vyjádřil ve svých 12 létech. Vyjádřil se tehdy zřetelně o fázi vývoje od narození v Betlémě až po Jordán.

Narození v Betlémě je obecně platným obrazem lidské zkušenosti, která se např. u mě dostavila až v 17 létech, a dostaví se u každého, kdo projde obdobným vývojem jako já od 3 do 17 let. A k tomuto vývoji se dá člověk přimět výchovou, kterou ovšem dokonale opomíjíme. Tímto vývojem by prošel každý, kdo by se snažil soustavně nahražovat svou vůli Vůlí boží. Židovský národ procházel tímto obdobím od Mojžíše až po Ježíše. Dal se po dobrém, někdy po zlém vychovávat ke stylizaci života podle Vůle boží, kterou jim zvěstoval Mojžíš a po něm jiní duchovní velikáni. Toto období jsem prožíval od 3 do 17 let. Chtělo se ode mne, abych se odnaučil vidět v osobní vůli nejmocnější nástroj rozhodování a naučil se trpnosti, při které vstupuje do vědomí Vůle nadaná takovou mocí, že člověk svou osobní snahou by se k ní nikdy nedopracoval. Začal se rodit pomocník, který se zrodil v Izraeli v Betlémě a který se ve mně zrodil (v mé stáji, v mém těle) v 17 létech. Tehdy jsem ovšem nevěděl nic o souvislosti tohoto zrození se zrozením Ježíše v Betlémě. Chybně pojaté toto zrození Ježíše se vysvětluje takto. Kdyby se byl nenarodil Ježíš v Betlémě a nezemřel za nás na kříži, nemohli bychom být spaseni. Správnější pojetí téhož faktu by znělo např. takto: Všechno, co se děje v celém vesmíru, soustavně vychází z věčného zdroje, aniž by se tím na tomto zdroji něco změnilo, něco ubylo, něco přibylo. Narodil-li se Ježíš v Betlémě, nestalo se tím nic nového, nýbrž v té chvíli byly splněny podmínky k tomu, aby se o tom lidé dověděli. To ovšem má pro lidstvo nedozírné následky. Každý, kdo tomu uvěří, připojuje se k Moci, ze které se na světě rodí Božské. Takové připojování k téže Moci jsem pozoroval a na sobě zažíval od tří let do sedmnácti, ale nepovažoval jsem je za něco nadpřirozeného (a dodnes je za takové nepovažuji), protože jsem

se nepřipojoval vírou, nýbrž vyprázdňením se od osobní vůle (sebezáporem), dokonce neúmyslným vyprázdňením sebe od své vůle. Také s Ježíšem na naší zemi zdánlivě všechno začalo tím, že se Panna Maria bez vlastního úmyslu vzdala vlastní vůle. Nemusela ani vědět, že byla při svém přivolení podporována tisíciletou touhou vlastního národa. Neviditelná myšlenka má velkou viditelnou sílu. Myšlenka má některé vlastnosti živé lidské bytosti. Může být posilována, je-li podporována vhodnými myšlenkami. Říkám tomu z lidského hlediska krmení automatismu (2). Tak myšlenka na příchod Spasitele (Mesiáše) byla po staletí posilována vírou, že se národ jednou dočká příchodu Mesiáše. Tak živá byla tato myšlenka i v Panně Marii, a to byla ta část podpory, kterou vedle svého způsobu života Panna Maria měla z lidské strany. Člověk vždycky musí něco učinit ze své strany. Bez tohoto něčeho lidského nelze dospět k něčemu nadlidskému. Od tohoto něčeho lidského, které by bylo schopno přivolat nadlidské, se chce, aby představovalo celé lidské vědomí. Za jiných okolností nemůže dojít k vyprázdňení od tohoto obsahu tak, aby už v člověku nezbyla žádná osobní vůle. Rozumíte mi asi dobře, že narážím na svou zkušenost s lékaři: Soustředil jsem se všemi svými schopnostmi na odpor proti jejich počínání (proti bolestivé operaci). Když mne donutili, abych se vzdal odporu, byl jsem prázden od sebe, od toho, kterého známe jako sebe. Všimněte si, jak nenásilně a zdánlivě snadno tento okamžik vyprázdňení nastal u Panny Marie ve chvíli andělského zvěstování, že se má z ní narodit Syn Boží. S Pannou Marií celý izraelský národ si přál, aby se to stalo. Tato síla stála za ní, ale nebyla by se bývala mohla prakticky uplatnit, kdyby se byla Panna Maria nedokázala vzdát lidského mínění, které stálo proti takové možnosti. Situace dozrála tak daleko, že stačilo, aby se vzdala svého mínění (obecně: osobní vůle). Toto se potom opakovalo v celém životě samotného Ježíše, stále na vyšší úrovni, to znamená s přivzetím dalších božských prvků. Proto, co se narodilo z Panny Marie, zůstalo božským a nemělo zde na zemi bydliště. Musela se uskutečnit záměna lidského bydliště na božské. A my víme z popisu Ježíšova života, že je jím znázorněn vývojový proces, který v Ježíšově případě probíhal od jeho narození v Betlémě až do jeho 30 let. Ve třiceti letech Ježíš už nemá pozemskou matku, nemá bratry, nemá na zemi bydliště, nýbrž všechno má od Otce, i své učedníky, včetně Jidáše. Doufám, že si sami doplníte, co jsem nerozepsal (negativní pomoc Herodesa, pozitivní pomoc sv. Josefa, Panny Marie, sv. Tří Králů, zavražděných mláďátek, asylu v Egyptě, konfrontaci moudrosti Ježíšovy s moudrostí vykladačů Zákona, pomoc Ježíšovy rodiny, Ježíšovu poddanost rodině, přednost

rodině ve dvanácti letech před rozmluvou o Otci, Ježíšovo muset být v tom, co je Otcovo atd.). Při takovém zacházení s tím, co měl Ježíš od Otce (a co my stejně tak máme od Otce), nemusel Ježíš procházet extatickými stavy, ze kterých se zase padá do lidského pocitu oddělenosti, nýbrž pomocí prvních třiceti let se dostal do stálého božského stavu jednoty s Otcem, který na základní úrovni (i zde jsou úrovně!) trval až do smrti na kříži. Po zmrtvýchvstání už přestal být závislý na tělesnosti jako na vývojovém prostředku. Tato nezávislost mu dovolila vstoupit do stavu nebe, ze kterého se nepadá a jak se vyjádřila sv. Terezie z Avily: "Ježíš Kristus se nikdy po svém nanebevstoupení neocitl tělesně na zemi a ani v budoucnosti se neocitne." Obecně: tělesné lidství musí dohrát svou podpůrnou roli u každého člověka, který se osvobodil (nebo, jak by se vyjádřil Watts: který dosáhl nejvyššího Ztotožnění; nebo Ghos: který začal žít trvale supramentálně; nebo Guénon: který trvale žije v Přítomnosti.). To neznamená, že by přestal pomáhat lidem, kteří se ještě bez tělesnosti neobejdou, ale jeho pomoc se ubírá dvojitou cestou, buď přes obraz víry a lásky, nebo přes poznání Pravdy. V obojím případě jde o pomoc při vývojovém procesu, ne o nějaké jednorázové zjevení. Např. pomoc událostmi, tj. pozemským životem odhaleným v jeho vnitřním účelu, dostává novou dokonalejší a zřejmější podobu, neboť okolí člověka a jeho nitro mají možnost hrát stále dokonalejší roli, která jim náleží.

Člověk může být spasen, nebo řečeno hinduisticky, může se stát nezávislým na stvořeném i na svém lidství, jestliže se připojí celým svým lidským životem (tak jak to postupně jde) k příkladu Ježíšovu jak v trpnosti, tak v činnosti a dovede svůj vývoj přes kříž a zmrtvýchvstání až po přijetí Ducha svatého. Všechno, co vykládá Ghos, je soustavou obrazů z mnoha jiných soustav obrazů téhož postupu. Nejdůležitější je však náš život v těle, přestože je vzdáleným obrazem pravdy. Proto je nejdůležitější, že při jeho prožívání lze použít prostředků, bez nichž by nebylo možno přejít na druhý břeh. Dokud se člověk zabydluje na mostě do věčnosti, nemůže po něm přejít.

Možná, že máte dojem, jako bych snědl všechnu moudrost světa. Tak tohle musím uvést na pravou míru. Je-li člověk od nejtěplejšího mládí veden k tomu, by se co nejdokonaleji seznámil s okolním světem, obecně řečeno s úrovní časoprostoru, přístupnou normálnímu rozsahu vědomí AB, pak nastane něco zcela přirozeného: Jeho vědomí se rozrůstá na jedné a téže úrovni, mohli bychom říci horizontálně, ale zároveň na úkor vertikálního pochodu poznávání do hloubky a do výšky. Je dokonce jisté, že se člověk takovému vertikálnímu procesu poznávání brání, protože

podvědomě ví, že by mu něco ubíralo na schopnostech rozvinout se do šířky. Úsek AB je velmi malým úsekem Vědomí a nemůžeme od něho chtít všechno. Psal jsem několikrát o tom, jak jsem v 17 letech krutě pociťoval plytkost, tj. povrchnost dosavadního poznávání, protože se mi zjevila hloubka, kterou jsem předtím ani netušil. Lékaři kolem mých tří let několikrát poobrátili můj pohled na svět tak, že jsem jej začal vidět z druhé strany, ale teprve v 17 letech se má bytost úplně obrátila na ruby. Co jsem dříve považoval za podstatné, od té chvíle jsem totéž považoval za vyvrhelé z neměnného základu, a o co se mi zeslabil pohled na vyvrheliny, o to zesílil pohled na základ. Moje řeč vypadá proto moudře, že se příliš nevzdaluji od základu, ale do Moudrosti mám hodně daleko, protože v Základu nežiji, jako v něm žil Ježíš od 30 let. Člověk se k té Ježíšově dokonalosti, se kterou procházel kterýmkoliv stupněm, může jen nepatrně přibližovat. Má-li jeho tělesnost plnit úkoly čistě pozemské, musí být překážkou asi v tom smyslu, jak se vyjádřil sv. Pavel: "Duch je zajisté připraven, ale tělo je slabé." Považuji tento pohled jen za dostačující, nikoliv za dokonalý. Podívejme se např. na Ježíšův přechod z období osobního vedení žáků od 30 do 33 let do fyzické smrti na kříži. My vstáváme z mrtvých ve fyzickém těle, ale nevstáváme přitom fyzicky z mrtvých, protože k tomu je třeba velké disciplíny, která je rozepsána v Ježíšově životě okolo smrti na kříži. Návod je dán, ale dokázala se podle něho zařídit jen Panna Maria bez své vůle a za pomoci sv. Jana Evangelisty. Známe její disciplínu, lépe řečeno **kvalitu** její disciplíny z několika ukázek. První pochází z události andělského zvěstování, druhá ze 12 let Ježíšových, kdy uložila hluboce ve své duši, co tehdy Ježíš řekl, třetí při prvním zázraku v Kani Galilejské, kdy už věděla, že není Ježíšovou matkou (Ježíš ji tehdy nazývá ženou, ne matkou) a stále s Ježíšem chodila a dokonce mu radila, a další ukázka je z události pod křížem. Jak by jiná matka vyváděla! Disciplína Ježíšova byla v souladu s Mariinou, ale Mariina představovala především její trpnou stránku, Ježíšova trpnou i aktivní dohromady. (Vzpomínám si, a nemohu na to zapomenout, jak 14 dní před zatčením a odvedením do koncentračního tábora jsem náhle nečekaně věděl, jak se má chovat vnitřně má matka, mám-li přežít uvěznění. Její způsob chování byl nezbytný, protože jsem měl v koncentračním táboře vstát z mrtvých. Její chování se proto muselo podobat chování Panny Marie pod křížem.)

Předvedl jsem vám, jak blízko jsem Základu: Mohu všechno, co ukázal Ježíš svým životem, aplikovat na svůj život, ale tato aplikace vyžaduje jiný přístup k poznání než jakým je pouhé pochopení. Protože však pochopení Základu je zavazující, snažím

se co nejméně vědět, abych se zbavil příliš velké zodpovědnosti. Jenže přicházím k dalšímu poznání bez své vůle, a tím vzrůstá má zodpovědnost do té míry, jak ji unesu. Byli jste svědky malé ukázky mé vzrůstající zodpovědnosti když jsem našel spis René Guénona bez své vůle a neodvažoval jsem se nevyvodit z tohoto nálezu důsledky. Upozorňuji, že hlavní aplikací poznání z pramene "Guénon" nebylo, co jsem z něho přeložil a komentoval, nýbrž z čeho jsem vyvodil pro sebe závazek. A protože to, co se mi stalo s Guénonem, není výjimkou, vyvozují z toho, že člověk se nemá ani na chvíli zastavit na určité úrovni. Ovšem, že tu nejde o pobyt na nějaké úrovni, nýbrž o nekonečný růst zevnitřka navenek.

Považuji za správné, abych vám řekl o případu Guénon více, neboť tím budu moci ukázat na konkrétní podobu obecně platného přechodu do zákulisí děje, do jeho zdroje.

Hledal jsem Hrad nitra od sv. Terezie z Avily (tam jsem mířil osobní vůlí), ale nehledal jsem Guénona. Přišel jsem na něj mezi 500 knihami, které jsem vzal do ruky, a hned jsem věděl, že jej mám přeložit a komentovat. Toto poznání nepocházelo z rozumu, a proto jsem mu ani neodporoval, ani jsem se neptal, proč to mám učinit. A začal jsem knihy ukládat zpět do regálů a do skříní. Přitom jsem omylem uložil i Guénona a pak jsem ho nemohl najít. Hledal jsem ho jen proto, že bylo správné ho najít. Tu už jsem potřeboval užít osobní vůle a lidských schopností, abych Guénona našel. Tomu říkám, že mi byla poskytnuta příležitost **ihned** vzít vlastní kříž. Než bych se dostal k překladu, byla by Moc jistoty vyprchala. Klidným hledáním se násobila, takže když jsem začal překládat a komentovat Guénona, nepracoval jsem jen lidsky. Mohl bych užít banálního, nic nevysvětlujícího slova, že to byl zá-rak, který se přede mnou dovršoval. Stačí však říci, že se ve mně vzbudil automatismus (2), protože jsem ho nakrmil hledáním knihy bez zneklidňování, knihy, k jejímuž nalezení správně mělo dojít. Pak při samotném překládání se dostavovaly závazné objevy, o kterých jsem nepsal, protože se čtenáře netýkaly. Něco podobného se děje, když jsem někým dotázán na nějaký duchovní problém, který potřebuje dotazující vyřešit. Poznám-li, že je správné, abych mu odpověděl (to poznám podle toho, že necítím odpor a dveře ke skutečnosti a pravdě zůstanou otevřeny), nepřenesl bych přes své svědomí, kdybych mlčel.

Uvedl jsem příklad, jak se vchází do činnosti bez vlastní vůle a jak se v ní potom pokračuje už z vlastní vůle. Tyto dva prvky v tomto sledu za sebou, nikoliv obráceně, jsou znakem života obráceného naruby, dále znakem vedení událostmi. Vnitřní smysl událostí není a nevyskytuje se v jejich závěru, nýbrž jim předchází

nebo odvrací lidskou vůli do správnějších kolejí. Kde je pak těžkopádnost výběru, maření času zbytečnými úvahami a tápáním? Stačí vědět, co máme dělat. Přitom se nesmí utíkat od nepříjemné činnosti, je-li správná, ani se člověk nesmí dát vykořisťovat přílišnou činností, která by zneklidňovala.

Dostává se mi tedy soustavné opačné výchovy než jiným lidem, toť vše. Bylo by moudré být poslušen tohoto druhu výchovy a zharmonizovat ji s výchovou světskou.

15. Kosmické vědomí (A II, 115 - 121)

"Žít živým Brahmanem a spojit se s ním znamená přejít z individuálního vědomí do kosmického, více či méně dokonale, podle toho, zda spojení je úplné či pouze částečné."

Protože byste z toho výroku nemuseli být dobře poučení, vysvětlím vám jej znovu pomocí své zkušenosti z 21. 11. 1939. Mám za jisté, že co se toho dne stalo mně, stalo by se každému dospělému člověku, kdyby splnil dvě podmínky.

1. Žil delší dobu (která se nedá jednoznačně určit časem, nýbrž jen účinky) tak, aby se vědomě spojil s vědomím božím (a to činí ještě z vlastní vůle a také především jde za tím)

2. Nakonec, (až by zjistil, že vlastní vůlí se přes určitou úroveň nedostane, a byť by to byla extáze nebo samadhi, z tohoto stavu se padá jako z ráje) se vzdá sebe (a především své osobní vůle po čemkoliv, i po vůli žít i po dosažení spojení s Bohem).

Tedy po úplném odstoupení od všeho, co nazýváme sebou, stačí už jen, aby se zastavila mysl (povídavý, uvažující způsob myšlení) a k tomu je patrně nutný popud zvnějšku (u mě to byl esesman, který si dle mého mínění měl možnost vzít všechno, čeho jsem se vzdal.)

Je-li však splněna podmínka sebevzdání, nic zevního si nikdo nemůže vzít, protože nic zevního vzdavšího se sebe není. I jeho tělesnost přestává být vnějším objektem mimo Boha, (předpokládám, že jsem byl v té rozhodující chvíli sebevzdání pro esesmana neviditelný), a to způsobem, který je lidsky nevysvětlitelný, leda podle principu všemohoucnosti boží. O přidaného zevního činitele (např. u mne tehdy o esesmana, před tím lékařů) se člověk nemusí starat. Pro spojitost vnitřního se zevním dostaví se zevní pomocník sám.

Tedy od toho 21. 11. 1939 jsem si uvědomoval, že Bůh je skrytým, a protože zdrojovým, tedy jediným činitelem ve všem, ať

už jsou to bytosti nebo neživá příroda nebo děj, který plyne. Toto dějové vyplývání je zvlášť výstižným obrazem veškerého vyplývání ze zdroje. Byl jsem svědkem toho, jak se děj odvíjí pro každého tvora jinak. Kdybych byl odkázán jen na zevní pohled, byl bych řekl, že protekčně, protože však jsem se ocitl po delší dobu ve zdroji jako svědek a odtamtud jsem pozoroval vyplývání děje a jeho dopad, zjistil jsem, že nikomu se ani nekřivdí, ani nedává přednost. Nedopadla-li na mne od té doby ani jedna rána (rozuměj od chvíle úplného sebevzdání), ani jsem se necítil ohrožen, ani jsem nepovažoval svou situaci za nebezpečnou, byl to následek svobody, kterou zažívá i ten, kdo se ve zdroji ocitl jen jako trpný svědek.

Mít kosmické vědomí neznamena vědět, co se kde a komu děje, nýbrž dívat se kolem sebe ze zdroje kosmu. Vesmír stále vyvěrá ze svého zdroje a člověk se může stát svědkem tohoto stálého vyvěrání, a pak má kosmické vědomí, ztotožnil se s jeho proudem. Vyjadřuji se obrazně: a protože je to proud, kamkoliv namíří svou pozornost, tam také jsme svědky toho proudění ze zdroje do nástroje, do kterého kosmické vědomí proudí. Dokud si člověk neuvědomí tento proud a neztotožní se s ním, drží se jen jeho ústí do stvořeného, a není divu, že je viděním tohoto konce posedlý, je v něm uvězněn, nemůže se z něj hnout, ani nemá kam. Nevytvořil si pásku od sebe do zdroje, čili nemůže se po ní do zdroje přenést. (Naznačil jsem na případu Guénon, jak se ta páska udržuje živá.). Všimli jste si zajisté, že ta páska se navazuje sebezáporem a braním kříže, obojím vždy opětovaně až do úplné samovolnosti. Je to totéž jako když dítě se učí chodit.

Předdeslal jsem, že začínám mluvit v obrazech. Napsal-li jsem tedy, že jsem se uchýlil do zdroje, neznamena to, že jsem měl nějaké obrazové vidění zdroje, nýbrž, že jsem věděl, že jsem ve zdroji a že odtamtud (toto "odtamtud" je zase jen vzdálený způsob časoprostorového vyjádření pravdy) jsem dohlédl až k účinkům toho proudění. Nicméně je dobré vědět, že jsem se uchýlil do zdroje už dávno při násilí lékařů v předškolním věku, a že tato cesta je pro každého otevřena i bez násilí, ale s pomocníkem. 21. 11. 1939 jsem měl kromě zevního pomocníka ještě dalšího mnohem účinnějšího - sebevzdání bez lítosti. V té chvíli jsem neodevzdával svůj život Někomu, nýbrž jsem ho prostě opouštěl. (Přesvědčil jsem se, že lidé, kteří se o totéž pokoušejí pomocí představy o Bohu, tj. odevzdávají svůj život Bohu, nedokáží jej odevzdat beze zbytku, přestože jejich snaha je naprosto upřímná. Příkladem by v tomto ohledu mohla být paní J. H. z Plzně, která v posledních fázích boje s rakovinou

odevzdávala upřímně svůj život do rukou božích. Přestože upřímně a opakovaně usilovala o to, aby se vzdala sebe, nedokázala to, a vždy opětovaně jsme ji shledávali tam, kde byla před tím. Proč? Protože v jejím odevzdání byla osobní vůle a lidská představa o Bohu. Kdyby to bylo při těch dvou chybách s paní J. H. dopadlo co nejlépe, nebyla by získala poznání pravdy. Toto poznání by bylo pohlceno lidskou představou o Bohu. Bylo by muselo napřed dojít k opuštění lidské představy a pak k opuštění lidské osobní vůle. A na takový dlouhý proces neměla při velkých bolestech ani dost času ani dost klidu. Tohle jsem musel mít už dávno za sebou, když jsem se vzdal svého života dne 21. 11. 1939). S představou odevzdanosti jsem vůbec nemusel manipulovat. Situace se nečekaně tak rychle vyhrotila, že jsem stačil jen odstoupit. A kupodivu, svědek zůstal, bez mého přičinění. Je vedlejší, že mi hlásil, jak esesman ode mne utekl s hrůzou ve tváři; to se dělo a to bylo jen na okraji toho, co se nedělo, a to bylo velkolepé zpřítomnění stvoření světa, neustálého jeho udržování, jeho konec, poslední soud, vzkříšení z mrtvých, nanebevstoupení a seslání Ducha svatého, zkrze nějž se všechno stávalo pochopitelným dějem. Když Ježíš slíbil učedníkům, že všechno pochopí teprve až jim sešle Ducha svatého, znamenalo to, že ve chvíli toho seslání všechno, co bylo pro lidské vědomí únosné, se převedlo z ne-vědomí do vědomí učedníků. A z podání Ježíšova života víme, jaká cesta k tomu vede, a jiná k tomu nevede, jen prostředky mohou být rozdílné. Rozlišujeme Cestu od jejích prostředků a od Cíle. A nezapomeňme, že je to Cesta, Tao, po které se nedá kráčet, asi tak, jako by kterýkoliv krok na cestě nebyl učiněn. Antonín Poustevník vždy znovu zapomínal, jaké kroky na Cestě už učinil! (Zapomínat, na co se má zapomenout, je také druh velmi důležité disciplíny, řekl bych nejdůležitější ze všech jiných. Koncentrace se např. nemůže nikomu povést, nedokáže-li zapomenout na celý svůj život. My o této neschopnosti zapomenout říkáme, že se nám do soustředění pletou různé nežádoucí myšlenky. A ono se musí dokázat nakonec zapomenout i na způsob soustředění!). Máte-li dojem, že jsem zapomněl komentovat, co jsem si předsevzal mýlíte se! Ještě bych měl dodat, že stav odevzdanosti je více než odevzdávat se, asi tak, jako stav radosti je víc než radovat se. Z kterékoliv radosti se padá, ze stavu radosti není cesty zpět. Proto může křesťanská tradice slibovat věčnou blaženost. To platí i o kosmickém vědomí. Stav kosmického vědomí je víc než uvědomovat si. Uvědomovat si znamená držet se ve stavu oddělenosti, nevědět znamená správně a opravdu vědět, řekl by Sokrates, kdyby se mohl přimíchat do řeči. Řekl: "Vím, že nic nevím, ale ostatní ani nevědí,

že nic nevědí." K tomu by se dalo dodat toto: Vědění samo o sobě nemůže existovat. Musí ustavičně vycházet ze zdroje a jen tak a jen potud existuje. Kdo to neví, ten se cítí být ve svém vědění oddělenou bytostí, a tak je vědění prokletím místo požehnáním. Proto Ježíš mohl říci, že blahorečí Otcí, že nesvěřil pravdu moudrým tohoto světa. Sokrates dokonale nevěděl, co mu jeho způsob čerpání ze zdroje nenapověděl o tom, co **nemá** dělat. Sokrates nežil ve stavu oddělenosti od zdroje poznání, i když mu zdroj nic nenapovídal, nýbrž mlčky schvaloval co dělá. Z jeho života víme, že žít v kosmickém vědomí neznamena představit si, jak všechno odněkud vychází, nýbrž z vycházejícího žít aktivně i trpně. A není náhodou, že právě trpnost se jevila Sokratovi jako nejdůležitější složka poznání, neboť dokonalá trpnost umožňuje dokonalý příjem poznání. Mít kosmické vědomí, znamená být trpný vůči zdroji poznání.

"Existence běžného člověka se zakládá nejen na individuálním nýbrž i sobeckém vědomí; individuální duše neboli dživátman se u něho ztotožňuje s komplexem svých mentálních, vitálních a fyzických zkušeností v pohybu universální Přírody, s egemem, vytvořeným myslí, a, méně vnitřně, myslí, životem a tělem, které říkají "má mysl, můj život, mé tělo" a považují je za sebe, i když ne úplně za sebe. Při nástrojovém vlastnění ego prohlašuje "To jsem já." Oddělí-li se však od veškerého ztotožnění s myslí, životem a tělem, může člověk vyjít z ega a vrátit se do vědomí pravé individuality čili do dživátman, k pravému vlastníku myslí, života a těla. Oddělí-li se pak od této Individuality a upne-li se na Toho, jehož je obrazem, vrátí se ke transcendentnímu vědomí čistého Já, k absolutní Existenci a k absolutnímu Ne-bytí, k trojitému povznesení se od věčné Skutečnosti. Ale mezi pohybem universální přírody a touto transcendentní Existencí je kosmické vědomí universálního Puruši, které vlastní první a kosmické Já druhé, z nichž celá Příroda je Prakriti neboli aktivní vědomí Existence."

Této aktivní vědomé Existence byl Sokrates poslušen do všech důsledků. Samozřejmě byl poslušen něčeho, co poznával, nikoliv nějaké chimerické představy. Jeho poznávání bylo dokonale praktické. Věděl vždycky, co má dělat a jak má myslet. Nepotřeboval myslet podle našeho způsobu myšlení, takže mohl o sobě též říci: "Já vím, že nemyslím, ale vy si ještě myslíte, že myslíte, a protože si to myslíte, nemyslíte správně." Co vlastně člověk myslící dělá? Poskládává a kombinuje prvky sesbírané smysly a dojmy ze smyslů a z tohoto začarovaného kruhu nikdy nevychází. Smysly dodávají materiál k myšlení, mysl tento

materiál předává opět smyslům a doporučuje jim, čeho si mají všimnout dále, a protože toho, čeho si mohou všimnout, je nepřeberné množství, všechno se do nekonečna rozmnožuje a přitom točí kolem sebe. Ego chce být majetníkem toho, co nebylo, ale ani to není možné, neboť majetníkem zůstává universální vědomí Puruši, čímž se chce říci, že se všechno k němu vrací jako k majiteli.

"Můžeme dospět k tomuto poznání, stát se tímto vědomím dvojitým různým způsobem, horizontálně, když rozbijeme zdi ega a ztotožníme se se všemi existencemi Jediného, nebo vertikálně, když realizujeme čisté Já nebo absolutní Existenci, která pochází z Já, z něho poznává a tvoří a je vším ve všem."

"Když se stane tichým Já, ve všem immanentním, mysl sestoupí k bázi kosmického vědomí, čistého a všudypřítomného Svědka do vědomí kosmické duše, která všechno universálně pozoruje, Satčitananda, pro níž radost universální Přírody rozevívá věčný proces děje. Vyústí pak do blaženosti bez poskvrny, do čisté a dokonalé Přítomnosti, do nekonečné Moci, uzavřené v sobě, všudypřítomné, nerozdělené, nezkalené napětím a konfliktem kosmického projevu, obsažené ve všem, a všechno převyšující, pro To všechno existuje. To bezpříčinné, neomezené časem a prostorem. V Něm se vlastní v nás vesmír božské existence. Nejsme-li už omezeni ani vězněni příbytkem, máme za Božské v nás všechno, v čem přebýváme pro potřeby Přírody. Nejsme již myslí, ani životem, ani tělem, nýbrž Duší, která je oživuje a udržuje, tichá, pokojná, věčná. Kdekoliv tato duše udržuje a dodává živost životu, myšlení a tělu, nejeví se už jako individuální a oddělená bytost. V ní, stálé a neměnné, vše, čím jsme, se hýbe a jedná. V ní jsme věčnou bytostí, neměnnou ve vědomí věčné blaženosti." (A II, -)

"Tiché Já je Pánem veškeré činnosti vesmírové Přírody, je Existující v sobě, On, který se rozvíjí ve tvůrčí síle svého věčného vědomí. Jeho jednáním je Jeho moc, Jeho poznání, Jeho radost, které se šíří z nekonečného Bytí všude do děl jeho věčné Vůle a moudrosti."

"Božské, věčné Já všeho, je původcem veškeré činnosti a nečinnosti, všeho poznání a nevědomosti, veškeré radosti i utrpení, dobra i zla, dokonalosti i nedokonalosti, veškeré energie, všech tvarů, je přirozeným hybatelem pocházejícím z věčného Principu a z každého přirozeného návratu k Božskému. Projevuje se všude jako nekonečná Moc a Poznání, zdroj, tvůrce a původce všeho, jediný ve všem existující; nesčetné duše vesmírového projevu představují pouze aspekty Jediného Božského; nesčetné

mysli, životy a těla jsou jen jeho maskami a převleky. Každá bytost je aspektem vesmírového Narayana, do jehož lůna se ponořit znamená objevit, že naše mysl, náš život a tělo jsou jen představiteli Já: "ostatní" jsou jen jinými myšlemi, jinými životy a jinými těly nás samých. Každá síla, idea, událost, všechny formy vesmíru, jsou pouze projevy a stupni tohoto nesmírného Já, hodnotami věčné božské hry. Bude se nám možná zdát, že jsou to oddělené části Bytí, ale naše realizace a naše poznání nebudou úplné, dokud nepřekonáme myšlenky kvality, prostoru, rozdělenost, a dokud nebudeme vidět nekonečné všude, a vesmír a všechno ve vesmíru, v existenci, ve vědomí, schopnostech a ve vnitřní radosti, jako nedělitelné skutky božské úplnosti, zůstanou pro naši mysl jen druhem částečných obrazů. Budeme-li žít v Božském jako v klidném a transcendentním svědku a zároveň v aktivním Pánu, z něhož všechno pochází, budeme úplným božstvím Kosmu, úplností Já, vesmírem Skutečností, a dospějeme definitivně k probuzení kosmického vědomí."

"Jaký poměr bude mezi naší individuální existencí a touto dosaženou kosmickou existencí? Máme ještě mysl, tělo a lidský život, tedy individuální existenci, která přetrvává, i když jsme překročili naše oddělené kosmické vědomí. Je možno též nahlédnout do kosmického vědomí a nestát se jím, nežít jím, ale být jím jen vnitřně; jinými slovy, je možno zachovat si individuální vědomí dživátmana v kosmickém vědomí vesmírného Já. Zachovat si určitý rozdíl mezi dvěma typy vědomí a těšit se z jejich poměru, zůstat individuálním já, avšak podílet se na blaženosti a nekonečnosti universálního Já, nebo mít jedno jako větší já a druhé jako menší já; jedno, které se zachovává ve vesmírové hře božského vědomí a síly, druhé, které promítá vesmírový akt přes naši individuální animickou formu pro potřeby mysli, života a těla." (A II, 117)

Ghos zatím opomíjí ve svém spise něco, o čem dobře ví, a co bychom mohli nazvat úkolovou spojitostí stvořeného (a tvořeného) s nestvořeným. Žádný úkol nestvořeného by nemohl být proveden ve vesmíru bez pomoci stvořeného a tvořeného. Pak ovšem přestává být dění ve vesmíru hrou, ale začíná být strohou závislostí jednoho na druhém, a to obapolnou závislostí, jak zhora dolů, ta zdola nahoru. Tato důležitost toho zde dole indické tradici co chvíli uniká a Ghos často této zapomnětlivosti podléhá, ačkoliv je si dobře vědom, co vykonal a co mohl vykonat jen ze své lidské pozice, zdola nahoru, když byl před tím uskutečnil všechno zhora dolů. Strhnout nebe na zemi aspoň částečně, tak bychom se mohli obrazně vyjádřit. Stav nebe má dynamický charakter, a tato

dynamičnost tohoto stavu právě Indům uniká především při pohledu na Ježíšovy zázraky. Tuto vazbu zdola nahoru Ježíš náležitě oslavil na konci podobenství o marnotratném synu slavnostním přivítáním marnotratného syna v Otcovském domě.

*"Ale vrcholem Realizace na cestě poznání je rozpouštění osobnosti ve vesmírovém Já, v rozplynutí individuálního vědomí v kosmickém vědomí a v osvobození duše v Jednotě a universalitě Ducha. **Laya**, rozpouštění, nebo **mokša**, osvobození, to je vyústění, ke kterému míří joga poznání. Jako v tradiční joze může být tohle dotaženo až k rozpouštění mysli, života a těla v tichém já nebo v absolutní existenci, přece podstatou osvobození zůstává vždycky nekonečné **znovuzrození** individua."*

A nepřihlédneme-li vůbec, jak bychom měli, k celému životu Ježíše Krista, nýbrž zůstaneme-li u jediného námi stále vzpomínaného podobenství o marnotratném synu, přece i tak se z něho dovídáme, že k tomuto znovuzrození nemůže dojít jinak a za jiných okolností než pomocí dokonce jediného, fyzickou smrtí nepřerušeno lidského života. Lidský život se má vpravdě nejehospodárněji promrhat před znovuzrozením. Důležité je, že marnotratný syn si myslel, že jen promrhal svůj dosavadní život. Kdybych si byl tohle nemyslel ve svých 17 letech, nebyl bych mohl zažít své první obrácení, jak by se vyjádřil Garrigou Lagrange, a nebyl bych se stal novým člověkem, neboť bych byl pořád jen seděl na dvou židlích, nerozhodný a nepřipravený. On je Pánem i naší nevědomosti. A tenkrát mě přivedl ke světlu dvojnásobným způsobem zároveň: Poznáním mé nesmrtelné podstaty a moci z tohoto poznání vyplývající, a pak nevědomostí o hodnotě dosavadního života. Myslím, že většina mých přátel se nemůže hnout kupředu také proto, že sebe hodnotí aspoň trochu kladně, kdežto já jsem si byl ve svých očích ničím, ovšem stejně důležité tehdy bylo, že jsem si nepřál poznání, které se dostavilo bez mé osobní vůle a neočekávaně, jenže, jak dnes vím, nikoliv bez žádné přípravy z mé strany, jak jsem věděl teprve od 21. 11. 1939. Toho dne se situace s nevědomostí opakovala. Bez ní nedochází na žádném stupni ke znovuzrození. Přitom je nejvyšší poučné pro cestu poznání, že jsem dne 28. 10. 1939 náhle věděl bez nejmenšího závanu strachu zcela věcně a nebyl o tom jistota, že mne v nejbližší době čeká smrtelná nebezpečí a za jakých podmínek z něho **mohu** vyvázat, a přesto od 17. 11. 1939 se dostavilo tak dokonalé temno, že jsem na toto zjevení úplně zapomněl a propadl jsem panice, takže během čtyř dnů jsem měl znovu možnost přijít dokonale o sebe. Dnes s odstupem času mohu říci, jaká moudrost byla v té nevědomosti. Větší neznám,

posuzují-li ji z hlediska duchovní účelnosti. Všechno, co jsem bezčasově poznal 21. 11. 1939, je pouze rovnocenným partnerem té předběžné nevědomosti. Tato zkušenost mi chyběla do pochopení Ježíšovy úzkosti v Getsemanské zahradě atd. Pak už nechybělo nic, co by mi bránilo v tom, aby se celá symbolika Ježíšova života přede mnou rozvinula do všech podrobností. Poznám jsem např. že největší obětí Kristovou bylo nikoli ukřižování, nýbrž zrození v Betlémě... a věděl jsem, že je už mám za sebou, a že je nemá za sebou nikdo, kdo se pouze narodí na tomto světě a nejde dál, neznovuzrodí se z vody a z Ducha. Narození v Betlémě svítilo Ježíšovi i na kříži, a proto se ujímá z kříže Panny Marie a sv. Jana. Odtamtud ještě nikoho jiného. To je symbolická krása nikdy nevodnoucí. U mne to všechno mohlo projít už bez obrazu (=prostoru) a bez časové náročnosti dne 21. 11. 1939. Tomu říkám vrchol milosti. A ten Kristův příklad se mi tak zpřítomnil, že jeho požehnání od té doby živě v sobě nosím. Znovuzrození nepomíjí jako všechno ostatní, jako např. pozemský život a všechny dary s ním spojené, na kterých je pozemský život závislý a bez nichž by nemohl existovat.

Teď konečně mohu prozradit, co jsem chtěl tím opakovaným hlášením říci tak, aby je mohli všichni lidé použít. Myslíte, že housenka ví, že se jednoho dne zakuklí a pak se po dozrání kukly promění v motýla? Nic neví, a přesto dělá všechno, aby se mohla jednoho dne zakuklit a pak ve vnitru kukly vyvinout motýla. Za housenku to ví Moudrost nevědomosti, která pochází právě tak od Boha jako Moudrost jistoty. Obě mají k dispozici organismus, který rovněž povstal z Tvůrčí Moudrosti. Housenka má k dispozici organismus, který nevede dál než k motýlovi. Člověk má organismus, který má člověka dovést do věčného života. Všimněte si, jak se v Ježíšově životě znázorňuje ono zakuklení housenky. Ježíš je zabalen do pláten a z nich vychází za tři dny nejen neporušen, ale dokonce s velkou slávou, neboť od té chvíle ukazoval vrcholnou možnost lidského života: "Stoupání do nebe", jak se vyjádřil ženě v zahradě po svém zmrtvýchvstání. My si tu žijeme ve světě a také nevíme, že se máme jednoho dne zakuklit, a pak se stát vědomě věčnou bytostí, kterou vnitřně už jsme. (Také housenka je vnitřně už motýlem, a žalud je vnitřně už statným dubem). Nedejte se mýlit Moudrostí nevědomosti, která co chvíli přechází v Moudrost nejistoty. Tato prostředěčná Moudrost nejistoty nehraje u zvířat tak velkou roli jako u člověka, a u rostlin jí vůbec není, protože tam je nepotřebná. Víím proč, ale nechci teď prodlužovat výklad. Mým způsobem psaní je stále se opakovat a výklad popotahovat o malý kousek dál, neboť víím, že vás musím zastihnout v Moudrosti nevědomosti, tj. najít vás, jak

se zase staráte. Té zkušenosti a tomu způsobu výkladu jsem se naučil od Ježíše. Všechny jeho zázraky během tří let jeho učitelské činnosti byly soustavným dotahováním lidí do Moudrosti jistoty o jejich věčném původu. A víte ode mne, že tato jistota, která se u mne dostavila v 17 létech, byla začátkem procesu, kterým Moudrost boží vede do jeho Příbytku u Boha. Všimněte si pro tuto chvíli aspoň bouřky na jezeře, při které si učedníci Páně mysleli, že utonou. Nic jiného nezakoušeli než hrůzu z utonutí. A přece to bylo jen napovězení o oné chvíli, kdy byl Ježíš nařčen, uvězněn a popraven. Potřebovali to tehdy vědět? Ježíš jim vysvětlil, co pro tu chvíli měli vědět. K čemu by bylo housence, kdyby věděla víc, než že se plazí k listu, ze kterého se uživí. Je však dobré, pravil Ježíš, aby člověk věděl víc, než co potřebuje vědět k tomu, co právě dělá. Proto je člověkem a ne zvířetem, ne rostlinou. Dokud jsem se nedověděl to navíc oproti rostlině a zvířeti, dokud jsem se nedověděl, že právě to navíc je jediné potřebné, nebyl jsem schopen jít vědomě do věčného života. Housenka nežije v rozporných situacích, zda má žrát list či zda se má zakuklit, ale člověk se tak dlouho trápí, a často neví ani proč, dokud jeho srdce nespočine v Bohu, řekl by sv. Augustin. A to tam spočine až tehdy, až se člověk naučí hodně milovat. Jak to řekl Ježíš o cizoložné ženě (to je velmi přiléhavý obraz): "Hodně milovala." Ale to nebylo schvalování prostituce, nýbrž vzkaz nám všem: Jste cizoložníci, staráte-li se jen o své blaho. Staráte-li se však s veškerou pečlivostí, pak nevíte, co vlastně činíte. Jste podobni housence, která se dobře připravuje na zakuklení. Pokud jste nevědomí, nehřešíte. Ani hmyz nehřeší, když kouše, na co přijde a co mu chutná. Nevědomost nezpůsobuje hřích, ale poučeným vykladačům Písma a farizeům řekl Ježíš: "Ninivští muži vstanou při soudu s tímto pokolením a odsoudí je; neboť činili pokání na Jonášovo kázání; a hle, tu je víc než Jonáš! Královna z jihu vstane při soudu s tímto pokolením a odsoudí je; neboť přišla ze vzdálených končin země naslouchat moudrosti Šalamounově, a hle, tu je víc než Šalamoun." (Mat XII, 41 - 43)

Nebojte se mně vytknout, že je zde soud líčen jako něco, co proběhne v čase a všeobecně pro celý národ. Všimněte si však, že např. královna ze Sáby, dávno mrtvá, při tom obecném soudu bude jako by musela čekat, až ten soud nastane. Protože však poslední soud není pouhou časovou záležitostí, nýbrž definitivním přechodem z časoprostoru do nadčasovosti, do věčného života, musí proběhnout pro každého zvláštním způsobem, pro každého zvlášť, až u něho dozraje působnost času. (Doporučuji, abyste si ihned přečetli znovu rozmluvu Ježíše s Nikodémem, kde jsou konkrétně vyjádřeny podmínky, které musí splnit jedinec, ne

kolektiv, aby prošel do věčného života). Při tomto soudu byli se mnou jak první lidé, tak i ....(Vynechám, protože nejsem prorokem. Sv. Jan řekl správně, že celý svět v těžkostech ku porodu pracuje, dokud ze sebe nezrodí Krista.)

"Jogin dosáhne předmět svého hledání, když už nepozoruje, že je vědomím umístěným do těla nebo omezeným myslí a ztrácí pocit oddělenosti v nesmírnosti bez ohraničení nekonečného vědomí. Zda si pak zachová či nikoliv svou lidskou podobu života, je už okolností nepodstatnou, protože je vždycky Jedním bez tvaru, a jedná prostřednictvím množství tvarů; každá duše představuje jen jednu ze zastávek, na níž On uvádí do pohybu svou hru."

"Roztavit se do kosmického vědomí je roztavit se do Satčitananda. Od té chvíle je tu věčná Existence, věčné vědomí, které samo na sebe nahlíží v nás a v ostatních, Vůle a věčná Síla, která se promítá do nekonečných činů, do nekonečné nerozdělené mnohosti, které neškodí přílivy a odlivy času a prostoru; nedotčena všemi zdánlivými protiklady, neomezená jakoukoliv omezenou sférou, Satčitananda je jednotou mnohostranných vzhledů věcí, věčnou harmonií všech obměn a protikladů, nekonečnou dokonalostí bez omezení, nejvyšší dokonalostí každé zdánlivé nedokonalosti."

"Je zřejmé, že ocitneme-li se v tomto kosmickém vědomí, úplně se změní naše hodnocení vesmírových záležitostí. Dokud jsme na úrovni individuálního ega, žijeme v nevědomosti a posuzujeme věci podle zkomolených, dílčích, osobních norem; všechna zkušenost je opisována omezeným vědomím a omezenými schopnostmi dospět k definitivní kosmické zkušenosti a správně hodnotit kterýkoliv její prvek..."

"Vstoupíme-li však do kosmického vědomí, podílíme se na úplném vidění věčných hodnot. I nevědomost i omezenost nabývají nový smysl. Nevědomost se mění v dílčí božskou činnost."

To je sice pravda, ale byla by srozumitelnější takto: Celá boží existence, poznání a blaženost prolínají do transformačních center v člověku, a z nich už vycházejí do našeho úseku vědomí jen do té míry, v jaké sneseme jejich váhu unést. Tato přetvářející schopnost organismů podle jejich vnitřního přetavovacího zařízení se dá obecně předpokládat u všech živých organismů. Pomocí této schopnosti moucha od narození lítá a člověk od narození dýchá atd. Pořád se mi vrací obraz napozorovaný v předškolním věku na písku i nad úroveň blízké hladiny řeky. Písek je vzlínáním

vlhký výše, než kam sahá okolní hladina vody, ale vmáčkne-li se do písku prstem dolů, naplní se postupně vodou až do výše hladiny řeky. Pomalost, s jakou se důlek naplňuje vodou, je způsoben odporem písku, příliš malým volným prostorem mezi zrnky písku. Ale přece jen důlek (rozuměj obecně sebevyprázdňení) způsobuje, že v důlku je více vody než kolik je ho na stejné úrovni v okolním písku. Prázdnota přivolává vodu z řeky navíc. Byl-li důlek dostatečně veliký, mohl jsem z něho dokonce vodu na pokračování vylévat i na suchý písek, a důlek se postupně zase naplňoval vodou, jinou, než kterou jsem z něho vylil. Dokonce jsem mohl vést potůček z vylité vody stranou důlku atd. To všechno byl velmi dobrý duševní trénink, který odpovídal vyprázdňování mysli a jejího naplňování mocí, kterou jsem mohl použít i mimo sebe atd.

*Přestaneme posuzovat lidi podle zevního zdání ... uvidíme-li všude jen duši, Božské ve všem ... Nic, co se nám přihodí, nás nerozruší, rozlišování mezi šťastnými a nešťastnými událostmi..... ztratí svou moc nad námi - všechno uvidíme v pravé hodnotě a v záměru božím. Tak dojdeme k dokonalému osvobození a k nekonečné rovnodušnosti. O splnění toho mluví Upanišada, když praví: "Toho, jehož já se stalo všemi existencemi, jak by jej mohla potkat bolest, když dokonale poznává (pozn. pod čarou: **Vidžanata**, Vidžnána je poznání jednoho v Mnohosti, poznání, které nám dovoluje vidět Jednoho v mnoha podobách, ve Správném, v Pravém, v Širokém, v nekonečné božské existenci, která všechno spojuje.) a vidí jednotu ve všem?"*

"Toto dosažení je možné za jediné podmínky, že kosmické vědomí je úplné, což je podmínka značně těžko splnitelná pro neproměnnou mysl." (A II, 118 - 119)

Tady bych měl podle symboliky Ježíšova života dodat aspoň toto: Z hlediska neproměněné a proměněné mysli můžeme v životě Ježíšově rozlišovat dva způsoby vedení. Jeden jako vedení lidí s neproměněnou duší a druhý jako vedení duší s proměněnou duší, nebo jako vedení proměňující duši. Při prvním způsobu převažuje vedení jaksi (toto jaksi ještě vysvětlím) zdola, kdežto při druhém převažuje vedení jaksi shora.

Při prvním způsobu nám připadá, že jsme vedeni zdola, to jest pozemskými událostmi, mezi něž také náleží rozumové chápání a citové zaujetí. (Řekl jsem "jaksi", protože toto zdání není správné, ale je vyhovujícím omylem, který se nedá při tomto způsobu vedení nahradit něčím lepším.). Tímto způsobem vedl

Ježíš své učedníky po dobu tří let. Evangelisté neopomněli zdůrazňovat toto "jaksi zdola". Víme, že jediný Petr jednou vyznal, že mají mezi sebou Syna Božího, a toto poznání Ježíš vyznamenal, neboť Petra jmenoval svým zástupcem na Zemi. Jinak Ježíš poučoval svým působením na lidi tím, že jim pomáhal v jejich pozemském životě. V tom smyslu byla nejvýznamnější jeho pomoc učedníkům, neboť jim předával moc rovněž pomáhat lidem způsobem, který je považován za zázračný. Brali svou moc z Ježíše, který se necítil být odděleným od nich, a jejich existence s pocitem oddělenosti se staly nositelkami a vykonavatelkami Ježíšova stavu neoddělenosti. Někdy též prozradili, že tu moc považovali už za svou (ovšem neprávem), protože jednou se jim nepodařilo někoho uzdravit, aby se ukázalo jejich smýšlení. Kdyby si byli i tenkrát zachovali vědomí, že nikoliv svou mocí, ale mocí boží činí zázraky, byl by jim vyšel i ten. Ježíš dále poučoval učedníky slovně. To je také součást (ovšem jen malá) vedení zdola. Kdyby totéž dělal někdo jiný, kdo žije v pocitu oddělenosti, nebylo by to vůbec vedení v duchovním slova smyslu. I tak, přes všechno poučování a živý příklad, nemohli učedníci pochopit ani hloubku jeho slov, ani pravý záměr boží. Scházela jim k tomu patřičná dávka poznání, které při vedení zdola velmi vážne. Toto vedení má spíše získat člověka pro duchovní úkol, než mu poskytnout poznání. Mysl je přitom oblomena, nikoliv přeměněna. Je dovoleno, ba je nutné, aby si člověk při svém pocitu oddělenosti přál spásu pro sebe. Pamatujme si to dobře, ale zároveň se přestaňme divit, proč naše poznávání vážne. S pocitem oddělenosti, pokud ten trvá, nemůže být spojeno velké poznání, protože jeho součástí je právě vědomí spojitosti člověka s Bohem. Bez tohoto vědomí, které je základem duchovního poznání, nemůže člověk unést ostatní velké poznání.

Vedení zdola je obdobou veškerých druhů osobního vedení indických guruů, a tím si také vysvětlujeme, proč může být tradiční povahy, se všemi přednostmi i nedostatky tradice, jak se třeba po tisíciletí vyvinula. Přináší velmi málo netradičního vedení a je téměř bezmocné vůči tradici. V tradici se zachovávají všechny stereotypy vedení po staletí a tisíciletí i s příslušným, třeba obrazným vysvětlením. Možno říci, že ani Ježíš se nemínil v této fázi vedení odchýlit od tradice. Ponechal např. v myslích žáků dojem, že nebe je místo, a vzhledem k tomu mluvil o tom, odkud přichází a kam se vrací a kam koho zve. Nezapomněl však říci, že za těchto podmínek vedení, při nichž se vrcholně vychází vstříc lidským představám o nadlidských záležitostech, není možno zprostředkovat pravé poznání, které je možné jen při vedení

shora. A tak napřed "vstoupil na nebesa" a teprve "odtamtud" poslal Ducha svatého.

To byl vrchol třetího mistrovství, ke kterému Ježíš vedl a zároveň nemohl dovést osobním příkladem a osobním vedením Duchem - k mistrovství Ducha. Od té doby viděli učedníci sestupovat Ducha na zástupy a křtili jen toho, na koho Duch sestoupil (viz SK X, 44 - 48: Ještě když Petr mluvil, sestoupil Duch svatý na všechny, kteří tu řeč slyšeli. Bratři židovského původu, kteří přišli s Petrem, žasli, že i pohanům byl dán dar Ducha svatého. Vždyť je slyšeli mluvit ve vytržení mysli a velebit Boha. Tu Petr prohlásil: "Kdo může zabránit, aby byli vodou pokřtěni ti, kteří přijali Ducha svatého jako my?" A dal pokyn, aby byli pokřtěni ve jménu Ježíše Krista. Potom jej pozvali, aby u nich zůstal několik dní.) Z tohoto a z jiných apoštolských skutků je patrné, že Bůh jim ponechal též mysl neproměněnou a zasahoval jen proměnou mysli do jejich života tak, aby jednali správně. Tak je tomu s funkcí proměněné mysli. Domníval jsem se, že co jsem zažíval od 21. 11. 1939 po dobu pěti měsíců, potvrzuje navždy, ale ne za podmínek ustavičné zkoušky. Nebylo toho třeba, nýbrž naopak měl jsem být člověkem jako kdokoliv jiný, abych ještě mnohé mohl provést, co se sluší člověku na této Zemi učinit. Aby k tomuto obratu došlo, musel jsem se provinit proti jistotě, kterou jsem nabyl o svobodě. Zprvu jsem se nad tím rmoutil, protože mi bylo dobře, dokud jsem žil jen z Ducha, ale pak jsem pochopil, že platí nejen, že ne samým chlebem je živ člověk, ale i, že ne samým Duchem je živ. Nemáme podceňovat pomoc, která přímo pochází ze stvořeného a jen nepřímo z Ducha.

Z toho všeho vyplývá, že mysl svým spodním koncem musí být zakotvena na Zemi a v těle, avšak svým vrcholem se dotýká nebes. Je to jedna a tatáž mysl. Proměna mysli spočívá v tom, že si ve vědomí trvale ukládáme vzpomínku na sebe, která je nejen nesmazatelná, ale i závazná bez přičinění lidské vůle. Jakmile jednou vznikne tento pocit spojitosti, založený na tom, že jej poznáváme, víme o závazku v nebi, který je nám světlejší než cokoli jiného. Proto učedníci Páně, když tak dokonale zvládli mistrovství Ducha, s tak lehkou myslí šli na smrt za tuto ideu.

A teď se podívejte, co způsobuje úcta k tradici, je-li ještě podepřena viděním nesmrtelnosti: (Přesně totéž svědectví, které známe od křesťanských mnichů. Ale Ghos jen opakuje tvrzení klasické džnany, nezastává je, ani nepopírá. Považuje za nutné, aby referoval nestranně o výsledcích klasické cesty poznání a mohl správně ukázat, co je za ní. Je to metoda odvážná, ale myslím, že jsme si už na ni zvykli.)

"Když mentální bytost dospěje k ideji a k realizaci Ducha, má tendenci rozdělovat existenci na dvě nesmiřitelné půlky: nižší a vyšší. Na jedné straně vidí nekonečné, Beztvaré, Jedno, Mír a Blaženost....na druhé straně vidí konečné, svět tvarů, rozpornou mnohost, konflikty a utrpení, neskutečné a nedokonalé dobro, bolestnou aktivitu, nicotné úspěchy, relativnost, omezenost a ničemnost. Pro ty, kteří prožívají toto rozdělení, úplné osvobození může být dosaženo jen v míru Jediného, v beztvarém Nekonečnu...Tito lidé dosahují svobody v božském odpočínutí, ale nikoliv činné božské svobodě; těší se z Transcendentna, ale ne z kosmické blaženosti. Jejich svoboda závisí na tom, že se vzdalují od kosmického pohybu, a v této svobodě není obsažena moc vlády kosmické existence. Mohou uskutečnit immanentní mír a zároveň se podílet na transcendentním míru, ale rozdělení není překonáno. Svoboda, ze které se těší, je svobodou tichého a nečinného Svědka, nikoliv svobodou božího vládnoucího Vědomí, které všechno má, ve všem se těší a sebe promítá do všech tvarů existence bez strachu z pádu, ze zotročení a nákazy. Také nemají všechna práva Ducha; přetrvává u nich ještě odmítání...integrální jednoty celé existence...Činnosti mysli, života a těla probíhají v míru a v klidu duchovních oblastí mentální bytosti...ale nepropouštějí správně Ducha, který vším vládne..."

Být tvárně propustný pro Ducha, to je onen pravý znak účelné trpnosti. Nechť vám teď neunikne, jak Ghos ví o vedení shora:

"Tak tomu bude tak dlouho, dokud mentální bytost nezaujme pozici v duchovních úrovních, nacházejících se v mentálních oblastech Sat, Čit a Ananda; odkud se promítá zhůry jejich světlo a jejich blaženost do nižší přirozenosti...Nejenom Duch je jediný, ale i Mysl, Život a Hmoty tvoří jednotu. Existuje jediná kosmická Mysl, jediný kosmický Život a kosmické Tělo....Naše těla nejsou oddělenými jednotkami a je tedy i naše fyzické vědomí schopno se sjednotit s fyzickým vědomím ostatních lidí a kosmu. Jogin je schopen pociťovat, že tvoří jednotu se všemi ostatními těly a je také schopen podílet se na tom, co se s ním děje, zjišťovat úplnou jednotu Hmoty a zjišťovat, že jeho fyzická bytost je jen pohybem v pohybu universálním (Džagatyám džatat, Iša Upanišad)....Ale i zde jde o stupně a stádia, kterými je nutno projít. V prvním stádiu je duše ještě podřízena reakcím dualismu, a tedy nižší Prakriti; je deprimována nebo zarmoucena kosmickým utrpením a unášena kosmickou radostí. Cítíme radost druhých, trpíme jejich bolestmi. Tato jednota může dospět až do hmotného těla, jak se stávalo

indickému světcí Ramakrišnovi, který, když viděl, jak vlastník týrá vola, křičel bolestí a rány se objevovaly na jeho těle."

Ghos správně tento ozvuk řadí jen do prvního stupně sjednocení. Také vmýšlení se do utrpení Ježíšova může způsobit stigmata, ale nemusí proto ještě způsobit velké poznání. O tom jsme se přesvědčili u velkého stigmatika P. Pia, který působil v San Giovanni Rottondo až do roku 1968. Viz jeho životopis od Vinnovské a můj komentář k němu.

"Duše se musí osvobodit od kosmických reakcí, které se pociťují v nižších pohybech života, mysli a těla; duše se musí naučit tomu, aby nebyla vnitřně podřízena těmto reakcím. Tato realizace dospěje ke svému vrcholu, když obě sféry existence už nejsou od sebe odděleny a jsou tak vyvinuty, že mohou překonat nižší reakce a proniknout do svobody Ducha. Tak končí podřízenost dualitě. To neznamena, že přestaneme být citliví vůči bojům a utrpení druhých, nýbrž, že jsme dospěli k nadvládě Ducha a svobody, které nám dovolují dokonale porozumět a rozpoznat pravou hodnotu věcí a uzdravovat shora, místo abychom se zmítali na nižších úrovních. To nepotlačuje božský soucit a pomoc, nýbrž potlačuje zvířecí a lidskou bolest a utrpení."

"Bodem sepětí (švu) mezi duchovními úrovněmi a nižšími úrovněmi mentální bytosti je to, co starověká vedantská frazeologie jmenovala vidžnana, a co my můžeme nazvat úrovní Pravdy, ideální mysli nebo nadmysli. V tomto bodě se setkává Jediné s Mnohonásobným, tam je naše bytost přímo otevřena objevitelskému světlu božské Pravdy a inspiraci božské Vůle a Poznání. Kdybychom mohli roztrhnout závoj intelektuální, emotivní a smyslové mysli, který utkala naše existence mezi námi a božským, moli bychom pomocí mysli Pravdy shrnout všechny naše mentální, vitální a fyzické zkušenosti a obětovat je království Ducha (což byl mystický a tajný smysl védské "oběti"), aby je vnitřní pravda Satčitanandy proměnila v hodnoty; pak bychom mohli získat schopnosti a osvětlení nekonečné existence ve formě božského poznání, vůle a blaženosti, převést je do naší mentality, vitality, fyzické existence, abychom je přeměnili v dokonalou skrýši vyšší energie. To byl dvojí védský pohyb sestupu a zrození bohů v lidských tvorech a vzestup a boj lidských schopností za dosažení božského poznání, moci a blaženosti; dílo končící spojením s Jediným a v blaženém spojení s Bohem, v nesmrtelnosti. Dosažením této ideální úrovně je navždy zmařena opozice mezi nižší a vyšší existencí, mylný pocit oddělenosti, který nevědomost vkládá mezi konečné a nekonečné, Boha a Přírodu, Jediného a Mnohonásobného; otevírají se dveře Božského a lidská

individualita nabývá božskou přirozenost v nejvyšší harmonii kosmického vědomí a realizuje v kosmickém bytí transcendentní epifanii (klanění Tří králů) Satčitananda."(A II, 121)

Ježíš Kristus věděl, jaké meze má osobní vedení (vedení zdola), že se jím člověk maximálně může připravit na seslání Ducha (na vedení shora) a že kdyby Ježíš (rozuměj osobní vedení zdola) neodešel (rozuměj na kříž a do hrobu a nakonec na nebesa), nemohl by poslat svým učedníkům Ducha, který je teprve naučí všemu, co osobním vedením nemohou získat. Naštěstí nám Ježíš do všech podrobností ukázal, jakými prostředky lze řádně člověka připravit na seslání Ducha svatého. Stačí číst v jeho životě a v životě učedníků. (Nezapomeňme, kdo je při té příležitosti jediným činitelem, že celé dílo vychází ze Satčitananda. Kdyby byl Ježíš sám tohoto stavu nedosáhl, nebyl by ho mohl někomu jinému předat. Už když se pozdější apoštolové stali učedníky Páně, prošli určitou zkouškou dospělosti (a byli na ni patřičně hrdí a už se dohadovali, kdo bude největší v božím království), ale byla to jen dospělost mentální. Jejich mysl prošla první proměnou (a proměnění mysli je celý proces na pokračování), po které muselo dojít k další proměně, kterou prošli pod křížem, a opět další před převzetím Ducha.

Čtete v Ježíšově životě jako ve složitém symbolu mnohotvárné cesty člověka (mnohotvárné ve vnitřní jednotě a jedinečnosti), jinak se nebudete moci řídit správně Ježíšovým příkladem, a budete chtít např. dělat zázraky místo abyste zázrak proměny a Sjednocení uskutečnili uvnitř sebe.

Samozřejmě, může dojít také k obrácenému způsobu vedení: "napřed" a "především" může dojít k vedení Duchem, a to může být doplňováno vedením zdola přes duchovního vůdce. I na to Ježíš pamatoval a zanechal po sobě stopy, po kterých je možno touto cestou jít. Protože sám touto cestou šel, vysvětlím, co v jeho životě bylo tím "napřed" a pak tím "především".

Napřed vstoupil do pozemského života a byl si vědom toho, že přichází od Boha s určitým posláním. Tento bod plní člověk jen nevědomě. Jeho vnitřní složka přichází sice rovnou z božího příbytku, ale tato skutečnost, není-li někým už poznávajícím podepřena (Jako byla u Ježíše podepřena svatými Třemi králi pozitivně a smrtí Mládětek negativně, není nám zjevná. Jestliže se divíte této souvislosti, pak si uvědomte, že Ježíš se necítil být oddělenou bytostí jako my). U mě byla negativně podepřena lékaři, pozitivně matkou. Tato oboustranná pomoc způsobila aspoň jakousi minimální náhražku za daleko výraznější pomoc,

kteřou unesl Ježíš (já a nikdo z nás by ji neunesl). Asi byste se divili, že tuto oboustrannou pomoc má každý člověk přicházející na svět, a že co se dělo se mnou, nebylo tedy nikterak výjimečné. Dnes už vidím u každého člověka, co je u něho tím oboustranným vedením, ale také jsem svědkem toho, že se to děje za přírodních podmínek, s úžasným mrháním hodnotami. Nedovedeme-li si jinak vysvětlit, proč pampeliška vyprodukuje tolik létajících semenek, než že příroda předpokládá, že aspoň některá se uchytí, pak jsme ještě nedospěli do správného vysvětlení vedení člověka událostmi. Let seménka je událost. Takhle naplano kolem nás běží události. Ale je to opravdu naplano? Nebo je to bombardování naší tělesnosti tak dlouho, dokud se z ní nevykřeše vědomí o věčném životě. Tak jsem poznával od 3 do 17 let, a to vykřesání věčného života nastalo teprve v 17 letech po nesčíslném natukávání mé osobnosti v maličkostech. Proto také tolik píšu o jedné a téže věci. Také natukávám a způsobuji ve čtenáři nepatrné korekce. Jsou to seménka z jedné a téže rostliny, seménka letící kolem nás, létající za každého větru. O někoho zavadí hned první, o jiného až některé pozdější, a o koho zdánlivě vůbec nezavadilo, ten se mylí, že se tak nestalo. Pampeliška nevy pustila ani jedno seménko marně jen tak do vzduchu.

Právě tak jako přírodovědec ví, že zdánlivě zbytečné, ale skutečné mrhání a plýtvání v přírodě má svůj hluboký význam, tak také ten, kdo se ocitl v tzv. kosmickém vědomí, ví, že děj zdánlivě marnivý v sobě tají vždycky hluboký vývojový smysl. Že jsem měl možnost do tohoto smyslu občas nahlížet hlavně vlivem násilností na mně páchaných, jako v předškolním věku, tak až v 26 letech, to způsobilo, že můj život byl na pokračování obrácen naruby. Napřed v maličkostech jsem přestal jednat nevědomě, a pak v celém rozsahu života jsem vědomě právě jím, tím zdánlivě zbytečným a neklidným životem byl veden k poznání věčného života, který je skrytým činitelem za zjevným, a proto ne zbytečným procesem. Přesto trnu, vidím-li všude a zvláště v lidském životě, jak se nevědomě mrhá s poklady, které se nám nabízejí. Říkám tomu, že lidé se na světě chovají jako na dovolené a nevědí, že jsou ve službě Věčného, že plní jeho úkoly a že nesou následky toho, že o tom nevědí a tedy se tím pozváním nemohou ani vědomě řídit. Horší je, když někdo ví (jak Ježíš ukazuje v podobenstvích) a nečiní, co má činit. Kdežto nevědomost zde hříchu nečiní, avšak vede k velkému utrpení. Už let seménka pampelišky je fakticky sebevražedným letem, nad níž se ani brva soucitem nepohne. Soucit na této úrovni nemá místa. Na úrovni zvířecí je tomu trochu jinak, ale jen trochu. Zvíře dokáže zuřivě hájit svůj život, ale vidí-li, že jej neuhájí (viz slepice na dvoře v Radavě), vzdá se bez soucitu

nad sebou. To je na jedné straně znakem poznání, které na lidské úrovni za určitých okolností může přivodit obrat v úrovni života, ale přesto obecně nutno mít za to, že pravou odvahou na úrovni lidského života není umět se života vzdát, nýbrž dokázat žít i za těch nejhorších podmínek. Pochopitelně, vyhrotí-li se situace tak, že je jisté, nebo že nutno mít za jisté, že člověk při ní nepřežije, je správné se vzdát života, ale pak bez neklidu a bez lítosti nad sebou (jako ta slepice, která by byla bývala uklována bez mé pomoci. Přesto však ta slepice prokázala po své záchraně, že dává přednost životu před vzdáním se života. Byla mně přímo otrocky podána. Totéž jsem si prověřil z druhé strany po transu s husami. Poznávaly, že člověk má vyšší úkol než zabíjet, úkol ochraňovat. Řešení vegetarstvím není domyšleným řešením. Člověk má umět chránit život jako takový, nejen zvířecí život, nýbrž z druhé strany, že sám vstupuje vědomě do věčného života, jiným ukazuje cestu k tomuto vstupu, a tím odebírá smrti její osten.)! Proč mě nikdy nebolela hlava, to není náhodné. Můj organismus je stejný jako jiných lidí. Neznám však stavy, které dnes nazýváme stresovými. Hraji si a mám radost ze hry tam, kde jiný člověk tone v obavách, zda se mu něco povede či nepovede nebo zda to či ono zvládne. Dostavují se pak u něho např. žaludeční potíže nebo jiné, migrénu v to počítaje. Organismus si tu hledá řešení tím, že obchází situace (dobře o tom píše Alan Watts ve spisu Cesta Zen). Je to jen provizorní řešení, a mohou se proto ty těžkosti do nekonečna opakovat (všimněte si, že doplňuji zdola, co Ghos vidí shora, přičemž se pořád pohybuje v úžasných výšinách. Nevím, zda vždy zahlédnete spojitost mezi mým a jeho výkladem, ale snad po tomto upozornění ji aspoň budete hledat. Také slepice si přála žít bez stresů a opřela se o člověka, který neměl její starosti nebo nemusel se starat tam, kde ona se musela starat. A tak dokáže žít na dvoře, třeba i jako poslední v hierarchii slepičí). Nepodceňujte u dětí jejich bolesti a bolístky. Jsou náznakem budoucího chybného životního postoje. Nemohu si v rámci tohoto spisu dovolit, abych řešil tyto záležitosti, ale sám je řeším s dětmi tím, že je učím odvaze žít i odvaze umět prohrávat jako by to byla výhra. Obecně: Neutíkat bez boje. Nechci tím děti učit bezostyšnosti, nýbrž statečnosti.

Nevím, zda se mi to podařilo vysvětlit, ale chtěl jsem ukázat, že vzestup tvorstva do věčného života je kontinuální nepřetržitý proces, který nezačíná u člověka, nýbrž tam by měl jen vrcholit. Proces ten je smyslem dualistického řádu, začínaje časoprostorem. Schopnost zastavit čas zpřítomněním, která je uložena v lidské duši, je příznakem "budoucího" mistrovství života. "Budoucího" dávám proto do uvozovek, protože my už toto

mistrovství nastupuje od chvíle narození na tento svět. Jenže si toho nejsme vědomi. Mistrovství života je škola, která nemá ani první ani poslední třídu, nýbrž má jen své úrovně bez konce. Ani Bůh se nestýká se stvořeným jen ze své nejvyšší úrovně, nýbrž také zdola, neboť je též podstatou veškeré Existence, veškerého poznání a blaženosti. Jako Chandogya Upanišad praví, že miluje-li někdo kohokoliv, neví, že miluje Boha, a že Bůh tu miluje, tak bychom mohli dodat, že on za nás vstupuje na každý "náš" kříž, a nebýt toho, bylo by naše sebeodříkání marné, tj. oddělené od skutečnosti, nepotřebné a zbytečné.

16. Jednota (A II, 122 - 127)

"Odpoutání jednotlivce od jeho osobnosti, aby vstoupil do Neosobnosti, je prvním krokem na cestě Poznání."

Ukázal jsem na slepici, která se odhodlala, po marném pokusu uniknout smrti, že se dá uklovat, a na husách, které denně nacházejí východisko ze své tělesnosti (v transu), že u těchto tvorů neobdařených lidským úkolem, jsou jejich úniky ospravedlnitelné, ba že jsou namístě, aby se urychlil posun kupředu v dualistickém řádu a za jeho pomoci. Ospravedlnění transem je u člověka už nesprávné (on si myslí, že nezaviněné), únik sebevraždou je nesmyslný (u velryb, žraloků, ale i sladkovodních ryb má smysl, protože ony nemají lidský úkol: přechod do věčného života).

Odpoutání jednotlivce od jeho nepravé osobnosti (nepravé ve smyslu: zastupující pravou individualitu až do té doby, dokud ji neobjevíme) se musí dít postupně, do té míry, jak objevujeme činnost pravé individuality. Je nejvýš poučné, jak tato pravá individualita **jedná** (např. u mně se její jednání brzo projevilo, protože byla lékaři puštěna předčasně ke slovu) moudře při svém odpoutávání se od nepravé individuality. Např. u mě napřed upozorňovala na správné jen v malých věcech, přímo v malicherných událostech. Její život se zachycoval jen na okraji mého zatím ústředního života založeného na soužití s nepravou individualitou. Teprve za dlouhý čas postoupila z periférie do středu mého života. Trvalo jí to přes třináct let a **musela si soustavně pomáhat událostmi**, tedy pomocníky přicházejícími zdánlivě zvnějška. Připomínám znovu moudrost Michelangelovu. Když se ho někdo ptal, jak mohl vytvořit tak úžasné dílo, jako byla

výzdoba Sixtinské kaple, řekl, že tisíce maličností dá dohromady velké dílo.

Tedy neutíkal od sebe ani zbaběle ani ztřeštěně, nýbrž odcházel od sebe moudře, ruku v ruce s narůstajícím poznáním toho, co stojí za nepravou individualitou. (U mě to bylo poznávání správného v maličkostech). Člověk musí mít moc provést, co poznává jako správné. Není-li mu k dispozici tato moc, může si být jist, že nepoznal správné. (Včela poznává správné tehdy, když např. zhotovuje absolutně pravidelnou plástev. Zkusme si zhotovit takovou plástev bez pomoci nástrojů, které nejsou námi, nepůjde to. Zhotovení plástev jen vlastními lidskými silami není v oboru správného pro člověka.) Má-li však tu moc, musí si jí vážit. Zpočátku není taková, že by přemáhala celého člověka, nýbrž musí si ho oblomit. Může snadno dojít k omylu, že člověk nepoznával správné, když se síla zase ztratila. Nebyla by se ztratila, kdyby ji byl okamžitě uplatnil. Teprve za třináct let svého působení si mne tato moc podmanila úplně, a to jen za cenu velkých omylů, jako že můj život před sedmnáctým rokem byl k ničemu. Tyto omyly přinejmenším činily nešťastným mé okolí. (Co se např. má matka natrápila s mým odstupem od života, od jídla, a to už v předškolním věku, až po studium ve věku mnohem pozdějším.) Nyní naopak lidé mají dojem, že někdy poměr ke světu přeháním. (Postavil jsem venkovský dům v době od 65 až 70 let. Pracuji v noci na tom, co tu čtete atd. Ale všichni se mýlí. Má činnost pochází ze znalosti pravé individuality, ne z potřeby něco postavit nebo něco napsat nebo cokoliv udělat, třeba i maličkost. Trans husí má jen takovou hloubku, aby husy opětovaně zbavoval pocitu oddělené tělesnosti aspoň v rámci stáda. Ten trans napojuje nejen husy se stádem a umožňuje stádový život s pevným řádem, nýbrž napojuje husy s každým člověkem, který vstoupil s nimi do jejich transu a pak s těmi, a to už volněji, u kterých se husy nacházejí. Proto už staří Římané nacházeli v husách své nejlepší ochránce. Římané mohli tvrdě spát, protože husy byly s nimi i ve spánku ve spojení. Člověk se zbavuje pocitu tělesnosti ve tvrdém spánku, ale v něm není ani trochu bdělým. Jeho trans má jiný význam než husí. Vysvětlil jsem už jinde. Doporučuji vám, abyste si při této příležitosti vysvětlili výrok Ježíšův: "Bděte, neboť nevíte dne ani hodiny", ale ne tak, že nemáte spát!" zde potřebuji jen zdůraznit, že lidský tvrdý spánek pomáhá člověku k tomu, aby člověk aspoň nevědomě a bez možnosti odporu obnovoval svůj vztah ke své nesmrtelné podstatě v jejím specifickém zasazení do lidského organismu. Tedy zvířecí trans pomáhá zvířeti k tomu, aby si zachovalo vztah ke svému druhu života, a člověku pomáhá jeho trans - tvrdý spánek beze

snů - k tomu, aby neztratil kontakt s věčným životem, i tehdy, kdy ho ani nenapadá, aby tento vztah hledal nebo pěstoval. Symbióza na zvířecí úrovni má někdy zvláštní povahu. Vzájemně si pomáhají ti, kteří se pak vzájemně pojídají. Totéž vykazuje symbióza domácích zvířat s lidmi.) Utužující se jednota s věčným životem nemá mít za následek, že se člověk vzdaluje běžnému životu, nýbrž má způsobovat, že se mu přibližuje, i když z jiné strany, než z připoutanosti. Přibližuje se mu vědomím jednoty. Byl bych rád, kdyby bylo možno na základě tohoto výkladu pochopit, proč Ježíš považoval za tak velkou chybu, když se jeho učedníci starali a strachovali.

"To se stane, když se středisko vědomí přestane ztotožňovat s myslí, se životem a s tělem, protože je objeveno právě já a odhaluje se jednota tohoto já s Brahmanem, s Neměnným Akšara Brahmanem."

Všimněte si, že Ghos zde potvrzuje spojitost malého já s Bohem. Toto spojení je pomíjející. Trvá tak dlouho, jak dlouho je ho zapotřebí. Jakmile pomine pocit oddělenosti od Boha, není nutné ani toto spojení a vědomí malého já se rozšiřuje tak, že není možno mít za to, že nadále existuje malé já tak, jak je známe. Zbývá ještě říci, jak dochází k vytvoření malého já. Nesmrtelné Já, které všechno proniká, vstupuje samozřejmě do spojení s lidským tělem a s jeho smysly. To má za následek, že tímto způsobem na přechodu Já do tělesnosti, dostává povahu oddělenosti, aby člověk mohl bez rušení vstoupit do výhradního vědomého spojení se světem, ve kterém žije. Ovšem i sebemenší hnutí (Ghos by řekl "pohyb") malého já, nepřestává mít svůj původ ve velkém Já. Je to jako s vedením psa na poměrně dlouhém provazu, ale jakmile by se ocitl ve vzdálenosti celé délky provazu, tak by se začal napínat. Proto tolik utrpení v běžném životě. Kdyby však pes nemohl poskakovat, zahynul by. Existence malého já má ničím jiným nenahraditelný význam. O tom jste dobře informovaní.

"To je jediný krok absolutně nutný k dosažení cílů tradiční cesty poznání, aby se došlo k pohroužení, k úniku z kosmické existence do osvobození v absolutním Parabrahmanu za veškerým kosmickým výrazem. Kdo hledá toto poslední osvobození, může během cesty projít jinými uskutečněními; může realizovat vesmírného Pána, Purušu, který se projevuje ve všem tvorstvu, může dosáhnout kosmického vědomí, poznávat a pociťovat svou jednotu se všemi bytostmi. Tato uskutečnění jsou však jen etapami a epizodami na jeho cestě, výsledkem vývoje jeho duše, která se přibližuje k nevýslovnému cíli. Přesáhnout tento vývoj je nejvyšším cílem. Druhý pohyb se dosáhne, když se

dospěje ke svobodě, tichu a míru a znovu se nabude kontakt v kosmickém vědomí jak s aktivním Brahmanem, tak s tichým Brahmanem a my spočineme v božské svobodě. Osvobozená duše tak dospěla k integrálnímu poznání sebe." (A II, 122)

"Od té doby se duše drží v jednotě Satčitananda na všech úrovních svého bytí. Povahou integrálního poznání je sjednotit všechno v Satčitananda, protože Bytí není jediné pouze samo v sobě, nýbrž jediné všude... Tradiční poznání sice teoreticky přijímá tuto pravdu, ale v praxi jedná jako by jednota všude nebyla stejná a nemohla být realizována ve všem. Nachází ji více v neprojeveném Absolutnu než v projeveném, více v Neosobním než v Osobním, úplnou v Nirguna, ale ne tak v Saguna, přítomnou v tichém a nečinném Brahmanu, ale méně v aktivním Brahmanu... Integrální poznání nepřijímá takové rozlišení; míří k jinému druhu absolutna ve své vizi jednoty. Nachází tutéž jednotu v Neprojeveném jako v projeveném, v Neosobním jako v Osobním, v Nirguna jako v Saguna, v nekonečných hloubkách vesmírového ticha a v nekonečné plnosti vesmírové činnosti. Znovu nachází tutéž absolutní jednotu jak v Purušovi, tak v Prakriti, ve věčné přítomnosti jediného Puruši, i v soustavném projevu nesčetných Purušů; v totalitě Satčitananda, který nikdy neztrácí svou mnohotvárnou jednotu, a ve zdánlivém rozdělení myslí, životů a těl, v nichž ovšem jednota je teprve na cestě k realizaci. Pro integrální poznání je jednota intenzivním uskutečněním božského a věčného Bytí, je to bohatství uskutečněné bez omezení..."

"Kompletní uskutečnění jednoty je tedy samotnou podstatou integrálního poznání a jogy. Vidět Satčitananda sjednoceného v Já a v jeho projevech, je základem poznání; učinit z této sjednocující vize vědomou skutečnost, v nečinnosti jako v činnosti a stát se touto jednotou ponořením smyslu a oddělené individuality do jednoty s Bytím se všemi bytostmi, představuje naplnění jogy poznání; žít, myslet, cítit, chtít a jednat v tomto smyslu jednoty je cílem jednoty a cílem individuální bytosti a individuálního života. Uskutečnění jednoty a praktikování jednoty představují dohromady úplnost jogy." (A II, 123)

Jestliže Ghos nepromluvil dost zřetelně, protože nechtěl ukazovat na sebe, což je v jeho postavení pochopitelné, musím toho zvrhlého a zlého dělat za něj, tj. místo něho. Mezi joginy existuje také něco, co bychom mohli obecně nazvat stavovskou ctí. Lékař psychiatr by si byl možná donedávna velmi zadal, kdyby byl svým kolegům prozradil, že používá některé praktiky obecně v lékařské vědě zatím neuznávané. Až něco jiného bude objeveno i jinde a zveřejněno a uznáno, pak se bezpečně přizná. Ghos přede

mnou odvážně přiznává, co bych si byl nikdy nedovolil napsat před ním, a já už potom jen doplňuji jeho obecné přiznání osobními poznatky s tím souvisejícími. Nebudete tomu možná věřit, ale totéž se děje v čisté technice. Pasteur nebyl lékařem, a proto se odvážil vynalézat v oboru lékařství. Před žádným z kolegů lékařů si nezadal, protože mezi ně nepatřil. Oni ho také dlouho vážně nebrali. Teprve až poznali, že se mýlili, začli se stydět za to, že ho neznali. Zním v plzeňské Škodovce proslulého vynálezce. Není to žádný graduovaný technik, ale zdaleka převyšuje všechny graduované techniky. Co jemu je dovoleno, o tom se žádnému inženýru ani nesní, že by mu to prošlo. A tu se děje také něco podivného. Inženýři, chtějí-li předejít těžkopádnému schvalovacímu řízení, dávají mu k dispozici svůj vynález, protože on se svou pověstí a ve svém jménu jej prosadí. Komu z nich jde o prosazení správné věci, ten zanechá osobní vůli po sebeoslavě stranou a zůstane v anonymitě. Vidíte tu obdobu s tím, co jsem napsal o sebezáporu uplatňovaném na vyšší úrovni? V oboru jogy byl takovým partyzánem Šrí Ramakrišna. Mnozí zasvěcenci jogini mu přicházeli na pomoc také proto, aby prosadili jejich závažné myšlenky a zkušenosti, a on, protože nebyl graduovaný jogin (nebyl konkrétním následovníkem konkrétního mistra), nýbrž pouze jogický fušér a partyzán, probjoval se s jejich pomocí mezi nejvýznamnější duchy 19. století nejen v rámci Indie, ale i ve světovém měřítku. Tento tlak ze strany pravověrných joginů a především džnanajoginů Ghos nevydržel. Dělá jim ústupek, aby mu uvěřili. Odchází do samoty roku 1926 a jeho manželka potom za něho vede jeho ašram i po smrti Ghosově roku 1950.

Naštěstí nemám pověst ani pravověrného křesťana, ani exkluzivního jogina, takže si mohu dovolit za Ghose promluvit. Když jsem prošel od roku 1930 do roku 1937 mnoha extázemi (žádná z nich nebyla citového původu), mohl jsem si myslet ve shodě se všemi žijícími joginy (až na Ghose), že jsem dosáhl vrcholu jogy. A nebýt zásahu Ghose a pak onoho 21. 11. 1939, byl bych v tom omylu setrval až do smrti. Ale sotva extáze vyústily do normálního bdělého stavu a už se neopakovaly, přestože toto vyústění nebylo úplné, bylo jaksi matné, už tu bylo poselství z Pondicherry, které jsem vyslechl od žáka Ghosova v muzeu Quimet: "Nehledejte tady knihy mého mistra. Zde je nemají. Ale my vám je všechny pošleme. Zařídte se podle nich, přeložte je, komentujte je jak chcete, my vám je právě za tím účelem pošleme. A nestáli o to, aby znali mé jméno a adresu. Všechny mi poslali a poslední 32 let po smrti Ghosově, 1982, tuto Syntézu jogy. Nesmím se tedy bát a musím říci, co vím a co se dá napsat. Nikdo by mě byl nepřesvědčil před 17.11. 1939 (den mého zatčení a

odvedení do koncentračního tábora), že lze na tomto světě jít ještě dál. Muselo se na mně jít hodně zhurta, jako obvykle.

Ještě musím vysvětlit, proč jsem si tak cenil své výdobytky ve srovnání s Ghosovým poznáním. Ghos se narodil v Kalkutě 15. srpna 1872 a s jogou a s duchovním vůdcem se setkal až v roce 1907, za pomoci duchovního vůdce Lélé. Od šesti let byl vychováván v anglikánském, tj. západním prostředí, znal angličtinu lépe než svou mateřštinu a o indické filosofii neměl ani zdání. Studoval na St. Pal School v Londýně, pak v Manchesteru a v Cambridgi. Četl římské a řecké klasiky v originále, stačil se naučit perfektně francouzsky (k Francii měl zvlášť blízký poměr, a proto po smrti otcově se vrátil do Indie, a po věznění 1909 - 1910 se odstěhoval do francouzské enklávy v Indii, do Pondicherry, kde setrval až do své smrti 5. prosince 1950.), zvládl též němčinu a italštinu, nazpět svůj rodný jazyk bengálí a dokonce sanskrit, neboť také Védy četl v originálu, ale teprve po západní literatuře a po Bibli. Co mu mohl ten mistr Lélé toho roku 1907 poradit? Vždyť Ghos už tehdy nebyl čistá nepopsaná tabule. Bylo mu přece už 35 let. O základních životních hodnotách už musel mít dávno jasno. Zřejmě jej ten vůdce neposlal do ústraní. Vždyť v zápětí po tomto setkání se oženil s výjimečnou ženou, Pařížankou Myra Alfassa, původem Židovkou. Na ní bylo takové spolehnutí, že po šestiletém vedení ašramu v Pondicherry jí mohl předat vládu nad ašramem a konečně se odebrat do ústraní roku 1926. Udržoval se světem styk bohatou korespondencí a psaním svých spisů. (Roku 1937 v Paříži jsem zjistil, že tento styk jeho se světem nebyl jediným a dosud trvá). Mám k dispozici jen italský překlad jeho Syntézy jogy, ale i ten stačil redigovat (přestože jej nedokončil), takže italský inženýr z Florencie pod pseudonymem Nata, který spis přeložil v Pondicherry jako žák ašramu, nemohl se nikde dopustit chyby, na kterou by byl mistr nepřišel.

Ghos nebyl veden nějakou výhradní cestou určitého duchovního vůdce, nýbrž vlastním nezávislým vnitřním vývojem. Byl veden celým životem. Říkám tomu vedení událostmi. A tu se může stát, že člověk je životem doveden dál než předpokládal nebo kam mířil svou osobní vůlí. Vždyť ze života Ghosova nebylo patrné, že by byl mířil k pobytu v ašramu. Což by byl k tomu potřeboval studia v Anglii, které bral velmi vážně? I já jsem byl z tohoto období hledání jediného (nikoliv náboženského jediného) vyveden už v 15 letech a do 17 let jsem byl připraven k tomu, abych pozemské jediné zaměnil za duchovní Jediné. Příprava ta se děla pomocí stereotypu, který se u tak mladého člověka tak běžně nevyskytuje. U mě jej navodili lékaři násilím, a to

opakovaným násilím, ovšem ne záměrně. Vůbec nevěděli, co také ještě dělají kromě toho, že se snažili zachránit mi napřed život a pak ruku.

Mluvím-li o vedení událostmi, máte oprávněný dojem, že rozlišuji události živé, prospívající duchovnímu pokroku (na ty jsem byl velmi důtklivě upozorňován), a události mrtvé, tj. takové, které jsou bezvýznamné. Ve skutečnosti od 21. 11. 1939, vím, že celý život má duchovní význam a že nelze bez újmy na duchovním prospěchu nic z něho vynechat nebo považovat za zbytečné. Ale přesto ono rozlišení prvního stupně na správné a nesprávné, důležité a nedůležité, hlásám a okatě dávám na jevo, abych nikoho nezmátl. Jde o podobný relativismus, jakým je víra v převtělování. Když jsem 21. 11. 1939 vzdal celého přítomného života, musel jsem se vzdát i minulých životů, neboť ať jsou naše nebo jsou ideami, kterými jsme posedáni, jsou majetkem Jediného a ne naším, a kdybychom na nich lpěli jako na svém majetku, zabraňovali bychom si vstup do věčného života, který není závislý na časoprostoru. Podobně je tomu s představou o aktivním a pasivním Brahmanu, o Satčitananda, Puruši a Prakriti a všech ostatních pojmech hinduistické filosofie. Můžeme si jimi pomáhat, ale mohou nám též překážet v postupu. Kdy nastává to nebo ono, bychom už měli umět rozlišit.

Teď si ale představte, že jsem se jak bez těchto pojmů, tak i bez jakýchkoliv náboženských představ obešel do 17 let a udělal jsem pokrok, který stojí za zmínku právě proto, že nebyl postaven na představách o Bohu a na náboženské víře. Věřil jsem jen, že něčím v životě budu, co jsem si osobní vůlí vybral a čím jsem se pak nikdy nestal. Celý můj lidský záměr byl rázem zmařen událostmi, na které jsem nemohl mít vliv osobní vůlí. Důležité však je, co vím o tom všem dnes a o čem z toho vím, že je obecně užitečné. Vyjmenuji něco z toho obecně prospěšného.

1. Je vesmíru velmi vzácnou příležitostí narodit se jako člověk a mít v sobě beze zbytku celý transformační aparát časného na věčné. Povážíme-li, že toto časné, co máme k dispozici, je nedílnou součástí celého vesmíru, že v tom nechybí nic, co je ve vesmíru, tušíme, že se nám tu nabízí možnost z tohoto pozvání na svatbu, při které máme i svatební oděv, neodejít bez útěchy.

2. Lidský život od samého svého počátku nám soustavně nabízí odříkání a sebevzdávání bez ohledu na to, že hledáme pravý opak toho. Vypadá to, jako by člověk měl pokorně snášet utrpení a tím dospěl ke spáse. Takhle primitivně si cestu ke spáse

vysvětluje i křesťanská tradice. Nedivím se tomu. Sleduji teď s jakou námahou se snaží Ghos vysvětlit, že tomu tak nemá být. Tuto pasáž jeho výkladu si cením nejvíce, protože jsem nezávisle na něm zkušeností z 21. 11. 1939 dospěl k témuž pojetí života jako on. Učiním všechno, abych tuto Ghosovu zkušenost vysvětlil co nejdokonaleji vlastními zkušenostmi, ovšem na podkladě vnitřního prožití Ježíšova života, bez kterého by má zkušenost uvázla na mrtvém bodě a především by nebyla uplatnitelná ve všech životních situacích, nedošlo by k vedení celým životem atd. Musím sice přiznat, že velké a opakované utrpení v útlém mládí mě velmi usnadnilo přežití 21. listopadu 1939, ale samo o sobě mě tehdy v dětství neposkytlo světlo, o kterém teď bude řeč.

Člověk se nesmí podobat slepici, která byla odhodlána dát se uklovat. Tehdy, když jsem tu situaci viděl a zvrátil její průběh, cosi se ve mně začlo probouzet. Zatím toho bylo velmi málo: "Nenech se trápit, nejsi hloupá slepice." A to je opravdu malé pochopení, i když správné. Ano, nejsme jen zvířaty, jsme lidmi s jiným posláním než zvířata, ale nevíme o tom, o jaké poslání jde. Dokonce křesťanská tradice se dala chybnou cestou, když z utrpení Páně na kříži (hlavně přispěním sv. Pavla) učinila ústřední myšlenku o spáse vykoupením Kristovou krví. Toto je tělo mé, které se za vás vydává, toto je krev má, která se za vás vylévá. Ustrnuli jsme v doslovném výkladu těchto slov. Nedivím se tomu. Ta slova jsou velmi sugestivní, ale jen zastupují skutečnost, která se dá jen velmi těžko slovy vyjádřit. Ještě bych chtěl politovat všechny křesťanské světce, kteří tolik trpěli, víc než kdokoliv jiný na jiné cestě, a tím svému, jinak zářnému příkladu ubrali mnoho na váze. Potom se málokdo odhodlal je následovat. Každý si říkal, že život plný utrpení není příkladný. A mají pravdu po určité stránce a s určitými výhradami.

Proč zrovna v koncentračním táboře, kde všichni tolik trpěli, já, až na první tři dny, jsem vůbec netrpěl? To mě přece muselo něco správného napovědět. A ono nejen napovědělo, protože ta bezbolestnost a bezstarostnost při zachované činnosti nebezpečného charakteru, byla právě tou praxí džnany, převedené do celého života, tou praxí, ke které většina džnaninů nemá příležitost dospět. Ustrnou na laboratorním fungování pokusu, obdobně jako křesťanští světci ustrnuli na celoživotním prožívání utrpení. Přílišná trpnost, nebo špatně pochopená trpnost je stejně zdržující, jako přílišná činnost.

Dostanu se konečně k věci? Už zastavení mysli v předškolním věku, po přílišném chtění a pak po jeho opuštění, mě mělo upozornit (ale neupozornilo, jen prakticky pomohlo řešit

některé životní situace už bez osobní vůle, ale pak s veškerou osobní vůlí při realizaci některé situace), že člověk žije nepřírozeně, když si jen přeje a řídí se svým přáním. Když jsme byli živi po devět měsíců v matčině těle, ještě jsme si nic nepřáli, ani středem našeho života nebyla naše tělesnost, ani jsme se s ní neztotožňovali. Byl to obraz života v ráji. Pak jsme z toho ráje spadli a měli jsme vejít do střídavé aktivity s pasivitou. Kdyby se byl o tuto rovnováhu nepostaral denní tvrdý spánek, došlo by v životě každého člověka k velké rozladě. Ten tvrdý spánek beze snů však zastane jen absolutně nutné minimum, a to nestačí k tomu, aby se dostavil zřejmý duchovní pokrok.

Kdy se u mě dostavoval, přestože po malých krůčcích a nepozorovaně třináct let? Na tom by nemělo záležet, že je dlouho nepozorovatelný. Naopak, za takových okolností není vývoj rušen osobní vůlí, jak tomu bylo při našem pobytu v mateřském těle. Osobní vůle se nemá cpát tam, kde nemá funkční platnost. Připomínám znovu, že když jsem opustil svou vůli (a nezapomeňte po čem, že po propojení celé bytosti osobní vůlí!), opustil jsem na chvíli nadobro i její obsah. A **jen tehdy** se dostavil účinek: poznávání správného zároveň s mocí správné provést. Tím byla aspoň na chvíli uspokojena přirozená potřeba lidské duše, vrátit se do klidu bez přání. Na věčnosti se totiž naše přání spojí dokonale s Vůlí boží, takže není zapotřebí osobní vůle, pokud ta je následkem pocitu oddělenosti. Ta by rušila stav spásy, kdyby se v něm vyskytla. Všimněte si, že Ježíš nečinil nic jiného, než plnil Otcovu Vůli, a proto byl **radostně** činný jako je jeho Otec.

Snaží-li se člověk o uklidnění, relaxaci a soustředění, nemá to za následek spojení s Bohem, protože užil vlastní vůle. A tady jsme u podstaty "mých" úspěchů v tomto ohledu. Nesoustřeďoval jsem se na Boha z vlastní vůle. Už ani ten drobný, ale mocný klid jsem nezažíval z vlastní vůle, nýbrž po opuštění vlastní vůle.

Když jsem v 17 letech na chvíli náhle nečekaně a bez vlastní vůle nabyl vědomí věčné podstaty člověka, dověděl jsem se zároveň, že k tomu, aby se tento stav opakoval, musím najít prostředek. (Opomeňme skutečnost, že jsem ho už našel, ale nevěděl jsem o tomto faktu.) Věděl jsem, že ho najdu a kde ho mám hledat. Našel jsem ho ve Weinfurterově Ohnivém keři v podobě koncentrace mantrického ražení. Ale mí přátelé zjistili, že ten můj způsob soustředění v té knize není zapsán, a já ho tam našel! Zřejmě tu opět nepůsobila má vůle, protože jsem jen následoval vůli boží. Je zajímavé, že tehdy tato Vůle ještě neukázala na celý život jako na nejlepší prostředek, protože jsem zatím nebyl schopen, a dlouho ještě nebyl schopen, jít k Bohu

celým životem, a tím méně jít celým životem jako bych nešel, tj. bez vlastní vůle. (Tao, po kterém se dá kráčet, není pravé Tao. K chůzi je také třeba vlastní vůle). Žádný extatik a žádný jogin, který má za sebou samadhi (třeba i poznání Boha bez tvaru a bez přívlastků, jako Totapuri), není schopen žít podle Vůle Boží, protože ji soustavně nepoznává a samadhi nebo extáze mu ukáže jen správnost trpnosti a ne též správnost činnosti v souladu s trpností. (Viz zářný příklad. sv. Filipa z Neri.) To jsem poznal teprve 21. 11. 1939, tedy za devět let po začátku přímé cesty.

3. Třebaže celý lidský život je jedinečnou školou pro vstup do věčného života, mají v něm dva stavy klíčové postavení vedoucích prvků, a těmi jsou stav radosti a stav zármutku. Dítě ještě občas obojí tyto stavy ovládá dobře, protože se nestydí ani se radovat, ani plakat. My však pro tuto proměnnost máme jen nepochopení, které vyjadřujeme slovy "neplač" nebo "neraduj se tak bujně".

Dá se o obou stavech říci, co je na nich tak duchovně závažného: **zaujetí** tím stavem. Celý lidský život zaostává nedostatkem opravdové zaujatosti, bez které nelze dospět za úroveň pouhého bdělého stavu vědomí. Měl jsem to štěstí, že hned v dětství jsem byl ve svém pláči při operacích za vědomí neutišitelný a že se ani nikdo nepokoušel o to, aby mě utišil. Ale kdybych se byl dal utišit už v době před operacemi, kdy jsem nehorázně povykoval, když jsem měl hlad, nebyla by mě maminka tolik vykrmila (v době před operacemi) a nebyl bych býval tak málo odolný proti infekci, kterou potom lékaři odstraňovali operacemi za vědomí. Tehdy už naštěstí věděli, že nemá význam, aby mě uklidňovali. Přivázali a drželi mě, ať jsem řádil jak chtěl. Tak jsem se opakovaně poprvé vyprazdňoval od své smyslové mysli (jak by se vyjádřil Ghos) a od své osobní vůle, zkrátka od všeho, čím už proloulo mé sotva začínající ztotožnění s tělem a s malým já. Mé vědomí se opakovaně vyprazdňovalo od všeho zde na zemi k němu přidaného. Patandžali, Lao-c a Eckhart nade mnou jásalí, že jsem to týrání právě s tímto následkem přežil. Pak už mně jen drželi palce, aby se toto vyprazdňování, které bylo nutno opakovat, (neboť přes smysly vstupují do lidského vědomí stále nové nánosy zvnějšku, které překážejí v příjmu mocné pravdy.), proměnilo ve stereotyp, v obrácený způsob života, při němž aspoň ve vyhraněných situacích se odstupuje od běžnějšího stereotypu, brát vše za své, co přichází zvnějšku, nebo smiřovat se s tím, že je to tak správné. Stal se zázrak, který by Ježíš za zázrak nepovažoval, neboť co do jeho vědomí nepřicházelo z druhé strany, z jeho pocitu sounáležitosti s Otcem, o tom věděl od

začátku svého uvědomování si světa přes tělesnost, že je přirozené a normální, jako já aspoň občas a jen v maličkostech až do 17 let atd. Byly to nuzné, ale velmi slibné začátky, a já jsem nevěděl, čeho jsou to začátky. Důležité však bylo, že jsem poznávání správného bez zásahu osobní vůle považoval za přirozené, a protože tyto stavy byly doprovázeny prováděcí (realizační) mocí Pravdy, byl jsem stále více utvrzován v domnění, že jsou přirozeným způsobem správné."

Pozoroval jsem něco podobného u hus, když jsem zblízka pozoroval a poslouchal, jak se pasou, později jak vědí mnoho jiných věcí než člověk, např. která rostlina je jedlá a která škodlivá a za jakých okolností škodlivá, že poznávají jih, změny počasí atd. Nespekuloval jsem o tom, kde tyto vědomosti nabyly. Měly je vrozené. Jednaly přirozeně podle své povahy a v tomto přirozeném jednání byla obsažena též velká zaujatost tím, co dělaly. Nejen se pásly, ale zároveň hodnotily pastvu svými signály, kterým jsem rozuměl. Zkrátka když se pásly, byly jen pasoucími se husami, ničím jiným. Tedy byly vzorem přirozené soustředěnosti. K některým těžším úkolům se intenzivně připravovaly, např. k letu přes řeku, kde na druhém břehu tušily lepší pastvu. K letu na jih se připravovaly ještě důkladněji, ačkoliv tam nikdy nemohly odletět. Totéž platí o pohlavním životě zvířat. Čím dokonaleji se zvířata na něco připravují, s tím větší soustředností a zaujatostí to pak provádějí.

A tu by bylo dobře říci, že zaujatost zvířat se téměř úplně kryje s možnostmi zvířat (buď se současnými nebo někdejšími, jako let na jih) a s jejich posláním. Zdá se nám, že poslání zvířat je omezeno na udržování rodu a na symbiózu s jinými zvířaty a s rostlinami. Není tomu sice jenom tak; ale spokojme se s tímto zjištěním, neboť nám stačí k tomuto výkladu. U člověka můžeme pozorovat, že jeho poslání je mnohem širší. Ustrne-li u zvířecího rozsahu svého poslání, není s tímto rozsahem obvykle spokojen a často neví proč. Byl to jen projev nespokojenosti, když jsem se zlobil, že mi něco nejde? Byl to též projev potřeby přerůst sama sebe. Tuto potřebu zvířata v sobě nemají. Donutí-li lidé zvířata, aby např. v cirkusu napodobovala člověka, musí jim zároveň poskytovat naději či jistotu, že za mimořádný výkon dostanou odměnu. Hned po výkonu a odměně se zvířata vracejí do svého rámce přirozenosti. Zvířata nedokáží jednat jinak než účelově, a pokud člověk nepřekročí tuto úroveň, nikterak moc se neliší od zvířat. Rodiče a učitelé, celá lidská společnost učí mládež, aby jednala účelově, ovšem účelově podle lidských představ, a ty

neodpovídají celé lidské přirozenosti, nýbrž jen té části, která na lidské úrovni odpovídá zvířecímu typu účelovosti.

V těch chvílích však, kdy jsem jednal správně nikoliv podle lidských představ, nýbrž přímo podle vyšší, už nikoliv zvířecí přirozenosti, poznával jsem zároveň, že jedním zcela přirozeně, jelikož jsem měl k takovému jednání moc, která není obsahem lidských představ a lidské vůle a často jim dokonce odporuje a je převyšuje, odsouvá stranou, ukládá je do stínu, který vrhá světlo obsažené v konkrétním činu. Proč jen jsem takový čin považoval za nejpřirozenější, i když bych ho byl nikdy z vlastní vůle neprovedl, ani neměl k němu sílu? Co jsem obdivoval u zvířat, že mají schopnosti, které my lidé postrádáme, to obdivovala zvířata na mně, že jsem projevoval schopnosti, které ona nemají, a kterým se jen podřizují, nejsouce ani schopna je napodobovat. Po tomto zjištění jsem už nelitoval, že nerozeznávám (jako husy) jedlou travinu od nejedlé. Obstál jsem ve srovnání s nimi, neboť jsem byl vnitřně zařízen na něco jiného než zvířata, a právě to ze mně dělalo člověka, a právě tím jsem nechtěně dospěl do 17 let, kdy se mi objevil pravý zdroj toho, co jsem před tím zažíval jen úryvkovitě. Lidé to nazývají Bohem, Indové nesmrtelným Já a já bych si nejraději zvolil název: Pravá Přirozenost všeho. Jakmile ji člověk pozná, je jí tak zaujat, že všechnu dřívější připoutanost k jejím částecům považuje za klamající a svádějící, později za jedinečnou předeheru širšího poznání. Kdysi mně jeden Ind "řekl": "S tebou bude snadná práce, protože jsi zaujat." "Odpověděl jsem": "Já ale nejsem zaujat." A na to on: "Správně, On je zaujat a ty o tom nevíš. To je mnohem lepší." Ale pak mi dost dlouho trvalo, než jsem dospěl k poznání, že už i to částečné a chvilkové poznávání správného je poznáváním Boha. Byl to netradiční přístup k Poznání. Tradičním přístupem k poznání je život takový, jak jej žijeme, a protože je tolik tradiční, tak si jej ani nevážíme. A přece je v něm obsaženo něco, co si každý po svém váží, a tím něčím je radost ze života. Na tom není nic divného, až na to, že dáváme přednost jednomu z párů dvojic a nevíme, že tím dáváme právo i zármutku, aby nás navštívil. Indové tu mluví výstižně o houpačce dvojnosti, ale stejně dobře se dá mluvit o zaujatosti radostí a žalem jako o nejlepší prostředku, jímž je možno se dostat za sebe, jako z oddělené bytosti.

Obrátí-li se tradiční přístup k životu naruby, jako se stalo mně, začne se beze všeho poučování projevovat ta část života, kterou jsme propojili s věčným bytím. To je naděje pro všechny lidi. I ten nejběžnější život obsahuje v sobě pokyny k tomu, jak jej obrátit naruby. Uvedl jsem ve čtyřech bodech hlavní z nich. Měli by

se těch pokynů chopit vychovatelé a obracet člověka naruby dobrovolným způsobem bez zatracování líce.

"...Jak jsme řekli, musí se umět žít současně ve vědomí transcendentálního Absolutna i Absolutna přítomného ve všech vztazích, v Absolutnu neosobním jako v Absolutnu projeveném ve všech osobnostech...Je třeba objevit, že On zná vše, všechno řídí a udržuje i oživuje jakožto Puruša, že jako Prakriti způsobuje poznávání, vůli a každou jinou formu skutečnosti. Je nutno umět vidět v Něm jedinou Skutečnost, Bytí v sobě usebrané a Bytí rozložené do všech existencí; jediné Vědomí soustředěné v jednotě své existence a rozložené do vesmírové přírody, mnohonásobný střed nesčetných bytostí, jediná Síla ..., jediná Blaženost... jediné tvůrčí Poznání, jediná vedoucí vůle, supramentální pramen vytvářející všechny mysli, životy a těla; jediný život všech žijících bytostí a všech věcí, jediná Podstata všech forem a všech věcí, lůno projevu mysli a života a čistého existenčního éteru, v němž veškerá Vědomá energie a blaženost se spojují a všude se shledávají. To je sedm principů projevu Satčitanandy."

Myslím, že jsem neúplným překladem setřel podstatu těchto tvrzení. Tedy ji aspoň podtrhuji. Ve všem existuje pevný základ Bytí, Poznání a Blaženosti a zároveň tamtéž pramen, z něhož všechno přechází do dynamického pohybu, a v tomto pohybu není nic nehnutého ztraceno. Normálně ze stvořeného (z pohybového) se snažíme dostat do Nestvořeného (věčného), ale obrátí-li se náš život naruby, pak z Věčného přicházíme do časného. Toto věčné není něco bezobsažného, nýbrž naopak jen ono obsahuje všechno, ale v jiném stavu než je stvořené.

"Joga integrálního poznání uznává dvojí povahu projevu: vyšší přirozenost Satčitananda, v níž je On bezprostředně přítomen, a nižší přirozenost mysli, života a těla, v nichž je zastřen; oba aspekty se spojují v osvícení spojovací realizace. Musíme se vystříhat názoru, že obě přirozenosti žijí dvojitým životem, duchovně vyšším a nižším...Musíme obnovovat svou nižší existenci, ve světle, síle a radosti vyšší skutečnosti. Musíme objevit, že hmota je formou Ducha, vytvořenou smysly, nositelem projevu světla, síly a radosti Satčitanandy v nejstarších podmínkách bytí a pozemské činnosti. Musíme vidět, že život je kanálem nekonečné božské Síly a odstranit bariéru oddělenosti, která byla vytvořena smysly a myslí; pak tato boží Moc bude moci informovat všechny naše činnosti, řídit je, proměřovat je až do dne, kdy naše proměnlivá vitalita přestane být omezenou životní silou, která nyní udržuje mysl a tělo, a stane se obrazem Vědomé

a blahoslavené Síly Satčitanandy. Právě tak musíme reformovat svou smyslovou a emotivní mentalitu a udělat z ní hru božské Lásky a universální radosti; zaplavit světlem Poznání Vůle boží intelekt, který se v nás snaží poznávat a vědět až do dne, kdy se promění v obraz této nejvyšší činnosti." (A II, 124)

"Tato proměna nemůže být kompletní ani nemůže být skutečně efektivní bez probuzení pravé mysli, která v mentální bytosti odpovídá moci Nadmysli a činí ji schopnou přijímat z ní mentálně osvícení. Bez svobodného otevření této zprostředkující schopnosti, obě přirozenosti, vyšší a nižší, zůstanou odděleny opozicí Ducha a Mysli,...a nelze dojít k dokonalé přeměně nižší přirozenosti..Naše mysl, nástroj omezeného rozumu, může chápat jen zlomkovitě, je nestálá, zmítaná a proměnlivá; může najít svou stabilitu jen když omezí pole činnosti nebo když se dokáže stáhnout do klidu." (A II, 125)

"Přímé vjemy pravdy pocházejí z nadmysli - vůle, která poznává a poznání, které realizuje - a vytváří universální řád v této nekonečnosti. Když vstoupí v činnost, říká Věda, způsobuje, že potoky deště sestupují z nebe, proudy sedmi řek tekoucí zhůry bez konce se mění v moře světla, moci a radosti..Mentální polostín se tak mění v plnost světla; a tak potemnělé zápasy našeho života a naší mysli se změní v komplex organizovaných činností. Nadmysl objeví radost, vedle níž všechny naše dřívější emoce ztratí svou schopnost nás uspokojovat...Pravda a omyl, poznání a nevědomost se rozplynou ve světle jediného nekonečného Poznání..."

*"Prostřednictvím integrálního poznání dospějeme k pravému bytí, neměnnému, k Existenci samé, která každé "já" ve vesmíru skrytě představuje a která ruší každý rozdíl ve stavu velké jistoty: **So aham**, já jsem On, a dovede nás zároveň k naší totožnosti s všemi bytostmi." (A II, 126)*

Jediná věc je na tom indickém způsobu myšlení těžko pochopitelná: Proč ti Indové tolik stojí o to, abychom zůstali nějakým já, přestože Já s velkým "J". Kromě jiného (a tím jiným je potřeba, která je nám cizí: vybědnout z lidového mnohobožství v různých tvarech a přívlastcích) asi proto, že nešli na věc obráceným postupem. Kdyby byli ve své tradici šli na věc z opačného východiska, jak mne donutili lékaři a pak nepřetržitá řada důkazů, nestáli by tolik o to být Věčným Já, nýbrž smířili by se s tím, že vývoj jde za všechno, co třeba jen trochu páchne lidstvím. A takový pach lidství cítím i z velkého Já. Už na začátku tohoto nelidského vývoje, po každé operaci za vědomí (přičemž jsem vždy ztratil kontakt s bolestí a tedy s tělem a se vším, co s

ním souvisí, tedy i s vitální stránkou i s pocitem jáství), jsem fakticky přestal být člověkem. Ještě jsem se necítil být něčím jiným, a to bylo dobře, jak dneska vím. Pak jsem se zase po domluvě matčině a později s projeveným světem stal zase sebou, člověkem se všemi lidskými přívlastky, ale poznamenaný na ruce jako Jakob poznamenaný na noze po zápase s Bohem. A to bylo dobré. Mělo to tu výhodu, jak jsem mohl snadno vypožorovat, že většina lidí mne nepovažovala za někoho jim rovného. Nemohl jsem se stát tak úplně a výlučně člověkem, jakým byli oni. Tato malá mezera, tento nepatrný odstup lidí ode mne a tím také mne od lidí, byly nepatrnou částí základu toho, co se se mnou stalo 21. 11. 1939. Tehdy jsem se nesetkal s nějakým velkým Já, ani s Bohem (viz hlášení Katrei ve stejnojmenném traktátu), jak jej uznávají všechna náboženství, nýbrž byl jsem svědkem jeho řádu, řekl bych s Buddhou, že jsem se stal svědkem Zákona, který všude neslyšně a neviditelně vládne tak, jakoby nevládl, řekli by taoisté. Neměl jsem tedy touhu se z něho vymanit. Vždyť představoval svobodu, jaká je lidsky nepředstavitelná. On tedy není pouze Existencí. Kdybych se měl o tom nějak vyjádřit, řekl bych s Hansem Kristianem Andersenem: "Každý lidský život je pohádka napsaná boží rukou." Vnímáme-li svůj život, vnímáme Jej, a nepotřebujeme Jej nějak přirodívát. A náš život je malou součástí Života a živého Boha. Teprve když jsem 21. 11. 1939 poznal, že Ježíš vedl člověka za člověka a za pouhý lidský projev Života, pochopil jsem, proč apoštolové Páně tak "lehkomyšlně" se dávali umučit. Nebyla to lehkomyšlnost. Jak velký krok kupředu učinil po seslání Ducha svatého svatý Petr, když ještě těsně před smrtí Ježíšovou se bál smrti tak, že Ježíše třikrát zapřel, než kohout zakokrhá, a pak po seslání Ducha jej museli andělé násilím vytáhnout ze žaláře před popravou, protože kde byl, tam byl, to nebylo rozhodující. Dostal se za člověka. Dostal se za člověka, který ještě někde je a tím není úplně svobodný. To však by nemělo nic ubrat na nutnosti být napřed nesvobodný. (?) Měl někdo takovou skvělou možnost, aby se o tom přesvědčil, když se nemohl vzepřít lékařům, kteří ho domněle chtěli zabít (už tak záhy po narození), a pak Hitlerově moci (po důležitých mezizkušnostech?) Lál jsem, plakal jsem, zuřil jsem, cítil jsem se ukřivděný, např. prdí tři dny v koncentračním táboře, ale to všechno mělo své místo a čas, abych se propojil do jednoty, k jaké byl člověk stvořen a k níž se má vrátit. Proč jsem nikoho neviděl, **kdo mne vyvedl ze žaláře** (jako viděl sv. Petr)? Protože jsem nešel cestou víry, nýbrž cestou poznání, které mne začlo vést už po operacích za vědomí, věrně a s obrovskou mocí a jistotou, vedle níž všechno ostatní bylo jen relativní, stejně jako

nejdokonalejší láskyplná matčina domluva. Naštěstí nebyl jsem lidsky nevychovatelný, protože ono poznání začlo zasahovat jen v maličkostech a počkalo si, až budu lidsky dovychován. Zřejmě je lidské výchovy třeba, když se člověk stal člověkem. Kdyby neprošel lidskou výchovou, ani by nepochopil výchovu duchovní. Važme si všeho, jako Honza v pohádce, i když někdy nerad. Kdyby byl odmítl prašivého koníka (nedokonalou lidskou mysl), nebyl by mohl osvobodit princeznu. "Honzo," řekl dědeček, "je to nejlepší kůň jaký na světě je." Honza si vážil dědečka, přestože mu snědl všechny buchty. Pohádku našeho života nepíše nikdo menší než Bůh. Važme si jeho písma, nebo lépe, každého písmenka, každé čárky. Co myslíte, že je důležitější: Vidět toho, kdo píše, nebo vědět, co píše?

Pokud se týče Andersonova výroku o životě jako o pohádce: Použil jsem toho příměru jen jako pomůcky, abych jím vysvětlil něco, co se bez příměru vysvětlit nedá. Když mě lékaři násilím vybavovali z bolesti, nepovažoval jsem to, co se mnou prováděli, za pohádku, i dodnes život za pohádku nepovažuji, nýbrž za tvrdou a někdy i příjemnou skutečnost. Básník, se dovede velmi něžně dotýkat skutečnosti, buďme mu za tuto něžnost vděční.

"Integrální poznání způsobuje, že zjišťujeme, že tato nekonečná Existence je vědomou Silou, která tvoří, řídí a projevuje se v dílech světa; odhaluje nám, že Existence sama, ze své vlastní vědomé vůle, je Pánem, lšvarou. Vede nás ke spojení naší Vůle s Její, k objevu Její vůle v energiích všech existencí, a že úkolem těchto energií je stát se součástí našeho universálního cíle. Takovým způsobem integrální poznání zahlazuje konflikt a rozdělení, z něžž zbudou jen zdání. Pomocí tohoto poznání se tedy dospěje k možnosti božského jednání, které pro naši zevní přirozenost zůstane osobní, ale je neosobní v našem pravém bytí, protože pochází z toho, který je naším egem a jedná jen na universální pokyn; naše činy pak budou rovnodušné, nevázané ani na činnost, ani na její výsledky, ani na spojení s Nejvyšším, budou oproštěny od oddělené zodpovědnosti za oddělené činy a tím také od jejich časových následků. Dověšení cesty činů, jak jsme viděli, stane se dovršením a výsledkem cesty poznání..."

"Tak se všechno zastaví v Jediném. Znovu v nás zazní všechny struny vesmírové hudby, tóny sladké i neladné, mocné i slabé, jasné i tlumené, náznak světlé i temné, všechno už proměněno a smířeno v nerozdělené harmonii Satčitanandy. Poznání je tak živitelkou Moci a radosti. Jak může být zklamán, jak může pociťovat bolest, kdo všude vidí Jednotu," (A II, 127)

Našel jsem si v komentáři k Jesudianově Sebevýchově jogou příležitost k tomu, abych vysvětlil obraz začátku cyklu, ve kterém vstupuje člověk do pozemského života. Nyní nám Ghos podává obraz toho, jak člověk vstupuje z časoprostorového cyklu, a ještě ten obraz bude dokreslovat, aby vysvětlil podstatu Cesty Poznání. Také my si jej dokreslíme pomocí jeho začátku. My si ovšem z toho začátečního vstupu připomeneme jen to nejnnutnější, co nám bude stačit k pochopení konce, dokončeného obrazu.

Hospodin staví na práh ráje anděla, aby znemožnil lidem návrat do ráje, neboť teď, když pojedli ze stromu poznání, byli by "jako jeden z nich", a dodejme, že tím by se obešel smysl dualistického zákona, jehož dovršením je převod časoprostoru zpět do bezčasovosti a svobody. Jeden článek tohoto soukolí by se vyčlenil z procesu bez ohledu na svou zprostředkovatelskou úlohu, a tím by pozastavil vývojový proces vesmírového rozsahu. Symbol anděla Michaela, bránícího návratu do ráje, je významně symbolický.

Mezi úrovní, na které vědomě žijeme, a svobodou, do které míříme, je jiná oboustranně zprostředkující úroveň, nikoliv úplně prostá času a prostoru, ale také ne tolik nesvobodná jako jsme my, zde symbolizovaná andělem Michaellem. Nebýt tohoto zprostředkování, nemohli bychom žít v ráji, ale také bychom nebyli schopni se přes ráj vrátit do svobody (nebe). Radžajogini, používající Kundalini jogu, vědí o tomto zprostředkujícím činiteli svou zkušeností. Na cestě ke svobodě otevírají zprostředkující čakramy. Je nutno k jejich zkušenosti dodat, že uzavřené lotosy nad muladharou jsou tím Michaelovým mečem, kterým se zabraňuje vstupu do ráje a dále nad sahasraru. (Zavřené lotosy zprostředkují vliv shora dolů. Jsou otevřeny směrem dolů, a tento fakt nám umožňuje průchod Beztvarého až do namarupy, do pojmenovaného tvaru.) Radžajoginovo otevírání lotosů je názornou ukázkou toho, co člověku zbývá překonat, aby se mohl vrátit do Otcova domu a přitom neporušil rovnováhu vesmíru. Indové také vědí, že Kundalini joga, joga otevírání lotosů, není jedinou cestou zpět, a ještě lépe to "vědí" křesťanští mystici, ale ti, protože jdou na věc živelně, způsobují si nesmírné utrpení. Dověděli jsme se však, že např. blahoslavená Anežka Přemyslovna znala způsob jak přirozeně a bezbolestně zvýšit příkon božského shora přes lotosy až do muladhary a sdělila jej v koncentračním táboře koncem dubna 1940 mému spoluvězni L. L.

Zbývá mně ještě říci, že žádné praktiky, jak hinduistické, tak křesťanské, by nevedly ke zdárnému cíli, ke Svobodě, kdyby Příroda sama nepodala člověku pomocnou ruku. V matčině těle si

opakujeme stvoření světa v malém, a při porodu odchod z ráje. Kdybychom tohle všechno neměli za sebou, nemohli bychom jít dál, nebylo by na co navázat. Tento dodatek ke Ghosovi považuji za velmi důležitý.

17. Duše a příroda (A II, 128 - 135)

Možná, že mám tento nadpis přeložit "duše a přirozenost". Západní jazyky přes angličtinu, francouzštinu, němčinu až po italštinu, používají latinského slova Natura pro přírodu, přirozenost i povahu. Teprve náš geniální Purkyně (1787-1869) začal jazykově rozlišovat trojí smysl slova Natura a vtělil toto slovo do třech podob v českém jazyce. A tak jsme nejdokonalejší na světě nejen v chemickém názvosloví koncovkami přídatných jmen (itý, ičitý, ičelý atd.), ale i ve filosofii.

Mně se hodí, abych zatím nevěděl, co Ghos myslel duší, protože tato nevědomost mně skýtá příležitost, abych vysvětlil rozdíl mezi stvořenou duší a nestvořenou Duší, kterou Ghos nazývá základem naší pravé přirozenosti, kdežto smrtelnou duši nazývá naším nepravým středem. Řekli jsme si už několikrát, že tento "nepravý střed" se začíná vytvářet od chvíle narození, a můžeme dodat, že pravý nesmrtelný střed si začneme uvědomovat až tehdy, když slevíme vlivem poznání, nikoliv pouhým poznáním pocházejícím z toho nepravého středu. Slevou mám na mysli odstoupení od něho. Chtěl bych ke svým dřívějším výkladům dodat, že si ten nepravý střed bez své viny začneme vytvářet hned po narození a stále jej udržujeme ve středu své pozornosti, neboť s ním spojujeme smyslové vnímání světa i sebe a zpracování těchto vjemů rozumem nebo citem. Může se však stát, jako mně se stalo čtrnáctkrát za sebou, že o ten nepravý střed přechodně přijdeme v boji o život. A pak se ukáže, zdali to byl střed pravý či nepravý. Události mi dokázaly, že šlo o střed nepravý.

1. Začal jsem objevovat nový střed, který za podmínek (nikoliv za podmínek vzniku schizofrenie) již několikrát popsaných, se začal hlásit o čest, která mu náleží. Přicházel se znaky, kterými nepravý střed nevládl. Kdykoliv vstoupil do vědomí, starý střed bez omlouvání odstoupil ze scény, jako by ho nikdy nebylo, a pak se objevil už jen jako pomocník pravého středu, ne jako jeho oponent (jak je tomu při schizofrenii).

2. Nově se vytvářející střed, třináct let neviditelný a neznatelný, trpělivě ovlivňoval nepravý střed, nepoznatelným způsobem shora dolů, a když konečně mě dopravil k uctívání jediného světského cíle, vzal mně možnost, abych se pomocí něj

uplatnil v životě. A pak už šlo jen o to, jak dlouho obstojí dočasný cíl vedle nepoznaného věčného cíle, života. Když neobstál, byl jsem rázem ochoten vylít dítě i se špínou. Došlo k velkorysé pomoci ze strany světského života, abych si z něho ponechal, bez čeho bych nemohl dosáhnout věčného cíle, např. aby bylo zachováno mé tělo. V tomto smyslu bych nemohl jmenovat větší pomocníky než vlastní matku a esesmana, který mne chtěl zabít.

Záměna středů života není cílem duchovní vyspělosti, nýbrž začátkem procesu znovuzrození. Po třinácti létech probouzení pravého poznání, následovalo devět let přivlastňování tohoto poznání malému já, a teprve až ustalo toto poblouznění, mohlo dojít k trvalejší realizaci věčného za cenu nepřivlastnění, atd. Smrtelná duše se může připojit k nesmrtelné, protože beztak z ní soustavně dostává moc k životu. Po této pásce závislosti může obrátit proces na opačnou stranu, od sebe do věčného života, už ne jako hledající, nýbrž jako odevzdávající se. Jen takhle může být smrtelná duše spasena. Nic smrtelného se přitom nemůže stát nesmrtelným, ale proud života, který proudí do smrtelného, může být obrácen i s příslušným vědomím "zdola nahoru", neboť už před tím tekla "shora dolů", čili jako takový nabýval povahu smrtelnou.

Všechno v duchovním životě se tedy podobá otevírání pokladů. Co v tomto smyslu činí z něčeho otevřený poklad, je oživení schopnosti nějakého "mrtvého" střediska se oživit, tj. vrátit se k účelu, pro který je do nás vloženo, aby totiž našemu vědomí umožňovalo vrátit se do zdroje vědomí, lásky a existence. Symbolicky řečeno: Je uloženo v zemi (v těle) a nabízí se k nalezení (k přivedení do transformace).

Všimněme si obrazu, který znázorňuje tuto skutečnost i se sankcemi, které nastanou, když se nehospodaří s nalezenou hřivnou. Ježíš v podobenství o hřivnách vykládá, jak hospodář před svým odchodem rozdává třem služebníkům hřivny, se kterými mají hospodařit. Služebník, který dostává jen jedinou, raději ji zakopává, aby o ni nepřišel, druhý, který dostává dvě hřivny, získává hospodařením z nich další dvě hřivny, a ten, který vládne pěti hřivnami, získává dalších pět. Když pak hospodář přichází, služebníci mu skládají účty ze svého hospodaření. Ten který vedle svěřených pěti hřiven odevzdává hospodáři dalších pět nahospodařených, dostává za hřivny pět měst, podobně služebník, který vedle svěřených dvou hřiven získává a odevzdává další dvě nahospodařené, dostává pochvalu a dvě města. Služebník, který hřivnu zakopal, upadá v nemilost a je uvržen do temnot vnějších, kde je pláč a skřípění zubů.

Částečné vysvětlení: Dospělý člověk se podobá služebníku, kterému Hospodář svěřuje hřivny, a těmi je pozemský život člověka. Jen dospělý člověk může s hřivnami správně hospodařit, protože jen ten má komplexní schopnost rozmnožovat hřivny. Odchod hospodáře symbolizuje stav dospělého člověka, ve kterém je dotvořena schopnost transformovat časné na věčné, ale jen za pomoci Hospodáře. V tomto podobenství je bezvadně vysvětlena úloha člověka a úloha Hospodáře. Přečtěte si znovu poznámku o zavřených lotosech nad jediným otevřeným, muladharou, rozumějte: nad jediným lidskému vědomí otevřeným úsekem vědomí AB. V podobenství jsou uvedeny dvě podmínky, za kterých je člověk buď pochválen nebo odsouzen. První podmínkou je správné hospodaření s hřivnou (se životem). Člověk má se svým životem hospodařit pro Hospodáře a nikoliv pro sebe. Druhou, neméně důležitou podmínkou je, že se má vzdát jak Hospodářových hřiven (svého života), tak i nově nabytých hřiven (křesťansky bychom řekli: všech dober, která nabyl správným hospodařením).

Má zkušenost: Příchod Hospodáře jsem zažil 21. 11. 1939. Bez lítosti jsem se vzdal jak svého života, tak i domnělé svatosti, kterou jsem z něho vydobyl. "Bez lítosti" znamená, že jsem si z hřiven nic neponechal. Hned jsem byl svědkem toho, že jsem se ocitl v Městě Hospodářově, protože v koncentračním táboře, kde všichni hodně trpěli (opravdové skřípění zubů), jsem vůbec netrpěl, nýbrž mohl jsem klidně a beze strachu pomáhat trpícím. To se jevilo mým spoluvězňům jako skutečný zázrak.

Další správný výklad téhož podobenství: Člověk se svým přičiněním může stát dospělou mentální bytostí. Jakmile se to stane, dochází k prvnímu rozdělení hřiven, se kterými má člověk hospodařit (V jiné verzi totiž při návratu Hospodář rozdává další hřivny, ale to se děje na úrovni odměny, nikoliv pouhého přidělu k hospodaření). Toto první rozdělení hřiven je určeno k tomu, aby člověk podle svých individuálních možností (jedna až pět hřiven) měl k dispozici něco, čím by mohl přerůst svou mentální dospělost. Ježíš tento okamžik svým životem označuje jako vstup do Jordánu. Ovšem člověk má k dispozici jen omezený počet hřiven! Člověk také může hřivnu zakopat. Tento příklad v Ježíšově životě nemůžeme najít. Byla by to prohra Ježíšova v zápase se Satanem na poušti.

Další správný výklad: Člověk na rozdíl od zvířete je otevřeným biologickým systémem. Dostavují-li se v jeho životě krize, při nichž se od něho chce, by přerostl sebe, nemá zakopávat své nové možnosti, nýbrž má hospodařit za nových podmínek, ne jako

se svým, nýbrž jako se svěřeným. Přejde-li z jednání pro sebe k jednání věcnému, spojenému se zapomenutím na sebe, dočká se příchodu Hospodáře, za něhož bude odměněn v základě neosobním životem bez utrpení a bez krizí. Okamžik fyzické smrti je nejzazším mezníkem, při kterém dochází k soudu, který je způsoben retrospekci a přispěním shora. Používám této příležitosti k tomu, abych zdůraznil, že těmito třemi výklady není ani zdaleka vyčerpána výkladová možnost. Chápu se vždycky jen té části výkladu, kterou nutně potřebuji k tomu, abych objasnil probíraný problém. Tady potřebuji jen vystihnout potřebu, že člověk je otevřenou biologickou soustavou. Proto u něho nastávají krize, které u zvířete nemohou nastat, neboť ono není nuceno sebe přerůstat, je téměř dokonale uzavřenou biologickou soustavou. Přeji si tedy, abyste své krize považovali za příležitost jedinečné povahy. Jsou vám nabízeny hřivny navíc. Hospodařte s nimi podle předneseného výkladu.

"V předešlých kapitolách jsme si všimli výsledku integrálního poznání, v němž různé aspekty naší bytosti konvergují jednotě. Má-li však naše nové zbožštělé vědomí vlastnit svět tak, jak jej vlastní Božské vědomí, pak všechno musí být poznáváno ve svém absolutním aspektu; napřed usebráno v sobě, potom spojeno se vším, protože je tomu tak, jak Božské si představovalo a jak vidělo své bytí ve světě."

Tady se dostáváme k pojmu božího vlastnictví. A nejsme-li si vědomi božské podstaty všeho, tím méně si můžeme být vědomi božího vlastnictví světa, pak si řekneme, že takhle vlastnit je vlastně nevlastnit. Vždyť my to vlastnictví boží, jímž jsme vlastněni, ani nepocítujeme, ani na něj nedbáme. Bůh vládne jako by nevládl, vlastní, jako by nevlastnil. A tak vypadá pravá vláda nad vším a pravé vlastnictví všeho, řekl by Lao-c. Abych však mluvil jen za sebe: Jsem pověstný svým horováním proti vlastnění, protože jsem se přesvědčil a přesvědčoval od 21. 11. 1939, jak Bůh vlastní, a dověděl jsem se, že lidský způsob přivlastňování, pokud existuje, má tak obrovskou moc, že zamezí vstupu do vědomí širšího, než jaké právě máme, a tím nás udržuje v okovech dualismu a v absolutní duchovní nevědomosti, v temnotách vnějších a v utrpení. Lidský způsob vlastnění je neprostupná ohrada, kterou se ze všech stran ohraničujeme ve svém pocitu oddělenosti, takže doslova platí, co píše Ghos:

"Vidět věci jako části, jako neúplné prvky, je nižším analytickým poznáváním. Absolutno je všude a má být poznáváno a viděno všude. Všechno "konečné" je nekonečné, které má být poznáváno, pocíťováno ve své vnitřní nekonečnosti právě tak jako

ve svém konečném povrchním a povrchovém vzezření. Abychom však mohli takto poznávat svět, abychom ho mohli takto vnímat a zkoušet, nestačí, abychom o něm měli jen intelektuální představy, nýbrž je nutno mít zaručenou božskou vizi, pocit, božskou extázi, zkušenost o spojení s předměty našeho vědomí." (A II, 128)

Jakmile jsem 21. 11. 1939 se vzdal svého odděleného života od Života jako takového, jako celku, stačilo se vzdát, a už jsem zjišťoval, že mohu vstoupit do života každého člověka, na jehož životě se účastně podílím. To byl odlesk boží účasti na Jeho stvoření (jeho způsob vlastnění světa), a dostalo se mi ho proto, že jsem odstranil sebevzdáním onu nepřekonatelnou překážku, o níž byla řeč. (Překážka ta je nepřekonatelná sama o sobě, takže správným postupem je jít za sebevzdáním a nikoliv za překonáním překážky, a ta potom odpadne sama, neboť jsme ji obešli. Připomíná mi to, jak ve druhé světové válce německá armáda obešla francouzskou Maginotovu linii. Tím tato neporušená překážka přestala mít význam jako překážka.)

"Musíme mít zkušenost nejenom o tom Nahoře, ale i o všem, co je zde na zemi, nejenom o mase všeho, nýbrž i o každé věci; všechno se musí stát námi, Bohem, Absolutnem a nekonečným Satčitanandou. Takové je tajemství úplné blaženosti v božím světě, tajemství plného uspokojení mysli, srdce, vůle a pravého osvobození vědomí. Je to nejvyšší zkušenost, o kterou se pokoušejí více nebo méně temně umění a poezie, počiny objektivního a subjektivního poznání, přání a úsilí vlastnit předměty a těšit se z nich; ale tyto pokusy zmocnit se forem, vlastnit i kvalitu věcí, jsou pouze prvním hnutím a nemohou poskytnout úplné uspokojení, pokud se nám nepodaří vnímat Skutečnost, které jsou věci vnějšími symboly. Rozumové mysli nebo běžné smyslové zkušenosti musí takový vjem připadat být pouhou fantazií básníka nebo mystickou halucinací, ale pocit absolutního osvětlení, které ona poskytuje, a které jen ona sama může dát, skutečně potvrzuje její nejvyšší platnost; je to paprsek nejvyššího uvědomění a božského vnímání, které nás proniká a které nakonec přetváří naši subjektivní bytost, jen když ona k tomu dá souhlas." (A II, 128 - 129)

Prakticky k tomu dochází takto: Lidská duše vzniká v okamžiku narození člověka na svět a má k dispozici otevřenou transformační soustavu, která v té chvíli ani zdaleka není celá otevřena, tj. využita. Aby mohla být využita, k tomu je nutné dvojí. Fyzická dospělost jedince a s tím plná transformační připravenost, a pak mentální dospělost, která je náročnější, než jak si myslíme. Jak jsem už jinde s odvoláním na symboliku Ježíšova života

napsal, k té žádoucí mentální dospělosti dochází až tehdy, až se dočerpají rezervy v mentálním růstu. Ježíš je dočerpal přirozeným způsobem tím, že jeho úroveň života v rodině a ve společnosti už měla povahu samovolnosti, nelítosti se sebou, že se nestal uznávaným středem svého prostředí, nýbrž se stal běžným členem té společnosti, ve které žil. Kdyby nebyl býval poddán svému nejbližšímu okolí, nebyl by k tomuto bodu dospělosti dospěl ani do 30 let. Mohl přece vyniknout už ve 12 létech, když diskutoval ve chrámě s učenci své doby. On však odmítl jejich poklonu tím, že dal přednost oddanosti rodině. Jednal tak úmyslně nikoliv z nevědomosti. Jeho lidská duše schválila jeho postavení v rodině se vším co s ním souviselo, včetně vyučení se v tesařině.

My se rodíme na svět jako schvalovatelé tvůrčího úkolu božího, Ježíš věděl, že se zrodil na světě jako schvalovatel i spasitelského a osvěcovacího úkolu božího na něj vloženého. My si ovšem nejsme vědomi ani toho, že schvalujeme tvůrčí plán boží a jej musíme schvalovat, nechceme-li se vyloučit z vývojového procesu, přiřčeného naší planetě a speciálně lidskému druhu na ní. Kdybychom se vzepřeli tomuto úkolu nám svěřenému, vyřadili bychom se z tohoto procesu a ve svém postavení konečného článku vývojového řetězu, odmítli bychom stát v čele pochodu za spásou, tj. odmítli bychom spět k tomu, abychom vyšli z dualismu do svobody dávno před tím, než zadní řady vývojového průvodu tam dospějí. Přesvědčil jsem se, že čím tvrdším způsobem jsme vychováni různými páry dvojic, tím rychleji, přežijeme-li tu výchovu, dospíváme zprvu aspoň k tomu, co Ghos nazývá paprskem nejvyššího uvědomění a božským vnímáním. Mně se to vlivem tvrdosti nejen lékařů, ale i zdravotního a studijního prostředí, projevilo v sedmnácti letech. Projevila se mi Skutečnost tak absolutně, že dodnes o ní nemohu pochybovat a dokonce nepotřebuji na ni věřit, jak je živá a vtíravá. Pochopitelně Ježíš věděl už dávno před svým dvanáctým rokem, o celém úkolu člověka a jak k jeho objasnění má přispět. Nebyl ani chvíli od navštívení svatých Tří Králů nevědomým schvalovatelem boží vůle, jakými jsme na rozdíl od něho my. Tento stav nevědomého schvalovatele nemá jen nevýhody, nýbrž i své přednosti. Nevědomost totiž na úrovni dualismu hříchu nečiní, nezpůsobuje hřích, nýbrž pouze utrpení, rychlejší a všestrannější využívání párů dvojic k duchovnímu vzestupu. Ježíš ukázal svým výrokem na kříži ("Bože, proč jsi mě opustil?", že ani on nesměl nechat stranou nejzazší hloubku dualismu, absolutní nevědomost, ale přesto zůstal schvalovatelem i za tak těžkých podmínek ("Bože, odevzdávám Ti svého ducha.")

"Jak jsme viděli, platí to i o všech nejvyšších principech božského bytí. Obvykle nás mentální rozlišování ujistí jen o tom, že je absolutní pouze to, co je za projeveným; že pouze Duch bez tvaru je nekonečný, že je Já za časem a prostorem, nehnutý a neproměnný, že Ten, který je v klidu, je absolutně skutečný. dáme-li se cestou této subjektivní zkušenosti, všechno ostatní se nám jeví jako klamné nebo jako relativně platné. Ale vycházíme-li ze širší koncepce, dojdeme k úplnější pravdě a k širší zkušenosti. Mimočasová a mimoprostorová neproměnlivost je absolutní a nekonečná, ale také vědomá energie a činná blaženost božského Bytí se svým hýřením mocí, přívlastky a výtvary, je absolutní a nekonečná - dokonce jsou tak absolutní a nekonečné obě, že se můžeme současně a stejně těšit z božského klidu a míru za časem jako z božských činností v čase; tak svobodně, nekonečně, bez jakýchkoliv omezení, vzruchu a utrpení. Právě tak můžeme nabýt tutéž zkušenost o témže neměnném zázemí všeho, co se rozprostírá a působí ve vesmíru." (A II, 129)

Nikdy bych tomu nevěřil, kdyby bylo k této realizaci jako naschvál u mě nebylo došlo za nejtěžších životních podmínek v koncentračním táboře. Z této a předešlé poznámky byste mohli nabýt mylný dojem, že utrpení považuji za nejlepší a nejrychlejší vývojový prostředek. Zastavoval jsem se při svém výkladu u svého největšího utrpení jen proto, abych vám ukázal, že i ono má svou váhu jako rovnocenný partner v párech dvojic a že shlížet na ně spatra je chybné. Stejnou váhu má relativní dobro a zažívání míru. Obojí má jít vedle sebe bez upřednostňování jednoho před druhým.

"První z těchto principů v pořadí podle důležitosti je dualita (která se taví v jednotě) Puruši a Prakriti, jak jsme si už měli příležitost říci v joze Činů. Má však též důležitost v joze Poznání. Toto rozdělení bylo jasně načrtnuto v antické indické filozofii; spočívá ve věčném faktu dvojnosti, prakticky obsažené v jednotě, na které je založen projev světa. Byla dávana různá pojmenování tomuto principu, podle koncentrace, kterou ty které způsoby myšlení zaujímaly o vesmíru. Vedantisti mluví o Já a Máji, připisující Já neměnnost a Máji takovou moc, pro kterou Já sebe zahaluje do kosmické iluze, nebo uznávají božské Bytí jako Já a Máju jako přirozenost vědomé bytosti a vědomou formu, pomocí níž ví o Išvarovi a Šakti, o Pánu a jeho Síle nebo o jeho kosmické Moci. Analytická filozofie Sakhya z toho zdůrazňuje dualitu, a připouští jen vztahy spojení a rozpojení, čím se začíná kosmická činnost Prakriti, čím pokračuje a přestává pro Purušu, jelikož Puruša představuje nečinnou vědomou existenci (duši věčně

neměnnou), zatímco Prakriti je aktivní silou Přírody, která svým pohybem vytváří a udržuje kosmický projev a rozpouští ho, když upadá do klidu. Ale necháme-li stranou všechna ta filozofická rozlišování, dospějeme k původu psychologické zkušenosti, ze které všechna ve skutečnosti vycházejí: existují dva prvky existence živých bytostí, nebo aspoň lidských v každém případě, ne-li v celém vesmíru: Příroda a duše." (A II, 129 - 130)

Pokusme se v minulé větě přeložit slovo Příroda slovem přirozenost. K tomu jsme oprávněni.

Všimněme si napřed lidské přirozenosti. Ona je jak stvořená (a též aktuálně tvořená), tak nestvořená (a jako taková věčná). Ghos ví, že existuje jednota mezi stvořeným (tvořeným) a nestvořeným (a nevytvářeným). Doplňme si tento jeho výrok tím, jak vypadá konkrétně tato jednota v člověku. Sušumna a lotosy v sušumně nejsou jen zprostředkovatelkami nestvořeného pro stvořené, nýbrž i jakýmsi rozvodnami, do nichž pořád proudí energie shora a z nichž pak rozvedená energie se projevuje naším pozemským životem. Nerozlišená energie "před rozvodnou" se mění na rozlišenou energii "za rozvodnou". Máme-li např. otevřený lotos muladhara (v běžném vědomém stavu je otevřen jen tak, že neprovokuje další lotos k tomu, aby se otevřel), jsme schopni touto transformací vnímat jen časoprostorový svět na hmotné úrovni.

Když např. husy technickým způsobem, který instinktivně ovládají (jakousi akupresurou) otevřely u mně lotos manipura, způsobily, že jsem přestal vnímat tvary i svou tělesnost, cítil jsem se netělesným, ale zůstal jsem si plně vědomý světla, ve kterém jsem se ocítl s rovněž netělesným stádem hus. (Pocit stádové pospolitosti není tedy pouze samovolný, nýbrž je živen transem). Je zajímavé, že jsem nepotřeboval složitých představ o lotosu, abych se do něho dostal a jej otevřel neboť jsem tam byl dostatečně stabilizován beztvarym světlem, které bylo velmi vtíravé, takže nebylo snadné se z něho vymanit. Ani jsem se o to nepokoušel, asi tak jako se nepokoušíme, abychom se vymanili ze smyslových vjemů zažívaných na úrovni muladhary. Ničemu jsem se nedivil, všechno mi připadalo tak přirozené jako když se tělesnými očima dívám na tělesnou přírodu. Byly to ovšem netělesné oči, kterými jsem se díval na netělesnou přírodu. Trans však dohasl samovolně jako dohasíná jiný trans, kterému říkáme bdělý stav. Podobně dohasíná extáze neosobní povahy. Začnou se v ní projevovat osobní prvky, jejich četnost se zvětšuje, až přetáhne lidské vědomí do běžného vědomí, které má svůj transformační zdroj v muladhare. Ovšem kvalitativní rozdíl mezi extází a bdělým stavem je tak velký, že se člověk po extázi cítí v

bdělém stavu jako ve vězení. Musím přiznat, že i po výstupu z transu s husami jsem měl pocit jakési hrubosti a neúplnosti smyslového počítku.

Vynechám všechny své zkušenosti mezi pátým a dvacátýmšestým rokem. Řeknu o nich jen tolik, že jsem z nich nabyl jistotu, že "shora dolů", z nestvořeného do stvořeného, existuje od chvíle narození člověka na svět dokonalé propojení nestvořeného se stvořeným, ale může nám být zřejmé teprve tehdy, až se zřekneme sami sebe tj. sebe, jak se zatím poznáváme. Omezenost našeho sebepoznání pochází ze smyslové předlohy a jejího rozumového zpracování. Nevidím ve smazání smyslové předlohy až na zrakovou uniformitu (např. na nerozlišené žluté světlo) nějaký duchovní pokrok, nýbrž jen důležitou zkušenost o existenci za tělesností a důkaz o tom, že živá tělesnost je jen médiem, bez kterého by další zkušenosti nebyly možné.

Vlivem dvojí lidské přirozenosti, stvořené a nestvořené, probíhá vývoj lidského jedince po narození takto:

a) Buď lidská vůle nebo prostředí, ve kterém člověk žije, nezasáhnou rozhodujícím způsobem rušivě, a pak se vyvíjí lidský organismus tak, že jedinec dospívá fyzicky i mentálně, ale nejen proto, aby dospěl v obojím směru, fyzicky i mentálně, nýbrž též, aby jako v obojím směru dospělý měl příležitost a možnost, řečeno symbolicky, získat hřivnu navíc, se kterou by nehospodařil pro sebe, nýbrž pro "záměr" nestvořené podstaty člověka, přičemž pak by všechno začlo probíhat tak, jak je naznačeno v podobenství o hřivnách: místo hřivny město. K tomuto postupu je v **každém** nenarušeném jedinci všechno připraveno.

b) Nebo samotný jedinec z vlastní vůle, nebo někdo z jeho okolí, který má na něho vliv, nebo sama nepříznivá změna prostředí zasáhnou rušivě do fyzického a mentálního vývoje jedince, takže vývoj nemůže normálně probíhat. Ani v tom případě funkce nestvořené přirozenosti neustane, ale nemůže se opřít o nenarušenou pomíjející přirozenost, nýbrž jen o narušenou. Pak může nastat dvojí případ:

S jedním z nich mám osobní zkušenost. Lékař opomenul v mém půldruhém roce odstranit malý vrídek na levém rameni a nechal ho prorůst na kost, až hrozila smrt sepcí, nebo se musel provést opakovaný zásah za vědomí, o němž jsem již mnohokrát psal. (Výrok primáře Kafky z dětské kliniky na Betlémském náměstí č. 2 v Praze: "Matko, snad kdybyste byla přišla jen o dvě hodiny později, bylo by bývalo pozdě. Tlak hnisu v rameni byl tak

velký, že po naříznutí stříkal jeho proud až do stropu."). Ten uvolnil činnost nezrozené přirozenosti, takže můj úsek vědomí AB byl nahražován opakovaně čistým vědomím. Tato opakovaná akce navodila ve mně stereotyp, pomocí něhož i po vyléčení jsem snadno pronikal do čistého vědomí nebo aspoň na jeho okraj, poznával jsem správné (rozuměj: vůli boží i s jeho mocí) a řídil jsem se jím napřed jen v maličkostech, po sedmnáctém roce celým smyslem života, zatímco jiní v tom věku se řídili jen svou osobní vůlí. Pojmenoval jsem ten stav životem obráceným naruby. Nebo k opomenutí něčeho či k chybnému zásahu došlo už v matčině těle před porodem a dítě se stalo obětí tohoto zásahu. Byl vlastně proveden zákaz normálního vývoje už v prenatálním stavu. Jestli je to možné, pak se musí provést protitah zase zvnějšku, aby se dítě mohlo vyvíjet normálně (u mě chybná diagnóza jednoho lékaře byla potírána chirurgickými zásahy jiných lékařů). Kdyby se např. ženským hormonem injektovaným do matčina těla porušila rovnováha v zárodku rodícího se chlapce (tatáž porucha nemohla nastat u rodícího se děvčete, protože tam bylo jen posíleno jen ženství dítěte) měl by se u něho provést zásah uváženou hormonální protiváhou. Není totiž pravda, že se dítě začíná pohlavně vyvíjet až po pubertě, nýbrž už od narození musí jít pohlavní vývoj ruku v ruce s ostatním vývojem. Nejde-li, brzdí se celkový vývoj. Chlapec je přece chlapcem už od narození, ale může se stát, že k rozvoji chlapectví nemá hormonální podmínky. Pak to s ním doslova mlátí, neboť pomíjející (narozená) přirozenost slepě jde za svým cílem).

Za normálních okolností však člověk dospěje fyzicky i mentálně, ale protože v něm obsažené, ale dosud nevyužité transformační schopnosti jsou ozařovány shora nestvořenou částí lidské přirozenosti, může dojít, při chybné, ale důsledném prosazování osobní vůle jen v mezích chabého sebepoznání, k přešlapování na místě (k zakopání hřivny), což vede přinejmenším k duchovní zbedněnosti (k temnotám vnějším), ale též k utrpení (k pláči a ke skřípění zubů). A to může trvat až dokonce pozemského života. O milosrdenství přirozené smrti zde nebudu mluvit, protože dokud nejsme umírajícími, je mnohem důležitější všechno, co se s námi děje před smrtí. Naše krize, které prožíváme, mají charakter toho, co jsem zažil už při operacích za vědomí. Něco najednou nebo postupně podle naší osobní vůle a rozhodnutí nelze provést. Podle podobnosti o hřivnách jsou to chvíle, kdy hospodář odchází a ponechává nás, abychom hospodařili s jeho hřivnou navíc, která pro každého z nás je připravena zatím jen u hospodáře, abychom hospodařili odosobněji než dosud. Neobstojíme-li v tomto přechodu z

vlastnění (z vlastní osobní vůle) do nevlastnění (do činnosti pro věc, která není osobně naší věcí), krize se buď prohlubuje nebo se pro neúspěšné řešení opakuje. Obecně řečeno: Je to způsobeno tím, že jsme otevřenou biologickou soustavou, a že máme k dispozici rezervy (které zvířata nemají), ze kterých můžeme vycházet k další své činnosti. Jsme schopni využít hřivny navíc za podmínek mentální dospělosti. V podobenství je názorně předveden též přechod (při návratu hospodáře) z práce služebníka na poli (pro hospodáře) k práci služebníka v domě hospodářově, kde jsme nejen v jeho domě, ale zároveň ve svém příbytku u hospodáře. (Symbolicky v jeho městě). Toto druhé nastavbové počínání nám půjde těžko, jestliže jsme se neosvědčili v práci na poli (zakopali jsme hřivnu), neboť v temnotách vnějších se těžko pracuje, přistupuje-li k tomu ještě utrpení (pláč a skřípění zubů).

"Tato dualita je zřejmá. I bez nejmenšího filosofování pomocí pouhé síly zkušenosti všichni ji můžeme pochopit, i když ne vždy se snažíme udělat si o ní jasnou představu. Dokonce i materialismus, který tvrdošijně popírá existenci duše..., nemůže se vyhnout praktickému dopadu této duality. Nezáleží na tom, z čeho vyšla, nýbrž na faktu, který není jen zřejmý, ale i určující naši existenci, která je pro nás tím jediným, na čem nám skutečně záleží. Lidské bytosti jsou obdařeny vůlí, inteligencí a subjektivní existencí, pramenem veškerého našeho štěstí i bídy. Problém života se pak redukuje na tuto otázku: "Co si máme počít s touto duší a s touto Přírodou, které tu jsou sobě tváří v tvář; tato Příroda, tato kosmická činnost, která se snaží, aby ji duše brala vážně, snaží se ji ovládnout, řídit ji, ubrat jí na tajemném pocitu, že je svobodná a také proto i ona se snaží podmanit si Přírodu a využívat jejích sil, řídit ji, vlastnit ji, radovat se z ní nebo ji odmítat a unikat z ní?" Abychom mohli řešit tento problém, je nutno vědět, co duše může učinit ze sebe, a také, co může učinit z přírody a ze světa. Všechny filosofie, všechna náboženství a lidské vědy nedělají vlastně nic jiného, než hledají správný způsob, jakým by se vyřešil co nejlépe problém naší existence."

"Naděje, že unikneme stavu poddanství a konfliktu, který trýzní naši nižší přirozenost a naši zvrhlou existenci, začíná se jevit možnou, jakmile začneme vnímat to, co tvrdí náboženství a filozofie, co však moderní myšlení tvrdě popírá, že v naší animické existenci je dvojí rovnováha: jedna nižší a podřízená; druhá nadřízená, nejvyšší, nezávislá a neochvějná; jedna vibrující v Mysli, druhá tichá v Duchu. Naděje nejen na únik, ale i na to, že nalezneme vítězné a úplně vyhovující řešení ve světle toho, co tvrdí jistá náboženství a filozofie, že je možné v duální jednotě -

duše a Přírody - také v nižším stavu, v normálním lidském stavu a zároveň božském, v němž podmínky duálnosti jsou poraženy, duše se stane tím, po čem touží, a dosáhne toho, za co bojuje: vládu nad svou přirozeností, osvobodí se, a vlivem spojení s Božským, bude vládnout nad světskou Přirozeností....."(A II, 131)

"...Kdyby v hloubi duše neexistovalo soustavné povědomí bytí a vlastnění existence, povědomí, že ona není tělem ani životem, nýbrž něčím jiným, co určuje kosmická zkušenost a co ona pomocí mysli přijímá za své, pocítovala by nakonec nutnost předpokládat, že Příroda je vším a že ona sama je jen iluzí. To je závěr, ke kterému dospívá moderní materialismus a k němuž dospěl nihilistický buddhismus, Sámkhya. Rozhodly, že duše nic neurčuje, jen zračí, co jí určila Příroda; duše není Pánem, ale odmítá-li se podrobit, schoulí se do věčného klidu. Z opačné strany, ze strany ducha, existují jiné závěry..., že Příroda je nestálá a že z jejího stavu se přejít do stavu, ve kterém duálnost neexistuje a obojí je vstřebáno něčím stálým, je-li dokonale vyloučen aktivní princip. Ačkoliv naděje, podněty a hluboké aspirace lidství se tím neuspokojí, tato řešení zůstávají platná v rámci svých přirozených hranic..."

Je nutno si přiznat, že ani spekulativní cestou, ani sebezpřemlouváním nelze dospět k zavazujícímu poznání, protože veškerému mentálnímu přesvědčení chybí síla k realizaci za hranicemi duálna.

*"Pozdvihne-li se duše až k Duchu, přestává být podřízena Přírodě a povznese se nad mentální činnost. Může se to učinit tak, že se uchýlíme do ústraní, **udásina**, do vznešeného indifferenčního stavu, do míru a štěstí duchovní zkušenosti a v ní se můžeme ztratit. Duše má však zůstat schopna řízení vlastní přirozenosti nejen v klidu a odpočinku, ale i při normální činnosti. Spokojíme-li se s nižší rovnováhou, není tato vláda možná, protože v takovém případě duše jedná pomocí mysli, a mysl může jednat jen individuálně a zlomkovitě, ale Duch vládne poznáním a vůlí, neboť je jejich zdrojem a příčinou. proto, jak postupně duše znovu nabývá svou božskou a duchovní podstatu, nabude také vládu nad pohnutkami své přirozenosti. Stane se podle antických výrazů **swarat**, svobodná a vládoucí v oblasti života a bytí a získává narůstající vládu nad prostředím, které ji obklopuje." (A II, 132)*

V této poslední větě Ghos velmi pěkně vyjádřil poměr mezi smrtelnou a nesmrtelnou duší, kterou nazývá Já. Nesmrtelná duše stojí při zrodu smrtelné duše v okamžiku narození člověka a do ní vstupuje od té chvíle napořád. Nechce-li však zvrátit existující souvztažnost stvořeného s nestvořeným a nenarozeným, a

nechce-li tím také znemožnit návrat stvořeného do nestvořeného, chová se tak, jak jsme toho svědky. Dovoluje vznik toho, čemu Ghos říká nižší přirozenost. Tomu bychom měli rozumět tak, jako by tato nižší přirozenost byla inkubátorem, v němž se udržuje život do té doby, než se postaví na vlastní nohy. Tímto inkubátorem je pomíjející pozemský život člověka (ovšemže i veškerého tvorstva, ale o tom nemluví, protože nižší tvorstvo vůbec nemůže z inkubátoru vyjít. Je to zakuklený život, avšak, jak to bývá v přírodě, že ne každá kukla se dožije toho, aby se proměnila např. v motýla. Platí zde totéž, co se dá říci o kuklách, z nichž se nevylíhli motýli. Vylíhnutí motýli musí zastat funkci všech nevylíhnutých kukel. Tento úkol leží na člověku, pamatujte si to dobře!). Moc nesmrtelné duše je věčná, a neměli bychom se dát zmýlit svým pohledem zvnějška na jeden z jejich účinků na její dočasné působení v lidském těle. Osud této síly v lidském těle může být několikery: může být odvolána z lidského těla smrtí tohoto těla dříve než lidská duše vyjde z inkubátoru, jehož část spatřujeme v lidském životě a v lidském těle. Může být také tak dlouho posilována, až se člověk stane swaratem. Tady bych si zase rád pomohl příkladem ze zvířecího života. Proklová-li se kuřátko ze skořápky už připravené pro život mimo ni, předcházela k tomuto osamostatnění příprava už ve skořápce, umožňovaná zvláště tím, že dospělí jedinci předávají vejcům živočišné teplo. Také my musíme ve svém životě zahřívát smrtelnou duši, aby se z ní dostalo na povrch, co v ní je, jako její základ, nesmrtelné. Nevíme o tom, že si pro tento účel vypůjčujeme věčnou moc nesmrtelné duše, čili Ona působí na svou sílu a moc zatím uzavřenou ve skořápce tak, aby se dostala na povrch, aby se projevila. K tomu je zapotřebí kromě jiného také času. A my se můžeme jen obdivovat tomu, jakou skvělou úlohu zde hraje čas. Buďme rádi, že čas běží a nerušíme ho v jeho běhu. Běh času je také jedna podoba Moci, o níž byla řeč. Těch podob má Moc velmi mnoho. Např. prostor ztvárněný do člověka je další takovou důležitou podobou Moci. Chci tím říci, že tvary nejsou jen tak něčím zbytečným a překážejícím, nýbrž velmi názorným a návodným povrchem Moci. Nejsou jen bezduchou překážkou, abychom přes ni neviděli pod jejich povrch, nýbrž jsou též pomůckou k tomu, abychom se dostali za jejich povrch. (Tato věta by si zasluhovala pořádného rozvinutí. Myslíte si např. že je to jen tvar ženy, který láká muže, nebo tvar muže, který láká ženu? Zajisté že nikoliv.)

Nebudu vám opakovat, jak se Moc zmocňovala mé vůle a jak "trpělivě" v tomto díle pokračovala (slovo "trpělivě" vkládám do uvozovek, protože jen obrazně ukazuje na něco, co u Moci není trpělivostí, ani žádnou jinou lidskou vlastností. Mluví-li např. Ghos

o narůstající vládě boží Moci nad prostředím, musíte taková slova číst jen jako obraz skutečnosti, která je jiná. Moc boží zdánlivě narůstá, protože se postupně zmenšuje odpor prostředí. Ve skutečnosti Moc boží je stále stejná a nekonečná. Nechť nás tedy nemýlí bezmocnost kuřátka ve skořápce. Vězeň v koncentračním táboře si připadal bezmocný. Přesvědčil jsem se, že tomu za určitých předpokladů tak nebylo.

"Nícméně, abychom dospěli až k tomu, je nutno, aby se duše tak zuniversálnila ve svém vztahu ke světu, že by mohla vyjádřit boží vůli."

Promiňte, že považuji za nutné, abych zdůraznil, že jsem se přesvědčil o tom, že duše se stala propustnou teprve tehdy a vždycky tehdy, když se vzdala osobní vůle, ale ne proto, aby se stala propustnou. To by se nebyla vzdala chtění úplně.

"Napřed je třeba, aby rozšířila své vědomí a viděla vesmír jako obsah sebe, i když je svou myslí omezena na vidění své fyzické, vitální, smyslové a intelektuální složky, jako na vidění něčeho odděleného. Je nutné, aby přijala pravdu světa, světových energií, světských tendencí, záměrů světa jako by to byly její vztahy, i když je zatím zakotvena ve vlastních přáních, záměrech a podnětech, které přetrvávají. Je tedy nutné, aby od začátku podřizovala svou vůli božímú Poznání a Vůli a aby končila ponořením svého malého osobního světélka do skvělosti božího světla a své osobní iniciativy do božské."

Tady nesmí vzniknout mezera, kdy ještě nemohla nastoupit boží iniciativa, protože jí bránila lidská osobní vůle, a přesto již ustala osobní iniciativa. Takový chybný stav bych nazval buď přílišnou nebo předčasnou trpností. Zním lidi, kteří do tohoto stavu velmi snadno upadají a tím mrhají nesprávně časem i svou tělesností. Je lépe se držet osobní iniciativy, než ji předčasně opustit. To je ono správné Gothovo "kdo se stále pilně snaží, toho můžeme spasit", a to platí i pro případy, kdy boží iniciativa "ustává (Jak se člověku zdá), protože překonala odpor, který ji umožnil působit, ale nepřekonala odpor další, který ji dosud znemožňuje působit za hranici lidského sebevzdání. Člověk se chová, jakoby smlouval s Pánem Bohem: "až sem ty, a tady ještě já."

"Napřed se shodnout s Nekonečným vstupem do harmonie s Božským, pak se spojit s Božským a zůstat s Ním v tomto spojení, to je podmínka síly a dokonalé vlády, která představuje základ duchovního života a existence." (A II, 132)

"Rozlišování mezi Purušou a Prakriti, jak je provádí Gítá, nám poskytuje klíč k různým postojům, které duše může zaujmout

vůči Přírodě při svém hledání absolutní svobody a sebevlády. Puruša, říká Gítá, je svědkem, oporou, původem schválení toho, co se děje, pánem, který ví a má; Prakriti provádí, je aktivním principem a její pohnutky musí odpovídat postoji Puruši. Duše, přeje-li si to, může si zvolit rovnováhu čistého Puruši, **sakši**, a tak může pozorovat činnost přírody, držíc se stranou; může hledět bez účasti. Viděli jsme důležitost této kvietistické schopnosti; je to základ pohybu a stažení se z něho, který nám dovoluje říci o všem - o tělu, životě, mentální činnosti, o myšlení, o pocitech, emocích - že všechno to je dílem Prakriti v životě, v mysli a v těle: "to nejsem já, to není mé." Takovým způsobem dospějeme k tomu, že oddělíme duši od těchto činností a uklidníme ji. To je tedy činnost odříkání, nebo přinejmenším nezúčastněnost, která může být tamasická, tj. spojená s nehnutou snášenlivostí a rezignací vůči přírodní činnosti, pokud tato trvá; nebo radžasická, tj. doprovázená odporem a aktivním zřeknutím se činnosti, nebo sattvická, jako osvícený přístup duše k situacím s mírovým odstupem a klidem. Odříkání může být též doprovázeno neměnnou a neosobní blažeností beze změny, s postojem spokojeného a odpoutaného svědka, připraveného odejít kdykoliv, aniž by pozbyl radosti."

"Jako čistý svědek duše odmítá udržovat a poskytovat své energie Přírodě. Podpora, **bharta**, je něco jiného - Bůh, Síla neboli Mája - ne duše, která jen toleruje reflexi přirozené činnosti ve svém pozorujícím vědomí, aniž by se ujímala odpovědnosti z udržování a výkonu. Neříká: "Tohle vše je ve mně, mnou udržováno, aktivita mého bytí" nýbrž říká: "To všechno je mi uloženo, ale nachází se to mimo mne." Jenomže neexistuje-li reálná a zřejmá dualita v existenci, není možné, aby se tu všechno zastavilo; duše produkuje ve svém bytí energii, která rozvíjí kosmické divadlo a řídí jeho energie. Přijme-li Puruša roli podpůrce, může to činit trpně a bez připoutanosti tím, že dodává energii, neřídí ji a neurčuje její směr působení. Řízení přichází zvnějška, od Boha, ze Síly a ze samotné přirozenosti Máji; v takovém případě se duše omezuje na to, že poskytuje indiferentní podporu po celý potřebný čas a podobu jejího původního schválení a podílu na existující energii. Jestliže však místo toho zaujme aktivní postoj, učiní se velký krok kupředu ke ztotožnění s aktivním Brahmanem a s jeho radostí z Jeho kosmického bytí. Puruša se pak stane tím, kdo schvaluje a aktivně kontroluje." (A II, 133 - 134)

"Když Puruša zaujme pouze postoj Svědka, provádí také jakýsi druh schvalování, ale jde o schvalování pasivní, prázdné a nehnuté; avšak když Svědek souhlasí s jednáním, schválení se

stává aktivní, i když duše nedělá nic jiného než souhlasí, aby v sobě zračila, podporovala a tak udržovala v činnosti Síly Prakriti, bez výběru, ve víře, že Bůh nebo samotná Síla nebo nějaká jiná Vůle poznání, sami provedou výběr. Duše zůstane v tom případě jen svědkem, podpůrcem a schvalovatelem, anumanta, ale nikoli pánem nebo ředitelem poznání a vůle, džnáta išvarah. Začne-li však vybírat a odmítat, co se jí nabízí, pak schvalování se stává z pasivního aktivním a zavede se tím aktivní řízení.

Nerad bych, abyste ve výkladu Ghosově spatřovali více než analytický výklad pravdy (ne povrchní, ale) povrchový výklad či obraz skutečnosti. Proto ustavičně jeho výklad doplňuji svou zkušeností nebo zkušeností jiných lidí, abyste z nich mohli vyčíst následky rozličných vnitřních stavů. Tyto následky už nejsou povrchem pravdy, nýbrž její stopou: Tamtudy šla.

Když jsem roku 1937 zažil hlubokou koncentraci, byl jsem nucen, protože jsem byl vázán na jiné přítomné přátele, vyjít z nimi po koncentraci na živou ulici. Na pozadí mého vědomí stav soustředění trval. Zůstal jsem vzdálen zevního dění, což se mi jindy nestalo. Šel jsem se dvěma přáteli a tu jsem spatřil, že se ke mně a na mě slétávají vrabci (jiní ptáci na ulici nebyli). Nechtěl jsem (!), abych byl nápadný, a proto jsem si přál, aby se vrabci rozletěli. Jakmile jsem si tohle začal přát, vrabci se rozletěli, jako když do nich střílí. Nato jsem zase začal litovat, že mí dva přátelé se vedle mne baví o fotbalu. Nechtěl jsem (!), aby mařili takovými zájmy předešlé soustředění. Jakmile jsem si to přál, začali oba tak hlasitě a srdečně litovat svých světských zájmů, že jsem musel zjistit zásah Puruši v jejich duši. Tato má komunikace s Purušou trvala asi půldruhé hodiny a pak jsem se zase vrátil k "normálnímu od sebe k Bohu" místo onoho výjimečného obapolného "od člověka k Bohu a od Boha k člověku."

Nemohu být na rozpacích o tom, jakého druhu je trpnost Puruši dána úrovní lidského stavu, anebo, jak jsem se dovídal od 3 let, Puruša "se stává" aktivním, jakmile je člověk vyprázdněn od osobní vůle. Tehdy však až do 17 let se vyčerpala síla a Moc Puruši, jakmile se vtělila do činu. Roku 1937 jsem ji prostě promrhal na splátky, kdežto od 21. 11. 1939 byl stav vyprázdnění tak hluboký, že se nedal promrhat, jen se snížila úroveň spojení na takovou míru, na které jsem byl ještě schopen se neprotivit Vůli boží. Říci tedy, že Puruša je trpný, je pouze obrazem toho, co člověk zažívá v činném stavu.

"...Síla se určuje poznáním, které je jejím původem a pramenem. Avšak jak se duše postupně vrací do stavu

poznávajícího, stává se také ředitelkou činnosti. Nemůže se jí však stát bez toho, že by se z ní těšila, bhokta. Na nižší úrovni je radost dvojího druhu, pozitivní a negativní a převádí se do električnosti pocitů, do radosti a utrpení, ale na vyšší úrovni bytí; aktivní radost se nemění, neboť se v ní promítá radost božské blaženosti. Není to ztráta svobody, ani návrat k nevědomosti. Svobodný člověk ví, že Božské je pánem činnosti Přírody, že Maja je Jeho Poznání a Vůle, která všechno určuje a všechno vykonává, že Síla je aspektem Vůle této dvojice a božské Moci, v nich stále přítomná, a že každé individuum je částí Pána, který, jak praví Gítá, řídí činnost Přírody úměrně tomu, jak ta která část Přírody to unese pomocí moci poznání, a jestliže se zuniversalizuje, pak její poznání zračí jen božské poznání, její vůle plní pouze vůli boží, její radost je pouze radostí božské blaženosti a už ne osobním uspokojením způsobeným nevědomostí. Takovým způsobem si Puruša zachovává svou universální vůli, odmítá ji uplatnit pro osobní omezenost. Jelikož zná vyšší principy, rozumí tomu, které jsou pravé vztahy duše a Přírody." (a II, 134 - 135)

Kdyby na celé cestě poznání nepředcházela představa o cíli a osobní vůle ten cíl dosáhnout, byla by celá tato kapitola, i mnohé jiné, zbytečnou. Ale i Ježíš předpokládal víru učedníků, na ní vědomě stavěl a všestranně ji podporoval. Sám ovšem svou cestu poznání nezačal představou ani osobní vůlí. Věděl o svém poslání od Otce, a jím se řídil. Ví, jak je obtížné poznávat bez předběžné představy a osobní vůle. Lékaři však mne při svých operacích za vědomí opakovaně vysazovali z nabytých představ o tomto světě a z osobní vůle žít v něm, až mě naučili stereotypu "nechtění".

Tento stereotyp nechtění je nezbytným základem spojení s Bohem. Proto Ježíš (podle Starého zákona) nařizoval: "Milovati budeš..." a nečekal, až se člověk dobrovolně rozhodne poslechnout tohoto příkazu nebo neposlechnout. Rozhodne-li se poslechnout, musí zapojit veškerou osobní vůli, aby miloval, protože Ježíš od něho požadoval, aby miloval **celým** srdcem svým atd. A pak se dostavuje známá potíže. Vlastní vůli se nedosáhne cíle - vědomého spojení s Bohem, a dokonce se ukáže, že vůle milovat upadá nebo nečekaně mění intenzitu. Říkáte si, že bych měl pomlčet o lásce, mluví-li se zatím jen o cestě poznání. Ale poznávat vyžaduje obdobnou zaujatost jako milovat, a je mnohem snazší vysvětlit zaujatost milujícího než kteroukoliv jinou. Proto ještě chvíli mějte strpení. Přece však jsem poznával na vlastní kůži obdobný příkaz onomu příkazu lásky, příkaz, který nikdy nebyl nikým vysloven, ale který přesto každý člověk musí plnit tím,

že se narodil člověkem. Ten příkaz vyslovený celým lidským životem, zní: "Poznávati budeš!" A člověk ať chce nebo nechce, od chvíle narození až po chvíli smrti musí poznávat, i když velmi omezeně, sebe i okolní svět, jinak by svůj život v něm neobhájil. Zrodíme-li se jako lidé, nikdo se nás před tím neptal, zda si to přejeme či nikoliv, ale jsme nuceni žít, poznávat a milovat. Jsme postaveni před hotový fakt lidského života. Čili vůbec není nesplnitelný příkaz "milovati budeš", pokud žijeme.

Odhodlal jsem se vysvětlit příkaz lásky pomocí příkazu poznání a naopak. Jestliže jsem vyprázdnil mysl (sebezáporem), kdykoliv jsem se před tím exponoval do krajnosti osobní vůlí, a seznal, že s ní už nadále nic nesvedu, dostavilo se poznání o správném v malé věci a také obrovská síla k uskutečnění vesměs něčeho malého jiného než co jsem chtěl dosáhnout osobní vůlí, a já jsem pak to, co jsem poznával jako správné, lehce provedl za pomoci osobní vůle a osobních schopností (bral jsem svůj kříž). Prováděl jsem to veškerou silou svou a ta byla snadno sjednocena do úplnosti, protože za ní stála Síla, která ji sjednocovala. Obdobným způsobem lze milovat Boha z celého srdce (atd.), a srdce (atd.) se sjednotí a je celé, protože do něj vstoupil život (síla), čili mohli bychom říci, že se tímto životem srdce (atd.) oživilo věčnou silou, která je Silou boží, i když nevíme, jakého je původu. Věčné se setkává s Věčným, tj. láskou z celého srdce (atd.) lze poznat Boha. Tento návod na vědomé spojení s Bohem je sice velmi prostý, ale není návodem v pravém smyslu slova. Můžeme říci, že podle tohoto návodu se nelze s Bohem spojit, trváme-li např. na lineárním nebo progresivním vzestupu lásky až po spojení s Bohem a nesmíříme-li se s tím, že přitom musí dojít k pomlce, k opuštění návodu, k ponechání ho stranou, aby se člověk dokonale zapřel, oprostil se i od vůle spojit se s Bohem. Neučiní-li to, dostane se maximálně do extáze lásky, ze které zase spadne a je nešťastnější než před tím, když nedosahoval ničeho, protože nyní ví, že se vrátil do vězení úzké nepravé osobnosti, která je vězněna pocitem oddělenosti, tentokrát už správně pochopené jako věznitele. Ale na cestě poznání, po kratičkých vsuvkách sebevyprázdnění od veškeré osobní vůle, něco v člověku roste, až přeroste osobní vůli a dostavuje se **natrvalo** určitá únosná úroveň boží Vůle (u mě od 17 let), ze které zase jako z pevné základny postupuje dále, třeba zase po krůčcích a možná že i extázemi typu poznávacího, nebo jinak za pomoci událostí (jako u mne 21. 11. 1939) pokračuje dále až do stavu vědění, že On je jediným činitelem, jediným poznávajícím a jediným milujícím. Toto poznání má pak povahu stavu, nikoliv pouhé poučenosti.

"Puruša i uprostřed radosti a blaženosti kosmické existence, ke které je pozván, aby se jí zúčastnil, jsa pozdvižen k nejvyšším principům, rozumí pravým vztahům duše a Přírody."

"Puruša a Prakriti, jak ve svém vzájemném propojení, tak ve své dualitě, vyvěrají neustále ze Satčitanandy. Vědomá existence já, je podstatnou přirozeností Bytí, čili Sat nebo Puruši, Moci vědomí existence já, usebrané v sobě samé (Čit a Tapas) nebo jednající v oddílech svého vědomí a své vůle (Čit a jeho Šakti či Prakriti). Blaženost bytí, Ananda, představuje věčnou pravdu obsaženou ve spojení vědomé existence s její vědomou silou, ať už je uzavřena sama v sobě, nebo se projevuje v dualitě nerozlučné od svých aspektů, hýbajíc světy a pozorujíc je, působíc na ně a udržujíc je v činnosti... bez čeho by Příroda nemohla jednat... Takovým způsobem se projevuje, založena na samotné povaze bytí... Absolutní radost duše, a na této základně absolutní radost duše v Přírodě, představují plnost božského vztahu."

18. Duše a její osvobození (A II, 136 - 144)

"Naše joga se nesmiřuje se současným stavem naší existence, ani se nespokojuje s nějakým druhem mravní dokonalosti nebo s náboženskou extází v nějakém vzdáleném nebi nebo s nějakým odstupem z naší existence, čímž by se rozřešil jen problém strachu z jejího konce. Náš cíl je úplně jiný; žít v Božském, v Nekonečnu, v Bohu, nikoliv egoisticky pro časné statky, a nikoliv mimo Přírodu, v oddělenosti od našich bližních, od pozemské existence nebo od Boha vzdáleného a odděleného od nás a od světa.... Naše osvobození a naše dokonalost tedy pozůstává z překonání nevědomosti, otroctví a slabosti, vyznačuje se životem v Tom, který má vztah ke světu a k Přírodě, žít plně vědomě v božské moci a svobodě. Tento nejvyšší vztah Duše k existenci, je vztahem Puruši, který vlastní Prakriti a je prost nevědomosti..."

"Jednota, která se projevuje ve variacích vlastní duality, je hrou Přírody a duše od chvíle svého narození během její kosmické budoucnosti. Jediný Satčitananda v sobě existující, neomezený, jednota, která nemůže být zničena extrémní mnohostí jeho variací, představuje původní pravdu bytí... se kterou se musí nakonec naše subjektivní existence setkat. Z této pravdy se odvozují další pravdy... Všechny vztahy ve světě, včetně zdánlivých, závažnějších a tvrdších neshod, jsou vztahy Věčného se sebou

samým, v lůně vlastní universální existence; nikde a nikdy nejde o střetnutí oddělených bytostí, které se náhodně setkávají, nebo o nějakou mechanickou nutnost kosmické existence. Podstatným aktem poznání je návrat k této věčné jednotě: žít v ní se musí stát naším pravým vztahem ke světu. Proto jsme tolik naléhali, abyste z něho učinili nejvyšší cíl naší jogy poznání." (A II, 136 - 137)

Mohlo by vám připadat, že je neslučitelný zážitek zmíněné jednoty s kladným a činorodým postojem ke světu a hlavně k živým tvorům, pokud tyto stojí proti sobě v nesmiřitelném rozporu. Zažíval jsem však tuto jednotu nepřetržitě od 21. 11. 1939 po dobu pěti měsíců za nejtvrděších podmínek, za nichž jedni, po zuby ozbrojení a vybavení schvalováním jakéhokoliv násilí, směli beztrestně mučit a zabíjet bezbranné vězně. A není náhodou, že ten můj živý pocit jednoty opadl, jakmile jsem se dostal z té mučírny na tzv. svobodu. Kdo nalézá království boží, tomu je všechno přidáno, co za kterékoliv situace potřebuje nejen pro sebe, ale i pro své bližní. Jakmile ten stav umně nastal, byl jsem vybaven daleko větší a účinnější láskou k bližnímu než dříve. Vzpomínám si na výrok Katrei: ..."a od té chvíle dokonaleji miluji bližního." I kdyby nebylo jiného důvodu, proč si máme uvědomovat věčný základ všeho, bylo by jeho spojení s živou láskou dostačující k tomu, aby se ospravedlnil tento stav a byl považován za nejnnutnější ze všeho...

"Ale všude a na všech úrovních se tato jednotu projevuje výkonnou a praktickou pravdou, kterou je pravda duality. Věčné je nekonečnou a vědomou Existencí - Purušou - a nikoliv něco nevědomého a mechanického. On existuje věčně v blaženosti energie svého vědomého bytí založeného na rovnováze své jednoty; existuje však také v blaženosti neméně věčné...Stejným způsobem jsme nebo se můžeme stát vědomými jakéhokoliv bytí vně času a beze jména, něčeho věčného, které jmenujeme Já a co způsobuje jednotu všeho, čím jsme, zatímco zároveň můžeme mít proměnlivou zkušenost z toho, co děláme, na co myslíme, co chceme, na co věříme a čím se stáváme; takový je Puruša...On je věčně tímto Já...Jelikož však není jako my otrokem a vězněm myslí připoutané k času, nebere své bytí jako druh produktu nebo neurčitou část. Starý spor filosofů o Bytí a Stávání se něčím není možný pro věčné poznání já."

Zastavme se u slov, že jsme vězni myslí připoutané k egu a času. Nejsme si vědomi toho, že nás mysl vězní tím, že taková, jakou ji známe, jsoucí ustavičně v pohybu a proměnlivá, nás udržuje pevně ve svazku malého úseku vědomí AB, v němž si nemůžeme uvědomovat svou věčnou podstatu, protože jsme v

něm uvěznění v času a prostoru, kdežto On je svobodný za dveřmi časoprostoru. Jsou to ty dveře, o nichž mluví Ježíš, a na které máme klepat, aby nám bylo otevřeno. My se nalézáme na té straně dveří, kde vládne dualita, čas a prostor. Za dveřmi dualita nevládne. Tady ještě přede dveřmi jsou i různé úrovně dualit, o nichž Ghos dobře ví. Přečtěte si znovu začátek tohoto odstavce: "Ale všude - a na všech úrovních..." To mluví o časoprostoru, o vesmíru, který je stvořen a tvořen. A můžeme pokračovat v četbě Ghose:

"...Za touto energií dokonalých proměn se nachází rovnováha energie jednota roditelka, udržující nestranně všechny proměny...Máme se stát Purušou, udělat ze sebe Satčitanandu a znovu nalézt radost v individuálním a božském vlastnění Prakriti namísto v dosavadní individuální mysli podrobené její egoistické povaze...Ego je pouze nižším a dílčím projevem nás samých za účelem nastolení omezené a přípravné zkušenosti, které se po určitý čas propůjčujeme..."

"Individuální bytost, již jsme, způsobuje, že si ve své mysli nejsme vědomi pravého já, ale také umožňuje osvobození v duchovní bytosti a stav vědomé nesmrtnosti. Není to věčné ve své transcendenci nebo ve svém kosmickém bytí, které dosahuje tuto nesmrtnost, nýbrž individuum, které se pozdvihuje k poznání já..."

Zatím vynechávám Ghosovo odůvodnění, proč se tak může stát, protože mám jednodušší výklad k dispozici. Smrtné se sice nemůže stát nesmrtelným, co začíná, musí končit, ale člověk má v sobě několik zavřených, ale k otevření připravených lotosů, do kterých už proto, že tu v živém lidském těle jsou, se vlévá nesmrtelná energie, a jestliže smrtelná duše vyjde vstříc tomuto "shora", tím že zaklepe a nepřestane klepat zdola na uzavřené zdroje nesmrtnosti, může se to, čím ona působí (tj. toutéž energií, která je totožná s energií přicházející shora, a tedy také věčné) spojit se stejnorodým, jež přichází shora, a pak dochází k osvobození věčného ve smrtelné duši pomocí věčného. Nesvádím zde k otevírání lotosů představou a pranou, jako to činí radžajogini, protože představa není nic věčného, a proto otevření lotosu pomocí představy je umělé v tom smyslu, že nezaručuje tentýž účinek jako působení netechnické povahy, ve které by byla např. obsažena láska, která je věčného původu a tedy ve své podstatě věčná. (Poslední soud: "Kdy jsme tě viděli hladovícího a dali jsme ti jísti" "Cokoliv jste učinili nejmenšímu z bratří svých, mně jste učinili." U lásky je rozhodující její věčný zdroj, jímž ona

otevřít brány věčnosti.). A nyní ke Ghosovi, kterému teď, jak doufám, budete lépe rozumět:

"Celý život - duchovní, mentální a hmotný - je hrou duše a možností její přirozenosti; bez této hry se nemůže dostavit poznání pravého já...V individuální bytosti dochází k extázi; ta je ponořením naší mysli do exkluzivní zkušenosti jednoty. Je to svobodná hra naší mysli zahloubané do duchovní bytosti, aby se uskutečnila blaženost jednoty." (A II, 138)

Ovšemže i toto se děje v křesťanské mystice, ale není třeba se stát extatickým mystikem zahloubaným do duchovního bytí, aby se dostavilo poznání Věčnosti. Tradice jak východní tak západní nemůže slovně ukázat nic jiného než co pochopí mysl nadaná řečí a rozumovým přetlumočením. V obojí tradici dokonce ani nechybí názor, že extáze, samadhi, satori apod. jsou vrcholem Cesty. Ale platí, že extáze všech typů je něčím exkluzivním, málokdy dosahovaná, kdežto správně žitý život, k jakému nabádá např. Ježíš, je k dispozici každému z nás. A to vám praví člověk, který prošel mnoha extázemi a před nimi nižšími transy, jako např. při operacích za vědomí a při transu s husami.

"V samotné povaze boží existence je vlastnit svou jednotu, ale vlastnit ve zkušenosti bez konce, z nespočetných hledisek, na nespočetných úrovních, pomocí nespočetných vědomých entit nebo jáček vlastního Já, nebo abychom užili omezené intelektuální mluvy, v nespočetných individualitách jediného vědomého bytí. Každý z nás je jednou z těchto individualit. Držet se v ego a v omezené mysli daleko od Boha, znamená držet se daleko od nás samých, nedosáhnout pravé individuality, zůstat zdánlivým individuem a nikoliv být skutečným individuem - to je moc naší nevědomosti. Zůstat zahloubán v božském Bytí a v nekonečném universálním duchovním vědomí, znamená dosahovat nejvyšší a integrální Já, naší pravou individualitu, a to je naše moc poznání."

"Jakmile jednou poznáme věčnou jednotu těchto tří mohutností věčného projevu, Boha, Přírody a individuálního já, a vnitřní potřebu, kterou mají jeden ke druhému, dospíváme k pochopení samotné existence a všechna zdání světa jsou znaky naší nevědomosti. Poznání já nic neruší, pouze nám odnímá naši nevědomost a podmínky její existence, kterými jsme přidržováni egoistickými rozhodnutími naší přirozenosti. Když je dosaženo naše pravé bytí, ego nás opustí; na jeho místo nastoupí naše nejvyšší Já přicházející z naší pravé individuality. Ta jako naše nejvyšší Já se stane sjednocenou se všemi bytostmi a pohlíží na všechno, na svět a přírodu z pozice své nekonečnosti. Tím

chceme pouze říci, že zmizí náš pocit oddělené existence ve vědomí nekonečné nedělitelné a neomezené bytosti, v níž se už necítíme být vázáni jménem, tvarem a rozhodnutími mentálními a fyzickými od chvíle narození až po budoucnost. Ve vesmíru už nejsme odděleni od ničeho a od nikoho. To je to, co staří myslitelé nazývali "nenarozeným", zničení našeho narození nebo Nirvanou. Nicméně nepřestáváme žít a jednat, ale s rozdílným vědomím a s druhem nové doplňující zkušenosti; svět se nepřestane točit, ale jeho pohyb nevidíme jako něco, co probíhá mimo nás a rozdílně od nás. Moci žít nepřerušovaně v tomto novém vědomí, ve vědomí naší skutečné a integrální jsoucnosti, znamená dosáhnout osvobození a zažívat nesmrtelnost."

"V tomto bodě narážíme na komplikaci; na myšlenku, že nesmrtelnost je možná až po smrti v jiných světech, na úrovních vyšší existence, čili že při osvobození je nutné zrušit mentální a tělesný život a navždy též individuální existenci a rozpustit ji v neosobním nekonečnu. Tyto myšlenky se ospravedlňují zkušeností, podle které duše zbavená pout mysli a hmoty, které ji věznily, má jakýsi druh potřeby nebo cítí se přitahována výstupem. Tehdy se cítí, že tato pouta se nedají oddělit od pozemského života a od mentální existence. Smrt je královnou hmotného světa - zdá se nám, že existuje jen život podřízený smrti a ustavičnému umírání. Nesmrtelnost se dobývá těžko a zdá se nám, že narozením na světě zamítáme smrt. Zdá se nám, že se království nesmrtelnosti nachází na nějaké nehmotné úrovni nebo v nějakém nebi, kde tělo neexistuje nebo existuje jiným způsobem jako tvar duše nebo jako vedlejší přídavek... Takové myšlenky jsou jen válečným úskokem, kterým se má usnadnit mysli, aby souhlasila s duší v její touze po vzestupu." (A II, 139 - 140)

"Příčinou naší existence v tomto světě není ego, jak nám tu-to víru předkládá dosavadní naše zkušenost. Ego je pouze produktem, jednou z okolností naší existence ve světě. Je to typ vztahu, který Puruša z nescetných duší ustavil mezi zindividualizovanými myslmi a tělem, vztah sebeobranu a vzájemného vylučování nebo o útoku, aby měl ve světě uprostřed všech těch existencí na sobě závislých možnost nezávislé mentální fyzické zkušenosti; ale nám není poskytnuta absolutní nezávislost na těchto úrovních, přestože se duše chová jako nezávislá ve smyslu indického pojmu **swadhina**, jakoby byla závislá jen na sobě a ne na Bohu nebo na jiných bytostech... Ego, poznávajíc vlastní nedostatečnost, zavrhuje všechno, sebe i své protiklady, aby mohlo uskutečnit svůj podstatný instinkt nezávislého já a zanechává všech svých vztahů k Bohu a k

ostatním, protože všechno jeho úsilí je mařeno iluzí, marností a nicotností. Přestává uznávat tyto vztahy, neboť kdyby je přijalo, muselo by být na všech závislé. Přestává připouštět vlastní trvání, neboť trvání ega by znamenalo přiznat se k němu, k vesmíru a k ostatnímu. Buddhistické potírání já představuje absolutní vyloučení všeho, co chápe mentální bytost; ponoření do advaity v jeho absolutním bytí odpovídá přesně témuž účelu. Jedno i druhé představuje nejvyšší nárok duše, hájící svou exkluzivní nezávislost na Prakriti." (A II, 140 - 141)

"Zkušenost, ke které dochází, chopíme-li se této zkratky na cestě za absolutním osvobozením - co jsme nazvali "pohybem snažení" - povzbuzuje tuto tendenci. Ve skutečnosti je to lámání ega a odmítání našich dosavadních mentálních zvyklostí, pokud je naše mentalita podřízena hmotě a fyzickým smyslům. Naše mentalita chápe věci jako tvary, předměty, zevní projevy nebo jména, které dáváme těm tvarům. Nevnímáme přímo subjektivní život jiných bytostí, leda pomocí analogie a svým úsudkem, nebo jako odvozené vnímání, založené na zevních známkách - slovu, činnosti atd. - které si naše mysl překládá do pojmů vlastní subjektivity. Když unikneme egu a fyzické mysli, abychom se uchýlili do nekonečnosti Ducha, pořád ještě vidíme svět a ostatní, jak jsme si navykli vidět, jako jména a tvary; pouze, vlivem naší nové zkušenosti s přímou a nejvyšší skutečností Ducha, ztrácejí povahu přímé a nepřímé objektivní skutečnosti, jak jsme potřebovali pro svou mysl, a ocitáme se na opačné straně opravdovější skutečnosti, o které jsme se právě přesvědčili; naše uklidněná a indiferentní mysl se už nesnaží, aby poznávala a realizovala tyto zprostředkující hodnoty, které existují v sobě samých a v nás, a jejich poznávání představovalo jedinou užitečnou, překlenovat propast existující mezi duchovním já a objektivními projevy světa. Spokojeni s blaženou a nekonečnou neosobností čisté duchovní existence, nikdo a nic už pro nás nemá cenu. Co nám ukazovaly naše fyzické smysly, co mysl vnímala a chápala, co jí způsobovalo tak nedokonalou a prchavou radost, připadá teď jako neskutečné a bezcenné; nevlastníme a nestaráme se o to, zda máme ty zprostředkující pravdy bytí, pomocí nichž Jediný vlastní předměty smyslových vjemů a pomocí nichž tyto smysly mají pro Něho, pro Jeho Bytí, cenu a blaženost, které poskytují krásu kosmické existenci a hodnotu jejímu projevu. Neumíme se podílet na boží blaženosti ve světě; naproti tomu se nám zdá, že Věčné se degradovalo, když připustilo, aby se do jeho bytí vmísila hrubá povaha hmoty, nebo když padělalo svou jsoucnost pomíjivými a neskutečnými tvary. Vždyť i když dospějeme k zakoušení nějaké malé části této blaže-

nosti, děje se to pomocí poutanosti, která nám brání, abychom se na ní vnitřně podíleli; zůstáváme unešeni v blaženosti ze zkušenosti o sobě..."

"Když však během naší jogy nebo při objevu svého Já se dobrovolně vrátíme do světa a Puruša v nás znovu zaujme svobodnou moc nad Prakriti, budeme si vědomi nejen těla a zevního výrazu jiných lidí, ale též jejich vnitřní bytosti, mysli, duše a oné jejich části, kterou povrchová mysl nedokáže postřehnout; spatříme v nich skutečné Bytí, uvidíme, že jsou "jáčky" našeho Já a ne jen pouhými jmény a tvary. Stanou se pro nás skutečností Věčného. Naše mysl nebude dále klamána zdánlivou bezcenností banálních věcí, ani neupadne do iluze neskutečna...Uvidíme, že naše materiální existence, náš život, naše hmotná přirozenost slouží k nabytí rovnováhy mezi Purušou a Prakriti a že jejich pravou důležitost můžeme pochopit jinak než běžnou zkušeností. Teprve když nahlédneme do jejich vyšších vztahů, najdeme ospravedlnění pro celý komplex života. Pochopíme, proč naše existence je svázána s trojím - s Bohem, s námi a se světem - protože už nestojí jedno proti druhému, přestanou existovat neslučitelné rozpory...Pak se jasně uvidí, že jsou to stavy, které jsou nutné k tomu, abychom mohli splnit náš úkol a zachovat si jejich hodnotu i po osvobození. Naše zkušenost už nevyklučuje jiné existence v jejich vztazích s námi. Nejsme už egy, která se vzájemně vylučují, hledající jen své řešení a svůj úkol a nepřejíce si nic jiného. Už tu není vzájemné vylučování, nýbrž zahrnování sebe do ostatního na základě boží lásky, Lásky a nikoliv nezávislý vývoj já..."

Bylo by chybou, kdybyste si nevšimli, jak blízko je Ghos tomu, co prováděl Ježíš během tří let svého učitelství v těle a na zemi.

Příklad. (Jan IX, 1 - 7)

Cestou uviděl člověka, který byl od narození slepý. Jeho učedníci se ho ptali: "Mistře, kdo se prohřešil, že ten člověk se narodil slepý? On sám, nebo jeho rodiče?" Ježíš odpověděl: "Nezhřešil ani on ani jeho rodiče; je slepý, aby se na něm zjevily skutky boží. Musím konat skutky toho, který mne poslal, dokud je den. Přichází noc, kdy nikdo nebude moci pracovat. Pokud jsem na světě, jsem světlo světa." Když to řekl, plivl na zem, udělal z hlíny bláto, potřel slepému tím blátem oči a řekl mu: "Jdi, umyj se v rybníce Siloe." (To jméno znamená Poslaný.) On tedy šel, umyl se, a když se vrátil, viděl.

Vynechám výklad, který jsem provedl na jiných místech o této události, protože si přeji, abyste si tentokrát všimli tohoto:

V kom žije Bůh, o tom se dá říci, že je to Bůh toho dotyčného živého. A tento stav má na mysli Ghos, když mluví o tom, jak jinak než běžný člověk se dívá na věci a na lidi. Člověk, který v sobě vědomě zažívá Boha. (Vizte slova Písma: "Já jsem Bůh živých") A Ježíš při této a při mnoha jiných událostech vystupoval jako živý, žijící zajedno s Bohem. Pro něho neexistovaly rozpory, které byly zřejmé učedníkům, když se ptali, kdo se provinil, zda slepec nebo jeho rodiče. Náš život je přece skutkem božím a ne skutkem lidí, a proto má hlubší smysl než jaký povrchně zjišťujeme, smysl, který se nám může jevit jako nežádoucí nebo zase jako velmi žádoucí, ale jak se jeví naší, Ghos by řekl tělesné mysli, není rozhodující pro vnitřní život, nýbrž jen pro zevní rozhodování. Ježíš vrátil i jiným slepým zrak, ale nikdy si nepočínal tak, aby jeho počínání bylo odpovědí na dotaz učedníků, nikdy jindy nepotřeboval slin a země, aby zjednal nápravu. Neživá zem a slina, symbol člověka, který je schopen neživou věc strávit a jí se nejen živit, ale i jiným dopřát života a mnohé, co s ním souvisí, v tomto případě zrak. Doporučuji, abychom se uctivě poklonili před touto vznešeností závislostí. Ghos je jedinečně chápe. Kdyby byl v daném případě na místě učedníků, neptal by se, kdo se provinil, nýbrž čekal by, jak Ježíš odpoví na otázku učedníků skutkem: "jsme tu, abychom si vzájemně pomáhali a tato pomoc je možná jen pokud je den. Kdokoliv rozsvítí světlo, přestane žít ve tmě jako slepec a může pomáhat sobě i ostatním." K tomu vychovával Ježíš své učedníky, aby se stali nositeli božího světla.

Znovu vám připomínám, že Ježíš učinil tento zázrak na dotaz učedníků, čili, že celá událost byla odpovědí na jejich dotaz činem, byla součástí jeho poučování učedníků. Ježíš tu neučil, jak se dělají zázraky. K tomu učedníci měli od něho už hotovou sílu a moc. Nepotřebovali vědět jak na to! Potřebovali se učit správně umění správně žít, aby přešli ze smrti do života. Ježíš se chová jinak než při jiných zázracích, protože tentokrát šlo vyloženě o dotaz učedníků. Ježíš dělá něco, co není pouhým zázrakem, nýbrž symbolem správného života. Tvé tělo je, člověče, ze země, a ty ho musíš přizvat k tomu, co děláš a jak myslíš.

Ve svých 17 létech jsem myslel ještě tak primitivně, že jsem vůbec nepochyboval o tom, že i mé tělo patří Bohu, a proto při modlitbě - při jiných příležitostech jsem to neuměl nebo nevěděl jak na to - jsem šel k Bohu i s tělem, a byl bych považoval za chybné, kdybych se byl modlil jinak. Mám za to, že jít celým životem k Bohu je možné teprve při mnohem větším poznání než

jaké jsem měl v 17. Ježíš učil od začátku své učedníky, jak jít k Bohu celým životem, nejen modlitbou. Viz podobenství o práci služebníka na poli a v domě hospodářově.

Ghos také mluví o banálních maličkostech, které člověk přestane přehlížet, doví-li se, že vždycky dělá také něco, o čem neví, že to také dělá. Potřeboval jsem přemístit skříň plnou těžkých knih. Myslel jsem, že jen přemístuji skříň, ale přišel jsem přitom na knihu, kterou mám už dávno půjčenou od V. E. To je v mém životě běžné, že něco někam založím a přestanu o tom vědět. Kdo za mne věděl, že při výkladu Ghose budu potřebovat vysvětlení obsažené v knize Daisetz Taitaro Suzuki: "Západní a východní cesta." Tedy světlo buddhisty vržené na křesťanství. Přeložím jen první část první kapitoly "Mistr Eckhart a buddhismus" a své poznámky uvedu v závorce. V závorce budou i pojmy, které chce Suzuki doložit sanskritským originálem. Suzuki čerpá ze dvou do angličtiny přeložených textů Eckhartových Kázání. Jeden překlad pořídil C. de B. Evans, London 1924, americký překlad pochází od Raymunda B. Blakneye, New York 1941. Německý překladatel měl po ruce ještě německé vydání Eckhartových Kázání (Predikten und Traktate von Josef Quint, Munchen 1955), takže tam, kde se anglický překlad nerozcházel s německým textem, budou citace uváděny jako Blakney, ostatní budou uváděny jako Quint s příslušnou stránkou v německém textu. Pustím teď ke slovu Suzukiho:

Mistr Eckhart a buddhismus

1.

Na následujících stránkách se snažím obrátit pozornost čtenáře na blízkost myšlenkového světa Mistra Eckharta k mahájanskému buddhismu, (Obecně se rozeznává raný buddhismus, hínajána, úzká cesta ke spáse, a mladší buddhismus, mahájána, velký vůz, tj. široká cesta ke spáse. Ten vznikl asi v 1. st. př. n. l.) a především je patrna blízkost Eckharta k zen-buddhismu (o něm jsem přeložil Wattsovu knihu Cesta Zen). Tento pokus podávám jen náznakově a jako skicu. Je vzdálen toho, aby byl systematický a vyčerpávající. Přesto doufám, že čtenář v něm najde něco, co dostatečně vzbudí jeho touhu, by se věnoval dalšímu studiu tohoto prastarého tématu.

Když jsem poprvé - a bylo to více než před půl stoletím - četl malou knihu o kázáních Mistra Eckharta, hluboce mne zaujala,

neboť jsem nikdy nečekal, že nějaký křesťanský myslitel - bez ohledu zda dřívější nebo moderní - by mohl hájit tak odvážné myšlenky, jaké byly proneseny v těchto kázáních., Už si ani nevzpomínám, která kázání ta malá knížka obsahovala, vím však, že tam uvedené myšlenky byly tak blízké buddhistickým představám, že bychom je mohli téměř s jistotou označit jako ovlivněné buddhistickými spekulacemi. Pokud mohu posoudit, připadá mi Eckhart neobvyklým "křesťanem."

I když nepřihlédneme k podrobnostem, můžeme přinejmenším říci, že Eckhartovo křesťanství je jedinečné a vykazuje mnoho bodů, které je možno označit buď jako "racionalisticky moderní" nebo jako "konservativně tradicionalistické". Eckhart staví na vlastních zkušenostech, které svým původem jsou hluboké a bohaté náboženské povahy. Snaží se dát legendám a mýtům "esoterický" nebo "vnitřní" smysl - jak to tak činí, dostává se na půdu, která není popírána většinou jeho historických předchůdců.

Dovolte mi, abych vás napřed seznámil s představami, které má Eckhart o času a stvoření. O těch pojednává jeho kázání přednesené ke dni vzpomínky na svatého Germana (Saint Germain, pařížský biskup, žil 496 až 575. Jeho svátek se slaví 28. května) Cituje větu z Ekklesiastika (Ježíše Siracha) "Zalíbil se Bohu za jeho dnů." (Překládám tak slova "Er is Gott wohlgefällig gewesen in seinem Tage" podle biblického "das ist mein Sohn, an dem ich Wohlgefallen habe", to je syn můj, ve kterém se mi zalíbilo.). Napřed si všímá slov "za jeho dnů" a vykládá je tak, jak jim rozumí:

Už uběhl víc než den od toho, co se řeklo "za jeho dnů". Dny, které proběhly od šesti nebo sedmi dnů, a dny, které tu byly před šesti tisíci léty, ty jsou dnešním dnům tak blízké jako den, který byl včera. Proč? Neboť čas je v přítomném Nyní. Dadurch, dass der Himmel lauft, ist es durch den ersten Umlauf des Himmels Tag. Tak jak se nebe pohybuje, to je způsobeno prvním oběhem nebeského dne. Tam se děje v Nyní den duše, a v jejím přirozeném světle, ve kterém jsou všechny věci, tam je celý den: tam je den a noc jedním. Naproti tomu je Boží den, kde duše ve dnu věčnosti stojí v podstatném Nyní, a tu rodí Otec svého jednorozeného Syna v přítomném Nyní a duše se znovurodí v Bohu. (Quint, str. 203)

Bůh Otec a Bůh Syn nemají s časem nic společného. Nikoliv v čase se koná plození - nýbrž na konci a na hranici času. V minulých a budoucích pohybech věcí spěchá tvé srdce sem a tam.

Marně se pokoušíš znát věčné věci. V Božských věcech musíš být uchvácen v Duchu. (Blakney, str. 292)

Bůh miluje sebe kvůli sobě a všechno způsobuje kvůli sobě, a to znamená, že miluje pro lásku a působí pro působení. Vždyť nepochybně by byl Bůh svého jednorozeného Syna ve věčnosti nikdy nezrodil, kdyby porození nebylo rovno rození. Tedy: Bůh stvořil svět tím způsobem, že jej ještě bez přestání tvoří. Všechno, co je minulé a budoucí, je Bohu cizí a je mu vzdáleno. (Guint, str. 125)

Z těchto odstavců vidíme, že zcela odporují biblické historii o stvoření. Ona má pro Eckharta pouze symbolický význam, ale nadto se Ekehartův Bůh vůbec nepodobá Bohu, na kterého ostatní křesťané myslí. Bůh není v času matematicky prokazatelný. Jeho stvořitelství je nedějové, bez náhlého začátku a úplně nezměřitelné. Prýští bez přestání, bez začátku a bez konce. Není to žádná včerejší událost, ani dnešní ani zítřejší, přichází z bezčasovosti, z Nic, z absolutní prázdnoty. Boží dílo se děje stále v jeho přítomnosti, v jeho bezčasovém "Nyní" nebo "Ted", které samo v sobě je časem i prostorem. Boží dílo je dokonalá láska, v každém případě bez časového měřítka a bez poučování o cíli.

Tato myšlenka o Bohu, který svět tvoří v absolutní přítomnosti - a tedy se vymyká veškeré kontrole lineárně plynoucího času, by neměla být cizí buddhistickým uším. Snad slyší v její ozvěně učení o prázdnotě (sunyata).

(Možná, že považujete za zbytečné, abych k tomu ještě něco dodával. Ale možná, že teprve teď pochopíte, jak jsem mohl náhle a nečekaně dne 21. 11. 1939 zažít zároveň stvoření světa, jeho udržování a konec. Tehdy se mi čas zhroutil před očima, neboť platí doslova zkušenost Eckhartova, že duše se rodí z Boha v bezčase a zase jen v bezčase do něho vchází. A abych tento důkaz mohl potvrdit z jiných pramenů než z vlastních, musel jsem přestěhovávat skříň. Stalo se dne 26. 10. 1987, tedy téměř po 48 letech od 21. 11. 1939, a přece ještě nebylo pozdě.

Je zajímavé, že při tak mocném zjednodušení výkladu Eckhart nepotřebuje ani rozlišovat smrtelnou duši od nesmrtelné. Je sice pravda, že co se v čase rodí, to také v čase umírá a je smrtelné, ale o této duši Eckhart nemluví. Vykládá o nesmrtelné duši, která se rodí "za dnů božích", tedy je v čase nezrozená, nýbrž ustavičně vyvěrá z Boha, dalo by se říci, že se z něho ustavičně rodí. V tomto smyslu **zrodit se** je synonymem slova **rodit se**. V tomto smyslu jsme si vnitřně rovni s jednorozeným

Synem božím, který se také nenarodil, nýbrž ustavičně se rodí z Otce, čili je nezrozený, panuje mezi Ním a Otcem jednota nezrozeného. A připojíme-li k tomu událost se slepým od narození, na tu nám dává odpověď zase Eckhart, aby nepocházela z mých pramenů. Je pak také úplně nesmyslná otázka "kdy se zalíbilo Otci v Synovi", počítá-li se v lidských dnech, a jinak člověk počítat neumí než v příčinách a následcích. Tady je slabina matematiky. Ale není proto nesmyslná otázka "kdy jsem se narodil". Narodil jsem se **také** v lidských dnech, ale přitom jsem **nenarozený**, neboť se rodím za dnů božích. A jen v tomto smyslu je mi dovoleno rozeznávat smrtelnou a nesmrtelnou duši.)

2.

Následují další citáty z Eckharta, kterými se vysvětlují jeho představy o "Bytí", "Životě", "díle" atd.

Bytí je Bůh ...Bůh a Bytí jsou tímtež - nebo má snad Bůh své Bytí od někoho jiného a sám proto není Bohem...Vše co je, dostává svou existenci skrze Bytí a z Bytí. Proto, kdyby bylo existující něčím odlišným od Boha, mohla by nějaká věc mít svou existenci od někoho jiného než od Boha. Dále není nic staršího než Bytí, neboť to, co existenci propůjčuje, tvoří a je tvůrčí. Tvořit však znamená z Ničeho stvořit. (Blakney, str. 278)

Eckhart je velmi často vysoce metafyzický, a ptáme se s podivem, jak mohlo jeho posluchačstvo brát jeho kázání - posluchačstvo, o kterém s dá předpokládat, že bylo velmi nevzdělané, právě tak neznalé latiny jako latinsky psané teologie. Ale zde předložený problém "Bytí a Boha", který tvoří svět z ničeho, musel je uvést do vážných rozpaků. I učenci museli zjistit, že překračuje jejich schopnost pochopení. Nad to víme, že sami neoplývali zkušenostmi, které Eckhart měl. Pouhým myšlením nebo logickým postupem se nikdy nedá vyřešit hloubka náboženské zkušenosti. Eckhartovy zkušenosti pocházejí ze základního rozum převyšujícího zažívání Boha jako Bytí, které je současně Bytím i Ne-Bytím: vidí v "nejnepatrnější" věci božích tvorů veškerou nádheru jeho jsoucnosti (jsoucnosti jeho já = istichheit). Buddhistické osvícení není ničím jiným než touto zkušeností o Takovosti (tathata), kterou není možno nijak jinak si představit než jako se všemi lidmi nedílně související hodnotu (guna).

(Tato zkušenost přesně vystihuje, co jsem nečekaně zažil v dubnu 1930, tedy ve svých 17 letech. Věděl jsem, že právě lidem je dáno, že jsou jiným způsobem než věci nositeli této takovosti,

neboť **jen** v člověku ona může převládat nad vším, co je v člověku obsaženo, a to takovým způsobem, že jakmile se projeví, smaže rázem všechny jiné zájmy člověka než právě o To. Člověk se stane obráceným k Tomu, nesnaží se Tomu uniknout, nýbrž naopak ono To bez tvaru a bez pojmenování ho zaujme nikdy před tím nepředstavitelným způsobem tak, že by byl ochoten umřít, kdyby měl být bez Toho. Pravím-li, že jen v člověku může převládat nad vším, myslím tím, že je člověk schopen za určitých okolností převzít vědomě velmi naléhavý závazek patřit Tomu a dokonce jiným ukazovat cestu k Tomu. Tehdy jsem ještě neviděl v nejnepatrnější věci veškerou nádheru boží jsoucnosti, protože tehdy v popředí stál přede mnou úkol přichystaný jen pro člověka, jehož spojitost teprve prorůstala do vědomí o spoluúčasti celého časoprostoru i s jeho obsahem s tímto lidským úkolem. Pravím-li však, že jsem nabyl přesně tutéž zkušenost jako Eckhart, chci tím říci, že i když se ta zkušenost může do nekonečna prohlubovat a rozšiřovat, už ve svém prvním průniku do lidského vědomí je celá, i když ještě ze všech stran obklopená lidskou nevědomostí. Celý je na ní právě ten úkol **její**, zvat člověka nesmírně mocně k sobě.)

Boží nejvlastnější Jsoucnost je Být. Jeden Mistr říká: Bytost může dát jinému život. A právě proto je všechno, co nějak jest, založeno jedině v Bytí. Náš celý život měl by být Bytím. Pokud náš život je Bytím, potud je v Bohu. I ten nejnepatrnější život, pokud jej chápeme jako Bytí, je vznešenější než vše co ze života vyplývá. Jsem si jist tím, že poznává-li duše třeba jen to nejnepatrnější, co má Bytí, už se nikdy více neodvrátí od toho ani na okamžik. To nejnepatrnější, co v Bohu poznáváme, i kdybychom tak poznávali třeba jen květinu, jak ona má Bytí v Bohu, bylo by to poznání vznešenější než celý svět. To nejmenší, co v Bohu jest, pokud je to Bytí, je lepší, než když někdo poznává anděla. (Quint, str. 192)

Toto místo bude většině čtenářů znít asi příliš abstraktně. toto kázání bylo proneseno v den vzpomínky "na svaté mučedníky, kteří přišli o život mečem." Tehdy Eckhart začal své kázání myšlenkami na smrt a utrpení, a utrpení, které končí jako všechno, co pochází z tohoto světa. Pak pokračoval radou, abychom se chovali "jako bychom byli mrtví, takže se nás nedotkne ani příjemné ani nepříjemné", a citoval svatého Řehoře, že "nikdo nemůže Boha plně mít, není-li až do základů mrtev pro tento svět.", neboť "smrt poskytuje (mučedníkům) Bytí, protože oni ztratili život, přijali však Bytí." Eckhartova narážka na květinu nám připomíná setkání Nansena s Rikkem, při kterém Mistr Zenu ukázal na květinu, kterou přinesl do klášterního dvora.

Vždycky, když se setkám s takovými shodami, roste mé přesvědčení, že křesťanské náboženské zkušenosti se v základě neliší od buddhistických, rozdělují nás jen terminologie. Ta nejen rozdělují, ale i má nás ke zbytečnému plýtvání časem. Zároveň musíme pečlivě zvážit a zkoumat, zdali skutečně něco je, co nás vzájemně odcizuje, zdali existuje základna, ze které bychom mohli společně vyjít k duchovnímu pokroku a ze které by se dala podepřít světová kultura.

Když Bůh učinil člověka, tu provedl v duši sobě rovné dílo, své působící dílo a své ustavičné dílo. Jeho dílo bylo tak velké, že nebyl ničím jiným než duší, a duše právě tak nebyla ničím jiným než dílem božím, Boží přirozeností; jeho Bytí a jeho Božství záleželo na tom, aby musel v duši působit. Pochválen, pochválen buď Bůh! Působí-li Bůh v duši, pak miluje své dílo. Kde tedy duše jest, v níž Bůh působí svým dílem, tam je dílo tak velké, že toto dílo není ničím jiným než láskou. Láska opět není ničím jiným než Bohem. Bůh miluje sebe a svou přirozenost, své Bytí a své Božství. V lásce však, kterou sám sebe miluje, miluje též všechny tvory - nikoliv jako tvory, nýbrž tvory jako Boha. V lásce, ve které sebe miluje, v té miluje všechno. (Guint, str. 271)

(Dovolte mi, abych se zastavil u památky těch mučedníků, kteří byli zabiti mečem. Jen ti z nich, kteří se vzdali svého života bez lítosti nad sebou, zažili Bytí. Dokonce i já, který jsem nikdy nebyl sťat, ale byl jsem vyhlédnut dne 21. 11. 1939 k smrti, když jsem se v té chvíli nelitoval a vzdal se života, setkal jsem se okamžitě a bez ztráty času s Bytím, tj. s věčným životem. Ježíš řekl: "Kdo ztratí svůj život, nalezne jej." Měl říci?: "Kdo ztratí svůj pomíjející život, nalezne život věčný?" Nikoli, protože člověka, který si žije jen pro sebe a pro své starosti, nazval mrtvým. Takový člověk nemůže tedy ztratit pravý život. Ježíšova slova nebyla ničím více než komentářem k jeho životu a k jeho počínání. Řekl přece: "Příklad svůj dal jsem vám." A pak tedy, když se někdo chopí jenom jeho slov a nikoliv též jeho příkladu, vina padá na jeho hlavu. Ostatně v době, kdy mluvil k učedníkům a k zástupům, nedokončil ještě ukázkou svého života, a tou ukázkou nebylo jen mistrovství sebepoznání, mistrovství lásky a mistrovství Ducha, jimž učil, nýbrž zase zpětně komentář k nim. Neoddělujeme jedno od druhého, jinak jsme kacíři. Mezi životem Ježíšovým a jeho učením panuje naprostá jednota.

Velkým nedostatkem Eckhartových pouček je, že se musel držet chybné křesťanské tradice, jinak by si byl okamžitě zakázal promlouvat. O jeho slovech platí stejně jako o slovech Ježíšových, že jen ten, kdo má uši k slyšení, ten jeho slova slyší. Ostatní si

myslí, že je slyší, ale ve skutečnosti jsou k nim hluchí. Co je to slyšet Ježíšova slova? Kdyby někdo slyšel slova Ježíšova nebo viděl jeden jeho skutek, stačila by mu jen jedna jeho věta anebo jediný jeho skutek, a byl by jimi obrácen natrvalo k duchovnímu životu a nemohl by se vrátit zpět na povrch. Kdyby např. četl slova z evangelia sv. Tomáše: "Lidský život je mostem do věčného života, pokud se člověk na mostě nezabydlí", nemohl by zůstat trčet na mostě. Také ten, kdo má otevřené oči, vidí, co se jiných netkne. Svatá Terezie našla u studny obrázek znázorňující Ježíše, jak nabízí věčný život nehodné ženě. Nález se ukázal být viděním Ježíšovy vůle a toto vidění trvale obrátilo Terezčin život k Bohu. Hnulo by s námi, kdybychom ten obrázek našli my? Ovšem někdo je přichystán k tomu, aby především slyšel, jiný, aby především viděl, ale kdo není přichystán k ničemu z obojího, ten je vinen svou sebeláskou. Ježíš jako poznávající a zároveň dávající příklad pro své učedníky zvolil ze čtyř východisek lásky čtvrté: "Milovati budeš veškerou silou svou." Původně jeho učedníci byli mrtví až do chvíle, kdy vnitřně opustili, co měli nejraději, ale to co opustili ihned nahradili jemnějším poutem, touhou po osobní spáse. Veškerá síla není naší silou, i když s ní ze začátku neumíme jednat jinak než jako se svou, a to je přirozeně správné, nevyumělkované. K jinému vyššímu jednání člověk teprve doroste. Síla, která nebyla jeho, pněla bezmocně na kříži. Na cestě víry musí člověk o tuto víru přijít, aby skutečně přestala být jeho. Ve většině případů teprve smrt přiměje člověka k tomu, aby se rozloučil s veškerou silou k životu, a zjistil, že nebyla jeho. Přirozená smrt je tedy velkým požehnáním.

Jak např. Eckhart mluví pro slyšící? Říká chybně: "Když Bůh učinil člověka", ale hned to napravuje pro slyšícího: "Tu provedl v duši sobě rovné dílo, své **působící** dílo a své **ustavičné** dílo" atd. Tedy Bůh provedl dílo působící a ustavičné. Čili člověk nebyl stvořen, nebyl učiněn, nýbrž je pořád tvořen; nic nebylo stvořeno, nýbrž všechno je ustavičně vytvářeno. To je velmi nadějně. Můžeme se připojit k Dílu, které je věčné a které je právě v tomto smyslu neustále milováno.)

Eckhartovo podání sebelásky boží, která "všechno miluje", odpovídá určitým způsobem buddhistickému učení o všeobjímajícím osvětlení. Když Buddha dosáhl osvětlení, zjistil, že všechno jsoucí - ať už vnímatelné či nevnímatelné - už je ve stavu osvětlení. Myšlenka o osvětlení činí možná buddhisty neosobnější a "metafyzičtější" než jací jsou křesťané. Lze potom buddhismus považovat za vědecktější a racionálnější než křesťanství, které je vybaveno mytologickými přídávky?

(Tady se zase mýlí buddhisté. Je pro ně nepochopitelné, že se za Ježíšova života událo tolik zázraků a že je prováděl zrovna Ježíš a jeho učedníci a ne pouzí fakiři, jako je tomu dodnes v Indii. Nemohu považovat toto období Ježíšova života za pouhý přídavek, protože při důkladnějším skloubení Ježíšova života s jeho požadavky na lásku, musel zvolit jeden z imperativních požadavků pro lidský život, a to "milovati budeš Pána Boha svého ze vsí síly své", protože v krátké době tří let musel učedníky přetáhnout z oblasti víry do oblasti poznání. Veškerá síla pochází **jen** od Boha a člověk se k ní jen připojuje. Jinak by se nemohlo o jeho síle říci "veškerou silou svou". Touto veškerou silou v počátečním jejím působení museli učedníci dělat zázraky, jinak by se byli nepřesvědčili, že je to **veškerá** Síla, která v krajním případě stojí proti trpnému přijímání osudu. Až křesťané i buddhisti pochopí, že Ježíš bojoval proti osudu jako proti Satanovi, uvidí, že lidské jáství se v určité vývojové fázi z velmi užitečného pomocníka promění na Satana, se kterým je nutno vybojovat nelítostný boj, aby se jáství dostalo do nové pozice, ve které dříve nesmělo být, mělo-li člověka připravit na novou fázi osvětlení. Kdyby křesťan nevynechal nic z Ježíšova příkladu, nemusel by čekat, až nastane osvětlení Buddhova typu, nýbrž ustavičně a rychle by do něho dorůstal. V Ježíšově životě není přídavků, které bychom mohli vynechat. Nemusíme proto dělat zázraky, ale musíme vědět, proč se děly a proč se dějí. Buddhisté si ani nejsou dost dobře vědomi toho, jak nám pomáhají svým učením o všeobecném osvětlení všeho. Vždyť okolnost, že žijeme a uvědomujeme si, je soustavou zázraků. Není na ní vůbec nic nezázračného a mytologického. Čím se osobní vůlí přičiňujeme o to, abychom dýchali? Proč to jde samo? A kolik věcí takhle jde samo. A větší zázrak není možný. V tomto smyslu, co učinil Ježíš a jeho učedníci jsou pouhými přídavky k tomu, co Síla boží v celé přírodě pořád činí.)

Proto se u křesťanů setkáváme s tendencí osvobodit náboženství od všech zbytečných historických přídavků.

(Toto počínání může mít dva důvody. Buď někdo toho času vůbec nerozumí těm přídavkům a pak má tendenci je považovat za něco dodatečně přidaného, nebo je chápe jako správné, ale obrazné, mající nám pomocí historizujícího obrazu něco vysvětlit, co je za obrazem a za dějem. Tímto druhým odstraňovatelem obrazů je Eckhart. Kde se ten první zastaví při odstraňování obrazů, těžko říci. Jedno však je jisté, že základem jeho obrazoborectví je nevědomost, a ta není ničím ospravedlnitelná. Zde by se dala učinit náprava jedině tím, že bychom si přiznali svou nevědomost a neschopnost pochopit. Nedojde-li k tomu, pak

z historie Ježíšova života nakonec opustíme celý obraz příkladu, který nám Ježíš dal, a dokážeme se řídit jen některými a nikdy ne všemi jeho výroky. Takhle okleštěný základ křesťanství má v pravém slova smyslu povahu kacírskou, neboť se část Ježíšova učení vydává za celek jeho učení, ovšem neprávem a dochází se k umělé k tomu učení přidaným závěrům, které mohou mít jen málo co společného s duchem křesťanství.)

Jak daleko se tím dospěje, lze těžko předvídat; ostatně v každém náboženství jsou prvky, které můžeme označit jako iracionální. Ty souvisejí s lidskou milostnou touhou. Na druhé straně buddhistická nauka o osvícení není tak studeně metafyzickým systémem, jak si o ní mnozí lidé myslí. V osvěcovací zkušenosti je láska jednou z jejích podstatných součástí. (Např. z prvního hlubšího osvícení jsem vyšel s dojmem, že Boha nemiluji, ale byl jsem tak oddán tomu, co mi bylo zjeveno, že dnes vím, že to byla velmi horoucí láska, která však nepocházela ze mě, z oddělené bytosti, nýbrž z toho, který mne osvítil, tedy z toho, který mne osvěcuje.) Osvícení také neznamena útek ze světa, nepřináší odloučený posed se zkříženými nohama někde na vrcholu hory a odpoutanost od lidstva, ničeného bombami. Obsahuje více slz než si myslíme. (Dva dny od chvíle zmíněného osvícení v 17 letech jsem proplakal nad lidmi, kteří nejsou osvíceni aspoň do té míry, že nevědí o své nesmrtelné podstatě.)

Máš poznávat (Boha) bez obrazů, bezprostředně a bez podobenství. (Je zajímavé, že jsem v 17 letech poznal Boha bez toho všeho, a dokonce velmi dlouho potom mně podobenství a obrazy byly cizí. Postup u mne byl opačný než u člověka víry.) Mám-li však Boha tímto způsobem bezprostředně poznávat, musím se já zhora stát jím, a on se musí stát mnou. Upřesňuji to: Bůh se musí stát pouze já a já se musí stát pouze Bohem, tak dalece spojenými, že toto "On" a toto "Já" jedno jsou, budou a jsou v tomto Jáství nebo Bytí věčně působícím dílem (Werk). Neboť dokud toto "On" a toto "Já", tj. Bůh a duše nejsou jediným Zde a jediným nyní (Ted'), dotud nemůže toto "já" s oním "On" působit jako jedno. (Quint, str. 354)

(Mám za to, že toto Eckhartovo poznání mělo východisko v lidské osobnosti jako obdobné hinduistické nebo buddhistické východisko. Má lidská osobnost však byla už v raném věku operacemi za vědomí a jejich následky tak pozastavena ve vývoji, že ani v 17 letech nebyla ustálena. Toto pozastavení vývoje mělo jak kladné tak záporné následky. Kladné v tom smyslu, že jsem více než ostatní lidé v tom věku mohl patřit věcem než sobě, mohl

jsem se např. snáze věnovat jedinému než oni, a to byla skvělá příprava k patření Jedinému. Na druhé straně jsem více zanedbával sebe než ostatní lidé a byl jsem snáze než oni ochoten sebe ukvapeně opouštět, ne v nějaké poráženecké náladě, ale sebe celého, takového, jakého jsem poznával. Teprve 21. 11. 1939 se ukázal klad tohoto poměrně snadného sebevzdání, ale před tím nikoliv. Mám dnes za to, že i hinduistické pojetí Já a jeho funkcí je přirozenější, neboť pochází z nepozastaveného jáství.)

Co je život? Božské Bytí je můj život. Je-li mým životem boží Bytí, tu musí být mým, co je Bůh, a boží Podstata musí být mou podstatou, bez rozdílu. Opravdově žít je žít stále v Bohu, na stejné výši s Bohem, ne výše, ne níže. Celé naše dílo je prováděno Bohem a je božské zvnitřku. (Blakney, str. 180)

(Škoda, že Eckhart nemohl tato kázání ilustrovat procesem své zkušenosti. Měl za to, právě jako Ghos, že individuální přístup k metafyzické zkušenosti je neopakovatelný. Oba mají pravdu, ale přesto je dokumentem ničím nenahraditelným, pokud se vykladač může spolehnout na analogické schopnosti posluchače. A na ty se vrcholně spoléhal Ježíš, kdykoliv zároveň ukazoval na svůj příklad i na podobnost. Škoda, že ani Ghos, ani Suzuki neberou v úvahu toto dvoupólové poučování. Budí snadno dojem, že jsou zastánci panteismu. Kdyby se však čtenář dověděl, jak dospívali k vrcholu, o němž mluví, věděli by, že k němu nedospěli spekulací.)

Pročítáme-li tyto citáty, zdá se nám být pochopitelné, proč Eckhartovi současníci ho považovali za "kacíře" a proč se hájil. Musíme to snad přisoudit psychologické zvláštnosti, že se vždy vyskytují dvě protilehlé tendence v myšlení a v cítění člověka: extrovertní a introvertní, objektivní a subjektivní, obvyklé a mystické chování. Rozpor mezi těmito dvěma tendencemi je často příliš hluboký a silný, než aby se daly mezi sebou smířit. Proto mohl Eckhart obvinít své odpůrce, že sami nejsou schopni pochopit jeho stanovisko. Byl by mohl namítnout: "Kdybyste mohli poznávat mým srdcem, pochopili byste, co říkám - neboť je to pravda, a Pravda to sama řekla." (Quint, str. 163). Augustin ovšem je tvrdší než Eckhart: "Mohu já za to, že někdo tomu nerozumí?" (Citováno podle Eckharta, Quint, str. 136)

(Ani lidé mi nejbližší dlouho nechápali, že nejsem rozporný a tvrdohlavý, když najednou jedním podle jiného zdroje než obvyklého. Lékaři způsobili, že jsem měl mnohem snazší přístup k vnitřnímu zdroji než ostatní děti, a že se tento zdroj nemohl umlčet ani hřmotem dětských her, protože mně zakázali hrát si s dětmi,

abych si nezlomil ruku, a vůči věkově starším lidem jsem měl odstup vysvětlitelný generačním rozdílem.)

3.

Jedním z Eckhartových "kacířství" byl jeho sklon k panteismu. Zdálo se, že staví Boha a člověka na stejnou úroveň. (Zatímco si jen přál, abychom pochopili velmi důležitou skutečnost, že jsme také nestvořenými a lidsky nenarozenými kromě svého lidského zrození. Tato skutečnost nás činí rovnocennými s Bohem a schopnými vrátit se i s tím, co se cítí od Boha odděleno, k němu se vrátit. Podívejte se, jak se navzdory s chybnou tradicí a v opozici s ní pachtí, aby podle své zkušenosti dosvědčil, že tomu je takto:)

Otec mě plodí jako svého Syna a jako téhož Syna.....(Quint, str. 453 a 185). Duše, která tu je v přítomném Nyní, je tou, v níž Otec rodí svého jednorozeného Syna, a tímtéž zrozením se duše znovu rodí v Bohu. Je to jediné rození: Kolikrát je ona (duše) znovu narozena v Bohu, tolikrát rodí Otec svého jednorozeného Syna v ní. (Quint, str. 206)

Sice to zachází příliš daleko, když vcelku Eckharta označíme jako panteistu, ale vytrhneme-li z textu jeho kázání jednu nebo dvě věty namátkou, není pochyb o tom, že obsahuje panteismu blízké myšlenky. Odhlédneme-li od toho, co je kritického v projevech nevědomých spoluvykladačů, kteří možná měli zlý úmysl, přece jen označovat Eckharta za kacíře nedokáže dobře smýšlející soudce, neboť Eckhart všude ve svých kázáních pečlivě zdůrazňuje rozdíl mezi stvořitelem a tvorem, jako např. v následujících citátech:

"Mezi jednorozeným Synem a duší není rozdíl." To je pravda. Neboť jak by mohlo být něco, co je bílé, rozdílné nebo vzdálené od běloby? A přitom látka a tvar jsou jedno v Bytí, živoucí a působící. Ovšem látka není tvarem a naopak. Zbožná duše je sjednocená s Bohem, podle Jana XVII, 21. V tom smyslu mohou být všechny (duše) sjednoceny v nás, právě jako my sami jsme jedním. Pouze tvor není Stvořitelem, ani zbožný člověk není Bohem. (Blakney, str. 303)

(Ocitujme si Jana XVII, 21: "aby všichni byli jedno jako ty, Otče, ve mně a já v tobě jsem, aby i oni byli v nás, aby tak svět uvěřil, že ty jsi mě poslal." Ježíš si zřejmě přeje podat důkaz, že je možno, aby se člověk sjednotil s Otcem, tedy se Stvořitelem, se Zroditelem. Z jeho výroku vyplývá, že je to možné. Nejde však jen

o pouhý pocit jednoty, nýbrž o jednotu samu, protože Ježíš prozradil na kříži svým zvoláním "Bože, proč jsi mě opustil", že pocit jednoty v té chvíli neměl. Prožíval prostě náš nynější stav a rozsah vědomí. Jak to, že křesťanské tradici nenapadlo, že toto zvolání bylo výrazem smrtelné duše, která měla na kříži zemřít? Bojí se snad tradice říci, že máme jakoby duše dvě, jednu smrtelnou, o které víme, a druhou nesmrtelnou, o které nevíme, že však jedna ustavičně vyplývá z druhé a nikoliv druhá z první, a to přinejmenším po celou dobu pozemského života člověka? K tomu by tradice musela důsledně zastávat emanační teorii, kterou např. zastával Eckhart, že všechno ustavičně z Boha vychází, je Bohem rozeno, je tímto způsobem tvořeno, ale není stvořeno definitivně za šest dní. Ve středověku, kdy se tomuto věřilo, až na Eckharta, bylo možné držet se této chyby: že symbol stvoření je skutečností. Tento symbol Eckhart zřejmě prožil jako před ním např. Mojžíš, a tím jej převedl vnitřně v sobě na skutečnost. Abychom to učinili i my, k tomu nás veškerá náboženská symbolika vybízí, ale více za nás a pro nás učinit nemůže. Sama o sobě za nás nemůže zastoupit žádný proces přeměny. Situace se však oproti středověku změnila. Dnes není možno věřit, že byl svět stvořen za šest dní. Tady zdánlivě věda zvítězila nad náboženstvím a náboženské pojetí světa se stalo nevědecké. Ale nezvítězila, protože ani ona dosud neumí dokázat proces přeměny symbolu na skutečnost, i když v matematice a jejích aplikacích jí to jde, a v tom je největší pokrok aplikované matematiky.

Zbývá zatím říci, že tělesný lidský organismus umožňuje přeměnu nesmrtelné duše na smrtelnou a též pochod opačný, protože, jak Eckhart dobře ví, smrtelná duše je zajedno svým původem s Bohem, a ten původ je neustálý a působící, jak se Eckhart vyjádřil, jako o semenu zasetém do země. V semenu je nějak obsažena celá rostlina, pro srovnání těžko říci, že budoucí, když ona je přítomna. Tak je nesmrtelná duše, která nemá budoucnost ani minulost, obsažena ve smrtelném těle, v zemi, a působí zřetelně skrze rostlinu, smrtelnou duši. Země, v tomto případě smrtelné lidské tělo, jí dodává konkrétní podobu a umožňuje jí konkrétní činnost ve stvořeném, lépe ve tvořeném. V tomto smyslu je duše jedno s Otcem.)

Bůh a Božství jsou tak daleko od sebe různí jako nebe a země. Řeknu dokonce ještě navíc: Člověk vnitřní a člověk vnější jsou tak daleko rozdílní od sebe jako nebe a země. (Spatřuji v tomto výroku výborné vysvětlení vnějšího mrtvého člověka, o němž mluví Ježíš, na rozdíl od vnitřního živého člověka, pomocí kterého dělá Ježíš napřed zázraky a pak oživuje i vnějšího člově-

ka. Škoda, že Eckhart nemohl mluvit tak otevřeně jako já. Byl by řekl: Lidská představa o Bohu je na cestě víry nepostradatelným pomocníkem, ale není Bohem.) *Bůh je však rozličnější jako o mnoho tisíc mil kdyby byl dále: Bůh se stává a přestává být.* (Eckhart zde naráží na skutečnost, že Bůh se stal člověkem v jednorozeném Synu, a zase člověkem přestal být. Tak i my nezrození se obdobně stáváme člověkem a zase jím přestáváme být. Pravím obdobně a ne stejně, a chci tím říci, že na našem věčném příbytku u Boha se nic nemění obojím pohybem, je však splněn úkol marnotratného syna se všemi důsledky uvedenými v podobenství o marnotratném synu!) *Nyní se vracím ke svému slovu: Bůh sebe chutná ve všech věcech - Gott schmeckt sich selbst in allen Dingen. Slunce vrhá světlo na všechny tvory, a tím čím slunce vrhá světlo na ně, přitahuje je k sobě, a neztrácí tím nic ze své světelné síly.* (Quint, str. 272)

(Ani by nám možná nenapadlo, jak věděl přítom Eckhart a měl to na mysli, že při nasycení čtyř tisíc lidí nebylo nic z chleba a ryb. Tím méně by nám napadlo, že tvůrčí proces je uzavřeným okruhem, ale obě cesty, tam a zpět, jsou tak pomalé a dlouhé, že o tomto přitahování božím jeho světlem ani nevíme. Bez Eckharta a jeho zkušenosti bychom stěžii přišli na to, že nás Bůh nejen posílá na svět, jak je to dobře vyjádřeno v gnostické Písni o perle, ale že nás též k sobě táhne, čímž se uzavírá okruh přes pomíjející existenci zase k Bohu, přičemž při tolika vydávání energie Bůh z ní nic neztrácí. Je to nekonečný koloběh energie, přičemž není zapotřebí se převtělovat z člověka do člověka. Koloběh probíhá na jiné úrovni než jen lidské.)

Z toho můžeme zcela jednoznačně usoudit, že Eckhart je dalek toho, aby byl panteistou. (Ale často se mu snáze mluví panteisticky, aby si usnadnil výklad a nemusel pořád opakovat, že jde o příměr: že je tomu **jako by** Bůh a člověk byli jedním a tímtéž.) *Podobně bývá i mahájánský buddhismus označován za panteistický, když přehlíží svět jednotlivostí. Mnozí kritikové se zdají být bezelstně a pohodlně jistí ve svých představách, že každá nauka, která není především a výlučně monoteistická, nutně je panteistická, čímž podle nich musí být ohrožen duchovní pokrok. Ovšemže Eckhart trvá na tom, že se dá něco zjistit z bohorovné přirozenosti v každém z nás, jinak by bylo nemožné, aby se narodil boží jednorozený Syn v duši a jeho tvorové by byli navždy jasně od něho se lišícími.* (Či to byly ryby a chléb, jimiž Ježíš nasytil tisíce lidí. Člověk - pacholík mu je propůjčil? Proč zázračně nestvořil i ten nepatrný počet ryb a chleba?) *Dokud je Bůh láskou jako Tvůrce, nemůže být nikdy mimo svých tvorů.* (Byl

bych býval bláhový, kdybych si byl myslel, že teprve 21. 11. 1939, kdy jsem tohle začal vnímat, se tohle začlo dít. Abych nebyl na pochybách, bylo mi dovoleno, abych tam, kam jsem upřel svou lidskou pozornost, tam jsem se svým vědomím vešel. Jako např. do duše Jiřího Došela. Ale nebyl jsem s ním zajedno ve všem a nebyl jsem mu ani zdaleka ve všem roven.) *Tím se nemá rozumět, že jeden je sjednocen s druhým ve všem. Eckhart rozlišuje mezi vnitřním a vnějším člověkem, a co vidíme a slyšíme, není totéž jako to, co neslyšíme a nevidíme. V jistém smyslu můžeme proto říci, že nežijeme ve sjednoceném světě a že Bůh, kterého si pro sebe nárokujeme, ne vždy pro jiného náleží do téže kategorie. Eckhartův Bůh není ani transcendentní ani panteistický.*

Bůh přichází a odchází, působí, je aktivní, je v čase, v němž se všechno děje - Božství však zůstává neproměnné, neotřesitelné, nepřístupné. Rozdíl mezi Božstvím a Bohem je obdobný rozdílu mezi nebem a zemí, přesto nemůže být Božství sebou samým, aniž by ze sebe nevyšlo, to znamená: Je Božstvím, protože Božstvím nezůstává. Sie ist Gottheit, weil sie nicht Gottheit bleibt. Tento "rozpor" může být pochopen jen "vnitřním" člověkem, nikoliv "vnějším", protože poslední vidí svět smysly a intelektem a následkem toho je neschopný pochopit hloubku Božství.

I když Eckhart mohl být vystaven židovským (Maimonides), arabským (Avicenna) a novoplatonským vlivům, není pochyb o tom, že měl své prazákladní zkušenosti, které byly osobní - teologické a ostatní zkušenosti připomínají jedinečně mahájánské. Coomaraswamy říká:

Eckhart vykazuje podivuhodnou blízkost indickému způsobu myšlení. Celé pasáže a mnohé jednotlivé věty se čtou jako bezprostřední překlad ze sanskritu. Tím by přirozeně neměl vzniknout dojem, že se v Eckhartových spisech vyskytují skutečně nějaké indické prvky, i když nějaké orientální vlivy v evropské tradici jsou, a ty pocházejí z novoplatonských a arabských pramenů. Toto srovnání přináší spíše důkaz, že tu nejde o vliv jednoho myšlení na druhé, nýbrž o jednotu metafyzického podání, platného pro celý svět a všechny doby. (The Transformation of Nature in Art, str. 201)

4.

Nyní je nutné prozkoumat Eckhartovu blízkou příbuznost s mahájánským buddhismem a především s hinduismem se zřetelem k učení o prázdnotě. Této buddhistické nauce o

prázdnostě se bohužel na Západě vůbec nerozumí. Slovo "prázdnota" nebo "prázdnost" působí na člověka odstrašujícím způsobem, i když se v normálním způsobu řeči proti němu nemůže nic namítat. A zatímco tato nebo jiná indická myšlenka je označována jako nihilistická, Eckhart nikdy nebyl z nihilismu viněn, ačkoliv nešetřil slovy negativní povahy jako "poušť", "mlčení", "nicotnost" atd. Snad jsou tato slova srozumitelná, užívají-li jich mezi sebou západní myslitelé ve spojitosti s jejich historickým pozadím. Avšak jakmile jsou tito myslitelé nuceni k tomu, aby se s nimi ocitli v cizím, jim neznámém systému a jsou tam vystaveni jiné duchovní atmosféře, ztrácejí svou rovnováhu a odsuzují je jako negativní nebo anarchistické nebo podporující samotářský egoismus.

U Eckharta čtete:

Četl jsem mnoho spisů, i pohanské filosofy a mudrce, a též Starý a Nový zákon a snažil jsem se vážně a s veškerou pílí o nejlepší a nejvyšší ctnost, kterou by se člověk mohl co nejvíce přiblížit k Bohu a pomocí níž by se mohl stát opět původním věrným obrazem, kterým byl v Bohu, dokud - dříve než Bůh provedl stvoření - nebylo rozdílu mezi Bohem a jím (rozuměj předstvořeným). A když jsem podle svého nejlepšího umu vnikl do základu věci, zjistil jsem, že touto ctností není nic jiného než odloučenost od všeho stvořeného. V tomto smyslu promluvil náš Pán k Martě: "Jednoho je zapotřebí", což asi znamená: Kdo chce být neporušený a čistý, potřebuje jen jediné: odloučenost. (Blakney, str. 82. Slovo Odloučenost připadá být blízké sanskritskému pojmu anabhinivesa nebo asanga - japonsky mušujaku a čínsky wu chich chu což znamená tolik jako "nepět" nebo "nebýt připoután".)

Co je smyslem "úplné odloučenosti"? Podle Eckharta to nemůže být "to nebo ono". Je to čisté nic (bloss nicht), je to nejzazší bod, z něhož Bůh může v nás působit jak chce.

(Nemusím snad opakovat, že toto Eckhartovo pojetí odloučenosti je mi vlivem lékařských zásahů známo už z dětství. Po operacích jsem se k ničemu nehlásil, ani k vlastní matce ani k bolesti, která po operacích musela být značná. A v 17 letech už bez krutých zásahů jsem náhle a nečekaně ničemu nenáležel, ani svému tělu, **a přece jsem se nepohyboval někde mimo těla**, spíše bych řekl, že má mysl byla natolik bez pohybu, že by se ten stav dal označit jako nepřítomnost v čase a v prostoru, ale přítomnost ve vědomí. V té době jsem nedokázal být ani ctnostný ani hříšný, lépe by se dalo říci "ani lidský", a tedy v lidském pojetí jsem byl opravdu ničím. Byl to bezprostřední následek úplného

odmítnutí dosavadního způsobu života, v němž jsem najednou neshledával nic pozitivního, a takto zbaven minulosti, jsem se cítil být opravdu ničím. Po čtrnáctinásobném znicovacení po operacích za vědomí, bylo to první vyprázdnění od sebe bez násilí zvnějška. Ostatní okolnosti jsem už uvedl dříve.)

Plná odloučenost jest bez vztahu k tvorům, bez pokory vůči nim, bez pýchy, bez starosti, zda jsme povyšováni nebo ponížováni. Ona je pánem sama sebe, nic nemiluje, nic nenávidí, není ničemu podobna ani nepodobna, není tím ani oním, nic nechce. Je-li někdo tím nebo oním, je tvorem, ale odloučenost nechce nic, nechává všechno nedotčeno. (Evans, str. 341, podle Suzukiho "with a little change" čili volně přeloženo "málo proměnná.")

Zatímco buddhismus klade důraz na prázdnotu všech věcí "skládajících se dohromady z mnoha dílů, (skandha), a tedy má se chápat metafyzicky, Eckhart zastává psychologický význam "čistého nic", takže Bůh může vejít do duše bez odporu individua.

(Mám za to, že toto pronikání Boha do duše se dá lépe vyjádřit obrazem, který mne velmi zaujal v předškolním věku. Vmáčkli jsem důlek do mokrého písku a důlek se začal naplňovat vodou z blízké řeky. Prázdnota důlku je bližší vodě než jeho plnost. Voda se nevlévá do důlku teprve když důlek vyhloubím, nýbrž už tu je před tím než jsem to učinil, ale nemůže se projevit, protože se projevuje písek. Tak také v žádném případě Bůh nevniká do duše, je-li prázdna, nýbrž už v ní je před tím, než se vyprázdnila. Jenže je plná věcí, takže se v ní Bůh nemůže projevit. Komu se nemůže projevit? Duši, neboť duše má své smysly, které jsou paralelní, ale rozdílné od tělesných smyslů. O tom jsem se přesvědčil také v předškolním věku, když jsem vstupoval s husami do jejich transu. Ony tam neměly těla, a když jsem se tam podíval netělesnými duševními očima po sobě, ani já jsem neměl tělo, ačkoliv jsem tam jinak viděl světlo a cítil přítomnost svou i husí.)

Avšak toto prázdné činění duše - její stávání se nejástvím - nemůže být z praktického hlediska nikdy dokonale uskutečněno bez ontologického (rozuměj metafyzického) chápání věcí, to znamená bez nicotnosti všeho stvořeného. Neboť stvořené nemá žádnou skutečnost, všichni tvorové jsou čisté nic, neboť "všechno bylo jím (Bohem) stvořeno a bez něho nic nebylo učiněno, co je učiněno." (Jan I, 3). Dále: "Kdyby nějaký tvor měl Bytí mimo Boha, i třeba jen nejnepatrnější, pak by Bůh nebyl příčinou všeho. Kromě toho, žádné stvoření není stvořeno, protože stvoření by bylo přijímáním bytí z ničeho." (Blakney, str. 298 n)

(Zůstaňte se mnou na chvíli, u "prázdného činění duše - das Leermachen der Seele." Nedá se vysvětlit jinak než zkušeností. Od dob lékařských zásahů jsem většinou dělal něco jako každý jiný člověk z osobní vůle nebo z vůle jiných lidí a z potřeby jim vyhovět nebo se jim vzepřít a také z potřeby překonat odpor věcí nebo se jejich funkci poddat, uznat ji třeba s nelibostí. To tedy není a nebyla prázdná činnost duše. Nazvěme ji činností vyvolanou jaksi zvnějška, lidmi, funkcí věcí a samotným jednajícím člověkem. Toho také zařazuji do popudů přicházejících zvnějška, hned uvidíte proč, nebo to už víte sami. Tu se mi však stávalo, a to dost často, že jsem nedokázal prosadit svou vůli proti událostem na mne doléhajícím, nebo proti věcem tupě překážejícím mé vůli. Byl jsem ještě nerozumným dítětem a nedovedl jsem odhadnout správně meze svých individuálních možností. Vlivem tohoto nedostatku jsem se rozčiloval nad něčím nad čím by se rozumný člověk ani nepozastavil. Tato chyba však **"někdy"** způsobila, že jsem musel nadobro skoncovat s činností, kterou jsem směřoval za nějakým neuskutečnitelným cílem. Neustoupil jsem hned a lehkomyšlně, nýbrž teprve když jsem vyčerpал všechny své schopnosti včetně rozčilování. Pomohla mně k tomuto postupu má zkušenost s lékaři, která by se dala definovat jako "jsou případy, při nichž každý odpor je zbytečný." A pak vždycky, a to je podmínka pro to zmíněné **"někdy"**, jsem se vyprázdnil od své osobní vůle a zažíval jsem čisté vědomí, které patrně z nedostatku této zkušenosti Eckhart nazývá správně ničím, zřejmě, ve srovnání s něčím, co vzniká a zaniká, a co tedy stále není. Pak už zbývá jen malý krůček k chybné generalizaci, že co se stává a přestává se dít nebo být, není reálné. Snad bych toto prohlášení považoval za správné, kdyby ono nic nebylo bývalo tak plodné, že rodilo nejen pohnutky k činu, ale i moc, která nesmírně převyšovala souhrn všech lidských schopností, zanechávajíc nadto za sebou dlouho neviditelnou stopu, která se poprvé projevila až po třinácti létech nevědomosti o ní, tedy konkrétně v mých 17 letech. Činnost pocházející z prázdnoty byla vždycky - i když se během prvních třinácti let objevovala jen v maličkostech - tak skvělá a moudrá, že kdybych ji byl nepovažoval za samozřejmou pro její samovolný vznik, musel bych ji nazvat nadpřirozenou a zázračnou. Nemohu však souhlasit s názorem, že činnost vycházející z prázdnoty byla méně skutečná než jiná. Naopak byla v ní obsažena vpravdě vědecká předvídatost a pružnost, jako by ve zdroji té moci byla zpřítomněna minulost i budoucnost do jediné syntézy. Věděl jsem např. bezpečně, co touto mocí dokážu, tak jako bych to byl už dokázal, takže kladný výsledek takové činnosti byl samozřejmý, přičemž nikdy nešlo o

opakovanou konkrétní záležitost. Když potom 21. 11. 1939 jsem se vzdal veškerého osobního života, dokud jsem tu moc nedočerpával, nemohlo se mi stát nic protikladného. Nebyl jsem např. ohrožován na životě ani násilím, kterého v koncentračním táboře bylo dost. Před 17. rokem se ta síla dočerpávala provedením toho, k čemu sloužila jak se mi zdálo, ale, jak jsem už řekl, nebylo tomu tak. Z nedočerpaného jejího zbytku, řekl jsem: ze zanechané stopy, která už nestačila k aktivitě, narůstala trpnost, která se pak dovršila v dubnu 1930, v 17 letech. Pak začala hrát hlavní roli trpnost, už ne nepodobná ničemu, a moc se udržovala **nechtěně** oddaností této moci. Byl jsem jí tedy trvale překonáván po dobu devíti let. Přitom jsem nebyl bez chyb a byl jsem poslušen jen jednou nabytému základu. Stačilo však, aby jeden zásah zvnějška, bezprávné zatčení a třídní muka, smazaly lineární vzestup a nahradily jej prázdnotou činností. Vzdal jsem se pozemského života a pak s prokazatelným akutním nebezpečím smrti nastala pětiměsíční prázdnota činnosti, která se vyznačovala tím, že jsem přestal být činitelem, ať jsem dělal cokoli. Co se mi stalo roku 1937 přechodně na dobu půldruhé hodiny, to se teď stalo plynulým stavem, kterému jsem svou vůlí jen přizvukoval. Ani mne nenapadlo, třeba i v nejmenší maličkosti nenapadlo v něčem odporovat nebo prosazovat osobní vůli. Výsledkem toho bylo, že jsem se jevil svému okolí jako úžasně činný a jako by se mě netýkaly poměry, ve kterých jsme tam žili. Stvořené, lépe řečeno aktuálně vytvářené, začlo mít pro mne zkušenost viděného toku existence, lásky a poznání přímo ze zdroje. Viděl jsem stvoření jako stále odvozované z něčeho, co bych těžko mohl nazvat něčím. A tak se podle mé zkušenosti z Ničeho rodí všechno. Ovidius a Kniha proměn by se mnou dosvědčovali, že stále jde o proměnu něčeho za oponou smyslů a rozumu do oblasti vnímatelné smysly a rozumem. Byl jsem si např. vědom toho, že např. Bytí neustále přechází do úsekového bytí, jako by tam před tím nebylo, Láska do přeměněných projevů lásky, poznání do různých stupňů a forem poznávání, ale proto nepřestává být Láska Láskou, poznání Poznáním, Bytí Bytím. Je nám však na ně umožněn jen periferijní pohled, jaksi úkosem. Je-li tomu tak, pak je absolutně nesmyslné dohadovat se o neskutečnosti stvořeného.)

Co to může znamenat? Jak může nějaké Bytí přicházet z Ničeho z Ne-bytí? Zde se psychologie nevyhnutelně mění na metafyziku. Zde narážíme na problém Božství.

Tohoto problému se zřejmě Eckhart moc často nedotýká , neboť opětovaně varuje své čtenáře: "Nyní dávejte pozor. Chci

vám nyní něco říci, co jsem dosud nikdy neřekl." A pak pokračuje: "Když Bůh stvořil nebe, zemi a všechno stvořené -, tu Bůh nepůsobil, neměl co činit a také v něm nic nepracovalo." Pak řekl něco o Božství, ale nezapomněl zdůraznit: Opět vám chci říci, co jsem dosud nikdy neřekl: Bůh a Božství jsou tak daleko od sebe rozdělení jako nebe a země." Ačkoliv často zanedbává rozdíl mezi Božstvím a Bohem a používá slova "Bůh", jímž ve skutečnosti míní "Božství", je jeho pokus jasně rozlišovat pozoruhodný. Podle něho je Bůh vždycky tak dlouho Něčím, dokud je ve hře třeba jen stopa pohybu, působení nebo konání. U Božství naproti tomu narážíme na nepohnutost, na Nic, ke kterému nevede žádná stezka (apada). Je to dokonalé Nic, a proto je to základ Bytí, ze kterého pochází všechno existující.

(Od začátku vědomé cesty k Bohu, od dubna 1930, tedy od mých sedmnácti let, jsem neměl víru v Boha podle lidských představ, v Boha, "který se smilovává, nad kým se chce smilovat, a nesmilovává, nad kým se nechce smilovat." Nevstoupil jsem na cestu ani s nejmenším obrazem víry v Boha podle lidských představ, protože jsem ji neměl ani před vstupem na cestu.

Tak také např. paní J. T. z Vimperka nikdy ke mně nepřichází sama, i když fyzicky přichází sama, ale fakticky nepřichází sama, protože má dobré srdce. Vede sebou paní R. R. z Vimperku, o níž je přesvědčena, že si zasluhuje tutéž pomoc jako ona. Nemůže však pochopit, proč R. R. prochází tolika zkouškami, které na ni Pán sesílá, tj. Bůh podle zmíněné víry, jak jsem jej právě definoval, že se smilovává nad kým se chce smilovat... Chyba není někde u Boha podle lidské víry, někde mimo člověka, nýbrž v člověku samém. Proč se mi boží jsoucnost do 17 let neprojevila podle receptu víry? Vždyť jsem měl dokonce úctu k víře lidí, k té víře, které jsem sám nebyl schopen. Neposmíval jsem se jí nikdy. Jenže Eckhart odešel od Boha víry a nemohl říci jak a proč se to stalo. Věděl jen, že napřed věřil jako ostatní. V traktátu "Katrei" prozrazuje, že ani Katrei nevěděla, proč je už nevěřící v Boha, ve kterého ostatní věří a ve kterého dříve také věřila, a přichází s tímto nedostatkem víry ke zpovědi. Také já jsem přišel v 17 letech ke zpovědi s tímto hříchem, a kněz mi nechtěl ten hřích uzнат jako hřích, protože jsem jej nedovedl definovat jinak než takto: "Žil jsem dosud bez víry v Boha, byl to život planý a nicotný, protože Bůh je. Nechci pokračovat v životě bez Boha, protože teď vím, že Bůh je. Máte-li k tomu moc, zbavte mě následků této nevíry, nechci planě žít." Nevěděl jsem, proč jsem si tehdy náhle uvědomil Boha, právě jako jsem po devíti letech v koncentračním táboře nevěděl, jakou jsem učinil chybu,

že mě Bůh opustil.. Nevěděl jsem, že před devíti roky jsem se vzdal svého ducha, který patřil chemii, a že teď po devíti létech se znovu musím vzdát **svého** ducha, protože nastal čas k úplnějšímu odevzdání. Před devíti léty stačilo, abych se vzdal jediné své lásky, chemie, teď jsem se měl vzdát celého života. Po dobrém to nešlo. Takže při opuštěnosti na začátku pobytu v koncentračním táboře jsem nespekuloval jako věřící, proč mne Bůh mé víry opustil, nýbrž lámal jsem si vcelku zbytečně hlavu tím, jakou chybu jsem učinil na cestě, že jsem byl svědkem tak dokonalé opuštěnosti. Tehdy věřící vedle mne se stávali obratem ruky nevěřícími. Ježíš, který šel cestou poznání, se nestal nevěřícím a i tehdy, když seznal, že ho Bůh opustil, neboť i tehdy mu odevzdal svého ducha. Jak by to byl mohl učinit, kdyby byl přestal věřit? Nemohl přestat věřit, protože nezačal věřit na Boha podle lidských měřítek a představ. I když nikdo z lidí nemá takovou schopnost jako Ježíš měl od narození, přece jen má každý z nás základ neuvědomělé víry, o které, kdyby byla vědomá, mohl Ježíš říci: "Kdybyste měli víru jako seménko, přenášeli byste hory." Nevědomým základem víry v Boha je naše víra v pozemský život. V co věříme, to milujeme. Můj otec krátce před smrtí napsal krásným písmem do rámečku nad dveře slova, která v tom rámečku dosud visí nad dveřmi pokoje: "Kde víra, tam láska, kde láska, tam mír." Před několika dny jsem četl doplněk této věty pocházející z Ecuadoru: "Donce hay Fe, hay Amor, donce hay Amor, hay Paz, Donce hay Paz, hay Díos, donce hay Díos, no falta nada." Tedy doplněk zní: "Kde je Mír, tam je Bůh a kde je Bůh, tam nic nechybí." Větu přinesl velký horolezec B. B. zároveň s originálním španělským textem Hradu nitra sv. Terezie z Avily. Jako by ta světice chtěla říci, že jsme zůstali u nepatrného základu víry jen proto, že v naší duši chybí Mír. Jako v 17 letech jsem považoval za svůj největší hřích, že jsem nevěřil v Boha, tak nyní považuji za největší hřích, že nyní nemám dostatek klidu nebo míru, ve kterém přebývá pravý Bůh. Zním aspoň důvod toho: Neunesu ten mír a pokoj. Kdy ho unesli učedníci Páně a unesli ho vůbec kdy? Tím se nechci omlouvat, nýbrž jen vyslovuji přání všem. Ale nechme zase promluvit Eckharta:)

Když jsem ještě stál v základu, u dna, v proudu a prameni Božství, tehdy se mi nikdo neptal, kam bych chtěl jít a co bych chtěl dělat: tehdy nebylo nikoho, kdo by se mě ptal. Když jsem však vyplul, tu mluvila všechna stvoření: "Bůh!" Ptala se mne: "Bratře Eckharte, kdy jste vyšel z domu?", pak jsem byl v něm. Tak mluví všechna stvoření o "Bohu". A proč nemluví o Božství? Všechno to, co je v Božství, je Jediné, a o tom nemůžeme mluvit. Bůh působí, Božství nepůsobí, také nemá co dělat, v něm není

žádné dílo. Nikdy ze svého díla nevykoukl. Bůh a Božství se liší působením a nepůsobením. Když se vrátím v "Boha" a pak tam nezůstanu trčet, pak je můj průlom mnohem vznešenější než můj výlev.

(Co Eckhart vylil, do čeho se prolomil. Dá se tomu snadno porozumět, když jsme pochopili symboliku Ježíšova života. Bez ní nikoliv. Eckhart byl věřícím mnichem a jeho víra byla tradiční povahy, víra v jednajícího Boha, který jedná, jak se mu zachce. Jen člověku se může zachtít nebo nechtít. Víra postavená na tomto pojetí Boha může sloužit při vývoji člověka na jeho přímé cestě k Bohu a do věčného života jen až pod kříž. Není-li vylita, to jest opuštěna právě v tomto bodě, ne dříve, ne později, když před tím tu byla, člověk začne jevit známky umírání, ale nikdy neumře. Tak se stalo, že mnozí svatí umírali celý život. Svatá Terezie z Avily 18 let, ale pak přece jen vnitřně zemřela, dříve než umřela fyzicky. Nepochopila včas, co je to vlastně následovat Krista. Podle tradice si myslela, že je to žít v odloučenosti od světa, čistě a ctnostně! To je ovšem na jedné straně mnoho, na druhé straně málo. Ale v přiměřenosti prostředků není chyba. Její víra, kterou jí vštěpovala tradice, nesahala tak daleko, aby jí prozradila, co všechno museli učedníci opustit pod křížem, aby se stali mnohem chudšími než když opustili své rodiny na začátku učednictví, a co musel opustit Ježíš ve spojitosti s nimi. Eckhartovi tento výlev víry nečinil tak velké potíže, proto jej nepovažoval za tak vznešený jako průlom do stavu, o kterém mluvila Katrei Eckhartovými ústy. Názorně je to naznačeno Ježíšovým příkladem. Učedníky vedl po tři roky, ale pak jim odešel na kříž a nakonec před sesláním Ducha svatého dokonce na nebesa. Už před křížem neměli za kým kráčet, tím méně mohli vstoupit na nebe s Ježíšem. To byla cesta, po které se nedalo kráčet, jak se o ní vyjádřil Lao-c . Ale dá se k ní připravit. I to dokonale ukázal Ježíš. Mistrovstvím sebepoznání, lásky k bližnímu a mistrovstvím Ducha.

O Eckhartově průlomu se dá říci, že je to ukázka toho, jak království boží násilí trpí a násilím je dobýváno. Násilí to je zvláštní povahy. Ukázal nám je Ježíš celým svým životem, neboť ono má své stupně, dané nikoliv vypočítavostí, nýbrž mírou sebepoznání. Ježíš napřed opustil své a pak sebe. Z toho svého napřed rodinu a pak učedníky. Sebe na kříži. Kdybychom mluvili Eckhartovou terminologií, řekli bychom, že Ježíš byl napřed vnitřně prázdný od rodiny a nejbližšího svého okolí. To neznamena, že od nich utekl, nýbrž že nejednal protekčně vůči nim. V tom smyslu musíme chápat jeho slova "kdo je má matka, kdo jsou mí bratři." Víme přece, že ho jeho matka doprovázela.

Odešel pak podobně od učedníků, a víme, jak potom jeho prázdná činnost vůči nim blahodárně působila na ně, atd. Učedníkům nějaký čas trvalo, než pochopili, jak je Ježíš **nově** miluje a s jakou **novou** mocí. To bylo možno jen proto, že se před tím dokonale vyprázdnil od nich i od sebe. Jaké je v tom násilí? Bůh je přece také Stvořitelem. Když člověk sebe a své opustí, opustí jej i Stvořitel a on se stane nestvořeným a jen nestvořeným. Proto mohla sv. Terezie právem prohlásit, že Kristus po svém nanebevstoupení už nikdy na svět v těle nepřijde. Asi nás nechápete. Stavem nanebevzetí přestává mít lidská tělesnost svůj význam jako vývojový prostředek. Z Božství pochází celé Bytí, a to je víc než Existence nebo jen Láska a Poznání. Připadá vám asi, že všechno, co říkám, je příliš neosobní a neradostné. Ale není tomu tak. V 17 létech jsem jen nahlédl do Božství, kde nebyl ani Bůh, ani svatí, ani andělé, jak by řekla Katrei. A jaké to mělo následky! Co mně před tím bylo po lidstvu a pak jsem nad ním plakal, že neví o své nesmrtelné podstatě. Ten "pohled" byl tak poutavý, že mě rázem vymanil z celé řady závislostí, kterými je člověk vězněn ve svém malém já, a zprostředkoval mi poznání závislostí, které, jak se rozvíjejí, začínají a mizí, způsobují duchovní zrání a s ním připravují opravdovou svobodu. Podle lidských představ spočívá svoboda v pohybu všeho druhu, ale ve skutečnosti právě pohyb znemožňuje pravou svobodu.)

Já sám беру všechny tvory z jejich duchovního Bytí, aby ve mně byli jedno. Jsem-li v základu, u dna, v proudu a přicházím do zdroje Božství, tu se mě nikdo neptá, odkud přicházím nebo kde jsem byl. Tam mne nikdo nepostrádá, tam přestává existovat Bůh. (Quint, str. 273)

(Říká: "dort ent-wird Gott." Mohl by též říci, tam přestává lidská představa o Bohu, ale to je málo výrazné. V 17 létech u mne nepřestal existovat Bůh podle lidských představ, protože jsem takové představy neměl. Žádné tradiční víry jsem se nemusel zříci.)

*Co si mohou křesťané ponechat z "božského srdce, z čistého nebo dokonalého ticha - nebo z prostého srdce, tiché pouště, do které nepronikne ani nejmenší z někoho jiného?" Eckhart se plně shoduje s budhistickým učením **sunyata**, když pojem Božství povýší na "čisté nic" (ein bloss nicht).*

Pojem Božství se vymyká jakékoliv psychologii. Eckhart ukazuje na to tím, že ve svých kázáních často učinil narážku na "světlo v duši, které je nestvořené" a že "toto světlo nemůže být uspokojeno prostým tichým nepohybovým jsoucnem božského

bytí, které nedává ani nebere. Je nadto nutno vědět, odkud toto jsoucno pochází. Toto "kde" je tam, kde Bůh-Otec, Bůh-Syn a Bůh-Duch svatý se ještě nerozdělili. Přijít do styku s tímto zdrojem a vědět, čím je, to znamená: "Chci-li vidět svůj obličej, jaký byl, než jsem byl zrozen", musím se ponořit do nezměřitelné prázdnoty čistého Taa. XX. Věta: "Vidět svůj obličej, který máme před tím než jsme se narodili," se připisuje Hui-nengovi (jap. Yeno, zemřel 713), šestému patriarchovi zen-buddhismu v Číně. To odpovídá Eckhartovu tvrzení, které převzal od "jedné autority" a cituje ji: "Blahoslavení, kdo jsou čistého srdce, kteří zde všechno Bohu ponechávají, jak činili, dokud ještě nebyli probuzeni k životu." Ti, kteří "víno v jejich sklepech dosud neokusili", mohou se zde otázat: "Jak můžeme mluvit o čistotě srdce před jeho narozením? Jak můžeme mluvit o našem obličejí dříve než jsme se narodili?" Eckhart cituje Augustina: "Existují nebeské dveře pro duši do božské přirozenosti - kde existující se stává ničím." Zřejmě máme čekat na to, až se nebeské dveře otevřou po opakovaném a neodbytném klepání, až jsme už "nevědoucími před věděním, nemilujícími před láskou, temnými před světlem (von erkennen kennelos und vod minne minnelos und von lichte vinsten). Všechno pochází z této základní zkušenosti, a teprve když je toto všechno pochopeno, vcházíme vpravdě do království prázdnoty, kde se ujímá Božství našeho rozlišujícího rozumu úplně "přestavšího být v Nic."

(Lidská řeč musí používat podobenství o těchto nejvyšších věcech už proto, že užívá minulého, přítomného a budoucího času, i když mluví o něčem, co přestává být takové, jaké nyní je. V evangeliu sv. Marka (IV, 10 - 12) se praví:

Když byl o samotě, vyptávali se ho ti, kdo byli s ním spolu s Dvanácti, co znamenají podobenství. Řekl jim: "Vám je dáno znát tajemství Božího království; ale těm, kdo jsou vně, je to všechno hádankou, aby hleděli a hleděli, ale neviděli, poslouchali a poslouchali, ale nechápali, aby se snad neobrátili a nebylo jim odpuštěno."

Nemluví se zde snad stejně jako mluvil Hospodin o vyhnaných z ráje? "Teď je člověk jako jeden z nás, zná dobré i zlé. Nepřipustím, aby vztáhl ruku po stromu života, jedl a byl živ navěky." (Gen III, 22). Měl jsem příležitost v komentáři k Yesudianově Sebevýchově jogou vysvětlit, že tato dramatizace dějem není ve skutečnosti prokletím, nýbrž odkázáním člověka do řádu, ve kterém se může vrátit vědomě k Bohu. Ale teď stojím před podivuhodným pochopením Eckhartovým onoho blahoslavenství, o kterém se zmiňuje Matouš (V, 8): "Blaze těm,

kdo mají čisté srdce, neboť oni uží Boha." Je pravda, že Boha nikdo neviděl, jak praví sv. Jan, ale je také pravda, že když Boha nelze vidět očima, které máme po narození, lze jej "vidět" očima, které máme dříve než jsme byli stvořeni, jak dobře ví Eckhart. Chcete-li proniknout do smyslu takových a podobných slov, musíte si odmyslit užívání různých časů, jako "dříve než", protože jsme také nestvořeni, takže ono "dříve než" je pouhé podobenství, aby ti, kdo slyší jen lidskýma ušima, neslyšeli a nechápali. Právě tak máme čisté srdce "dříve než" jsme nabyli lidské srdce, a v tom stavu zříme Boha. Tak také obsahujeme v sobě prázdnotu, o které nevíme, dokud jsme se nevyprázdnili. Prosím, vynechávejte časová vyjádření jen tam, kde se mají vynechat, ne tam, kde se mají zachovat. A jistě víte kde: Vždyť také žijeme v časoprostoru a musíme se umět o něm nejen vyjadřovat, ale i v něm otáčet. Proto jsem dal do uvozovek "dříve než", ale nikoliv slovo, "dokud" hned v následující větě. Ani taoisté, ani zen-buddhisté, ani Eckehart se s námi moc nepárou, mají-li vysvětlit, jak přišli k vědění po ztrátě vědění, k lásce po ztrátě lásky nebo před láskou atd. Ukazují jen výslednici dlouhého procesu. Je to kruté, ale obešel se ten proces přerodu bez krutosti i u Ježíše, když umíral na kříži nebo když se vrodil na tomto pozemském světě? Dokud jsme v dualistickém řádu, neujdeme krutosti, neboť ona je tam rovnocenným partnerem blaženosti. Jen však vytáhneme odtamtud paty, už je po krutosti i po blaženosti, která nastává, ne po té, která je. Zmíněný přerod si však přece jen zasluhuje důkladného povšimnutí, aby byl správně hodnocen a nebyl ani podceňován, ani přeceňován. Co je vnitřním, zůstane vnitřním a má-li se z něho vyvinout něco vnějšího, je třeba dalšího procesu. To je zkušenost člověka, který byl téměř od začátku svého pozemského života odkazován do ústraní, ale tím usilovněji se vracel do všestrannějšího života. Proto si tolik vážím Ghose, který ukazuje, že celý život se vším všudy je jogou. Ježíš svým životem rozpracoval všechno, co Eckhart nazval odděleně výlevem a pak průlomem. Každý z nás může mnoho k tomu dodat, odváží-li se té zkušenosti, a nedá-li se odradit přede dveřmi, aby už dále neklepal. Jemu pro útěchu chci říci, že už i tak za dveřmi na straně nebeské střeďá poklad, kterým nakonec prorazí dveře z nebeské strany, aniž by to vědomě dělal. Viz můj 17. a 26. rok.

Ježíš rozpracoval podobně svým životem proces výlevu a proces průlomu, což před tím nikdo neudělal. Obojí komentoval především svými podobenstvími a příkazy. Obojí je dokonale skloubeno. Příkazy se nemají obcházet, podobenství mohou být vyložena podle hloubky poznání, vždycky dokonaleji a stále závazněji, až se i pomocí nich dospěje k příkazům. Přitom

základním podobenstvím zůstává podobnost Ježíšova života s naším lidským životem. Jenže nám trvá někdy až do smrti, než dospějeme k poznání, že náš život je stejným příkazem, jakým byl pozemský život Ježíšův. K Bohu se vrátit. Rodiče a přírodní i lidské prostředí musí dítěti neustále přikazovat, aby vědělo, co je vhodné k tomu, aby odešlo do světa a nepřičilo se přírodě a přirozenosti v nepatřičné míře. Pak přijdou na řadu příkazy ze strany Boží. Ty mají jinou podobu než lidské nebo přírodní, ale pokud člověk věří na Boha podle lidských představ, mohou se odít do těchto představ nebo do naučené víry, a pak mohou být i slovní. Pak je v nich milosrdně jen poloviční realizační moc a polopravda. Tak se mohlo stát, že Jonáš a jiní starozákonní proroci nemuseli poslechnout proneseného příkazu a pokud neposlechli, sami se trestali. To pak byl přímý příkaz, často už beze slov. Symbol: Jonáše spolkla ryba, Gerarda Majelu spolkla pec na pečení chleba. Je to symbol prudkého přetvoření člověka, jak je tomu vždycky u bezeslovních příkazů Božích, ovšem tam už i bez symbolu. Takový příkaz není možno neposlechnout, je to průlom, napřed do různých úrovní a pak do Božství. Už ten první průlom měl takovou sílu, že kam jsem se jím dostal, odtamtud jsem neměl nejmenší snahu odejít. Naopak, dozrál-li ten který stav, bylo nutno nebránit se odchodu z něho. Ježíš dobrovolně odešel od rodiny ve třiceti létech, neboť se dostal za **účinnou** oddanost rodině, a podobně tak učinil ve 33 létech dvakrát, na kříži a při nanebevstoupení. Zvláště názorně je zdramatizováno rozloučení Ježíše se Satanem na poušti a rozloučení s pozemským životem na kříži, protože tam záleží na podrobném pochopení takového rozchodu. A protože se člověk rád zabydluje na určité úrovni a nechce se mu z ní, musí mu být vzata. V rámci pravidla "kdo ztratí svůj život, nalezne jej", že kdo ztratí tu kterou úroveň zkušenosti, nalezne po nějaké přechodné mezeře úroveň další nebo až věčný život bez potřeby návratu do časného života nebo do kterékoliv jeho úrovně. Ztrátou té které úrovně zkušenosti zde nemyslím zapomenutí na ni, ale její odvržení jako nepotřebné nebo nepoužitelné. Stalo se mně, odhlédnu-li od rezignace na pozemský život při operacích za vědomí, poprvé v 15 létech, kdy jsem nemohl pokračovat ve studiu přírodních věd. Nastala mezera až do dubna 1930, tedy rok a tři čtvrtě, počítáno časem. To byla jen jedna z příprav k přebývání v Ničem. To přebývání v Ničem pravé přirozenosti boží, nebo, jak my tomu říkáme v příbytku u Boha, se navlas podobá Nečinnosti boží, jenže má podobu individuální, jak nám potvrzuje sv. Terezie z Avily. Už Ježíš se nemusel namáhat, aby např. uzdravil nemocného nebo vzkřísil mrtvého. Jak názorněji nám mohl ukázat, jak se spěje do pravého nebe. Sa-

movolnost zaujme celé pole našeho vědomí. Teď se můžeme vrátit ke Ghosovi.)

Skončili jsme u slov: "*Láska a nikoliv nezávislý vývoj já*" a pokračujeme ve větě: "...je vysokým zákonem pravdy."

"Puruša, naše pravé bytí, je vždy nezávislým a pánem Prakriti, a my máme právo hledat tuto nezávislost (a v tom je egoismus oprávněn ve svém úsilí o překročení sebe), se kterou se však neshledáme, vytýčíme-li si princip nezávislé egoistické existence, nýbrž když dospějeme k nejvyšší rovnováze mezi Purušou a Prakriti...Individuální spása na nebesích bez zájmu o zem není naším pravým cílem; také osvobození jiných je něčím, co se týká vnitřně nás (mohli bychom říci božsky) právě tak jako naše osobní osvobození. Objevit iluzi egoismu v tomto světě je naším prvním vítězstvím nad sebou; prohlédnout iluzi blaženosti v nebi po smrti, je naším druhým vítězstvím. Zbavit se velké iluze, že z pozemského života vejdemo do blaženosti založené na blaženosti v neosobním nekonečnu, je posledním a nejvyšším vítězstvím. Osvobodíme-li se nakonec od veškeré osobní exkluzivnosti, budeme mít úplnou duchovní svobodu."

"Stav osvobozené duše je stavem věčně svobodného Puruši...Intenzivní náboženská extáze, v níž se poznává jen Bůh a uzavírá se proti všemu ostatnímu, je pro svobodnou duši jen vnitřní zkušeností, která ji připravuje k tomu, aby se podílela na objetí božskou Láskou a božskou Blažeností všech tvorů. Nebeská blaženost, která by spojovala Boha, nás a vyvolené, a která by nám dovoľovala pozorovat s odpoutanou netečností nevyvolené a jejich utrpení, není stavem dokonalé duše. Jsouc osobně osvobozena od utrpení a nevědomosti, má se přirozeně obracet k bližním a pomáhat jim ke svobodě. Dát se plně zaujmout světem a vyloučit Boha, je samozřejmě ještě méně správné, neboť dokonalá duše nemůže zůstat omezena na zevní, i když nejaltruističtější lidské vztahy...Pozdvihnout lidi k Božskému, je jediným účinným prostředkem, jak pomáhat lidstvu. I všechny ostatní činnosti mají svou důležitost, ale cesty přeplněné nebo naopak samotářské, jsou znakem toho, že se zatím ve velkých kruzích a vzdáleně točíme kolem integrální cesty...."

25. 11. 1987

19. Úrovně naší existence (A II, 145 - 154)

Měl jsem chuť dopřekládat ještě ze Suzukiho pátou, šestou a sedmou kapitolu z pojednání "Mistr Eckhart a buddhismus", ale

odolal jsem tomuto pokušení, protože zatímco Eckhart a buddhismus se ubírají cestou vyprazdňování, která je mi bližší, hinduismus kráčí cestou předběžného naplňování jednotlivých úrovní, přes které jde vzhůru a teprve pak jejich vyprazdňováním se dostává dál, jak radí Eckhart a zen-buddhismus. Bohužel život, jak probíhá před našima očima, dává za pravdu tomuto druhému způsobu, přestože se nám zdá být velkým plýtváním sil, když se něco něčím naplňuje jen proto, aby bylo co vylít. Tu se setkáváme s tím velkým problémem, proč je tu svět plný utrpení, proč tímto utrpením musíme projít, abychom se ocitli za ním. Zřejmě není výstižný argument, který jsem právě uvedl: "Něco něčím se naplňuje jen proto, aby se to mohlo vylít." (?) Říká vám něco navíc podobenství o marnotratném synu, proč on musel projít promrháním, tj. vylitím všeho, co nabyl? Ne-li, nezbyvá vám nic jiného, než abyste se nespokojili s tímto komentářem k Ježíšovu životu a tím i k lidskému životu jako k podobnému a jako k reprezentativnímu zástupci života vůbec, a pozorovali svůj život s rozhledem, který nám nabízí bohatá zkušenost těch, kdo psali Védy a Upanišady, na jedné straně, a zamyslili se nad bohatou, myslím na proměny bohatou zkratkou Ježíšova života na zemi na straně druhé. Nebudu tedy Ghose překřičovat, nýbrž mu budu jen sekundovat Ježíšovým životem a jeho moudrostí. Ti, kdo ve Védách a Upanišadách psali o involuci a evoluci ve vesmíru a v životě jednotlivce, měli zaručeně větší zkušenosti s tím co psali, ale odvážili se psát jen analyticky. Ghos k tomu nic nepřidal, jen všechno báječně uspořádal do několika předešlých a následujících kapitol. Je to moudrost, nad kterou je nutno se s úctou pozastavit, ale zároveň je dobré, víme-li, že když máme k dispozici příklad Ježíšova života - který sice ani zdaleka nevysvětlí všechno, co uspořádali starověcí mudrci - máme k dispozici zkratku vedoucí z koloběhu životů (z reinkarnace) do vědomě žitého věčného života, který není nějakou budoucností člověka, nýbrž který tu je mezi námi a v nás, jen ho objevit. Měl jsem to štěstí, že jsem si přečetl všechny Védy a šedesát Upanišad v překladu Deussena místo toho, abych studoval ekonomiku a přílehlé vědy na vysoké škole, kde jsem byl zapsán. Žasnu nad syntézou z téže četby, kterou provedl Ghos. Máte před sebou v kostce moudrost nahromaděnou a uspořádávanou po tisíciletí daleko na Východě, ale nejen shromažďovanou, nýbrž i prožitou. Nenacházím v této moudrosti ani slovo, které by bylo vymyšleno a nikoliv prožito. Zatímco jsem po četbě jediné moudré věty poznal smysl lidského života ještě bez znalosti Krista, Véd a Upanišad, při četbě evangelií, Véd a Upanišad zůstal ve mně dojem o bezedné hloubce, do které jsem se potom propadal během sedmi

let od 1930 do 1937. Byla to nejtěžší zkouška, jakou jsem prošel ve svém **vnitřním životě**. Operace za vědomí nebo uvěznění a mučení neprávem proti tomu byly úplnou idylou. Celý vesmír, jehož jsem se cítil být nedílnou součástí, se hroutil i se mnou v nic, v úplné Nic. Dá se to přežít, ale neodpovím s jistotou na otázku, musí-li se to přežít. Jsem toho názoru, ale je to jen názor, že musí. Ve svém okolí jsem se však nesetkal s nikým, kdo by byl tím peklem sebezáporu vnitřně tak bolestně prošel. Jsem však toho mínění, že kdo jím vnitřně prošel, nestal se tím ještě vítězem, jak se mylně domnívá většina východních myslitelů. Dovězení toho vnitřního přerodu musí proběhnout zde na tomto světě projevů pomocí konkrétních událostí, které však už nejsou tak těžké jako ty, které předcházejí vnitřním proměnám. Přesto však mají podobu apokalyptických katastrof. Čím jimi jsme přikováni ke skále hmoty? Kdo má tu moc tak bolestně nás přikovat? Čím jsme se provinili dříve než jsme se narodili? Lépe je považovat tyto otázky za nesmyslné do té doby, dokud v sobě na ně nenajdeme odpověď. A tu nenajdeme přemýšlením, nýbrž postupující zkušeností. A teď Ghos:

"Spojí-li se Puruša se svým nejvyšším já, musí se v nás stát božským Purušou, tím kdo ví, je pánem a svobodným vlastníkem své Prakriti. Je zřejmé, že toto spojení nemůže nastat, dokud žijeme na úrovni naší bytosti dokonale ovládané hmotným královstvím Prakriti, ve kterém je božský Puruša ponořen do dusivých přívalů činností Přírody a do hrubé přemrštěné nádhery jejích děl. Na této úrovni individuální duše, která se vynořuje z involuce ducha ve hmotě, se svou činností nerozlučně spojenou s hmotnými a vitálními nástroji, je neschopna nabýt zkušenost o božské svobodě. Co ona nazývá svobodou a vládou, je jen nepatrným výrazem mentálního poddanství vůči Prakriti, ale je přece jen svobodnější než zvířata, rostliny a kovy, ale zatím bez možnosti dosáhnout úrovně pravé pravdy a vlády. Musíme si tedy v této kapitole promluvit o různých úrovních vědomí a o duchovních úrovních mentální bytosti, jelikož bez průchodů jimi by osvobození vtělené bytosti na zemi nebylo možné. Jinak by bylo nutné počkat si, nebo připravit se na to, že ke svobodě dojde v jiných typech vtělení, méně uzavřených do hmotné zkušenosti."

"Obvyklá joga poznání si vystačí s pouhými dvěma úrovněmi vědomí, s duchovní a se zmaterializovanou mentální. Čistý rozum se nachází mezi těmito dvěma úrovněmi a obě pozoruje, prochází iluzemi projeveného světa, překonává zmaterializovanou mentální úroveň a vidí duchovní skutečnost, a pak po ztotožnění s touto rovnováhou vědomí, vůle individuálního Puruši odmítá nižší

úrovně, tam se usazuje, ztrácí mysl a tělo, zbavuje se života, a oprostí-li se od individuální existence, spojí se s nejvyšším Purušou. Ale psychická bytost ví, že toto vše není úplná pravda o naší existenci, která je nekonečně složitější; ví, že tu jsou četné jiné úrovně, ale opomíjí je, nebo jim věnuje malou pozornost, protože se jí zdají být málo důležité pro její osvobození. Vskutku, jsou to spíše překážky, protože žijeme-li na těchto úrovních, docházíme k novým a vábným psychologickým zajímavostem, nacházíme uspokojení v psychických schopnostech a v novém světě psychických projevů; ale vyhledáváme-li je, pomáháme si klást nesčetné překážky a pasti do cesty za spojením s Brahmanem. Nicméně, předpokládáme-li, že existence světa představuje Brahmana a přítomnost Boha, tyto těžkosti by nás neměly odstrašovat. Jestliže svět a naše existence jsou tak složité, musíme se s touto složitostí smířit...Existují-li mnohé úrovně, musíme se rozlítí po všech božsky..."

Kdyby mezi námi žil Ježíš, nepohrdal by nejdrobnějším lidským životem, ale obracel by se s božskou jistotou proti všemu, co jednoho povyšuje nad druhého. V harmonickém řádu, který ukazoval, měly místo i překážky a pasti. Ježíš by nás i dnes učil, jak jim čelit a povýšil by tento zápas s relativním zlem na smysl růstu v rámci dualismu. Tento svět projevů je jednou z tváří Boha, kterou ještě možno vidět z našeho postavení, zatímco vnitřní podstatu věcí ani Boha spatřit nelze. Je tu ale obrazná podobnost, a proto Ježíš mohl pronášet svá podobenství o království božím pomocí obrazů úplně převzatých ze světa projevů. Mohl také ve světě projevů těšit a všestranně pomáhat božským způsobem, tedy nejen lidským. Beze zbytku vyrovnal rozdíl mezi nízkou hmotnou existencí a nejvyšší duchovní existencí, neboť v jeho očích byla jistota božského pohledu na všechno projevené, a ta jistota, pokud se týče člověka, se dá vyjádřit velmi prostě např. žalmem 24. "Hospodinova je země se vším, co je na ní, svět i ti, kdo na něm sídlí." Mluvím o jistotě, která se týká člověka, žádného jiného tvora, protože jiný tvor zmíněnou skutečnost nemůže ani pochopit ani vědomě realizovat. Realizace žalmem zmíněného faktu by se dala vyjádřit velmi prostě: "Je-li všechno, co máš k dispozici, především tvé živé tělo, vlastnictvím božím a ne tvým, máš je svěřeno k tomu, abys s ním hospodařil pro Boha a ne pro sebe. A jakmile dospěje tvůj čas a dozraje, máš je vrátit Bohu i se vším cos nahospodařil bez lítosti a bez jakéhokoliv nároku."

To je podstata a smysl existenční cesty, kterou Ježíš dokonale znal a kterou též dokumentoval svým životem. Stojí též za povšimnutí celý postup na cestě, prováděný přirozenou cestou,

nikoliv násilím, jak tomu bylo u mě. Ježíšův život je především jedinečně popsanou kapitolou o dozrávání, my říkáme dozrávání oběti, ale měli bychom říkat "dozrávání odevzdanosti Bohu." Tu je nám Jákob a Jób předobrazem Ježíšovým.

"Ve všech zemích starověká cesta poznání byla proniknuta intenzivním hledáním těchto pravd ukrytých v naší bytosti, a to způsobilo vznik obrovského pole vynálezů a praktik, které se v Evropě zná pod jménem okultismus. Na Východě nemáme slovo, které by mu odpovídalo, protože tyto věci se nám nezdají být tak vzdálené a nenormální, jakými se jeví být západnímu způsobu myšlení, a závoj, který odděluje náš běžný hmotný život od širšího života, je pro nás mnohem průhlednější. V Indii (např. tantrismus), v Egyptě, v Chaldeji, v Číně, v Řecku, mezi Kelty, tato bádání a tyto praktiky byly součástí různých disciplin a jogických systémů, které zvláště v dřívějších dobách byly velmi rozšířené a důležité. Pro moderní mysl jsou pověrami a mysticismem, i když fakta a zkušenosti, na kterých jsou založeny, jsou absolutně reálné ve zvláštní oblasti jejich vlády, a zákony, které je ovládají, jsou tak srozumitelné jako fakta a zkušenosti hmotného světa. Nemáme teď v úmyslu se pouštět do tohoto obsáhlého a obtížného území psychického poznání, ale je nutné, abychom se seznámili s některými hlavními principy z této oblasti, má-li se stát naše joga poznání srozumitelnou. Musíme především konstatovat, že jde o fakta, která jsou v různých systémech stejná, jsou však vykládána v každém z nich různě podle nastoupené praxe, což je přirozené a nevyhnutelné, jde-li o oblasti poznání tak široké a tak těžko přístupné. Některé věci, které jsou jedněmi opomíjeny, pro jiné mají velkou důležitost; někdo je tedy podceňuje, jiný zdůrazňuje, s určitými poli zkušenosti se někde zachází jako s něčím odtrženým od celku, někde jako s celkem souvisejícím. Zastávám zde systém Véd Upanišad především proto, že mi připadá být nejjednodušší a od samého vzniku byl pojímán z hlediska užitečnosti, které ty různé úrovně vědomí mohou mít pro osvobození, které je hlavním předmětem našeho bádání. Tento systém má za základ tři principy naší bytosti, mysl, život, hmotu, trojitý princip Satčitananda a konečně princip spojení, vidžnána, nadmysl, svobodnou inteligenci nebo duchovní inteligenci, čímž se naše cesta dělí na velké rovnovážné stavy naší bytosti jako na tiaře se sedmi úrovněmi (někdy ztenčenými na pět, protože jen pět z nižších úrovní je nám přístupno), jimiž se bytost vyvíjí a pozdvihuje až k dokonalosti."

"Úrovněmi vědomí a úrovněmi existence rozumíme určitou rovnováhu a všeobecný vztah mezi Purušou a Prakriti, Duší a

Přírodou. Co jsme nazvali "světem", není a nemůže být ničím jiným než obecným vztahem, který universální existence vytvořila a stanovila mezi sebou a vývojem, nebo lépe řečeno, mezi věčným faktem nebo věčnou potencialitou její existence a jejími vývojovými schopnostmi. Ve vztazích mezi vývojem a vývojovou zkušeností, je existence tím, co nazýváme Duší nebo Purušou - individuální duší v jedinci, universální duší v kosmu; princip vývoje a jeho vlastnosti jsou tím, co nazýváme Přírodou nebo Prakriti. Protože Bytí, vědomá Síla a Radost z bytí jsou vždy složky, ze kterých se skládá existence, přirozená povaha daného světa bude vždycky určována způsobem, jímž Prakriti bude nucena formovat tyto tři základní prvky, a formami, které jim bude moci udělit. Nutně existence je a vždycky bude materiálem vývoje, je modelována substancí, jejíž Sílu musí používat. Síla je jaksi nutně mocí, která zpracovává tuto substancí a užívá ji pro vlastní účely - což obvykle jmenujeme Přírodou. Konečně účel, pro který jsou světy tvořeny, musí být nutně vypracován Vědomím vlastním každé existenci, každé síle a jejím projevům; a tento záměr nutně způsobuje formu vlastnění a radost z existence na tomto světě. Na tohle se tedy redukuje všechny okolnosti a všechny cíle existence světů. Existence způsobuje hranice, Moc a vědomou radost; jsou-li ve stavu involuce, rozvíjí je, jsou-li zahaleny, odhaluje je." (A II, 145 - 148)

Přece jen k tomu budu mít co říci. Pochopit tyto věci na úrovni universální bez osobní zkušenosti, se mi zdá být nemožné. Všimněme si, jakou jsme měl příležitost v 17 letech, když - a teď nevynechávejte ani slovo - jsem do té doby nic nevěděl o Bohu, o jeho Moci, o věčném smyslu života, ani jsem neměl nejmenší touhu se do něčeho z tohoto obrovského množství problémů vmýšlet, protože jsem byl konkrétně a plně zaujat, řekněme zjednodušeně, chemií. Nezbyvalo pro mne ve mně ani nejmenšího místečka pro něco jiného nebo pro jiný zájem. A tu jsem se náhle ocitl pod vlivem Moci, která mne natrvalo přemohla a odvrátila můj zájem od pomíjícího cíle a natrvalo jej získala pro zdroj této Síly. Nemohl jsem si tuto sílu vsugerovat, protože jsem o ní nic nevěděl a ani jsem o ni nestál. Prostě nečekaně tu byla. Tento fakt mně prozrazuje, **že je ve všem, ale nemůže se projevit**, protože např. u člověka chybí podmínky pro takový projev. Jsme zkrátka branou, kterou může tato Moc projít jen tehdy, když ze své vůle také něco provedeme, co jí umožňuje projít do našeho vědomí. Podmínka, která není u člověka splněna, je uvedena v žalmu XXIV, 7: "Brány, zvedněte **výše** své nadpraží, **výše** je zvedněte, vchody věčné, ať může vejít Král slávy."

Zkrátka my zatím neumíme otevřít výše věčnou bránu svého vědomí, takže Král slávy se svou Mocí nemůže vejít. Jak jsem ji tehdy otevřel? Přál jsem si ji vůbec otevřít? Nepřál jsem si ji otevřít, ani jsem o ní nevěděl. Ani jednoho, ani druhého nebylo třeba. Byla nutná jen vhodná příprava (a ta nemusí být náboženské povahy), která se bez vědomí člověka jednoho dne dovrší a přejde ze stádia přípravného do stádia uskutečnění. Podstata každé lidské existence je taková, že lidský život, ať o tom víme či nikoliv, je přípravou pro uskutečnění vstupu Krále slávy. Protože u mne vstoupil do mého vědomí v 17 letech života, všímám si opakovaně přípravy k tomuto vstupu, neboť jej nepovažuji za náhodný nebo výjimečný, nýbrž za obecně platný řád. Čím dříve se splní základní podmínky, aby začal fungovat i v našem vědomí, tím dříve pro něj otevřeme brány vstupu. Otvírání bran je procesem, nikoliv jednorázovým faktem. Vždyť např. 21. 11. 1939 jsem otevřel brány ještě výše, neboť jsem splnil další podmínku, kterou jsem před tím nesplnil, respektive jsem před tím nedospěl k jejímu splnění. Zatímco jsem byl v 17 letech chycen boží Mocí, ve 26 letech jsem byl jí uveden do běžného lidského života, jako bych se zde na světě znovu narodil.

Co je mezi tím uchopením boží Mocí a uvedením této Moci do běžného života, také není zanedbatelné. Mezitím je a trvá živá měnící se materiální základna, lidská tělesnost se vším, co k ní náleží. Bez té se nedá nahoru stoupat. Té se však v této poznámce nebudu všímat, abych se neztratil v přemíře upozorňování. V ní se začne dít v první fázi odloučení, jak o tom mluví Eckhart, něco, co se dá nazvat přetrháváním pout, která svazovala člověka výlučně s pozemským světem a zabraňovala navázání pout s mezistupni a s mezioblastmi mezi hmotou a duchovní úrovní. Toto navazování styku s mezioblastmi je nutné, ale zároveň nebezpečné pro další vzestup, protože informace z těchto úrovní jsou kvalitativně vyšší než ty, které pocházejí ze hmoty, ale člověku chybí měřítko, kterým by s jistotou zjistil, že nejsou něčím konečným nebo samoúčelným. Člověk má potom tendenci se u nich zbytečně dlouho zdržovat nebo je dokonce povýšit na smysl svého života a duchovního pokroku.

Tak např. když jsem po prvním závanu věčnosti, po tom, co jsem byl přemožen v 17 letech boží Mocí tak, že jsem se nechtěl, ani nemohl z ní vymanit, a dále, když jsem se dověděl o druhu modlitby, o níž jsem měl jistotu, že mně umožní natrvalo vrátit sebe celého Bohu, tak jak mu máme patřit, nastávalo něco, z čeho jsem poznával, že se sice vzdalují okolí a přibližují se Duchu, ale co se se mnou dělo, to byly jen zprávy o tom, že se mu přibližují,

nebyl to ještě On. Poměřoval jsem je a s nimi spojené pocity s čistou myslí, kterou jsem už před tím od tří let občas poznával i s jejími účinky. V ní nebyl žádný pocit, ani pocit nejvyšší blaženosti, ani strachu, a v tom smyslu to byla dokonalá odloučenost od všeho stvořeného, ale nic víc než počáteční stav této odloučenosti. Když však potom, po sedmnáctém roku, jakmile jsem začal provádět modlitbu, o které jsem měl jistotu, že mne odnese k Bohu, se začly objevovat tělesné pocity související s buněčnou přestavbou, napřed jsem se jim odevzdával místo Bohu, a přestavba, i s příslušnými pocity pokračovala (konkrétně změnil se krevní obraz, napřed se zvýšily a pak odpadly tělesné potíže, které jsem měl už před tím atd.), řekl jsem si, že toto všechno přece není On, nýbrž jakýsi hluk, který Mu předchází. (Naše babička by se o něm vyjádřila jako o svatém rámusu. Vždycky když chtěla mít od všeho pokoj, říkala: "Dejte mi svatý rámus." Myslela přitom na cinkání zvonků před procesím se svatou hostií). Budu-li lpět na těchto průvodních jevech a nezřeknu-li se jich, půjdu s nimi a ne k Němu. Zjemnil jsem modlitbu na takovou míru, že její jemnost neunesla ty pocity. Tím pocity odpadly. Stává se však některým lidem, že pocitové účinky mylně povýší na božské projevy a ještě je rozpoutávají svou vůlí a pozorností na ně upjatou. Znam lidí, kteří měli mnoho "duchovních" pseudomystických stavů až do smrti, ale pak je před smrtí opustily. Před smrtí byli zoufalí z této "nemilosti". Teprve 21. 11. 1939 jsem poznal, co je to pravá odloučenost. Přestal jsem být závislý na bolestivém prostředí, ve kterém jsem tehdy žil, a u všech tvorů jsem vnímal jejich božský základ, který nebyl závislý na jejich dojmech, bolestech a mínění. Nevíme o tom, že jsme neustále závislí na Bohu, ale On není závislý na tvorstvu, to je podstata oné odloučenosti, jejíž ozvěnu může zažívat člověk. Odloučenost, tj. nezávislost na těle a okolí se např. od 21. 11. 1939 u mě projevovala tak, že jsem netrpěl hladem, žízní, strachem, nebyl jsem obtěžován esesmany ani do konce vězení atd. Tedy opakuji: V 17 letech jsem byl náhle, nečekaně a nechtěně uchopen Mocí boží (tehdy jsem mohl pochopit, co je to být vlastně Bohem a jak je toto vlastnictví oprávněné), v 26 letech jsem byl toutéž Mocí uveden do života, který jsem před tím stále podceňoval jako něco méněcenného, a bylo mi ukázáno, že On je v něm činitelem, a dovídal jsem se ve stavu, který jsem zažíval, že se nemusím o nic starat. Proto Ježíš považoval svatou bezstarostnost za tak důležitý znak duchovního pokroku, že její nedostatek měl učedníkům za zlé. Vedl je k pravé odloučenosti např. tím, že boží Silou skrze ně prováděl zázraky, aby věděli, že to nejsou oni, kteří je provádějí, nýbrž On a jeho síla a Moc. Bylo to velmi názorné poučování, jaké

je ovšem možné jen předáváním duchovní Moci a nikoliv pouhým poučováním. Mylně se domníváme, že Ježíš učedníky především poučoval. **Oni se otevřeli** jeho Moci tím, že vnitřně opustili, co měli nejraději, a On už jen jejich otevřenost korigoval způsobem: otevřete víc, přivřete, někdy úplně zavřete apod. I jeho řeči byly takovým korektivem té Moci, která jinak v učednících působila samovolně. Víme však, že jim chyběla Ježíšova moudrost, a té se jim mohlo dostat teprve po seslání Ducha svatého.

Učednictví u Ježíše nebylo nejvyšším stavem odloučenosti, nýbrž jejím začátečním stavem. Odloučenost se prohlubovala tím, že Ježíš opustil své učedníky atd. Pomocí různých úrovní odloučenosti Ježíš prováděl své učedníky různými úrovněmi vědomí... a šíří vědomí. Připomeňte si ještě aspoň, že okruh odloučenosti se začíná uzavírat tím, že Ježíš odevzdává svou matku Janovi atd. Při seslání Ducha svatého se okruh odloučenosti úplně uzavírá jako odložený vývojový prostředek, a na místo tohoto prostředku nastupuje ona úplnost, ve které dokážeme vědomě žít na věčnosti ve spojení s Bohem, ať v těle nebo mimo ně, bez závislosti na stvořeném, ale v nerušeném souručenství s veškerým stvořeným.

Proč si nejsme vědomi toho, jak svatí v nebi pomáhají soustavně všemu smrtelnému? Protože jsme sami neprošli jako oni dokonalou odloučeností. Až takovými budeme, i my budeme žít v nebi, bez ohledu na to, zda máme k dispozici ještě pozemské tělo. Vizte příklad sv. Terezie z Avily a sv. Pavla. Jak byli odloučení např. od svého těla a kdo jejich tělem vládl a mohl vládnout právě jen proto, že byli od svého těla a své tělesnosti odloučení. Řekl-li sv. Pavel "živ jsem již ne já, ale živ je ve mně Kristus," pak toto si přece uvědomovalo Pavlovo malé já, ovšem v nové pozici! I ono žilo v dokonalé odloučenosti, tj. v rovnodušnosti vůči všemu. Zmínění dva svatí nám vrcholem svého života vyprávěli o tom, jak Bůh není závislý na stvořeném, ale jak stvořené je závislé na Bohu, a jak pravá nezávislost Boha je jeho pravou láskou ke tvorstvu tím, že v nich je takový jaký je.

Slabou ozvěnu toho jsem zažíval v koncentračním táboře, když jsem se svým vědomím ocitl v tom, na koho jsem upřel pozornost. Bůh ovšem nepotřebuje upírat pozornost na někoho zvlášť, protože on je svou pozorností ve všem stvořeném, bez ohledu na to, zda si je stvořené toho vědomo či nikoliv. Mělo by z toho vyplývat, proč Jeho pozornost má jiné důsledky v říši nerostů než v člověku, a zase jiné vůči člověku, který si není vědom Boha, než vůči člověku, který si je Boha vědom. Poznával jsem to nepřetržitě po dobu pěti měsíců pobytu v koncentračním táboře.

Snad vám napadne při této příležitosti, proč mohl Ježíš říci učedníkům: "ale vám je dáno..." Možná také, že si neuvědomujeme, jakou hlubokou pravdu vyslovil. Taková pravda musí být zažívána, aby mohla být též pochopena.

Dovolil jsem si mluvit o Bohu tam, kde by mistr Eckhart a jeho žákyně Katrei mluvili o Božství a Lao-c o Tau, protože jsem vykládal pro člověka, který se ještě nestal Izraelem jako Jákob, což znamená bojovníkem božím. Mohl jsem si to dovolit proto, že Izrael by mé řeči nepotřeboval

Dále bych rád upozornil, že téměř nikdy v první fázi odloučenosti se člověk neobejde bez primitivního, ale nikoliv pravého odloučení od stvořeného, jak takový člověk jmenuje svou nepřipoutanost k věcem a k lidem. Maminka měla co dělat, aby mne z tohoto stavu dostala bez mé úhony, tj. bez toho, že bych byl oklestil lidský život od plnosti, od všestrannosti dosahování ve všech životních situacích únikem ze světa do ústraní. Pak musím poděkovat též kněžím, kteří se o mne ucházeli, protože mně dovolili, abych zjistil, že je někdo při jejich úniku ze světa musí žít, a proto se nemohou stát nezávislí na stvořeném. Poznával jsem totiž i v první fázi odloučenosti tuto odloučenost zvnitřku poznáním, třeba ještě nedokonalým, ale nikoliv naučenou vírou zvnějška, která může přinést poznání ještě daleko důslednější, kromě toho že objektivizuje Boha, čímž ho vzdaluje od člověka někam do oblak. Pak ho ovšem musí zvat velmi pracným způsobem zpět do člověka, např. nabádáním ke svátostnému životu, třeba ke svatému přijímání apod.

"Duše žije zde dole v materiálním vesmíru a toho je si bezprostředně vědoma a jejím problémem je uskutečnit své potenciální schopnosti také jen v tomto vesmíru. Mluvím-li o hmotě, mám na mysli involuci vědomé radosti z existence, sílu, která si sebe není vědoma a je ponořena do pocitu oddělenosti a odloučenosti od věčného. Základem hmotného světa a jeho úsilí je, že musí tíhnout k evoluci toho, co je ve stavu involuce, a tedy k vývoji toho, co ještě není rozvinuto. Od samého začátku zde dole je všechno blokováno nevědomým spánkem hmotné síly a jejími násilnými operacemi. Následkem toho veškerý hmotný rozvoj musí nutně tíhnout k probuzení tohoto nesmírného vědomí uspaného v nevědomosti... Tím, že člověk je duší uvězněnou, toto světlé osvobození a vzestup poznání bude zaručeně nejvznešenějším cílem a podmínkou dokonalosti. V podstatě existence se zde na světě zformovala jako hmota; zobjektivizovala se, stala se konkrétní a nepocítující zkušenost vlastní síly pod formou hmotné substance, která má tendenci seberozdělovací;

pak tato hmota, propojíc se, vytvořila pro člověka oddělené fyzické tělo, oddělené také od ostatních těl a podřízené zvykem s pevnými procesy, nebo jak tomu říkáme, podrobené "zákonům" hmotné nevědomé Přírody."

Tyto myšlenky vám možná připadají být velmi a příliš revoluční, ale nemluví se tu o ničem jiném než o tom, jakou pravomoc svěřil Bůh přírodě a pod jejím vedením hmotě. Nedejme se mýlit dramaturgií toho přetváření a utváření hmoty, jak je líčeno v Genesi.

Co byste řekli této zkušenosti z mého předškolního věku: V transu s husami jsem neměl tělo, a dobře jsem se prohlížel očima duše, a přesto jsem tělo nenacházel. Husy tam také neměly těla, přestože jejich hmotná těla klidně odpočívala na břehu Vltavy v Radavě pod Orlíkem a moje s nimi. Pocit tělesnosti není tedy něčím tak pevným, za jaký ho považujeme. Můžeme mít za to, že lidé v ráji (např. zárodek člověka v matčině těle) neměli takový pocit tělesnosti, jaký máme my od svého narození na tento svět, a že do tohoto pocitu tělesnosti dospěli teprve po snědění ovoce ze stromu poznání dobrého a zlého (konkrétně při přechodu z matčina lůna do tělesnosti oddělené od matky. Tam poprvé pojídá každý z nás jablko ze stromu poznání. Nepotřebujeme už tuto přeměnu stavu dramaturgizovat. Ona je dramaturgická sama o sobě.) Tedy ještě jednou nedramaturgicky. V matčině těle na rodičím se dítěti za devět měsíců se ustaví páteř dítěte tak, že může přijmout funkce, které bychom ve zkratce mohli nazvat schopností pojíst první ovoce ze stromu poznání, a tím je probudit k poznávání tohoto pozemského světa. Na tomto poznání pak může být postaveno další poznávání, až takové, že člověk může být vědomě věčný čili slovy Genese "jako jeden z nás". V Genesi je při těch slovech také zmínka o tom, co dobře pochopila Eva, když řekla po porodu dítěte: "Mám Boha". Současné pojídání ze stromu poznání i ze stromu života přináší na jednom ze svých vrcholů poznání, že jsme věční. V dalším pokroku nám brání jedině anděl s plamenným mečem. Řečeno méně dramaturgicky - vášnivý vstup do blaženosti, po které člověk touží po celý život a nahraňuje si ji chvilkovými rozkošemi, až rozkošnictvím. Tento postup je opravdu zdánlivě nepřekonatelnou překážkou v novém přechodu přes ráj. Ale ono jde tentokrát, tedy nám, jen o přechod, ne o trvalý návrat do ráje. A v tom je další nebezpečí, že se člověk bude snažit v ráji se zabydlit. Toho příkladem jsou citové extáze svatých. Zabydlíš-li se na kterémkoliv místě mostu do věčnosti, nepřejdeš po něm do věčnosti. A zabydlit se na vysokém stupni je mnohem vášnivější než všechna zabydlení a nižších stupních. Na štěstí andělův meč

funguje neomylně, každého vrátí z extáze zpět do běžného stavu vědomí. Proto považuji extázi a samadhi za přechodný a nikoliv vrcholný stav vědomí.

"Síla lidské bytosti je také produktem Přírody. Síla ve hmotě, která pomalu vychází z nevědomosti a probouzí se k životu, je stále omezená formou, stále zůstává závislou na těle, které ji odděluje od ostatního života a od ostatních živoucích bytostí... (A II, 148 - 149)

Jako Příroda má své produkty, jako tělesnost, své různé síly a podobně, souběžně s ní produkuje také vědomí, a tato produkce je nerozdělitelně závislá na přechodném stavu čisté mysli, který se v lidské tělesnosti nemůže dlouho udržet vlivem dynamismu smyslové a rozumové činnosti. Nastoluje se však v lidské duši nový, tj. dříve neznámý řád, kterým se reguluje další šíře a výše vědomí až do stavu bezrozměrnosti vědomí samého, tj. do osvobození z času a z prostoru. Osvobození od všech tvarů hmoty a myšlenek není nějakým přechodem do metafyzické kaše, nýbrž pohledem zevnitř navenek, jakoby se za nás díval sám Bůh přebývající ve všem. Ghos ve svém výkladu postupuje pomaleji, aby nikoho nezmátl. Praví:

"Právě tak se vynořuje vědomí ve formě mentality v těle a životě přísně individualizovaném...zůstává odděleno od ostatní kosmické mysli...Za takových okolností radost z existence není spontánní blažeností Satčitananda, nýbrž dosahuje se silou zkušeností, které se musí ustavičně opakovat a prodlužovat. Protože má prchavou povahu."

"Z toho všeho vyplývá, že přírodní vztahy mezi Purušou a Prakriti ve hmotném světě vedou k úplnému vstřebání vědomé bytosti do činnosti, a tedy, že Puruša úplně na sebe zapomíná, nepoznává se a je úplně ovládán Prakriti, což má za následek podřízení duše Přírodě. Duše už sebe nepoznává, nýbrž jen funkce Prakriti. Vynoření v člověku individuální duše, která je si vědoma sama sebe, nestačí k tomu, aby se potlačily vztahy nevědomosti a podřízenosti. Duše žije na úrovni hmotné existence, čili je v jakémsi druhu rovnováhy Prakriti, ve které je hmota ještě rozhodujícím prvkem ve vztazích k přírodě, a jelikož je tato omezena hmotou, její vědomí jí neumožňuje sebepoznání...cítí se být závislou na něčem vnějším....Tato omezení způsobují nespokojenost člověka se sebou a s vesmírem. Kdyby existoval pouze hmotný vesmír, člověk, Puruša, by nikdy nemohl dospět k dokonalosti a k plnosti a dokonce ani k jinému druhu života, než jaký vedou zvířata." (A II, 150)

Je zajímavé, že pouhé husy po našem společném transu mně signalisovaly, že jsem schopen dospět k jinému způsobu života než je ten, ve kterém se ony nacházejí. Poznaly to podle světla, které u mne viděly. Vezměte to doslova tak, jak se ony vyjadřovaly. Úroveň života je závislá na světle, jehož je člověk nositelem nebo které unese. Lékaři operacemi za vědomí soustavně mé vědomí osvobozovali od jeho závislosti na hmotě a na tělesném životě. Vlivem těchto operací jsem zřejmě se stal schopným unést další kvalitu světla, které, obecně vzato, bez důkladného mrhání životem, člověk není schopen unést. To je smysl toho duchovně nevědomého lidského života, jak je krásně ukázáno na období, v němž boží Syn všechno promrhával (po etapách), co dostal od Otce. Mě lékaři donutili jen k prudšímu promrhávání života, než k jakému dochází v běžném lidském životě, takže když se toto zprvu prudké a násilné mrhání stalo samovolným a absolutně nezávislým na pocitu oddělenosti a na všem, co s ním souvisí, hranice odděleného úseku vědomí AB padly (v 17 letech). Nebyl jsem z toho vyjevený, nýbrž úplně zaměřený k věčnému životu, a jsem jím dosud, a ne k beznadějně nastavované kaši lidských radostí. Není-li lidská radost uměle doplňována uspokojeními přicházejícími zvnějšku, mění se zprvu v bolest a zármutek. Můj srdcervoucí nářek při operacích se proměňoval v ticho čistého vědomí.

"Antická moudrost prohlašuje, že jsou též jiné vyšší světy a úrovně, se kterými je možno se dostat se do styku a vede k nim žebřík obsažený v nás."

"Tímtež způsobem, že ve vztazích mezi Purušou a Prakriti existuje určitá rovnováha, při níž hmota je určujícím prvkem a je to tedy svět hmotné existence, existuje také jiná rovnováha, v níž není hmota nejvyšším prvkem; vitální síla tam zaujímá vedoucí postavení. V tom světě to nejsou formy, které určuje vitální stav, nýbrž život, který určuje tvary; následkem toho se tyto stávají mnohem svobodnější a rozličnější než jak je tomu ve hmotném světě. Tato vitální síla není nevědomou materiální silou, kromě jejích podvědomých energií. Je to vědomá síla bytosti, která se snaží vytvářet formy, avšak především a hlavně se snaží radovat, vlastnit, uspokojovat vlastní dynamické podněty....Dalo by se říci, že je to svět přání, jelikož ono představuje jeho výrazný rys...Nejsou v něm trhliny a nepřekonatelné propasti. Události tam přicházejí jedna po druhé v souvislém a fluidickém sledu."

Bez znalosti principů tohoto světa by byl nemohl profesor matematiky napsat světoznámé pohádkové dílo "Alenka v říši divů."

"Vcelku Příroda vytváří řád, hotové zóny, specifické stupně, pomocí nichž duše má a vlastní různými způsoby své možnosti existence. Tato je např. říší přání. Protože však duše v ní není ještě svobodná - a nemůže takovou být, protože je podřízena přání - její zkušenost musí pozůstat jak z účasti negativní tak i pozitivní stránky. Tento svět přání obsahuje nejen nesmírné možnosti radosti, intenzivní a na pokračování, ale též utrpení stejně těžké." (A II, 151)

My se divíme, proč mnozí svatí prožívali tak velká blaha a vedle toho tak strašná a trvalá utrpení. Procházeli světem přání a nevěděli si s ním rady. Běžní lidé, kteří se nedostali tak daleko jako oni, nemohou zažít ani tak velká blaha jako oni, ani tak velká utrpení a zmíněný svět přání zažívají jen vzdáleně. Zkušenosti některých svatých, kteří tvrdě procházeli světem přání, nebyly by se objevily a nebyly by mě zaujaly, nebyť mé odstrašující zkušenosti s lékaři a potom oblažující zkušenosti s průvodními jevy čisté mysli. Kdyby čistá mysl mohla být oddělena od konglomerátu ostatních duševních schopností a událostí, nebylo by došlo k obrácení mé osobnosti naruby v 17 letech. Ocitl jsem se tehdy v prožitku pohádky o ztracené princezně. Hledajícímu se nenabízí jen naděje na to, že princeznu najde, ale na jeho cestě se vyskytne mnoho nástrah, které před tím, než začal hledat, vůbec nemusel překonávat z toho jednoduchého důvodu, že nehledal a nešel. Zmínil jsem se už o velmi blažených pocitech v celém těle, které nějakým způsobem seřazovaly tělesné buňky do baterie o vysokém napětí. Musel jsem přece zjistit, že kdokoliv se mě dotkl při mé vnitřně modlitbě, dostal ránu jako od elektrického proudu. Způsobovaly ty proudy též přechodné bolesti, které se v prvním roce těch praktik stupňovaly až k nevydržení. Jenže já jsem nemířil ani za slastmi, ani za bolestmi, nekompromisně jsem od obou ustupoval a právě tímto nekompromisním ústupem z pocitů se nevytvořila skutečnost jiná než taková, která by byla vznikla, kdybych byl těm stavům pomáhal svou imaginací. Známe z pohádky, jaké sliby se nabízely hrdinovi, který hledal princeznu, a jak těžko těm slibům odolával, a do jakých propastí by se byl zřítil kdyby byl jim neodolal. Chtít najít princeznu je hlubokým zásahem do světa přání. Běžný člověk neumí si tolik přát jako hrdina z pohádky, nebo kdokoli, kdo byl unešen třeba jen na chvíli Bohem.

"Příroda, jelikož je komplexní jednotou a nikoliv sbírkou spolu nesouvisejících projevů, nemůže nám přednést odděleně hmotnou existenci od existence vitální nebo od světa přání. Dalo by se dokonce říci, že hmota a přání existují jedno pro druhé a že

jsou v jistém smyslu vzájemně související. Vskutku svět hmoty je jistým druhem projekce světa vitálního, něčím, co ze sebe vyvrhlo něco, aby se mohlo vtělit do určitých přání a uspokojit je...Možno též říci, že život na zemi je tlakem vitálního světa na fyzický vesmír a na nevědomou hmotnou existenci..." (A II, 151)

"Vlivy vitálního světa působí nepřetržitě na hmotnou existenci a mají tam následky, které se zase zpětně projevují ve vitálním světě a pozměňují jej. Z toho pochází, že naše bytost žádostí je stále ovlivňována, také zde existují vlivy dobrodinné a ubližující, moci dobrých a špatných přání, které se s námi zabývají, aniž bychom je znali...Nejsou to pouze nevědomé tendence a síly, ani ne podvědomí (s výjimkou hraničních případů se Hmotou); jsou to moci vědomé, vlivy živé."

Nemějte z nich strach. Za normálních okolností, neprobudíte-li je pochodem přes jejich oblast, zůstanete sice nevědomými, ale nebudete se muset s nimi potýkat. Protože jsem šel zpočátku existenční cestou (od 17 let), musel jsem se s nimi vypořádávat, a bylo to vypořádávání tak tvrdé a tak skutečné, že v materiálním světě není zřejmějších skutečností. Narážím zde na zkušenost se světem přání, který jsem musel tvrdě odmítnout se vším všudy, co s ním souvisí, i s mocí nad hmotou.

Jsem rád, že mi Ghos poskytl příležitost, abych promluvil o svých zkušenostech se světem přání. Přání ta zosobňovala se v mém vědomí a dokonce i místně ve hmotném světě přání, nebyla má. Byl jsem v té době bez přání, které bych chtěl uskutečnit v tomto světě s přihříváním své polívčičky. Z toho snadno mohu soudit, že existuje svět přání. Jsou v něm obsažena i konkrétní přání lidí, přesahující osobní možnosti těch, kteří si přejí. Mohu však říci, že jsem byl svědkem toho, že některá z těch konkrétních přání se uskutečnila. Např. druhá světová válka i s dopadem na můj osobní život. (Byl jsem osobním svědkem toho, jak před druhou světovou válkou David-Neelová po své přednášce v Praze na dotaz předpověděla světovou válku a dokonce i okupaci Tibetu Čínou, a také řekla, jak se podle těchto znalostí zařídí: před válkou odjede do Tibetu, ale po válce se vrátí do Evropy, aby unikla okupaci Tibetu. Byla to věštba nebo prostě vazba, ze které není úniku? Spíše to druhé. Mohu tak soudit podle osobního dopadu těch událostí jak na David-Neelovou, tak na mě. Vedle odpovědi David-Neelové na můj dotaz, měl jsem ještě zprávu obrazovou, na kterou jsem se díval jednoho dne v podvečer ještě s jedním Polákem z vrcholu hory Hoverly. Oba jsme viděli do všech podrobností, jak je všechno připraveno, jen to spustit. Měl jsem však v ruce také prostředky např. jak se vyhnout

koncentračnímu táboru a nebezpečí smrti. Stačilo po těch prostředcích sáhnout...A byl jsem upozorňován např. takto: "Ocitneš se v situacích, za kterých budeš litovat, žeš nás neposlechl a žeš šel cestou odříkání. Vzpomeň si na nás, a my ti okamžitě pomůžeme." Vzpomněl jsem si, ale nepoužil jsem pomoci z oblasti přání ani ve chvíli, kdy mi esesman řekl: "Počkej, až dobiju tohohle, zabiju i tebe." Počkal jsem a odevzdal jsem svůj život, nic víc. Nikoho, ani Boha, jsem v té chvíli o nic nežádal. Kdo ví, kdybych byl požádal Boha a byl jím vyslyšen, zda by vyslyšení toho přání nepřišlo z říše přání a ne od Boha. Víme, jak Ježíš v zahradě Getsemanské dovedl odmítnout vyplnění svého přání z oblasti tužeb: "Bože, odejmi ode mne tento kalich, ale ne má, nýbrž tvá vůle se staň." A stala se, protože Ježíš si přál upřímně vůli Otcovu. Ale kdyby byl neměl za sebou 33 let plnění této vůle v lehčích případech, nebyl by ani on dokázal si přát **bezvýhradně** vůli boží. Nepodceňujme trpělivý trénink i v maličkostech, a soustavný. Bylo by bývalo pro mne příjemnější, kdybych se vyhnul válce, a mohl jsem to snadno provést, měl jsem k tomu dokonce patřičnou výbavu, ale věděl jsem, že se nesmím dát zlákat příjemnějším řešením, nýbrž, že mám dát přednost správnějšímu řešení bez ohledu na nebezpečí a nepříjemnosti. Jen za těch okolností se mi naskytla příležitost vzdát se sama sebe. Byla to zkouška v tom základním požadavku Ježíšovu: !!!"zapři sama sebe, vezmi svůj kříž a následuj mne." Upozorňuji však, že jsem ještě nevěděl, co je to následovat Krista. Byl jsem zkoušen ve stavu úplné neznalosti Ježíšových požadavků, a také jsem nevěděl o Jeho vybídnutí: "Chceš-li za mnou přijít..." Byl jsem tedy zkoušen i pomocí nevědomostí a nechtění, a tak jsem obešel úroveň přání.

Říše přání je právě s lidským životem v daleko užším spojení než se životem jiných tvorů. Kdybych ji byl nedržel v šachu, byly by mě stavy, které vznikly za jejího přičinění, nadobro spálily tělo. Páter Pio měl v těchto fázích až padesátistupňové horečky. Ty se nedají přežít za pomoci, kterou má k dispozici organismus, nýbrž prostředky samovolné povahy, pocházející z úrovní daleko vyšších. Jeden následek Piovo překonání říše přání se však dostavil. Ta říše mu ležela od té doby u nohou. Mohl bez těžkostí a bez vědomého použití osobních schopností přemísťovat své tělo přes hmotné překážky, např. mohl vejít do uzavřené cely a pronést tam Bibli pro uvězněného, mohl se zjevit ve stanu italského generála, aby mu zabránil v sebevraždě, mohl klečel v modlitbách během celého procesu svatořečení Terezie z Lisieux a modlit se za úspěch toho svatořečení, mohl být neviditelný pro toho, pro koho měl být neviditelný atd. to nejsou zázraky, to je

pouhé porobení říše přání, kde tyto možnosti jsou přirozené povahy. Jsou ještě jiné úrovně, které si člověk musí podrobit, aniž by si přál je přemoci. Přitom je nejúžasnější, že i když člověk nic neví o tom, co všechno má k dispozici, např. automatismus (2), je aspoň svědkem toho, co všechno v něm řídí automatismus jedna, např. dýchání. Podobně automatismus (2) řídí naše styky s vyššími úrovněmi, než ze kterých vyplývají fyziologické funkce.

"Jak se postupně probouzíme na vyšších úrovních své existence, objevujeme přátele a nepřátele, bytosti, které se nás chtějí zmocnit nebo které můžeme ovládnout, přemoci a nechat pod sebou..."

Ani bych tohle nepřekládal, kdyby byl sám Ježíš neukázal svým životem, jak překonal na poušti Satana, který se o něho ucházel. I když víme, že tím Satanem je naše malé já, které se ocitlo na úrovni, kde jím teprve začalo být, víme také, a já z vlastní zkušenosti, že zevní pocit oddělenosti nám nebrání ve styku i s těmi, od kterých se cítíme odděleni, a dokonce ve styku, o němž nevíme, že existuje. Zkrátka nemáme tušení, kdo všechno o nás ví a o nás se stará. Procházíme-li různými úrovněmi, všude, kam vstoupíme, zapalujeme **své** světlo, a to je tam viditelné. Nerad všechno personifikuji, ale smířme se s tím, že každá úroveň má své bytosti.

Jak se mohlo stát, že se Ježíšovi jeho malé já projevilo jako Satan? Všechno má svou úlohu náležející k určité úrovni. Je-li rovnováha mezi tímto úkolem a úrovní, řekl by Ghos, je všechno v pořádku, ale přesune-li se někdo z jedné úrovně na vyšší, jako se stalo v případě Ježíšově, poruší se tato rovnováha. Věřící přisuzuje pokušení ďáblu, ale ve skutečnosti porušil rovnováhu svým vzestupem, vyvedl z míry některou složku sebe samého a tím vyburcoval v sobě síly, které dříve spaly. Podle mě je to záležitost lidského nitra, ne nějakých zevních činitelů. Nás nesmí překvapit objektivizace v případě pokušení Ježíše Satanem. K takové objektivizaci může dojít, ale není to nutné.

"Proč však si nejsme vědomi těchto světů nám tak blízkých, když ony a nás provádějí tlak?"

Nebudu čekat na Ghosovu odpověď, protože víme, za jak obtížných podmínek se dostal Satan se svou mocí ke slovu u Ježíše. Ježíš byl hnán Duchem na poušť, pak se čtyřicet dní postil, konečně zlačněl, než se mohl Satana projevit, nebo než se mohlo projevit Ježíšovo malé já v podobě, jakou by bývalo bylo mohlo a muselo zaujmout na úrovni, na které se ocitl Ježíš. Bylo třeba mu tuto pozici vládce upřít. Nastal k tomu čas.

"Stejným způsobem, jak jsme neschopni vnímat vnitřní život svých bližních...tak jsme neschopni být si vědomi větší části naší bytosti...Kontakt se může docílit pomocí jiných vrstev nebo "obalů" naší bytosti, než se kterými jsme běžně ve styku..."

"Vývojem je možno dospět k tomu, že budeme více či méně plně žít i na jiných úrovních než na hmotné úrovni, která je zatím pro nás jediným pomocným prostředkem."

"Co jsme řekli o vitálním světě, platí také o vyšších úrovních, jako je mentální...Kromě vitální úrovně existuje úroveň mentální existence...Tam mysl není závislá na hmotných podmínkách nebo na vitálních silách...Možno říci, že mentální projevy v našem světě jsou výsledkem tlaku, přicházejícího z mentální úrovně, přecházející pak na úroveň vitální a posléze na hmotnou. Proměnou na mentální úrovni se vytváří mysl tužeb. Úroveň mentální existence neúnavně na nás působí a je s námi ve spojení pomocí mentálního těla. Jejím působením se v nás mohou probudit nejčistší schopnosti naší psychické a intelektuální existence. Naše povrchová mysl je jen druhotným výsledkem podprahové mysli, jejímž pravým sídlem je mentální úroveň. Je to místo, kde se nacházejí psychická nebe ...a tam se může dostat Puruša, když se svlékne z hmotného těla...Také tam existují četné úrovně a nejvyšší se propojují s duchovní existencí."

"Tyto úrovně jsou úrovněmi nad myslí...pocházejí ze svobodné duchovní a božské inteligence, nazývané též gnosí či vidžnána nebo buddhi a z trojitého principu Satčitananda. Z nich jsou odvozeny nižší úrovně vlivem jakéhosi druhu pádu Puruši, způsobeného specifickými podmínkami, za nichž hra duše a její přirozenost se úplně ztenčují. Ale tyto úrovně nejsou od nás odděleny nepřekonatelnou propastí; působí na nás pomocí obalu "poznání" a "blaženosti" (Tyto obaly jmenujeme též těly kausálními nebo duchovními) a méně přímo pomocí mentálního těla. Jejich utajené schopnosti nechybí ani ve funkcích vitální a hmotné úrovně. Naše vědomá duchovní bytost a naše intuitivní mysl se probouzejí pod tlakem těchto vyšších úrovní na bytost mentální v životě a v těle. Ale toto příčinné tělo není příliš vyvinuto u většiny lidí a žít na jeho úrovni nebo se vyzdvihnout na supramentální úrovně...je nejtěžším úkolem pro lidskou bytost. Možno tam dojít v extázi, samadhi, avšak i tak je nutný vývoj nových schopností individuálního Puruši a málokterí lidé dokáží tyto podmínky růstu splnit nebo je třeba aspoň pochopit. Je to podmínka dokonalého sebepoznání a pomocí Puruše též plné ovládnutí Prakriti. Splní-li se tato podmínka, mysl se přestane upínat jen na sebe a Duch může svobodně používat nižší principy, které pak jsou řízeny z

vyšších úrovní, a odtamtud se též zdokonalují naše schopnosti. Jen tak nastává dokonalá evoluce všeho, co bylo involvováno, co nebylo vyvinuto, a proč si Puruša vybral materiální svět jako zkušební terén, v němž jsou pro něj připraveny nejtěžší zkoušky, jako by si prověřoval, zda sobě může věřit."

Ghos se setkává s nesmírnými potížemi, přeje-li si všechno, co jen je možné, převést ze základní podstaty neosobní povahy do osobního pojetí. Ví přitom, že Védy jsou jediným svatým Písmem, které o sobě praví, že má být překonáno, neboť není psáno pro poznalého, nýbrž pro nepoznalého člověka. Ghosovi se nad to dostalo ještě výchovy v anglikánské církvi, takže se jak v Indii tak v Evropě setkal s polidšťujícím způsobem myšlení v náboženství. Víme však s ním, že všechno roste zvnitřku, tj. z podstatného, nikoliv zvnějšku, z periferie k podstatnému. Jenže Ghos chce pomoci člověku, který vnímá jen povrch, aby se odtamtud dostal pod povrch, čili nesmíme mu jeho počínání zazlívat. Pro sebe si však můžeme stanovit jinou mez polidštění než on činil kvůli nám nevědomým. Puruša např. nepadá shora dolů. Jeho závislost na Prakriti je dobrovolná, asi jako závislost Ježíšova na tělesném životě. Dobrovolně na svět přišel a dobrovolně se zmařil na kříži. Tato ukázka dobrovolnosti je bližší buddhismu a správně pochopenému křesťanství než hinduismu.

Genese vykládá pád člověka z ráje jako trest uvalený na člověka. Ježíš nás přišel vykoupit také z této dramatizace stvoření. Bez té dramatizace by nemohlo být stvořené pochopeno jako závazek sebe napravit. Ale už i dnešní člověk se obejde bez této dramatizace, protože její jádro začíná vidět jinde. Co je v Genesi ukazováno jako nějaké minulé provinění, to dnes vidíme jako aktuální a velmi nápadné provinění. Trháme ze stromu poznání více než dřívější lidé, ale počínáme si přitom jako kořistníci a ne jako dobří hospodáři. Žalm 24 slovy, že "celý svět a všechno co je na něm, je boží", by nás přece měl s naprostou samozřejmostí přivést na myšlenku, že máme Bohu vracet, co božího jest. Tento rozpor v jednání jsem poprvé zažil, a neméně dramaticky než jak líčí Genese, v 17 letech svého života. Uvědomil jsem si, že jsem žil pro sebe a ne pro Boha, jemuž za vše vděčím. Do té doby jsem nepravým způsobem promrhával celý svůj život, jak jsem na to tehdy přišel. Byla to vlastně první vzpomínka na Otcův dům, byla obklopena nevědomostí ze všech stran. Bylo mně z té vzpomínky do pláče, a nikdy před tím ani potom jsem tak srdečně neplakal nad svou proradností a nad proradností všech lidí. Byl jsem však skutečně tak proradný do těch 17 let, když jsem byl dokonale nevědomý a nevěřící? Nebyl,

ale bylo dobře, že jsem se proradným cítil být. Nebýt toho, nebyl bych mohl jít za novým vznešenějším cílem. To je omluva dramatisace obsažené v Genesi a způsobu Ghosova výkladu. Jakou obětovnost mají nad námi. V tomto duchu chápejte i následující kapitolu.

14. 12. 1987

20. Trojitý nižší Puruša (A II 155 - 162)

"Takový je princip, podle něhož se vytvářejí různé světy kosmické existence a různé úrovně naší bytosti: je to jakýsi druh schodiště, posazeného ve hmotě a možná ještě níže, a zdvihající se do výšin Ducha, a možná až k bodu, ve kterém proniká existence kosmické bytosti do sfér superkosmického Absolutna - jak tvrdí buddhistická kosmologie."

Na této myšlence není nic špatného, až na to, že je tomu právě naopak. Žebřík je zakotven tam, kde opravdu bezpečně všechno může kotvit, protože je to nehnuté, nikoliv v ustavičném pohybu, v jakém je hmota a úroveň pod ní. Hmota není nic jiného než velká zkušební oblast, bez které by nehnuté sebe neprověřilo.

"Pro naše běžné hmotné vědomí nic z toho neexistuje, protože všechno je zastřeno starostmi o naši malou existenci, umístěné v nějakém koutečku hmotného vesmíru, a průměrnými zkušenostmi, které pocházejí z krátkého života v jediném těle na této zemi. Pro naše vědomí je svět masou hmotných věcí a sil, promítnutý do vzhledu tvarů, zharmonizovaných do systému pravidelných pohybů podle jistého počtu pevných a nepřekročitelných zákonů, které máme co nejlépe znát, abychom mohli vytěžit co nejvíce ze života, který začíná zrozením, končí smrtí a nikdy se podruhé neopakuje...Je to úspěch, že nějaká duše a nějaká mysl se pustily jakýmsi způsobem do existence v těle a pokračují klopýtajíce mezi silami a věcmi, jimž moc dobře nerozumí, a starajíce se především o to, aby přežily v nebezpečném a obvykle nepřátelském světě, pak přejdou k úsilí o pochopení toho všeho, aby se jejich život stal snesitelnější a šťastnější během té krátké doby jeho trvání. Kdybychom skutečně nebyli ničím jiným než nepatrnými hnutími mysli ve hmotě, existence by neměla nám mnoho co poskytnout; podle nejlepších hypotéz by to byl efemérní boj intelektu a vůle proti věčné Hmotě a těžkostem života, oslazeného hrou představ a útěšnými

výmysly, které nám rozdává umění, náboženství a všechny zázraky, o kterých sní utýraná mysl a horečná fantazie lidí." (A II, 155 - 156)

"Když se však přijme jako správný názor, že člověk není jen živým tělem, nýbrž že má též duši, nemůžeme se nadlouho uspokojit tímto prvním dojmem z existence - jako jediné, kterou potvrzují zevní a objektivní fakta o životě - ani nemůžeme věřit, že je to skutečná pravda nebo úplné poznání...Věda nám podává objektivní pravdu o existenci a povrchní poznání o naší bytosti hmotné a vitální, ale my dobře cítíme, že jsou i jiné pravdy za těmito hranicemi, které se mohou více otevřít tréninkem našich schopností. Jakmile se dovídáme o našem světě, už jsme neodolatelně puzeni k tomu, abychom hledali poznání jiných stavů existence; z toho důvodu období silného materialismu a skepticismu je vždy vystřídáno obdobím okultismu, mystickými věrami, novými náboženstvími a hlubokým hledáním Nekonečna - Boha....Končíme zjištěním, že našimi hmotnými smysly vnímáme jen hmotnou skořápku kosmické existence..."

"Náboženství je prvním lidským pokusem o přemožení sebe samého a překročení mezí hmotné existence...Náboženství poskytuje člověku pravidla chování, aby se během pozemského života připravil na nesmrtelnost. Člověk je duší a nikoliv jen tělem, a pozemský život je nástrojem pro určení budoucích podmínek naší duchovní existence...To je základem všech náboženství...avšak popírá se tu nesmrtelnost duše v minulosti a mluví se jen o budoucí nesmrtelnosti. Některá náboženství k tomu přidávají neuvěřitelné dogma o věčném utrpení toho, kdo v tomto jediném životě ztratil přímou cestu...Jiná náboženství nám představují Nekonečno jako bytost rozdílnou od nás, a my s ní máme navázat osobní styk. Jiná ji líčí jako neosobní existenci, ve které musíme rozplynout svou oddělenou bytost. Některá náboženství ukazují na život nad světy, v němž budeme žít v přítomnosti boží, jiná opět ukazují na nutnost vybavit se z kosmické existence a dát se vstřebat Nekonečnem. Největší část všech náboženství nás vybízí, abychom snášeli nebo opustili pozemský život, jako zkoušku a dočasné trápení nebo jako marnost a upřeli svou pozornost na posmrtný život; pouze málokterá činí nezřetelnou narážku na vítězství Ducha - Božského v těle na této zemi v kolektivním životě člověka...Náboženství postrádá poznání, má k dispozici jen víru a naději; opírá se o intuitivní poznání, velmi nepřesné ohledně velkých duchovních pravd, a o objektivní zkušenost duší, které se pozdvihly nad obyčejný život, ale v podstatě nám nemohou nabídnout nic víc

než naději a víru, že se budeme moci sami přesvědčit o širší skutečnosti Ducha. To všechno jsou příznaky toho, že jsme dosud dětmi v duchovním poznávání a že jsme hodně vzdáleni od vědy o Nekonečnu."

"Nicméně za velkými náboženstvími neboli za exoterním aspektem jejich víry a jejich symbolů existuje esoterní aspekt vnitřní disciplíny a duchovní osvětlení, pomocí nichž je možné poznat skryté pravdy. Za každým exoterním náboženstvím existuje esoterní joga, intuitivní poznání, kterého prvním stádiem je víra. Tam jsou nevyjadřitelné skutečnosti,"

Bez ohledu na to, co napovídá náboženství a o čem poučuje joga, je tu vybavenost každého člověka. V této výbavě je obsažena nejen náboženská nebo jogická moudrost, ale i možnost překonat sama sebe tj. překročit dosavadní omezenost a stanout na prahu svobody. Stačí, aby se v člověku otevřela **brána pravdy** a tou se pro člověka otevírají nové možnosti, o kterých před tím neměl ani ponětí.

"jejímiž symboly jsou: obrazný výraz, poněkud hlubší smysl některých pravd a tajemství vyšších úrovní existence, jejichž náznakem a nápovědí jsou dogmata a pověry. Co učinila věda ve prospěch našeho poznání hmotného světa, založeného na bezprostředním chápání a empirismu skrytých pravd..., to činí joga, aby nám přiblížila vysoké úrovně a objevila pro nás vyšší možnosti naší bytosti, na které aspiruje náboženství. Toto množství zkušeností, které čeká ještě za zavřenými dveřmi našeho poznání - je na dosah jogy poznání, pro níž vůbec není nutné, aby hledala pouze Absolutno v sobě nebo Božské v jejích izolovaných vztazích individuální duše. Je však pravda, že vědomí Absolutna je nejvyšším bodem, ke kterému může dospět joga poznání...Jakmile však je Božské poznáno v lidské osobě, nic nemůže zabránit tomu, aby joga poznání rozšířila toto poznání na Božské v jeho vztazích k nám a k různým úrovním naší existence...Neztratíme-li ze zřetele povznesení sebe k čistému já, je to vrchol našeho subjektivního vzestupu, a my pak můžeme klidně pozorovat své nižší stavy včetně fyzického, a operace Přírody, na kterých jsme závislí."

"Toto poznání může být hledáno ze dvou protilehlých směrů Puruši a Prakriti, které musíme kombinovat, abychom došli k dokonalému pochopení vztahů mezi Purušou a Prakriti, viděných v božském světle. Podle Upanišady člověk a svět, mikrokosmos a makrokosmos, mají k dispozici paterou duši. Je to duše hmotná, hmotné já, jichž jsme si všichni vědomi, a které, jak se zdá, nemají

k dispozici jinou existenci vně existence těla a též žádnou činnost vitální nebo mentální na tom závislou."

;"Tato hmotná duše je především přítomna ve hmotné Přírodě, napájí tělo, oživuje temně jeho pohyb a vytváří základ všech zkušeností; informuje vše, i to, co není mentálně vědomé. Ale v člověku, v této fyzické bytosti, se ona zvitalizovala a zmaterializovala; člověk se podílí více či méně na zákonech a možnostech vitální a mentální přirozenosti. Jde ovšem přitom o vítězství odvozené, kterým se, tak říkajíc, postavila proti své původní přirozenosti, a zůstává závislá na zákonech hmotné existence a na působnosti hmotných nástrojů. Je to ovládání vitálních a mentálních částí naší bytosti tělem a hmotnou přirozeností, čímž na první pohled, se zdá být ospravedlněna materialistická teorie, podle které mysl a život jsou pouhým produktem hmotné energie a všechny jejich činnosti se dají redukovat na pouhé působení energie ve zvířecím těle. Ve skutečnosti úplná podřízenost mysli a života tělu je charakteristickou známkou pro ještě nevyvinuté lidstvo, z čehož pocházejí v infrastruktuře i mezilidské vztahy. Podle reinkarnační teorie, ti, kdo nedospějí k překonání tohoto stádia během svého pozemského života, nemohou po smrti vstoupit do vyššího mentálního světa a také ne do vyššího vitálního světa; jsou vyhoštěni až do série fyzických úrovní, kam se budou vracet tak dlouho, dokud svůj vývoj nedokončí na pozemské úrovni. Nevyvinutá hmotná duše je úplně ovládána hmotnou přirozeností a dojmy z ní, a je nucena se v ní ukájet jak jen nejlépe dokáže v očekávání dalšího vzestupu na žebříku existence." (A II, 158 - 159)

"My zatím vnímáme jen úroveň vitální a mentální fyzické bytosti, ale ne úplně mentální a vitální ve vlastním smyslu slova, které jsou za závojem našeho běžného vědomí. Ve skutečnosti je zapotřebí dosáhnout vysokého stupně vývoje, abychom si mohli uvědomit jejich existenci a i tehdy je obvykle vnímáme jen na pozadí činnosti naší zmentalizované fyzické přirozenosti; protože kdybychom tam žili, mohli bychom daleko rychleji vědomě kontrolovat tělo pomocí vitální schopnosti a ovládnout vitalitu a fyzickou tělesnost schopností mysli; byli bychom pak schopni určit si velkou část našeho hmotného a mentálního života pomocí vůle a poznání, a kdybychom pak nechali působit mysl na život a tělo, stali bychom se vládci své bytosti. Jogou je však vskutku možné, v různé intenzitě, překročit hmotné já tím, že zvládneme jáčka vyšší vlivem rozšířeného vědomí a sebeovládáním."

"Nicméně všechno to jsou jen nižší stupně duchovní zkušenosti; vitální úroveň je sotva o něco málo duchovněji než hmotná existence. Je třeba jít dál...pozdvihnout se k mentálnímu já. Tak se můžeme stát mentálním já a dostat bytost hmotnou a vitální až na jeho úroveň, takže život, tělo a činnost jim odpovídající nám pak připadají být podřadnějšími okolnostmi naší bytosti, užívané mentální duší, abychom mohli realizovat její záměry ve hmotné existenci. Také zde upozorujeme napřed určitý odstup od života a těla, čímž náš pravý život se nám bude zdát umístěn na úplně jiné úrovni, než na jaké je hmotný člověk. Dostaneme se do existence jemnější a do většího světla než pozemského, do energie lehčí a přesto mocnější; a z této úrovně se budeme dívat na svět přání a hmotnou existenci, jako by byly pod námi a ucítíme, že je můžeme odmítnout kdykoliv chceme....Od té chvíle normální proces naší činnosti se řídí jiným druhem dynamismu (to bychom mohli nazvat čistou mentální schopností, kterou sice užívá i normální lidská bytost, ale jen odvozeně a nedokonale, zatímco za nových podmínek ji můžeme používat svobodně a zcela uvědoměle), rozdílným od fyzické a mentální energie, které hrají už jen podružnou roli, sloužíme spíše k jakési příležitostné kanalizaci této nové energie."

Pokud čtenář neví, kam toto odlehčené myšlení míří, nemůže být ani dost vděčen za brilantní výklad o mostu mezi těžkopádným myšlením o jednom po druhém a supramentálním stavem.

"Stejným způsobem se dostáváme do vědomého styku s kosmickou myslí; vnímáme záměry, proudy, sílu myšlenky, boj jiných mocí, které stojí za každou událostí, věci, které běžný člověk nezná a které může jen vzdáleně odvozovat ze hmotných událostí, které my však můžeme pozorovat a pociťovat přímo, dříve než nabudou nějaký hmotný nebo vitální výraz." (A II, 161)

"Tak budeme pociťovat a vnímat mentální činnost jiných bytostí, ať už na úrovni hmotné či na vyšších úrovních; posléze se probudí nejvyšší schopnosti mentální bytosti (schopnosti okultní nebo "siddhi" z úrovně jemnější než je úroveň vitální) a probudí se přirozeně v našem vědomí."

*"Nicméně také tyto schopnosti tvoří jen část naší trojitě nižší úrovně, čili **trailoky** a starověkých mudrců. Žít na těchto úrovních (Ghos píše "v těchto světech") může být rozšířením schopností a vědomí, ale je to život ještě v kosmických mezích a v podřízenosti království Puruši a Prakriti, i když v podobě jemnější. Abychom dosáhli pravou svobodu, k tomu je nutno vystoupit na úroveň ještě vyšší a překonat mnohé srázy naší bytosti." (A II, 162)*

Nepřerušoval jsem Ghosův výklad, protože on v této kapitole líčil obvyklý postoj klasického jogina na cestě poznání a své doplňky přidal až na konci kapitoly. Až do té chvíle ostře proti sobě staví jednotlivé úrovně vývoje poznání a dramatizuje přechody z úrovně na úroveň podobně jako hinduistická terminologie nebo jako činí všechna náboženství, včetně hinduismu a Starého zákona. Berme však na vědomí, že kdyby se měl člověk vláčet úrovněmi tak jako klasický džnanajogin, opravdu by mu k tomu nestačil jediný život. V tomto smyslu Ježíšův život představuje vzhledem k hinduismu opravdu nový způsob zacházení s relativním dobrem a zlem. Ježíš ukazuje, že každé relativní dobro i zlo má své pole působnosti a za těmito poli ve své původní poloze nepůsobí. Upozornil jsem např. už několikrát, že malé lidské já působilo v Ježíšově životě vždy nově po přechodu přes určitou úroveň vývoje. Podobně tomu bylo s vírou a náboženstvím. I Ježíš byl vychován ve víře v ustanovení Starého zákona, tedy nábožensky. Obvykle si však málo všímáme, nebo si vůbec nevšímáme faktu a činitele negativního (Herodes) a faktu pozitivního (sv. Tři Králové). Motiv Herodesova jednání byl politický a nikoliv náboženský, motiv jednání sv. Tří Králů byl ryze metafyzický, vysoko za hranicemi náboženství. Je jasné, že ani jeden z Králů nebyl Židem, ale že šlo o osvícenější jedince než jací žili v té době v židovském národě. Dítě Ježíš se narodilo zřejmě se stejně úzkým polem vědomí jako kterýkoliv člověk, ale vzhledem k jeho poslání bylo nutno mu toto pole včas rozšířit. To se podařilo Králům už pár dní po narození dítěte. Ovšem jen ruku v ruce s partenogenesí, jejímž subjektem byla Panna Maria. Obojí dohromady způsobilo u Ježíše otevření brány pravdy. Pak už všechno leželo jen na bedrech Ježíšových, aby správně zacházel se svěřenými dary. A on nám to dokázal prvně ve dvanácti letech, kdy překvapil nejen moudrostí, ale také disciplínou, se kterou se vrátil k rodině. Naštěstí Ježíš dokonale komentoval svůj život např. podobnostmi. Do třiceti let "jen" hospodařil se svěřenou hřivnou, a tak se stalo, a ne bez osobního zásahu Ježíšova, že v Jordánu místo dosavadní hřivny dostal město, které nebylo jeho, nýbrž veskrz naskrz Otcovo.

Kéž by se vám nezdálo být nadnesené, že každý člověk přicházející na svět, má k dispozici partenogenesi Panny Marie, i svaté Tři Krále i Herodesa. Vždyť je to lidské početí, když věčný život vstupuje do novorozeněte? Kde je přítom muž? Nikde. Ten už si odbyl své při oplodnění ženy. Ale o tom malé dítě nemusí nic vědět, na faktu se tím nic nemění. Objektivní **líčení** příchodu Svatých Tří Králů se děje subjektivně v lidské duši několik dní po narození, a Ježíšovým životem se nám dává najevo, že tomu tak

je s každým z nás. Dověděl jsem se to až 21. 11. 1939, tedy po více než 26 letech od chvíle narození, a teprve dnes 24. 12. 1987 toto poznání zveřejňuji. Omlouvám se, že to činím tak pozdě a jen v nepatrném zlomku z celku tehdejšího zjevení. Všimněte si též rozdílu mezi objektivním líčením a subjektivním dějem. Nejde jen o to, že při prvním jednání osoby a při druhém "jen" působí pravda, nýbrž i o to, že pravou podstatou každého děje je Existence, která nemá děj, nemá začátek, nemá konec.

Zůstává ovšem rozdíl v úkolu člověka a v úkolu vtěleného Boha, ale vybavenost obou zůstává v podstatě stejná.

Vivekananda se o tomto faktu vyjádřil slovy: "Buddha a Kristus jsou jen vlnami na oceánu Božství." Dnes už po citátech Eckharta a Katrei mu můžeme jen přitakávat, a to v tom smyslu, že nemáme podceňovat lidský život. Ježíš ukazuje svým životem nejen na cenu lidství, nýbrž i na rozvoj lidství až k Božství.

Jak to, že nepocitujeme dary sv. Tří Králů? Z toho jednoduchého důvodu, že lidská společnost se shodla na tom, že nastolí vládu rozumu, třebaže je to vláda omezená úzkými možnostmi rozumu, asi jako byla malá Herodesova říše a omezená jeho moc v ní římským císařem. Na tom by nebylo samo sebou nic špatného, kdyby rozum uznal, že nemá právo vládnout sám, řečeno jinak, kdyby se rozumu neužívalo tak, jako že hranice rozumu jsou jediné užitečnými a nepřekročitelnými hranicemi. A ještě jinak: kdyby se nežilo jen pro tento pomíjející život a kdyby se vychovatelé nedomnívali, že pro mladého člověka učinili dost, když ho připravili jen pro pozemský život. Chyba je jen v té výlučnosti, v tom "jen". Ježíš by se o takové výchově vyjádřil: "Sami jste slepí a jiné vedete ke slepotě jako k nejvyššímu smyslu života." Kdyby lidé věděli, jakou obrovskou moc má lidská představa (a tou je též víra), zacházeli by s ní obezřetněji. A kdyby s ní zacházeli dokonce moudře, vedla by víra ke spáse, tedy k vědomému věčnému životu. Kraluje-li po celý lidský život Herodes, Ježíš se nemůže vrátit z Egypta do Nazareta.

Jak mohu takhle uvažovat? Protože po každé operaci za vědomí se u mě objevilo čisté vědomí, které je věčné, a kdyby se jím člověk dal vést, ocitl by se na cestě poznání, otevřela by se mu brána pravdy. Nebudu znovu vykládat, jak se tato brána u mě otvírala a proč se neotevřela dokořán a natrvalo. Maminka z nařízení lékařů měla co dělat, aby mě po každé operaci za vědomí vrátila pod vládu pouhého rozumu a smyslů, ale nikdy mne tam nevrátila úplně a natrvalo. Dostavovaly se chvílky, kdy se mysl vyprázdnila a já jsem z čistého vědomí chápal, co je správné, a co

se nedalo pochopit ani uskutečnit pouhými lidskými silami, ani v těch maličkostech, kdy ta čistota vědomí nastupovala. Kde na začátku stálo čisté vědomí, tam, se ani největšími nehoráznostmi nedalo všechno pokazit, nýbrž jen oddálit.

Doufám, že odvodíte z napsaného správný soud především v několika směrech:

1. Každý člověk má v sobě připravenou moudrost boží.

2. V životě Ježíše Krista jsou obsaženy obecně platné podmínky, jak tuto moudrost "pustit ke slovu", způsobit, aby působila: odstavit v rozhodujícím okamžiku rozum od možnosti rozhodovat (Tři Králové obešli Herodesa na dvakrát: Když k Ježíši přicházeli a když od Ježíše odcházeli),

3. Nepodceňovat "hlas" moudrosti, i když zpočátku radí jen v maličkostech;

4. nestarat se, zda zasáhne, kým a čím;

5. bezvýhradně ji poslechnout, a nikoli jen pro sebe, nýbrž pro věc, u vědomí, že co zadá, je správné bez ohledu, zda je to člověku příjemné či nepříjemné.

Nezáleží na tom, zda dítě ví, proč to nebo ono dělá nebo nemá dělat, je-li základem příkazu nebo zákazu pravá moudrost. Lépe by bylo, kdyby dítě všechno, co se s ním děje, považovalo za zcela přirozené. Nikdy jsem se např. neptal po zdroji toho co nepocházelo z mé hlavy. Moudré jsem rozeznával od rozumového pouze mocí, která stála za moudrým. Důležité je, zda rodiče a okolí mohou či nemohou zakročit proti tomu, co dítě dělá z vůle moudrosti, kromě toho, co dělá z osobní vůle. Jestliže to okolí nedokáže, je první bitva lidského tvora nad jeho nižší přirozeností vyhrána.

Měl jsem to štěstí, že má matka, chtějíc mi zachránit holý život, umožnila mi, abych za pomoci lékařů přemohl diktátorský rozum (Herodesa). Společně s lékaři mi umožnila, abych opakovaně utekl před rozumem, který mně našeptával, že on chce můj život, ale lékaři mou smrt, i když tomu bylo opačně. Symbolicky: Ježíš prchá do Egypta a zůstává tam tak dlouho, dokud Herodes žil, tj. zůstal vládcem. Je velmi instruktivní, že po každé operaci rozum nevládl, neboť jsem nekřičel při novém spatření lékařů. Později pak už nezáleželo na tom, že mé okolí přičítalo některé mé rozhodování mimořádným schopnostem dítěte, rozumí se mimořádným schopnostem rozumovým. Ani v nejmenším nic z toho, co jim jako takové připadalo, tím nebylo. Nikdo z nich nemohl, ani matka, dopátrat se, odkud беру moc

čistého vědomí, už aplikovaného na lidský život, ovšem i na zvířecí, rostlinný a nerostný život. Sice mi všichni umožnili, aby se ta moc projevila, ale nemohli okamžitě, jako já, rozeznat, že je moudrá. Mysleli si někdy, že já jsem moudrý nebo aspoň moudřejší než ostatní děti. Ostatně, která matka není pyšná na své dítě. Pomáhá mu tím sice k mnoha hloupostem, které by nezaslepený člověk netrpěl, ale občas přece jen propustí kousíček moudrosti do života dítěte. Všimněte si, že teprve ve 12 letech Ježíšových Panna Maria, co by matka Ježíšova, podle slov Písma, hluboce uložila v duši své, co jí řekl Ježíš. "Cožpak nevíte, že musím být v tom, co je mého Otce?" Před tím hledala Ježíše jen pro život dítěte a pro uklidnění svého svědomí.

Řekl jsem své matce, asi 28. 10. 1939, a ne z rozumu, že zahynu, bude-li mě mít ráda pro život na světě (Doslova: "Budeš-li mě mít raději než Boha, zemřu při ohrožení života, které mne čeká.") Matka tehdy hořce plakala a hájila svou mateřskou lásku. Přece však, když jsem se dostal do toho aktuálního stavu ohrožení života dne 21. 11. 1939, stála na straně mého věčného života a ne na straně pomíjějícího života, a proto jsem mohl tak snadno vnitřně zemřít. Domnívám se, že také vy jasně poznáváte, že jsem ničemu nerozuměl z toho, co se mělo stát, a že bylo třeba, abych to rozumem nerušil.

Je důležité, abyste uznali, že není nutno, aby malé dítě bylo operováno za vědomí, nýbrž aby se mu nebránilo v jeho přirozené schopnosti vracet se ještě do věčné moudrosti, ze které vzešlo, ale do které se už nebude umět vracet, když se mu bude pořád sugestivně předkládat, že pochází ze světa, a to nikoliv jen řečí, ale především tím, že bude vychováváno jen pro svět. Nikdo z nás není z tohoto světa. Všichni přicházíme z věčnosti a do věčnosti se vracíme pomocí pozemského života. Proto nám Ježíš svým životem mohl dát příklad. Kdyby tomu tak nebylo, nebyl by jeho život pro nás příkladným.

Okolí Ježíšovo si hned nevšimlo, že Ježíš zůstal ve dvanácti letech v chrámě, a proto **nemohlo** zakročit okamžitě. Lidská verze toho případu je obdobná. Má matka si myslela, že zachraňuje můj pozemský život, lékaři rovněž, a dělali dobře. Nevidíte však, co vedle toho ještě mnohem důležitějšího způsobuje vědomý vstup do Moci boží. To nebylo pouhé nedopatření. Jednou se tohle muselo stát, a třeba také mně, aby to někdo po 2000 letech znovu vysvětlil. Lidský rozum a smysly jsou naplaveninou Prakriti (Přírody), nejsou však základem lidského vědomí. Tento řád hodnot je nutno v dítěti upevňovat jednáním a takovým zacházením s dítětem, aby nemuselo dojít k

jeho zvířecí smrti na konci pozemského putování, nýbrž aby muselo dojít ke zmrtvýchvstání člověka. Proces vstávání z mrtvých začíná od narození na tento svět. V tom smyslu pád z ráje je Felix culpa, šťastná vina. Teď už víte, že dítě vychází z matčina lůna, aby mohlo zvítězit nad smrtí. Usnadněte mu ten úkol!

Jak to máte učinit, na to není metoda, nýbrž k tomu je jedinečně vhodná vaše metafyzická zkušenost. Předali jste dítěti věčný život, jak věděla už Eva po porodu: "Mám Boha!"

Nedělejte si z toho nic, že je tak těžké nabýt tu zkušenost. Vždyť ani Eva, ani Panna Maria, ani Pán Ježíš ji nedobyli snadno.

A přece je všechno tak prosté. V každém dítěti je všechno připraveno dokonale k vítězství nad smrtí; jen je třeba to nezasouvat do pozadí. Snad by bylo dobře vědět, že království boží trpí násilím také tím, že s ním všichni špatně a chybně zacházíme. Pak se nedivte, že musí být opačným násilím zase dobyt. Toto dobývání je procesem, nikoliv jednorázovým aktem. To by mělo být snadno patrné z Ježíšova života.

Je přímo odstrašující, jak člověk dokáže tak velkoryse propůjčenou hřivnu, kterou je jeho život, tak dokonale zakopat a proto zůstat "v temnotách vnějších". Nejsilněji jsem to pociťoval po přečtení věty o mostě do věčného života (v 17 letech). Plakal jsem nad tou zvráceností dva dny, než jsem znovu zvedl své kroky, abych šel, namísto abych plakal.

Nebudte zdrceni, neboť nejsme bezbrannými ovce, nýbrž mocnými lvy, řekla indická moudrost (viz Yesudian: Sebevýchova jogou). Řekla mně jedna vzdělaná čitatelka mého spisu: "Promiňte, ale já tomu nerozumím." Odpověděl jsem: "Jste na správné stopě." Mohl jsem dodat, že jsem tomu také nikdy nerozuměl, ale mlčel jsem, protože by si myslela, že si z ní dělám bláznů.

Katolická tradice už aspoň ve svých špičkách pochopila, že v lidském životě musí dojít k jakémusi trojímu obrácení (viz překlad knihy stejného nadpisu od Garrigou-Lagrange, ale zatím ještě neví, že to Trojí obrácení je znázorněno Ježíšovým životem a kromě toho ji brzdí v rozběhu zastaralý postoj k pozemskému životu člověka a ostatních tvorů. Lidský život pořád ještě není pro tuto tradici vstupem do věčného života, nýbrž je jím nějaký posmrtný stav, který nazývají nebem. Svatá Terezie z Avily, svatá Kateřina Sienská a mnozí jiní už proti tomu dávno vznesli námitky, ty dvě jmenované arci jako děti, později už se neodvážily, ale dnes už by se nemusely obávat odsouzení.

Není-li správně a bez omezení použito lidského života už při prvním obrácení, nedopadnou druhá dvě obrácení dobře (viz Jidáš, se svým dobře míněným rozumovým zásahem proti Duchu, kterému nemohl rozumět), naopak, pokud jsou nastoupena, vedou k nesmírnému utrpení pro rozpory mezi vnitřním pokrokem a jeho aplikací.

Lidský život, od svého samého začátku, je úctyhodným dílem Přírody (ovšem pod řízením božím) a zůstává jím do posledního dechu člověka. V obou krajních jeho mezích se dopouštíme těch největších chyb svým působením na lidský život. Malé dítě podceňujeme, protože nemá rozum a musíme se o ně všestranně starat, aby vůbec zůstalo naživu, a něco podobného se děje se starým člověkem. I to lidské mládě, i ti příliš staří jsou podceňováni pro svou bezmocnost a nerozumnost. Ani dítě, ani příliš starý člověk se nemohou bránit proti běžnému úsudku: "je příliš mladý, je příliš starý," čímž se u těchto věkových kategorií zanedbává nebo dokonce znemožňuje péče o volný duchovní růst. Kdo za takových okolností vyjde ze svého dětství, nese až do smrti známky duchovní zaostalosti a je téměř nemožné, jej z ní vymanit. Líčil jsem už několikrát, jak se v mém mládí **nemohlo** podařit všechno zanedbat. Vzhledem k tomu, co jsem v útlém mládí zažil a mnohem později pochopil, musím opravit tradici především takto: Bůh tvoří (nikoliv stvořil, a dokonce nezáleží na tom, komu tvoření přisuzujeme) dobré i zlé, rozumějte dualistické relativno (a nepotřeboval a nepotřebuje k tomu rušitelského zásahu padlých andělů). Dále už ve svých vývodech zatím nemíním jít. Dále šli už jen taoisté (a téměř paralelně buddhisté, a správně.

Pravá úcta ke stvořenému je první zásadou duchovního růstu. Je to patřičně diferencovaná úcta ke zdraví, k nemoci, k utrpení, ke štěstí, k mládí, k dospělému věku i ke stáří. Všechno má své místo v tom smyslu, že je nám to předáváno, abychom s tím hospodařili jako s boží hřivnou, nám svěřenou. To neznamená, že máme mít radost z nemoci a utrpení, nýbrž že se z nich máme poučit též duchovně. Kdybych se nepoučoval např. ze své chromé ruky, vůbec bych nebyl schopen jít dál. Běžná lidská nemohoucnost by mě dostatečně nevyburcovávala k bdělé ostražitosti. Těžší je umět se poučit z pomíjejícího štěstí. Ale vysvětlování této těžkosti nepatří do úzkého rámce této kapitoly. Mně teď jde především o to, abych zdůraznil smysl soustavného hospodaření se životem jako s něčím propůjčeným za tím účelem, aby mohl být proměňován ve stále vyšší obsah. (Viz podobenství o hřivnách). Má-li k takové proměně vůbec dojít, musí se přestat s

rozlišováním a straněním příjemnému a místo toho se musí nastolit rozlišování správného od nesprávného a tím se řídit.

Podle příkladu Ježíšova, ve větší části svého života musí být člověk napřed zapojen do světského života v tom nejlepším smyslu slova, nesmí utíkat před činností do ústraní. Ježíš odešel do ústraní poprvé ve třiceti létech a na dobu pouhých 40 dnů. Kdyby si to byl dovolil dříve, byl by prozradil, že nechápe smysl lidského života jako celku, a kdyby byl na chvíli neodešel ze světa, nebyl by umožnil svému organismu přenést se přes zatím dosaženou úroveň (ve 30 létech, v 33 létech). Na každé úrovni je třeba napřed dozrát, nenechávat dlouho zralou úrodu na poli atd. Na každé úrovni všechno dělat pořádně a právě v tomto smyslu neulévat něco pro sebe, a dbát přitom na zachování nosného prostředku v dobrém stavu. Mordovat tělo a duši je nejhorším zneuctíváním stvořeného. Péče o tělo musí být stále vedena tak, aby nepřekročila míru řádné péče do oblasti starosti. (Např. "Nejlepší psychoterapií lékaře je: "Zachovávejte doporučený režim a své starosti nechte na mně.")

O každém úseku vývoje by mělo platit, že nezralá, ale už sklizená úroda nemůže přinést klíčivé semeno pro další začátek vegetativního období, a tedy zastavuje vývoj. Jen zralé semeno je užitečné. Viz podobenství o pšenici a koukolu.

Nejzávažnějším plodem první etapy je samovolné hospodaření se vším **pro člověka jako pro Boha** (Sv. Pavel), to jest kromě jiného, že přestáváme hospodařit jako bychom hospodařili a jednáme jako bychom nejednali, čili nepřičítáme si ve prospěch účinky své činnosti. O dítě např. máme pečovat tak, aby samo mohlo bez překážek zvnějška překonat to ostatní, čemu ani nerozumí, ani my za něho nemůžeme učinit. Samovolnost roste zvnitřku, ale musí se jí poskytovat možnost růstu. Zvnitřku tu znamená bez osobního přičinění a bez osobní vůle. Zvnějšku pak působí osobní vůle a moc Přírody. Mezi obojím působením má být na každé úrovni rovnováha, a to nikoliv jen kvantitativní, ale i kvalitativní povahy. Měli bychom vědět, co ke kterému stupni náleží především po stránce činnosti a po stránce klidu. Jsme o tom zpravováni vnitřně i vnějšími událostmi. Musíme jim umět naslouchat. A tím nejlepším způsobem poslechu je věcná, nikoliv jen osobní poslušnost.

Co je to mít náležitou úctu k dítěti? Ono pracuje na něčem, co představuje pravý smysl jeho úrovně života, a v tom nemá být rušeno ani tak násilným způsobem, jako jsem byl já rušen operacemi za vědomí, ani neschopností vychovatelů pochopit, v

čem je smysl dětství. Z obou těchto rušivých vlivů je sice méně závadný ten první, protože příroda se sama postará o výchovnou protihodnotu, ale proti druhé závadě ve výchově je příroda bezmocná, protože proti ní stojí osobní vůle vychovatelů, stále směřující někam jinam než kam má. Může zasáhnout je slepě působícím trestem.

Ježíš řekl: "Nechte maličkých přijít ke mně, neboť jejich je království nebeské. Ano, vstup do království nebeského je dítěti ještě otevřen, i když dítě o tom neví a nemá ani ponětí o tom, co je to království boží. Na tom nezáleží. Čím přirozeněji, třeba bez jakéhokoliv pojmenování, přijímá odtamtud pokyny a moc, tím lépe. Vždyť styk s boží Mocí je tím nejpřirozenějším ze všeho přirozeného. Přejímáme z ní beztak pro svou existenci, poznání a lásku tolik, kolik uneseme, a to pořád, bez ohledu na to, jsme-li věřící či nevěřící. Dítě má tu výhodu, že z úrovně boží Moci nepotřebuje nic pojmenovat, zařazovat a kategorizovat. Je otevřenou bytostí. Ještě umí jednat spontánně, bez nejmenšího nasazení osobní vůle. Dětská nová pomíjející individualita není ještě natolik zformována, aby v ní nebyly ještě mezery pro samovolnost. A styk s naší věčnou přirozeností má povahu samovolnosti, absolutní spontánnosti, takže ten, kdo si ten styk přeje, zavírá si k němu přístupovou cestu. Přitom je to styk celobytnostní. Poznal jsem to uvědoměle sice až v 17 letech, ale vím dodnes, kde tehdy byla má osobnost, má osobní vůle, všechny mé osobní touhy. Bylo po nich veta. Srovnávám-li toto zjetí Vůlí boží se stavem po operacích za vědomí, musím říci, že rozdíl byl především v tom, že tehdy po operacích jsem prostě nebyl lidsky svůj a nic nebylo mé, maminka mne musela do mého zase vpravovat, a nebylo to snadné. Kdežto v 17 letech jsem sebe odloučil od minulosti, kterou nebylo jen všechno, co jsem do té doby prožil, ale i mé tělo se všemi jeho i nejzákladnějšími potřebami. Stála tu věčnost bez minulosti, absolutně přítomná, a smazala můj vztah k běžícímu času.

Ale přece jen se musím vrátit k dalšímu klíčovému pojmu, jímž je zaujatost. Už v jednom a půl roce svého života, jak jsem se přesvědčil, je člověk tak zaujat svým pozemským životem, že ho intenzivně brání, aby mu ho nikdo nesebral. A nic by tolik nebránil jako jej. Tato zaujatost, vnuknutý projev osobní vůle, dokáže sjednotit a k sobě připoutat všechny lidské síly, že to nedokáže žádná ani ta největší lidská vášeň, a proto, byla-li jednou vyprovokována k projevu, vytvořila základ pro sjednocení celého úseku vědomí člověka. Když pak je tomuto úseku odebrán předmět zájmu, vědomí se uvolňuje a setkává se se svým

zdrojem, který je věčný. Musí být zachována podmínka "živé tělo", neboť ono funguje jako brána věčného do časného a pak ovšem i časného do věčného. Lékaři mě v předškolním věku naučili celobytnostní zaujatosti, neboť uhodili na nejcitlivější strunu lidské vůle a lidského ztotožnění s nástrojem, který nazýváme lidským tělem z neznalosti jeho mnohem většího rozsahu.

Zkouším si děti ze zaujatosti. Víím, že se dovedou dokonaleji, byť i krátkodoběji, zaujmout než dospělý člověk. Ježíš to rovněž pozoroval, a stačilo mu k tomu ověření zaujatosti dětí třeba i jen dětské přibližování k němu. Bylo jiné než u dospělých. Bylo bezvýhradné.

Zaujatost vypadá zvnějšku jako oddanost, ale je to něco mnohem hlubšího. U dětí je to pocit lásky, která prýští z toho, kterému jsou oddány. Dotyčný ovšem nesmí prozrazovat, že se s dětmi stýká z lásky, aby se totiž co nejvíce podobal Bohu, s nímž se dítě ještě neodvyklo stýkat. Bůh neříká, že miluje. Ani v 17 letech jsem nepochopil, jak mě Bůh miluje. Domníval jsem se jen, že bez něj nemohu žít. Dojem byl správný, ale kde se najednou vzala ta potřeba? (Samozřejmě odpověď znám.) Zaujatost je tedy původu božského. Máme ji v dětech pěstovat, abychom je nevzdalovali od Boha, nýbrž je k němu vraceli.

Ježíš nemiloval děti více než dospělé lidi, ale věděl, že děti mají k němu blíže pro svou samovolnou spontánnost.

Klíčem k duchovní úrovni je dětství. Na tom nic nemění skutečnost, že někteří jedinci, ale opravdu jen jedinci, dospěli do duchovního života až v dospělém věku, jako např. sv. Ignác z Loyoly. Ti dospělí museli být v pravém smyslu slova srazeni ze své pozice, aby se obrátili.

Z těch dospělých je nejzajímavější případ sv. Pavla, který byl sražen dokonce ze svého extatického prostoru do pravého poznání, a k němu nepotřeboval čas, nezískával je postupně, leda nepřímým pohledem na víru pronásledovaných křesťanů.

Na straně poznávajícího dětství však nejsou jen samé přednosti, nýbrž také velké nedostatky. Kdyby tomu tak nebylo, stačilo by být dítětem a nebylo by třeba lidské dospělosti a dokonce lidského stáří. Celý lidský život beze zbytku má svůj duchovní význam. Dá se obecně říci, že čím více je dosaženo v dětství, myslím duchovně, tím snazší je dosahování v dospělém věku, a čím dokonaleji se dotáhne v duchovním pokroku dospělý věk, tím lehčí je jinak nesmírně těžké duchovní dosahování ve stáří. Tam už je organismus ve stavu odchodu, a člověk se tedy musí především naučit být vděčen za to málo, co mu zbývá, být

stejně vděčen jako za mnohé. Musí se naučit zacházet s negativními prvky vývoje, jak mě tomu učili lékaři v předškolním věku. Ale vraťme se k dítěti:

Dítě nám představuje sloučeninu věčného a časného ve stavu zrodu. Ještě v něm neskončila transformace věčného na časné, a proto také v něm nemůže být dokončena transformace časného na věčné. Tato neukončenost transformace má obdobný význam jako síra ve stavu zrodu v sulfonamidech. Obranný vliv proti nákaze omezeností. Dítě může s velkou lehkostí dokončit první obrácení, ale další dvě jsou úkolem dospělého člověka. Podaří-li se dítěti první obrácení, téměř s jistotou se dá už na prahu dospělosti dosáhnout druhého obrácení a po ztrátě sama sebe i třetího. Všechno je dokonale ukázáno životem Ježíše Krista.

Co se týče stáří, mám za to, že jednou bude velkou hanbou, bude-li člověk donucen vzdát se svého pozemského lidství, jsa k tomu donucen fyzickou smrtí, asi tak, jako už dnes hanbou je spáchat sebevraždu. Ježíš vedl svým příkladem ke stavu za lidstvím (O tomto stavu mluvil otevřeně sv. Pavel). Napřed vedl ke stavu za protekčním lidstvím, které dává přednost jen "svým lidem". Pak ukazoval, jak nelze milovat bližního jako sebe, neocitne-li se člověk za lidstvím. Smrt na kříži měla tento stav jasně dokumentovat, ale dodnes tato smrt nebyla takto pochopena. Ono však na tom tolik nezáleží, protože pochopení vždycky teprve následuje po uskutečnění. Na duchovní cestě stále zřetelněji jednajícím je Bůh. Tělesnost Ježíšova přece sama sebe nevzkřísila, tělesný Ježíš také nepřinesl Ducha svatého v náručí. Nezapomeňte, že seslání Ducha svatého se událo až po nanebevstoupení Páně. Nezaměňujme však pochopení s uskutečněním. O tom bude více řečeno v další kapitole, kterou Ghos nazval:

21. Žebřík překročení sebe (A II, 163 - 171)

V této kapitole Ghos podrobně vypisuje, jak žák na klasické cestě poznání stoupá při rozšiřování svého vědomí z aparádha do parádha (z nižší hemisféry do vyšší, překonávaje postupně svůj

pocit oddělenosti a své poddanství hmotě. V nižší hemisféře se člověk stává z hmotněnou duší **annamaya puruša**. Tou se opravdu stává, ta tedy má opravdu svůj začátek, a proto musí mít i konec. Jmenuji ji smrtelnou duší. Ovšem je odvozena z Puruši, z nesmrtelné duše bez začátku a konce, a proto se na ni nesmíme dívat jako na něco méněcenného, nýbrž jako na něco potřebného pro pozemský život člověka a pro duchovní růst člověka. Život ve hmotě je závislý na těle a na vitálním prvku neboli na zevní bytosti.

Přitom však "člověk je duch, který žije jako mentální bytost ve hmotném těle, nabírá na sebe zhmotněnou duší, annamaya purušu, a tu považuje za Brahmana. Je nucen, praví Upanišada, považovat hmotu za Brahmana, protože podle jeho schopnosti vidění všechno se rodí ze hmoty." Stejně dramaticky vidí křesťanská tradice člověka: "Pomni, že prach jsi a v prach se obrátíš."

*"Člověk má však schopnost **samovývoje**, a proto může překonat přírodní koncepce zhmotněné duše." Je to vlastně "sebeosvobozující duše, která se postupně může soustředit na Ducha..."Vidíme, že smrtelná duše je jakýmsi trojským koněm záměrně přisunutým za hradby těla Nesmrtelnou duší, aby zvnitřku dobyla tvrz hmoty, protože jinak ani nelze. My však se dokážeme soustředit jen na statické nekonečno. Je nám přístupné jen nehnuté nekonečno, neomezené Přírodou - Prakriti. Jenže neustrne-li člověk na této úrovni vývoje, "začne zastávat pozici vitální duše, **pránamaya puruša**, jejíž energie pak tyranizují mentální a hmotné složky."*

Rád bych se vyjádřil srozumitelněji: Člověk začne vkládat všechny své nejlepší síly do soustředění a opírá o ně aktivní pozemský život, "stane se jakýmsi druhem Asury nebo Titana, Rákšasy, nahromaděnou mocí a energií vitální, ovládanou chtíčem a bezuzdnými vášněmi..."...*"může být však méně kvietistický a může uskutečnit aktivní aspekt blaženosti a dosáhnout rozkvětu dynamického Nekonečna..."*

jinými slovy řečeno, úroveň vědomí smrtelné duše, není ničím absolutním, nýbrž má schopnost se zvyšovat, což na úrovni pránamayapuruša vnáší do celé bytosti neklid, který však už má tvůrčí, byť i vykořisťovatelskou povahu.

"...Nicméně tím se nepřibližuje k úplné dokonalosti, protože na této úrovni dominující radžastické schopnosti nejsou postačující pro plný duchovní život...Vitální bytost může vejít do ducha jen na újmu vlastní vitální síly..."

Vím to z vlastní zkušenosti: Soustředěním všech životních sil na přírodní vědy před sedmnáctým rokem věku jsem se nabil vitální energií do té míry, že mohla být dána k dispozici Duchu, aby pomocí ní provedl převrat. Ale jak ten převrat nastal, vitální síla se vybila, a já jsem se nemohl postavit ani na nohy atd.

*"Nad hmotou a pozemským životem je mentální princip, který je bližší tajnému původu věcí. Když Duch založí svou rovnováhu na mysli, stává se mentálním Já...a pobývá v království vlastní čisté mentální Přirozenosti...Na této sattvické základně Duch se stane mentální duší jednotlivce, **manomaya purušou**...nabývá nepředstavitelné schopnosti poznání, může pronikat do jiných bytostí...*

Takhle tedy vypadá klasický vzestup zdola nahoru, charakteristický pro všechny jogy. Žákovu zaujatost musí mistr udržovat na patřičné výši a doplňovat ji soustředovací technikou apod. Jenže toho mistra má člověk sám v sobě, jak dobře ví Ghos, a tento mistr dokáže působit shora dolů. Uvedl jsem v minulém odstavci, jak zapůsobil shora dolů a dokonaleji než objektivní mistr, myslím mistr v objektivním postavení vůči žáku. Zvnitřku se vždy působí dokonaleji než zvnějšku.

Vnitřnímu mistru byla u mne k dispozici vystupňovaná zaujatost. Vyjmenuji aspoň tři její základní stupně a naváží na ně čtvrtým už výlučně shora vlitým:

1. Zaujatost životem, vyprovokovaná a na povrch vymístěná a zevně projevená srdcervoucím křikem dvou až čtyřletého dítěte, které nechtělo zemřít a nechtělo být týráno, při operacích za vědomí.

2. Zaujatost správným, která se nedala ničím přehlušit, ani dobře míněnou radou těch, kteří správné poznávali jen rozumovou úvahou a rozumovým a citovým hodnocením.

3. Zaujatost přírodními vědami. To už byla jen konkrétní krystalizace zaujatosti jako takové.

4. Zaujatost přechodem po mostě do věčnosti, která už byla dána shora, poté co se naplnily stupně zaujatosti podněcované **těž** zdola. Říkám **těž zdola**, protože od chvíle operací za vědomí se dostal do lidské soustavy Duch v takové míře, že tento vnitřní vůdce už neprestal shora působit a nemohl být přehlušen ničím, ani nevědomostí o jeho původu a o něm.

Normálně bod č. 1 má být nahrazen vychovatelovým osvíceným způsobem jednání. Osvícenějším nebylo násilí lékařů. Nedosáhne-li se tímto úsilím bodu 2, nedá se předpokládat, že by

došlo ke konkretizaci typu 3. Vychovatelské úsilí, není-li dost osvícené, musí být potom doplněno životními zkušenostmi...A méně pesimisticky pojato, upřímnou snahou jedince dostat se za hmotnou úroveň, dále vírou, nezištnou pomocí bližnímu apod. Při všech těchto náhradních řešeních číhá nebezpečí přivlastnění: "to dělám já" nebo dokonce "to dělám pro sebe." Mávání rukama a nohama, přemýšlení a citové zaujetí jsou sice většinou přítomné, ale nejsou pravou podstatou činu. On je jediný činitel. To jsem měl poznat, ale nepoznal jsem, když (viz bod 2) se mne a kdykoliv se mne zmocnila Moc boží. Jak ale vidím, nevadilo, že jsem neodhalil její Původ. I tak tu byla, když se splnily podmínky nevyslyšeného a bezúspěšného zaujetí. Objevivší se Moc jsem si nepřivlastnil nebezpečným způsobem. Dostavovala se samovolně a samovolně odcházela. Byl jsem jí chycen, ale nebyl jsem jí zotročen, nýbrž postupně osvobozován i od vlastnění.

Bod 4 ovšem není vrcholem, jako není vrcholem duchovního vývoje extáze nebo samadhi. O tom budu mít příležitost mluvit později.

Působit zvnějšku na duchovní vzestup až k osobní spáse, to je klasická džnana a též klasická křesťanská mystika. Znamená to: mluvit do samovolné práce automatismu (2), což je stejně neomalené jako mluvit do činnosti automatismu (1). Naštěstí nikdy jsem si osobní spásu nepřál a také už si ji přát nebudu, a to byl jeden z mnoha důvodů, a nikoliv zanedbatelných proč ta cesta, kterou jsem šel, zůstávala cestou shora dolů a nezvrhla se na cestu zdola nahoru. Nestačím se divit, kolik překážek stojí v cestě těm, kteří se snaží dosáhnout osvobození tou nejčistší osobní vůlí. Jejich způsob postupu je ještě plouživější než indický, neboť tam v Indii stojí za žákem mistr a do značné míry zastupuje osobní vůli žákovu. (Viz v tom smyslu příkladné jednání Ramakrišnovy s Latou nebo s Vivekanandou.) Nechává ji rozvinout a pomáhá při jejím rozvoji, ale zná meze a možnosti osobní vůle, takže ji také reguluje a brzdí. Konečně totéž činil Ježíš se svými učedníky. Ale nechme k věci promluvit Ghose:

"Člověk má pod prahem svého vědomí k dispozici jemu neznámou a pro něho neviditelnou mentální přirozenost ještě nezhmotněnou, mentální tělo a úroveň nezhmotněnou, ve které je mentální princip domovem a nikoliv jako zde v konfliktu s cizím světem, který ucpává přístup ke svobodě a kazí mentální čistotu a jasnost. Všechny vyšší schopnosti člověka, jeho intelektuální bytost a jeho schopnosti psychicko mentální, jeho vyšší citový život se probouzejí a zvětšují do té míry, jak se tato mentální úroveň upevňuje v člověku. Čím více se projevuje a ovlivňuje

fyzické projevy, tím více se obohacuje mentální úroveň naší tělesné přirozenosti. Dosáhne-li určitého stupně nadvlády, může z člověka učinit pravého člověka namísto rozumem nadaného zvířete; může sdělovat svou charakteristickou sílu, kterou v podstatě jsme a která nám s překážkami zvnitřku vládne."

Nezapomínejme, co nám Ghos řekl už dříve, že jsme sice v podstatě mentální bytostí, ale že nám toto postavení pouze umožňuje, abychom se pomocí něho dostali do vědomě žitého věčného života, čili: mentální bytí je jen solidním základním východiskem na cestě. K tomu Ghos poznamenává: *"Kdyby byl myslí jen rozum a lidská inteligence, pak by se svobodná mentální bytost ocitla v podmínkách značně omezujících a nižších ve smyslu, jak bylo mluveno o nižší hemisféře."*

"Člověk však nemusí žít jen v šatu mentální a fyzické přirozenosti, ale i v samotném mentálním těle. Kdyby se tato transformace uskutečnila dost úplně, mohla by způsobit polobožský život a existenci...Lidská bytost by mohla všechno uspořádat jasně a s čistým poznáním, spojeným vůči jiným lidem láskou a sympatií k nim, které jsou prosty nečistot..."

"Mentální bytost je pak nositelem Ducha daleko dokonalejším než jakým je její obal. Já nebo Duch prozařuje skrze ni snáze."

"A nepochybně byla by to dostačující dokonalost pro samotnou čistou mentální bytost, ale byla by to zároveň nízká úroveň pro možnosti duchovní přirozenosti. Naše duchovní realizace ve sféře mentální by zůstala podřízena omezeností myslí, která vládne jen odraženým světlem...od plnosti Ducha. Toto větší světlo, tato hlubší blaženost nejsou přístupny myslí. Vskutku, mysl nikdy nebude moci být dokonalým nástrojem Ducha, neboť její funkce nepřipouští nejvyšší výraz Já, v její povaze je rozdělovat, oddělovat a omezovat."

Projev této funkce myslí se mnou přímo lomcuje, když se stýkám s lidmi, v nichž jejich analytická mysl si ještě vede prim i tam, kde by měla mlčet. Říkám-li, že se mnou lomcuje, pak tím myslím, že mne jejich používání myslí zarmucuje, protože vidím, jak přes všechnu jejich dobrou snahu se vzdalují poznání zapojováním analytické myslí.

"I když by mysl byla prostá všech omylů a lží, i když by byla úplně a spolehlivě intuitivní, dokázala by poskytnout a organizovat jen polopravdy nebo od sebe oddělené pravdy, nikoliv úplné skutečnosti, nýbrž jen seskupení forem a představ. Proto mentální bytost, která se zde na světě snaží o dokonalost, je nucena se

stáhnout do čistého Ducha a vysvléci se ze své nižší přirozenosti, aby se už nemusela vracet do hmotného světa přes přirozenost mentální a psychickou. Tohle chce říci Upanišada, když tvrdí, že nebesa dosažená mentálním Purušou, v nichž se člověk ocitne "ve slunečních paprscích", které i když jsou silné, jsou rozptýlené a oddělené od supramentální Pravdy - takže nás pak nutí vrátit se do pozemské existence: ale osvícenci, kteří se vzdávají pozemského života a překračují prahy slunce, už se nevracejí do pozemského života. Když mentální bytost překročí svou sféru, už se nevrací více zpět, protože tento přechod je dovede do zóny existence definitivně transcendentní. Nemůže se vrátit zpět vyšší duchovní přirozenost, ani vejít zpět do nižší trojice, kde mentální bytost je nejvyšším výrazem Já. Tehdy naše trojitě tělo - mentální, vitální a fyzické - se nachází u konce svých možností. Schránka, tak říkajíc, nebyla zkonstruována k tomu, aby se do ní vešlo úplnější Božství a supramentální nádhera."

"Je to omezení, které existuje jen v mezích, ve kterých je člověk omezen mentální Mayou. Pozdvihneme-li se však k Já Poznání, za mentální vrcholy, staneme-li se Duší Poznání, Duch, který pobývá v gnosí **vidžánapurúša**, nabývá přirozenosti pravdy. Jedině tehdy odpadne zprostředkovatelská jemná mysl, prvek vitální a fyzický, a jen tehdy sestoupí do pozemské existence plnost nekonečného duchovního vědomí, jedině tehdy dospějeme k privilegovanému projevu království Ducha na naší úrovni života. To však je velmi obtížné, jelikož kauzální tělo, které svou přirozeností náleží do vyšší hemisféry, se otevírá spontánně našemu vědomí a schopnostem duchovních úrovní, ale nikoliv člověku, v němž toto tělo vůbec není vyvinuto nebo je sotva znatelné a je ještě zastřené značným počtem zástěn, které jsou nastaveny v podprahové zóně. Kauzální tělo náleží svou podstatou do poznání, pravdy a nekonečné blaženosti, a ty jsou v hemisféře dosud nepřístupné. Z těchto úrovní se zavlažuje světlem, pravdou a radostí nižší existence a v nich je původ toho, co nazýváme duchovností a dokonalostí. Ale ten proud musí projít mohutnými vitálními vrstvami,....které zatemňují, deformují naše představy...Supramentální princip sídlí tajně v srdci veškeré existence, i té nejhmotnější, sám zahalen a neviditelný, udržuje svou silou a zákonem světy i nás, i přes veškerou naši chybnou vůli...Překročit tuto harmonii by znamenalo dosáhnout vrcholu jogy transcendence Já pomocí poznání já. Duše hledající dokonalost se uchyluje stále výše, říkají Upanišady, přechází z Puruši fyzického do Puruši vitálního a pak mentálního, a potom z poznávací mysli k poznávací duši a z poznávacího Já k blaženému Purušovi. Toto blažené Já je vědomou základnou

dokonalého Satčitananda; když hledající do něho vejde, vzestup duše je skončen. Mysl se tedy musí snažit sebe definovat. Ač jakkoliv málo se nám to daří, tato rozhodující transformace vtěleného vědomí, toto překonání naší přirozenosti bez přestání má vést k překročení hranic dosavadního vědomí..." (A II, 170 - 171)

Tady starověká cesta poznání lpěla na principech, které zastávala před tisíci léty. Je to pracná cesta zdola nahoru. Co je na ní zaostalého?

Pozemský život, i když je prožíván v naprosté duchovní nevědomosti, má ničím nenahraditelný význam, ale ten se rozkládá nejen zdola nahoru, nýbrž také shora dolů, a tam "nahore" je zakotven, zde "dole" je přidržován tak dlouho, dokud existuje vědomý život na naší planetě. Toho přidržení zde "dole" je právě tak zapotřebí jako toho zakotvení tam "nahore". Všichni indiští jogini cloumají tím řetězem, ale zrušit jeho přidržení dole se jím nepodaří. Kdyby nám chyběl kterýkoliv článek řetězu, který nás přidržuje zde dole (např. živé hmotné tělo, zájem o život, mysl atd.), rázem by nebyl náš transformátor úplný a nebylo by se po čem a čím šplhat "nahoru". Měli bychom se naučit uctivěji zacházet s těmito nepostradatelnými pomocníky prostředníky. Podívejme se třeba jen tak namátkou na naši pohyblivou mysl, ne nepodobnou Merkuru alchymistů. Ať je jakkoliv těkavá, je okamžitě a bez námahy odstavována vědomím nad myslí, jakmile ono do ní zasáhne. Obejde se to bez nejmenší naší námahy, tedy děje se to zcela jinak, než kdybychom se vnořili vůlí do mentálního principu manomayapuruši. Dokonce platí, a to bez výjimky, že přeměna mysli na nemysl při zachování vědomí se stává nemožnou při nasazení jakéhokoliv úsilí. Nemáme tedy usilovat o jakékoliv duchovní poznání? Naopak, ale tak jak to činí život. Housenka pojídá listy, aby se připravila na zakuklení před stavem létajícího motýla, který se vrcholně liší od plazící se housenky. Ono utajení duchovního cíle, zakuklení, je nutně třeba. Zakuklení je součástí pokroku, i když kukla nelétá a i když jen zraje, čerpajíc ze zásob, dokud jako housenka je mohla vytvořit, protože mohla jíst nad míru pouhého udržování života.

Oni asi ti staří Židé byli blíže pravdě než klasičtí džnana-jogini, když tvrdili, že to "dole" je tady proto, aby se s tím dosáhlo toho "nahore" a ne proto, aby se to "dole" opustilo a tím překonalo. Jsou s tímto postupem spojeny také velké potíže, ale Ježíš se snažil svým životem vysvětlit, že nejsou nepřekonatelné, nýbrž přirozené povahy. Přirozené povahy proto, že pozemský život není nějakou degradací života jako takového, nýbrž potřebným

stupněm vývoje, bez kterého by vývoj byl nemožný. Proto také se tak obětoval za pozemský život, ať už pomocí trpícímu bližnímu, nebo ukřižováním a zmrtvýchvstáním. Řekl jsem, že se obětoval i zmrtvýchvstáním. Zmrtvýchvstání je v lidském životě procesem, k jehož jednotlivým etapám je nutno se vracet za nových podmínek a na nové úrovni bez výhrad k tomu způsobu života, od kterého při samotném přechodu z etap do etapy je nutno odstoupit. Kdo to neprovede, nejen zastaví svůj vývoj, ale nastoupí i cestu zbytečného utrpení. To je duchaplné Ježíšovo vysvětlení převtělování během jediného života. Pozemský život není nějakou degradací života jako takového, nýbrž potřebným stupněm vývoje, bez kterého by vývoj byl nemožný. To je jedna z nejdůležitějších pouček, které vyplývají z Ježíšova života. To je duchaplné Ježíšovo vysvětlení převtělování během jediného života. Toto převtělování se nemá považovat za záměnu staré jednice za novou, nýbrž za rozmnožení starého novým (Viz podobenství o hřivnách). I takhle: Ježíš se věnoval do 30 let jen své rodině a nejbližšímu okolí. Pak do 33 let učedníkům a jiným způsobem zástupcům lidí, jimž také třeba jen plnil útroby jídlem. Od nanebevstoupení se věnoval všemu tvorstvu. I takhle: Princip urychlení, symbolicky naznačený třiceti, pak třemi roky, potom třemi hodinami a posléze bez nároku na čas. I takhle: Mysl zpracovává jedno za druhým a posléze nic nezpracovává, nýbrž se jen setkává s něčím dokonaleji zpracovaným než principem jednoho za druhým. Čeho je tedy třeba, aby se dalo postupovat shora dolů? Především soustavného tréninku v zaujatosti, jak jsem jej vysvětlil podrobně analyticky v minulých kapitolách. Zaujatosti se musí dát nějaký vhodný a skutečný výraz, jímž může být např. soustředění, pomoc bližnímu, zaujatost pro nějakou relativně dobrou nebo správnou věc apod. Soustředění není ničím více než projevem obětavé dobré vůle, sahající třeba až k sebeobětování, ale také k **návratu do stavu před sebeobětováním**. Mají to být návraty stále více s Ním a ne bez Něho. Přitom je nutno zachovávat jednotu všeho, čeho jsme si vědomi. Z nějakého **konce** se však musí začít. Protože mě ve dvou až čtyřech létech lékaři opakovaně donucovali vypořádat se s pocitem tělesnosti, není divu, že mně bylo nejbližší začít s tělem, s nímž jsem se před tím čtrnáctkrát musel rozloučit. V 17 letech jsem opět obětoval tělo, už také proto, že jsem měl odpor vůči němu a jeho počínání do 17 let. Nejsnáze se vzdáváme toho, co nemilujeme. Proto sv. Terezie z Avily radila, že nejlepším začátkem je počínání sv. Maří Magdalény u nohou Ježíšových. Pak ovšem nejsme prachem a neobrátime se v prach, protože tělo je naším nosičem a my nejsme jen jím, prachem.

Důležitý dvojí dovětek:

1. Nedivil bych se, kdybyste začli srovnávat tuto kapitolu s tím, co víte z křesťanského pojetí života, lépe z křesťanské tradice o správném životě, a s tím, co je zde psáno o zaujatosti.

2. Pak, jste-li sečtělí, budete srovnávat zde napsané s textem Bhagavadgíty, kde se praví, že člověk je poután jak špatnou tak i dobrou karmou k tomuto světu, a dokud nevychladne jeho touha po životě na tomto světě, musí se vracet na zem v podobě dalšího převtělování. Čili, dokud je člověk zaujat světem, ať v dobrém či ve zlém, neosvobozuje se od karmy, nýbrž vytváří stále novou, a proto se musí převtělovat.

Ad 1. Podle křesťanské tradice není lhostejné, čím jsme zaujati. Zaujatost relativním zlem člověka poutá a způsobuje v tom nejširším pojetí jeho pád do hříchu a s tím zatracení místo osvobození. Opravdu nelze schvalovat zaujatost relativním zlem a hříšnost. Podle téže tradice zaujatost dobrým je osvobozující, zaujatost zlým je zotročující. Poučme se však hlouběji ze života Ježíšova, ze kterého tradice raději občas nečte, pokud se odchýlila od Ježíšova života. Ježíš kladl důraz na něco, co tradici odporuje. Řekl: "Radujte se s radujícími a plačte s plačícími."

Pláč s plačícími si tradice jednoduše vykládá jako soucit s trpícími, a s tímto výkladem bychom se mohli **zhruba** spokojit.

Hůře je tomu s radováním se s radujícími, pokud jde o radovánky čistě světské. Ježíš dával najevo svým způsobem života po 30 létech, lépe po Jordánu, že nic nemá ani proti zcela světským radovánkám, takže není náhodou, že svůj první zázrak udělal v Kani Galilejské, kde svatebčanům proměnil vodu ve víno, aby se mohli prodlouženě radovat. I přes tento také správný výklad, máme před sebou prostý fakt, že vodu proměnil ve víno, aby světská radost nepolevila. Ježíš se pak chodil radovat všude, kam byl pozván. Nikoho z učedníků od takových radostí neodvracel. Přitom zaručeně jedl a pil jako ostatní, a jedl a pil všechno, ne podle nějakých makrobiotických, vegetářských nebo abstinentních předpisů. Můžeme však mít za to, že takhle si počíнал až po křtu v Jordánu, nikoliv před tím, že jen pak platilo Ježíšovo, že ne co do úst vchází poskvřňuje člověka, nýbrž co z úst vychází. To je dost možné, protože Ježíš stanovil svým životem pro každou úroveň duchovního vývoje rozdílná pravidla a nové hodnocení všeho.

Ještě nepříjemnější pro tradici musí být, jak Ježíš benevolentně zacházel s vyloženými hříšníky. Doporučoval nehřešit a dokonce uděloval moc odolat hříchům, o tom není

pochyb, ale i velkoryse odpustil cizoložné ženě při setkání u studny, u jiné studny Samaritance, ženě pěti mužů, lotrovi na kříži a dokonce prostitutce Maří Magdaléně a udělal z ní vzornou světici. Ale tím ještě není všemu konec. Mezi největší křesťanské světce patří sv. František z Assisi a svatý Augustin, kteří v mládí žili velmi světsky. Sv. Pavel dokonce dal vraždit křesťany. Ježíš v rozporu s tradicí rozlišoval hříchy jinak než ona. Byl nemilosrdný vůči bohatým, tj. těm, kteří lpěli na svém majetku, ne však vůči bohatým, kteří na majetku nelpěli, jako např. Zacheus. Stejně nemilosrdný byl vůči těm vykladačům Zákona, kteří jej vykládali chybně podle potřeb svého postavení a podle diktátu své samolibosti.

Klíčem k takovému Ježíšovu jednání je zejména:

a) jeho poznání, že je v nebi větší radost nad jedním hříšníkem pokání činícím než na 99 spravedlivými, co potvrdil i podobenstvím o marnotratném synu.

b) Jeho výrok o ženě hříšnici (Luk VII, 44 n): "Vešel jsem do tvého domu, ale vodu na nohy jsi mi nepodal, ona však skropila mé nohy slzami a otřela je svými vlasy. Nepochybně jsi mne, ale ona od té chvíle, co jsem vešel, nepřestala líbat mé nohy. Proto ti pravím: Její mnohé hříchy jsou jí odpuštěny, protože projevila velkou lásku. Komu se málo odpouští, málo miluje... a řekl ženě: "Tvá víra tě zachránila."

c) Ježíšův výrok k bohatému mládenci o tom, že ke spáse nestačí ctnost, nýbrž vedle toho opuštění majetku ve prospěch potřebných.

d) Z Ježíšova jednání s učedníky vyplývá, že ke spáse nestačí ani touha po osobní spáse, ani opuštění toho, co měli nejraději, ani víra, nýbrž jen seslání Ducha svatého s příslušným poznáním, které mohlo nastat teprve po Ježíšově smrti na kříži, zmrtvýchvstání atd. jak je podrobně vypověděno v Bibli a jak dobře pochopila a zažila např. svatá Terezie z Avily. Aby nedocházelo k rozporům mezi lidskou činností a vedením shora nebo zásahem shora, o tom se můžeme dát snadno poučit z Ježíšova života. Dá se v něm snadno rozlišovat trojí:

1. co činil on sám, a do toho se nemá zasahovat ani činem, ani myšlením. Tohle napomenutí nám zprostředkovalo jednání Jidášovo, který měl námitky proti Ježíšovu jednání. Jednání Ježíšovo představuje čisté vedení shora, do kterého člověk nemá co mluvit a kterému se má trpně podřídit;

2. co učinil židovský národ jako přípravu k příchodu Mesiáše, co učinili učedníci, jednak aby se mohli stát učedníky, jednak aby ve svém učednictví dospěli až k mistrovství;

3. co se provedlo osvíceným zprostředkováním mezi prvním a druhým, začínaje starozákonními proroky a zasvěcenci a konče osvíceným jednáním sv. Josefa, Panny Marie a sv. Tří Králů. Tato zprostředkovatelská služba, ať už pochází z minulosti, jako zjevení na hoře Tabor, nebo je přítomná, také nemá být rušena lidskou snahou ať pozitivní nebo negativní.

Dodrží-li se toto trojí, pak vedení Ježíšovým příkladem je vedením shora dolů za příslušné nepostradatelné pomoci všeho toho, co tu dole máme stvořeného, a pomocí okolností, do nichž je zasazena naše lidská existence. Berme na vědomí, že nejsme oddělenými bytostmi jak od přírody tak od věčného života.

Integrální joga je jen tehdy úplnou jogou, když bere v úvahu jak spojení zdola, tak spojení shora. Proto se Ghos tak trpělivě snaží o to, abychom pochopili, co nám zprostředkovává rozum, ale i co je nám svěřeno shora. Ghos si přeje, aby to, co je nám k dispozici zdola, bylo nám aspoň známo. Nepodceňuje tuto znalost, jenže ve své poctivé snaze nám ji co nejvíce zpřístupnit, místo o úrovních mluví o tělech. Předpokládá, že myslíme tělesně pomocí tělesné mysli, tělesného rozumu apod. Jenže mentální bytosti, kterou jsme, připadá tento výklad často příliš těžkopádný, tak jak je těžkopádné všechno tělesné.

Nyní ad 2.

Bhagavadgíta ovšem ví, co je to karma, - následek naší činnosti a myšlení, a že každý náš čin a veškeré naše myšlení nese následky. Dobře řekl Ježíš, že zatouží-li muž po ženě, už s ní zcizoložil. Obecně řečeno, už pouhá touha nese následky. Tak jemně pracuje karma, i když její následky se mohou projevit na jiné než čistě hmotné úrovni. Nemáme však právo chtít od jediné šruti, kterou je Bhagavadgíta, aby nám zodpověděla všechno, co přednostně vysvětlují Védy a pak Upanišady. Proto si tyto prameny doplňujeme Ježíšovým příkladem, který na rozdíl od Véd a Upanišad je sice úplný, ale ani po 2000 létech jsme jej neprohlédli. Řekl-li Ježíš "země a nebe pominou, ale má slova nepominou", mluvil o tom, že i pouhý jeho slovní komentář k jeho životu má věčnou platnost a vystihuje věčné zákony. Ježíš však svou komplexní ukázkou života též potvrzuje, co řekla Gíta jednou větou: "I kdybys byl největší ze všech hříšníků, přeplavíš se přes oceán svých hříchů na loďce poznání." Ježíš zastával tentýž názor, a proto byl proti strohé platnosti zákona karmy. Ona působí

jen v souhrnu s ostatními zákony, s nichž nejdůležitější a vše přemáhající je zákon lásky, zvláště je-li aplikován v lidském životě poznáním. Pak ukázka Ježíšovy cesty lidským životem je vlastně soustavou zásahů shora do lidského života, soustavou zjevení, které nikdy nepřestávají, nýbrž jen se prohlubují, pokud lidský prvek z onoho trojího tomu nestojí v cestě, nýbrž tomu pomáhá.

Mám pro tuto cestu pochopení větší než pro kteroukoliv jinou, protože od chvíle operací za vědomí jsem byl svědkem zjevení správného na pokračování, i když do 17 let to byla zjevení oddělená od gros života, od 17 do 26 převyšující děj života a od 26 let převyšující činnost, poznání i lásku, pokud tyto prameny z osobní lidské vůle.

Učedníci Páně museli být ovšem poučováni zprostředka lidského života, protože když vstoupili do učednictví u Ježíše, měli už za sebou kus lidského života bez zjevného zásahu shora. Prvním jim zřejmým zásahem shora bylo zjevení Moci boží, které muselo být tak velké, aby převýšilo jasně lidské schopnosti - odtud ty zázraky, které z této Moci dělali. Učedníci byli lidmi věřícími, a tak se jejich víře muselo předložit i jiné větší sousto Moci, než jaké je schopen člověk, a ne zas tak velké sousto, že by je jejich organismus nesnesl a nezvrátil, jako se stalo v jediném případě Jidášově. Poznání boží Moci je poznáním čistě metafyzickým. Není divu, že potom právě na této úrovni narůstala i řada důkazů. Poznávání Moci boží mi nepřinášelo rozumové pochopení pramene této Moci až do 17 let, a poznání pramene lásky a života jsem nabyl teprve od 21. 11. 1939, tedy teprve téměř od 27 let.

Mohu tedy říci, že pochopení karmy jako neodvratitelného osudu je chápáním tohoto zákona z pocitu oddělenosti od ostatních zákonů, čili chápáním nesprávným. Ježíš znal tento zákon v jeho souvislosti se životem, láskou a poznáním a to už vůbec není ona karma chápána jako osud. Vždyť např. kde byly následky Pavlova jednání před jeho obrácením? Shledáváme se u něho s pravým opakem odplaty, kterou podle zákona karmy by jeho činy měly nést. Ježíš i u Pavla ukázal účinky cesty shora a ne zdola. Těmito účinky shora je soustava zjevení, zdola jen dřina.

Obě tradice, jak indická tak křesťanská, se dopouštějí chyb, o kterých jsem se dosud nezmínil.

Křesťanská tradice vyhrožuje věčnými tresty za časná provinění a slibuje věčnou blaženost za dočasně prováděné ctnosti. Obojí je chybné a v obojím případě se dala tradice chybnou cestou.

Hinduistická tradice se domnívá, že dosažením samadhi, tedy stavu velmi výjimečného, se dosáhne věčný vědomě žitý život a v jiných případech jen reinkarnace. Obojí je chybné. Toto svědectví píši proto, že jsem se 21. 11. 1939 dověděl něco jiného, přestože jsem r. 1937 při své první návštěvě Francie poznával všechna místa, kde jsem domněle žil v minulém životě. Poslední ránu do teorie převtělování jsem zaregistroval v padesátých letech tohoto století, když jsem se dověděl, jak fakticky dochází ke skutečnému převtělování. Tehdy jsem se dověděl bez ztráty času o lidech, kteří žili v rozmezí 3500 let až do 14. století n. l. Vzájemně si předávali své osobní zkušenosti a všechny dohromady pak předali mně. Byli to vesměs duchovně i vědecky významní lidé, jejichž některá jména jsem pak našel v literatuře, která se mi dostala do ruky, a někdy jako by záměrně. Ani jedním z těch lidí jsem nebyl. Přesto vím, že kdybych se ocitl na místech, kde oni žili, poznával bych to tam jako bych tam žil včera. Důležitější je, že bez potřeby četby o nich nebo bez jakéhokoliv cestování mohu podle potřeby listovat v rejstříku jejich vědomostí bez znalosti jejich tehdejších jazyků. Tomu říkám právě převtělování, čímž myslím rozšiřování vědomí. A toto rozšiřování vědomí se jen jaksí mimochodem týká událostí v času a v prostoru, důležitější jeho část míří za čas a za prostor, to jest k pravému osvobození z hranic vesmíru. Je to cestování za čas a za prostor bez používání rychlosti a jakýchkoliv časoprostorových prostředků komunikace.

13. 1. 1988

22. Vidžnána neboli gnose (A II, 172 - 181)

"Jakmile jsme jednou dokonale a úplně překročili své já, nevědomost a polostín naší vědomé mentální existence budou překonány, abychom mohli vejít do Já moudrosti, do moci pravdy větší a vyšší, které budou naším příbytkem a budeme ponořeni do světla bez zástěn božského Poznání."

Ježíšovým životem je tato fáze překročení lidského já znázorněna procesem, který se ve svém počátku skládal ze tří částí: 1. Odchod od rodiny, 2. vstup do Jordánu kvůli křtu a 3. přemožení Satana na poušti.

Toho prvního se nedosáhne fyzickým odchodem od rodiny, protože hmotná přináležitost není jediným pojátkem člověka se

světem. Ježíš k nám promlouvá svým životem symbolicky a toto první je symbolem toho, jakým způsobem ve chvíli zralosti může já být překročeno křtem, požehnáním přijímaným shora a stékajícím až dolů (Jak dobře o tom věděla bl. Anežka Přemyslovna!). Jde totiž o důležitý pokyn pro existenční cestu. To třetí je symbolem vyprovokování malého já k tomu, aby prozradilo své úmysly; chovat se jako Brahman a zaujmout postavení Brahmana. Je důležité se dát poučit celým tímto trojitým symbolem také v tom, že zralosti já může být dosaženo jen v lidské společnosti, ne mimo ni, a teprve potom má člověk tažení Duchem, aby bylo já na poušti donuceno ukázat své růžky a stáhnout se do patřičných pozic, které mu náležejí. Pochopitelně, tohle se děje s každým člověkem jaksi na pokračování, postupných odstupů může být více. Čím jsou nepatrnější, tím se jejich počet zvětšuje, ale takové drobné odstupy skrývají v sobě též nebezpečí potřeby sklízet nezralou úrodu se všemi neblahými následky. Symbol: Ježíš byl už v pokušení, aby se vzdálil od lidské společnosti, symbolizované konkrétně rodinnými vztahy, už ve dvanácti letech. Kdybychom však tento symbol sledovali dál "proti směru postupu", Herodes (rozum) dal povraždit mláděťka v Betlémě. Čili od začátku především rozum podlým způsobem nám napovídá, že se chce sklonit před Ježíšem, před duchovní podstatou člověka, která má právo kralovat. Ve skutečnosti já chce zničit, kdyby to ovšem šlo. Tohle samozřejmě on neví. Kdyby o tom věděl, nepokoušel by se zničit právě Já. Jak poznáme, že rozum zabíjí mláděťka, když krev přitom neteče? Rozum třeba uznává existenci pravého krále, ale ani ho nenapadne, aby se vzdal své vlády. Vládne z pozice, jejímž základem jsou informace zprostředkované smysly, tedy něco stvořeného, co zase stvořenému dává přednost.

"Mentální člověk, jímž jsme, se mění v gnostickou duši, v božstvo, které je si vědomo Pravdy, vidžánapurusa. Na této úrovni našeho výstupu na Horu se nacházíme na úrovni úplně rozdílné od stávající hmotné, vitální a mentální rovnováhy universálního ducha. Je to proměna, která mění veškerou zkušenost, kterou máme z psychického života, a celý způsob světa kolem nás. Zrozujeme se v novém stavu myslí, odíváme se do nové přirozenosti; avšak stav duše nemůže být obvykle rozdílný od stavu Prakriti." (A II, 172)

Nelze říci, že stavem myslí se řídí stav Prakriti, nýbrž: je-li stav naší myslí nízký, jsme schopni se dotýkat jen nižší části Prakriti; zvyšujeme-li stav myslí, jsme schopni se dotknout a stýkat se se stále vyšší částí Prakriti. A tak je tomu s celou naší úrovní života. Je-li úroveň našeho života vysoká, neposkvrní ji nízká

úroveň téhož života. Ježíš mohl chodit mezi žráče a pijany a nestal se jedním z nich. Věřící může brát jedovaté hady do rukou a není jimi uštknut atd. Kde jsme dříve viděli tmu, tam, jakmile se dostaneme dále, vidíme světlo apod. Odtud pramení nesmírná tolerance Ježíšova, která se nesnášela jen s padělateli světla a zneuctivateli chrámu. Všimněte si, jak tolerantně jednal s Jidášem.

Kdybychom si mysleli, že stavem mysli se řídí Prakriti, domnívali bychom se, že naše mysl má úkol, který jí nenáleží. Bylo by to přivlastňování Prakriti, která není naše, ale se kterou máme hospodařit. Chováme-li se k ní jako ke své, zakopáváme hřivnu. Znehodnocujeme-li přírodu, nezničíme ji, nýbrž ji jen odmítneme, ona odejde a nebude nám pomáhat.

Při každém tomto kosmickém vzestupu, který probíhá ze hmoty k životu, ze života k mysli, ze spoutané mysli ke svobodné inteligenci, zároveň s tím, jak se duše pozdvihuje ze stavu latentního, pak do poloprojeveného a do probuzení, také i naše přirozenost se dostává k vyšším funkcím, k plnějšmu vědomí, k silnější energii, k existenčnímu rozšíření a k intenzivnější radosti. Přechod z mentálního já do Já poznávacího je velkým a rozhodujícím krokem jogy. Je to definitivní odpoutání od vlády kosmické nevědomosti a přivracení se k základně pravdy, k věčnému a nekonečnému vědomí, které už nemůže zvrátit temnota, lež, utrpení a omyl."

*"Je to první vrchol božské Dokonalosti **sádharmya**, **sádraya**. Všechno ostatní je relativní záležitostí, nebo se toho týká jen v nějakém aspektu. Nejvyšší vrcholy mysli nebo vědomí více než mentálního zůstávají ještě ve sféře umírněné nevědomosti; našich nižších sfér. Dokud jsme vězni mysli, života a těla, naše aktivní přirozenost nepřestává působit přes nevědomost, i když duše jako mysl má nějaké to poznání. I když by duše mohla zračit nebo přenášet do mentálního vědomí celou plnost poznání, nebyla by schopna použít je v činnosti. Činnost pravdy by byla asi silnější, ale ještě narážející na překážky, ještě odsouzena k rozdělování a k analýze, které by jí bránily, aby jednala integrálně podle nekonečné moci. Schopnost božsky osvícené mysli ve srovnání s běžnými schopnostmi připadá být nesmírná, ale je pořád podřízená rozdělování a analýze a není ještě ustavičně a stále v dokonalé shodě se silou vůle, která jedná, a se světlem ideje, která jí poskytuje inspiraci. Nekonečná přítomnost už tu je ve smyslu statickém, ale dynamismus činností je i nadále v moci nižší Prakriti, a ta je nucena řídit se funkčními modalitami tří gun, a není proto schopna dospět k adekvátní formě velikosti, kterou obsahuje. Je to tragédie neúčinnosti průzvu (hijátu) mezi ideálem*

a jednající vůlí, je to naše soustavná neschopnost vyjádřit v živých formách a činnostech pravdu, kterou už pocítujeme v našem nižším vědomí; tato neschopnost pronásleduje všechny tajné božské, mentální a vitální aspirace. Ghose neboli vidžnána není mocí, je činností nekonečné a božské přirozenosti, božského poznání společného s božskou vůlí v radostné síle spontánního naplnění. Gnose přeměňuje lidskou přirozenost v přirozenost božskou."

Řekl bych prostě, že vidžnána zatím stačí jen k tomu, aby způsobovala tuto změnu. Byl jsem toho svědkem během devíti prvních let přímé cesty a jsem toho svědkem u některých svých přátel. U mě však nedočkává věčnost popoháněla vzestup extázemi, kdežto u mých přátel toto popohánění odpadá, což si na nich nejvíce cením. Nevypadávají ze stupně, na který dospěli. Jsou z toho nešťastní a rmoutí se, neboť poznávají dobře svou nedokonalost a nemohou ji lidskými silami překonat, např. osobní vůlí. Tento neklid považuji za blahodárny. Už to není bahno stagnace. Tento stav považuji za příznak pokračujícího vývojového přechodu. Ježíš tento přechodový neklid skvěle ilustroval událostmi v zahradě Getsemanské, kdy se krví potil a prosil, aby mu podle možnosti byl odňat hořký kalich utrpení. Kdyby byl sám neprošel neklidem, nebyl by mohl po svém zmrtvýchvstání předat učedníkům **POKOJ**. Rozlišujte, prosím, opět, co mohli učedníci (v zahradě usnuli) a co mohl učinit Ježíš. Učedníci, tj. lidské vlastnosti, se ukázaly být neschopnými vydržet tlak událostí. Jediný Ježíš jej vydržel a unesl jej i za ně. Tohoto prostředníka v sobě všichni máme. My však nevíme, co od lidských schopností ještě můžeme chtít, a co ony už nedokáží, čímž jsme dokonale omluveni, protože tento druh nevědomosti nás věrně doprovází. Je to neškodná umírněná nevědomost. Proto Ježíš tak snadno odpustil Petrovi, když nesplnil, co Ježíšovi sliboval: že ho neopustí za žádných okolností. Ježíš dokumentoval událostmi v zahradě Getsemanské, že člověk prostě nedokáže vždy dodržet své dobré předsevzetí. Některé nemůžeme dodržet proto, že sebe neznáme, a s tím také souvisí neznalost rozsahu možností jednotlivých složek naší lidské přirozenosti.

Povozy občas potřebují, aby povrch vozovky byl zdrsněn posypem, protože principem jejich pohybu je vyvážené tření. Pokud se dostáváme kupředu pohybem, musí k tomuto protikladnému usnadnění pohybu docházet. My to registrujeme jako utrpení a ne jako vývojový prostředek. Chyba. Ještě že přitom občas usneme. To je milosrdné. První takové usnutí smyslů jsem zažíval při operacích za vědomí, druhé, rovněž v bdělém stavu, když při přímé poznávání správného byl odstaven rozum a osobní

vůle. Podobně umrtven jsem byl závalem vyšší skutečnosti v 17 létech atd. (Některé utrpení se podobá zdrsňení povrchu vozovky, ale žádné není jen překážkou. Také proto Ježíš tolik cítil s trpícími. Věděl, že právě oni jsou na Cestě a jsou na ní dost daleko.)

*"Oč tu tedy jde? Jak tuto proměnu popsat? Je nutno se vyvarovat dvou proti sobě stojících omylů. Jsou to dvě mylné koncepce, které znetvořují gnostickou pravdu. První z těchto omylů je omylem myslitelů ztročených intelektem, kteří považují **vidžnánu** za synonymum **buddhi**, a **buddhi** za synonymum rozumu, úsudku, logické inteligence. Systémy, které přijímají tuto interpretaci, přecházejí bez přechodu z úrovně intelektu do úrovně čistého ducha. Nepřipouštějí žádnou zprostředkující schopnost, neberou v úvahu žádný akt poznání za čistým rozumem; omezené lidské prostředky schopné stýkat se s pravdou, se zaměňují za nejvyšší uvědomovací dynamismus, za jeho nejvyšší sílu a za jeho základní motiv. Opačný omyl - chybné mínění mystiků - spočívá v tom, že se ztotožňuje vidžnána s vědomím o Nekonečnu, s vědomím očištěným od veškerých představ (nebo přinejmenším spojené do jediného základu myšlení), vzdálených od jakékoliv dynamické činnosti a ztracených v jediné a neměnitelné ideji Jediného. To je upanišadská **oaitanyaghana**, ale je to pouhý jeden aspekt gnose, nebo spíše aspekt gnostického proudu, který kryje mnohé jiné aspekty." (A II, 173)*

Tady bude pro čtenáře užitečné, poděkuji-li vysvětlujícím způsobem za zkušenost navozenou lékařem při operacích za vědomí. Když se potom po operacích opakoval stav čistého vědomí a byl už navozován nikoliv nesnesitelným násilím, nýbrž jeho obdobou, relativně nepřekonatelnou překážkou, pro kterou jsem nemohl uskutečnit osobní vůli, bylo čisté vědomí obohaceno Mocí větší než běžně lidskou, ovšem mocí bez tvaru, ale nikoliv bez přívlastku. Tím přívlastkem byl neobyčejný dynamismus toho vědomí. Začal jsem jeho mocí nově reagovat na podněty zvnějška, jinak než rezignací nebo dřinou a úvahou, neboť jsem v té chvíli znal řešení toho, co mě podněcovalo zvnějšku. Řešení tedy přišlo samovolně, nečekaně a opřelo se o konkrétní rovněž samovolnou schopnost provést něco, k čemu mne nabádal zdánlivě jen zvnějšku přicházející podnět.

Přál bych vám, abyste si z mé rané metafyzické zkušenosti vzali poučení o tom, proč Bůh stvořil svět a stále jej tvoří. Odpověď není v rozumu, nýbrž jen v metafyzické zkušenosti. Pomohu však odtamtud též rozumu. Bůh ve své všemohoucnosti se může postavit proti sobě, ovšem nejde tu o nepřátelský postoj.

Stvoření je postavení Boha proti němu, aby se mohl ve stvořeném vidět, a zračit. K čemu by bylo Vědomí a jeho Moc, kdyby zároveň s ním neexistoval protiklad působení nevědomého a bezmocného. Obojí by bylo zbytečné. Tato zkušenost nabízí moudrý přístup k životu.

Žít ve shodě s Bohem i se světem. A je tu svět ještě nenarozený a nevzniklý, pak další už už se rodící, dále svět narozený, a uvnitř toho všeho zároveň svět nenarozený a věčný. Všem budiž vzdávána patřičná úcta.

"Gnose, Vidžnána, není pouze vědomí soustředěné na nekonečnou Existenci, je také a zároveň, nekonečným poznáním nekonečné kosmické hry. Představuje veškerou ideaci (už ne mentální, nýbrž supramentální), aniž by jí bylo omezeno, pokud převyšuje jakýkoliv pohyb představu."

To je pro rozum nepochopitelné. Ale máme-li být poučeni i bez metafyzické zkušenosti, řekněme si, že je to záležitost vědění, nikoliv dovidání se, které se skládá ze zlomkovitých zkušeností přicházejících zvnějšku, tedy z jakési mozaiky, která se propojí v celistvý obraz teprve s určitým odstupem od ní.

Příklad metafyzické zkušenosti. Rozum z ní nebyl např. u Panny Marie přizván k tomu, aby pochopil, nýbrž aby se podrobil i s osobní vůlí. Tato trpnost Panny Marie způsobila, že se Ježíš z ní mohl narodit. Nemyslete si, že někdo, kromě Panny Marie, třeba poslechem za dveřmi, mohl slyšet, co jí bylo zvěstováno. Také si nemyslete, že skvělé zjevení Mojžíše a Eliáše společně s oslaveným Ježíšem, bylo vidět někde po krajině na hoře Tabor. To zjevení bylo vnitřní záležitostí tří učedníků a u Ježíše neprobíhalo v jeho nitru obrazově jako u učedníků. Čili proměnění na hoře Tabor bylo proměněním ve chvíli, kdy se nacházeli na hoře Tabor, ale všechno, co "tam" viděli, se dělo jen v jejich nitru. Podobně slyšeli pastýři andělské zpěvy při narození Ježíška, a svatí Tři Králové viděli hvězdu ve svém nitru. Metafyzická zkušenost si podrobuje člověka a čím je hlubší, tím trvaleji. Byl jsem jí podroben náhle a nečekaně v sedmnácti letech tak dokonale, že moje malé já se od té doby nezmohlo na to, aby se cítilo přednostně odděleným od věčného života. Pocit oddělenosti od čehokoliv je od té doby u mě jen potřebnou zkušeností, abych mohl žít jako ostatní lidé a neodešel ze světa. Nijak není v rozporu s pocitem sounáležitosti rovněž se vším, neboť i ten je potřebnou zkušeností, aby Bůh mohl skrze mne snáze milovat. Totéž platí o mé představivosti. Měl bych o tom nechat mluvit Ghose:

"Ani gnostická představivost nemá povahu intelektuálního myšlení; není tím, co nazýváme rozumem, není soustředěnou inteligencí. Metody rozumu, jeho vymoženosti, jeho základy jsou mentální, zatímco gnostická vynalézavost má sama v sobě světlo. Supramentální světlo jejího myšlení je spontánní, není něčím získaným. Základem gnose je pocit totožnosti, nikoliv přenos dojmů vzniklých nepřímými styky s pravdou."

Řekl bych to ještě jinak, zatím je podle zkušeností z mého raného věku. Jakmile se objevilo nějaké řešení z tohoto supramentálního pramene, ztotožnil jsem se s ním tak pevně, že lidské myšlení a konání se s ním dobrovolně spojilo a zůstalo s ním tak dlouho spojeno, dokud se řešení nestalo skutkem, promítaným do činu. (Přál bych vám, abyste viděli, s jakou jistotou šli prostí pastýři ke stáji, ve které leželo Jezulátko. A tato jistota trvala, dokud se k Ježíši nedostali, a pak zanechala hluboké stopy v jejich duši). Při provádění "vynálezu" jsem byl absolutně svobodný, to znamená, že jsem nic neprováděl s námahou. Zaujetí, které na mně bylo patrné, bylo způsobeno světlem, které ze sebe vyzařovalo a mě posilovalo. (Bez nejmenší stopy světelného efektu). Dalo by se říci, že jsem měl přitom přímý styk s mocí, a mohlo by se říci, že se světlem v něm obsaženém a pouze nepřímý odvozený styk s životním prostředím, ve kterém jsem jednal.

"Zajisté, existuje vztah a také druh reflexivní totožnosti mezi oběma formami myšlení, jelikož jedna pochází nepostřehnutelně z druhé. Mysl se rodí z toho, co je za myslí; ale obojí působí na dvou různých úrovních a jejich postupy jsou k sobě obráceném poměru."

Zenbuddhista by řekl, že mysl vzniká z nemysli a v nemysli že je základ mysli. Tento výrok musíme brát jen jako obraz pravdy, ne jako pravdu samu. Pravda je taková, že jakmile nastoupí supramentální stav, člověk přestane myslet, protože myšlenka je také jen obrazem pravdy, a ta je silnější a skutečnější než obraz. Když se v mém vědomí zčista jasná v 17 létech objevila skutečnost, že základem pomíjejícího života je život věčný, nepřišel jsem na to dedukcí, ani jsem se o ni před tím nikdy nepokoušel. Pravda prostě patří k existenci, která je, myšlenka k existenci, která se jí teprve stává.

"Ani čistý rozum, ani nejsvětější nižší rozumová intelektualita nejsou gnosis. Rozum nebo intelekt představují pouze nižší buddhi; jejich činnost je závislá na vjemech smyslové mysli a na koncepcích mentální inteligence. Intelekt nemá světlo ze sebe, to znamená, že nemá autentickou podstatu jako gnose, subjekt není spojen s předmětem. Existuje zajisté vyšší forma buddhi, kterou

můžeme nazvat "intuitivní myslí" nebo "intuitivním rozumem", která pomocí svých intuic, aspirací, rychlým objevitelským zřením, svou pronikavostí a svou jasnou soudností může zastat veškerou práci rozumu se schopností mnohem vyšší a rychlejší a spontánně jistou. Tato intuitivní mysl jedná v čistém světle pravdy a není závislá ani na slabých záblescích smyslové mysli, ani na omezeních a nejistých vjemech; její úsudek nepochází z inteligence, nýbrž ze zření, které je společně druhem zření, poslechu, paměti a přímého rozlišování pravdy. Je důležité rozlišovat tuto pravou a autentickou intuici od jiných schopností běžného mentálního rozumu, s nimiž se snadno zaměňuje, ty však představují vždy jen maskovanou rozumovou aktivitu, která dospěje k závěru skokem bez potřeby postupovat po obvyklých schůdcích logické mysli. Logický rozum postupuje krok za krokem a zajišťuje své kroky jako člověk, který se ubírá nejistým terénem a zkouší váhavě každou píď půdy, na kterou vstupuje. Ale samotný rozum má i jiný postup, proces superlogický. Jde o pohyb s prozíravou rychlostí nebo o okamžité rozhodování, kterými se postupuje velkými kroky nebo skoky, jako člověk, který by skákal z jednoho místa jež považuje za jisté na jiné stejně jisté. Jediným pohledem překračuje prostor, ale nemůže zhodnotit ani zrakem ani hmatem úseky, které překonává, jejich zvláštnosti a okolnosti. Tato intuice propůjčuje určitý dojem jistoty. Je to však klamný předpoklad, a dopřává-li se mu přílišná důvěra, může vést ke značným omylům." (A II, 174 - 175)

Mějte pořád na vědomí, že při těchto výkladech mluví Ghos zásadně o dospělých lidech. V Indii děti nemají přístup k joze. Tento výklad tedy zcela zanedbává jakousi dětskou jogu, se kterou jsem nabyl zkušenost v předškolním věku. K tomu se ještě vrátím.

"Zastánci intelektu se domnívají, že intuice není ničím jiným než velmi rychlým procesem, jímž veškerá práce mysli se provádí urychleně, polovědomě nebo podvědomě, spíše než opatrným rozumováním. Zatím však je to proces povahy ještě rozličné od pravé intuice a nevede nutně k pravdě. Skok může vyjít špatně, rychlost může být zrádná, její jistota je příliš často zakončena neoprávněnou důvěrou. Její hodnota může být zjištěna teprve dodatečně a smyslově potvrzena...Pravá intuice je sama nositelkou záruky...dokud zůstane čistou, dokud se nesmíchá se smyslovým omylem nebo s intelektuální představou, nikdy není v rozporu se zkušeností. Pravá intuice se může později prověřit rozumem nebo smyslovým vjemem, ale její pravdivost není závislá na prověřce; její správnost je zjevná sama v sobě. Jestliže

rozum a jeho dedukce jsou v rozporu s tímto větším světlem, pozdějším větším poznáním se dojde k tomu, že intuice byla správná a že omyl byl na straně rozumu a jeho dedukce. Pravá intuice pochází z podstatné pravdivosti věcí, z níž pramení přímo a ne nepřímo podmíněné a odvozeně."

"Nicméně, ani tento intuitivní rozum není gnosí, je to pouze světlé třepení nadmyslí, která si našla průhled myslí svým zábleskem, podobným blesku na temném a zamračeném nebi. Inspirace, zjevení, intuice jsou posly z vyšší úrovně poznání, které občas vychází najevo i na nižší úrovni. Sama povaha intuitivní mysli prozrazuje propast mezi její činností a nezávislostí gnose. V první řadě, její osvětlení jsou krátká a omezená, její pravda je omezena na úzké pole nebo na krátký osvětlený pruh blesku, který znamená začátek a konec jejího zásahu." (A II 175 - 176)

"Pozorujeme-li činnost instinktu u zvířat (instinktu, který je automatickou intuicí na úrovni vitální a smyslově mentální a nástrojem u zvířat nejvyšším a nejjistějším, jímž disponují, protože nemají lidské světlo rozumu, nýbrž jen rudimentální a špatně zformovanou inteligenci), můžeme si hned všimnout, že podivuhodná pravdivost tohoto instinktu, který se zdá být nekonečně jistější než rozum, je omezena v ptáku, v savci a ve hmyzu, na oblast zvláštní a omezenou. Pokouší-li se vitální mysl překročit tuto mez, klame se způsobem ještě více slepým než lidský rozum a sotva kdy se jí podaří ji překročit a za cenu tvrdého školení, založeného na smyslových zkušenostech."

Dělaly se pokusy s přemístěním vlaštovek do Austrálie. Vlaštovky pomocí svého instinktu odletěly na podzim do Antarktidy a zmrzly. Na druhé straně např. naše husy domácí, které už po staletí, ba možná po tisíciletí nelétají na jih, dodnes si pamatují, kde je jih. Zvířecí instinkt je tedy též rodovou pamětí. Všimněte si psů, kteří se točí dokola než se uloží ke spánku, tak jak to museli dělat jejich dávní předkové, když si upravovali místo ke spaní ve volné přírodě. Tyto a podobné zvířecí instinkty tedy vysoce překračují lidskou paměť, která je pracně naučená, ale také velmi snadno hyne. Bylo by dobře, kdybychom se s určitou rezervovaností dívali i na tzv. vyšší lidskou mentální intuici.

"Mentální intuice lidské bytosti je vyšší, je to intuice pocházející z vnitřní vize, nikoliv ze smyslové intuice, jelikož osvětluje inteligenci a nikoliv smyslovou mysl; je to vědomé světlo a nikoliv polovědomé temno; jedná z vlastní iniciativy a nikoliv mechanickým a automatickým způsobem."

Je velmi instruktivní, že o narození Páně **věděli** prostí pastýři. V podobném postavení a s podobnými schopnostmi je tu před námi dítě. Tady budu muset mnoho dodat z metafyzické zkušenosti, jak se např. u mě vyvíjela zdánlivě výjimečně brzy, od zásahu lékařů, o kterých jsem už mnohokrát mluvil, až do 21. 11. 1939. Tohoto dne jsem definitivně poznal, že celý vesmír je obrovským transformátorem věčného za dočasné. Nic v něm nemá jinou důležitější funkci než transformaci i **zpětnou**, dočasného na věčné. Indové tomu říkají poeticky "věčná hra boží". Ale pro náš výklad se nemůžeme spokojit s poezií. Možná, že se vám bude lépe zamlouvat další poetická varianta: "Bůh vesmírem, který tvoří, staví sobě zrcadlo, v němž se shlíží." apod. Měl jsem však příležitost dostat se za poezii, ne proti ní. Mé počínání vypadá jako pouhé obrazoborectví, a je-li jím, je to onen oheň, který na svět přišel přinést Ježíš. V této oblasti zkušenosti by neměl panovat mír, nýbrž by tam měl zasahovat meč, kterým by se roztínalo jen obrazné. Postavíme-li některé zvíře před zrcadlo, domnívá se, že vidí v zrcadle svého soka. **Tak se chová člověk k vesmíru a k utrpení** v něm. Obejít se nedá, neboť zrcadlo vesmíru je obrovské a není v našich pouze lidských silách, jak je známo, zbavit se toho vidění. Ani by to nebylo v naší vývojové fázi účelné. Funkce zrcadlení je tedy zatím správnou funkcí. Odebírejme se jen pomalu z této říše obrazů do skutečnosti, protože nemá význam znát konec, neznáme-li prostředek, jímž se jde ke konečnému cíli. Ghos ještě bude mít příležitost se tím prostředkem dále zabývat, a nemějme mu za zlé, že se jím tolik zabývá. Už je toho moc třeba při stávajícím duševním vývoji lidstva na této planetě.

Dá se říci, že v tom obrovském transformátoru, jímž je vesmír, jsou zabudovány jakési přenosové stanice, které přenášejí jediný ústřední signál dále až do nejmenší částičky vesmíru. Všimněme si však dvou z těchto nesčetných přenosových stanic: zvířete a člověka. Obě zmíněné stanice se skládají z nesčetného počtu dohromady propojených přenosových staniček, a lidské propojení funguje trochu jinak než zvířecí. Propojení zvířecí předurčuje, kam až může zvíře dojít ze stávajícího stavu svého vývoje. Zatím nemůže dále. Ale jak jsem řekl, člověk je otevřenou transformační soustavou, jak se už dávno ví, neboť je celým vesmírem v malém. Něco takového najít někde jinde ve vesmíru, je velmi těžké a nebylo by pro náš výklad účelné, abychom se tím zabývali. Odvedli bychom svou pozornost od něčeho mnohem důležitějšího. Věnujme se raději onomu Ghosovu návrhu, abychom překročili sami sebe a neobcházeli zrcadlo. Ježíš by se

vyjádřil o tomtéž v oblasti víry: "Dokud nebudete mít víru jako malé zrníčko...", nevyroste ve vás strom poznání. Jenže Ježíš také řekl, že nezemře-li semeno, nevznikne z něho nový život. Radil používat víru jako prostředek a ne jako cíl. O tom se můžeme dovědět jen z jeho zacházení s učedníky, jak jsme si už vysvětlili. Zopakujte si to. Jen mi ještě dovoluňte, abych s trochu zastal zvířete. Nejen že má ničím nenapodobitelnou a ničím nezastupitelnou funkci biologického vývojového prostředku, ale ono není ani úplně uzavřenou biologickou soustavou. Ale ani tím se nebudeme zabývat, čímž ovšem zvířeti nepřestaneme křivdit. Tedy člověk není tak osamělou výjimkou, jak si jej budeme líčit pro naše účely. Nic ve vesmíru není samo, nýbrž je tam ve společenství s ostatním, i když se o tom neví. Nevědomost je jiná stránka věci dualistické povahy. Tou se také nebudeme příliš zabývat. Vidíte, kolik nástrah na nás čeká na cestě poznání. Všechny mají jeden společný znak: "Odboč, nejdí přímo!" Zatím jsem se smířil s tím že z toho, co jsem řekl, se dá pochopit, jak je člověk stvořen k obrazu božímu. Stačí k tomu zatím říci, že nic ve vesmíru není samo, a to aspoň trojím způsobem: všechno pořád z věčného vyplývá, vyvěrá, čili jsme na věčném ustavičně závislí; všechno do něho ustavičně vyúsťuje a všechno souvisí se vším, co je ve vesmíru, i s tím, co je za jeho branami, ale nikoliv jen mechanickým způsobem, nýbrž kvalitativně rozrůzněným způsobem, závislým na úrovni stvořeného.

*"Nicméně, i když není znetvořeno napodobeninami pseudointuice, zůstává lidská mentální intuice omezena jen na člověka, jako zase instinkt je doménou zvířete...Snaží-li se inteligence podle zastaralého zvyku používat intuici a přikrašlovat jí...nemůže se vyvarovat toho, aby se do ní vloudil omyl...Můžeme se vycvičit v tom, aby se rozum nesnažil se jí zmocnit...ale i tak intuice není gnosí, je to pouze jakési prodloužení mysli. Není snadné tomu porozumět bez použití symbolů. Můžeme se opřít o védskou představu Slunce jako symbolu gnose. (Védy obecně nazývají Slunce **rtam džyoth** - Světlem Pravdy), zatímco nebe, vzduch a země symbolizují mysl, vitalitu a hmotu člověka a vesmíru. Žijeme na zemi a pozdvihneme-li se do vzduchu, který je někde uprostřed, nebo též vzlétneme-li k nebi, lidská mysl, **manoyama puruša**, bude žít ve slunečních paprscích, ale nikoliv ve vnitřním světle slunečního těla. V pouhých paprscích nebude vidět věci takové, jaké ve skutečnosti jsou, nýbrž uvidí je pouze ve zrakovém orgánu se všemi nedostatky a omezeními pravdy, které pocházejí z jeho malého pole působnosti. Vidžánamaya naproti tomu žije v samotném Slunci, v ohnivém těle pravého světla; ví, že...tímto světlem se ozařuje úplná pravda nižší trojice a všechno,*

co se v ní nachází. Nevidí v něm jen reflexi vidoucího mentálního orgánu, nýbrž samotné oko gnose. Slunce, praví Vědy, je okem bohů. Mentální bytost, i když je vybavena intuicí, nemůže pochopit pravdu bez přemýšlení. Supramentální bytost naproti tomu vidí pravdu samotným čistým středem a spontánně přímým osvícením. Vidžnána je opakem nepřímého lidského poznání, a je poznáním přímým a božským."

"Povaha gnose je pro intelekt nepochopitelná, ale pomocí negace samotné povahy intelektu. Jelikož tedy slova ji nemohou představit v patřičném světle, pak je nutno, aby byla doprovázena určitou dávkou zkušenosti. Ostatně, jak by bylo možné řečí vytvořenou rozumem vyjádřit něco za rozumem?" (A II, 177)

Upozorňuji, že zvířecí signály nejsou vytvořeny rozumem, protože rozum, jak jej známe, zvířata nemají. Zvířecí signály jsou záležitostí vrozenou, jsou proto mnohem bližší moudrosti přírody než lidská řeč. Když jsem se jim naučil v předškolním věku, už tím jsem se ocitl na cestě k vidžnáne. Má artikulace ovšem byla a zůstala lidská, v určitém smyslu mnohem bohatší než zvířecí. Podařilo se mi převést zvířecí signály do lidské artikulace a vyšla z toho svým způsobem "nová" lidská řeč, které sice nikdo nerozuměl, kdo před tím neprošel školou zvířecích signálů, ale řeč ta byla mnohem obecnější povahy než signály jednotlivých druhů zvířat, takže jí hravě rozuměla např. všechna různá zvířata na venkovském dvoře.

Přidám však k tomu trochu zkušenosti se samotnou gnosí: Kdybych slyšel boží hlas pronášený lidskou řečí, považoval bych něco takového za trest přicházející od Boha na mne za to, že jsem nedal na přímá bezeslovní poučení pocházející od Něho a přímo vyjadřující boží Vůli. Proč by to byl trest? Řečí se dá vyjádřit jen jedno po druhém, a proto velmi málo a ještě s vazbou na čas, což je vězení, kdežto přímým věděním se uskutečňuje uznanost komplexní a vyčerpávající podle stupně a úrovně člověka podle potřeby, kterou zná jen Bůh. Všechno bez nároku na čas, svobodně a osvobozujícím. Tato síla uvědomovací je tak mocná, že nejen zaplaší všechny nejistoty, ale poskytne i řešení, na které by rozum nepřišel, které však je správné za dané situace a na dosažené úrovni. Není absolutně a obecně správné, protože takové by bylo ve stvořeném a pro stvořené nepoužitelné.

"V podstatě jde o rozdíl, který se dá definovat takto: mentální rozum postupuje pracně z nevědomosti ku pravdě, zatímco gnose je bezprostřední vize, objevuje snadno a vždycky pravdu, nemá potřebu hledat nebo držet se nějakých metod. Rozum vychází ze zdání a nikdy jich není prost a nikdy není nezávislý na

nich, s výjimkou některých řídkých případů. Rozum se namáhá pracně, aby došel k pravdě, takže jeho samotné vidění pravdy je doprovázeno zdáními. Gnose vychází z pravdy a ukazuje zdání ve světle pravdy; ona je tělem a duchem pravdy."

Zdání rozumu, vzniklé okolo pravdy, se k ní tak přivěšují, že ji někdy pozměňují až k nepoznání. Kdo pravdu vidí přímo, ví o těchto pokrouceninách, ale ty se rojí tak rychle, že není možno se s nimi průběžně vypořádávat. Nejlépe je učinit jim přítrž, aby dále nebudely. Převedu-li některé přímé poznání do řeči, už jsem s ním vycouval do rozumu, a chtějí-li posluchači, abych řečené znovu opakoval, už to nedokážu. Pravda převedená do činu, jímž je i řeč, už byla upotřebena a síla její navenek vyprchala, uvnitř zůstala. Připomíná mi to známé rčení: Kněz dvakrát nekáže."

*"Rozum postupuje pomocí závěrů, gnose postupuje ztotožněním nebo vizí, ona současně jest i vidí i zná. Na rozdíl od fyzického vidění, které se zmocňuje zdání věcí, gnose žije pravdou. Zatímco fyzické smysly vstupují ve vztah s věcmi pomocí zastřeného kontaktu, gnose se ztotožňuje s věcmi bez závojů. Zná všechno jako vlastní existenci, prostě, přímo, upřímně. Pro rozum je přímým poznáním pouze to, co mu předkládají smysly, k ostatnímu poznání se dostává jen nepřímě. Pro gnosi celá pravda je přímým poznáním, **prátyakša**. Pravda získaná intelektem je vždy poskvřena stínem pochybnosti, je neúplná a obklopená nočním polostínem, nevědomostí nebo polopoznáním, které mohou být překonány pozdějším poznáním. Pravda gnose nezná pochyb, je sama o sobě jasná, nezvratná, absolutní." (A II, 178)*

I zde se uplatňuje její dynamický, lidsky by se dalo říci, žárlivý postoj (pozor, zde je užito obrazu) vůči všemu, co není pravdivé a správné na úrovni, na kterou se dostala svým rozvojem. Svou mocí zavrhuje velmi nemilosrdně, a přesto neslyšně a neviditelně, co jí stojí v cestě, i když to před jejím nástupem mělo jedinečnou platnost, bez které by byl vývoj směrem k ní nenastal. Dobře je to patrné v proměnách nastalých během Ježíšova života v jeho závislosti na vývojových prostředcích. Do třiceti let byl téměř úplně závislý na pomoci rodiny a okolní společnosti a nezříkal se této pomoci. Pak se jí náhle zřekl, neboť se v něm nastolovala pomoc vyšší a účinnější atd. Jen bych ještě připomněl, že nástup vyšší úrovně byl způsoben jednak dozráním dosavadního stavu, jednak odchodem od dosavadních výchovných prostředků, a to bez nenávisti a bez ohlížení a posléze podvolením se novému vlivu v Jordánu ad. Vyčtete ještě více podmínek z Ježíšova života. Souhrnně lze říci, že z konce jednoho, a jedině tak, lze přejít k začátku dalšího.

Zvlášť podrobně je rozpracován konec jednoho a začátek dalšího na smrti Ježíšově a vším kolem ní. Tam už jsou uvedeny požadavky ještě náročnější než před Jordánem. Když pak došlo ke zmrtvýchvstání, vidíme velmi dobře, jak nově se mají používat staré prostředky. A to je způsob velmi důležitý pro celý vzestup. Tato pružnost se u mne vyžadovala už v předškolním věku na mnohem nižší úrovni, protože přičiněním lékařů jsem šel kupředu jakousi dětskou integrální jogou. Upozorňuji, že není vhodné učit děti nějakým soustředovacím praktikám. Mohli bychom snadno porušit jejich duševní rovnováhu. Vždyť principem této cesty je ponechávat stále větší prostor samovolnosti automatismu (2) a nikoliv zasahovat do jeho působení lidskou vůlí. Vždyť vývoj na celé duchovní cestě jde od osobní vůle k Vůli boží. U dítěte však musíme rozlišovat z vůli a tvrdohlavost dítěte od samovolnosti, protože dítě ještě nemá rozum a my jej máme mít. První musíme potírat, protože bychom jinak nechali dítě zvlčít. Ježíš se o dětské joze vyjádřil velmi výstižně: "Nechte maličkých přijít ke mně, neboť jejich je království nebeské." Tím velmi přesně vymezil působnost vychovatelů.

"Prvním nástrojem rozumu je pozorování - obecné, analytické, syntetické."

Ghos tedy doporučuje dedukci (vyvozování individuálního z obecného) a indukci (vyvozování obecně platného z řady individuálních pozorování). Toto obojí vám v komentářích ke Ghosovi ustavičně nabízím. Z obecně platného příkladu Ježíšova máte odvodit své osobní následování, a z účinků tohoto následování máte odvodit pro sebe individuální přístup k nabytým zkušenostem.

"...Gnose však nehledá: má jest. A i když je volána k objevům, nehledá; odhaluje a osvětluje. V přepodstatněném vědomí, které přechází z inteligence ke gnosi, představivost bude nahrazena inspirací pravdy, a mentální soud spontánním rozlišením. Váhavá pomalost logických postupů, prováděných usuzováním a končících závěrem, bude nahrazen rychlou intuicí; závěr nebo fakta budou nahlížena bezprostředně taková jaká jsou, neboť jsou svědky samy sobě; a také všechny zkoušky budou prováděny jediným mžikem oka, totální představou, a už přestanou být "zkouškami", ale budou vnitřními podmínkami, větvenými, skrytými vztahy, ustavujícími částmi nebo opěrnými body okolností. Mentální a smyslová pozorování se změní na vnitřní vizi, která použije fyzické nástroje jako převodové soukolí, aniž by na nich byly závislé, na rozdíl od toho, jak je na nich závislá naše mysl, která je slepá a hluchá bez fyzických smyslů."

Vize nevidí jen fakt, nýbrž celou pravdu, dráhy síly, schopnosti, které tu působí, a věčné hodnoty, které tu jsou základem. Naše nejistá paměť zmizí, aby uprázdnila místo světlému vlastnění poznání, božské paměti, které nejsou skladištěm získaných zkušeností, nýbrž v jejím vědomí je obsaženo všechno a vždycky a vždycky je paměť o minulosti, přítomnosti a budoucí."

"Zatímco běžná paměť postupuje v čase od okamžiku k okamžiku, ztrácí a získává, obrací se, aby ztrácela s možností nového nabytí, gnose postihuje čas jediným pohledem bez přerušování, vidí naráz minulost, přítomnost a budoucnost, jejich nedělitelné spojitosti v jediném a pokračujícím poznávacím aktu. Gnose vychází z celistvosti, vidí části, shluky a zvláštnosti jen ve vztahu k celku a zažíváním celku, zatímco mentální rozum vidí celek jen pomocí analýzy a syntézy, vzniklých z jeho částí. Jeho panoramatická vize je mlhavým vjemem, v němž zanikají podrobnosti, je to zmatený souhrn nezřetelných prvků. Rozum se sklání před základními prvky, procesy a vlastnictvím; marně se snaží, aby si udělal představu o věcech takových, jakými skutečně jsou ve své podstatě. Ale gnose vidí věci především takové jaké jsou, proniká do jejich původní věčné přirozenosti a nepřihlíží k přídavným procesům a k vlastnictví tak, jako by byly též výrazem jejich přirozenosti. Rozum má sídlo v rozmanitosti a je jejím vězněm; zaměstnává se odděleně věcmi a jedná s každou z nich, jako by šlo o oddělené existence, stejným způsobem jak rozděluje čas tak dělí prostor; nevidí jednotu, leda jako souhrn nebo vytýkání rozdílností. Gnose naproti tomu sídlí v jednotě a v jednotě poznává veškerou rozdílnost; vychází z jednoty a vidí rozdílnosti pouze jako různé výrazy jediného - nikoliv jako něco, co dohromady dává jediné, nýbrž jako samo jediné, které způsobuje vlastní rozdílnosti. Gnostické poznání, gnostický smysl nezná jakékoliv rozdělení, nezachází s věcmi, jako by byly nezávislé na jejich pravé a původní jednotě. Rozum se zaměstnává konečným a je bezmocný před nekonečným, může pojímat nekonečné jen jako neurčité přídavné prodloužení, na které působí konečné, ale nekonečné v jeho pravém aspektu chápe velmi těžce a nedaří se mu, aby je pochopil a do něho pronikl, zatímco gnose, sama jsouc nekonečná, vidí nekonečné, žije v nekonečném, vychází z nekonečného a zná konečné jen jako relativní aspekt nekonečného a přidaného k nekonečnému."

"Popsat gnosi, jaká skutečně je, a nikoliv jen nedokonalým způsobem pomocí kontrastu s naším rozumem a naší inteligencí, je úkolem téměř neproveditelným, nepoužije-li se obrazů a symbolů. Je také nutno připomenout, že gnostická úroveň mahat,

vidžnána, není nejvyšší úrovní našeho vědomí, nýbrž úrovní zprostředkující nejvyšší, kroužkem v řetězu. Svým postavením mezi trojitou slávou absolutního Ducha - existencí, vědomím a nekonečnou blažeností věčného - a rovněž trojitou přirozeností naší nižší bytosti, figuruje gnose jako zprostředkující moudrost, která organizuje tvůrčí schopnost Věčnosti...Ale gnose není jen světlem, tvůrčím poznáním, pravdou, která uskutečňuje spontánně božskou *Idea prima* (první příčinu)...Každý její paprsek je pravdou. Vůle v gnosi je vědomá energie prýstící z věčného poznání. Promítá vědomí a podstatu Věčného v dokonalých formách, které mají moc pravdy, vtělují Ideu a činí ji plně účinnou; gnostická vůle rozvíjí veškerou moc pravdy a každou podobu pravdy spontánně a dokonale podle povahy kterékoliv věci a kohokoliv. Obsahuje vskutku tvůrčí sílu božské Ideje. Slunce, pán a symbol gnose, je popisováno ve védách jako mateřské Světlo všeho, **surya savitdri**, zářná Moudrost, která promítá projevenou existenci. Je to tvoření inspirované božskou radostí věčného Ananda. Svět gnose, nebo svět nadmysli, je pravá a šťastná tvorba, **rtam badram**, kde všechno se podílí na dokonalé radosti Tvůrce. Záření božského poznání bez výchylek, taková je přirozenost nebo *Prakriti* supramentální duše, vidžnána. Substance gnostické neboli supramentální úrovně se skládá z absolutní dokonalosti toho, co zde dole je nedokonalé a relativní, a její touhou je, aby přetavila harmonicky vše, co zde dole zdá být v její opozici. Za každou zdánlivou opozicí je věčná pravda, která nikdy není konfliktní..."

"Kontemplující myslí se Vidžnána představuje jako rozdělená do tří mohutností. Nejvyšší mohutnost, kterou poznává a přijímá shora, je existence, vědomí, nekonečná blaženost *lšvary*, přičemž na nejvyšším vrcholu je absolutní poznání a energie věčného *Satčitanandy*. Druhá mohutnost soustřeďuje nekonečné do hutného a světlého vědomí **čaitanyaghana** neboli **čidghana**; je to zárodečný stav božského vědomí, v němž jsou obsaženy živé a konkrétní, neměnné principy božského bytí a všechny neporušitelné pravdy vědomé ideje a boží přirozenosti. Třetí mohutnost provádí božskou vůli. Mentální *Puruša*, když se pozdvihne až k vidžnánamaya, dosáhne těchto tří mohutností...(A II, 180 - 181)

To je postup za našich podmínek nenapodobitelný, i když nese znaky stejné jako ty, které jsou naznačeny Ježíšovým životem, který kromě jiného má představovat narůstající poznání v běžném lidském životě. K podrobnějšímu srovnání budu mít

příležitost v příští kapitole. Upozorňuji však na jedinečnost Ghosova výkladu o rozdílech mezi rozumem a vidžánou.

O zprostředkující moci vidžány jsem se sice dověděl až v listopadu 1939, ale svědkem toho zprostředkování jsem byl vlastně od tří let života, takže nyní mohu zpětně vystopovat, jak gnose postupovala a vždycky včas dokázala z cesty odstranit překážky, kterých už nebylo třeba, a dovedla ponechat v cestě ještě ty překážky, bez kterých bych se byl ještě neobešel. Řeknu to obecně: Vedení rodinou a okolím bylo pro Ježíše nutné až do třiceti let. Samozřejmě, lidská společnost nestačila na vývoj Ježíšův, ale svým zaostáváním tlumila plamen nad kahancem Ježíšova pozemského života. Toho jsme svědky v Ježíšových dvanácti létech. Toho bylo nutně třeba, aby se dílo nespálilo a přešlo živé a neporušené do druhé fáze vývoje. Překážky a zdržování byly tedy nutné. Od 30 do 33 let vystupovali v roli nutných překážek např. farizeové a zákoníci. Ti dostali Ježíše na kříž. A nedovedeme si představit, že by křesťanství mohlo vzniknout bez Ježíšova kříže.

Těžko říci, co si cením především na vyvrcholení vidžány toho 21. 11. 1939. Není však zanedbatelná tolerantnost, kterou jsem tehdy dostal do vínku poznání. Thomas Mann na několika místech svých spisů prozrazuje, že se vyznal v symbolice Ježíšova života: teď si všimnu jeho slov, která zapsal ve svých Novelách a povídkách (str. 113 českého vydání z roku 1979. Věděl též o původu tolerantnosti. Napsal: "princip soucitu: vše pochopit znamená vše odpustit." Ježíš tuto zásadu vysvětlil nepoeticky svým životem. Já jsem zmíněného dne věděl o všem potřebném k tomu, abych odpustil i esesmanovi, který mně chtěl zabít. Není náhodné, že teprve v tu chvíli toho dne jsem uznal Ježíše Krista jako vzor pro život nejen můj, ale i pro život kteréhokoliv člověka, ať je křesťanem nebo jinověrcem, ať je mladý nebo starcem nad hrobem. Bylo to zprostředkující poznání vidžány, které natrvalo přeorganizovalo (svou třetí mohutností) celý můj život. Kolikrát se to už stalo před tím aspoň na chvíli, když jsem poznával bez zásahu rozumu správné. Kolikrát se to stalo v mém vnitřním životě při extázích bez představy a proti všem představám, a přece nic z toho předešlého nestačilo k tomu, abych se dověděl, že Bůh je ve všem jediný činitel, jediný Poznávající a jediný Milující. K dovršení toho poznání bylo třeba tak nevýslovně tvrdých podmínek života, jaké vládly v koncentračních táborech, abych se přesvědčil, že kde smí bez lidské opozice vládnout Bůh, tam neplatí zákon dualismu, nýbrž i tam je možná naprostá svoboda i při intenzivní činnosti, kterou už nekoná člověk, nýbrž Bůh. Obecně platí, že jsem si nikdy, ani před

tím, ani potom nezasloužil ani trochu pochvaly za nějakou dobrou vlastnost. Kdo mě kdy pochválil nebo obdivoval, nevěděl, že měl chválit Boha a že se mohl lehce stát svůdcem k pýše. Pochvalu беру jako nutnou překážku na cestě. Ježíš ji už nepotřeboval a proto odmítl uznání, že je dobrý.

2. 2. 1988

23. Podmínky pro dosažení gnose (A II, 182 - 190)

"Poznání je důležitým principem Vidžnány, ale není jediným jejím příznakem. Znalost Pravdy spočívá na tomto zvláštním principu, je to klíč ke všem jejím projevům, ale poznání není omezeno jen na ni, protože jsou v ní obsaženy všechny ostatní existenční schopnosti."

(Malé upozornění: Všechna podstatná jména, končící v sanskrtu na "a" jsou rodu mužského, jak tomu bylo kdysi dávno i v češtině, příklad sluha. Dávám chybně Vidžnáně rod ženský, protože koncovku "a" nechci měnit na česky mužskou. Proto neříkám též ten jog, jak správně doporučují pravidla jazyka českého, nýbrž nesprávně ta joga, jak odpovídá duchu moderní češtiny, aniž by se musel uměle měnit sanskrtský zvuk joga, který nikdy nebude jog. U pojmenování sanskrtsky ženského rodu, končící na "i" ponechávám správně ženský rod, i když staročeská "kněží" se v novočeštině změnila na kněžnu, tedy s koncovkou "a", kněžna, proti duchu sanskrtu. Neshoduji se s českými pravidly také jinde, např. v interpunkci, kterou si někdy, jen v nejnútnejších případech, kladu po svém, chtěje podepřít přízvuk a jeho pokles ve větě a ve slovech. Právě tak se vědomě proviňuji proti "shora", které někdy úmyslně píši zhora, když chci zdůraznit, zvnitřku a ne shora. Utvářím si tedy pravopis pružnější než jaký mi předepisují pravidla obecně platná a též mnou uznávaná, ale jen obecně, nikoliv ve zvláštním případě.) (Totéž činím i u přívlastků vytvořených seskupením přídavných jmen. Máme-li možnost se ptát slovem jaký, nemáme mezi přívlastkovými přídavnými jmény klást čárky, a já je v některých případech kladu, chci-li zdůraznit rozličnost přídavných jmen, apod.)

Jistě by málokdo tvrdil, že poznává pravdu jako takovou tím, že žije, ale přesto i pozemský život je určitým poznáváním pravdy jako takové. Zatím ji ohraničím ze dvou stran: Nesprávným poznáním pravdy je, považujeme-li všechno za Boha, a na opačné straně správného poznání pravdy je další blud, že Bůh ani nějaká

absolutní pravda neexistují. Mezi oběma těmi krajními body stojí pravda, že z poznání pravdy se rodí všechno stvořené a z téhož poznání jedno stvořené se obětuje za jiné stvořené a samo hyne. Vizte Ježíšův výrok: "Semeno, které nezahyne, nevydá plodů." Ghos praví, že znalost pravdy není jediná existenční schopnost. Ghos je odvážně pravdivý. Ví, že nikdo nedokáže poznávat celou pravdu, nýbrž že poznává jen tu její část, která mu umožňuje, aby žil právě na té úrovni, na které si je sebe vědom. Mluvím přitom o krajní nejvyšší mezi poznávání pravdy pomocí prostředků, které na té úrovni se dají použít. Nežijeme však jen na úrovni, které jsme si vědomi, nýbrž, pro nás skrytě na všech úrovních stvořené-ho a dokonce nad nimi. Řekl-li Ježíš o lidech "bohové jste", pak jsme jimi jen proto, že žijeme i na úrovni věčné, měl bych správněji říci, že ve věčné úrovni. Pak ovšem v tomto smyslu není Duše v těle, nýbrž tělo v Duši, jak uslyšíme i z úst Ghosových, až si přečteme jeho slova. Náš věčný život nikdy nezačíná a nikdy nekončí. Je to náš příbytek u Boha, který u něho máme od věčnosti připraven, jak praví sv. Pavel. Není rozhodující, že o tom nevíme. Tím se na tom faktu nic nemění. O kolika věcech nevíme a přece existují i bez našich vědomostí. Právě užíváme jen jednu z existenčních možností, Ghos by řekl výstižněji, schopností. Pamatujme si aspoň, že se ze své věčné individuality, která je základem onoho příbytku u Boha, nemůžeme vymknout, protože žijeme v ní a nemůžeme zároveň žít mimo ni jako ryba nemůže žít bez vody. Nejsouce si vědomi toho, že žijeme v nesmrtelné individualitě duše, a jsouce si vědomi, že žijeme ve smrtelném těle a ve stvořeném vesmíru, podléháme dojmu, že jsme jen tělem. To je pokušení, které přichází od Boha, tj. z věčnosti, a měli bychom být z tohoto bludu vyvedeni. (Opakuji, že lékaři operacemi za vědomí mi dokázali, že nesmrtelné vědomí není závislé na těle, a tím okrajové zbytkové vědomí, ze kterého jinak žijeme po celý pozemský život, dostali do postavení pouhého prostředku toho, který si je sebe vědom nikoliv jen jako těla. To jsem od té doby věděl, a protože jsem nic nevěděl o nesmrtelnosti, myslel jsem si jen, že tělo je nástrojem toho, který ve mně myslí, a já jsem tím, který myslí čili sebe vědomým. Tedy mínění podobné Descartovu: Cogito, ergo sum. V tomto způsobu myšlení byl obsažen už jen lehčí omyl, než jakému podléhají lidé, kteří nezažili nezávislost vědomí na těle. Zaměňoval jsem mylně vědomí s myšlením, zatímco myšlení je právě tak jen jedním z nástrojů vědomí, jako jím je tělo, a to proto, aby se dalo žít ve stvořeném. Byl jsem pak až do 17 let nedoukem, který nevěděl nic o závislosti hmotného i myslícího člověka na věčné podstatě života, s výjimkou toho, že jsem občas bez zásahu myšlení poznával, co je za dané situace

správné a nabýval jsem síly k tomu, abych právě jen takto poznané správné provedl bez námahy se značnou dávkou samovolnosti. Tyto záblesky pravdy a její moci jsem nespojoval s jejím nesmrtelným zdrojem, o kterém jsem nevěděl. A na konci toho období v 17 letech jsem podlehl dalšímu omylu, že život bez této znalosti byl promrhán a zbytečně žitý. Teprve od listopadu 1939 jsem poznával smysl pomíjejícího života, protože Bůh i ten miluje takový jaký je a nikdy není k němu obrácen zády. Pravá láska nedbá na kvalitu milovaného, nýbrž miluje ho takového, jaký je. Miluje-li On rovnodušně, neprotekčně všechno, ať je to živé nebo mrtvé, ani my nemáme právo milovat především, co je nám milé, a nemilovat, co je nám nemilé a co je třeba i mrtvé. Pro svou protekčnost v lásce se vzdalujeme pravdě lásky a sobě znemožňujeme vědomě se spojit s nestranně milujícím Bohem.

"Povaha těchto ostatních schopností je však pozměněna a modelována ve shodě s jejich základním zákonem - intelligence, život, tělo, vůle, vědomí, blaženost, všechny jsou světelné, aktivní a obdivované božským poznáním. Vskutku, proces Puruša - Prakriti je na všech úrovních a všude základním klíčem k veškeré hierarchii a k veškeré harmonii, odstupňované podle projevené existence."

Pokusím se říci totéž jinými obrazy. Podle struktury organismu zasahuje všude vývojový proces pozměněn stavem organismu. Postavení trávy je jiné než postavení živočicha, a protože proces Puruša - Prakriti proniká všude, jen jeho průběh závislý na stavu organismu v němž působí, a vyplyne z něho na povrch vždy něco jiného, tj. vždycky jinak proměněného transformujícím organismem. My se setkáváme už jen s transformacemi původního jediného vztahu Puruša - Prakriti, a proto nám uniká samotný zmíněný vztah. Kdybychom však mohli nějakým zpětným způsobem vejít do původního stavu (Ježíš by řekl: znovuzrodit se), zjistili bychom původní skvělost všech jmenovaných schopností. Pak bychom ovšem byli též s naprostou samozřejmostí tolerantní vůči odvozenému stavu.

"V mentální bytosti je intelligence nebo mentální smysl vedoucím principem ...V něm je obsažena schopnost poznávat vlastní i jinou existenci, což způsobuje existenční zkušenost....co nepocítuje, to pro člověka prakticky neexistuje nebo je jeho povaze cizí."

"Člověk je mentální bytost, která nežije v mentálním světě. Je myslí, která je uvězněna ve Hmotě a je jí podřízena. Jejím hlediskem není mentální mysl, nýbrž činnost fyzických smyslů, které jsou styčnými prvky se hmotou....Ale neužívá, ani nemůže"

užívat znamení, která k ní docházejí přes fyzické orgány, pokud nejsou dříve převzaty mentálním smyslem a přeměněny v mentální hodnoty a v substanci inteligentní bytosti. V nižším světě, podlidském a podmentálním pranické a nervové dynamické činnosti a reakce se dokonale provádějí, aniž by bylo třeba, aby byly převáděny do mentální úrovně a odtamtud byly vedeny, ale v člověku jsou dovedeny na určitou úroveň, aby tam mohly být nabídnuty inteligenci. Aby byly charakteristicky lidské, musí se vjemy napojit silou, přáním, vůlí nebo mentálním vědomím, aby se ocitly na úrovni inteligence...

*"Všechno se změní, když přejdeme ke gnosi, jejímž ústředním principem je vnitřní a přímé vědomí. Gnostická bytost (vidžnánamaya) je ve své charakteristické formaci vědomím pravdy, středem i obvodem pravého vidění věcí, soustředěným projevem nebo jemným tělem gnose. Její činnost spočívá ve vyzařování moci pravdy na všechny věci, které se uskutečňují spontánně podle vnitřního zákona jejich pravého já a jejich hluboké přirozenosti. Tato pravdivost věcí, kterou musíme dosáhnout dříve než můžeme vstoupit do gnose (na gnostické úrovni všechno existuje v pravdě a z ní všechno prýští), je pravdou jednoty a zároveň jedinečnosti, která plodí rozdílnost, je to jednota, která má sídlo v mnohosti, zůstává však jedinou a nepomíjivou jedinečností. Stav gnose nebo podmínka gnostické bytosti, **vidžnánamaya**, je nespílitelná bez rozsáhlého a vnitřního ztotožňování naší bytosti se všemi existencemi a s celou existencí,...aniž by šlo o všechno ve všem. Gnostický Puruša je si normálně vědom nekonečného bytí, ví, že obsahuje v sobě svět a též že ho převyšuje. Není rozdělen jako mentální bytost...Prvním a základním krokem k tomu je, abychom dospěli ke gnostickému bytí, osvobozenému já, od já, které by omezovalo a věznilo. Dokud žijeme v já, je zbytečné mít nějaké naděje, že dosáhneme tuto vyšší skutečnost a prvé poznání sebe samého. Každý návrat k myšlení, i k sebemenšímu, k činnosti ega, k vůli ega, způsobuje úpadek vědomí, které, vzdálí-li se gnostické pravdě, upadá do nepravosti rozdělené mentální přirozenosti."*

Ghos často mluví o rozdělené mentální přirozenosti a stejně by mohl mluvit o rozdělené vitální a tělesné přirozenosti. Volívám pro tento stav jiný termín, kterým myslím totéž: Mluví o pocitu oddělenosti. Ví však, že ani tento můj způsob vyjadřování není dokonalý. Rozděleností myslí Ghos také chápání jednoho po druhém, analytické rozjímání, teprve s následným skladem, a ne jenom pocit oddělenosti jednoho člověka od druhého, od věcí, od vesmíru a od Boha. Proto tolik pranýřuje existenci já - ega, jako by

nevěděl, že je ho dočasně nutně třeba, a že se jeho funkce napřed jen mění až do doby, kdy bude nahrazena trvalým vědomím o nesmrtelném Já. Ale i pak bude existovat, máme-li úkol zůstat v těle, a ne pro sebe, nýbrž pro duchovní úkol, který v něm zastáváme. To všechno se dá vyčíst z Ježíšova života, který jsme si zhruba rozdělili do tří etap, a v každém z nich má ego svůj pozměněný úkol. Nakonec je poslušným, ale pořád ještě nezbytným sluhou. Mluví-li tedy Ghos, že se máme osvobodit od já, takto znamená, že máme přestat být jeho sluhou v tom nejširším smyslu slova. Vizte pokušení satanovo na poušti a na vyšší úrovni v Getsemanské zahradě. Už z těchto dvou obrazů bychom měli snadno odvodit, že osvobozování od já je celým procesem. Mluví-li Ghos o tom, že sebemenší myšlení způsobuje úpadek gnostického poznání, má na mysli jogické soustředění džnanajogina. Dokonce sebemenší pohyb (a lidské myšlení je také pohybem) znamená odstup od gnose, od poznání. V rozhodujících fázích přechodu do gnose má člověk téměř nesnesitelnou touhu se pohnout. Neodolá-li tomu nutkání, zabije další mládě jako Herodes v Betlémě. Nic více a nic méně se neděje. Představte si (a nelekejte se toho), jaké požadavky klade klasická džnana na žáka:

"Základem gnostického světlého vědomí je pevná existenční universalita. Opouštíme-li veškerou ztrnulou oddělenost (pečujícе přitom o to, abychom ji nahradili transcendentní nezávislostí nebo vizí zhora), musíme se cítit sjednoceni se všemi věcmi a bytostmi, ztotožněni s nimi, vědomi si jich tak jako sebe samého, musíme pociťovat jejich bytí tak jako vlastní bytí, brát jejich vědomí jako část svého vědomí, být si vnitřně spoluvědomi jejich energie, jako by ona byla naší energií, naučit se být jediným já se všemi ostatními. Tato jednota není jediným potřebným, ale je první a nepostradatelnou podmínkou, bez které nemůžeme dosáhnout gnose."

"Je nemožné, abychom dosáhli plně universálnosti, dokud nepřestaneme pociťovat, že jsme vědomím umístěným v individuální mysli, životě a těle. Je nutné, aby Puruša skutečně vyšel z fyzického a z mentálního těla, a pozdvihl se k tělu vidžnána maya."

Puruša od chvíle narození člověka na svět vchází tak dokonale zvnitřku (Ghos by řekl zhůry) do fyzického těla, že člověk nemůže vůbec zaznamenat, že do něho něco vchází, co není fyzickým tělem. V oblasti Puruši neexistuje rozdělení, nýbrž jednota. Chopí-li se však Puruša živého lidského těla stejně sjednoceně oživeného sesterskou Prakriti, člověk nemůže nic z

toho zjistit, protože pomocí toho, co do něho vstupuje zvnitřku (zhůry) musí se **bez mezer** věnovat tomu, co se ho dotýká zvnějšku, jinak by nemohl lidsky ve světě žít.

Kdyby však vznikla mezera ve styku s vnějškem, třeba jen po stránce fyzického pocíťování, ale za neoslabeného vědomí, nastala by změna, nenastala by však, kdyby se člověk snažil svou osobní vůlí se do této změny dostat, protože by jeho vědomí zastiňovala právě osobní vůle. Musím ještě jednou říci, že tuto změnu, dokonce opakovaně, způsobovali lékaři u mě v předškolním věku. Opakuji tuto zkušenost tentokrát z dalšího závažného důvodu. Dr. Raymund Moody píše o tom, jak se někteří pacienti při klinické smrti dívali na své fyzické tělo jaksi zvnějšku, a třeba i viděli, co se s ním a okolo něj děje. To není stav vidžánamaya, nýbrž pouhé vymístění úsekového vědomí do astrálního těla, které v tom případě poletovalo nad operovaným. Tohoto zážitku vůbec není třeba a je dokonale neužitečný pro duchovní převod. A nejenom to, může navodit schopnost snadno žít na dvou různých úrovních: tělesné a astrální, a tam si zablokovat další vzestup nebo si způsobit vážnou mentální škodu. Opakuji, že jakmile se někdo dívá na své tělo odjinud než ze svého těla, musí učinit vše možné, aby tato rozpojenost s tělem přestala; nesmí ji považovat ani za nejmenší duchovní pokrok, nýbrž jen za jiný dosud neznámý pohyb v kleci, ve které jsme uvěznění, nemáme-li možnost z ní vyjít. To platí i pro následující Ghosova tvrzení, na nichž není třeba něco měnit. Jsou všechna správná:

"Mozek a jemu odpovídající "lotos" nemohou už být středem našeho myšlení; srdce a lotos, který mu odpovídá, nemohou už zůstat středem a původem naší emotivní bytosti a našich pocitů."

Lékaři při těch operacích za vědomí dokázali především právě toto: Znemožnili mi, abych myslel mozkiem, znemožnili mi, abych pokračoval v sounáležitosti vědomí s emotivní bytostí. Plakal jsem a snažil jsem se až do nemožnosti v pláči pokračovat, ale vymkli mně z této celobytní emoce, protože má nervová soustava v pravém smyslu slova neunesla tu bolest, kterou mi lékaři způsobovali. A toto jejich "pokusnictví" s vědomím se opakovalo v přestávkách po dva roky. Byl jsem vědomý odjinud než dosud. Tak rozumějte následujícím Ghosovým vývodům:

"Vědomé centrum naší bytosti, našeho myšlení, naší vůle a naší činnosti, a také síla, která způsobuje naše pocity a naše emoce, všechno to vyjde z těla a vznáší se nad vším tím."

Nemáme už pocit, že žijeme v těle; jsme nad ním jako někdo, kdo je jeho vlastníkem a pánem, Išvarou; noříme se do širšího vědomí než do onoho našich fyzických smyslů".

Opakuji, že kdybychom se cítili vznášet se kolem těla nebo někde jinde, byl by to důkaz, že jsme zůstali uvězněni ve smyslovém bytí už širším smyslovém vnímání. Byla by nastala jediná změna, že středem našeho vnímání by bylo jemnější tělo než toporné hmotné tělo, ale to by nepřineslo ani nejmenší osvobození vědomí, i když abychom měli pocit osvobození. Ten byl způsoben jen tím, že jsme změnili východisko. Ale i nové východisko zůstává být vězením vědomí. Budete muset, nemáte-li Ghosovu zkušenost, dávat si pozor, abyste zůstali v duchu Ghosova výkladu a ne u pouhých jeho slov. Jiný postup by vás desorientoval. Ghos si správně pomáhá pojmem Išvara, Pán, což není pojem, který by znamenal něco hmotného nebo hmotě blízkého. Střed vašeho vědomí se má odstěhovat z klece.

"Začneme pak chápat normálním způsobem, soustavným a energickým, tak jak o něm mluvili mudrci, když říkali, že duše není obsažena v těle, nýbrž tělo je obsaženo v duši. Naše představy a naše vůle už se nebudou vytvářet v mozku, nýbrž mimo těla; mozková činnost už bude jen podnětem vycházejícím z fyzického organismu, který však je přenesen z vůle a vjemu přicházejících z výše."

Nepodlehnete Ghosovým časoprostorovým převodům do slov. Nemohl se vyjádřit jinak, chtěl-li se vůbec vyjádřit o něčem nadlidském v lidských pojmech:

"Všechno bude pocházet z výše; a z výše vznikne všechno, co v gnosí odpovídá naší nynější mentální činnosti."

Nikdo u mne nepoznal stavy, které občas následovaly v době po operacích za vědomí, a které se opakovaly až do 17 let, že jsem při zastavení rozumové činnosti přejímal "rozkaz zhora", když jsem vykonával něco, co mi nikdo nenařídil, a přesto jsem to vykonával lépe než po rozumové úvaze a nařízení někoho. Ten příkaz zhora nebyl nikdy slyšet ani slovem. Neslyšel jsem jej ani já. A dnes vím, že kdybych jej byl slyšel, byl bych jej obral přinejmenším o **téměř** všechnu jeho **výkonnou** moc. "Zhora" tedy zde není pojmem časoprostorovým, nýbrž výhradně označením kvality.

"Největší část podmínek pro dosažení gnostického znovuzrození možno - dokonce je nutno - splnit dávno před dosažením gnose. Napřed se ty podmínky uskutečňují nedokonalým způsobem, jakoby reflexně, ve vyšší mysli, a pak

stále úplněji v tom, co můžeme označit jako supramentální vědomí mezi stavem mentálním a gnostickým."

Ghos stále pokračuje v časoprostorové symbolice, mluví o něčem "nahore", "vně těla" atd. Nedejme se touto symbolikou zmást. Nebylo by jí třeba ani dítěti, které by přišlo k těmto zkušenostem bez zásahu rozumu a bez zprostředkovatelské představivosti. Ovšem, to je hudba budoucnosti, protože podmínky pro takový raný vývoj, dnešní výchova, zaměřená jen na úspěch v pomíjivém životě, nemůže splnit. A nesplní-li je, zabraňuje dítěti v přístupu k samovolnosti automatismu (2). Jedině ten může, ovšem ne vně těla, splnit všechny podmínky pro nástup gnose. Ježíš o tom dobře věděl.

Indickému způsobu myšlení chybí někdy (až na kundalinijogu, tantrismus apod.) vědomost o transformační schopnosti lidského těla, vědomost, jakou měl např. Eliáš a pak ovšem Ježíš, který ji demonstroval smrtí na kříži, zmrtevýchvstáním a mnoha jemnějšími, méně demonstrativními prostředky. Zázraky už patří do těch demonstrativních ukázek Ježíšovy vědomosti o transformaci hmoty a za pomoci hmoty. Obecně: Transformace hmoty pomocí víry a naděje a ještě větší pomocí lásky.

Vím, jakou práci mi dalo, než jsem např. přesvědčil ochrnutého pana Richarda Lisého, o tom, že se může uzdravit, splní-li podmínky gnose dříve než může nastat uzdravení. Přemlouval jsem pana Lisého přibližně tři roky, než jsem přemohl jeho odpor. A tu se musím pozastavit s údivem nad rychlostí a snadností, s jakou působil v lidech Ježíš, aby je mohl uzdravit naráz. Lépe řečeno, aby přivedl naráz k životu přirozenou transformační schopnost člověka.

Tu se na chvíli pozastavme. Co mu tak snadno šlo v oblasti uzdravování a kříšení, to mu nešlo při překonávání relativně chybných cest osobní vůle učedníků (Příklad: jejich touha po osobní spáse byla relativně správná po tři roky. Kdyby byla trvala dále za křížem Ježíšovým, byla by úplně nesprávná). Ježíš musel nechat učedníky dozrát především událostmi. Teprve po svém zmrtevýchvstání mohl vysvětlit svůj život dvěma učedníkům na cestě do Emaus: "Cožpak se to nemuselo stát, aby se splnila slova Písma?" Co všechno se musí stát v lidském životě, aby člověk vůbec mohl dospět k poznání? Bylo by nesmyslné a zbytečné cpát do dítěte integrál, když neprošlo určitou rozumovou zralostí dotovanou znalostmi elementární matematiky. Nebyla to však výjimka, že sv. Terezie z Avily a sv. Kateřina Sienská bez znalosti života i teologie měly přístup k první metafyzické

zkušenosti, která natrvalo změnila jejich život. Tam měl Ježíš Kristus jen úkol vlády, ostatní zastalo dětství. V dospělých učednících však musel vychovat napřed lidi nestranně milující a teprve tím připravil půdu pro Ducha svatého, pro poznání. Jakou práci měl už jen s tím, aby centrum poznání a věčného života, symbolicky se nacházející mimo lidského těla, převedl do faktu vnitřní skutečnosti. Potřeboval však k tomu jejich těla, tj. jejich transformátory. Stejnou práci má Ghos; definuje automatismus (2):

"Toto centrum situované vně těla, a jeho činnost, obě jsou dokonale svobodné, nejsou závislé na fyzickém mechanismu, nezdržované a nevězněné egoismem, nespoutané tělesnými omezeními, neuzavřené v oddělené individualitě, která se snaží neobratně vystupovat ten svět, který je mimo její dosah a do jehož ducha se snaží tápavě vnitřně dospět. Pomocí přeměny se naše vědomí přestává cítit pouhou líhni a rozšiřuje se až do úplné autonomie...co nazýváme slovem "my", stalo se vědomím nekonečné bytosti, která jedná vždy universálně, i když klade důraz na individuální formování sil. Ale je to důraz spíše diferencující než rozdělující: tato formace už není více tou individualitou, za kterou ji máme obvykle v naší normální mentalitě, není to už omezená konstrukce, malá bytost uvězněná vlastním mechanismem."

Automatismus (1) je opravdu kouzelníkem, jemuž nevidíme do jeho kouzel, a proto nás snadno oslňuje a zbavuje touhy mu přijít na jeho triky. Mohl jsem splnit od dvou do sedmnácti let opravdu všechny podmínky pro vstup gnose do mého vědomí také proto, že ani já, ani mé okolí nemohlo zakročit osobní vůlí proti tomu, abych ty podmínky plnil. Maminka jen musela dát svolení, abych byl opakovaně operován při vědomí. Pak o vstupu vědomí o správném bez pomoci rozumu a za dokonalého vypnutí osobní vůle dítěte, vůbec nevěděla, nebo se o něm dovídala jen následně a pouze se divila účinkům činnosti automatismu (2).

"Jde o stav vědomí tak nenormální vzhledem k dosavadnímu způsobu života, že se může zdát být nemožný a může na sebe vzít podobu stavu šílenství v očích racionálního člověka, který ten stav nezná. Je-li však jednou dosažen, pak klid, světlo, moc, účinnost pravdy, která už není vězněna, jej ospravedlňuje i před normální mentální inteligencí. Vzhledem k tomu, že je tato podmínka splněna z nejvyšších úrovní osvobozené mysli, také mentální inteligence ji může pociťovat a pozorovat, ačkoliv může být vlastněna dokonale jen supramentální gnosí." (A II, 185)

"V tomto stavu se stává nekonečné prvořadou skutečností, jedinou věcí bezprostředně a racionálně pravou."

Stav ten nastupoval (Ghos by řekl symbolicky, že sestupoval do těla zhůry) po dobu asi patnácti let, ale teprve v dubnu 1930 stanul definitivně na místě, které mu patří v lidském životě, a nebylo síly, která by ho mohla zvrátit. Tehdy vstoupil v této síle a jistotě tak mocně a nečekaně, že celá má lidská bytost jím byla zaujata a přemožena do té míry, že si Ghos může dovolit o tom říci, že gnose přichází z oblasti "mimo těla" a "Zhora". Tento obraz (nikoliv sama pravda), je velmi výstižný. Ghosův symbolismus významně ospravedlňuje fakt, že všechna poučení, pokud jsou předávána snem o duchovních záležitostech, mají výhradně ráz symbolický. Proč tu symbolika zahaluje pravdu,? Jistě si sami dovedete odpovědět, ale přesto svou odpověď provedu způsobem, na který byste třeba nepřišli: Protože lidský život, prožívaný v bdělém stavu, je bezvýhradně rovněž symbolický jako byl život Ježíšův, dodává tato skutečnost lidskému životu zvláštní druh věrohodnosti, na kterou nepříjde nikdo, kdo nebyl uchvácen gnosí. A dodám něco způsobem, na který by nepřišel, kdo není veden gnosí. Podstata této věrohodnosti nespočívá v tom, že těm symbolům porozumíme a můžeme si ji prověřit v běžném denním životě, nýbrž v tom, že se nám jimi poskytuje určitá dávka moci, kterou můžeme uskutečnit, co v nich bylo obsaženo. A to platí i o celém našem životě prožívaném v bdělém stavu. Dodává se nám v únosných dávkách moc uskutečnit pravdu a svobodu. Ty patřičné dávky bychom nikdy bez děje života nepřijali. Děj života na nás tedy nabaluje moc, na kterou jsem přišel až v 17 létech a nikoliv z osobní vůle. Takže život probíhající v čase (jiný než ten, který v čase neprobíhá, protože není pohybové povahy) je nutný k tomu, abychom dorostli a dospěli ke svobodě. Tedy ještě jednou: Nejdůležitějším obrazem pravdy v lidském životě je děj života s jeho obsahem, a řečeno jinak: rub života bez děje je základní pravda.

"Stane se nemožným myslet a vnímat konečné vně bez základního pocitu nekonečného, v něm jediném konečné může žít, formovat se, být skutečné a nějak trvat. Dokud dosavadní konečná naše mysl a tělo jsou pro naše vědomí tím nejdůležitějším z naší existence a základem našeho myšlení, našich citů a naší vůle, a dokud pomíjející věci jsou pro nás normální skutečností, ze které se dostáváme jen občas (nebo často) k ideji a zažívání nekonečného, jsme ještě velmi vzdáleni

od gnose. Na úrovni gnose je nekonečné normálním vědomím naší bytosti, nejdůležitějším faktem..."

Mám zkušenost s dítětem, které se občas ocitlo v gnosi, v poznání, které kdykoliv se objevilo, převyšovalo zdaleka osobní poznání a pak je odsouvalo stranou bez zásahu osobní vůle dítěte. To dítě bylo sice ještě velmi vzdáleno gnose, jako od trvalého stavu poznání, ale ani je nenapadlo přiřazovat přímé poznávání k něčemu nadpřirozenému, nebo nepřirozenému a nebo zvláštnímu. Přímé poznávání pravdy mu připadalo tak přirozené jako smyslové vnímání. Prostě dveře vědomí se otevřely jinak a jinam, než jsme zvyklí, ale správně a včas. Toto vystavování se přímému poznávání mělo pro dítě velký význam. Stávalo se čím dále samozřejmějším, přirozenějším a častějším, takže když po mnoha létech, a zase v pravý čas, vstoupilo do lidského vědomí aspoň v podobě přemáhající moci, nebylo to překvapení obvyklé lidské podoby, nýbrž přemožení lidské povahy. Jako v učednících Páně nastoupila moc, pomocí níž léčili, a věděli, že to není moc jejich, nýbrž předávaná a propůjčovaná shora (píšu shora, protože oni věřili na nebe mimo sebe), tak také v tomto aktuálním případě to byla moc, která umožňovala vidět věci a události podle vůle boží a ne lidské, a umožňovala přiblížit se k podstatě symbolu v celém životě, že totiž podstatou symbolu je pravda skrytá za ním. Za životem, jak jej před tím člověk vnímal, je jiný život, který není dualistickým vězením v párech dvojic.

Považuji právě popsaný způsob dosahování gnose za mnohem jistější a správnější než je metoda klasické džnany. Při popsaném způsobu se neví, že se při něm jde za gnosi, ani si člověk nepřeje ji nabýt, ani o ní nic neví, čímž se splňují aspoň předběžné předpoklady každého duchovního pokroku. Dopřává se tedy automatismu (2), aby jednal tak volně a přirozeně jako jedná automatismus (1), když např., pomocí něho se něco uskutečňuje nechtěně a nemluvíme do toho a nestaráme se ani o dech, ani o tu spoustu činností, které místo naší osobní vůle opatřuje a provádí automatismus (1). Čili jako osobní vůle nedokáže nahradit ani v malé míře činnost automatismu (1), tak nedokáže nahradit činnost automatismu (2). Bylo by bláhové, kdyby se o to pokoušela.

Mám za to, že největší překážkou tohoto způsobu dosahování gnose je vedle nezájmu o ni též neschopnost se ptát po to, co by měl člověk vědět na cestě poznání, že totiž z věčnosti přichází a do věčnosti se vrací, a tento pozemský život že je nutnou průpravou k uzavření tohoto kruhu. V tomto pojetí života brání nejen materialistické pojetí života (a to by mohlo být dokonce

pozitivním vývojovým prostředkem: obrana toho, o čem víme, že existuje), nýbrž především chybná náboženská tradice, že duše byla stvořena, zatímco je věčná. Přes blud o stvořené duši se nemůžeme dostat dál. Jestliže náš život začal narozením na svět, musí také končit. Duše není součástí stvořeného, nýbrž stvořené je součástí duše. Stačilo by, kdyby tohle věděl aspoň vychovatel a podle toho zaměřil svou výchovu dítěte. Násilí, které na mně vykonávali lékaři v předškolním věku, a které vedlo k tomu, že jsem byl jejich násilím uveden do vědomí věčného života, by mohlo být dokonale zastoupeno méně násilným vštípením správného řádu hodnot, jak je např. uveden v Otčenáši, a tento řád by se musel vštěpovat už dítěti. Tak tedy: "Otče náš, jenž jsi na nebesích". Je-li naším původcem věčné, jsme také věční, jenom se necítíme jimi být a ani nejsme ve stavu nebe. Kdybychom v něm byli, nastala by náprava. Začáteční překážky, spočívající v této neznalosti, se dají napravit snadno jen u dítěte, pokud mu rozum se stále vštěpovaným stereotypem způsobu poznávání nenařídí, že se musí starat jen o pozemský život. Tedy tato starost se stane tvrdošíjným stereotypem. I když jej rozum uzná za nesprávný, v tomto uznání a za ním se skrývá zrada **faktického** uznání. Myšlení a činy se i nadále řídí naučeným stereotypem a zmíněné uznání je živé a klamné. V Otčenáši se dále uvádí, co se má činit, aby přestalo být lživé, a tyto rady jsou dovedeny až do konce samotným životem Ježíšovým. A tu bych chtěl uvést jen další nebezpečí, které tradice zavedla. Modlíme se dále: "Posvěť se jméno tvé", ale toto posvěcování jména božího se děje naprosto formálně. Co je platno, že uctíváme (adorémus) Boha, když hned vzápětí nebereme na úctu k němu vůbec žádný ohled. Pak si ovšem nemůžeme vědět rady ani s další radou Otčenáše "přijď království tvé". Nestačí si to denně opakovat v Otčenáši. To je pustý formalismus. Musíme během dne dělat vše, aby toto království přišlo. Bylo by vešlo do vědomí učedníků, kdyby byli vnitřně neopustili své rodiny jako své, kdyby byli nepomáhali bližnímu jako by byl bližní jejich nebo jako by byl jeden z nich, tedy nikoliv cizím člověkem? atd.

Nelekejte se následujících silných výroků Ghosových:

"Na úrovni gnose je nekonečné normálním vědomím naší bytosti, skutečností nejdůležitější a samotnou živou substancí."

Do 17 let jsem nevěděl, že chvilkové zásahy přímého poznání pocházejí odněkud z nekonečna. Přesto se tak dlouho dostavovaly, až jednoho dne vnitřní situace dozrála, a tu ono věčné se stalo zjevným a dokonce ze všeho nejdůležitějším. Dodnes nemohu říci, jak jsem se o to konkrétně osobně přičinil. O

tom spekulovat je zbytečné, protože důležitější by bylo, kdybych si přiznal, že jsem se o to vůbec nijak nepříčinil. Vzpomínám si na slova Ježíšova, že učedníkům nebude nic skryto, co jim zatím zůstávalo utajeno. "Pošlu vám Ducha, který vám všechno objasní", slíbil Ježíš. To je ono působení zhora, o kterém stále mluví Ghos. Zasloužíme si je jen proto, že jsme lidmi, a to nejen stvořenými, ale i nestvořenými, a jako takoví si je každý dospělý člověk zaslouhuje. Je k tomu poznání zkrátka vybaven a za svou výbavu nemůže. Křesťanští mystici by řekli, že Duše je nevěstou Kristovou. Ale tyto vývody si rezervujme pro výklad o cestě oddanosti. Ale přece jen bylo třeba nám přiblížit myšlenku, že gnose je samotnou živou substancí nekonečna:

"Je to místo absolutně konkrétní a pozitivní, z něhož se odvozuje a z něhož se tvoří všechno konečné, odkud se dávají do pohybu všechny nevypočitatelné a neomezené energie, i naše myšlenky, naše vůle a naše radost." (A II, 186)

V tom tkví ona nepředstavitelná jednota stvořeného s nestvořeným. Teprve když se přesvědčíme, pokud popustíme stavy nekonečného (viz žalm 24), co ono dokáže v konečném, poznáme pravou Moc a Pravdu. Proto si tolik vážím zázraků Ježíšových a jeho žáků jako zdůraznění odstupu od vlastního, ono zdvižení nadpraží, by mohl vstoupit Král, jak se praví v žalmu 24.

"Toto nekonečné není jen nekonečnem, které proniká vším a všude se šíří, a ve kterém se všechno formuje a vytváří. Za touto nezměrnou šíří gnostické vědomí pořád vnímá vnitřní neprostorové nekonečno. Pomocí tohoto dvojího nekonečna dospíváme k základnímu bytí kosmického Satčitananda. Před námi se otevírá neomezená existence, kterou pocítujeme jako nekonečno a je větší než my a my se snažíme k ní povznést, a nekonečno kolem nás, v němž se snažíme rozpustit naši oddělenou existenci. V tomto nekonečnu se rozšiřujeme, vycházíme z ega a stáváme se navždy nesmírnými. Když je osvobození dokončeno, pak schopnost, která z toho pochází, zaujímá stále více naši nižší přirozenost, je-li nám to po vůli, až veškerá naše činnost, i ta nejnižší a nejzkaženější se přetvoří ve světlo pravdy Vidžnány."

Zaznamenal jsem od svých 17 let tak radikální změnu v povaze, o kterou jsem se nijak vědomě nepříčinil, že jsem se shledával úplně jiným, než jakým jsem byl před tím.

"Pocítovat nekonečno a být ovládán nekonečnem je toho všeho základem, když k tomu dospějeme, jako k něčemu normálnímu...Pocit nekonečna je jen prvním základem a ještě se

musí jít mnohem dále, než se naše vědomí stane skutečně a dynamicky gnostické."

Upozorňuji, že pocíťování nekonečna může být zcela nevědomé, je-li nahrazeno mocí téhož nekonečna, která fakticky působí. Tak tomu bylo u mě od dvou do sedmnácti let, protože jsem nedošel k této metafyzické zkušenosti spekulativně ani za pomoci osobního přičinění jako něčeho výchozího. Samovolný postup, navozený ne mnou, ale lékaři, měl jednu velkou výhodu, že nikdy nevyplýval z domněnek, nýbrž z jistoty a moci, ve kterých nebylo nikdy nejmenšího sebeklamu.

*"Supramentální poznání je ve skutečnosti činností vyššího světla, ale mnohé jiné úrovně poznání, vyšší než lidská mysl, se mohou v nás otevřít a převzít některý paprsek toho jasu, dříve než dospějeme až ke gnosi. Abychom nabyli úplné supramentální poznání a mohli jím disponovat, k tomu je třeba napřed vstoupit do vyššího světla nebo stát se tímto světlem; naše vědomí se musí změnit v toto svrchované vědomí. Jeho princip a jeho vnímací schopnost pomocí ztotožňování (vjem sám o sobě a vnímání všeho ztotožněním) musí se stát samotnou substancí naší existence. Naše prostředky a naše způsoby poznání a jednání se modelují nutně podle povahy našeho vědomí; je to tedy vědomí, které se musí změnit radikálně, chceme-li mít k dispozici tuto schopnost, abychom poznávali za eventuální přerušovanou zkušeností. Nejde jen o to, abychom myslili vyšším způsobem nebo se odvolávali na jakýsi druh božského rozumu. Vznikají nové podmínky, za nichž se mění naše nejistoty v intenzivní činnost Viděnány... Moc supramentálního poznání používá jak jemné smysly, tak i nervové reakce a zabraňuje omylům ve výkladu, ke kterým jsme náchylní. Samy počítky se mění, stávají se intenzivnějšími; ale jejich plná intenzita se už nepotřebuje opírat o naši normální mentální substancí, protože její schopnost není tak velká, aby snesla tu intenzitu vibrací. Naše mysl a tělo by nevydržely náraz a trvalejší napětí...Ve všem je gnose Pravdou, Přímostí, nejvyšším Zákonem, **devanám adabdhani vratani**".*

"Poznání a uskutečňovací Síla jsou podvojnými činnostmi vědomí. V naší obyčejné mentalitě jsou rozděleny. Idea předchází a vůle ji nejistě následuje, nebo se přičí ideji, nebo ji následuje s odporem; také vůle se může objevit jako první a je sledována slepou nebo krátkozrakou ideou a zmateně zpracovává koncepci, kterou pochopí teprve dodatečně. Málokdy dochází k jednotě těchto schopností. Ani osobní vůle není v souladu s universální vůlí a zmítá se často v těžkostech...Viděnána se zmocňuje vůle, uvádí ji v soulad s pravdou supramentálního poznání, aby se pak

s ní spojila. V tomto svrchovaném poznání idea, která jedná, se slévá s universální ideou, protože obě dvě vyplývají z pravdy nejvyššího Poznání a z transcendentní Vůle. Gnose se zmocňuje nejen naší vůle, aby ji přeměnila, ale též našich přání, impulsů, smyslových napětí a vjemů a také ty mění. A tak to přestanou být osobní tužby, přestanou být nenávistné nebo protěžující. A protože už to nejsou slepé nebo poloslepé tlaky instinktivní nebo intelektuální mentality, mění se ve Vůli po Správném, která jedná s přesnou znalostí správné míry, jsou nezastřená mentálními choutkami. Činnost vůle vidžánamaji nenechává místo pro hříchy, protože "hříchy" jsou pouze omylem vůle, přáním nebo aktem Nevědomosti." (A II, 187 - 188)

"Ustane-li v tomto smyslu přání, přestane též bolest a vnitřní trápení. Vidžána se zmocní nejen našich poznávacích a volných schopností, ale i našich schopností citových a přemění je ve hnutí božského Ananda. Jestliže poznání a síla jsou dvě stránky nebo skloubené dvojité akce vědomí, štěstí nebo Ananda (který je vyšší než to, co nazýváme radostí), je tato akce samotnou podstatou vědomí souzvuku mezi poznáním a vůlí, silou a vědomím. Radost a bolest jsou deformace způsobené poruchou harmonie mezi naším vědomím a naší vůlí a energie, uvedené do pohybu právě naším poznáním a naší vůlí."

Není tady vážný rozpor mezi stanoviskem klasické džnany a Ježíšovým doporučením "radujte se s radujícími a plačte s plačícími"? Opět upozorňuji, že Ježíš doporučuje spojovat osobní radost s radostí jiných lidí, osobní zármutek s žalem jiných lidí. Doporučoval tedy jen jiné východisko k tomu, aby se člověk zbavil pocitu oddělenosti, než jaké doporučuje džnana; a je to pochopitelné, protože jen sám pro sebe musel vycházet z poznání, pro druhé přednostně z víry. Kde se nám ztratila láska? I neztratila se. Právě poznání vyústuje do lásky a pravá láska do poznání. Chceme-li se dívat na radost a bolest jako na poruchu rovnováhy, což akademicky řečeno je pravda, pak musíme dodat, že stejně bychom se potom mohli dívat na celý život v dualismu. O Ježíši bylo prorokováno, že nalomené stéblo nedolomí, a tak i jej samotného jeho citlivý poměr k životu ve hmotě vedl k tomu, aby i on sám plakal s plačícími a radoval se s radujícími. Zřejmě v radostech a zármutku spatřoval důležité vývojové pomocníky.

"Jejich jednota je porušena právě charakteristickými vlastnostmi nižší úrovně, a proto jsou též omezeny, rozděleny, zbaveny úplnosti v jejich přirozené činnosti a uvedeny do rozporu s jinými silami, s jinými vědomími, s jinými druhy poznání, s jinými vůlemi. Vidžána zjednáva ve všem tom rovnováhu svou mocí

pravdy a všechno přivádí k jednotě, k harmonii, k Právu, k nejvyššímu Zákonu. Zmocňuje se všech našich emocí a přeměňuje je v různé formy lásky a vnitřní radosti, rozpouští a ničí nenávisť, odstraňuje nárazy a všechny druhy utrpení."

Už pouhé učednictví u Ježíše zbavovalo jeho žáky veškeré té disharmonie, pokud se podřídili Ježíšově vůli, takže Ježíš mohl po třech letech učedníkům položit otázku, na kterou odpověděl sám průběh těch tří let: "Zdalipak vám něco chybělo, když jste chodili se mnou?"

Upozorňuji znovu, že veškeré vyjmenované disharmonie mají v lidském životě své dočasné oprávnění. Rychlý duchovní pokrok byl u mne způsoben především nesnesitelnou bolestí a další opuštění životní záliby mezi patnáctým a sedmnáctým rokem. Bez těchto strastí by bylo vůbec nedošlo k převratu v 17. letech. Tehdy dosažený stav vedl za ještě krutějších okolností k dalšímu obrácení dne 21. 11. 1939, jímž se přede mnou objevila svoboda uprostřed obecné krutosti a hanebného bezpráví. Splnilo se doslova, o čem píše Ghos:

"Objevuje a odhaluje smysl všeho, který nemohla naše inteligence a vůle najít, proč činnost všeho byla zdegenerovaná až ke zvrhlosti, a odnáší naši vnitřní přirozenost do lůna věčného Dobra."

Připomínal jsem si tvář všech mučedníků, kteří svou zkušeností živě stáli přede mnou toho 21. 11. 1939. Nebýt jich, nebylo by bývalo mé jho sladké a únosné, a ovšem totéž platí především o utrpení Páně, jehož smysl jsem teprve tehdy poznal "na vlastní kůži". A tak se stalo, že On trpěl a všichni svatí mučedníci, a já tehdy už ne.

"Hle, Terezko, já jsem vzal tvůj kříž na sebe, stačí se k němu připojit a už veškeré tvé utrpení pozbude smyslu," pravil Kristus. A mohl dodat: "Co svět světem trvá, já v pravý čas odnímám každý kříž, jakmile jen pozbyl svůj smysl. Pohleď, jakého utrpení jsi svědkem v nižší přírodě, ve válkách a katastrofách. Přicházím proto, abych ukázal jejich rub a zrušil v pravý čas obojí, rub i líc, celou tu minci utrpení." "Trpěla jsi dlouhá léta a já zdánlivě jen tři hodiny. Kdybych však nenesl váš kříž neustále, nikdo z vás by se ke mně nevrátil." "Ovce, které slyší hlas Pastýře a jdou za ním, nejsou v nebezpečí."

Vraťme se ke Ghosovi:

"Stejným způsobem zachází s našimi vjemy a pocity tím, že odhaluje radost, kterou my hledáme chybným způsobem, poučuje

těž naše nižší podněty tím, že je zapřahuje do služeb božích a připoutává všechna utkvělá přání na stranu Věčného." (A II, 189)

"Tímto způsobem a ve všem svém působení se existence Vidžnány projevuje dokonalou mocí poznání, vůlí a blažeností donesených až na úroveň mentální, vitální a fyzickou. Je to výraz nejvyššího Já, vědomí, síly a radosti z jeho nadřazeného postavení, prostý osobnosti a egoistické individuality."

Symbol toho vidíme v Ježíšově životě ve slavném tažení Ježíše na oslátku jásajícím davem v Jeruzalémě, ale nic víc a tedy ne všechno. Vyvrcholení tří let divů od Ježíšových 30 do 33 let.

"Jsoucnou takhle osvobozené proniká všechno a všechno vidí ve světle věčnosti. Ve Vidžnáně všechno jedná v čistotě, spravedlnosti, v pravdě vyšší nebo božské Prakriti. Tyto schopnosti se často podobají tomu, co se v jogické řeči nazývá "siddhi" a v evropské řeči "okultní schopnosti", zavrhané a obávané zbožnými joginy jako nástrahy a překážky při správném hledání Božského. Mají tuto pověst a jsou opravdu nebezpečné na nižším stupni sádhany, protože v takovém případě je to ego, které vyhledává tyto schopnosti způsobem nenormálním a pro sobecké uspokojení. Ve Vidžnáně už nejsou ani okultní ani siddhi, ale normálním spontánním a jistým výrazem gnostického bytí."

Protože Ježíš i v tomto smyslu dával příklad, nedělal zázraky dokud nevstoupil do Jordánu a nepřemohl ego na poušti. Ani tam si ještě neskočil zázračně s hradby. Pak ale dělal zázraky veřejně, ne okultně, skrytě, nýbrž bez námahy a spontánně. V jednom případě užil magie, když zamíchal svou slínu do prachu země, pomazal tím oči slepého a kázal mu, aby se šel umýt do rybníka Sилоe. Bylo nutno, aby jednou ukázal analyticky, co pozemského je nutno vložit do nadpozemského, a že bez pozemského by nadpozemské nemohlo působit. Jinak při ostatních zázracích vliv pozemského byl zahalen vírou uzdravovaného nebo vírou jeho okolí. A zase v jediném případě ani toho nebylo zapotřebí. Řekl chromému: "Odpouštějí se ti hříchy." Chromý si nic takového nepřál, ani nevěděl, co to je, ale i po odpuštění hříchů zůstal chromý. Tento způsob a následující uzdravení chromého jsem vysvětlil už dříve. Také mně v 17 letech byly odpuštěny hříchy, a nežádal jsem o to, a zůstal jsem chromý. Na tomto faktu nezměnilo nic, že po opuštění hříchů jsem šel ke generální zpovědi a teprve pak jsem pociťoval účinky odpuštění, totiž nebyl jsem schopen hřešit měl jsem přístup k poznání do té míry, jak jsem je unesl. Hříchy se mi tehdy opravdu jevily jako omyl vůle. A protože ve mně vládla vůle boží, nebyl ten omyl nadále možný.

*"Vidžnána je Mocí Pravdy a Činem Pravdy božské bytosti v božském ztotožnění, a když působí skrze jedince, který se dostal na gnostickou úroveň, činnost Vidžnány je prosta zkaženosti, omylů a egoistických reakcí. Na této úrovni jednatel už není egem, nýbrž svobodným dživou, který přebývá ve vyšší božské přirozenosti, jejíž je částí, **para praktir dživabhuta**, přirozenost nejvyššího a universálního Já, které, jak se zdá, se odívá do bezčetných osobností bez závoje nevědomosti, poznáváje sám sebe v nespočetném ztotožnění jediného a v pravdě své božské Šakti."*

*"Ve Vidžnáně se odhaluje pravý vztah Puruši a Prakriti, protože oba se stávají jedním a božské není zahaleno Mayou. Všechno je jeho činností a Dživa už neříká: "Myslím, jedním, přeji si, pociťuji", ani nemluví jako sádhaka mířící k jednotě, ale ještě ji nedosahující: "Jedním způsobem schváleným Tebou, který přebýváš v mém srdci," jelikož srdce, střed mentálního vědomí, není už srdcem, z něhož vycházejí (odvozeně) různé pohnutky, nýbrž nástrojem převodu blaženosti. Vnímá pouze nejvyšší Božství, pána všeho, **adhithita**, jak on sám v něm působí a on sám se stává Božstvím. Ztotožněn s nejvyšším Bytím **parardhe paramasyam paravati**, může opravdově a směle říci: *Samotný Bůh pomocí své Prakriti zná, jedná, miluje, raduje se skrze mou individualitu a své symboly a rozvíjí je až na svou výši v nespočetná díla, ve věčné hře Nekonečného v tomto vesmíru, který je věčně v něm.*" (A II, 189 - 190)*

11. 2. 1988

Od chvíle, kdy jsem v 17 letech prožil první obrácení, musel jsem projít devítiletým školením až ke chvíli, kdy jsem poznával, že Bůh je jediným činitelem. A to se stalo bez mé vůle, novým násilím, jemuž jsem byl vystaven a s nímž mi nezbývalo nic než souhlasit.

Pozoruhodná je Ghosova definice hříchu jako omylu vůle. Domysleme tuto definici rozumově. Podíváme-li se na rostlinu nebo na zvíře, vidíme, že tyto tzv. nižší tvorové jednají čistě účelově a jsou vedeni k tomu, aby se nepříčili svým vrozeným instinktům. Pokud tak činí, mají přesně vykázané místo v přírodě a člověk dokáže svou vůlí tento jejich instinkt náležitě nebo sobecky pro sebe využít. Zvíře a rostlina z pohledu člověka se jeví jako čistě sobecký tvor a člověk podle toho může bezpečně zvíře a rostlinu využívat pro sebe. Bezpečně do té míry, jak bezpečný je jeho rozumový soud. Do tohoto soudu se v mém případě už od dob operací za vědomí vetřel dojem, který nebyl jen rozumovým

soudem, že rostlina a zvíře jsou mými bratry. Jakýs takový soud převládá i u zvířat a rostlin a je nadstavbou pouhého sobectví. Je však svým rozsahem omezen na druh, a málokdy jej překračuje. Zastavím se tu na rozmezí mezi porovnáním a filozofováním. Mířím někam jinam. Po prvním obrácení v 17 letech najednou můj život, do té doby bez rozmyslu prožívaný, se mi začal jevit jako chybný, jako bych byl do té doby chybně používal vůli. Tento dojem byl tak silný, že jsem mohl loď svého života obrátit od sebe k Bohu, a natrvalo. Od sebe? Při zatčení dne 17. 11. 1939 jsem nabyl novou jistotu, že jsem užil prvního obrácení sobecky pro sebe, tím jsem se patrně provinil. Tento pocit viny ani rostlina ani zvíře neznají. Je to pocit odstupňovaný podle úrovně poznání. Pozastavuje se nad tím sv. Pavel. Říká: "Dokud jste neznali zákon, nehřešili jste proti němu." Přicházeli totiž k Pavlovi nově obrácení křesťané a všímali si, že co jim Pavel vyčítá, to nevyčítá pohanům. Ti si stále hřeší klidně dál. Křesťané začli při tomto srovnání považovat znalost zákona za tvrdé jho a chtěli vědět, proč je mají na sebe brát. Od našeho útlého mládí nás naši vychovatelé učí žít nejen pro sebe, ale i pro společnost nebo pro sebe tak, abychom se jevíli užitečnými pro společnost. Postavení hříchu se posouvá do stále vyšších poloh. Nastoupí-li poznání, že je Bůh a že náš život je na něm závislý, nemůžeme toto poznání považovat za rozumové. Začínáme se vymykat ze zvířecí a rostlinné účelovosti a chtě nechtě začínáme používat své lidství jako odrazový můstek ke skoku do věčnosti. Z toho pochází nové pojetí hříšnosti. Opět sv. Pavel: "Když jsem byl dítě, myslel jsem jako dítě..." Záleží velice na hodnocení. Odtud relativnost hříšnosti. Je druh hodnocení, který nepochází zdola, nýbrž zhora. A toto hodnocení zhora je daleko závažnější než to zdola, proto pochází z moci Vůle, která přemáhá lidskou vůli a s ní osobní mínění. Pociťoval jsem tu moc tak jasně, že jsem mohl prohlásit, že kdybych jen chvíli žil jako před poznáním této Vůle, rovnalo by se to sebevraždě. To jsem poprvé prohlásil v koncentračním táboře, kde mí nejbližší spoluvězni poznávali, že mám k dispozici svobodu, kterou oni nemají a která je záviděníhodná. Neznali ani zákulisí této svobody. Tím zákulisím je samozřejmě disciplína, pomocí níž jsem byl poslušen toho, o čem jsem věděl, že je správné. Takže jsem se vystavoval - v očích duchovně nevědomých - nebezpečí smrti a vypadal jsem jako hrdina, ačkoliv jsem jím nebyl. Nikdy se mi nestalo, co by se bylo přihodilo těm, kdo nepoznávali závislosti, které mi byly absolutně zřejmé. Člověku jsou kladeny účty z jeho úrovně poznání, a běda, jestli je neplatí. Vizte podobenství o hřivnách. Tou bédou je vyvržení do temnot vnějších s následky dalšího utrpení.

Zvíře jedná čistě účelově, poslouchajíc zákon vepsaný do jeho úsekového vědomí. Člověk překračuje tento zdroj účelnosti, a tím je schopen být si vědom svého věčného původu atd. Jaký zápis se do nás vejde a jakou s sebou nese zodpovědnost! Jen člověk má k dispozici transformační aparát, pomocí něhož může převést věčné do úžasně široké verze časného, takže mu připadá, že se může zde na světě rozvíjet do nekonečna. Pak také může rozvinuté časné převést do věčného. Tuto schopnost nemají rostliny a zvířata. Po transech s husami ty husy v pravém smyslu slova žasly nad mou transformační schopností. Já jsem však tehdy toho porovnání nebyl schopen, husy ano!

Praví-li Ghos, že "je nutné, aby se Puruša...pozdvihl k tělu vidžánamaya", musíme mu rozumět z Ghosovy pozice a ne ze své. Mudrc by neměl mást svou moudrostí nemoudré. Puruša je přece neměnný, nemá kam by se pozdvihl. Je tomu jako s Ježíšem, který řekl, že nemá, kam by hlavy sklonil ne proto, že by ho nikde nechtěli vzít pod střechu, nýbrž proto, že zde na světě nikde nebyl domovem, neměl zde matku ani bratry, a přece se všemi jednal jako se svými nejdražšími. I vidžánamaya zahaluje pravou tvář Puruši. Tím dokonaleji ji zahaluje Maya ve hmotě a v mysli. Je to zahalování, nikoliv zbavování skutečnosti. Ghos připisuje tělo i Vidžáně, abychom si mohli vývojový proces lidsky představit.

24. Gnose a Ananda (A II, 191 - 201)

Než se pustím do překladu této kapitoly, musím se omluvit za své předešlé počínání při některých komentářích Ghosovy Syntézy jogy, zvláště pak za některé rysy mé nedočkavosti při komentování Cesty Poznání. Ještě že jsem o vánocích 1987 nakonec napsal jen asi čtvrtinu toho, co jsem chtěl napsat a ostatní jsem vynechal a raději si počkal až co řekne Ghos. V nejlepším případě čtu napřed jen tu kapitolu, kterou právě chci přeložit. Tentokrát jsem si ji výjimečně napřed přečetl celou, protože jsem byl rozhodnut, že ji nebudu překládat, zjistím-li, že Ananda v Ghosově pojetí je totéž co Věčná Blaženost v křesťanské tradici. Tradičně křesťanské pojetí věčné blaženosti mne už v předškolním věku strašilo jako něco odporujícího dynamické povaze lidského života, v němž se člověk vyvíjí a stále něco dosahuje, kdežto podle křesťanské tradice člověk ve věčnosti jen zírá...a přitom je blažený. Protože jsem nemohl

pochopit, jak někdo může být blažený z možnosti zírat, přestal jsem věřit na nebe a s tím i na reálnost celého náboženského pojetí života. A teď musím přidat něco přízemně osobního.

Obdivuji svou babičku, která žila ve velmi tvrdých podmínkách, a proto posmrtný "odpočinek v pokoji" se jí jevil jako nejvyšší blaho a dobro. (Byla to Barbora Pintová, roz. Kočandrlová, nar. 17. 12. 1855, zemř. 11. 5. 1934) Měla sedm dětí, z nichž dvě zemřely. Její manžel (Josef, nar. 1850, zemř. 1930) musel těžce pracovat jako bednář u velkých sudů v Měšťanském pivovaře v Plzni, dvanáct hodin denně, aby všechny uživil. Pamatuji si na jeho výrok, když za první republiky po roce 1918 byla zavedena osmihodinová pracovní doba: "Tak krátkou pracovní dobu nemůže republika vydržet. Nastane bída atd." Té bídy se nedočkal. Vodíval jsem ho každou neděli do kostela, protože bez mše svaté by se byl neobešel, i když už sám by byl do kostela nedošel. V posledních létech svého života se pohyboval velmi těžce, a tak se jednou řádně spotil, nastydl v chladném kostele a za týden zemřel na zápal plic. Také babička si zachovala neochvějnou víru. To už jsem byl čtyři roky na Cestě, kterou neuznávala za správnou. Vzhledem k tomu, že jsem všechno světské zanedbával, zemřela s dojmem, že ze mne nikdy nic nebude. Už také proto, že jsem její víru považoval za bláhovou. Věděla to, i když jsem její víru nesměl hanobit. Sedřený dědeček mně nikdy nic nevyčítal, protože jsem ho vodil do polí a do kostela. Když jsem ho dovedl naposled z kostela domů, ulehl a už nevstal. Hned se mi o něm zdál sen, že jsem se s ním ocitl v jeho rodné obci Chrástu u Zahořan v Povltaví. Jakmile se ocitl před rodinným hrobem, obrátil se k němu zády a přes mou snahu jej udržet na nohách, klesal na hrob. Byl jsem tehdy teprve několik měsíců na Cestě. Nemyslete si, že tohle nepatří ke komentáři. Už tehdy jsem si začal uvědomovat, že člověk je veden také událostmi a jejich děj píše člověk. Babička i dědeček byli v mnohém mými učiteli. Byla to škola velmi důležitá. Učil jsem se v ní nadosobní nestrannosti v tom smyslu, že jsem si od lidí bral, co bylo správné jak po stránce aktivní, tak i trpné. Nesměl jsem např. odporovat jejich víře, musel jsem jí přísluhovat bez odporu, i když jsem s ní nesouhlasil. Nesměl to být nesouhlas ani v nejmenším nenávistný nebo zkomolený osobním odporem. Proto jsem se musel dříť bez reptání s dědečkem a nesu dodnes toho bolestivé následky. Takové příležitosti bych byl snadno opomíjel nebýt oné gnostické pomoci, pomocí níž se rozlišuje správné a dostavuje se zároveň nebo s nějakým odstupem síla k realizaci správného. Čili poslouchá se za všech okolností. A teď už ke Ghosovi, s jehož vý- roky jsem se snažil jednat nestranně, jako kdysi s babičkou a dě-

dečkem. Ale tentokrát poslechnout bylo těžší, a nebýt tréninku...Všimněte si, na jaké úrovni se ten trénink koná a kdy se projeví jeho účinek.

"Výstup na gnostickou úroveň a začátek gnostického poznání pozdvihují duši člověka a zjemňují ve slávě světla, moci, blaženosti a nekonečna její pozemský život, který ve srovnání s neobratnými počiny i s jejich omezenými účinky našeho nynějšího mentálního fyzického vědomí, může se zdát být vrcholně dokonalý."

Pod vlivem toho světla jsem nikdy nebyl schopen např. dědečkovi odmítnout pomoc, i když mě maminka a babička přemlouvaly, že jsme oba dva nerozumní. Byla tu však jiná moc, která byla silnější než ty domluvy. Protože jsem jí byl poslušen, nedělal jsem si nejmenší výčitky svědomí, že jsem vlastně dědečkovi zkrátil život. Ani jsem se nemusel rozhodovat a váhat, koho mám poslechnout.

"A to je dokonalost, které nic podobného nepředchází...Nicméně srovnáme-li ji s tím, s čím se shledáme výše, je to jen první gnostická záře a jen skvělý průchod k úplné dokonalosti."

Ani to, že jsem v koncentračním táboře ani nepomyslel na to, abych nenáviděl esesmany za to, co způsobovali zlého mně i jiným, nebylo nic z toho dokonalé ve srovnání s tím, když začal ve mně vládnout Bůh. O tom praví Ghos:

"S tímto novým vzestupem nezmizí gnose a smysl vtěleného ducha, nýbrž objeví se zdroj Světla, který pak zprostředkuje styk mysli s Nejvyšším."

"Podle Upanišad, je-li jednou dosaženo Já za myslí a jsou-li ho všechna nižší já poslušna, je nutno dosáhnout ještě jednoho vítězství (?posledního navždy nebo pouze posledního, kterého nutno nyní dosáhnout?), aby naše gnostická existence vyústila do já Blaženosti...Ananda, nejvyšší věčná Blaženost (lišící se svou povahou od naší blaženosti a nekonečně vznešenější než ona) je podstatnou a původní přirozeností Ducha. V Ananda nachází náš duch své pravé já, nejvyšší zdůvodnění svého působení na světě."

Čili stav Ananda je stavem, který zdůvodňuje celý ten kruh vtělení, jak je znázorněn v podobenství o marnotratném synu.

"Jakmile vtělení duše vejde do této zářivé blaženosti ducha, která je nekonečná, na ničem nezávislá a absolutní, dospěje k nekonečnému osvobození a k nejzazší dokonalosti. Je pravda, že

těž na nižších úrovních, na kterých si Puruša hraje s porušenou a omezenou Přírodou, je možno získat jaksi odvozeně něco z této blaženosti. Na úrovni hmoty, života a mysli je možno zakoušet neomezené duchovní Ananda jako na gnostické úrovni pravdy a poznání."

Uvedl jsem vám úmyslně případ mého poměru k babičce a k dědečkovi, abyste si sami pro svůj život uvědomili, jakou roli duchovního vůdce hraje tak zvaný zevní svět u člověka, který se neuchýlí do ústraní, nýbrž čelí životu takovému, jaký před ním probíhá. Učí žáka rozlišovat správné a poslouchat bez ohledu na sebe všechno, co je správné. Jsem si jist tím, že osobní vedení vyspělým duchovním vůdcem není tak dokonalé jako neosobní vedení zásadním rozlišováním správného bez ohledu na osobní pocity a osobní mínění. Toto rozlišení správného a s tím spojené uskutečňování poznaného není ani v nejmenším záležitostí osobní vůle, ani osobní moci a schopnosti, nýbrž projevem převahy boží Vůle, které je dopřáno, aby v člověku působila, zapře-li člověk sám sebe a jde jí svou osobní vůlí z cesty. Je to jho opravdu sladké, tak sladké, že osobní vůli ani nenapadne, aby se ozvala nebo se vzpříčila. V běžném životě nežitém v závětří, nesmíme podceňovat zprvu pomoc té Vůle v maličkostech uskutečňovat budoucí převahu boží Vůle:

"Jogin, který se pouští do těchto nižších uskutečnění, musí je považovat za tak úplné a nezvratné, že si ani větší nedovede představit."

Je to nutné, ale zároveň je v tom skryt tzv. správný omyl. Správný proto, že se člověk může bez výhrad odevzdat tomu, co v něm probíhá. Opravdovým omylem však je, chce-li se člověk chopit toho uskutečnění jako by to byl **jeho** úspěch. Učiní-li to, nastane krize, která teprve ho z omylu vyvede. Dopouští se té chyby, že svěřenou hřivnu aspoň do určité míry považuje za svou a v tomto falešném duchu s ní hospodaří. Jak by byl dopadl v podobenství o hřivnách ten služebník, který by si byl třeba jen malou část hřivny ponechal pro sebe, nebo by si ponechal část výtěžku z hřivny pro sebe. Té chyby jsem se dopustil během prvních devíti let Cesty, a byl to jeden z hlavních důvodů, proč jsem musel do koncentračního tábora. Ne za trest, ale aby se pro mne našla příležitost, jak se naučit nehospodařit s hřivnou pro sebe. Ovšem ta nová příležitost zpočátku nebyla jhem sladkým, teprve se jím stala.

Ghos dále tvrdí, že malé příležitosti v sobě obsahují "komplexní potencialitu", čímž také myslí, že tisíce drobných

sebepřekonání vedou k velké schopnosti dokonalého sebezápory. Ovšem hlavně nás chce podnítit k tomu, abychom nepodceňovali malé příležitosti. Ježíš by řekl, že kdo se neosvědčí v malém, neosvědčí se ani ve velkém, a kdo se osvědčí v malém, ten splnil závažný předpoklad, aby se osvědčil i ve velkém.

"Ale úplná dokonalost může být dosažena jen postupným vzestupem zdola nahoru a soustavným sestupem z vyššího do nižšího, až se všechno stane jediným a stálým tokem věčné Pravdy, podobné moři nekonečné Pravdy."

Ghos dále mluví o východisku, kterému říkám úsekové vědomí AB:

*"Dokonce fyzické vědomí člověka, **annamayapuruša**, může i bez tohoto nejvyššího vzestupu a tohoto úplného sestupu zračit Já Satčitanandy."*

To se lékařům podařilo čtrnáctkrát při operacích za vědomí od mých dvou až do čtyř let, protože však transformační aparát toho dítěte ještě nebyl kompletní (jím je až při pohlavní dospělosti), došlo jen k neúplnému zrazení Já Satčitanandy ve vědomí AB. Malé lidské já se stalo otevřenější pro poznávání správného), pro poznávání správného aspoň v maličkostech, tj. Vůle boží v maličkostech, tam, kam ještě úsekové vědomí malého dítěte nezačlo pronikat a kde ještě nezačlo rušit přímou vůli boží úsudkem, míněním, lidským citem apod. To je hlavní důvod, proč je dítě bližší království než dospělý člověk. Pochopitelně tento moment mohou vychovatelé u dítěte zaspát a pak už jim nezbyvá nic jiného než se vypořádávat s komplexním úsekem úsekového vědomí AB, v němž se těžko hledají skulinky, jimiž je možno se přímo spojovat s Vůlí boží. Může dojít ovšem též ke krajnímu případu, jako u sv. Josefa Kupertinského, který nepřestal být dítětem ani v dospělém věku. Byl samozřejmě považován za blázna a vychovatelé ani nemohli použít prostředků jadavat a balavat, ani nemuseli z Josefa Kupertinského dělat blázna, jako B. R., o němž bude dále řeč. Mé občasné sledování správného bylo v očích dospělých považováno také za druh dětského bláznovství, které ovšem dopadalo podivuhodně dobře. Bláznovství sv. Josefa Kupertinského bylo mnohem prostší a bylo postaveno na jediném správném omylu. Toužil po vědomém spojení s Bohem a při pohledu na kněze při mši svaté dospěl k jistotě, že kněz je s Bohem vědomě spojen. Mýlil se, ale tento omyl tak dlouho posvěcoval jeho počínání, až se knězem stal, a knězem vědomým si spojení s Bohem, tedy výjimkou mezi knězi. Ghos mluví dále o dospělých lidech:

*"A vejít do něj. Je možno do něho vejít reflexem Duše a do její blaženosti, její nekonečnosti a její skryté moci, ale vždycky přítomni ve fyzické Přírodě, a to buď že ztrácíme ve vnitřním Já nebo v Onom vnějším pocit substance a oddělené existence. Z toho vzniká slavný sen fyzické mysli; fyzická bytost zapomíná na sebe samu v jakémsi druhu vědomé nirvány, nebo se ocitá jako něco nehnutého v rukou Přírody, **jadavat**, jako list ve větru, nebo žije šťastně a svobodně ve stavu čisté **nezodpovědnosti za činnost, balavat**, v božském dětství. V těchto uskutečněních však chybějí slávy ještě většího poznání a štěstí, které náležejí ještě k vyšší úrovni. Jde o uskutečnění nehnutého Satčitananda, a do toho nevchází vláda Puruši nad Prakriti, žádné zjemnění, které pozdvihuje Přírodu k její nejvyšší moci a k dokonalé slávě Pará Šakti. Jedině tato vláda a toto zjemnění jsou dvěma cestami přístupu k dokonalosti, skvělými dveřmi, které vedou k nejvyššímu Věčnému."*

Zdá se, že starověcí Židé znali tyto dvě cesty přístupu k Věčnosti, a nebýt počínání Ježíšova, nebyli bychom si tím jisti. Byl znovuobjevitelem existenční cesty, avšak jen Panna Maria jej dokázala následovat až na vrchol této cesty. Efesos byl toho svědkem. Jinak u dospělých lidí je tomu takto:

*"Vitální duše, živé vědomí člověka, **pranamayapuruša**, může stejným způsobem zračit přímé Já Satčitanandy a vstoupit do něho pomocí širokého, zářného a blaženého odrazu duše v universálním Životě nebo ztrátou smyslu života a oddělené existence v nesmírném vnitřním i vnějším Já. Z toho vyplývá stav hlubokého a plného zapomenutí na já nebo na nezodpovědnou a nespoutanou činnost vitální přirozenosti, exaltovaný entuziasmus, který se noří do velké kosmické energie ve vitálním tanci. Zevní bytost pak žije ve stavu běsnění, posedlá Bohem, bez starosti o sebe a o svět, **unmattavat**, naprosté zanedbávání všech konvencí, které jinak upravují lidskou činnost: nastupuje nediferencovaná harmonie s vyšší Pravdou. Jedná jako vitální bytost, která ztratila kontrolu, pišacavat, božské šílenství, božský démonismus. Ani v tomto případě neexistuje ovládnutí nebo zjemnění Přírody. Je v tom zřejmě jen statická a radostná nadvláda ze strany vnitřního Já, a zevně převládá neuspořádaný dynamismus ze strany vitální a fyzické Přírody."*

Zřejmě ani touto cestou pomocí pišacavatu nepostupoval ani Eliáš, ani Ježíš. Nikdy u nich nedošlo k nějakému neuspořádanému dynamismu ze strany vitální a fyzické Přírody.

O účinnosti pišacavatu v poslední době dobře ví Bhagvan Rajniš. Bližší v mém komentáři k jeho hlavnímu spisu Bílý oblak nebo Bílý mrak. Tam jsem však provedl jen kritiku Rajnišových dedukcí. B. R. však bezostyšně užívá schopnosti téměř každého člověka vejít do stavu pišacavatu. To ovšem muselo způsobit, že byl před časem jako nemrava vyhoštěn z Indie ministerskou předsedkyní Gándhiovou. V Indii je totiž dobře známo, podobně jako bylo kdysi dobře známo ve starém Řecku, ono bezuzdné křepčení. Jednou se vzdálil Ramakrišna od svých žáků a ti hned využili jeho nepřítomnosti zavedením pišacavatu. Ovšem že následoval přísný zákaz Ramakrišnúv. Po vypovězení z Indie se B. R. uchýlil do nevědomé Ameriky, ale i tam mu toto řádění jeho zastánců neprošlo. Myslím však, že sám B. R. se dovede před sebou ospravedlnit, protože ví, že i vitální život, dovedený do krajnosti, je jedním z východisek poznání. Zjistil jsem, že jeho počínání je tak sugestivní - protože tak blízké lidské vitalitě -, že i když ty praktiky nepřinesou žádné bezprostřední vyšší poznání, přece jen - u těch, kteří to přežijí bez vážných duševních poruch -, způsobuje zaujetí a zájem o duchovní záležitosti, a to je pak spojeno s velkou vděčností Bhagavanovi za tento obrat.

B. R. však věděl také něco dalšího nebo přednějšího, co musel jeho žák obětovat, aby mohl být bezpečně zasvěcen právě touto cestou. Jak se mohl B. R. strefit právě do tohoto východiska? Jak si mohl zajistit, že se stane toto východisko **živým** nebo **oživeným**, a že se žák nedá jinudy jinou cestou? Věděl, že na začátku každého duchovního vzestupu musí stát oběť a dokonce oběť člověku nejbližší a pro jeho dosavadní úroveň nejpřirozenější. Je-li oběť provedena, zasvěcovací obřad může začít, dříve ne. Měl jsem to štěstí, že jsem znal dva z následovníků B. R. Jedním z nich byla žena, která byla ochotna zaplatit vším, čím disponovala, ať už to byly peníze nebo zaměstnání či dobrá pověst. V této oblasti provedla oběť a šla za B. R. do Indie, kde byla ochotna B. R. sloužit bez nároků na odměnu. Byl jsem svědkem ještě po jejím návratu z Indie, že byla v živém mentálním spojení s B. R., a protože bylo nutno, aby její rodiče se s ní při jejím bláznovství usmířili, použila mě k tomu, abych před tváří její matky vešel i já do živého spojení s B. R. a přednesl v únosné míře učení B. R. její matce. Opravdu se nám podařilo spojenými silami jakž takž usmířit její matku, a to si B. R. přál. Kdyby nás byla maminka té X. přece jen trochu nepodezřívala, že před ní něco hrajeme, a kdyby byla přijala oběť dcery bezvýhradně, byl by mohl B. R. vstupovat tak snadno do vědomí matky jako vstoupil do mého, a Bhagvanovi by se bylo podařilo odstranit odpor rodičů vůči němu. Co se mu však

nepodařilo vůči matce, to se mu podařilo vůči jinému člověku, kterému dotyčná X. zapůjčil Bhagavanův spis Bílý mrak. Ten dotyčný byl už před tím jakýmsi starším bratrem té X. Přeložil Bílý mrak a dovolil mně, abych jej komentoval. A tu jsem měl skvělou příležitost pozorovat účinky převodu Bhagvanova vědomí do vědomí překladatele. Úmyslně jsem ten převod přikrmoval, abych se dověděl všechno, co je za tím. Zde prozradím jen jednu důležitou okolnost. Ten překladatel byl jakýmsi duchovním bratrem oné X proto, že jeho vitalita se projevovala (měla svůj výstup ze skryté pozice) obdobným způsobem jako u té X. Byl také ochoten vložit své nejlepší síly do toho, co právě podnikal, tedy svou veškerou vitalitu. Totéž už dokázal otec té X., a proto jsem ho vždycky považoval za člověka připraveného k osobní páse, a to bez ohledu na jakékoliv osobní chyby.

Měl jsem totiž od svých 17 let zkušenost s tím, co bych nazval obětním východiskem. Na ně prakticky ukázal Ježíš svým životem a životem svých učedníků. Jak tomu konkrétně bylo v mém životě, už dobře víte. Nebyl bych nikdy našel tak brzo sobě nejpříhodnější východisko, kdyby mně k tomu nepomohli lékaři. Tím východiskem byla v mém případě oběť živé fyzické hmoty nebo tělesnosti. Donutili mě k jejímu obětování čtrnáctkrát. Mé východisko stálo tedy těsně vedle vitality, neboť celá vitalita v tom raném věku nemohla být ještě po všech stránkách rozvinuta. Věděl jsem jen o tom, že mám tělo, a ještě nic o tom, co s ním a pomocí něho mohu nebo mám ve světě vykonat. Tedy nevěděl jsem nic o podstatě vitality a o jejích účincích v lidském životě, které jsou jen obdobné s vitalitou zvířete nebo rostliny. Byl jsem nucen a schopen obětovat jen tělo oprostěné od smyslů a rozumu. Ale dostal jsem se tím do čistého vědomí přes annamayapurušu, jak by se odborně vyjádřil Ghos. Přede mnou se nechtěně, bez mé vůle, otevřela existenční cesta, jak ji znal Eliáš, ovšem ne do jeho úrovně a skvělosti, nýbrž jen jako **východisko pootevřené**, nebo jako otevřený vstup, jako ty dveře, na které se už po zaklepání odpovědělo z druhé strany.

Co je to mít otevřený start pro přímou cestu? U mne se stala takovým otevřeným vstupem na přímou cestu lidská tělesnost. Právě ta se málokdy stává rozvojovým prostředkem na **přímé** cestě; a nebyla by se jím stala ani u mě, kdyby byli lékaři důrazným způsobem neusměrnili postavení mé tělesnosti v mém způsobu hodnocení. Za normálních okolností se lidské (Ghos by řekl tělesné) vědomí ztotožňuje s tělem (Ghos by řekl, že Puruša sestupuje do těla a poznává sebe jako tělo). Člověk normálně nepovažuje tělo za prostředek, jímž někdo vládne, nýbrž prostě za

sebe. Z tohoto omylu mě lékaři vyvedli a museli čtrnáctkrát opakovat tuto změnu v mém vědomí, než se z ní stala stálá vlastnost mé mysli. Přestal jsem považovat tělo za sebe a začal jsem je považovat za prostředek mysli nebo vůle. Z těla se stal prostředek poznání, že já nejsem tělem, nýbrž tělo je prostředkem, jímž mohu vykonávat, co si má vůle přeje, aby bylo vykonáno. Tak se stává tělesné vědomí (tj. vědomí, které je omezeno úsekem AB, smysly, rozum a cit) **živým** východiskem. Živým proto, že přesouváme střed svého vědomí z těla do mysli. Odtud Ježíšův výrok k Samaritance u studny: "Kdybys chtěla..." U většiny lidí není a nestane se živým východiskem tělo (protože neměli příležitost se s ním jako se středem života rozloučit za bdělého stavu vědomí), nýbrž lidská vitalita. Odtud výrok Bible: "Buď horký nebo studený, ale nebuď vlažný, nebo tě vyvrhnu z úst svých, praví Hospodin."

Otec té X., která uvěřila Bhagvanovi R., byl člověkem neutuchající aktivity, a není tedy divu, že tuto jeho povahovou stránku jeho dcera odkoukala. Její duchovní bratr tuto vlastnost nejen odhlížel, nýbrž i musel praktikovat, protože byl ve službách jejího otce. Stal se i na novém pracovišti váženým spolupracovníkem, protože tam vstupoval už s oživenou vitalitou. Než se jeho vitalita stala duchovně živou, musel projít vleklou krizí poraženectví a pesimismu. Taková krize existuje před každým oživením. Je to doba zakuklování a zakuklení. U mě trvala přibližně 15 let do mého sedmnáctého roku. Pak se náhle ukázalo, že mé tělo jako východisko je živé. A hned bylo nutno, aby se krize navrátila v jiné podobě, právě tělo obětovat Bohu. Má-li se stát vitalita živým východiskem, musí se právě ona dát do služeb božích. Jde-li o člověka, u něhož nepřevládá víra v Boha, nebo nemá vedoucí postavení rozhodujícího činitele, pak se musí člověk vypracovat k tomu, aby dělal všechno jen proto, že je to správné, nebo že chce dělat jen to, o čem si myslí, že je správné, a zanechat všeho, o čem si myslí, že je nesprávné. To jsou ničím nezastupitelné podmínky vstupu na přímou cestu. Nemusíme po ní toužit a ocitneme se na ní bez své vůle, plníme-li podmínky vstupu.

*"Stejným způsobem může mentální duše, mentální vědomí člověka, **manomayapuruša** přímo zračit Satčitananda a vejít do něho pomocí reflexu Duše v zrcadle universální mentální přirozenosti, čisté, světelné, bez rozdělujících stěn, šťastné, pružné, neomezené, protože se vstřebává do vnitřního i vnějšího Já, svobodného, nezávislého na jakémkoliv středu. Z toho pochází konec veškerého nehnutého mentálního postoje, neboli činnost*

osvobozená od přání, připoutaností, pozorovaná vnitřním Svědkem, bezstarostná a bez lidských pout čili projev utajené duše zaujaté blízkostí boží a blažeností totožnosti v radostném extatickém vztahu ke všemu stvořenému. Mentální bytost může také uskutečnit současně Já na třech úrovních, na úrovni mentální, vitální a fyzické. Jsou tedy živé všechny tyto formy realizace alternativně, střídavě, jedna po druhé nebo současně. Nebo může proměnit nižší formy v projevy vyššího stavu, může přitáhnout k vyššímu božské dětství, k nehnuté nezodpovědnosti svobodné lidské mysli, k jejímu nezájmu o veškerý řád, o veškeré konvence a zabarvení, nebo může skrýt za svými výstřednostmi extazi světce, nebo skvělou svobodu samotářského poustevníka. Ani v tomto případě se nedostavuje pravá vláda a zjemnění Přirozenosti ze strany duše, nýbrž dvojí vlastnění: vnitřně jakoby svobody a blaženosti nekonečné duchovní mysli, zevně jako radostná hra přirozenosti bez brzd mentální přírody. Ovšem, vzhledem k tomu, že mentální bytost je schopna přijímat gnosi způsobem, který uniká možnostem vitální a fyzické duše, může se jí podřídit poznáním buď v mezích čisté mentální odpovědi, nebo se může až do určité míry orientovat ve svém jednání podle gnostického světla nebo aspoň se v něm vykoupat a v něm očistit svou vůli a své myšlenky. Ale mysl se může omezit také jen na pouhý kompromis mezi vnitřním nekonečnem a konečnou zevní přirozeností; pak v tom není úplné osvěžení aktivní a blažené gnose; její činnost zůstává nevyrovnaná. Může se však cítit uspokojenou a svobodnou; ponechávajíc vnitřnímu Pánovi zodpovědnost za činnost, ať uměřenou nebo neuměřenou."

"Naproti tomu **vidžnánamaya** se nepodílí jen na svobodě, nýbrž i na moci a nadvládě Nekonečného. Má v sobě plnost, dostatek božského, podílí se na svobodném a zářném postupu Nekonečného, je nositelem původního poznání, nezcizitelné blaženosti, transformuje celý život na věčné světlo...Neztrácí své přirozené já v Já Nekonečného, nýbrž je v něm znovunalézá... V gnosi dualismus Puruši a Prakriti, duše a Přírody, tyto dvě rozdělené mohutnosti, které, jak se zdá, se vzájemně doplňují, tato veliká dualistická pravda Samkhyje, založená na praktické pravdě naší nynější přirozenosti, mizí jako dvojí jednota v dynamickém tajemství Nejvyššího Jediného. Je to bytí Pravdy, hara-Gauri (dvojí tělo v jednom Pánu a jeho choti, Išvary a Šakti, jehož pravá pŕlka je mužská, levá ženská), symbol indické ikonografie; je to dvojí moc mužsko-ženská, zrozená z nejvyšší Šakti Nejvyššího."

"Takovým způsobem duše pravdy nekončí v zapomnění na sebe v Nekonečném, nýbrž dosahuje věčné vlády nad sebou v Nekonečném. Její činnost není neuspořádaná, nýbrž je dokonalou vládou nad všemi skutky. Na nižších úrovních je duše přirozeně podřízena Přírodě... Zůstane-li na těchto úrovních, vymyká se tamní přírodní regulaci, aby mohla vejít do svobody Nekonečného; ztrácí svůj přírodní střed a nachází se mimo jakéhokoliv středu v čistém vesmírovém nekonečnu; opouští živý harmonický princip, kterým se řídila až do té doby svou zevní bytostí a nenalézá nic, čím by ho nahradila. Osobní přirozenost, nebo to, co z ní zbylo, pokračuje po určitou dobu v mechanickém plnění svých popudů, nebo se oddává rytmickému tanci a proudům universální energie (které působí na individuální organismus zvnějšku spíše než zvnitřku), nebo téká sem a tam, ponořena do výstřední extáze nezodpovědnosti, pokud nezůstává nehnutá, odevzdaná vanutí Ducha, který v ní přebývá. Jestliže však duše ve svém vzletu svobody se rozhodne hledat jiný kontrolní střed, božský střed, z něhož nekonečné může řídit vědomě svou akci v individuu, uchýlí se ke gnosi, v níž tento střed je pln harmonie a věčného řádu. Pozdvihne-li se nad mysl a život a vejde do gnose, Puruša, podřízený pouze nejvyšší Přirozenosti, stane se mistrem přirozenosti. Na této úrovni síla a vůle jsou konečně dokonalými energiemi, které přesně odpovídají božskému poznání. Toto poznání není pouze okem Svědka, nýbrž immanentním a imperativním pohledem Išvary. Jeho jasná a přemáhající moc už nemůže být klamná, vnucuje svou výraznou povahu veškerému počínání..." (A II, 194 - 195)

"Gnose neodmítá uskutečňování nižších úrovní, protože ani neruší ani neničí. Není to nirvana, nýbrž vznešené naplnění naší projevené Přirozenosti. Provádí i nejnižší záležitosti, pozdvihujíc je na vlastní úroveň, když je před tím transformovala a učinila z nich prvky božského řádu. Gnostická duše je dítětem, ale dítětem - králem. (Řekl už Herakleitos, asi 500 - 480 př. n. l.: "Království náleží dítěti." (A II, 195)

To byla poznámka Ghosova. Tento řecký filozof byl vysoko ceněn klasiky marxismu, neboť byl zakladatelem materialistické a dialekticko-filozofické ionské školy. Učil, že "tento svět, týž pro všechny, nestvořil žádný z bohů ani z lidí, nýbrž vždy byl, jest bude věčně živým ohněm, rozněcujícím se a hasnoucím podle míry" a že "vše plyne" (panta rhei), ve všem jsou obsaženy protiklady vedoucí k věčné změně. (IES, str. 797)

Zůstaňme u těch protikladů. Herakleitos učil, že klid v přírodě je jen zdánlivý. Ve skutečnosti je to přechodná rovnováha

proti sobě působících sil. Všimněte si, že i Ghos ví, že na každé úrovni vzniká taková přechodná rovnováha, a kdyby jí nebylo, nebyl by možný ani vývoj, ani překonání kterékoliv úrovně. Vysvětlil jsem už na svých zkušenostech od útlého mládí, že při každém poznávání správného bez zásahu rozumu už byla v maličkostech obsažena rovnováha, zatímco celek činnosti ještě ani zdaleka nebyl vyvážený. Do tohoto nerovnovážného celku však pronikala ta světlá rovnováha jako vlny nebo kruhy na vodě, které pocházejí z bodu, kde na hladinu vody dopadl předmět padající zhůry. Ona nová rovnováha nebyla onou předešlou, nýbrž měla vyšší úroveň, a tak to šlo dále až do 17 let atd. V koncentračním táboře pak došlo k rovnováze, která trvala pět měsíců, a její úroveň se zřetelně lišila od úrovně předešlých dosahování. Opět tu nešlo o dosahování v běžném smyslu slova, protože nastávalo až po odstranění osobní vůle. Herakleitos rozeznává jakýsi světový rozum, čímž myslí jakousi tvůrčí a existenční moudrost, a varuje, aby se proti ní nestavělo lidské mínění, které považuje v tomto srovnání za nemoc. Jako všechny protiklady, náleží relativní dobro a relativní zlo k sobě a vytvářejí dohromady harmonii. Herakleitos zde používá podobenství s napjatým lukem nebo s napjatými strunami lyry. Tato protikladná napětí způsobují harmonii, a dodávám: "a jakou". Herakleitos z toho vyvozuje, že nikoliv klid, nýbrž napětí, spor, způsobují nejvyšší, přičemž musí být překonáno osobní mínění, které představuje jen přechodný stav osobní vůle, jenž je výrazem oné nemoci, osobní vůle. Podle Herakleita poznávat božský zákon moudrosti, zvěstovat jeho pravdivost a podle něho se řídit, je nejvyšší ctností. K této zkušenosti jsem mohl dojít buď násilím, nebo dobrovolným ustoupením z vlastní vůle a z vlastního malého rozumu. Podle Herakleita má člověk sestoupit ze svého myslícího ducha až do hlubin neohrazené lidské duše, kde je uložena pravda. Toto učení převyšuje Platona a podle hlasu Sybily z efezského chrámu je temné jako Herakleitos. Aby bylo možné působení protikladů, k tomu je třeba působení času. A pak tedy čas je živým oděvem Božství a je oním, už ve starověku známým Faustem, jímž byl Herakleitos. (Citát z knihy Grundriss der Geschichte der Philosophie od prof. dr. Johanna Eduarda Erdmanna (Zurich, Deutsch-Schwizerische Verlagsanstalt, 1930, str. 20)

Dodal jsem z Herakleita záměrně, co z něho materialisté vypouštějí, aby ho mohli považovat za svého, např. Herakleitovu myšlenku o moudrém zákonu, a tak zamění-li se celá pravda za vyňaté mínění, to pak pravdu oklešťuje a činí z ní něco jiného. Materialisté mohou považovat H. za svého jen proto, že

1. on neuznával tvůrčí schopnost bohů, což činil potichu i Platon, neboť prohlásil, že v jeho společnosti se o bozích nesmí mluvit;

2. považoval hmotu za věčnou. Tu Herakleitovu hmotu by však nikdo za věčnou nepovažoval, neboť je to věčnost podobná věčnosti pozemského člověka v jeho potomcích. Herakleitos mluví o věčnosti hmoty, je si vědom jejího ustavičného proměnného stavu, panta rhei. Hmota, kterou má na mysli, stále zaniká a stále se znovu rodí. Ti, kteří prošli extázemi bez představ, které by H. nazval míněním, dospěli k vědění, že hmota je dočasně nepostradatelným nástrojem, který musí být jednou odhozen, má-li se člověk stát vědomě nesmrtelným. Přesvědčil jsem se však, že i tyto extáze jsou jen vnitřním zážitkem a nikoliv tím, co je za gnosí, jak by se vyjádřil Ghos. Bylo nutno se vrátit do hmoty a v tomto smyslu je hmota věčná, aby se mohlo "dosáhnout" vědomí jednoty stvořeného s nestvořeným, tj. nevzniklým. Toto vědomí jednoty je ovšem také jen prostředkem "k nabytí" nadvědomého stavu jednoty, který není závislý na ničem, čili jak by řekla Katrei: "...a tam nebylo ani Boha, ani jeho svatých, ani andělů". Stvořitel a stvořené jsou také jedním z nejvyšších protikladů, Indové by řekli párů dvojic, které člověk ještě může pochopit, tj. o kterých může mít osobní mínění. Ve svobodě závislost na veškerých protikladech mizí, protože ony si už provedly užitečně svou.

"Gnosická duše představuje královské a věčné dětství, které zachází se světy jako s hračkami a s celou universální Přírodou jako s čarou zahradou stejně čarovné hry. Gnose chápe dokonce samotné podmínky božské nehnutosti. Nejde tu už o nehnutost podřízené duše, postrkované Přírodou jako mrtvý list, nýbrž o podmínku blažené trpnosti, kterou duše snáší s nepředstavitelnou intenzitou,.. jsou si zároveň vědoma toho, že je nejvyšší Šakti, která přechovává Purušu ve svém lůně. Toto bytí dvojí a jediné, Puruša - Prakriti, se podobá planoucímu slunci, tělu božského Světla, které je vysláno na orbit vlastního vědomí a vlastních nižších schopností a které je sjednoceno s nejvyšší Transcendencí... Tato činnost je nad rozumem, a proto se jeví rozumové mysli, která k ní nemá přístup, jako enormní bláznovství. Co však vypadá jako bláznovství, je jen moudrostí činnosti, jejímž jádrem je hluboká nekonečná úplnost základu pohybu, kterou nemůže pojmout intelektuální pojetí. Je to také tanec, smršť mocných energií, držných pevně v ruce tanečního Mistra, který tanec udržuje v řádném rytmu a v harmonii kruhů, rozvržených Rása-Lílou (Rásá-Lílá).

"...Supramentální gnostický život je pro nás něčím nenormálním, protože je výrazem svobody všech smělostí a radostí duše, která přistupuje k Přírodě beze strachu a zachází s ní někdy dokonce násilně; ale i to je normální podmínkou nekonečna, v němž všechno je řízeno zákonem Pravdy a jejími přísnými neomylnými procesy... Připadá nám nenormální, protože rytmus tohoto zákona nemůže být poměřován tlukotem mysli."

*"Jaká je tedy užitečnost tohoto nejvyššího stupně a jaký je rozdíl mezi gnostickou duší a duší definitivně blaženou? Není tu podstatného rozdílu, jde jen o **převrácení pozic**. Protože na každém stupni vývoje, ze Hmoty až k nejvyšší Existenci, vzniká vždycky převrat ve vědomí, znovuzrození. Duše nevzhlíží už k něčemu, co ji převyšuje, nýbrž je tím něčím vyšším, a vše co bylo před tím, se ocitá pod jejíma nohama."*

Protože však znovuzrození není něčím jednorázovým, nýbrž procesem pokračujícím, v sedmnácti létech jsem šlapal s odporem po životě těch prvních sedmnácti let a považoval jsem je za promarněné. Tak jsem se mohl považovat za nic, a to je správná základna pro další vzestup. Člověk se nemá otáčet, ale ani s odporem.

"Ananda je možno objevit na všech úrovních, protože všude je tatáž."

Jelikož jsem věděl, že touha po blaženosti je každému člověku, ba co dím, každému živému tvorů, i rostlině, vrozena, sledoval jsem už od mala, jak každý tvor se snaží, aby se dostal do citové extáze, ve které by se mohl cítit blaženým. Tak si počíná divák na fotbalu, i husa vyhrívající se na sluníčku. Všichni touží po pocitu blaha, a umějí jej dokonce aspoň na okamžik dosáhnout těmi prostředky, které mají k dispozici. Husa např. z toho nepatrného základu blaha dovede vejít do transu, ve kterém ztrácí pocit tělesnosti. Není bez zajímavosti, že opak blaha, nesnesitelná bolest, u mne bez mé vůle vedla rovněž do stavu, který jsem nevyhledával, ale který by se dal nazvat blaženým klidem, ze kterého mne vždycky velmi těžko dostávali jak lékaři tak i maminka, a kdyby se jim nepovedlo způsobit ten návrat do světa zajetí smysly a rozumem, byl bych blaženě zemřel.

"Existuje jeho odezva z úrovně Ananda dokonce ve způsobech nižšího vědomí."

Kdepak by mě napadlo, že touha po blaženosti je odezvou božského Ananda, že je to jeden z nezvratných důkazů jsoucnosti nesmrtelného, a dokonce spojení s ním, bez kterého by nebylo možno žít!

"Na nižších úrovních lze dospět pomocí Ananda k jejímu rozptylu do čisté mysli, do vitálních smyslů a do hmotných vjemů, ale v takovém případě, dá se říci, že je Ananda zředěn do mentálních, vitálních a fyzických forem, v nichž se projevuje jen jako tenký proutek, podivuhodný, ale nesrovnatelný s původní velkou řekou. Pouze gnose vysílá intenzivní světlo podstaty vědomí (Čitghana), v němž buší plnost Anandy. Když se samotná gnose rozpustí v Ananda, nezruší se, nýbrž prodělá přirozenou změnu, pomocí níž je duše přenesena do svého nejzazšího stavu svobody, tkvícího v absolutní existenci ducha a zakotveného v nesmírnosti vlastní blaženosti."

Uvědomuji si, že po těch operacích došlo k velké nerovnováze mezi Ananda a gnosí. Ze strany gnose bylo třeba mnoho dohánět, a mohlo se to dít jen po malých únosných dávkách až do 17 let a pak náhle vepsanou vlitou oddaností až do 26 let atd.

"Nekonečno, absolutno je zdrojem a normou; atmosférou veškeré činnosti gnose, jejím základem, její substancí a inspirující Přítomností. Když gnose jedná, zdá se, že vychází z absolutna a stává se jeho nástrojem, rytmem, božskou Majou (Poznámka Ghosova pod čarou: Májá nikoliv ve smyslu iluze, nýbrž v původním védickém smyslu. V gnostické existenci všechno je reálné, duchovně konkrétní, věčně ověřitelné. Poznámka moje: Už od dob operací přicházela gnose s obrovskou mocí, která uskutečňovala nejen přemožení osobní vůle, ale i něco konkrétního v zevním světě, třebaže to byla napřed jen maličkost. Ale jak provedená! Nad tím mé okolí žaslo.) nebo výtvořem věčné Moudrosti. Gnose je božským Vědomím - Vůlí božského Vědomí - Síly. V Ananda vychází poznání ze stvořeného a vrací se do čistého vědomí sebe, vůle se rozpouští v čisté blaženosti Nekonečného. Gnostická substance se zakládá na substancí a tvaru Anandy." (A II, 196 - 197)

Nedivil bych se, kdyby všichni, kdo nemají zkušenost s Vědomím - Vůlí a Vědomím - Silou, při těchto a podobných superlativních vyjádřeních se nudili a považovali je za pleonastická. Ale ona v ničem nenadsazují. Varuji však, aby ten, kdo se ve svých zkušenostech neshledal s těmi, které jsem měl od svých tří let, nepřál si je mít, protože ony jsou draze předplaceny velkým utrpením, a přál-li by si je, uvalil by na sebe utrpení, a je otázkou, zda by je přežil. Utrpení by si nikdo neměl přát. Ani já jsem si je nepřál a nikdy si je nebudu přát. Předkládám vám ty zkušenosti také proto, abych vám ušetřil utrpení, tedy abych vás vymanil z utrpení. Ale to se mi podaří jen tehdy, nebudete-li si ty

zkušenosti přát, nýbrž když je pouze uznáte za správné. A toto uznání není něčím marným. Je článkem mnohem klidnějšího vtoku do poznání, než jak jsem do něho vplul já.

"Vstřebání Anandy završuje vzestup, jestliže je to bod, jímž končí přesun k absolutní jednotě, ke které gnose učinila rozhodující krok, ale není to místo konečného spočinutí. V gnosi duše vnímá svou nekonečnost a žije v nekonečnu, avšak žije též v akčním středu, kde slouží individuální hře Nekonečného. Uskutečňuje svou totožnost se všemi existencemi, ale zachovává si neoddělené rozlišení, které jí dovoluje, aby byla ve styku s nimi a přece si udržovala jistou rozdílnost od nich. Toto rozlišení přináší radost ze styku, a ta se přenáší myslí nejen diferenciací, ale i zkušeností o rozdělení od ostatních "já".

Je nejvýš poučné, jak Ježíš dokázal totéž znázornit na vrcholu této periody vývoje svým slavným průjezdem Jeruzalémem na oslu mezi jásajícími davy. Kdyby bylo v jeho ukázce životem tohle nenastalo, těžko bych porozuměl Ghosovým slovům a myslel bych si, že něco přidává k obecné pravdě ze svého osobního pojetí.

"Pro její duchovní bytí v tom smyslu, že ztratila já, kdysi sjednocená s jinými, a zároveň štěstí, ze kterého my jsme normálně vyloučení...nastává jakési dobrovolné omezení cílů vlastní moudrosti slávou, která vším proniká a se vším se ztotožňuje, se všemi bytostmi a se všemi existencemi."

Ježíš jako by byl v den té slávy chtěl uzavřít to období, ve kterém **individuálně** pomáhal lidem: "Nepřišel jsem jen k jednotlivcům, a proto vám teď ukazuji, jak pronikám do vás všech, a to byl smysl mé pouti k vám, ke každému z vás zvlášť. Byli jste mi vděční za to, že jsem přistupoval ke každému z vás. Ale vězte, že jste dosud nebyli svědky toho podstatného, nýbrž jen ukázky toho vám skrytého, že jsem přišel ke všem. Nemohli jste dosud pochopit, že já, přicházející k jedinci, jsem ukazoval, jak přicházím ke všem bez rozdílu, ať už pociťují, že potřebují mé pomoci, nebo si myslí, že ji nepotřebují. Dnes vám ukazuji tuto slávu všeobecného přístupu k vám. Dnes jsem tu ve chvíli, kdy nikdo z vás mne konkrétně nepotřebuje a kdy máte čas k tomu, abyste mne jen nezištně oslavovali, abyste se nakazili blažeností, která ze mne prýštila i ve chvílích, kdy jsem vám pomáhal. Dnes se konečně má nekonečná radost Stvořitele i Spasitele setkala s vaší radostí, protože dnes nebyla obtížena žalem, se kterým jste v minulosti ke mně přicházeli. Byl jsem vám na chvíli středem, ze kterého vycházela pomoc, ale...."

*"V Ananda všechno se obrací, mizí střed. V blažené přirozenosti neexistuje střed, ani jeho obvod nebo konkrétní určení - všechno je, nebo všichni jsme toutéž bytostí, tímtéž totožným duchem. Blažená duše se nachází a cítí se všude, je **aniketa**, nemá příbytku, neboť všechno je jejím příbytkem, nebo, chceme-li to tak říci, všechno se stává jejími bezpečnými příbytky, věčně otevřenými."*

Nebylo tomu tak s mou duší v koncentračním táboře?

"Všechna ostatní "já" zůstávají pořád svými já, jak při činnosti, tak v podstatě...Existence už se neformuluje v termínech poznání, protože nyní poznávaný, poznání a ten, který zná, jsou úplně jedním a tímtéž já; všechno je blaženým poznáváním Nekonečného, všechny formy a činnosti jsou formami a činnostmi blaženosti Nekonečného...."

"Duše žije neztracená ani neopuštěná v Nedefinovaném bez tvarů. Tentýž principi platí pro kteroukoliv úroveň naší existence. Duše může upadnout, jsouc zahloubaná do sebe, do jogického spánku, pobývat v nevýslovné intenzitě s Bohem, žít v nejvyšší slávě vlastní úrovni - v Anandaloka, Brahmalo, Vsikuntha, Goloka nejruznějších indických systémů - může se obrátit k nižším světům, aby je naplnila svým světlem, mocí a blažeností...(pozn. př." vizte bývalé znění Kreda: "Vstoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých) Tyto stavy existují jeden v druhém. Nejsou odděleny, jsou to stavy vzájemně se překrývající spolužijící s vědomím Absolutna...jak naléhavě připomínají Upanišady, Ananda je pravý tvůrčí princip. Všechno se rodí v božské blaženosti (Proto svět Ananda je nazýván Janaloka, s dvojím smyslem zrození a štěstí). Všechno v ní preexistuje jako absolutní pravda existence, a je to právě toto absolutní, které Vidžnána promítá a podřizuje dobrovolnému omezení Ideje a zákona Ideje. V Ananda uhasíná zákon a působí absolutní svoboda, nepodmíněná a bez mezí. Ananda je vyšší než všechny principy, ale ze všech se těší, je prost gun, ale těší se ze svých nekonečných gun; je nad všemi tvary, ale způsobuje všechny tvary a obrazy."

Nebudu překládat všechny ty obrazy, které Ghos vypočítává, protože o nich praví, že jsou jen symbolem pravdy a že se "nakonec musí překročit symbol, abychom došli k tomu, co představuje,...abychom roztrhli závoj ideje a došli k samotné skutečnosti, ke ztotožnění s Nejvyšším, který je bez času, věčný a bez konce."

V tomto smyslu je symbolický i náš pozemský život, i život Ježíše Krista, a proto Ježíš mohl, prožívaje tento pozemský život

o sobě říci, že je menší než Otec. Nežil však, jakož i my nežijeme, něco neskutečného, nýbrž něco menšího než božského.

"Staneme-li se vnitřně vědomými "něčeho", co převyšuje to, čím právě jsme, a poznáváme-li to a cítíme-li se tím silně přitahováni, je naším prvním a imperativním impulsem utéci ze stávající skutečnosti a přejít přímo do náruče této vyšší skutečnosti. V extrémním případě toto tažení, které nás vede k nejvyšší Existenci a k nekonečnému Ananda, končí zatracením nižšího a konečného, které považujeme za iluzi a snažíme se o dosažení čisté Nirvany. Je to vašeň rozpuštění, ponoření, vymazání sebe v duchu. Ale pravé rozpuštění sebe, pravá Nirvana je povznesení všeho, co je omezujícím způsobem charakteristické pro nižší úrovně v rámci širokého bytí Nejvyššího... Ví se, že nejen nejvyšší Skutečnost je původcem všeho, ale čím dále do všeho pronikáme, vnímáme vnitřně, že též všechno ostatní se přetváří na nejvyšší hodnoty a stává se prostředkem bohatého výrazu skutečnosti...Není to pak už touha po osvobození, mumukšutva, která nás žene vzhůru, protože teď jsme blízcí tomu, co je pořád svobodné...Absolutní osvobození se dostavuje právě tehdy, když spoutaná duše ztrácí výlučnou touhu po svobodě. Božské přitahuje k sobě různými vnadidly:

1. Prvním vnadidlem v pořadí podle velikosti je pozemská odměna - hmotná, intelektuální, morální nebo jiná - pro pozemskou mysl a tělo.

2. Druhým vnadidlem je vzdálenější odměna doplněná plodným omylem, nadějí na nebeskou blaženost, mnohem vyšší než pozemskou.

3. Vzdání se všech pozemských i nebeských radostí, všech bolestí a utrpení, projevů světa - Nirvana, rozpuštění já v Absolutnu, Ananda se zastavením všeho." (A II, 198 - 199)

"Nakonec také všechny tyto mentální hry musíme rovněž umět překonat. Strach z narození a přání uniknout novému zrodu, se musí úplně opustit, jelikož, jak se praví antickým způsobem, duše, která uskutečnila jednotu, nemá proč by trpěla a strachovala se; pro ducha, který vešel do blaženosti ducha, pomíjí všecken strach. Strach, přání a bolest jsou nemocemi mysli; vznikají z pocitu oddělenosti a z omezenosti, mizí se lží, která je zrodila." (A II, 199 - 200)

Byl bych rád, kdyby tato poslední myšlenka zvlášť upoutala vaši pozornost. Proto ji rozvedu několika otázkami, které pocházejí z toho, co jsem zažil při operacích za vědomí:

Byla bolest, kterou jsem zažíval při těch operacích, skutečnou bolestí? Řeknete, že ano.

Bylo ustání bolesti při každé operaci skutečností? Řeknete, že ano.

Byl pocit bolesti způsoben funkcí smyslů, kteroužto funkcí jsem se ztotožňoval s tělem? Řeknete, že ano.

A tady jsme u kořenů té lži, velmi vážné lži, protože nechtěné, ale navozené stavem živé lidské hmoty. Ptám se dále: Byl klamný ten stav bez bolesti, který se dostavoval během operace? Řeknete, že nebyl klamný.

A kdyby se bylo vyřazení bolesti dostavilo jen někdy, a ne vždy, řekli byste asi, že někdy lékaři nezpůsobovali tak velkou bolest, aby ji smysly neunesly. Lžou vám tedy smysly? Jednou se odpoutají od bolesti a vypovídají, že bolest není, podruhé se od bolesti neodpoutají a potvrzují, že bolest je. A už se dostáváme ke Ghosovu tvrzení, že strach, přání a bolest jsou nemoci mysli. Dalo by se také říci, že ta mysl, kterou přistihujeme svým vědomím při činu, je tak malou částí celé mysli, že představuje jen tu její malou část, která je závislá na smyslových počtcích.

A můžeme přejít do stavu po operacích za vědomí. Objevuje se po nich něco nového v mysli. Ta část smyslové mysli, tj. ta část mysli, kterou si uvědomujeme, naučila se snadno odcházet z funkcí mysli, ale neporušovala tím bdělost vědomí, naopak ji rozšiřovala o nový prvek, o přijímání vjemů z mimosmyslové oblasti. Nemoc tzv. normální mysli spočívá v tom, že okleštuje skutečnost a o její zbytek se opírá jako o jedinou pravdu. Je to tedy lež.

"...Člověk se vcelku ještě nemůže pozdvihnout do blažené přirozenosti. Napřed se musí dostat na nejvyšší úroveň mysli, a pak se musí pozdvihnout ke gnosi; ještě těžší je nechat sestoupit Blaženost do pozemské Přirozenosti; a tu musí přestat být mentálním člověkem a začít být nadlidským..."

A teď promiňte Ghosovi trochu fantazie, která jí není, protože on dokázal žít za časem. Nečekejte tedy splnění jeho slov v čase. Ta slova jsou odevždy splněna, tímtéž způsobem jako Janova slova: "Každé údolí bude vyrovnáno..." nebo "Celý svět v bolestech pracuje, dokud ze sebe nezrodí Krista."

"Jaká bude blaženost, až se objeví nová supramentální rasa? Duše plně vyvinutá bude sjednocena se všemi bytostmi, splní-li se podmínky a dynamické účinky zkušenosti s vědomím intenzívní blaženosti bez hranic. Jelikož láska je schopností a

blaženým symbolem jednoty, supramentální bytost se přiblíží k této jednotě přistoupením ke dveřím universální lásky - zjemní především lidskou lásku, pak božskou lásku, dosahujíc na vrchol krásy, sladkosti a nádhery, což je pro nás zatím nepochopitelné. V blaženém vědomí bude zajedno se světovou hrou, s jeho energiemi a s jeho pokrokem, a nebude více ani bídy, ani strachu, ani hladu, ani ostatních utrpení naší obskurní mentální, vitální a fyzické existence. Existence se bude rozvíjet v blaženosti a ve svobodě, která bude sjednocovat ve svých absolutních hodnotách..." (A II, 200 - 201)

"V mysli, životě a v těle je Puruša oddělen od Přírody a je s ní v konfliktu. Snaží se ji ovládnout...V gnosi naproti tomu je s ní zajedno a není duality mezi Purušou a Prakriti. Neuspořádaná hra Přírody a duše, nacházející se v nevědomosti, zmizí. Všechno, se změní ve vědomou hru duše se sebou a se všemi jejími já, s Nejvyšším a s božskou Šakti, jakožto s přirozeností nekonečné blaženosti, která se stala její přirozeností. To je nejvyšší velké tajemství pro naši mentální koncepci a pro naši omezenou inteligenci, která se snaží pochopit, co je nad její schopnost. Ve svobodné nekonečnosti radosti Satčitanandy drží se hra božského Dítěte, rasa lila věčného Milovníka, a mystické symboly jeho duše se opakují ve věčných znacích krásy, a pohybech a v harmonii radosti bez konce." (A II, 201)

3. 3. 1988

25. Nižší poznání a vyšší poznání (A II, 202 - 208)

"Studium cesty Poznání nás dovedlo v první řadě k tomu, abychom viděli, že nás vede ke stavu, v němž nás Bůh vlastní a že jsme jím posednuti ve svém vědomí touhou po ztotožnění s ním, nebo touhou, abychom zažívali věčnou Skutečnost. A Bůh nás nevlastní nějak abstraktně vně naší existence, nýbrž zde na této zemi, zcela úplně, ve světě, vnitřně ve všem a ve všech bytostech. Je to sjednocení s Bohem a tím také universální

sjednocení s kosmem na bázi jednoty bez pocitu oddělenosti. To znamená mít boha v jeho osobnosti i neosobnosti, v jeho podstatné čistotě kvalit a v čase i mimo čas, v jeho činnosti a v jeho klidu, v konečném i nekonečném."

Všimněte si, jak najednou Ghos mluví o vlastnění Boha, zatímco jsme si s ním dosud říkali, že Boha nelze vlastnit a že v tom je právě největší pokřivenost těch náboženských tradic, které se domnívají, že Boha lze uchopit. Ale nezapomeňte, co jsme si také řekli. Na každém stupni se mnohé obrací. Jestliže Bůh nás vlastní v tom smyslu, že žijeme v něm, a my si to začneme uvědomovat, a dojde-li ke stavu vědomí, že jsme s ním sjednoceni, jsme sjednoceni i s Jeho vlastněním. Platí nadále, že Boha nelze vlastnit, ale může nastat obrat v našem vědomí, že Bůh sebe v nás vlastní, a pak ve vědomí o tomto druhu sjednocení musíme i my vlastnit Boha. Je to vlastnictví odvozené od vlastnictví božího a není lidské, nýbrž nadlidské. Kdyby se člověk sebevíc snažil vlastnit Boha, nepodaří se mu to, ale uvědomuje-li si, že žije v Bohu a ne mimo něj, začne vlastnit Boha bez své vůle.

Sem patří též ukázka boje Jáкова s Bohem, kterého Jákob přemohl. Ve skutečnosti přemohl svou lidskou představu o Bohu, a ta je součástí lidského nesprávného vlastnění Boha. Toto lidské vlastnění musí být od základu odstraněno, a představa o Bohu je hlavním prvkem, který umožňuje člověku, aby měl dojem, že Boha vlastní. Tak např. se mu Bůh projevuje v různých tvarech, ovšem také v událostech, o kterých se dá předpokládat, že představují pomocnou ruku od Boha. Ježíš ukázal, že i tato pomoc, když vykonala své, musí zmizet. Viz jeho zvolání na kříži: "Bože, proč jsi mne opustil?" Jak je výtečné být veden Bohem, tak je nutné, aby toto vedení jednou ustalo, má-li vůbec dojít ke vzkříšení z mrtvých. První tři dny pobytu v koncentračním táboře jsem se cítil úplně opuštěn Bohem a nemohl jsem pochopit, proč se to stalo. Ježíš nám prozradil, že se plně vlastní i představou. Řekl, že kdo zatoužil po ženě, už s ní zcizoložil.

"V druhé řadě je výsledkem Jogy Poznání souhlas s božskou existencí a s božskou přírodou. Je-li Bůh Satčitanandou (po našem: bytím, poznáním a láskou), znamená to pozdvihnout své bytí k bytí božímu, naše vědomí k božímu vědomí, naši energii k boží energii a blaženost našeho bytí v radosti božího bytí. A nejen se máme pozdvihnout k tomuto nejvyššímu vědomí, ale máme se v něm i mnohonásobit, objevit jej na všech úrovních naší existence a ve všech částech našeho bytí tak, aby naše mentální, vitální a hmotná existence se znovu naplnila božskou přirozeností. Naše intelektualita se musí stát hnutím poznání

božské vůle...Tato boží činnost v nás se musí uskutečnit otevřením naší bytosti gnosi a Anandě, a toto otevření je úplné, když gnose a Ananda jsou dosaženy natrvalo."

Podobenství o marnotratném synu dobře ukazuje toto vrůstání do úplnosti. Syn si napřed jen vzpomíná na Otcův dům a nakonec je v něm prvním a nejpřednějším, a také proto, že prošel světskou zkušeností. Mám za to, že např. v mém životě první poznávání správného v malém bylo takovou vzpomínkou na Otcovský dům. To vám říkám proto, že nikdy není pro rozum snadnou záležitostí najít tyto paralely.

"I když žijeme fyzicky na hmotné úrovni a jsme obráceni na zevnějšek a mysl i duše jsou zaujaty hmotnou existencí, není toto zvnějšnění naší bytosti povinným omezením. Můžeme pozdvihnout naše vědomí z úrovně na úroveň a stoupat po žebříku vztahů mezi Purušou a Prakriti; místo abychom zůstali mentální bytostí, kterou jsme, ovládanou fyzickou duší a přírodou, můžeme se stát gnostickou bytostí nebo blaženým já gnostické přirozenosti. Pomocí tohoto povznesení vnitřního života můžeme přetvořit celou svou zevní existenci a pak, místo aby náš život byl ovládán hmotou, bude ovládán duchem a všechny okolnosti budou modelovány a určovány čistotou bytosti a nekonečným vědomím, které se nachází v témže lůně konečného, božskou energií, božskou radostí a blažeností ducha."

"To je cíl. Shledali jsme se již s podstatnými prvky metody, ale musíme krátce prozkoumat ještě aspekt, kterému jsme se dosud nevěnovali. V systému integrální jogy jako principu, je život součástí jogy, ale poznání, které jsme popsali, nezdá se být poznáním života, jak se běžně pojímá, nýbrž něčím, co stojí za hmotným životem. Existují dva typy poznání: to, kterým se snažíme pochopit zevní projev existence pohledem zvnějška, inteligencí - to je nižší poznání, poznávání viditelného světa; a pak poznání, které se snaží poznat pravdu existence zvnitřka s použitím duchovního soustředění a výstupem do zdroje. Tyto metody se obvykle přesně rozlišují a předpokládá se, že jakmile se jednou dosáhne vyššího poznání nebo poznání Boha, že o všechno ostatní i o poznání světa přestaneme mít zájem. Ve skutečnosti jsou to dva aspekty téhož hledání. V nejvyšší analýze celé poznání je poznáním Boha - v samotném Já nebo v Přírodě a přes díla Přírody. Lidský druh musí napřed hledat toto poznání zevního světa a života, jelikož, dokud jeho mentalita není dostatečně rozvinuta, vskutku není možné duchovní poznání; ale jak se postupně rozvíjí mysl, možnosti duchovního poznání se stávají bohatšími a obsáhlejšími." (A II, 202 - 204)

To je názor vytvořený starobytlou indickou tradicí, a nelze říci, že by tomu také tak nemohlo být, ale je tomu tak především proto, že se jak na Východě, tak i u nás na Západě výchova ubírá - aspoň v první fázi - výhradně tímto směrem: napřed rozvinout mysl. Téměř nikoho nenapadne, že by bylo možné s úspěchem paralelně s touto výchovou pěstovat rozšiřování vědomí za myslí napájenou smysly a rozumovým zpracováním. Řeknete, že tohle přece zastane náboženská víra. V ní však nepřevažuje osobní poznání, nýbrž uznávaná tradice, většinou bez ohledu na možnosti, které jsou v oblasti poznání připraveny pro každého jednotlivce. Ovšem při dokonalé nevědomosti vychovatelů, kdyby u mě nebylo došlo ke krutým zásahům lékařů, kdybych se byl nestal předmětem citlivé výchovy matčiny, která ponechávala úžasnou svobodu dítěti pro jeho osobitý rozvoj a poznání, a kdybych se byl neocítl sám na dlouhou dobu převážně uprostřed zvířat, byl bych i já musel čekat, až má mysl dospěje, přičemž se nikdy nedá zaručit, zvláště při vrcholně zmaterializované západní výchově a při neúměrně náročných úkolech jednostranně zaměřených, že dospěje na okraj duchovního poznání, a neví se, zda nedospěje na opačný konec, k jakési destrukci celé soustavy myšlení, k bourání bez současné stavby. Sice i při nejmoudřejším postupu je nutno mnoho starého zbourat, ale není-li už připraveno náhradou něco hodnotnějšího, ocitá se člověk v intelektuální a citové prázdnotě. Příprava nových vyšších hodnot by se neměla ponechávat stranou už od počátku pozemského života člověka. Navrhoval bych, aby vývoj mysli měl prioritu, ale právě v počátečních fázích vývoje člověka se dá mnoho zanedbat tím, že se úplně uklidí z obzoru všechno ostatní, např. citová výchova.

Uvedu záměrně směšnou nerozumnost, která ve mně jako v nerozumném dítěti zanechala dodnes hluboké stopy. Maminka mě učila zacházet s mrtvými věcmi jako se živými. Nemohla arci předpokládat, že když mě nenechá třískat se židličkou, protože židlička je živá a bolí jí to, že nebudu ani házet kamenem apod., zkrátka že budu generalizovat, protože jsem bral maminku tuze vážně. Stála přece věrně při veškerém mém utrpení a pro tuto její věrnost bylo snadné věřit pravdivosti jejího slova. Následkem toho všeho jsem se naučil chápat mnohem snáze než ostatní děti jednotu všeho a mít úctu ke všemu projevenému. V tomto pochopení byl už obsažen prvek jednoty nejen živého s neživým, ale i projeveného s neprojeveným. Je jisto, že maminka způsobila něco takového bez své vůle. Nemohla ani předvídat, co způsobí, ale důležité je, že mně ukázala na hodnoty, které jsou běžně opomíjeny. Řeknete mi, že se obecně ví o významu vyvážené citové výchovy. Ale ono nestačí o ní vědět.

Ghos dále dovozuje, že věda, umění, etika, psychologie, poznání člověka a jeho minulost a samotná jeho činnost by se měly stát prostředky k tomu, abychom dospěli k poznání božích děl v přírodě a v životě.

"V joze metoda poznání obrací pohled do nitra a jen si pomáhá zevními zdáními, aby mohla prohlédnout skrze ně...První nutností vyššího poznání je, aby se od nich vzdálila a hledala za nimi skutečnost, které jsou ony jen zevní podobou. Toho se dosahuje třemi způsoby, z nichž každý je nutný pro další dva: očista, soustředění a ztotožnění. Účelem očisty je učinit z mentální bytosti jasné zrcadlo, v němž se může zračit božská skutečnost; nádobu, do níž se může vlít božská přítomnost; kanál, jímž může volně téci božský proud; plastickou substanci, podle níž se může Příroda utvářet podle božských cílů. Normální mysl zračí pouze změť vytvořenou mentálním a hmotným zřením světa; je nositelem nepořádku nižší nevědomé přirozenosti, kanálem plným překážek a nečistot, které brání vyšší přirozenosti, aby jednala, takže činnost naší bytosti je znetvořena, nedokonalá, zdráhá se přijmout vyšší vlivy. Mysl chybně zobrazuje svět a je neschopna zračit Božské."

"Soustředění je nutné především proto, aby vyprostilo vůli a mysl z obvyklého diskursivního rozptylování, a zabránilo jim v neuspořádaném sledování pohybu mysli. Soustředění se staví proti přáním, které se větví do všech směrů. Soustředění obrací vůli a myšlení k věčnosti a ke skutečnosti, která se nachází za vším. Koncentrace též strhává závoj, který upředla běžná mentalita a postavila jej mezi pravdu a nás, jelikož zevní poznání se dá dosáhnout pozorností a normálním jeho přijetím, ale vnitřní pravda, která je vyšší a skrytá, se dá dosáhnout jen absolutním soustředěním mysli na cíl, absolutním soustředěním záměrné vůle; a jestliže se cíle jednou dosáhlo, soustředění jej má uchovat pevným zakotvením. Ztotožnění je podmínkou poznání a úplného nabytí. Je to výsledek intenzivní čisté reflexe. Jinak je ztotožnění nutné pro zničení rozdělenosti, která nás odděluje od božského bytí a od věčné skutečnosti." (A II, 205 - 206)

"Nic z toho nemůže být dosaženo metodami nižšího poznání. Je pravda, že tyto metody jsou užitečné na přípravné cestě, ale jen do určitého bodu v určitém stupni; a právě tam končí jejich působnost a začíná vývojová práce jogy, která nabízí prostředky, jimiž lze pokračovat v začaté práci. Hledání poznání, není-li mařeno příliš pozemskou tendencí, směřuje ke zdokonalení, zjemnění a očištění bytosti. Jak postupně mentalizujeme svou přirozenost, činíme ji více schopnou, aby

zračila a přijímala vyšší myšlenky, čistší vůli, méně fyzickou pravdu, vnitřnější vlivy. Nastává zřejmější převaha mravního poznání a očista vůle mravními návyky. Filosoficky upřesněný řád nejen očišťuje rozum, ale i stabilizuje přirozenost a připravuje ke styku s universálním a nekonečným, vytváří klid mudrce. A klid je známkou sebeovládání a narůstající čistoty. Právě tak estetické formy vyvolávají na vrcholu této cesty očištnou energii. Také vědecké zvyklosti myslí, vyhledávání nezainteresované činnosti, nejsou dost využívány." (A II, 207)

"Soustředění myslí a postupná výchova vůle, abychom přijímali pravdu a žili v ní, se stává konstantním stavem, stálou nutností pokračovat v tomto hledání, které nakonec může a má vyústit do reflexního vnímání božské Skutečnosti a k jakémusi přípravnému ztotožnění. Všechno to nepřejde přes určitou mez. Jen speciální metody jogy mohou způsobit systematickou očistu celé bytosti a vstřebat ji. Absolutní jogické soustředění musí zastoupit před tím se vyskytující neuspořádané a rozptýlené nižší poznání, matné a neúčinné ztotožnění a nahradit je úplným spojením, vnitřním, imperativním a životním, jaké nabízí joga."

"Nicméně joga, jak na cestě, která vede ke konečnému cíli, tak i tam, kde je ho už dosaženo, nevyklučuje ani nezamítá formy nižšího poznání, s výjimkou případu, kdy se dostává k extrémnímu asketismu a mysticismu...Sadhaka užívá nižších forem poznání jako pomocníka a východiska k uskutečnění Boha."

Opět omlouvám Ghose za jeho způsob vyjadřování, který si netroufám měnit srozumitelnějším způsobem. Mluví-li o uskutečnění Boha i o nižších stupních uskutečňování, vypadá to, jako by předpokládal, že Bůh není skutečný, dokud ho žák neučiní skutečným. Uskutečněním se míní jen uvedení Boha do lidského vědomí. Proč Ghos na tomto uskutečnění Boha tolik trvá? Protože ví, jak důležitá je náplň našeho úsekového vědomí AB na cestě k Bohu, a to nejen pro jednotlivce, ale i pro celý vesmír. Dalo by se říci, že veškerá úseková vědomí, např. na naší planetě vědomí lidská, mají schopnost, vzhledem k jejich transformačnímu zázemí, převést úsek do stavu "před a za" úsekem, tedy propojit jej do celkového vědomí, které je základem Existence všeho. Úsekové vědomí má tedy klíčové postavení v mikro i makrokosmu. Proto Ghos radí, abychom svůj úsek všelijak vylepšovali, zjemňovali, zpružňovali až ke schopnosti jeho rozšíření. Je tu ovšem mez, za kterou nelze jít. Platí o ní Ježíšova slova, že jen semeno, které zahyne, může vydat nový život. Jednou musí být veta po úsekovém vědomí a ono musí být úplně nahrazeno

celkovým vědomím, ovšem jen v takové kvalitě, jakou unese lidský organismus, čili jde o relativní úplnost, jak správně věděl sv. Pavel. Hlásí se tu ještě jeden pomocník, který se u něho objevil před tím, než byl poražen Kristem u Damašku, podruhé při té porážce. Indové toho pomocníka nazývají samadhi, jogickým transem.

26. Samadhi

Žít lidsky za pomoci úsekového vědomí AB, znamená z hlediska postavení tohoto úseku na přímce celkového vědomí, žít jako by imaginárním životem (nemám na mysli žít neskutečným životem, nýbrž v postavení imaginárního čísla mezi přirozenými čísly), neboť úsek AB je pouhým zachvíváním celkového vědomí. Toto jeho seismické postavení nevylučuje chování jiného vyššího druhu, jímž je např. samadhi. Dá se dnes už např. fyzikálně měřit. Žádný jogin dnes už nemůže předstírat samadhi, je-li jeho stav podroben tomuto měření. Zjednodušeně by se dalo říci, že životem v bdělém stavu žijeme jiným způsobem a na jiné úrovni ve vytržení z celkového vědomí, jako jogin ocitnuvší se v samadhi. To mně připadá být srovnáním velmi poučným, i když velmi nepřesným. Jak ve stavu bdělého vědomí na úseku AB, tak ve stavu samadhi, žijeme jen na okraji skutečnosti, ne mimo ni, z té se nemůžeme vymknout, ale nežijeme přímo v ní. Pustíme teď ke slovu Ghose:

"Důležitost fenomenu jogického transu neboli samadhi je úzce spjata s Jogou Poznání, jejímž cílem pořád zůstává rozvíjet se směrem k vyššímu a božskému vědomí, které je pro nás nyní nenormálním. Předpokládá se, že určitých stavů bytí nelze dosáhnout jinak než za podmínek transů, z nichž nejžádoucnější je ten, v němž se opouštějí veškeré vjemy a ze vědomí nezbude nic než čisté supramentální ponoření do nehnutého bytí, nekonečného a za časem. Přejdouc do tohoto transu, duše se noří do ticha nejvyšší Nirvany bez možnosti návratu do iluzorní nebo nižší existence. Samadhi nemá tak důležité postavení v joze oddanosti, ale projevuje se i tam v extázi božské lásky. Samadhi představuje též nejvyšší aspiraci v praxi Radžajogy a Hathajogy. Jaká je tedy povaha a užitečnost transu v integrální joze? Je zřejmé, že naším cílem je uskutečnit Božské v životě, a proto stav, v němž se pozastavuje život, nemůže být naším posledním nejvyšším stupněm, ani žádoucí nejvyšší podmínkou; jogický trans nemůže být exkluzivním cílem jako v jiných systémech jogy,

nýbrž pouze prostředkem, ne k obcházení lidské existence, ale k rozšíření a pozdvižení našeho vidění, našeho života a celého našeho aktivního vědomí."

Má být dosaženo rovnováhy mezi narůstající trpností a aktivitou. Dokud tato rovnováha byla zachována, nemuselo dojít k extazi, a když k ní potom docházelo, nevyskytovala se nikdy během činnosti, nýbrž během vnitřní modlitby. Činnost tedy byla přirozeným doplňkem trpnosti. Tu jsem dělal proti své vůli, protože jsem se pořád nemohl dostat z převažující moci trpnosti. Činnost jsem prováděl z osobní vůle.

"Důležitost samadhi spočívá na pravdě (kterou už moderní věda začíná objevovat), že malá část kosmického bytí, jímž je naše osobní existence, představuje jakési pole, které je nám v dohledu a na němž jednáme, ale všechno ostatní zůstává skryto v podvědomí, kde se rozkládají propastné hloubky sahající až k vrcholům nadvědomí, a to vše obklopuje malé pole našeho bdělého jáství s širokou uvědomovací schopností, z níž naše mysl a smysly zužitkovávají jen malou část. Antická psychologie zaznamenává tento fakt a rozděluje jej na tři stavy - na stav bdělosti, snový a spánku, džagrat, svapna a sušupti a těm, jak se předpokládá, odpovídá lidská bytost jáství v bdělém stavu, já ve snu a bez jáství ve spánku. K tomu náleží ještě nejvyšší a absolutní Já, čtvrtý stav Turíja, z něhož zmíněné tři jsou odvozeny, aby bylo možno se radovat z relativních zkušeností ve světě."

"Prohlížíme-li si terminologii antických knih, všimneme si, že "stav bdělosti" představuje materiální vesmírové vědomí, které je normálně v naší existenci ovládáno fyzickou myslí. "Stav snu" je vědomí, které odpovídá jemným vitálním a mentálním úrovním, a ty pro nás nejsou konkrétní skutečností, která by byla obdobná faktům hmotné existence. "Stav spánku" je vědomí, které odpovídá zvláštní supramentální úrovni, gnosí, ale tato úroveň uniká naší zkušenosti, protože kausální tělo, neboli "obal" gnose, není v nás vyvinut, jeho schopnosti nejsou aktivní a následkem toho náš vztah k němu je brán jako druh spánku beze snů. Nad tím, Turíjám, je vědomí naší čisté existence jako takové, nebo absolutní bytí, se kterým nemáme žádný přímý styk, i když z něho přejímáme nějaký mentální reflex ve snovém vědomí, v bdělém vědomí, nebo (jakoby) bez naděje, že bychom je mohli využít v našem vědomí ve spánku."

K tomuto poslednímu jsem připojil slovo "jako by", které není uvedeno u Ghose a připojím další poznámku na konci této kapitoly, protože jde o relativní pravdu. Spánek, a do určité míry a

někdy i sen se tak přibližují k Turíja, že z něho čerpají sílu prostřednictvím blízkosti spánku k Turíji, anebo nepřímo obrazy, obdařené **silou** symbolismu, i větší než je síla symbolismu lidského života. Nezáleží na tom tolik, že si ty symboly nedovedeme vysvětlit. Důležitější je, že tu jsou pro nás, aby nás povzbudily zvnitřku.

"Tento čtyřstupňový žebřík odpovídá stupňům bytí, jimiž vystupujeme až k Bohu. Následkem toho se zdá, že se nemůžeme uvnitřnit, když přecházíme z fyzické mysli na vyšší úroveň nebo stupně, aniž bychom se stáhli z bdělého stavu a ztratili kontakt s hmotným světem. Tímto způsobem pro ty, kteří si přejí, aby dosáhli zkušenosti s vyššími stupni, stává se trans žádoucím stavem, prostředkem, jak se vymanit z omezenosti mysli a fyzické přirozenosti."

"Samadhi neboli jogický trans se stahuje do stále větších hloubek tak, jak se vzdaluje normálnímu stavu nebo bdělému stavu, a dosahuje stupňů, v nichž nejsme schopni si vzpomenout na svět prožívaný ve stavu bdělém. Za určitou hranicí se trans stává úplný a pak je absolutně nemožné nebo téměř nemožné se probudit a vzpomenout si na duši, která se tolik vymazala. Ona se nemůže vrátit zpět, leda z vlastní vůle nebo výjimečně, po prudkém nárazu hmotné povahy, což je velmi nebezpečné pro nervový systém vzhledem k prudkosti převratu. Říká se, že existují nejvyšší stavy transu, z nichž se duše nemůže vrátit, zdrželi se v nich příliš dlouho, protože se mezitím rozváže "nit", která ji svazuje s vitálním vědomím. Duše zanechá tělo strnulé, nikoliv mrtvé a v rozkladu, ale neschopné opět nabýt živou duši, která v něm přebývala. Konečně, v jistém stádiu vývoje, jogin nabude schopnost opustit definitivně tělo, aniž by musel projít stavem smrti, a to, pouhým aktem vůle. Je to proces, který pozůstává ze stažení pranické vitální síly přes oblouk vycházejícího vitálního proudu (udana) otevřením průchodu do mystického brahmarandhara, který se nachází v hlavě. Když opustí takhle život během samadhi, dosáhne přímo nejvyšší úrovně, po které touží." (A II, 210 - 211)

"Také ve "stavu snu" existuje nekonečná série zón hloubky, od té nejsnáze přístupné, v níž se dá zjistit, co pochází ze světa smyslů a ještě těsně za dveřmi, i když je to t. č. vyloučeno z provozu, až po hluboké stavy, které se vzdalují stále více od zevního světa a neruší tolik vnitřní abstrakci - mysl je pak soustředěna v tichých hloubkách transu. Rozdíl mezi samadhi a normálním spánkem, mezi "stavem snu" jogy a fyzickým stavem snu, je tak velký, že se to všechno vůbec nedá srovnávat. Ony

fyzické mysli jsou nesouvislou změtí, vznikající zčásti jako reakce na fyzické dění a z neurčitých styků s fyzickým světem, z nichž nižší mentální schopnosti utkávají plátno fantasmagorií beze smyslu, a zčásti jsou to reakce duše na její cestování po mentální úrovni. V jogickém "stavu snu" naproti tomu mysl je jasným pá-nem sama sebe, i když nemá podporu fyzického světa, a je schopna používat vyšší vůli a inteligenci náležející k vyšším úrovním, je si vědoma zásahu fyzických smyslů a jejich přístupových cest, ale všechno, co jí je vlastní - myšlení, rozumování, reflex, zření - může pokračovat a může být přetvořeno s narůstající čistotou a s velkou soustředovací schopností, oproštěnou od rozptylování a kolísání bdělé mysli."

"Také může používat vůli, aby působila na sebe a na mentální, mravní a také fyzické prostředí, a tyto účinky mohou pokračovat až do skončení jogického snu a i později mohou mít vliv na bdělý stav."

Připadá mi, jako kdyby Ghos líčil období mých stavů při poznávání správného bez použití rozumu, i když jsem k těm stavům docházel z bdělého stavu, který byl pozastaven nikoliv snem, ale jakýmsi samovolným pokynem, že "tudy to dál nepůjde a bude nutno od tohoto způsobu jednání odejít", rozumějte od neklidné vůle. Dostal jsem se do stavu, kdy nižší lidská vůle přestala působit a dostavilo se vědění, zprvu vždycky bezpředmětné, jenom vědění opatřené připravenou mocí k tomu, aby se vlila i s ním do nějaké konkrétní situace a jí řešila, už za pomoci normálního rozumu a jiných lidských schopností. Jakmile dořešila, co jí situace předkládala k řešení, ztratila se, čímž končil nikoliv jogický sen, ale jogický bdělý stav a změnil se na bdělý stav bez výjimečných schopností. Můj normální bdělý stav byl tady doplňován jogickým bdělým stavem, kterým se něco ve mně střídalo, o čem jsem nevěděl. Převratný následek těch zkušeností se sice dostavil až v 17 letech, ale měl vliv už před tím a potom. I ve snu jsem začal rozlišovat, co v něm pocházelo z reminiscencí na denní události a běžné myšlenky, a co pocházelo z vyšších úrovní jako symbol vyšší moudrosti než lidské, a také jako vyšší moc než ta, kterou člověk unese v bdělém stavu. Stal jsem se vykladačem snů bez zásahu rozumu, tedy vykladačem toho, co v nich bylo obsaženo z pramenů za rozumem a nad ním. Poznal jsem, že sen, který obsahuje tyto vyšší symboly moci, má význam i tehdy, kdy mu člověk nerozumí, a to svou obrodnou mocí, která by se jinak vůbec nedostavila v běžném bdělém vědomí, protože rozum by ji blokoval. Pohlížím-li na tento vývoj z nynější pozice poznání, zjišťuji, že velká bolest od dvou do čtyř let, spojená se

zásahy lékařů, způsobila, že v mém životě mohlo k procesům líčených Ghosem dojít cestou zhora dolů a nikoliv běžnou cestou zdola nahoru z bdělého stavu do samadhi přes spánek a sen, a že do této cesty se dostane každý, kdo poslechne Ježíše v tom, co radí všem: "zapři sama sebe a vezmi svůj kříž." Bdělý stav mysli byl pro člověka připraven od chvíle jeho narození, ale v téže chvíli byl připraven i stav turíja. Avšak zatímco jsme bdělý stav soustavně pěstovali, stav turíja jsme zanedbávali, a tím dochází k anomálii, že se v našem životě bez sebezáporu nedostavuje můj sedmnáctý rok věku. Všimněte si, že operace za vědomí byly pouhým začátkem procesu, který se napřed rozvíjel jen chvilkovým poznáváním správného bez zásahu rozumu a osobní vůle, dále nuceným opuštěním jediného životního zájmu a vypořádáním se s tímto "krachem". Teprve tento druh sebezáporu způsobil definitivně vnitřní převrat. Co bylo skryto uvnitř, se projevilo navenek, a co bylo vnějšího, se uklidilo do pozadí. A jako k tomu dochází zhora až do bdělého stavu, tak to jde zhora do samadhi, je-li to nutné, a z něho do bdělého stavu. Příkladem nám může být proměnění na hoře Tabor. Ježíš tam obeslal své tři učedníky extází, ale zřejmě působil ze stavu nad extází, a proto mu to šlo tak snadno podobně jako jiné zázraky.

Jak je tomu při zachování téhož směru zhora dolů u jedince, který není pod vlivem osobního vůdce (např. pod vlivem Ježíše, neříkám pod vlivem neosobního vůdce Krista, věčného Syna božího, jsoucího i bez sestupu do Syna člověka)? Dostavovaly se při mých vnitřních modlitbách stavy hlubokého ponoru za prostor a čas, přičemž co do virulence je prostor v poměru k času 3 : 1. Překonání prostoru bylo mnohem těžší než překonání času. (Na opačné cestě je tomu jinak, zápas s myšlenkami pocházejícími z času je velmi krutý). Přece však nemohlo dojít ani k překonání času, dokud se nezmohlo to těžší, prostor, tj. existence celého vesmíru, takového jaký ní je. To ještě pořád nebylo samadhi. Ale překonání času je mnohem jemnější záležitostí, a snadno může při něm dojít k jogickému spánku, a z toho je už jen krůček k samadhi. Potíž je v tom, že pouhý bdělý stav by nestačil k tomu, aby se v něm projevilo věčné společně s časovým, leda zahaleně v časoprostorovém obrazu. Musí se mu tedy napomoci. Není třeba říkat, že jsem při těch procesech neuvažoval jako činím nyní. Uvažuji jen kvůli čtenářům. Všechno jde bez úvahy, bez rozmyšlení o tom, co učinit a co nečinit. Naléhavost opouštěného prostoru je např. tak těžko snesitelná, že člověk z toho procesu utíká k sobě, jak sebe zná. Mnohokrát jsem tyto útky litoval a musel je napravovat, ale nebyl bych je mohl znemožnit, kdybych byl celý ten postup zhora nepřispěchal na pomoc tomu malému

působícímu zdola. Přesto by celý ten proces nedopadl dobře, kdybych byl měl sebemenší představu o Bohu, nebo kdyby zasahovaly obrazy. Stačil bezejmenný a beztvářý strach. Nutno říci, že působil též kladně jako moderátor.

"Má-li se dospěti k plnému rozvinutí stavu snu, je především nutné, aby se zabránilo vpádu zevního světa do fyzických orgánů: viděním, hlukům atd. Zajisté je možno ve stavu snu zůstat si vědom zevního fyzického světa pomocí jemnějších smyslů souvisejících s jemným tělem; je možno si být tím způsobem vědom hmotného světa, přejeme-li si to, na úrovni mnohem vyšší než je bdělý stav, jelikož jemné smysly mají větší schopnost než hrubé hmotné orgány; podmínka, která se prakticky může stát neomezenou. Vnímání konkrétního světa pomocí jemných smyslů je něco zcela odlišného od normálních vjemů, které nám poskytují běžné hmotné prostředky, obvykle přerušující samadhi svým tlakem, a nutí mysl, aby se vrátila k životu v jejich rozsahu, kde jediné mohou uplatnit svůj vliv. Jemné smysly mají dvojí schopnost, která se uplatňuje na jejich úrovni a na hmotné úrovni, i když tato poslední je pro ně vzdálenější než první. Joga používá různých procedur, aby zapečetila dveře hmotných smyslů, včetně některého hmotného systému, ale jediný prostředek působí s jistotou a dostatečně, a tím je koncentrační síla, která táhne mysl dovnitř, do takových hloubek, kde je vzpomínka na hmotné věci nemůže dosáhnout. Jinou nutností je vyhnout se fyzickému spánku. Zvykem myslí je, když se stáhne ze styku se zevními věcmi, že upadne do toporného spánku nebo do svých snů. Je-li tažena dovnitř nastupujícím samadhi, pak místo aby reagovala jak je třeba, odpovídá, nebo má tendenci odpovídat při první příležitosti a ze zvyku svým obvyklým fyzickým procesem. Tento zvyk myslí musí být vyloučen, - mysl se musí naučit, aby byla bdělá ve stavu spánku, aby se tam plně ovládala; ale má to být bdělost soustředěná dovnitř, nikoliv obrácená navenek, a jen taková jí umožňuje rozvinout všechny své schopnosti." (A II, 212)

Aspoň naznačím, co je tím míněno. V Ježíšově podobenství o moudrých a nemoudrých pannách, čekajících na Ženicha, **všechny** usnuly, ale moudré měly dosti oleje ve svých lampách, a proto byly vpuštěny do svatební síně, ostatní byly tvrdě odmítnuty. Zde je narážka na spánek s olejem, tedy s jistou mírou vědomí. Bližší se dá pochopit jen ze symboliky Ježíšova života, a protože bych musel uvést celou řadu souvislostí, nebudu pokračovat v tomto výkladu. Všimněte si však, že v celém podobenství není zmínka o nevěstě, a panny nebyly nevěstami, nýbrž jen družičkami; abyste věděli, kam bych svým výkladem mířil. Jde o

líčení přípravné fáze samadhi a o způsobu, jakým jediným není tato fáze neužitečná a trestuhodně prospána.

"Zkušenosti se "stavem snu" jsou nekonečné. Nejenom, že v tomto stavu zůstávají obvyklé schopnosti mysli - úvaha, rozlišování, vůle, představa - lze jich použít, jak se nám zalíbí, ale je tam uložena i schopnost dostat se do styku se světy, ke kterým je tam přístup začínaje hmotou až po vysokou mentální úroveň."

Během Ghosova výkladu jsme se už mnohokrát setkali s pojmem "světy". On jimi nemyslí jiné planety nebo jiné sluneční soustavy, jakých ve vesmíru vidíme bezpočet. Tímto směrem, řekl bych časoprostorovým se Ghos ve svých výkladech vůbec nezabývá.- Světy rozumí úrovně vědomí. Podobně zachází Ghos s pojmem "těla" nebo s pojmem "různá já". Nejde o těla v našem smyslu slova, nýbrž o celky svou úrovní k sobě patřící a projevující se souhrnem vlastností, které zjišťujeme u našich těl. Také různé naše já nejen nejsou samostatnými bytostmi, nýbrž jsou emancipovanými schopnostmi jednoho a téhož člověka.

"Dosahuje se jich s jemností, pružností a velkou pohyblivostí uvnitřněné mysli osvobozené od omezení fyzických smyslů, které jsou citlivé jen na podněty vnější. Lze poznávat cokoli z hmotného světa nebo z jiných úrovní pomocí představivosti nejen vizuální, ale i zvukové, hmatové, sluchové a chuťové. Mysl ve stavu samadhi přechází do vnitřního prostoru, nazývaného někdy čidakaša, který se nachází v hloubce nejjemnějšího éteru a je oddělen od fyzických smyslů těžkými záclonami éteru, hustšími než hmotný vesmír."

"Všechno pocitové, ať už situováno ve hmotném světě nebo v kterémkoliv jiném, zanechává tam vibrace, které nám dovolují, abychom je znovu vytvořili. Pocity ozvěny, reprodukce, periodicky se opakující obrazy pocházejí z jemného éteru, který zachycuje a uchovává."

"Tím se vysvětluje velká část projevů jasnozřivosti, jasnosluchosti atd. Tyto projevy jednoduše dokazují, že bdělá mysl může mít výjimečně přístup k omezené citlivosti, která jí otevírá něco, co bychom mohli nazvat "představivou pamětí" jemného éteru, ve kterém jsou zachyceny nejen záznamy o věcech minulých a přítomných, ale i věci budoucí, jelikož poznáním a stykem mysli s vyššími úrovněmi se zjišťuje, že budoucnost je už připravena a její obrazy se mohou zračit v mysli v přítomné chvíli. Ale tyto výjimečné a pro mysl nesnadno přístupné projevy, jsou přirozené pro stav snu vědomí v transu, ve kterém podprahová mysl je svobodná. Tato mysl může poznávat

události, které se dějí na různých úrovních,..analogickým způsobem jako existuje telepatie. Jenže schopnosti projevující se ve stavu snu tu nekončí. Lze pomocí projekce sebe do jemného tvaru mentálního nebo vitálního těla vejít reálně do jejich úrovní nebo do jiných světů, nacházet se na různých místech od sebe vzdálených, být přítomen událostem, pohybovat se jakýmsi druhem tělesné přítomnosti...Lze též promítnout vlastní mentální a vitální tělo proto, abychom se v něm mohli někam odebrat a zanechat přítom fyzické tělo v hlubokém transu bez známek života."

Přeložil jsem o tom životopis P. Pia, který napsala Vinnovská. P. Pio např. tělesně asistoval při svatořečení Terezie z Lisieux nebo propašoval Bibli zavřenými dveřmi žaláře apod.

"Avšak hlavní smysl stavu spánku v samadhi není ve vnějších věcech, nýbrž jeho smyslem je, aby otevřel vyšší schopnosti mysli, citů a vůle, které duši dovolují růst do výše, šíře a moci... (A , II, 214)

"Pro integrální jogu, zdá se, má metoda samadhi jednu nevýhodu. Když se trans skončí, nit se přetrhne a duše se vrátí do stavu rozptýlenosti a nedokonalosti zevního světa, a zůstane, jako jediný její účinek na zevní život, živá vzpomínka na tyto hluboké zkušenosti. Toto přetržení je však nutné a nevyhnutelné. U člověka málo pocvičeného se tyto zkušenosti z transu vymažou z bdělé mysli. Jak se však člověk postupně naučí podržet samadhi, psychická bytost nabude schopnost přejít z vnitřního probuzení do vnějšího bez zapomenutí."

Tohle všechno jsou popisy na cestě zdola nahoru, na níž se napřed působí osobní vůlí a pak se od ní postupně ustupuje a v lidské duši se uprazdňuje místo pro Vůli boží. Na této cestě hrozí četná úskalí. Zde bych zatím uvedl aspoň jedno: Nevíme, do jaké míry a až kam smí zasahovat osobní vůle, leda že bychom se poradili se symbolikou Ježíšova života. Tím, že neznáme svou kompetenci, ocitáme se často v krizových situacích, že buď něco nedotáhneme svou vůlí, nebo něco svou vůlí pokazíme, vkládáme-li ji tam, kde je vyloženě překážkou pokroku.

Na cestě zhora dolů, tj. od velkého sebezáporu k menším sebezáporům, jak Ježíš ukázal na cestě svých učedníků, je člověk v rozhodujících vývojových fázích chráněn pohodou, která vzniká z toho, že žije z velkého sebezáporu a v klidu dorůstá do dalšího velkého sebezáporu. Ve chvíli každého dosaženého stupně dospělosti se ovšem krizi nevyhne. Dostavují se, jak Ghos dobře ví, na každé úrovni relativní rovnováhy, a měli bychom si být

vědomí toho, že jsou jen dočasné a že je tomu tak dobře, protože se nemáme zabydlit na žádné úrovni.

"Vyšší schopnosti se pak dosahují "stavem spánku"; překračuje se myšlení v čistém vědomí, emoce v čisté blaženosti, vůle v čisté sebevládě; je dosaženo dveří ke spojení s nejvyšším stavem Satčitananda, ve kterém mají původ všechny činnosti světa. Musíme však dbát na to, abychom se vyvarovali nástrah symbolické řeči. Slova "sen" a "spánek", používaná pro tyto vyšší stavy, jsou pouze obrazy odvozenými ze zkušenosti normální fyzické mysli (poz. překl. fyzickou myslí Ghos míní onu část mysli, která je závislá z obou stran na úseku vědomí AB, na smyslech a na rozumovém zpracování vjemů), aby bylo možno mluvit o úrovních, se kterými tato mysl není zžitá. Ve třetím stavu "dokonalého spánku", sušupti, kde Já nespí, naše normální mysl spí. Tak zvaný spánek je naproti tomu popisován jako Prudžna, Mistr Moudrosti a Poznání, Já Gnose, Pán Bytí. Pro fyzickou mysl je to spánek, ale pro nejširší a nejjemnější vědomí je to velké procitnutí. Normální mysl považuje za sen všechno, co přesahuje její normální zkušenost, ale co se dá ještě vnímat. Když však se překročí mez vnímatelnosti, dostává se duše do prázdna, nepochopitelná a je tím zmatena. Tato demarkační linie se liší podle schopnosti individuálního vědomí, podle stupně a výše osvětlení a probuzení. Linie může být přemístována stále výše, až překročí mysl; normální lidská mysl nemůže být probuzena do vyšších supramentálních oblastí ani do vnitřního probuzení transu, ale také tato těžkost musí být odstraněna. Jakmile se duše otevře do těchto oblastí, zvládne rozsáhlé myšlení, a dosáhne-li samadhi, může vzpomínku na ně přenést do bdělého stavu... Mohou však být oblasti ještě vyšší, o nichž duše nemůže říci více než: "Ocitla jsem se v nevypsitelné blaženosti." Blaženost nezávislé existence uniká možnostem výrazových prostředků a dá se popsat jen obrazem. Může se také stát, že zmizí i ten a zůstane jediný buddhistický symbol Nirvany." (A II, 215)

"Takový je princip jogického transu nebo samadhi. Nyní není třeba se zabývat složitostí těchto projevů. Je jisto, že jen do určitého bodu lze definovat a vymezovat, ale téměř všechno může samadhi přinést, možno dosáhnout bez něho. Ovšem existují určité vrcholy psychické a duchovní zkušenosti, které mohou být získány plně jen v transu... Jsou-li však získány v samadhi, musíme se snažit, abychom je, jak jen je to možné, převedli do bdělého stavu vědomí."

"V joze, která se týká celého života bez mezer a rezerv, je samadhi vskutku užitečné jen tehdy, když se jeho výtěžky

mohou stát normálními zkušenostmi a poslouží k integrálnímu probuzení duše vtělené do lidské bytosti." (A II, 216)

10. 3. 1988

Ghos mluví o vnitřním probuzení, ale důtklivě nás nabádá k tomu, abychom se jím neuspokojili. Nemá vést k nijakému splendid isolation, neboť zastavíme-li se na kterékoliv úrovni, prozrazujeme, že jsme vůbec ještě nepochopili celou duchovní stavbu života. V tomto smyslu za mne učinil Bůh nejzávažnější krok 21. 11. 1939, od kdy jsem měl možnost jej pozorovat při činu, poznávání a lásce, takže jsem pod jeho vedením všechno to mohl napodobovat s touhou uvést Jeho působení do běžného života tak zřetelně, aby on byl zpřístupněn i jiným lidem.

Provinil bych se před Ghosem a jinými lidmi, kteří poctivě prošli cestou zdola nahoru (budu ji nazývat cestou C), kdybych pomlčel o zcela opačné cestě zhora dolů (kterou budu nazývat cestou D). Provinil bych se také proto, že tato druhá cesta je důslednější než běžná první, (C). Navazuje se totiž na ní bez mezer na fakt, že z věčnosti přicházíme a do věčnosti se vracíme, a ne jen, že z mezipřistání v čase a v prostoru ve kvalitě lidského pozemského života můžeme z časného přejít do věčného života. Ghos soustavně učí, že jsme uvnitř věčného, a správně předpokládá, že jsme toto vědomí vlastní věčnosti úplně ztratili. Ztratili jsme je však jen v nepatrném úseku vědomí AB, čili fakticky jsme je nikdy ani na okamžik neztratili, a kdyby tomu tak mohlo být, přestali bychom být věčnými bytostmi, a to se vůbec nemůže stát: co je věčné, zůstane věčným, žijeme v Bohu a nemůžeme se z tohoto faktu vymknout. Věčné zůstává věčným, i když se ocitne někde na poušti. Svatý Pavel správně praví, že pro tohoto poutníka je od věčnosti připraven skvělý příbytek u Boha.

Nuže lékaři mi umožnili, abych si začal záhy po narození aspoň chvílemi vzpomínat na ten příbytek a dokonce používal jeho ochrany bez toho, že bych si jej nějak definoval nebo klasifikoval. Tato hluboká nevědomost, zakotvená v úseku vědomí AB, byla dokonce žádoucí, abych mohl žít ve světě, a byla žádoucí nejen pro mne, ale je krajně důležitá pro každého člověka. Způsobuje nejistotu a též velmi vzácnou a velmi potřebnou Moudrost nejistoty (Viz: A. Watts: Wisdom of the Insecurity, kterou přeložili mí přátelé), která i na cestě zhora dolů (D) hraje velkou, i když rozdílnou roli než na cestě (C) zdola nahoru, jaksi úlohu stále výrazněji doprovodnou, kdežto na cestě zdola nahoru (C) hraje úlohu primární. I když tato druhá cesta (C) dojde až do samadhi nebo do extáze, zůstává poplatnou obrazům a představám a bez

nich se neobejde. To má za následek otupování poznání a zkrátka primát nevědomosti, jak dobře věděl sv. Pavel (který touto cestou šel až do porážky cesty před Damaškem), když mluvil o tom, že teď vidíme jen skrz záclonu, a pak, rozuměj po fyzické smrti, vidíme bez ní. Totéž se ovšem děje při znovuzrození, které probíhá během pozemského života. Proto bychom neměli ani běžný pozemský život považovat za méněcenný, nebo jen za život s překážkami a nástrahami. Ježíš ukázal, že každý pozemský život, i život vtěleného Boha (a my žijeme životem vtělených bohů) se neobejde bez překážek, a to nemalých. Všechny beze zbytku, jak na ně ukazuje Ježíš ve svém životě, vedou skrze jejich překonávání k duchovnímu pokroku. Vždyť lidský život je zasazen od chvíle narození do dualistického řádu, a v tom, a jen v tom se musí rozvíjet. Člověk se musí naučit správně zacházet s nesčetnými páry dvojic, a to nikoliv jejich opomíjením, tím by se jimi nepoučil, nýbrž potýkáním se s nimi (Viz sv. Pavel: "Všechno zkoušejte a dobrého se držte"). Ježíš např. hned od počátku čelí Herodesovi a je velmi poučné, jak se chová k jeho moci, **který má své hranice**. Páry dvojic mají své úzké hranice moci, a ty je nutno odvážně překračovat: Pokaždé jinak a jinými prostředky i Istí. Také na cestě (D), zhora dolů se projevuje boží Moc napřed v úzkých hranicích, a není ani jako boží poznávána, konkuruje s mocí párů dvojic, ale nikdy není jejich rovnocenným partnerem, nýbrž od začátku je vysoce převyšuje, třebaže to dlouho prozrazuje vždy jen na okamžik. Na cestě (D), zhora dolů není třeba volit prostředky k překonání hranic moci párů dvojic. Ony samy odpadnou, jakmile, třeba jen přechodně, dohrají svou roli, člověk se jen dívá, kam se poděly. Mohou a dokonce musí vždy znovu nastoupit, má-li člověk za úkol zůstat ještě v těle, ale už jsou odhalovány i v úseku vědomí AB. O této fázi cesty (D) se Ježíš vyjádřil ve svých dvanácti létech: "Cožpak nevíte, že musím být v tom, co je mého Otce?"

Cesta (D) se liší od cesty (C) podstatně dalším znakem. Člověk je na ní záhy veden celým životem, tedy i vnějšími vlivy, nejen svým vnitřním vývojem a vhladem. Ježíš např. dával přednost tomu, aby byl v tom, co je jeho Otce, ale poslechl už ve dvanácti létech matku i v tom, co zdánlivě stálo proti tomuto základnímu požadavku. I po Jordánu dělá první zázrak v Kani na popud matky, i když si nemohl ušetřit poznámku, kterou vystihl závažnost poslušnosti i vlivům přicházejícím zvnějška. Z téže poslušnosti se podvoluje dokonce rozsudku smrti, čili rozhodnutí těch, kteří nevěděli, co činí. A tak slepí jsou nástroji událostí, které k nám přicházejí zdánlivě zvnějška. Na cestě (D) člověk volí,

kterým z nich se má podvolit, a kdyby se nepodvolil, byl by neposlušný Bohu. Stejně tak by byl neposlušný, kdyby se podvoloval, čemu se nemá podvolovat. Je to znamenitý znak rozhodnosti na cestě (D), kdežto na cestě (C) nerozhodnost nebývá jen znakem neposlušnosti, nýbrž též nevědomosti, a pak není trestuhodná. Cesta (D) je tedy mnohem užší a strmější než cesta (C). Ale i na cestě (D) se propadá a každý neúspěch se platí novým a novým opakováním toho, co Ježíš ukázal jako jednorázový akt. Cesta (D) má také jednu charakteristickou vlastnost, která není známkou neúspěchu. Vždycky znovu, a to nejméně třikrát za život, se člověk vědomě stává ničím, aby vůbec mohl jít dál. Ježíš se poprvé stává ničím, když ze slávy u Otce se rodí ve stáji v Betlémě (My, neuvědomujíce si slávu v příbytku u Boha, se rodíme na zemi v těle), podruhé, když rezignuje na pomoc rodiny a lidské společnosti, aby se vymanil z období, kde muselo být děláno něco pro něho, a aby vešel do období, kdy on sám dělal pro jiné. Po třetí se stal ničím na kříži, aby mohl pomáhat nejen někomu, ale všem, a to svým **živým** příkladem. Přestože všichni musíme začít cestou (C), a to od chvíle narození, můžeme se kdykoliv během této cesty znovu narodit, a to znamená též zemřít pro cestu (C) a narodit se na cestě (D), vědomě a bez ohledu na to, zdali jsme mladí nebo staří. Čím dříve přejdeme na cestu (D), tím méně přímo potřebujeme obrazových moderátorů, ale tím také snáze jim rozumíme, protože mají právo nás řídit jen dotekem a ne prostupem. Kdežto na cestě (C) nás obrazy řídí prostupem, jelikož musí zastat úlohu přímého vedení, které člověka vždycky prostupuje a řídí ho zevnitř. To platí na cestě (C) i o extázích (samadhi). Extáze s obrazem sice začíná také strachem (viz první pocity tří učedníků na hoře Tabor), ale záhy přechází do velké blaženosti bez úměrně velkého poznání; kdežto extáze bez obrazu stejně začíná strachem, ale je doprovázena větším poznáním než blažeností. Extáze s obrazem, opakují-li se, přejdou do extází bez obrazu, a to je moment, kdy mohou ustát. Úroveň života se totiž mezitím tak zvýšila, že unese vedení zhora napořád.

Styčným bodem obou cest je lidský život. Zabydlí-li se člověk ve své tělesnosti, tj. vyvodí pro svůj život takové důsledky, že jedná, jako by jeho nynější život v těle byl jedinou skutečností, není ani na cestě (C), ani na cestě (D). Ježíš by řekl, že je mrtev. Narozením však nastoupil nepřímou cestu do věčnosti, ať věří nebo nevěří, ať chce nebo nechce do ní vědomě vejít. Dovídáme se ze života učedníků Páně, že je Ježíš považoval za živé, neboť splnili podmínky: zapři sama sebe, vezmi svůj kříž a následuj mne. Sebezápór nesmí být malicherný a nepatrný, nýbrž velkorysý a

velkodušný. Takovým sebezáporem byl fakt, že vnitřně opustili, co měli nejraději a šli za Ježíšem, který byl pro ně představitelem věčného života. Ukázalo se, že bylo pro ně těžší **brát svůj kříž** a následovat Ježíše všude a za všech okolností. Ale začátek jejich přímé cesty byl výtečný. Teprve pak se ukázalo, že sice s lehkým srdcem opustili své, ale nikoliv sebe. K tomuto vyššímu druhu sebezáporu se musí teprve dorůst, mně se to podařilo jaksi nezávazně při operacích za vědomí a závazně 21. 11. 1939, tedy téměř v 27 letech, když už jsem byl devět let vědomě na cestě (D) a tamtéž nevědomě od dvou let. Nebylo mně prostě dopřáno, abych se zabydlel ve své tělesnosti, kdežto lidé, kteří se v ní jednou zabydlí - těmi byli i učedníci Páně - mají zde na zemi bydliště a stále se k němu vracejí. Proto jim tělesnost nemůže být bezpečným východiskem, i když mají dobrou vůli jít. Považují svou tělesnost za sebe a nikoli za svou. Protože víme, že zřící se svého je lehčí než zřící se sebe, jejich mylný dojem je přesouvá z oblasti svého k nim samotným, tu je ta největší brzda na cestě. Víme též, že učedníci Páně se zřekli svého, ale hned přitom se nezřekli sebe. Považujeme-li však my předběžně svou tělesnost za sebe, už od počátku se nezříkáme ničeho a nesplňujeme už ani první bod Ježíšova požadavku: zapři sama sebe. Život, který vychází z toho, že svou tělesnost považujeme za sebe, takový život Ježíš nazývá širokou a pohodlnou cestou, která vede k záhubě, kdežto cesta úzká a strmá vede ke spáse. Řekl bych to jinými slovy takto: Běžnou výchovou se postupně utvrzujeme v názoru, že smyslem lidského života je žít pozemsky, tj. jen pro svůj živočišný druh a pro sebe, který se cítí být článkem tohoto lidského tělesného druhu. Je to sice cesta široká a vyšlapaná, ale přece jen i na ní se vyskytují potíže, které úzce souvisejí s tím, co bych nazval trestuhodným přešlapováním na místě. V tomto případě člověk totiž žije přírodním životem podobným životu zvířete a rostliny. Jenže rostlina ani zvíře nemůže jít dál za rostlinu a zvíře, a proto také tyto tvorové nejsou přírodou trestáni za to, že se opakují. Ale v lidském případě je tomu jinak. Člověk má v sobě skryté rezervy dynamické povahy, takže tyto rezervy nejsou skryté do té míry, aby vůbec nezasahovaly do toho, co skrytého není. Přesvědčil jsem se za styku s husami, že už i lidský spánek má jinou povahu než spánek zvířecí, i když v obou případech, pokud je to spánek se snem, působí i vzpomínky na události z bdělého stavu. Ale jen v tom jsou spánky zvířat a lidí stejné. Mohu zodpovědně říci, že jsem se ve spánku naučil přinejmenším tolik jako v bdělém vědomí, a nebýt spánku, nebyl by se udržel automatismus (2) v plynulém chodu a nebyl by pak mohl v bdělém stavu samovolně působit ve spojitostech, které nám běžně nejsou známy, pokud

žijeme jen z automatismu (1). Nevyjádřil jsem se dost zřetelně. Ve spánku jsem se naučil něčemu, čemu by se nikdo v bdělém stavu nenaučil, čili učím se tam dalším kapitolám v knize poznání. To platí dodneška. Nemohu to dokázat jinak než zevními známkami takového spánku podle svědectví jiných lidí. Vyberu z nich aspoň jedno. Došlo roku 1981 k tomu, že se manželka ocitla v noci v posteli stojící vedle mé, tedy na tzv. manželské posteli, na kterou se celý život nedostala, protože mne rodina vykazala jinam, aby neslyšela mé chrápání. Manželčino svědectví z roku 1981 bylo tohoto druhu: "Spíš a přestáváš dýchat. Když nedýcháš asi tak čtvrt hodiny, začnu mít obavu, že umřeš nebo žeš umřel. Proto tě budím, promiň!" Manželka tu nebyla svědkem samadhi, nýbrž stavu mnohem užitečnějšího a přirozenějšího, který Indové nazývají turija a který přechází samovolně do bdělého vědomí a umožňuje člověku, aby nepřerušil styk s Inteligencí, která nemá slovní obsah, ale dá se do slov odít, ovšem za cenu značného okleštění své skvělosti. O její existenci jsem se poprvé dověděl ze západních pramenů u Thomase Louise ve spise Buňka, medúza a já. Je to jakási čínorodá vesmírová Inteligence, přístupná i zvířatům a všem živým tvorům, pokud nejsou zkaženi příliš halasnou kulturou. Bez oné Inteligence byli bychom obrázeni jen navenek a nitro by nám zůstávalo uzavřeno. Zvíře ovšem může této Inteligence použít jen v zevním světě, další její účinky jsou pro ně uzavřeny, kdežto člověk, propracuje-li se k ní soustředěním, tj. zprvu osobním úsilím určité vyšší kvality, vyjde mu ona tak dalece vstříc, že mu připraví půdu i pro jeho působení ve spánku a v bdělém stavu k tomu, aby mohl samovolně pronikat do podstaty jevů a obrazů. Mí přátelé jsou mi dalšími svědky, a to v zevním světě, když odpovídám bez úvahy na jejich dotazy duchovního zaměření nebo luštím bez námahy symbolismus jejich snů, obojí podle jejich vnitřních potřeb. Ghos mluví o poznání vnějším a vnitřním a říká, že jsou to dva aspekty jednoho a téhož hledání, ale trvalo by to příliš dlouho, kdybychom čekali až třeba po zažití extáze se oba spojí v jeden jediný proud. Víme ze života svaté Terezie z Avily, že se ty dva aspekty a proudy slily až po dokončení série extází, kdy "vnitřní" začalo pracovat "venku" a venkovní uvnitř, a dalo by se dodat: až když toto srůstání dvou proudů v jeden pokračuje nejen v bdělém stavu, ale i ve spánku. Dobrý střelec nepociťuje potřebu dýchat, když správně míří. Střelci učedníkovi se musí napovídat, aby nedýchal, když míří, ale zkušenému střelci se nenapovídá. Dech se mu zastavuje samovolně, protože míří. Co tedy dělám ve spánku, když nedýchám? Mírím samovolně do věčnosti. Co bych dělal v bdělém stavu, kdyby mě nebylo vidět? Mířil bych samovolně, překračuje

pulsující existenci. Samozřejmě, že si nepřeji nedýchat nebo že si nepřeji být neviditelný. Kdybych něco takového chtěl, nezamířil bych správně, nýbrž stal bych se fakirem, který nejen není vědomě spojen s Bohem, ale není na tom o nic lépe než člověk s čistě zevním poznáním. Právě jsem s Ghosem provedl analýzu poznání, ale není to analýza pocházející ze zevního poznání, a proto nás nepřidrží na povrchu věcí. A popsané věci se se mnou dějí od 17 let bez mého přičinění a též bez toho, že bych někdy věděl, že nastávají. Stačí provádět přípravu, jak jsem ji popsal, a tou dorůst do stavu poutanosti Bohem, Ghos by řekl do poutanosti zhora; a ta už sama provede, co se má provést, a zamezí všemu, čemu se má zamezit, a včas a v řádné míře vymaní člověka z dualistického řádu. Nemám nejmenší důvod k tomu, abych vyvracel myšlenku, kterou vyslovil Ghos slovy: *"Předpokládá se, že určitých stavů bytí nelze dosáhnout jinak, než za podmínek transů."* Nemohu ten předpoklad vyvracet už i proto, že sám bych se byl nedostal bez zásahu extází k dalšímu stupni vývoje, ale mám ten způsob myšlení za zastaralý a potřebný jen někdy. Kdyby se bylo vědělo, jaký smysl má soustředění a jak může nahradit extázi, nebylo by k ní došlo v 17 létech a pak k řetězové reakci prohlubující se povahy. Do patnácti let jsem byl soustředěn na přírodní vědy, a proto i při nástupu "nerozumového správného", tj. při postupujícím spojení s Bohem, nedocházelo k extázi. Teprve když jsem úplně a už bez lítosti po rok a 3/4 trvajícím boji zvítězil nad soustředěním na přírodní vědy a pak nad žalem z nastalé ztráty naděje, teprve tehdy, a ne náhodou, **na vteřinu tehdy** pod nějakou už nepatrnou záminkou se dostavila extáze náhradou za soustředění. Tento přesun z bdělého stavu soustředění do transu se už nedal zastavit a byl podpořen zhora silou, kterou jsem měl už poznat při soustředění na studium. Na to mě měl někdo upozornit a dbát na to, aby se můj zájem prohluboval, aby šel do hloubky a nejen do šířky atd. Transy jsou nutné při některých druzích duchovního postupu. U mne to byla mantrická cvičení, ke kterým jsem přišel poznáním zhora. Kdybych se k nim dostal poznáním zdola, např. podle Weinfurtera, nebylo by došlo k transům, nebylo by při nich došlo ani k tak velké poutanosti Věčností, takže bych byl mohl v nich pokračovat povídavým způsobem celá léta. Takhle ale, přestože jsem se denně snažil mantram opakovat, zvaní z oblasti bez řeči bylo tak mocné, že se zastavovala mysl i s povídavou schopností. Byl jsem **svým zaujetím** vytržen z tzv. normální mysli, a tím se vytvořily podmínky, abych, obecně vzato, byl vytržen ze symbolu směrem k pravdě. Ještě že máme k dispozici onu universální Inteligenci, která nejen předčí rozum, ale i řídí všechno, co je ve vesmíru,

směrem k aktivitě. Dokáže zalarmovat nevědomé mravence, jakmile jejich mraveniště je pobouráno, takovým způsobem, že zanechají své běžné činnosti, doprovázené řádným přídělem pocitu oddělenosti, a sjednotí se pomocí té jim normálně skryté Inteligence ke společnému úkolu. My všichni jsme takhle základně sjednoceni, ale pod různými záminkami, svým způsobem vnějšími (naděje na odměnu, mzdu, uznání apod.) a skrytě. Jakmile však je naše tělesná a duševní soustava (mraveniště) pobourána, nastává okamžik, kdy jsme daleko přístupnější působení Inteligence. Musí být při tom bourání zachován živý organismus, který by mohl zasáhnout společně s tou Inteligencí a stal se tak nositelem jejího záměru, i když napřed zcela neuvědoměle. Tato neuvědomělost nositele Vůle je bezpečnou ochranou Vůle v tom smyslu, aby ona mohla volně působit bez toho, že by do její činnosti a působení mohla mluvit osobní vůle člověka.

Ještě jinak: Byl jsem osvobozen od onoho "hledejte království boží především" už ve dvou létech, protože někdo (Čit) mohl za mne hledat místo mé osobní vůle a dokonaleji, než lze hledat osobní vůli. Člověk se pomocí osobní vůle neocitá na vrcholu dualismu, odkud je jedině možné se dostat do království božího. Pomocí boží vůle, která se mi jevila jako příkaz, ovšem nevyslovený, nýbrž prožívaný, jsem odbourával osobní vůli na předělu v 17 létech a na dalším předělu v 26 létech. Jedno je tedy jisté: Sat a Čit s Anandou jsou dokonale propojené přívlastky boží, takže jeden zaskakuje za další dva, i když nevyrovná handicap těch dvou úplně. Zbývalo mně tedy z onoho dobře známého příkazu Ježíšova "hledejte především království boží atd." zachovávat je osobně jen "zapři sama sebe, vezmi svůj kříž a následuj mne." A tu nastoupila vydatná pomoc zvnějška vedením událostmi.

Tady je správné, abych vás vyvedl z údivu, který by se dal vyjádřit nejlépe slovy: "Jak to, že jsi měl téměř od začátku splněnou podmínku: "Hledejte království boží především?" (Učedníci Páně si mysleli, že ji plní tím, že opustili své rodiny, aby mohli jít za Ježíšem, který byl v jejich očích spasitelem a mohl jim tedy dopomoci k osobní spáse. Ale oni ji plnili tím, že pomáhali bližnímu). V mém případě rozdíl od ostatních lidí spočívá v tom, že všichni, jakmile se narodí jako lidé, jen **nepřímo** splňují tuto podmínku, protože nevědí, že se narodili z příkazu: "Buď člověkem, abys mohl vejít do království božího." Obdobný příkaz pro rostlinu a zvíře takto nezní, protože ony nejsou vybaveni aparátem, pomocí něhož by mohly vejít do království božího. Na ně platí, že nemají, a proto i to, co mají, jim bude odňato). Kdyby každý z nás před svým narozením nepadl z ráje (symbolicky řečeno,

kdyby byl nepojedl ovoce ze stromu poznání, což zvířata neudělala), nemohl by se ocitnout na vrcholu dualismu, odkud je jediná možná cesta do království božího. Zmíněný příkaz zase jen **nepřímo** předává člověk, když plodí děti, ale přímý příkaz nepochází z jeho vůle, nýbrž z Vůle boží, takže o něm ve svém úseku vědomí AB nemůže vědět. Já jsem se o něm, jak jsem dlouze a opakovaně líčil, často dovídal, především při příležitostech poznávání Vůle boží (která je nedělitelná, je jen jedna, obsahuje tedy i příkaz "hledejte království boží především."). Rozdíl v mém poznávání boží Vůle oproti ostatním lidem je v tom, že to bylo občas poznávání přímé, tedy bez nasazení odvozené lidské vůle. Nezačal jsem si tedy nikdy přát království boží pro sebe, nýbrž Bůh, ukazuje mi svou Vůli, zastal dokonale občas mou osobní vůli. Tím odpadla překážka učedníků Páně. Přáli si království boží pro sebe, tedy z pocitu oddělenosti od Boha. Všelicos jsem si přál a přeji pro sebe, ale království boží jsem si nikdy, vůbec nikdy, nepřál pro sebe, nýbrž vida, jak je toto přání ze všech nedůležitější, potřebné, dělal jsem vše, podobně jako Ghos, aby se ho lidé chopili a postavili je před ostatní svá přání. Musím přidat ještě další zkušenost ze svých 17 let. Od určité chvíle, o níž už byla řeč, jsem si **musel** přát království boží především bez svého osobního přání, protože jsem byl tak zaujat Bohem, že jsem se dosud z tohoto zaujetí nevymanil. Je-li tomu tak, mohu plnit příkaz "hledejte království boží především" bez vlastní vůle a tedy také ne pro osobní spásu, nýbrž pro království samé jako služebník. Kdyby se však nebyly dostavily tři dny mezi 17. 11. 1939 a 21. 11. 1939, a událost na jejich vrcholu, při níž jsem se bez lítosti vzdal svého života, aniž bych páchal sebevraždu, byl bych mohl propadnout omylu, že svou osobní vůlí, tím že např. jím, spím a myslím, si připravuji život a poznání, zatímco vše pro to, abych žil a poznával, činí Bůh.

Situace ostatních lidí ve srovnání s mou však není tak propastně zlá, jak se zdá, nýbrž má též své velké výhody. Největší vaší výhodou je, že vaše cesta k Bohu je v oblasti vaší vědomé osobní vůle, kterou dovedete používat a celý život vás tomuto umění učí tak jako mě. Nemusíte na začátku vědomě nastoupené cesty k Bohu, se zbavovat osobní vůle, nýbrž s ní začnete hospodařit jako se svěřenou hřivnou a podle toho zavedete řád, v němž prvním příkazem je "hledejte království boží především". Jaká je to krásná příležitost k uspořádání vlastního nitra hned od počátku Cesty. V tom je velká výhoda. Má cesta zůstane pořád improvizací na pokraji převažující Vůle boží, které nelze dokonale rozumět. Cesta pomocí osobní vůle naproti tomu vyžaduje, aby se osobní vůle stále zjemňovala a decentralizovala, až se nakonec

bude podobat boží Vůli. Příkladem nám mohou být učedníci Páně, kterým Ježíš neponechává střed jejich vůle tam, kde původně byl, učí je milovat bližního konkrétní pomocí, do které čím dále tím více zasahuje boží Mocí a boží Vůlí. Tento postup přiměl Ghose, aby napsal Syntézu jogy, v níž by tento princip vysvětlil. Ježíš zase ukázal, jakými proměnami této vůle musí jeho učedníci procházet. Na tuto cestu, jakož i na cestu obrácenou naruby, nelze vejít vědomě jinak než obětí. Ta musí být vždycky velkorysá, na Cestě osobní vůle dobrovolná, na Cestě Vůle boží převážně nedobrovolná.

Ještě další poznámky ke Ghosovu textu. Píše, že *"za určitou hranicí se trans stává úplný a pak je absolutně nemožné se probudit a vzpomenout si na duši, která se tolik vymazala. Ona se nemůže vrátit zpět, leda z vlastní vůle..."*

Ale kde tu osobní vůli má vzít, jestliže se jí dokonale vzdala? Po nirváně se Buddhovi jeho smrtelná duše (a tu má na mysli Ghos) nikdy nevrátila. Měl smrtelnou duši, tj. i osobní vůli, dokonale vymazánu, a stal se novým člověkem, my bychom řekli natrvalo znovuzrozeným, žijícím ve stavu Turijá, tj. zhora působil dolů, tak jako před tím zdola nahoru, když se snažil o vědomé spojení s Bohem. Ovšem musel nutně zjistit, jako Katrei, že v tom jeho stavu nebyl ani Bůh, ani svatí, ani andělé podle lidských představ, a proto hlásal moudrý Zákon, který poznal a jímž se řídil. Ghos však mluví o poněkud rozdílném případě, že za hlubokého transu někteří jogini umírají, a tu si dovedete představit, proč. Před transem byli příliš naplněni svou osobní vůlí. To se Buddhovi nemohlo stát, protože osobní vůli opustil dříve než se dostal do nirvany, po vymazání smrtelného já v jeho funkci nepravého středu. Podle symboliky Ježíšova života bychom řekli, že překonal Satana na poušti.

Něco velmi užitečného přinášejí opakované extáze: Zanechávají stopy v mysli, v té mysli, kterou by Ghos nazval hmotnou. Hmotná mysl je ta část mysli, která má zdroj ve smyslech a účinek v rozumu, tedy nepřevyšuje svým obsahem úsek vědomí AB. Pokud tomu tak je, člověk může rozumově souhlasit s duchovními naukami, ale nemůže se jimi řídit až za tuto úroveň myšlení a konání. Ježíš by se o takovém člověku vyjádřil, že nemá uši k slyšení a zrak k vidění toho, co on hlásal, a to nikoliv z úrovně AB, nýbrž z Moudrosti boží, která je neomezená a nezávislá na kterékoliv úrovni. Tedy jaké stopy zanechávají extáze ve hmotné mysli? Přibližují postupně stále více její úroveň k Moudrosti, která se jinak vyskytuje za AB. Co to má za následek? Duchovní nauky se pro člověka stávají

závažnějšími než byly dosud. Hned po první extázi v 17 letech byl pro mne aspoň ve vzpomínce svět ducha tak reálný, že jsem mu přikládal větší váhu než pozemskému životu ve hmotě.

Řeknu to ještě jinak: Vykládám-li o povinnostech člověka, které jsou vyšší než světské povinnosti, a vykládám-li o nich lidem, kteří neprošli extází, ani se nesetkávají jiným způsobem s Moudrostí, třebaže uznávají za správné, co říkám, nejsou tím tak poutáni, aby byli schopni se tím okamžitě a bez výhrad řídit. Jako by neslyšeli, co říkám, že i pro pozemský život není nic důležitějšího, než aby i v něm byla okamžitě uplatňována duchovní Moudrost. Odcházejí ode mne vcelku nezměněni, neboť žádná řeč je nemůže náhle změnit, dokud sami nepocítí nutnost, aby se podle slyšeného okamžitě zařídili. Takhle matně působí také naučená víra. Zcela jinak působí extáze. I jediná převrátí člověka naruby. Co dříve bylo důležité, přestává jím být, a co nebylo důležité, začíná jím **naléhavě** být.

Kdyby však člověk co nejdříve přijal za správnou myšlenku o lidském životě jako příkazu použít jej k vědomému spojení s věčným životem a vyvodil z této myšlenky důsledky pro své chování, třeba jen tak, jak je toho lidsky schopen, začlo by se vlivem této soustavně uplatňované představy všechno v jeho životě měnit nenásilně a přirozeně v nekonečné přibližování k věčnému (konvergence k nekonečnu ovšem podobnou sugescí, jakou se nám pomocí smyslů vnucuje hmotný svět) bez potřeby extází. To je příklad Ježíšův (u kterého ovšem nešlo o smyslovou sugesci), příklad existenční cesty, příklad integrální jogy v jejím nejvyšším rozvoji. Rozdíl mezi Ghosovou integrální jogou a Ježíšovým příkladem je v tom, že Ghos předpokládá úplné zapomenutí člověka na Otcovský dům, asi jako Ježíš v podobenství o marnotratném synu, a vede jej důsledně zdola nahoru, přemlouvá jej na každém možném kroku jeho života, že celý život je jogou, jako kdyby napořád připomínal, že jsme vnitřně bohové. Ghos v samadhi přešel natrvalo do vědomě žitého věčného života, přestože si jeho supramentální stav nevyžadoval přechod přes samadhi. Měl k tomu jiný důvod, podobný důvodu Ježíšovu, který od smrti na kříži až po zmrtvýchvstání kráčel k Otci, jak bylo náležité pro existenční cestu. Nemohl přece tělo nechat stranou. Tomu křesťanská tradice zvláště chybně rozumí.

27. **Hatha joga** (A II, 217 - 223)

Ghos připojuje k cestě poznání ještě dvě jogy: hathajogu a radžajogu. Až si přečtete jeho zkratky o těchto jogách, jistě s ním budete souhlasit, že exkluzivní, dávno vyzkoušené cesty do vědomě žitého věčného života hrají velkou roli za hranicemi úsekového vědomí AB, a nemohou mezi nimi chybět právě tyto dvě.

V Evropě i Americe je teď velkou módou hathajoga, ale tak, jak se tu praktikuje, nepřekračuje meze pouhé přípravné jogy a nevyrovná se indické hathajoze, i když je některými žáky i tam v Indii pojímána jako přípravná cesta pro jinou jogu. Tady na Západě však neplní funkci ani té přípravy ani doplňku k jiné joze. Než se pustíme do Ghosova výkladu, řekněme si, proč tomu tak je. Každá joga musí začít velkým sebeobětováním nebo obětí. Srovnáme si přímou cestu do věčnosti s návodem Ježíšovým. Vynecháme-li Ježíšovy hlavní oběti, kterých nejsme na začátku Cesty schopni, můžeme si všimnout pro nás přijatelnějších obětí učedníků. Kdyby se byli nevzdali toho, co měli nejraději a co bylo do té doby, než se stali učedníky Páně, jediným středem jejich života, tedy kdyby se byli vnitřně nevzdali svých rodin, nebyli by se mohli stát učedníky Páně. Ani v Indii dodnes nikdo se nemůže stát žákem kteréhokoliv mistra bez velké oběti. Je totiž nutné, aby vstoupili do jiné úrovně života, do stavu, který se liší od nynějšího našeho stavu vědomí. Ten náš stav vědomí totiž úzce souvisí s tím, co děláme a jak myslíme. Nutno ještě říci, že počáteční oběť stačí opravdu jen pro počátek, musí být stále doplňována narůstající disciplinovanou poslušností. Mistr klade na žáka stále větší požadavky, a kdyby je žák nestačil plnit, sám se vzdává dalšího pokroku i mistrova vedení. Odvolám se zase na příklad Jidášův. Mezi Ježíšem a Jidášem stála jen jediná hráz: Jidáš se nedovedl vypořádat se svým míněním. Jestliže si zachoval svůj osobní úsudek o Ježíšových činech, musel se nakonec stát zrádcem Ježíše. Mistr musí mít před žákem postavení, kterému se nesmí odporovat. Vizte Ježíšův výrok: "Není žák nad mistra."

V Bibli je všechno dramatizováno, abychom snáze pochopili. To platí i o Starém zákonu. Bylo tehdy zakázáno zobrazovat si Boha. O to víc vyvstával dramatický obraz života a jeho děj, který se zakázat nedal. Celý lidský život je dramatizací něčeho, co vůbec není dramatické, ba ani ne dějové. Do tohoto faktu pomalu dorůstá jogický žák. Abych vám vysvětlil, o jakou oběť u hathajogy jde,

vedu vám ve zkratce, ale ne najednou, nýbrž postupně, dobře provedenou filmovou adaptací dramatisace hathajogy. Viděl jsem ji ve skvělém filmu Nekonečný příběh.

Hlavní hrdina té pohádky pro děti vystupuje ve dvou osobách, které mají znázorňovat dvojí podstatu člověka, zevní, která si normálně není vědoma té druhé vnitřní, nebo jak by se vyjádřil Ghos, podprahové, navenek neviditelné. Tím neviditelným je v té filmové adaptaci skvělý chlapec. Jeho umělecké jméno je Hathaway (Cesta hathy) a jeho pohádkové jméno je Atrei (Odvážný, smělý). V pohádce je jediným, kdo může splnit očekávání národa z Říše Fantazie, jejíž královna Fantazie je ohrožena nicotou.

Viditelným představitelem na Cestě je školák, jemuž zemřela maminka a on se trápí a teskní. Tento chlapec se musí smířit s tím, že mu maminka zemřela, ale pro vnitřního člověka je jen ohrožena Královna Fantazie, neboť kdyby se žena ztratila, kdyby byla pohlcena nicotou, celé její království by bylo zničeno toutéž nicotou. Na cestě by nebylo možno udělat ani krok.

Zde je umělecky proveden reálný základ rozdvojení bytosti obětí. Školák musel maminku pohřbit a rozloučit se s ní, ale jeho nitro se s tím nesmířilo, nepřestalo toužit po tom, aby se znovu setkalo s maminkou, dříve než se ztratí z paměti úplně. Začátkem pravé hathajogy, jakož i kterékoliv jiné jogy, je oběť. A ta je jinak přijímána zevní stránkou člověka než jeho vnitřní stránkou. (Tak např. v 17 letech, při nástupu přímé cesty jsem považoval těch 17 let za ztracených, úplně promarněných, zatímco vnitřní má podstata začla na těch 17 letech budovat bez jakéhokoliv otálení budoucnost duchovního člověka.), tedy jinak školákem, jinak Atrejem. O této připravenosti Atreje pokračovat v oběti školák neví, ale dovídá se o ní zajímavým způsobem, který mnoho napovídá o znalostech autora té pohádky. První oběť ovšem přinesla matka, vnitřně Královna Fantazie. Všimněte si možná, jak autor Nekonečného příběhu divákovi napovídá, ba ho varuje, aby neopomenul rozlišit prostou matku od Královny Fantazie. Předvádí ji na konci filmu jako dětskou postavu, aby ještě nemohla být matkou, ale před tím od školáka chce, aby se k matce hlásil, tj. aby se hlásil k zázraku transformace, který požaduje každá joga a které vždycky předchází zázrak transformace v matčině těle.

My jsme si už vysvětlili, proč je žena Královnou Fantazie a v čem jí muž není roven, leda že naváže patřičným způsobem na její transformaci a nezůstane u ní trčet. Žena dokáže v sobě z pouhé nedělené buňky za devět měsíců těhotenství vytvořit fan-

tastické dílo, člověka, který má schopnost, tak jak z věčnosti přišel, během lidského života se do věčnosti vrátit.

Hrdinství Atreje není svým původem odvahou lidského jedince, nýbrž dovršením vývojové řady začaté Přírodou a darem mistra. Kdo se opírá jen o svou odvalu, ten na cestě neuspěje, a to především proto, že jde za svým osobním cílem více než za Milosrdenstvím. (Všimněte si, jak Ježíš předsadil před osobní spásu učedníků povinnost milovat a být milosrdný). Arci potřebuje k tomu i lidské schopnosti, jako např. pohybovou mysl (koně), ale ty všechny mu mohou sloužit jen do určité míry nebo doby (viz spánek učedníků v Getsemanské zahradě).

Atrejovi je ponechána dobrá vůle a je vybavena představou (létajícím drakem), aby Atrei mohl překonávat tzv. mrtvé časy a prostory, při nichž nejde o samotnou osvobozovací akci, nýbrž jen o to, aby se k ní dorazilo včas a na pravé místo. Na závěr pohádky dochází ke dvěma důležitým momentům:

Královna Fantazie nemůže být zachráněna, nevysloví-li sám školák (ne Atrei) osvobozující jméno. Tady se velmi konkrétně mluví o tom, co nemůže za zevního člověka zastat nestvořené nitro, proč jsme na zemi a k čemu je naše pomíjející schránka. Při tom už musí být naše zevní stránka (školák), a nejen trpně. Z ní vyšel první čin na cestě a z ní musí vyjít i poslední osvobozující počin. Školák si dlouho nemůže, jaké jméno má vyslovit, aby osvobodilo Královnu Fantazie, ale nakonec, ve velké hrůze, že se celé dílo pokazí, vzpomene si na maminku a zakřičí: "Maminko!" a vše je šťastně dovršeno. Školák prvně sedí na draku, který s ním letí tam, kam chlapec lidsky chce se dostat, a pod ním hluboko cválá Atrei na bílém koni (který přece před tím zanikl v bažině úzkosti) a mává nahoru tomu školákovi (Dosažená souhra mezi vnitřní a zevní vůlí.).

Tedy ještě jednou: Žák musí na začátku hathajogy opustit úroveň myšlení, která je potřebná pro čistě dualistický způsob života a musí se dostat aspoň do představy o jednotě (Symbol: osvobození Královny Fantazie). Kdyby přitom myslel také na sebe, ztroskotal by (Symbol: sežehly by jej páry dvojic, dvě Sfinxy). Během cesty se Atrei nesmí vzdávat Fantazie, tj. představy. Kdyby se jí vzdal, nedověděl by se od nicoty, kdo ji může přemoci a že jím je právě Atrei. V té chvíli má v ruce zbraň, kterou přemůže nicotu. Ta zbraň pochází z jeho jména Atrei.

V pohádce je velmi dramaticky ukázáno, jakou hrůzu mají všichni tvorové z nicoty. Jejich fantazie, protipól nicoty, způsobuje, že žijí a vyvíjejí se.

V hathajoze platí, že kterékoliv lidské vlastnosti, které musely být dočasně potlačeny, objevují se v novém hávu na vyšší úrovni, a dovolují žáku, aby žil zase plným lidským životem. Příklad z pohádky: Kůň zahynul v bažině lidských úzkostí, ale je opět živ na výsluní duchovního cíle, který posvěcuje i nejprchavější myšlenku.

Doplňte si toto krátké pojednání o hathajoze dvěma spisy S. Yesudiana: Sport a joga, a Sebevýchova jogou, kterou jsem opatřil komentářem, který zde nebudu ani ve zkratce opakovat.

"Existuje tolik prostředků, jak dosáhnout samadhi, kolik je jogických cest."

Tím chce Ghos říci, že ani hathajoga není pouhou přípravkou k ostatním jogám, které si kladou za úkol dosáhnout samadhi. Jestliže pojmáme hathajogu jen jako prostředek, jímž bychom si upevnili zdraví, ještě jsme se neocitli na hathajoze.

"Vpravdě, důležitost, jaká se joze v Indii přikládá, je tak velká, že je považována nejen za nejvyšší prostředek, jímž se lze dostat k nejvyššímu vědomí, ale i za samotnou podmínku tohoto vysokého vědomí a za jediný stav, který dovoluje, abychom je dosáhli a těšili se dokonale z něho zatímco jsme v těle. Někteří dospívají k takovému bodu, že se jim jisté jogické disciplíny jeví jen jako prostředky k dosažení samadhi. Joga je však podstatně pokusem dospět k jednotě s Nejvyšším - k jednotě s nejvyšším bytím, s vědomím o Nejvyšším a s absolutní blažeností Nejvyššího.... a nikoliv jen snahou o život na periferii Božského, salokya, nebo v jeho blízkosti, samipya..."

"Jak jsme si všimli, samadhi nám poskytuje na cestě poznání splnění této podmínky právě tak, jak nám je poskytují další dva systémy: radžajoga a hathajoga. Přestože se tyto dva systémy velmi liší od cesty poznání, zdá se, že v podstatě vycházejí z téhož principu. Hathajoga je systémem mocným, ale obtížným. Jeho principem je vnitřní vztah mezi tělem a duší."

A tohle bylo nejskvělejší částí hathajogické filmové pohádky Nekonečný příběh. Vystupuje tam školák, představující tělesný stav téhož člověka, který je znázorněn Atrejem jako duševní stav, sice závislý na tělesnosti, ale jen volně, a proto Atrei může svobodně jednat. V pohádce je skvěle znázorněn vztah mezi tělem a duší, mezi tělesností jako středem a duší jako dalším středem. Oba středy se zprvu nesetkávají. Školák se nejprve podfukem dovídá o Atrejovi, ale pak s napětím sleduje jeho boj za osvobození Královny Fantazie. Důležité je, jak přichází neúmyslně k vědomí o Atrejovi. Je mu znemožněno, aby se dostavil včas do

vyučování. Zatoulá se ke starožitníkovi, který mu nenápadně dá k dispozici knihu o Atrejovi, ale zároveň ho varuje, aby ji nečetl. Školák knihu uzme a uchýlí se na půdu školy, a tam mezi haraburdím začne prožívat, co čte, a dost brzo se začne ztotožňovat s Atrejem. Tento proces ztotožnění pokračuje a rozvíjí se. Je to proces, nikoliv okamžitě hotová záležitost.

Tak je tomu v hathajoze. Ona nepodceňuje tělesný stav, ale nečeká, až se dostane tělo do krize, nýbrž používá zdravého těla a ještě jeho zdraví zlepšuje. Tady se většina žáků hathajogy ztratí nebo zapomene. Přestanou jít ke Královně Fantazie a jdou za svým zdravím. Chybí jim vůdce, který by jim zakázal upřednostňovat zdraví do té míry, že se přitom zapomíná na Královnu Fantazie, na vnitřní duši, která je sice nesmrtelná, ale může se dostat do velkých těžkostí. Nicota říká Atrejovi, když on začíná pochybovat: "Neboj se, Fantazie je nekonečná." Je jen zapotřebí někoho, kdo by ji z těch nesnází vyvedl. A to může učinit jen jediný člověk - Atrei. Atrei slyší své jméno a hlásí se k sobě: "Já jsem Atrei" a v tomto sebepoznání je síla (zbraň), kterou okamžitě poráží nicotu. Atrei nebojuje v rozhodné chvíli za své zdraví nebo za svůj život, nýbrž za život Královny. To se v pohádce opakuje na různých úrovních. Člověk není schopen přestat myslet na sebe, nepomůže-li mu duše, která není jeho tělesností, nýbrž z tělesnosti jenom vyrostla. Proto klíčem k vítězství zůstává tělo a jeho schopnosti. To je smysl celé naší hmotné existence. Tady se naše křesťanská tradice dopouští jedné z největších chyb, že radí, aby se člověk zřekl všeho stvořeného. Toto zřeknutí nesmí zastínit prvořadý úkol lidské tělesnosti jako nezbytného prostředku k nalezení nesmrtelnosti. Nesplní-li křesťanská víra tento požadavek, dochází k celé řadě anomálií. Chyby tělesného člověka zvětšuje co do účinků, spásu klade až do posmrtného stavu atd., čímž zastiňuje aktuální smysl lidského života. To jsou ko-trmelce, které už dlouho neobstojí, má-li obstát křesťanství.

Tedy v hathajoze se řeší konkrétně vnitřní vztah mezi smrtelnou duší a tělem, a to si uvědomuje málokterý náš zastánce hathajogy, neboť řeší tento vztah jen periferijně v oblasti zdraví. Někde se začít musí, ale nesmí se skončit, kde se začalo. Všimněte si slov Ghosových: *"samotnou podmínkou k tomu, abychom dosáhli vysokého vědomí, je stav, který dovoluje, který by nám dovolil dosáhnout jej a těšit se z něj ještě dokud jsme v těle."*

Ghos správně předpokládá, že jak hathajoga, tak kterákoli jiná joga vede ke změně úrovně duševního stavu, ve kterém se člověk nachází. Naznačuje, a zvláště konkrétně v této kapitole,

jakými prostředky se tento duševní stav může postupně měnit a zvyšovat.

"Tělo je tak říkajíc klíčem, obsahuje dvojí," tajemství otroctví a svobody, zvířecí slabosti a božské schopnosti, mentální a duševní temnoty a jejich osvícení, podřízenosti bolesti a omezením, vzniklým z nadvlády já, smrti a nesmrtelnosti. Pro hathajogina není tělo vulgární masou hmoty, která žije, nýbrž mystickým mostem mezi duchovní a hmotnou bytostí."

Tohle musí přijmout žák hathajogy z vědomí svého mistra, kterému pozemský život podle jeho zkušenosti už není ničím jiným než mostem do věčnosti. U mistra tohle musí být nejen zažitou, ale i zažívanou skutečností, u žáka podřízeností této skutečnosti. Když není té zkušenosti zatím schopen, musí ji aspoň uznávat za správnou, a musí z tohoto uznání vyvodit praktické důsledky, které musí nést znak mistrovské vědomosti, že tomu tak je. Víte, jak Ježíš musel své učedníky přidržovat u tohoto uznání. Protože nepoznávali jeho věčnou podstatu, a tím méně svou, musel jim předat sílu, aby činili zázraky z jeho moci, a tím se začli lišit od bezmocnosti lidské tělesnosti. To byl **první** krok, jímž je přesvědčil. Další kroky měly jinou povahu. Ale o tom teď nebudeme mluvit.

"Pro hathajogina je tělo geniálním vykladačem hathajogické disciplíny, vysvětlujícím védské OM, obrazem mystického lidského těla."

Vyslovte si OM a všimněte si, jak se ten zvuk tvoří. Vzniká v hrdle zvukem "O", prochází ústy a tam je ještě pořád jen tím "O", a končí na rtech, jejich sevřením tak, aby se zvuk zakončil tím "M". Co nám tento průběh zvuku OM napovídá? Všechno, co je na povrchu, pochází zevnitřku. Tam je "O", tam v těle je základ všeho živého stvořeného, a tento základ je zapečetěn tím "M", ale nejen zapečetěn, ale také ve své dosažitelné existenci zajištěn živým tělem. A jak je tomu s naším malým mikrokosmem (tělem), tak je tomu s celým vesmírem, makrokosmem. On má stejnou funkci projevovatele, uchovatele i překračovatele sebe samého. Dostaneme-li se v samadhi ke kořenům vesmíru (při extázích bez představ a tvarů), setkáme se tam s věčným životem nezávislým na jeho projevech. Tady je ten klíč živého lidského těla.

Ovšem, mluví-li hathajogin pořád o hmotném těle a dělá z něho základnu pro své praktiky, nevidí je očima fyziologa nebo anatomika, nýbrž popisuje je a vysvětluje je mluvou, která se vztahuje k jemnému tělu situovanému za fyzickým systémem. I když hathajogin nepoužívá tohoto slovníku, smysl hathajogy by se

dal pro nás shrnout takto: Pokouší se pomocí určitých vědeckých procesů poskytnout duši hmotného těla moc, schopnosti, čistotu, svobodu i celou vzestupnou škálu duchovních zkušeností, které jsou jí přirozeně přístupné, žije-li člověk zde na zemi v jemném těle a ve vyvinutém kausálním těle."

*"Označení za vědecké hathajogické postupy, může se zdát být nepříhodné těm, kteří spojují myšlenku vědeckosti pouze s povrchovými projevy hmotného vesmíru a vylučují všechno, co je za tím. Nicméně tyto postupy jsou také založeny na přesných zkušenostech, závislých na jistých zákonech a jejich funkcích, a když jsou přesně použity, poskytují výsledky zjiitelné zkušeností. Zatímco však joga poznání je v pravém smyslu slova filozofií bytí uvedené do duchovní praxe, tedy systémem psychologickým, hathajoga je vědou o bytí sestávajícího z psychofyzického systému. První i druhá joga dosahuje výsledky jak fyzické tak duchovní, i když se k nim dostávají z opačných pólů jedné a téže pravdy. Pro jednu jsou výsledky psychickofyzické méně důležité, neboť si všímají jen výsledků psychických a duchovních, a považuje výsledky čistě psychické za pouhé přídatky duchovních výsledků, jimž přikládá veškerou důležitost; pro druhou naproti tomu fyzický výsledek má nesmírnou cenu, psychický výsledek je významný a duchovní výsledek je i zde výsledkem nejvyšším, ale je pro ni výsledkem vzdáleným v tom smyslu, že zatím věnuje svou přímou pozornost jen tělu. Nemělo by se však zapomínat, že obě jogy směřují k témuž nejvyššímu cíli. Hatha joga je tedy prostředkem, který vede k Nejvyššímu, i když její cesta je dlouhá, tvrdá a nebezpečná, **dubkham aptum.**"*

"Metody této jogy se řídí třemi principy:

1. Očista nebo vyloučení všech úchylek, nepořádků a překážek, které vznikají z neuspořádané činnosti a z chybného užití energie našeho fyzického, mravního a mentálního systému;

2. soustředění nebo energie dovedená až do své maximální intenzity, aby mohla být užita pro stanovené cíle;

3. vyvedení naší bytosti z bolestivého užití individualizované energie, která byla chybně použita proti zákonům naší přirozenosti."

"Radost naší svobodné bytosti nás vede k jednotě nebo ke spojení s Nejvyšším: a to je vrchol, kvůli němuž byla joga zavedena. Jsou tři nepostradatelné stupně, které vedou k otevřeným a nekonečným oblastem. A do nich míří praktiky hathajogy."

*"Dva hlavní prostředky této fyzické disciplíny (ostatní jsou jen pouhými jejich doplňky), jsou **asany**, aby se tělo naučilo určité nehnutosti, a **pránáyama**, aby se pomocí dechových cvičení upravilo řízení dechu a zastavily se proudy vitální energie v těle."*

"Hmotná bytost je jejich nástrojem, ale ta se skládá ze dvou prvků, z hmotného a vitálního; tělo je zjeveným nástrojem vitální síly, prany, která je pravou naší mocí a pravým nástrojem. To jsou dva nástroje, které toho času převládají. Jsme podřízeni tělu, vitální energii, ačkoliv jsme dušemi a mentálními bytostmi. Pouze v omezené míře se můžeme chlubit, že ty nástroje ovládáme. Jsme spoutáni ubohou a omezenou hmotnou přirozeností, což je vše, co může tělo snést a ztvárňovat. Kromě toho činnost těla a vitální energie není jen omezena podmínkami projevů, ale i soustavnou nečistotou, která se stále doplňuje, a všemi druhy nepořádku, z nichž některé jsou normální a představují "násilný řád", který je součástí našeho běžného hmotného života, a jiné, nenormální, jako nemoci a různé poruchy. Hathajoga si přeje čelit tomu všemu a nad všechno se postavit, a činí to především meditací o tomto dvojím řádu..."

Hathajogický systém asan je postaven na dvou hlubokých myšlenkách, které je možno přechetným způsobem účinně použít. První z nich je kontrola pomocí hmotné nehnutosti, druhá je schopností vyvolanou touto nehybností. Moc hmotné nehybnosti je tak důležitá v hathajoze jako moc mentální nehybnosti v joze poznání, a to z paralelních důvodů. Pro myšlení, které není zvyklé na hluboké pravdy naší bytosti naší přirozenosti, tyto myšlenky by mohly vzbudit dojem, že se tu hledá apatická nehnutá trpnost. Pravda je však právě opačná, neboť jogická trpnost, ať myslí nebo těla, je podmínkou pro zvýšení energie, pro stále vyšší její zvládnutí a delší udržení téže. Normální činnost naší mysli tvoří z velké části zmatený neklid, plný plýtvání a uspěchaných postupů, z nichž jen velmi malá část je užitečná pro činnost vůle, která sebe ovládá (pochopitelně jde o plýtvání z našeho hlediska, nikoliv o nějaké universální plýtvání, neboť v přírodě všechno, co se nám jeví jako mrhání, slouží k jejímu účelu hospodaření). Činnost našeho těla se skládá z toho neklidu."

"Tento neklid je známkou neschopnosti udržet třeba jen omezené množství energie, která vstupuje do našeho těla nebo která v něm vzniká, a následkem toho je to obecné plýtvání pranickou silou, jejíž pouze nepatrná část slouží k napájení spořádané a hospodárně užití činnosti. To způsobuje, že výměna a rovnováha mezi vitálními silami, které jednají a zasahují v těle, a mezi těmi, které působí vně těla, pocházející z jiných těl a z

obecné pranické síly různě aktivní ve všech bytostech, jsou závislé na neustálé rovnováze a na ustavičném doplňování, které může být co chvíli narušeno. Každé ucpání, nedostatek nebo přemíra užití, způsobují nečistoty a zmatky. Příroda ponechaná sama sobě se z nich dostane dost snadno, protože všechno je nějak užitečné k jejím cílům; ale ve chvíli, kdy zasáhne neschopnost vůle nebo lidské mysli do jejích zvyklostí a do jejích vitálních zařízení (zvláště když vzniknou chybné a umělé zvyky), nouzový stav se zvyšuje a stane se pravidlem hry. Toto vměšování je ostatně nevyhnutelné, protože člověk nežije jen proto, aby sloužil vitálním záměrů Přírody, nýbrž také pro daleko vyšší úkoly původně nepředvídané."

Tohle by vyžadovalo důkladné vysvětlení. Snad bude stačit jen stručná poznámka: Příroda má v člověku své úkoly úměrné vyspělosti organismu a jeho stáří. Mohli bychom říci, že jsou to úkoly obrácené tváří k organismu, a ty jsou obsaženy v normálním programu Přírody, Ghos by řekl, že jsou předvídaný. Ale k těm nepředvídaným náleží potřeby vyšší. Např. člověk, dospívající k vyšším stavům než k pouhé bdělosti, potřebuje pranický náboj k nepředvídaným úkolům. Vykládal jsem tento fakt tak, že automatismus (2), má-li být vytvořena a pak zachována jeho činnost, potřebuje "stravu", a tou je především právě pranická síla. Přímo kořistnický se o ni hlásí a odebírá ji i automatismu (1). Tak např. při první a dalších extázích jsem nebyl schopen pohybu, srdce se zastavovalo ve své činnosti, rovněž dech, a to všechno se dělo bez mé vůle a bez pomoci přírody. Ta jako by bezmocně přihlížela těmto přesunům síly. Kdybych byl býval nedospělý, byl bych při těch zásazích zhora zemřel jako blahoslavená Immelda Lambertini, a příroda by byla nemohla zasáhnout. Ale u mě už bylo odkud brát. Přesto však byly normální činnosti organismu na čas paralyzovány. Naštěstí hned potom se mě ujal jakýsi mladý hathajogin, a ten mě naučil ovládat pranické průchody a správně hospodařit s pranou (především nehnutostí) a tím mě zachoval naživu. Bud'te tedy bez starosti, takovou pomoc získá každý dospělý člověk, který rozsvítil světlo na úrovni, kde žijí mnohem vyspělejší bytosti. Ty tam nemají jen rozsvícené světlo, ale tam žijí a odtamtud pomáhají. Ani malý plamének nenechají zhasnout. Je to solidarita, nad kterou jsem žasl. Stalo se něco obdobného jako když nečekaně přišli z různých stran k malému Ježíši tři svatí králové se svými dary, opravdovými dary, za které nic nechtěli. Ale i ze strany člověka musí být učiněno všechno potřebné, a tak:

"První nutností je zabránit střídavému neklidu, utišit naši činnost a zregulovat ji. Hathajoga nás má k tomu, abychom

zavedli nadnormální rovnováhu ve hmotné a vitální činnosti, a nikoliv větší nepořádek, nýbrž sebevládu."

Tou nadnormální rovnováhou míní Ghos rozlišení, kdy je třeba umět použít pranu nejen pro běžné účely života na zemi, ale i pro poznání za pozemskou úroveň, aniž by se porušil odběr prany pro běžné účely nebo zase pro vyšší účely. Každá úroveň má přirozenou tendenci zjednávat si rovnováhu v příjmu a odběru prany. Je-li však tato relativní rovnováha dosažena, nevykazuje ani přebytky ani nedostatky pranického potenciálu a v tomto smyslu je nedostačujícím stavem pro duchovní vzestup. Dostačuje jen pro nežádoucí zabydlení na tom kterém stupni vývoje.

"Prvním smyslem nehnutosti v asanách je uklidnit neklidné tělo a donutit je, aby zachovalo pranickou energii spíše než ji tříštilo."

Kdo jste se pokoušeli o vnitřní soustředění ve stavu nehnutosti, víte, že tělo pociťuje přímo živelnou potřebu se pohnout. Avšak i nepatrný pohyb způsobí rozptyl pranické energie a soustředění je pohybem porušeno. Varuji však také před dlouho trvající nehnutostí. Hluboká zaujatost předmětem soustředění způsobí, že není třeba mnoho času k tomu, aby se dosáhlo stavu soustředění. Je nutno zvyšovat zaujetí a neprodužovat dobu nehnutosti. Vývoj jde tím směrem, že nakonec vůbec není třeba nehnutosti, neboť supramentální stav působí okamžitě bez zásahu lidské vůle. Musíme být velmi opatrní v nácviku asan, abychom nenamohli organismus. Nic nesmí být násilné. Při nácviku asan je totiž zaujatost nutná, ale jen relativně správná. Je zaměřena nikoliv vzhůru, nýbrž dolů, ke zvládnutí tělesnosti. I toho je třeba, ale musí být zachována míra. Měl jsem tu výhodu, že jsem byl zaujat nikoliv přednostně asanou, nýbrž vyšším smyslem života. Asana se měla stát služkou tohoto vyššího smyslu. Hathajogin by řekl: "Co se dokáže pouhým soustředěním na asanu a pranajámu za 20 let, to se zaujatostí na nejvyšší smysl života dokáže za dva měsíce." Nejde však jen o mrhání časem, nýbrž o princip: "Hledejte království boží především, a vše ostatní vám bude přidáno!", i ta správná asana, i ta zvládnutá pranajama. Pak zaručeně dojde k tomuto:

Praktická zkušenost s asanami ukazuje, že nevzniká únik ani zmenšení energie nehnutostí, nýbrž naopak, nehnutostí vzniká její nárůst, větší cirkulace energie. Tělo zvyklé na promrhávání přebytké energie pohybem, napřed se necítí dobře při tomto vnitřním zabrzdění pohybu a střádání energie a reaguje mocnými

záchvěvy, ale pak si zvykne a cítí se v pohodě při zvládnuté pozici a zapomíná na předchozí těžkosti.

Byl jsem takový nešika, že jsem se dva měsíce namáhal, abych zvládl pouhou padmasanu. Jakmile jsem ji však za pomoci hathajogina zvládl, pocítil jsem úžasnou úlevu, nejen tím, že jsem se zbavil pocitů tělesnosti, ale i tím, že jsem se jedinečně a snadno soustředil i v jiné pozici. Pocit tělesnosti znemožňuje i vyšší způsob soustředění. Nesnažil jsem se, abych zvládl další pozice, a padmasanu jsem ihned po jejím zvládnutí také odložil, protože užitek z jejího zvládnutí se přenesl i do předešlé pozice, v níž jsem měl před tím potíže s pocitem tělesnosti a s potřebou pohybu. Byla to pozice vleže s absolutně rovnou páteří a s uvolněným tělem.

"Stane se schopnější udržet vzrůstající množství vitální energie, aniž by ji potřeboval promrhávat pohyby. A zvýšení úrovně energie je tak velké, že se zdá být neomezené, takže tělo dokonalého hathajogina je schopno zázračné odolnosti a síly a též neunavujícího vydávání energie, kterého by byly neschopny tzv. normální lidské schopnosti za nejlepších podmínek. Je schopen nejen zadržet energii, ale též ji rozestříť do celého těla. Když se vitální energie tímto způsobem zmocní celého systému, funguje jako mocná a sjednocená vůle v tichém a trpném těle. Zdá se spíše, že používá tělo, než aby tělo používalo ji. Stejným způsobem aktivní a neklidná mysl, je-li uklidněna, může být použita duchovní silou."

*"Tělo osvobozené od sebe samého a zbavené nepořádku a nepravidelností, zčásti pomocí samotných asan, zčásti směsí asan s pranajamou, stává s dokonalým nástrojem. Zbavuje se snadné únavnosti, získává dokonalé zdraví, pozastavují se tendence stárnutí a smrti, považuje-li hathajogin za nutné, aby zůstal déle než normálně živ a bez těžkostí. Je nutno též říci, že hathajoga zná více než 80 asan, z nichž některé jsou velmi obtížné a komplikované. Tato rozmanitost slouží zčásti ke zlepšení zdraví, zčásti k tomu, aby poskytla větší pružnost těla, ale též k tomu, aby pozměnila vztah mezi hmotnou energií těla a zemskou energií, se kterou je tělo spojeno. Jedním z výsledků je odlehčit těžké sevření pozemské energie, ulehčení, jehož první známkou je schopnost překonávat únavu, a konečným výsledkem je fenomén zvaný **utthápana**, neboli částečná levitace. Od té chvíle "hrubé tělo" se začíná svou povahou přibližovat jemnému tělu a těšit se v určité menší míře z jeho vztahů k vitální energii, lze pociťovat lehkost při hmotné činnosti a při jejím řešení. Takové schopnosti dosahují vrcholného bodu pomocí hathajogických siddhi neboli při mimořádných schopnostech garimá, lahgimá,*

mahimá a animá (schopnost stát se nesmírně těžký nebo velmi lehký, zvětšit se nebo se zmenšit.). Kromě toho život přestane být v plné míře závislý na hmotných orgánech a na jejich funkci, jako na tlukotu srdce a na rytmu dýchání, aniž by se tím poškozovalo zdraví."

"Nicméně tato dokonalost, způsobená výsledky asan a pranajamy, představuje jen jakousi základnu svobody a hmotné stability. Vyšší využití hathajogy spočívá hlavně na pranajamě. Asany se zabývají přímo spíše hmotným systémem, i když potřebují pomoci pranajamy; ta, opřena o nehnutost a o vládu nad naším já, zabývá se příměji jemnými a vitálními částmi nervového systému. Dosahuje svého cíle pomocí regulovaného dýchání, jak vdechu, tak výdechu a zadržování dechu. Nakonec zastavení dechu se stane tak snadnou záležitostí jako vdech a výdech, na které jsme zvyklí. Ale prvním úkolem pranajamy je očistit nervový systém, způsobit, aby vitální energie obíhala přes nervy volně, spořádaně a pravidelně a dospělo se k dokonalé kontrole o funkci energie tak, aby mysl a vůle duše, která obývá tělo, nebyly už podřízeny hmotnosti a vitalitě, ani jejím mezím s tím spojených. V naší fyziologii je dobře zjištěným faktem, že jistá dechová cvičení mají schopnost dovést nervový systém ke stavu očisty a osvobození cirkulace. Pomáhají též očistovat hmotný systém, ale v podstatě nepostihnou všechny průchody, a proto hathajogin používá doplňkové hmotné metody, aby vyčistil všechno od hromadících se nečistot. Kombinace těchto metod a asan (z nichž některé potírají nemoci) s přidáním pranajamy, zajišťuje trvalé zdraví těla. Hlavní výhodou této očisty je, že umožňuje vést vitální energii do kterékoliv části těla i mimo ně, jakýmkoliv způsobem a rytmem."

*"Funkce plicního vdechu a výdechu je pouze nejsnazším a též nejzevnějším a nejzřetelnějším pohybem Prány a vitálního Dechu v našem fyzickém systému. Podle jogické vědy, Prána má paterý pohyb, jímž se rozpíná po celém nervovém systému a do celého hmotného těla a umožňuje jeho funkci. Hathajogin se chápe zevního pohybu dýchání jako klíče, který mu umožňuje kontrolu všech pěti schopností Prány a dovoluje mu, aby dospěl k pocitovému vjemu jejich vnitřní činnosti a stal se mentálně vědomým svého hmotného života a všech činností svého těla. Je schopen vést Pránu všemi nervovými průchody svého systému, **nadhi**. Stane se vědomým své činnosti v šesti **čakra** neboli gangliových centrech nervového systému a může otevřít průchod do každého z nich a dovoluje Práně, aby překonala meze svých běžných mechanických operací. Získává dokonalou vládu nad*

hmotným životem, mnohem jemnějším z hlediska nervového než pouze hmotné, ovládá též hnutí, která jsou dosud bezděčná a unikají naší pozornosti a naší vůli. Úplná vláda nad tělem a nad životem, jejich volní a účinné užití, které vychází z očisty, jejich funkce, je základem cílů vyšší Hathajogy."

"Ovšem všechno to je jen pouhý základ, vnější a vnitřní podmínky dvou nástrojů používaných Hathajogou. Zůstává ještě nejdůležitější otázka týkající se hmotných a duchovních efektů, vázaných na zmíněné nástroje. Všechno závisí na vztazích mezi tělem, myslí a duchem, nebo na jemném těle a hrubém těle, a na těch je právě založen systém Hathajogy."

"To je styčným bodem s Radžajogou, a tu se dospívá k možnému přechodu z jedné do druhé jogy."

Spoléhám se na moc symbolů správně volených, a proto se ještě jednou vracím k uvedené pohádce Nekonečný příběh. Školák zastupuje naše zevní vědomí, které mu přináší zprávy nejen o tom, co se s ním děje, ale zasahuje pomocí děje života i do citové oblasti. Jakmile se to stane, kupí se nepříjemné události i tam, kde by to člověk nepředpokládal. Školák je zkrátka veden událostmi, jakmile se smiřuje s tím, co se děje. Začne si uvědomovat, co je za zevními událostmi a co se mu vlastně jeho krizemi navrhuje, aby to řešil na jiném než zevním poli. Proti fyzické smrti matky se nedá nic dělat, ale důležité je, že v myslí školákově je matka stále živá, a tento fakt, bez jakýchkoliv zjevení, je rozhodující pro nástup skrytých schopností člověka a nevyužitou schopnost mysli (kůň), pro nástup skryté energie (Atrei), neboť všechno to dosud neobjevené se spojuje v novém já, které se probouzí na jiné úrovni, než na které žil dosud a ze které poznával svět. Příkonem nových sil se učí překonávat strach a začne vítězit nad vším, co v člověku myslí jen na sebe. To jsou jednotlivé kroky na hathajoze. Školák se stále více diví, jak se může ztotožnit s někým, s Atrejem, koho před tím vůbec neznal. Je to ztotožnění s novým, dosud neznámým programem tak, jak jsem se s ním poprvé setkal v 17 letech. Toto ztotožnění je podobné tomu, jímž jsme se dosud ztotožňovali s nějakým pozemským cílem, přijatelným a srozumitelným rozumu a citům. Kdyby se člověk nesjednotil napřed s tzv. normálním pozemským cílem a kdyby byl všechno napřed poctivě neprováděl za tím účelem, aby jej dosáhl, chyběl by mu trénink pro vyšší úkol za hranicemi pozemského. Školák byl napřed sjednocen i citově v lásce k matce, a proto v sobě našel schopnosti milovat Královnu Fantazie více než sebe, byl vnitřně schopen ji najít a nakonec být z její strany vybudnut, aby ji nepovažoval za nic jiného než za svou

matku. Matce a královně náleží jedno jméno. Není rozdílu mezi pozemským, mezi skutečností a fantazií. V pohádce je proveden důkaz, neboť školák mocí vnitřní svobody se osvobozuje od veškerého područí nesvobody (nicoty), a to zcela konkrétně, už ne fantasticky. Všechno, co ho před tím pronásledovalo, nyní před ním prchá. Ind by řekl, že vnitřní uskutečnění se stalo i vnější živou skutečností. Joga, která nevede k novému vyššímu ztotožnění, než jaké poznáváme dosud, je chybnou cestou, je quasi cestou, jen fiktivní cestou, sebeklamem. Jogi se dopracovává nového východiska, skutečnějšího než bylo dosavadní, teprve začne žít opravdu skutečným životem, neboť v sobě probudil veškeré srdce, veškeré schopnosti duše, veškerou moc mysli a veškerou sílu, v něm dosud skrytou. Pak ovšem není pro něho nereálné milovat celým srdcem, neboť napřed celé objevil, milovat veškerou duší svou, neboť pohybová mysl, kterou dosud znal, je pouhou střepinkou oné nehnuté mysli bez slovní symboliky, a konečně je schopen milovat veškerou silou svou. Jak mistrně tuto skrytou sílu Ježíš objevil ve svých učednících. Mít ji znamená jen podílet se vědomě na ni, a to je možné jen bez přivlastňování.

23. 3. 1988

28. **Radžajoga** (A II, 225 - 230)

"Stejným způsobem, jak tělo a prána jsou pro hathajogina klíčem ke všem dveřím jogy, tak je mysl klíčem radžajogy. Tak jak oba systémy připouštějí, že mysl je závislá na těle a na práně - a to úplně v hathajoze, a jen zčásti v tradiční Radžajoze - jeden i druhý systém se opírá o asany a pránájámu - , Hathajoga jim věnuje veškerou pozornost, Radžajoga přisuzuje těmto cvikům jen omezenou působnost. Není těžké připustit, že člověk, přestože je především vtělenou duší, vlivem své pozemské podoby a mentálních činností, je především bytostí hmotnou a vitální, která, jak se zdá, aspoň na první pohled, je úplně závislá na těle a nervovém systému. Také moderní věda a psychologie tvrdily po určitou dobu, že tato závislost je výrazem skutečné totožnosti, a snažily se dokázat, že mysl a duše nemají vlastní existenci a že ve skutečnosti mentální operace pocházejí z hmotných funkcí."

Kdyby se v mém případě lékařům při operacích za vědomí nepodařilo nic jiného, než že dokázali nezávislost vědomí na

myšlení, byli by pro mně učinili dost k tomu, aby celý můj život po stránce jeho hodnocení postavili na hlavu. Poznával jsem sice tehdy málo a ještě méně jsem dokázal svým dětským rozumem správně posoudit, ale přece jen jsem definitivně hned po jejich zásazích považoval tělo za nástroj duševní činnosti (ovšem myslí) a nikoli za něco ústředního, z čeho je mysl pouze odvozena. Vždyť jsem po každé operaci za vědomí vnímal tělo i svět kolem sebe jako něco cizího, do čeho teprve vrůstám a s čím se chťe nechtě začínám znovu ztotožňovat. Sice jsem mylně považoval za střed sebe usuzující mysl, používající služeb těla a jeho smyslů, ale s tímto omylem jsem dokázal bez potíží a s mnoha přednostmi žít až do 17 let. Nevěděl jsem až do té doby, že největší předností bylo, že toto fakticky prováděné hodnocení připravovalo bez mé vůle skutečný vpád nového pravého středu mé existence do mého úsekového vědomí.

"I vedle této neudržitelné hypotézy se přehnaně zdůrazňovala podmínka, která se vnucovala jako povinná představa, a to po dlouhou dobu, že mysl vládne nad funkcemi těla a života, nebo zároveň, že možnost, aby se mysl oddělila od obou, se má považovat za omyl, za chorobu myslí nebo za halucinaci. Závislost myslí zůstávala přitom absolutní a věda nenašla pravý klíč...k tajemství svobody."

"Psychofyzická věda jogy se nedopouští těchto omylů, hledá klíč a nachází jej a může uskutečnit osvobození, jelikož bere v úvahu hmotné tělo a mentální tělo, z nichž hmotné je jakousi hrubou reprodukcí jemnějšího mentálního, a může tak objevit jeho některá tajemství, která by nebylo možno odhalit výzkumem v čistě hmotné oblasti. Toto mentální nebo psychické tělo, které si duše zachovává i po smrti, obsahuje také jemnou pranickou sílu, která odpovídá jemnější povaze mentální (čili kdekoliv se vyskytuje život, tam je také pranická energie, kterou se tento život stává živým), a prochází systémem kanálů, které se jmenují nádi (jemná nervová organizace psychického těla), a které směřují k šesti centrům, nebo spíše k sedmi, technicky pojmenovaných "lotosy" nebo "okruhy", čakra. Jsou to stupně a vzestupné hromadění až k vrcholu, na němž se nachází lotos o tisíce plátcích, ze kterého prýští mentální a vitální energie."

Ovšem tato mentální a vitální energie není ničím jiným než universální energií zredukovanou omezenými schopnosti tělesnosti, takže ji jogin nepoznává jako energii, nýbrž jako energii mentální nebo tělesnou. Je to klam, ale velmi důležitý a potřebný, aby člověk přechodně, dokud to potřebuje, s touto energií dokázal zacházet jako se svou.

"Každý z těchto lotosů je středem a sběrným bodem zvláštního operačního systému, psychických sil a energií (každý systém odpovídá nějaké úrovni naší psychické existence), což jsou proudy tekoucí skrz nádí."

*"Toto schéma psychického těla je reprodukováno hmotným tělem a jeho páteří jako stonkem s jeho gangliemi, podobnými čakramům, které na sebe navazují od nejnižšího centra až k nejvyššímu v lotosu o tisících plátcích, brahmarandhra na vrcholu lebky. Ovšem tato čakra neboli lotosy jsou zavřeny ve hmotném člověku nebo jsou jen částečně otevřeny, nebo zůstávají otevřeny jen tou měrou, jaká postačuje k normálnímu lidskému životu a zasahují jen kvantem potřebným pro takový život. Z hlediska mechanismu života je tu vysvětlení, proč se zdá, že vtělená duše je tak úzce závislá na tělesném a nervovém životě, i když tato závislost není ani tak úplná, ani tak skutečná, jak se zdá na první pohled. Energie duše není zcela zaktivována ani v těle, ani ve hmotném životě, utajené schopnosti mysli nejsou ještě probuzeny a převládají tělesné a nervové energie. Ale je tu odevždy spící energie. Říká se o ní, že je stočená a spící jako had (a proto se jmenuje **Kundalini Šakti**) v nejnižší čakra čili v múládhára. Když pranayama zruší rozdělení nižších od vyšších proudů prány v těle, Kundalini dostane jakýsi šok, probouzí se a začne stoupat jako ohnivý had, otevírajíc při svém vzestupu lotosy, až se setká Šakti s Purušou v jejich tisíciplátkovém lotosu brahmarandhra, v hlubokém samadhi spojení."*

"Chceme-li použít řeči méně symbolické více filozofické, snad ale méně hluboké, můžeme říci, že pravá energie naší bytosti spí v bezvědomí, v hloubce našeho vitálního systému, a že se probouzí uplatňováním pranayamy. Při svém rozvoji otevírá všechna centra naší psychické bytosti, kde jsou schopnosti a vědomí toho, co by se nyní dalo označit jako naše "podprahové já", takže jak se postupně otevírají brány schopností a vědomí, získává se tím přístup do dalších psychických úrovní a my se staneme schopnými vejít ve styk se světy nebo stavy kosmického bytí, které jim odpovídají; všechny psychické schopnosti, nenormální pro hmotného člověka, ale přirozené pro duši, se v nás rozvíjejí. Nakonec na vrcholu výstupu této rozvíjející se energie setkáváme se s nadvědomým já, skrytým nad a za naší hmotnou a mentální existencí. Toto setkání přivodí hluboké spojení v samadhi, v němž se naše bdělé vědomí ztrácí v nadvědomí. Tak hathajoga dospívá svým způsobem trpělivým a nepřetržitým praktikováním pranajamy k psychickým a duchovním výsledkům, kterých jiné jogy dosahují příměji psychickými a

duchovními metodami. Jedinou mentální pomůckou, kterou hathajoga používá, je vyslovování mantry (mantra), slabiky, jména nebo mystické formule, která má velmi významné postavení v systému indických jog. Tajemství moci mantry, šesti čakra a Kundalini Šakti je jednou z ústředních pravd této psychofyzické vědy a souhrnu jejich praktik, o nichž nám tantrická filozofie podává rozumový výklad a poskytuje o ní kompletní a metodickou dokumentaci. Všechna náboženství a discipliny Indie, které se odvolávají na metody převážně psychofyzické, jsou ve své praxi více či méně závislé na tantrismu."

Nevím, čeho bych se byl konkrétně chopil na počátku Cesty v 17 létech, kdybych byl nepoznal a nepoužíval mantry aspoň tak dlouho, dokud se mysl nezačla zastavovat, vždy znovu zastavovat, bez mé vůle a proti ní vlivem zaujatosti předmětem soustředění. Je ovšem možno též ustrnout na úrovni opakované mantry, pokud je to opakování mechanické a bezduché bez zaujetí, které má mantra nejen vzbuzovat ale i odnášet povídavou mysl nad ni k jejímu vyššímu základu. V mantře jsem od začátku jejího používání viděl prostředek, který je schopen unést mě celého do vědomého věčného života a nenechat nejmenší zbytek vedle v temnotě nebo v pocitech tělesnosti. Ale ne hned jsem pochopil, že meč (mantra), jímž jsem se už probil někam dále za sebe, musím dokázat odhodit.

"Radžajoga rovněž používá pránájámy, aby dosáhla těchže psychických cílů jako Hathajoga. Jelikož však je systémem založeným výlučně na psychických principech, užívá ji jen jako jednoho z mnoha prostředků, omezujíc se na tři až čtyři příležitosti. Nevychází ani z ásan, ani z pránájámy, nýbrž trvá především na mravní a mentální očistě. Tento předem stanovený přístup má nejvyšší důležitost, bez něho by byl ohrožen celý zbytek jogy a docházelo by k mnoha nedostatkům povahy mentální, mravní a fyzické. (V novodobé Indii osoby, které tíhnou k joze a sbírají o ní zprávy namátkou z různých pramenů nebo od osob málo poučených, uchylují se přímo k pránájámě radžajogy, často s neblahými následky. Pouze ti, kdo jsou duchovně silní, mohou doufat, že se vyvarují případných omylů na této cestě). Podle klasického systému tato očista se dělí do dvou kategorií: na pět yama a pět niyama. Yama jsou pravidla, jak zvládnout já v mravním chování, jako např. mluvit pravdu, zříkat se zla nebo násilí, krádeže atd., jsou to tedy pravidla, která shrnují prostě běžnou potřebu sebevlády a mravní čistoty. Yamou se v širším měřítku označují všechny sebevýchovné disciplíny, jejichž účelem je uklidnění radžasického egoismu, jeho vášní, přání lidské bytosti

až po jejich úplné zastavení. Cílem toho je dosáhnout klidnou mravnost bez vášní a připravit tím způsobem smrt egoismu v radžasické lidské bytosti.

"Niyama jsou rovněž mentální discipliny, založené a jistých praktikách pravidelně prováděných, z nichž nejvyšší je meditace o božském Bytí. Jejich smyslem je vytvořit klidnou sattvickou čistotu a připravit půdu pro soustředění, aby se mohl s jistotou provádět zbytek jogy.

Yama je prostředek, jímž se urychluje přechod z jogické neúčasti do jogické zaujatosti. Snažíme-li se totiž poctivě mravně žít, nikdy se nám nepodaří, abychom byli mravně dokonalí, ale staneme se daleko snáze a dokonaleji zaujatí cílem jogy, než kdybychom žili nedisciplinovaně nebo nedbali na mravní přestupky. Kdo tedy neví, jak získat zaujatost pro nejvyšší cíle jogy, nechť se snaží žít mravně. Lze mu pak zaručit, že jednoho dne, někdy zcela náhle a nečekaně se stane pro zmíněné cíle tak nadšený, jako kdyby se byl jimi už dávno zabýval. Přichází-li yama zhora, zastavuje tento její proud svévolné zacházení s vůlí a mění se v zaujetí vůlí, která není osobní, je mravně dokonalá a dokonce nadevše moudrá.

Niyama je prostředek, jímž se člověk poctivě učí se soustřeďovat, nemá-li zájem o jogu a její cíle, stačí, když svůj zájem upne na světský cíl a věnuje se jeho dosažení všemi svými lidskými silami. Naučí se soustřeďovat na konkrétní cíl, a nezanedbává-li yamu, dostaví se touha po středění na duchovní cíl, ale nejen ta, nýbrž i schopnost se na něj soustředit dokonaleji než na tak zvaný konkrétní světský cíl, protože se dostaví moudrost, která nám vnukne zaujatost. Přichází-li niyama zhora, kdykoliv se neúspěšně soustřeďujeme na světský cíl, náhle, jakmile jsme po klidném vyčerpání všech sil osobní vůle, svůj světský cíl opustili, dostavuje se moudrá prázdnota s její obrovskou silou a se změnou tzv. zevní situace tak, že začneme být soustředění napřed na řešení nově nastalé situace způsobem nadlidským a k sobě bezohledným, později tímto vzrůstem soustředěnosti přejdeme na zaujatost jogické povahy. Zkrátka náš stav běžného člověka se samovolně změní na stav člověka zaujatého nejvyšším životním cílem. Nastane tedy změna stavu, která je v každé joze rozhodujícím činitelem .

"Když je zajištěn tento základ, praxe asan a pránáyámy začíná přinášet dokonalé plody. Sama o sobě kontrola mysli a naší mravní bytosti vpravují pouze naše normální vědomí do předběžně správného stavu; nemohou způsobit vývoj ani projev

vyšší psychické bytosti, potřebný pro široké záměry jogy. Aby došlo k tomuto projevu, je nutno rozvázat uzel, který spojuje mentální bytost s vitálním tělem a s fyzickým tělem, a otevřít průchod k vzestupu přes naši vyšší psychickou bytost, aby se dosáhlo spojení s nadvědomým Purušou."

Upozorňuji znovu, že Ghos píše pro dospělé lidi, nikoliv pro děti a také nedbá na to, co ještě u dítěte není tak pevně svázáno jako u dospělého člověka. Tyto svazky jsou u něho teprve ve stavu zrodu, a proto u nich může při nepatrném úsilí dojít k dokonalejším vyšším vazbám než u dospělého člověka. Nemyslím pomocí nějakých umělých pozic nebo umělého vedení dechu, nýbrž prostředky méně mechanickými, např. oddaností nebo dětinskou vírou. Mám na mysli dva zářné příklady: sv. Terezii z Avily a sv. Kateřinu Sienskou. Srovnám-li jejich případ se svým nevěrečným postojem, musím přiznat, že jejich dokonalou přípravku (a více dítě nemůže snést) u mne zastoupilo násilí, které na mně prováděli lékaři. To je tedy nevzorné, ale je pro mne velkým poučením o tom, co by měli u dítěte provést vychovatelé, kdyby buď byli aspoň trochu osvícení a záleželo jim na duchovní budoucnosti dítěte, nebo byli inteligentně věřící, nikoliv jen slepě věřící. Dítě není připraveno pro exklusivní jogu, jako je třeba karmajoga, hathajoga nebo radžajoga, ale je dokonale otevřenou soustavou, do které se nejnázze hodí integrální joga, tj. joga celým životem. Pokračuji v Ghosově textu:

"K tomu se může dojít pomocí pranajamy. Pokud se týče ásán, Radžajoga jich užívá jen k tomu, aby se tělo dostalo do spontánní polohy usebranosti, ale s páteří tvořící s hlavou přímou linii, aby nedocházelo k žádné úchylce páteře. Smysl tohoto pravidla se váže na teorii šesti čaker a na cirkulaci vitální energie mezi muládhárou a brahmarandharou. Pránájáma radžajogy očišťuje nervový systém: dovoluje, aby vitální energie cirkulovala stejnoměrně v celém těle a také aby byla vedena podle přání a potřeb tam, kde je jí třeba. Takovým způsobem můžeme zachovat tělo a vitální bytost v dokonalém stavu zdraví a síly. Dochází ke zvládnutí pěti běžných činností, které omezují život na zvykové mechanické pohyby vitality. Úplně se otevrou centra psychofyzického systému a uvede se do bdělého stavu vědomí moc Šakti a světlo Puruši, které se probudí na všech vzestupných úrovních. Při současném použití mantry se uvede do těla božská energie a umožní se soustředění ve stavu samadhi, který představuje vyvrcholení Radžajogy."

Možná, že vám tohle připadá jako soustava velmi těžko splnitelných předpokladů, přičemž ještě Ghos se občas prořekne

mezi řádky a začne mluvit, že jde jen o nějakou přípravnou fázi. Jak tomu máme rozumět a přitom nezmalomyslnět? Považujte s Ghosem za vhodné, aby se vysvětlilo, co může nějak ovlivnit člověk svou vůlí a chováním, čili co se dá popsat jako postup zdola nahoru. Opravdu dosud řečené je přípravou, a to blízkou, cest božích, které vedou k nám, vstříc nám a ne proti nám, nýbrž zhora dolů. Nebylo by dobré, kdybychom podceňovali cokoli z toho, co sami nemůžeme provést. Kdybychom se cele nevložili do Cesty, neměli bychom, až na nějaké počáteční osvícení, nejmenší naději, že by došlo k nějakému zásahu zhora. To je potřeba onoho Goethova: "Wer immer strebend sich bemuht". Bez soustavné poctivé snahy na Cestě nic nejde a nic se nedostaví, ale přes určitou mez ani nejlepšími metodami nic nejde. Jak jsme se do díla s chutí vložili, tak musíme umět bez zatrpklosti kdykoliv dílo položit, jako bychom jej nikdy neprováděli, bez nároků na jakýkoliv výsledek, asi tak, jako se ukládáme ke spánku po dokonalém odstrojení se od stavu bdělosti. Musíme umět střídat ono dnes z kybernetiky obecně známé: je tam proud (tedy jedna), a není tam proud (tedy nula), jak to registruje samočinný počítač. Tím se spočte všechno, ale zde v joze nejde o tupé neinteligentní počínání počítače, nýbrž na Cestě s velký "C" jde o způsob, jímž jediným se dá přizvat boží Moudrost do našeho díla. Jen tam, kde nastává třeba jen okamžiková prázdnota, Moudrost může vstoupit a vstupuje. Jinak nikoliv. Zde je, doufám jasně vysvětleno ono čínské, že s metodou to nejde a bez metody rovněž ne. Řečeno symbolicky: nula má stejný význam jako jednička. Tedy pozor: Ghos ukazuje metodicky správně postup zdola nahoru, neboť nemůže slovně ukázat, co je postupem zhora dolů. Ale přece jen by se dalo říci, kdyby se důsledně zastávala emanační hypotéza, že do našeho těla tak jako tak vstupuje soustavná pomoc zhora, která může být a je různou měrou pozměňována a přiškrcována nebo propouštěna podle toho, do jaké míry se dovedeme zbavit osobní vůle (nebo ji postavit do služeb Vůle) a vůbec i sebe, abychom byli oním žádoucím NIC přepodobněným z NIC přirozenosti boží, jak požaduje Eckehart.

Řeknu ještě jednou totéž jiným příměrem: Bylo by pro mne mnohem těžší vodit psa na procházku, protože on tu procházku potřebuje, než zastavit mysl. Pes nemůže být např. ve městě ponechán bez dozoru nebo dokonce bez provázku. A my přece všichni žijeme ve světě velmi obydleném lidmi a nemůžeme z tohoto světa vypadnout nebo na něj nedbat. Kdybychom nevedli ve městě psa na provázku, fakticky bychom se ho zřekli. Ale protože se ho ani nechceme zříci, ani by nebylo správné, abychom se ho zřekli, když už ho jednou máme, nemůžeme při

průchodu městem dělat nic jiného, než psa držet na provázku. To vypadá beznadějně a bezvýhodně. Vypadl prostor pro sebevzdání, a bez něho nelze jít kupředu. Zbyl prostor jen pro odříkání, ale pro zbytečné odříkání, jehož symbolem je vodění psa na provázku. Odříkání představuje jakoukoliv nastoupenou metodu a její limit. Naštěstí, i když máme psa, rozuměj vlastní já, nepotřebujeme je pořád vodit, rozuměj: také spíme, kdy o svém já nevíme a nemusíme vědět. Ale spánek je dost nízkým limitem poznání, a proto je pro mě vodění psa daleko těžším úkolem než zastavení mysli bez usnutí. Zkrátka odvykl jsem si vodit psa.

"Koncentrace se v radžajoze dělí na čtyři etapy: začíná stažením mysli a smyslů ze zevních věcí, pak přejde na upnutí pozornosti na jediný předmět soustředění při vyloučení všech jiných myšlenek a mentálních činností, pak následuje prodlužované upření mysli na tento předmět, a nakonec se dojde k úplnému uvnitřnění vědomí, které se může vymknout ze zevní mentální činnosti v jednotě samadhi. Pravým smyslem této disciplíny je, aby se mysl stáhla ze zevního světa a spojila se s božským Bytím. Během prvních etap je nutné pomáhat si nějakým prostředkem, nebo se opírat o samotnou mysl, aby se mysl, která je zvyklá přebíhat z jednoho předmětu na druhý, ustálila na jediném předmětu, který symbolizuje Božství. Obvykle je to nějaké jméno, forma, mantra, co pomáhá k tomu, aby se myšlení výlučně upnulo na poznání nebo na uctívání Pána. Pomocí tohoto soustředění na ideu, mysl pak přejde z ideje na skutečnost, kterou idea představuje, a ponoří se do ní klidná, usebraná, sjednocená. To je tradiční metoda. Existují také jiné metody, které rovněž mají radžajogickou povahu, jelikož používají klíč mentální a psychické bytosti. Někdo míří spíše k uklidnění mysli než k okamžité usebranosti, jako třeba disciplína, která pozůstává v pozorování mysli, jak se unavuje ve svém zvyku toulat se sem a tam bez cíle, a v odnětí jakéhokoliv souhlasu s ní; jiná metoda, mocnější a rychlejší, rychleji působící, spočívá v tom, že se mysl donutí, aby vyloučila všechny myšlenky směřující navenek a ponořila se do sebe samé, do absolutního klidu, odkud se dá nazírat jen na čiré Bytí nebo zmizet v nadvědomé existenci. Metody jsou rozličné, jejich smysl a výsledky jsou stejné."

*"Mohlo by se předpokládat, že činnost a smysl Radžajogy končí zde, jelikož její činnost má uklidňovat vlny vědomí a jejich mnohostrannou aktivitu, **čittavritti**; napřed tím, že nás naučí nahradit neklidnou radžasickou směs klidnou a světlou sattvickou činností, a pak že zastaví veškerou činnost; čili že účelem radžajogy je vstoupit do klidného styku s duší a pak se spojit s*

Božstvím. Systém Radžajog obsahuje ještě jiné účely (jako např. používá okultních schopností), z nichž některé se nezdají být ve spojení s hlavním cílem, ani se nezdají být s ním slučitelné. Zmíněné schopnosti neboli siddhi jsou často odsuzovány jako nebezpečné a jako něco, co jogina odcizuje od pravého cíle, neboť jogina odvádějí od jeho legitimního účelu jednání, jímž je spojení s Božstvím. Zdálo by se tedy přirozené, že by se jich měl jogin zříci, neboť jestli jogin jednou dospěje k cíli, stanou se beztak zbytečné a frivolní. Ale radžajoga je psychickou vědou, která v sobě obsahuje všechny vyšší stavy vědomí a z nich vyplývající schopnosti, takže mentální bytost se může pozdvihnout pomocí všech až k nadvědomí a k nejvyšší možnosti spojení s Nejvyšším. Nadto, pokud je jogin v těle, není pořád mentálně nečinný, ani není stále ponořen do samadhi; je tedy nutné, aby si všiml i schopností a stavů, které jsou mu (snadno) přístupné na vyšších úrovních bytí, má-li být jeho věda úplná."

"Tyto schopnosti a zkušenosti pocházejí především z oblastí vitálních a mentálních, nacházejících se za fyzickým světem, ve kterém žijeme, a jsou přirozenými schopnostmi duše a jemného těla, a takovými se stávají, jak se postupně zmenšuje naše závislost na hmotném těle; tyto nenormální činnosti se stávají (snadno) možnými a projevují se spontánně, aniž bychom si přáli je rozvíjet. Mohou se dostavit a mohou se upevnit pomocí jistých postupů nabízených radžajogickou vědou; pak jejich užití závisí na aktu vůle, nebo se mohou ponechat samy sobě, aby se samy vyvíjely, a jogin je potom používá spontánně, nebo když ho Božství k tomu má, aby jich užil. Ale i když se vyvíjejí a fungují přirozeně, mohou být odmítnuty gestem exkluzivní oddanosti k jedinému nejvyššímu smyslu jogy. Kromě toho existují ještě větší schopnosti, které pocházejí ze supramentálních úrovní a které odpovídají samotným schopnostem Božství v jeho duchovním bytí a v jeho supramentální ideaci. Tyto schopnosti nemohou být dokonale navozeny osobním úsilím, a tím méně, kdybychom si je přáli mít; mohou sestoupit zhora a stanou se přirozenými, když se dostanou nad mysl a žijeme-li v duchovním bytí, vědomí a ideaci. V takovém případě už to nejsou nenormální "siddhi" pracně získané, nýbrž projevem samotné přirozenosti a způsobem jednání naší bytosti, pokud zůstáváme činnými v pozemské existenci."

"Pro integrální jogu mohou být zvláštní metody Radžajogy a Hathajogy užitečné v určitých stádiích vývoje, ale vůbec nejsou nutné. Je pravda, že jejich hlavní úkoly jsou souběžné s úkoly integrální jogy, ale je možno se dát též jinými cestami. Metody

integrální jogy mají být především duchovní, a jestliže si příliš zvykneme na metody fyzické, psychické nebo psychofyzické, které mají charakter stereotypní procedury, nahradí se vyšší metody metodami nižšími. Budeme mít ještě příležitost, abychom se tímto argumentem zabývali, až budeme pojednávat o konečné syntéze metod používaných různými jogami."

29. 3. 1988

Zde končí druhý díl Ghosovy Syntézy jogy. Následují ještě další dva svazky, z nichž poslední nebyl autorem dokončen. Opět připomínám, že Ghos předpokládá u každé přednesené jogy, že žák působí zdola a za ním mistr jej doplňuje působením zhora. Toto působení zhora se dostavuje tak jak je líčí Ježíš svým životem, a bylo by dobře, kdybyste si všimli, jak v tomto životě ustupuje krok za krokem osobní vedení neosobnímu. Podle mých zkušeností osobní vedení nastupovalo jen výjimečně a jaksí za trest, že jsem se nezařídil podle mocnějšího a všestrannějšího neosobního vedení. To neosobní vedení se nikdy neprojevuje jako něco odděleného od člověka nebo jako něco nadpřirozeného nebo dokonce nepřirozeného a vyžaduje disciplinovanou poslušnost beze slov, ale velmi pádnými fakty. Rád bych je označil jako nesmírně laskavé, do všech podrobností života zasahující Milosrdenství a za velké Požehnání, kterému lze jen těžko úplně rozumět dříve než se projeví v účincích.

Ještě však na chvíli neopustíme cestu poznání, i když zastávám tentýž názor jako Ghos, že je to jen jedna z postranních přístupových cest k integrální jogy. Dokáži vám především na jediném výroku Bhagavadgíty, jaký měl pro mne význam. Přečetl jsem si kdysi roku 1930 v Bhagavadgítě Krišnův výrok, kde Bůh o sobě praví: "Já jsem schopnost (síla) soustředovací."

Přečetl jsem si ten výrok tajně pod lavicí při vyučování, a už jsem nemohl číst dál, a už jsem nevěděl, co se dělo v té hodině při vyučování. Tak jsem byl tím výrokiem unesen. Proč byste jím nebyli uneseni vy? Proč jsem jím byl unesen já? Byl to jeden ze symptomů obráceného, nikoliv normálního přístupu k Cestě. Byl jsem nedlouho před tou četbou přemístěn ze středu "já a pro mne" do středu "já pro Tebe" a "Ty pro mne", což by se mělo uvádět v opačném pořadí "ty pro mne", protože jakmile se o tomhle dovídáme, ztotožníme se s tímto věděním a podřídíme svou vůli takto: "já musím žít především pro Tebe."

A tady jsem u toho ustavičného Ghosova napomínání "co se musí". Ghos vystupuje v celé Syntéze jogy jako inspirující a pomáhající Síla duchovního vůdce. Když duchovní vůdce, jako

např. Ghos, sleduje žáka, musí znát znaky pokroku, které žák **musí** vykazovat dříve než mistr smí vést bezpečně žáka dál. Žák si musí být vědom toho, že tyto znaky pokroku přicházejí jako dar od mistra, a že žák si je teprve dodatečně zaslouží tím, že je poslušen všech změn a sám mění postoj vůči světu i sobě podle síly těchto darů. Prozradil jsem vlastně, že podstatou těch darů jsou zčistajasna nabyté schopnosti, pomocí nichž něco dokážeme, co jsme i při nejlepší vůli a snaze před tím nedokázali.

Takže když jsem si přečetl Krišnúv výrok, uvědomil jsem si, jak musím být vděčen za to, že se dokážu soustředit, když On je silou a schopností soustředivací. A v soustředění je uložena největší boží síla, jaká se do člověka vejde a kterou člověk ještě unese.

Dále jsem si uvědomil, že hloubka soustředění je bezedná, neboť pochází z Nekonečného. Nutně jsem potřeboval vědět, že ta bezedná hloubka je bezpečná, protože je hloubka Božství, kterému náležíme. Je to hloubka, ve které můžeme bezpečně plout. Snad bych byl vůbec nepřekonal strach z té propasti, kdybych se byl nedověděl, čím je a že není moje, nýbrž součástí oné Moci, která se u mne už od útlého mládí občas projevovala, když jsem přestal být svůj.

Je proto zbytečné, abychom se snažili o soustředění? Nikoliv. Do určité hloubky se dokážeme ponořit vlastní vůlí, a pak pravou známkou toho, že dál nemůžeme jít tímto prostředkem, je strach, který nás najednou zachvátí. To je moment, kdy máme přejít z vlastní vůle do Vůle boží. Jsme tu tedy na rozhraní mezi soustředěním získaným zkušenostmi z tohoto světa a mezi soustředěním vlitým zhora. Ale nejsou to dvě různé vůle, nýbrž ta první, odborně v teologii nazývaná "získaná", je takovou mírou milosti boží, kterou normální člověk unese, kdežto ta "vlitá" je mírou, kterou už neunese, dokud se nedostane ze stavu, ve kterém zatím je, do nového stavu, ve kterém zatím nežije. A do toho se dostane sebezáporem, jehož nejpřirozenějším a nejkrásnějším projevem je nezištná láska k bližnímu. Byl jsem sice k dostačujícímu sebezáporu donucen lékaři, ale protože oni tu vivisekci prováděli po dobu dvou let čtrnáctkrát, dokázali poobrátit můj život naruby. Ale od 17 let se ode mne chtělo, aby můj život byl úplně trvale a zcela přirozeně obrácen naruby. Pochopitelně všechno nezačlo po přečtení zmíněného výroku Bhagavadgíty, ale má-li vám být srozumitelné i to, co začlo už mnohem dříve a co je neomylným znakem správného poznání, chopím se skvělého díla Suzukiho "Západní a východní cesta", což jsou eseje o křesťanské a buddhistické mystice. Budu chvíli pokračovat v tom a

tam, kde jsem už dříve skončil, a to v prvním díle spisu, v kapitole "Mistr Eckhart a buddhismus", oddíl pátý, který označím (5). Svůj komentář budu uvádět v závorce.

(5)

Co je to čisté (absolutní) Tao?

Než se pustíme později do zenového pojmu "čistého Taa" neboli Božství, které se chápe jako "čisté Nic", bylo by dobře, kdybychom si osvětlili taoistickou koncepci téhož, jak ji předkládá Lao-ce (jindy jsem uváděl Lao-c , protože koncové e je polohlasné). Byl jedním z původních myslitelů Číny, a "Tao" je tématem Tao - te - kingu, tedy knihy, která se přičítá Lao-covi.

(Suzuki z úcty ke čtenáři, příliš ponižuje Laoceho, když o něm praví, že je myslitelem. Přeje si, abychom Lao-ceho nevyřadili z řad filosofů, kam ovšem nepatří. Kdyby byl nejlepším myslitelem mezi všemi mysliteli, nebyl by myšlením přišel na to, co napsal. Berte laskavě na vědomí, že Lao-ce prostě věděl ze své metafyzické zkušenosti, co je Tao, a jen převáděl, co věděl, do lidského myšlení. Toto jeho počínání se podobá filosofii, ale není jí. Lao-ce ovšem musel být velmi inteligentní člověk, aby ten převod dokázal převést do slov. Mělo by se mu říkat "skvělý tlumočník čistého Taa". Bylo to odvážné počínání. Totéž učinil Ježíš svým životem a přidal k tomu slovní komentář. U něho tedy předchází život slovu.

Dokud lidé nezačnou mít metafyzickou zkušenost, budou se stále dohadovat, co tím Taem Lao-ce mínil. A budou se dohadovat zbytečně. Proto jsem před tímto pojednáním (5) uvedl začátky takové metafyzické zkušenosti při četbě z Bhagavadgíty. Jediná věta mi připomněla, že je tu za celým stvořením velká soustředěnost, a také soustředěnost na stvořené, pokud se vůbec v této souvislosti dá o stvořeném mluvit. Je to tak obrovská síla soustředovací, lépe řečeno než schopnost soustředovací, že kdyby plně pronikla do lidského úseku vědomí AB, smazala by je, spláchla by je v úžasném zření toho drobečka člověka. Ale to se nestalo ani mně, a tím méně Lao-cemu, a proto mohl poctivě prohlásit, že "pravá vláda je takovou vládou, že lid ani neví, že se mu vládne." Mluvil přitom o vládě oné soustředěnosti, o Tau, o zvláštním nepostřehnutelném soustředění na "lid", tedy i na lidskou úroveň vědomí, která pochopitelně není výjimkou mezi jinými úsekovými vědomími a úsekovými existencemi. Nejlepším myšlením bych nepřišel na zdroj síly soustředění, že je to vláda atd. Myšlenka, že by se na ten její zdroj mohlo přijít nějakým rozjímáním a dumáním je tou nejnesmyslnější myšlenkou, jaká

člověka může napadnout. Kdybych se byl o tom nedověděl s bezvýhradnou jistotou při tajné četbě Bhagavadgíty, byl bych se potácel mezi různými názory na soustředění, nebo bych se o ně vůbec nezajímal. Ovšem metafyzická zkušenost o síle soustředění nespadla ani na mě z nebe. Dozrával jsem k vědění o jejím zdroji tím, že jsem od svého dětství zastavoval přemýšlení o tom, "jak na to nebo na ono přijít." Tisíckrát před tím, než jsem si přečetl větu o síle soustředění, která pochází z člověka jen odvozeně, tisíckrát před tím jsem opustil přemýšlení, vždycky ve chvíli strašného trápení, že jsem nemohl přijít na nějaké konkrétní řešení něčeho pro mne relativně důležitého, a tisíckrát před tím jsem se ocitl nedefinovatelně a nevědomě před skutečností "Já jsem síla soustředovací", neboť vyprázdněním mysli jsem se ocitl před mocí soustředění, a ta moc vyřešila každou **nastalou** situaci. Tato moc je pánem všeho stávajícího se, je před tím, než se něco děje, a je po tom, co se děje. Nezáleží na tom, že jsem nevěděl, co vlastně zažívám a nedefinoval jsem si to až do 27 let. Zaručeně Lao-cova definice Taa mu vyvstala v mysli až po tom, co se dověděl o Tau bez dumání, zastavením mysli, ve stavu naprosté trpnosti. A pochopitelně dověděl se toho mnohem více než já. Ale při té gradaci poznání už není rozdíl v podstatě té Moci. Proto mi nečiní nejmenší potíže, mám-li se ztotožnit s tzv. "myšlením" Lao-ceho. Tedy, co dál budete číst z Tao-te-kingu, není výplodem myšlení, nýbrž pochází z toho, co je za myšlením a nad ním.)

Tao znamená doslova "Cesta" nebo "Stezka" nebo "Přechod" (Ale hned si řekněme z Tao-te-kingu, že "je to cesta, po které se nedá kráčet." Lao-ce je ještě náročnější než Ježíš, který mluví o svízelné a úzké cestě, která vede ke spáse. Mluví-li Lao-ce o cestě, po které se nedá kráčet, převádí do slov skutečnost: "ocitl jsem se na té cestě, přestože jsem se na ni nedostal svou schopností po ní jít." To je základem metafyzické zkušenosti. Taková cesta vede k přechodu z nízké úrovně našeho vědomí do nadvědomí.)

*a odpovídá ve více než jediném smyslu sanskritskému slovu **Dharma*** (ovšem musí být to slovo pojato jako cesta celým životem, na kterou jsme se nepustili z vlastní vůle, nýbrž z jakéhosi velejemného příkazu pravého vládce, který nás na ni postavil, neboť má s námi na ní své záměry. Ve svém životě chtěně nebo nechtěně někam kráčíme, ale kdy jsme začli svou pouť, o které nemůžeme říci, že jsme ji začli ze své vůle nebo proti své vůli? To je prostě naše Dharma.)

Je to jedno ze základních pojmů v historii čínského myšlení. Zatímco taoismus své pojmenování odvozuje přímo z něj, z Taa,

konfucionismus je používá spíše v mravním než v metafyzickém významu. Taoisté je používají ve smyslu "Pravda", "poslední Skutečnost", "Logos" atd. Lao-ce je definuje ve svém Tao-te-kingu takto: (poznámka německého překladatele Suzukiho pod čarou. Suzuki cituje Tao-te-king částečně z anglického překladu Arthura Waleye, částečně podle vlastního uspořádání. Pokusili jsme se uvést v soulad anglickou předlohu s německým překladem Richarda Wilhelma, Ditrichovo nakladatelství):

*Nemá dno, je původem
všeho na světě.
Podobá se tůni,
která nikdy nevyschne,
a já nevím, čí je dítětem.
Zdá se být starší než Bůh.*

(Pochopitelně pojem Bůh je lidského původu, jako všechny ostatní lidské pojmy. Tao je před vznikem jakéhokoliv lidského pojmu.)

Ve 14. výroku podává Lao-ce jinou zevrubnější charakteristiku Taa:

*Ohlížíme se po něm a nevidíme je.
Jeho jméno je: bez podoby.
Nasloucháme mu a neslyšíme je.
Jeho jméno je: bez zvuku.
Saháme po něm a nedosahujeme je.
Jeho jméno je: Neuchopitelný.
Tyto tři vlastnosti nelze od sebe oddělit.*

(Aplikujeme-li tuto charakteristiku na způsob, jak se dostavuje metafyzická zkušenost, třeba i tak nepatrná, jako u mě vznikla při četbě jediné věty z Bhagavadgíty, můžeme o ní říci, že nebyla žádána ani předvídána, neměla nikde svůj původ, o kterém bychom mohli říci, odkud pochází. Je to duch, který vane nevíme odkud kam, řekl by Ježíš. Byla tu náhle pravda, která se ocitla v mém vědomí, a přestala být pouhými přečtenými slovy, protože mě zaujala nad úroveň běžného zaujetí, jako něco vládnoucí mým úsekovým vědomím se všemi důsledky změny tohoto úseku ne něco něčím obdařeného, co původně v tom úseku nebylo a nemělo v něm místa ani potřebu, a teď se bez toho přidaného neobejde, neboť ono se stalo základem vědomí a ne něčím přidaným.)

*Jeho Horní není zářivé,
jeho Dolní není temné.
Prostírá se do nekonečna
a beze jména
zasahuje zpět až do nebytí:
beztvará postava, bezobrazný obraz,
Nedotknutelnost.
Jdeme mu vstříc a nevidíme jeho tvář,
jdeme za ní a nevidíme jeho záda.
Kdo je prastarou stezkou Taa,
ovládá podstatu dnešních věcí,
jako by poznával prazáklady:
to je tajemství Taa.*

(Aplikujme na stav po přečtení té věty z Bhagavadgíty. Při poznání jejího skrytého a mnohem širšího smyslu než jsou slova o síle soustředění, jsem neviděl nic světelného, žádný tvar, žádnou bytost, ale uchvátila mne moudrost obsažená za těmi slovy, neza nechala po sobě ani zření nějakého pozadí - zad - nýbrž zanechala nepojmenovatelný dojem přesahující svou výrazností všechny dosavadní dojmy nasbírané pozemským životem. Vstupem do tohoto stavu nemusí být slovo, může jím být viděná krása krajiny apod. Tohle jsem zažil např. na moréne Batizovského plesa.)

Srovnáme-li tyto citáty s Eckhartem, dají se poznat dvě společná hlediska. Lao-ce se vyjadřuje klasickým čínským způsobem tak, jak obdobně zní formulace středověkého dominikánského mnicha, v jeho německém rodném jazyce. Lao-ce je básnický a konkrétní, plný obrazů, zatímco Eckhart, teolog, se vyjadřuje pojmověji. Řekl by:

Bůh nemá nic před sebou a nic za sebou.

Bůh není tím ani oním -

Bůh je nejvyšší jasnost.

Předcházelo všem tvarům ve věčném nyní,

hrál jsem si už před Otcem

v jeho věčném tichu.

(Evans. str. 148)

(Ach tak, tady jsem domovem, jsem pociťoval po přečtení té věty roku 1930. Ale teprve 21. 11. 1939 jsem věděl, že zde na zemi zvířata mají svůj domov, a že každý syn člověka nebo dcera člověka se liší od zvířat tím, že zde na zemi nemá domov, a jestliže se tu zabydlí, pak to učinil neprávem, a musí se smířit s tím, že se stává vetřelcem mezi zvířaty a rostlinami. Stal se po stránce bydlení, i po jiných stránkách více zvířetem než člověkem a nese kruté následky tohoto počínání. Nic však nemůžeme změnit na faktu, že jsme svým původem věční a že z věčnosti přicházíme a do věčnosti se vracíme.)

Pro srovnání uvedu ještě jinou definici Taa z 25. výroku Tao-te-kingu:

(Předešlu překlad Berty Krebsové, uvedený v knize Berty Krebsové Prameny života, Praha 1982, Vyšehrad, abyste srovnali její překlad s překladem Suzukiho. Skvělá znalkyně čínštiny Berta Krebsová nepředpokládá, že Lao-ce píše o svých vnitřních stavech, předpokládá, že jsou totožné se stavy každého člověka, který má k dispozici metafyzickou zkušenost:

*Existuje cosi - mlžné a beztvaré,
a přece hotové a dovršené.
Povstalo před nebem a zemí.
Je tak tiché! Tak pusté!
Stojí samo a nemění se.
Proniká vše vřkol a nic je neohrožuje.
může se pokládat za matku veškerenstva.
Jeho jméno neznám.
Označuji je jako "tao".
Donucen dát mu jméno,
nazývám je "svrchované".
Svrchované - toť unikající.
Unikající - toť vzdalující se.,
vzdalující se - toť vracející se.
Proto: Tao je svrchované,
nebe je svrchované,
země je svrchovaná,
i královské důstojenství je svrchované.*

*V okrsku zemském jsou čtyři svrchovanosti
a královské důstojenství zaujímá jednu z nich.*

*Člověk se řídí podle země,
země se řídí podle nebe,
nebe se řídí podle tao,
tao se řídí podle sebe.*

(op. cit. str. 314)

(A nyní překlad Suzukiho, jehož vnitřní zkušenost se kryje se zkušeností Lao-ceho. Budu hned během překladu po částkách komentovat, abych na nic nezapomněl a vy abyste se mohli snáze orientovat, co k čemu patří:)

*Bytí a nebytí slité dohromady,
to je dříve než vznikne nebe a země.*

Tak tiché - tak prázdné!

(To je stav, který se dostavuje zřejmě u každého, kdo jde opačným způsobem než např. běžný křesťanský mystik, který vychází z představy, z lidské představy o Bohu, dlouho se jí řídí, a pak se jí těžko zříká a zbavuje. V tomto smyslu je představa velmi zpomalujícím činitelem duchovního vývoje. Ta však není věci na škodu, je-li v souladu s hodnotami, které si člověk váží. Ovšem základem je odvozené, jde se jaksí zvnějška dovnitř, a ten vnějšek je pln nesourodých podnětů, takže není jisté, že si z nich člověk vybere homogenní soustavu, která ho povede, a kromě toho hrozí nebezpečí, že se nedopracuje vůbec k soustavě hodnot, nýbrž že se v nich jen všelijak přebírá a nakonec ustrne u pouhé úvahy o hodnotách. Lao-ce vychází naopak z toho, co je před představou. Naskytla se mu nepochybně příležitost, aby rozlišil představu od toho, co bylo před ní nebo co je za ní. Chce-li však zkušenost předat jiným lidem, kteří podleli nadvládě představ omezených smysly a rozumem, musí zpětně, i když osobní potřebu k tomu nepocituje, svou zkušenost odít do běžných lidských představ. Tak např.: protože metafyzická zkušenost vždycky vyvěrá z trpného stavu, vykladač musí aktivně tu trpnost vyjádřit např. slovem nebo uměleckým činem. Tady o ní říká, že bytí slité s nebytím je tiché a prázdné. To je jako by řekl: jsi-li pln sebou, máš pocit oddělenosti. Dále říká, že ten stav spojení obou je dříve než nebe a země. Pomáhá si časovým údajem, aby vyjádřil, co je za časem a co není na něm závislé. To je jako s obrazem o stvoření světa. Z toho obrazu má vyplynout, že věčné je obsaženo ve stvořeném a jakým způsobem, že se trpné projevuje aktivitou a ta

už není trpností. Je to něco podobného jako když Ježíš o sobě prohlásil, že nemá na zemi, kam by hlavu sklonil. Jak měl říci, že je ztotožněn a zůstává ztotožněn s věčným životem, i když se jevil odděleným od ní jako ostatní? Pomáhal si pro změnu zase prostorem, aby vyjádřil, že vědomí o pravém základu bytí je za prostorem, a že je na něm absolutně nezávislé, právě tak jako je nezávislé na ději. Cožpak neřekl, když byl zatýkán, že kdyby chtěl, pluky andělů by jej zachránily? Lao-ce řekl o této nezávislosti, že jeho stav je dříve než nebe a země, a Ježíš, že je dříve než byl Abraham. Tohle "dříve než" je nutno chápat jako nezávislost nebo vyjádření nezávislosti toho stavu na čemkoliv smyslově zjiitelném. Síla stavu, který líčí Lao-ce, spočívá v síle ztotožnění s předstvořeným, jak by řekla Katrei. V tom stavu není člověk stvořeným, nýbrž je ztotožněn s existencí jako takovou, není neexistující, ale také není závislý na proměnách existujícího.)

Je samo pro sebe - a nedoznává změn.

Kráčí v kruhu a je bez vady.

Jmenujme je Matkou světa.

("Je samo pro sebe" je obraz užitý pro jeho nezávislost na čemkoliv jiném. Někdo mi řekl v koncentračním táboře: "tak mně připadá, jako bys tu s námi nebyl, když s námi vůbec netrpíš. Vždyť nám ostatním je nemožné zde netrpět." Odpověděl jsem mu: "Správně jsi poznal, že tu nejsem." On na to: "A proč tě tu tedy vidím?" Odpověď: "Protože ty tu jsi." Opět dotaz: "Proč odtud neodejdeš?" Odpověď: "Protože se necítím být oddělen od Tebe. Jednota se nedá rozkrojit. Kdybys z ní ukrajoval, pořád zůstává celá. To je ten Ježíšův zázrak rozmnožení chlebů. Bylo jich pořád tolik, kolik jich bylo zapotřebí."

"Nedoznává změn" je obraz pro jeho nezávislost na změnách. Co z něho vychází, do něho se vrací, podobně jako křivka kruhu, která vychází ze kteréhokoliv bodu kruhu a zase se vrací obloukem k bodu, ze kterého vyšla. Neoznačíš-li si ten bod na kružnici, nevíš který je to. Tys zatím pro sebe a pro okolní svět označeným bodem na kružnici. Bůh není něčím označeným na kružnici, a proto se zdá, že tu není. Mohl jsem tomu příteli v koncentračním táboře též říci: "Nemohu odejít, když tu nejsem" Ale možná, že bych ho byl ještě více zmátl než poučil. Kdyby byl však slyšel, tj. měl uši k slyšení, byl by se dověděl, co je to všudypřítomnost boží.

Můžeme jej jmenovat Matkou světa, ale tento pojem není totožný s pojmem Stvořitel, protože "kráčí v kruhu". V indickém pojetí např. matka Káli, Milostivá Stvořitelka všeho, má také stejně

důležitou a reálnou druhou tvář ničitelky všeho - Durgy. Kdybych vyšel z lidsky pochopitelné Káli, nemohl bych se smířit se současně existující představou Durgy. Abych obojí sladil dohromady, musel bych dříve, než jsem pojal představu Káli, nemít žádnou představu o tomto dvojím aspektu Boha. Všimněte si, že Lao-ce Tao jen pojmenovává Matkou. Pojmenování je jen označení něčeho, co je ve své pravé podstatě nepojmenované, a je pojmenováno jen proto, aby se o tom mohlo mluvit před těmi, kteří se bez pojmenování neobejdou. Ale celý ten metafyzický stav se obejde bez pojmenování a na jeho objasnění a ozřejmění přispívá nejvíc jeho nepojmenování. Lao-ce o tom přece praví:)

*Neznám jeho jméno,
jmenuji je Velký.*

(Lao-ce nepotřebuje znát jeho jméno. Chce tím říci, že by pojmenováním oklestil a zmenšil jeho velikost. Proto je jmenuje jen obecně Velký, ale tím nemyslí něco v lidském pojetí velkého, neboť o tom praví:)

Co myslím tím Velký: že je stále tekoucí.

(Ať si pomůže Lao-ce jakýmkoliv obrazem, považuje za nutné, aby nás upozornil, že např. posledním obrazem nemíní pohyb. Jak jednou odejde od toho, co je za obrazem a přejde do obrazu, musí obrazy kupit, aby otupil jejich ohraničenost:)

Že je stále tekoucí, tím myslím:

všechny délky proměřující a k sobě se vracející.

(Protože nejde o pohyb, nevzdaluje se k tomu, co proměřuje, nýbrž se od toho současně k sobě vrací. Je přece "stále sám", jak Lao-ce řekl před chvílí. Lao-ce poznává, že Tao nikdy ze sebe nepotřebovalo vyjít, aby mohlo všechno proměřit, my bychom řekli, aby bylo všudypřítomné. Zbyla mně touha se k němu vrátit, když opadla vlna unesení jeho Velikostí. Byl jsem však proměřen a on se vrátil k sobě, jakože se nikdy od sebe nevzdálil, jen já jsem si opsal jeho přítomnost v mém vědomí jako: "Přišel ke mně." Bylo to opsáno živým obrazem. Jeho obrazy jsou živé jako celý vesmír.)

Proto se říká:

*Tao je veliké, nebe je veliké,
země je veliká, vládce je veliký.*

*Čtyři velcí existují ve vesmíru,
vládce je jedním z nich.*

člověk je zemí, upíše-li se zemi.

Je nebem, upíše-li se nebi.

Je Taem, upíše-li se Tau.

A tak se může ztotožnit s tím, čemu se upíše.

(Záhy po narození jsme se upsali představám, které nám soustavně přednášejí smysly. To znamená, že se ztotožňujeme se světem, ve kterém žijeme. Ale co je to upsat se Tau, nedovedu říci. Z prázdnoty se samo rodí toto ztotožnění - upsání - prázdnota se rodí ze sebezáporu.

Ale veškerá metafyzická zkušenost začíná vymazáním pocitu oddělenosti, Ghos by řekl: ztrátou rozdělenosti; dochází k tomu, o čem mluví Lao-ce obrazně jako o "slitém bytí a nebytí dohromady" tedy k jakémusi konci místo k začátku něčeho nového. A protože daleko více lidí zažilo tento konec než potom to ostatní, není divu, že o tom podali i slovní svědectví, ze kterého lidé, kteří jej nezažili, začali mít strach: báli se, že skončí v nějaké metafyzické kaši, jako se bál sečtělý T. G. Masaryk. Nutno říci, že tento strach se dostavuje i u těch, kteří nejsou jen sečtělí, nýbrž jsou ochotni sebe se vzdát. Však by nám o tom mnoho mohla říci např. A. E. nebo A. Z. Utekly z toho stavu včas, dokud se ještě dalo. I já jsem utekl, symbolicky čtrnáctkrát, právě tolikrát jsem se přímo nepřičetně bál už v předškolním věku, že mě lékaři chtějí zabít. A tak to zlo, které jsem zažíval během dvou let, od dvou do čtyř let mého života, se mi potom ukázalo jako příslib nového života po sedmnácti rocích mého věku. Kdybych byl neměl ten trénink s lékaři, nevím, zdali bych byl svůj strach vůbec kdy překonal. Každé relativní zlo v oblasti působení zákona duality, nese s sebou relativní dobro. Nebýt toho, nechápal bych Lao-ceho. Teprve po překonání toho strachu přichází "ono samo, tak tiché a tak prázdné" a dá se nazvat "Matkou světa", protože z toho konce se člověk vrací, k začátku, ale nově, jako by vycházel z lůna matky. A je tomu všude na světě za všech dob stejně u všech lidí, i zde "dole" při narození dítěte, i tam "nahore" přitom, když si člověk uvědomí svůj věčný původ. Jenomže při narození "zde dole" pláče, protože spadl "zhora", tj. z vnitřku věcí, začal se upisovat zemi, kdežto při znovuzrození se raduje, neboť se upsal Tau. Dostavuje se ale jak v prvním tak ve druhém případě mezera, a ta se musí přeskočit. Zkrátka něco se chce také od člověka, bez pardonu, bez výjimky. Ono však přece jen člověku velmi pomáhá, když zjistí, že někdo šel toutéž "cestou v kruhu" před ním. Ani se nedá zabránit tomu, aby takový "Velký" jedinec, jakým byl Ježíš Kristus, táhl svým utrpením všechny - ven z utrpení. Lao-ce mu říká "Velký", protože nezná jeho jméno a protože "je stále

tekoucí", to znamená stále působící, nikdy ne mrtvý. Nenechte překládat Lao-ceho nikoho mrtvého:)

R. B. Blackney poznamenává ke svému překladu Tao-te-kingu, že ho Lao-ceho kniha po mnoho let fascinovala a že nakonec nemohl odolat a musel knihu přeložit, ačkoliv už před ním bylo tolik překladatelů. Domnívá se, že každý cizinec, který se naučil čínsky a může Lao-ceho číst v originálu, pociťuje totéž jako on, nový překladatel. Tato poznámka - nebo lépe: toto přiznání ze strany překladatele - je nejvyšší významné. Podle mého názoru, nepochází jeho fascinace jen z přínosu toho starého filosofa k mystické literatuře, nýbrž částečně a především též z řeči, ve které je kniha napsána. Dalo by se snad lépe říci, že účinně na nás působí čínská literatura často i obtížnými ideogramatickými znaky, kterými jsou označovány myšlenky nebo pocity. Čínské knihy se dají nejlépe pochopit z oněch velkých typů, pocházejících z dřevěných štočků.

Vedle tohoto vizuelního působení ideogramů obsahuje čínština také prvek, který je zvlášť u indoevropských řečí vzácný a působí bezprostředněji a konkrétněji tam, kde to nedokáže učinit naše stávající pojmy. Přečtěte si např. v originálu 20. výrok Tao-te-kingu a srovnejte si jej s kterýmkoliv přístupným překladem. Zjistíte, že překlad smazává ono bohaté, emocionální fluidum, které se uchovalo po dvou a půl tisících létech v originálu. Arthur Walay je velký sinolog a jeden z nejlepších interpretů čínského života. Jeho anglický překlad Lao-ceho je v mnohém směru podařená práce, ale nepřekračující meze Waleyovy mateřštiny.

(Nicméně mám za to, že některé části překladu Krebsové jsou stejně působivé, a proto závěrem uvádím její překlad 20. výroku Lao-ceho a komentuji jej:

Odložte učenost - a budete bez starostí!

Souhlas a přitakání - čím se od sebe liší,

Dobré a zlé - jaký je mezi nimi rozdíl?

Avšak: čeho se lid hrozí,

toho se nelze nehrozit.

Ó jaká bezúspěšnost! A její meze dosud nelze dohlédnout!

Davy se radují a veselí,

jako by slavily obětní hostinu,

jako by stoupaly k terasám o příchodu jara!

Já jediný zůstávám tichý a neúčastný,

*jako bych byl bez tvaru a znaku,
jako dítě vyšlé z lůna, které se dosud neusmálo.
Ztracen jako poutník, který nemá kde spočinout.
Všichni lidé jsou naplněni a v nadbytku,
jen já jediný jako bych byl zapomenut!
Běda! Mé srdce je prázdné jako srdce pomatence!
Jsem tak nevědomý a zmatený!
Lidé tohoto světa jsou plni světla,
jen já jediný jsem jako v temnotách!
Lidé tohoto světa jsou čilí a obratní,
jen já jediný jsem zemdlený a netečný!
Jsem pustý jako moře, zmítán a hnán -
jako bych neměl kde zakotvit!
Lidé tohoto světa jsou schopní a prospěšní,
jen já jediný jsem bezcenný a k ničemu!
Já jediný se liším od ostatních,
neboť ctím a velebím Matku - živitelku všeho.*

Berta Krebsová tentokrát proto tak výborně překládala, že tento výrok mluvil k jejímu citu. Myslela si, že Lao-ce se zde vyznává ze své lidské slabosti a tísně. Chopme se však první a poslední věty celého výroku. Napřed té první části: "Odložte učenost - a budete bez starostí". Jaká je v tom logika? Dítě opravdu je chvílemi dokonale blažené, když odloží celou svou poučenost a učenost, a té je u něho ještě velmi málo, a proto ji může snadno odložit. Ale přece jen se něčemu naučilo zprostředkovatelskou službou smyslů a zpracovatelskou službou rozumu - to je jeho učenost. Čím bude v tomto směru učenější, tím tíže bude odkládat svou učenost, a tím také budou úměrně s učeností narůstat jeho starosti...Všimněte si, jaký návod dává Lao-ce dospělému člověku: aby byl jako dítě vyšlé z lůna matčina, které se ještě ani neumí usmát. Nesmí to být stav uměle navozený odstupem, aby prostě o ničem nevěděl, neboť čeho se lid hrozí, toho se nelze nehrozit. My jsme a zůstáváme zevně lidem, který se hrozí a nemůže se nehrozit...Ale Lao-ce se liší od ostatních, neboť ctí a velebí matku - živitelku všeho. My všichni se lišíme od všeho vnějšího, neboť tam hluboko uvnitř ctíme a velebíme Matku, zatímco všechno zevní - lid - trne a hrozí se. Lao-ce je člověkem obráceným naru-

by. Jeho nitro je pro něho otevřené, tím se liší od ostatních, takže jim připadá být pomatený.

Berta Krebsová prozradila, že je umělkyní, která neví, co činí, neboť jednou překládala správně - výrok 20. a podruhé chybně - výrok 25. Já však nejsem umělcem. Přijdu-li k vám na vaše pozvání, nebudte už za to vděční, protože byste zaměňovali účinek za příčinu. A nemějte mi ze stejného důvodu za zlé, že třeba odmítám přijít. Nemohli jste postřehnout, že jsem poslušen oné moudré Prázdnosti a ne své nebo vaší vůle.

Pozor, pořád vykládám výrok 20. z Tao-te-kingu a nesklouzávám jinam, jak se vám musí mockrát zdát při mých výkladech.

Kdybych dával přednost příjemnému před nepříjemným, neudělal bych ani krok na cestě Taa, ani bych se na ní neudržel. Ale že se na ní aspoň držím, není mou předností - vidíte jen účinek toho, že na ní jsem.

Milovat bližního jako sebe je následek toho, že milujeme Boha z celého srdce, z celé duše atd., a že tato láska k Bohu je následek toho, že on nás miluje. Nebýt jeho lásky, celá následnost, sukcese lásky by se zhroutila. Kdyby neexistoval On, kdyby nežil On, ta tam by byla naše sukcese existence a života. A kdybych byl svatý a byl v nebi, přestože se z nebe nepadá, kdybych něco udělal z vlastní vůle, spadl bych z nebe. Z nebe se nepadá jen proto, že tam se nic z vlastní vůle udělat nedá, v tom je nejvyšší míra svobody, neboť naše vlastní vůle nás vězní ve velmi úzkém vězení.

Proto nemohu říci: "Pozvali jste mě, chtěli jste mě tu mít, tak tu jsem." To by byl projev vlastní vůle, i když na vaše požádání. V takovém případě bych tu byl tak, jako jste tu vy, protože si tu přejete být, tedy z vlastní vůle. Ale vy si vlastně nepřejete, abych tu byl jako vy z vlastní vůle. Provinil bych se před vámi, kdybych tady byl jako vy. Byl bych tady nepotřebný.

Nechme mluvit zase Suzukiho, tentokrát z první kapitoly, ale už z oddílu šestého:)

Vezměme si malířství. Často slyším čínské nebo japonské kritiky prohlašovat, že východní umění znázorňuje ducha a nikoliv tvar. Vždyť - říkají oni - tvar se vystihne sám, je-li vystižen duch. Důležité je, aby se proniklo do ducha věci, kterou si malíř vybral za předmět své tvorby.

(Sedával jsem často v místnosti u přítele A. M. a pohlížel jsem na obraz, který namaloval Živný. Je to zimní krajinka z

valašských kotárů. Jedno mi bylo jasné, že ten malíř pronikl do ducha té krajiny a pak mohl mistrovsky namalovat krajinu samu, a třeba i sérii takových krajin, ale nikdy totéž, a možná už z paměti, ale v tom už jednou byl a zůstal. Požádal jsem přítele A. M., aby mě nechal tu krajinu obkreslit a obmalovat. Učinil jsem to třikrát. Dvakrát v jeho bytě podle originálu Živného, ale nepodařilo se i zachytit ducha krajiny. Přátelé mou reprodukci obdivovali, a přáli si, abych jim ji věnoval. Neučinil jsem to, protože by si byli vystavili mrtvou krajinu. Doma jsem potom namaloval tutéž krajinu, máje před sebou dvě mrtvé reprodukce krajiny podle živého Živného. Podařilo se mi zachytit ducha té krajiny, ale už jsem nemaloval přesně to, co přede mnou Živný. Hned jsem tu malbu spálil, protože jsem nechtěl mít u sebe kradenou věc. Totéž, ale s jiným koncem, se stalo Desideriovi, když několikrát portrétoval T. G. Masaryka, ale nikdy nebyl spokojen se svým dílem. Jednou ráno přišel k Masarykovi s novým portrétem, a M. se ho ptal: "Kdy jste to maloval? Žádný z těch portrétů, při nichž jsem vám pózoval, není tak živý." "Maloval jsem jej dnes v noci ze své představy," odpověděl Desiderius. Čili představa o skutečnosti je blíže duchu skutečnosti než pouhá skutečnost viděná smysly.)

Západ naproti tomu zdůrazňuje tvary, snaží se, aby uchvátil ducha prostřednictvím formy. Východ je opačného názoru: pro něj je duch všechno. Myslí, že když umělec vystihne ducha, že jeho dílo odhaluje více než se dá znázornit barvami a kresbou. Pravý umělec je pro něj tvůrcem, nikoliv napodobitelem. navštívil boží dílnu a zažil tajemství stvoření - tvoření Něčeho z Ničeho.

U takového malíře je každý tah štětcem uměleckým dílem, a to nemůže být jen reprodukcí, protože stvoření nedovoluje žádné opakování.

(To je pravda, i když smyslová a jiná zvnějšku provedená pozorování, nám prozrazují pravý opak toho, řekli bychom s Mendelem, pokud nedojde k mutaci. Ale už i zvířecí smysly nám dokazují, že se mýlíme. Jsou po mnohých stránkách dokonalejší než naše. Ale i u nich jde o pouhé pozorování zvnějška. Teprve umělec ví dobře o zmíněné jedinečnosti, protože tak trochu šel na věc zvnitřka, ale ještě ne úplně. Škoda že Rafael Sanzi se nedožil vyššího věku. I toho je třeba, i toho neustálého opakování vstupu je třeba, aby člověk nakonec byl schopen zvnitřka jít navenek, jako Lao-ce.)

Bůh nemůže zrušit svůj výrok, ten je neodvolatelně trvale platný, je ultimatem. Malíř nemůže své dílo ještě jednou provést. Je-li třeba jen jediný jeho tah štětcem absolutní, dokonalý, jak by

potom mohla být celá struktura jeho obrazu nebo kompozice opakována, když ona je syntézou všech jeho tahů, z nichž každý směřoval k celku?

(Tady by mohlo dojít k omylu. Vypadá to, jako by se Suzuki stavěl např. k reprodukované hudbě jako k něčemu méněcennému. V jeho pojednání chybí zmínka o tom, jakou pracnou cestou se umělec dostal ke svému mistrovství. Jestliže touto cestou aproximace se dalo jít k mistrovskému dílu, dá se postupovat také opačně, od mistrovského díla k duchu, který podněcoval mistra k tomu, aby vytvořil mistrovské dílo. Při poslechu mistrovsky provedené reprodukce nějakého mistrovského hudebního díla, ocitám se snadno v jeho dílně, chci tím říci, že se setkávám s duchem mistrovým a přes něj s duchem vůbec. Nemohu se ztotožnit s názorem, že orchestrální provedení díla je něčím více než např. klavírní suita. Tam jsem jako posluchač blíže a snáze u pramene. Naopak při orchestrálním provedení hrozí nebezpečí, že barevná zvukomalba zastře svou harmonickou líbivostí, tedy tím, co je příjemné na poslech to, co je skutečně a prostě umělecké na příslušném díle. Pro příjemné se snadno zapomíná na správné.)

Stejně tak je tomu s každou minutou lidského života - jelikož je výrazem vnitřního Já - každá minuta je originální, božská, tvůrčí, a nemůže být opakována, nemůže být opravena. každý individuální život je velkým uměleckým dílem. Jestli z něho uděláme napodobivé mistrovské dílo nebo ne - záleží na tom, zda působení sunyata (tj. prázdnoty) se dostane do našeho vědomí. (?) Jak se tedy malíř dostane do ducha rostliny, chce-li namalovat třeba proskurník (Hibiskus), jako Mokkei (Mu-chi) jej namaloval na svém slavném obraze, který je nyní národním uměleckým pokladem ve chrámu Daitokujo v Kyotu? Tajemstvím je, jak se sám stát rostlinou. Avšak může se člověk proměnit v rostlinu? usiluje-li o to, aby namaloval rostlinu nebo zvíře, musí v něm něco být, co v něm nějakým způsobem odpovídá rostlině nebo zvířeti. A je-li tomu tak, musí být člověk schopen toho, aby se stal objektem, který chce namalovat. (S krajinou tomu není jinak, ale tam více než jinde je nutno, aby byl napřed malíř unesen krásou dotyčné krajiny. Portrétuje-li malíř a zachytí-li život objektu na své plátno, je potom na dlouhou dobu zpřízněn s objektem.)

Umělecká disciplína spočívá v tom, že se rostlina zvnitřku v duchu studuje a pečlivě se očistí od veškerého subjektivního egocentrického obsahu. To znamená ducha uvést v soulad s "prázdnotou", s takovostí, přičemž ten, kdo stojí proti předmětu, přestane být vně objektu - a změní se v samotný objekt. (Tohle mi prozradily husy po transu stráveném s nimi. V tom transu ani já ani

ony neměly tělo, byly prázdnotou i se mnou. Ale byla přitom zachována naše individualita, neboť husy mi po transu dávaly najevo, že jsem jedním z nich, ale k tomu ještě s jiným světlem. Měl jsem tedy příležitost jít na to pěkně zdola, i když ten trans nebyl tak úplně dole, tj. nebyl na úrovni zevního vnímání světa. Od té doby mám asi také kladný poměr k opravdovému umění.)

Toto ztotožnění umožňuje malíři, aby cítil pulsování jednoho a téhož života, které prochází společně jím i objektem. A právě to tím míní, když mluví o svém díle, že se subjekt ztrácí v objektu, a že malíř, začne-li se svým dílem, ne on, ale objekt sám v něm působí. Jeho štětec a jeho ruka a jeho prsty se stávají poslušným sluhou ducha objektu. Předmět sám sebe maluje. Duch vidí, jak sám sebe zrcadlí v sobě. I to je případ sebezotožnění.

To znamená, že u Henri Matisse něco způsobovalo, že po týdny, po měsíce nahlížel na to, co mýnil malovat, až v něm začal žít duch toho záměru, nutil jej, ba hrozil mu, že mu musí dát výraz. (IES, 2. díl, str. 473: Henri Matisse, 1869 - 1954, francouzský malíř, grafik a sochař; hlavní představitel fauvismu. Dospěl k osobitému plošně dekorativnímu stylu založenému na výrazové a emotivní působivosti barvy; krajiny, zátiší, figurální kompozice, nástěnné malby, scenografie a ilustrace - Joaquina, Červené ryby).

Vykládal mi někdo, kdo píše o moderním umění, že představa, kterou má umělec o přímé čáře, se liší od přímky matematika, neboť prvním se přetavuje tato představa v křivku. Nevím, zda jsem to správně citoval, ale poznámka je velmi zřetelně vyjádřena. Neboť přímá linie, která zůstává přímou, je mrtvá linie, a křivka, která je jen křivkou, je právě tak mrtvá. Mají-li se vůbec obě stát živými čarami, a to by se mělo stát při každé malířské produkci, musí se přímá čára pokroutit a křivka narovnat. Kromě toho by se čára měla stát něčím z toho, co jmenujeme "prostorovým hnutím". Každá živá čára se pohybuje nejen v jedné rovině, ale pulsuje v ní krev, je trojrozměrná.

Dále jsem slyšel, že pro malíře nejsou barvy prostě jen červenými, modrými a podobně, nejsou jen tím, co na nich vidíme, nýbrž jsou nabyty pocitem.

(Snad nic tak jasně jsem nepocítoval ve svém předškolním věku jako poměr k barvám a poměr k tónům. Barvy např. dokázaly ve mně žít a vytvářely reálné stavy, které měly významný vliv na můj zdravotní stav. Trpěl jsem horečnatostí a musel jsem se naučit v duchu zacházet s barvami, abych vůbec přežil. Jak jsem např. viděl žlutou barvu v transu s husami, to nebyla obyčejná žluť,

byl to nevtíravý, neoslňující extrakt žlutě, který ve zmíněném transu zastupoval tělesnost jak mou, tak husí. A tento extrakt žlutě např. v normálním bdělém stavu způsoboval, promítal-li jsem ho svou představivostí v těle, že jsem většinu rozpoutávajících se horeček zahnal i s jejich následky a příčinami. Něco podobného pro mne platilo o barvách tónů nebo o hmatových "pojmech". Dotýkat se srsti zvířat bylo pro mne téměř tak hlubokým zážitkem jako pro zvíře samé. Víte přece, že dotýkání se zvířete zvířetem téhož druhu je hotový posvátný obřad. Dotek sochaře je nepochybně živým dotekem nejen pro umělce, ale i pro objekt, i když se sochař tělesně objektu nedotýká. Totéž platí o malířském umění. Může se stát, že se malíř cítí svázán se svým objektem po dlouhou dobu, ještě dávno po tom, co obraz dokončil. A představa se tu ukazuje být velkou nosnou silou. Dodnes mohu dlít po libosti v Radavě na břehu Vltavy tak živě, jako když jsem se na tu krásu mnohokrát tiše díval popásaje krávy nebo husy. Tyto zážitky uvádím jen proto, abyste věděli, jaké následky má cesta poznání u dítěte. Obecně platí, že nepouští-li se dítě na tu cestu z vlastní iniciativy, nýbrž třeba z podnětu a za dohledu vychovatelů, nastává už v dětství značné sblížení s věčným životem, tedy se "stále tekoucím" zdrojem pomíjejícího života. Musí pak dojít na prahu dospělosti přesně k tomu, k čemu došlo u mě v 17 letech, že skrytý zdroj začal vládnout nad odvozeným, což by mělo být v dospělosti zcela přirozeným jevem. Člověk by začal být živým už od začátku dospělosti. Kolika bloudění a extravagancí by byl ušetřen. Sice se teprve narodil svým vědomím ve věčném životě a bude ho čekat dlouhá cesta ke znovuzrození v Duchu, ale nebude si muset pomáhat ani kolísavou vírou, ani nárazy citu, nýbrž bude se opírat o narůstající poznání pravdy. Toto poznání nabude sílu, nad kterou ve světě větší není.)

Vidí-li malíř "červenou", přichází tato červeň z jeho vlastního světa. Umělec vkládá do barvy srdce. Červeň se nevyčerpává tím, že je jednou ze sedmi barev prismatu. Jako něco živého volá zároveň všechny ostatní barvy k životu a uvádí je v soulad se svou vnitřní hnací silou. "Červená" není pro umělce pouhou fyzikální nebo psychologickou událostí, obsahuje též duchovní sílu.

Tyto představy jsou pozoruhodně "východní". Je ještě jiné případné pozorování západního umělce. Je-li plně zaujat nějakou svou vizí, hnou se v něm vedle vizuálních představ určité odezvy, které se také hlásí o slovo. Život umělce je vsutku životem tvůrce. Bůh nestvořil svět jen proto, aby něco udělal. Byl hnán určitou vnitřní silou. Přál si, aby se ve svém stvoření zračil. Takhle to myslí Bible, když mluví o tom, že Bůh stvořil člověka ke svému

obrazu. Ale nikoliv jen člověk je obrazem božím, celý svět je jeho obrazem, i ubohá blecha, řekl by Eckhart, i ta se svým jástvím podílí na Jáství božím. A vlivem tohoto Jáství se nepřestává svět pohybovat. Právě tak se děje umělci. Prodechne-li svá díla svým jástvím, jsou oživena jeho duchem. (Sukcese zaujatosti.) Umělec si toho nemusí být vědom. Zen však ano. Zen ví, a proto je připraven k tomu, aby toto vědění sdělil těm, jejichž vlastní duch je mu blízký. Jáství čehokoliv nespočívá jen v tom, že je takové nebo onaké, nýbrž že obsahuje nesčetné možnosti, které buddhisté v čínštině nazývají **te**, v japonštině **toku** a sanskritu **guna**. V tom je "tajemství bytí", které je "nevyčerpatelností prázdnoty".

Následující událost ze života Rakan Ošo (Lohan Hošang) pochází ze Šošu v Číně, kde Rakan žil v 9. století. Uvádím ji zde jako ukázkou toho, jak Zen nahlíží z opačné strany na jáství a na podstatu věcí. Verše vyprávějí o Rakanově vlastní zkušenosti.

Stalo se to v sedmém roce Šien - tonga (867 po Kr.),
když jsem se dal poprvé do studia Taa (tzn. Zenu).

Ať jsem šel kamkoliv, narážel jsem na slova a nerozuměl jsem jim.

Řada pochyb se ve mně proplétá jako pruty vinného koše.

Nešťasten bydlel jsem tři roky v lesích u řeky.

Až se mi nečekaně stalo, že jsem se setkal s Dharmaradžou
(s mistrem Zenu), sedícím na svém koberci,

přiblížil jsem se k němu s naléhavou prosbou, aby mně
zbavil mých pochybností.

Mistr se zdvihl z koberce, na němž před tím seděl hluboce
ponořen do rozjímání,

obnažil ruku, udeřil mě pěstí do prsou.

To rozbilo náhle ve mně hromadu pochybností na kousky.

Zdvihl jsem hlavu a poprvé jsem viděl, že Slunce je kulaté
jako míč.

Od té doby jsem nejšťastnějším člověkem na zemi, bez
strachu, bez trampot.

Den za dnem jsem trávil svůj čas nejživějším způsobem.

Vnímal jsem jen své nitro, které překypovalo pocitem
spokojenosti a plnosti.

Nechodil jsem už sem a tam se svou miskou žebráka za
potravou. (Překlad Světla, Dentoroku, sešit XI.)

Co je nejdůležitější na tomto veršovaném vyprávění o Zkušenosti Rakan Ošově, je že "poprvé zjistil že Slunce je kulaté." Všichni znají a vidí Slunce, a také Ošo je musel vidět po celý život. Proč zvláště zdůrazňuje, že je kulaté, jako by je vůbec poprvé zahlédl? My všichni si myslíme, že žijeme, jíme, spíme, chodíme, mluvíme. Žijeme však skutečně? Kdybychom skutečně žili, nemluvili bychom nikdy o hrůze, nejistotě, strachu, zklamání, o vůli po životě, pohledu do propasti a pohledu do tváře smrti.

O B S A H II. dílu

1. Předmět poznání.....	_A9	str. 1
2. Stav poznání.....	_A9	str. 36
3. Očištění chápání.....	_B1	str. 1
4. Koncentrace.....	_B2	str. 1
5. Odříkání.....	_B2	str. 21
6. Syntéza disciplin poznání.....	_B3	str. 1
7. Osvobození od podrobenosti tělu.....	_B3	str. 14
8. Osvobození od podrobenosti srdce a mysli.....	_B3	str. 34
9. Osvobození od služebnosti egu.....	_B4	str. 1
10. Realizace kosmického vědomí.....	_B4	str. 21
11. Způsoby já.....	_B5	str. 1
12. Realizace Satčitananda.....	_B6	str. 1
13. Těžkosti mentální bytosti.....	_B6	str. 15
14. Brahman pasivní a Brahman aktivní.....	_B7	str. 1
15. Kosmické vědomí.....	_B7	str. 23
16. Jednota.....	_B8	str. 1
17. Duše a příroda.....	_B8	str. 17
18. Duše a její osvobození.....	_B8	str. 36
19. Úroveň naší existence.....	_B9	str. 26
20. Trojitý nižší Puruša.....	_C1	str. 1
21. Žebřík překročení sebe.....	_C1	str. 15
22. Vidžnána neboli gnose.....	_C1	str. 27
23. Podmínky pro dosažení gnose.....	_C2	str. 1

24. Gnose a Ananda.....	_C2	str. 20
25. Nižší poznání a vyšší poznání.....	_C2	str. 39
26. Samadhi.....	_C3	str. 1
27. Hatha joga.....	_C3	str. 20
28. Radžajoga	_C4	str. 1